
HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

8L91
3-3

HIERONYMUS

5691
3-3

0

WOORDENBOEK

OP DE

GEDICHTEN

EN

VERDERE GESCHRIFTEN

VAN

GIJSBERT JAPICX,

[Japiks Gysbert]

ALS EEN VERVOLG OP DE II VORIGE DEELEN

VAN DAT WERK,

ZAMENGESTELD DOOR *E. EPKEMA,*

Phil. Theor. Mag. Lit. Hum. Doctor, en Rector der Latijnsche School te Middelburg.

TE LEEUWARDEN BIJ
JOHANNES PROOST,

1824.

Iniqua est in omni re accuſanda, praetermisſis bonis, malorum enumeratis, vitiorumque ſelectio. Cicero de Leg.

INLEIDING.

Bij het schrijven dezer Inleiding kan noch mag ons voornemen zijn, een volledig zamenstel van Spraak-kunst der Land-friesche taal te geven, om dat zulks niet alleen eene meerdere uitgebreidheid zou beslaan, dan wij er hier plaats voor hebben, maar ook volstrekt onnoodig zijn, daar, weinige afwijkingen uitgezonderd, de L-F. taal, zoo als wij ze bij onzen Dichter aantreffen, eene tamelijke overeenkomst heeft met de Nederduitsche, zoo als wij dezelve bij *Cats*, *Kamphuyzen* en andere Tijdgenooten van hem lezen. Trouwens de eerstgemelde is, zoo *niet geheel*, *althans voor een groot deel*, de oudste Zuster, of veeleer de Moeder der laatstgenoemde, maar nog in haar ouden tooi.

Wij kunnen ons dus vergenoegen met eenige bijzonderheden aantestippen, die den Lezer genoegzaam in staat zullen kunnen stellen, om het werk des Dichters met vrucht te lezen, en de woorden naar derzelver kracht te leeren kennen, en volgens den juisten klank uit te spreken. Vooral zullen wij moeten spreken over de *letters*, *en derzelver uitspraak en gebruik*: over de *Twee-* en *Drieklanken* enz.: over de *verbuiging der Naam-* en *Voornaam-woorden*: over de *vervoeging der Werkwoorden*, en wat hier mede in verband staat.

§ 1. OVER DE LETTERS.

De Letters zijn, gelijk in de Nederduitsche taal, zes en twintig

in getal: A, Bie, Cie, Die, E, Effe, Gie, Ha, I, Je, Ka, El, Im, In, O, Pie, Kouw, Er, Es, Tie, U, Ouw, Dubbeld-ouw, Exerd, Yĕrd, Zedderd. Onder deze Letters zijn er zes Klinkers, A, E, I, O, U, Y. De overige zijn medeklinkers.

§ 2. OVER DE KLINKERS.

De A wordt uitgesproken als de Nederduitsche, en haar gebruik is daarmede overeenkomstig. Verlengde men haar, men gebruikte de A A, b. v. in *Aad*, *Aalder*, *Gaaljen Caanlir*, *Faam*, *Saat*, *Saan*, *Waaljen*. Niet zelden gebruikt men ook daartoe de AE, b. v. in *Aerd*, *Baernen*, *Slaep*, *Traep*, *Waegs Waegsjen*. Doorgaans volgt onze Dichter dit laatste, doch vaak gebruikt hij ook de A met een dakjen (zoo als hij het noemt in zijne Voorr. bl. XXV) b. v. *âd*, *sât*, *gâljen*, *wâljen*, *sân*, *lân*, *hân*, *bân*.

Beide vindt men ook in de O. F. W. b. v. *aeg*, *âge*; *aer*, *âre*, enz. De Grieken trokken, hoewel niet in dezelfde lettergreep, de twee A A ook te zamen, b. v. in Μνάα, Μνᾶ: Ἀθηνάα, Ἀθηνᾶ, als mede de AE in A, in βόαε, βόα, enz. De Hoogduitschers gebruiken hier de H ter verlenging, in *Wahr*, *Wahn*, enz.

Intusschen is de AE soms bij de Ouden een Tweeklank, waarvoor onze Dichter doorgaans gebruikt de EA of Æ der AS. Allen duiden echter verschil van Dialect aan. Zie wat ik deswegens bij de *Tweeklanken* zeg.

De E stemt ook meestal met de Nederduitsche overeen, maar wordt soms echter, gelijk de A, bij het uitspreken, wat langer gerekt, en als de Grieksche H of der Franschen AI uitgesproken, b. v. in *Béd*, *Rég*, *Brégge*, *Bést*, *Gréf*, *Gréft*, voor welke ê men ook soms de Æ vindt, b. v. in *Efter*, *Æfter*, ja zelfs *Eefter*. De Grieken deden ook zoo in hun ἀνέσω en ἀνήσω, enz. Gewoonlijk verlengde men de E door haar-zelve, b. v. in *Nee*, *See*, *Wee*, *Eer*, *Meer*, *Weer*, *Beest*, *Heer Leeren*; doch vaak ook door de A, b. v. in *Sea*, *Wea*, *Hear*, *Learen*: in welk geval deze EA een tweeklank is. Zie bij de *Tweeklanken*.

De I is ook aan de Nederduitsche in uitspraak gelijk. Verlengde men haar, dan gebruikte men de dubbelde IJ (wel te onderscheiden van de vocaal Y) b. v. *Min*, *Mijn*; *Win*, *Wijn*; *Bin*, *Bijn*,

enz. Zoo als de Friezen deze IJ uitfpreken, hoort men dezelve nog in de meeste gewesten van Nederland. En ware men in de overige gewesten bij dat oude gebleven, zonder de Duitfche uitfpraak te volgen, of had men, gelijk de Duitfchers, met EI gefchreven, hoe veel verwarring zou hier door zijn voorgekomen! want juist dit is de oorzaak, dat niet alleen bij het fpreken maar ook in gefchrifte de IJ met EI, zeer te onregt, wordt verwisfeld. Van eenen geheel anderen aard is de verwisfeling van IJ met IE, in *Pijpe*, *Piepe*; *Swijpe*, *Swiepe*; *ik knijp*, Verled. Tijd *ik kniep*; *ik krijt*, *kriet*. Zoo vindt men ook *drijgen*, *driegen*, *dreegen*, ons *dreigen*: Zoo is *IJk*, ons *eek*, *eik*: *IJkel*, ons *eekel*, *eckel*. *eibel*: *Dijvel*, *divel*, *duuvel*, ons *duivel*, waarin men duidelijk *diabolus* erkent.

De O fpreekt men in Friesland ook uit als de Nederlandfche; doch verlengde men ze, men gebruikte foms de Oo, b. v. in *oon*, *foon*, *hoop*, *oorda*, *moorda*, *roolljen*, *boolljen*, *woopen*. Zie den *Grammaticus* IIe d. bl. 18. Soms vindt men ook de OA, in *moard*, *oarde*, *koay*, *loay*. in welk geval de OA foms een tweeklank is; foms verlenging aanbrengt. Tusfchen deze OA en de Enkele O is een middenklank, uitgedrukt wordende door de ô, waarmede der Franfchen *au* in *aune*, in uitfpraak, overeenftemt, in *Nôt*, *Pôt*, *Strôt*, *Stôck*, *Hône*, of zoo ook als bij den *Grammaticus*, *hônne*, II d. bl. 18, ons tegenwoordige *Haan* of *Hoen*. Uit welk laatfte woord, als mede uit *rôn*, *fpôn*, *wôn*, *jôn*, men opmerkt, dat de klank overhelt naar OE, dat men ook wel uitdrukt door OU of UW. zoo zal men in het *Woordenboek* vinden *Hôndert*, *hundert*, *houndert*, *houundert* voor *huwndert*: bij onzen Dichter *ruwn*, *fpuwn*, *wuwn*, *juwn*, zoo wel als met de ô. Dat de Duitfchers hunne O verlengen met de H, in *ohne*, enz. is overbekend. De uitfpraak van *hônne* is thans *hoanne*, waarin de *a* geen tweeklank vormt, maar een toevoegfel van verlenging is. Zie wat er gezegd zal worden bij den Tweeklank OA en UW.

De U verfchilt al mede niet van onze Nederlandfche, over het geheel genomen. Werd dezelve verlengd, dit gefchiedde oudtijds door haar-zelve, b. v. in *huus*, *cruus*, *luus*, *uure*, *cruumte*. Voor UU gebruikt onze Dichter vaak UW, overeenkomende met der Franfchen OU, door onze Voorvaderen ook door OU, doch nu door OE uitgedrukt. Dit laatfte is echter minder krachtig dan UW. Zie Voorr. van den dichter bl. XXVI, en den *Gramma-*

dens II d. bl. 18. Soms vindt men voor dit OE alleen de U, b.v. in *rjucht*, *ſljucht*, *ſljucht*, bij onzen Dichter door UE ſoms ook UW, (in *wjueck*, *wjuweck*, enz) bij anderen zelfs door EU uitgedrukt, in *Rjeucht*, dat met de tegenwoordige uitſpraak op vele plaatſen wel overeenkomt. De Ouden gebruikten hier de O zoo wel als de OE, in *rjocht* en *rjoecht*. Zie hierover iets bij bij de Tweeklanken OE en UE.

De O en U zijn trouwens in vele talen in uitſpraak zeer na aan elkander verwant. Doch met dat al, merkt men in de vorige woorden terſtond eenig dialect-verſchil op, 't geen gelijk bij de Ouden, zoo ook nu nog, verbazend menigvuldig is in ons Land; zoo zelfs, dat er geene ſtad of dorp beſtaat, waarin men dit niet opmerkt. En hoe kon het ook anders zijn, bij eene gedurige verhuizing, die zoo wel onder volkeren, als bijzondere menſchen plaats had, waarvan de ineenſmelting van onderſcheiden dialecten, met derzelver afwisſelende nuances, een natuurlijk gevolg was. Intusſchen, al is het dat de Ouden ſchreven, gelijk zij ſpraken, behoeft men echter niet te twijfelen, dat door de overſchrijvers naderhand in hunne geſchriften vele misſlagen zijn begaan, vele vouten bij het afſchrijven ingeſlopen. Die oude boeken weet te gebruiken, ziet hiervan op iedere bladzij genoegzame bewijzen. Wij zullen hierop wel eens weder terug komen.

De Y heeft en had eene klank, gelijk aan die in de Nederduitſche woorden *hy*, *my*, *wy*, *zy*. Oudtijds was zij ook zeer menigvuldig in gebruik bij de twee- en drieklanken, *ay*, *eey*, *ey*, *oy*, *oey*, *ooy*, *hy*, *uy*, in welke men anders met de I wel zoeken, en de I ook vaak aantreft. Men leest deze Y ook in woorden uit het Griekſch overgenomen, b. v. *Cypris*; doch niet altijd, want men vindt zoo wel *Egipte* als *Egypte*, bij onzen Dichter en elders.

Vaak vindt men bij de Ouden dezelve met I verwisſeld. Zoo leest men in de O. F. W. *mi* en *my*; *hi* en *hy*; *wi* en *wy*, enz. Dit merkt men reeds in het A. S. op. Wat gevolgtrekking kan men hieruit natuurlijk afleiden? Deze, dat er bij hen ook verſchil in uitſpraak zal geweest zijn, zoo als dezelve in Friesland nog is: want daar men, in de *Wouden* vooral, de I laat hooren in *mi*, hoort men op de *Klei* de Y, naar de tegenwoordige Hollandſche uitſpraak, in *my*. Veelmalen echter zullen ze onderling, zonder dialect-verſchil aan te duiden, verwisſeld zijn geworden, vooral door de overſchrijvers.

In ſommige gevallen gaat de Y over in- en verwiſſelt met de I, met IE, en IJ-zelve. B. v. Het W-W. *Lyen* (O. F. W. *lida*) heeft in den Verled. Tijd *lie* (eenſylbig) in het Verled. Deelw. *lye*. Dan in dit geval is de Y niets anders dan de I; of wil men liever hier een verloop erkennen, dat in de Talen zoo vaak wordt beſpeurd, ik zal er mij niet tegen verzetten. Onze Dichter intusſchen, door het Rijm verleid, misbruikt *ſpylle* voor *ſpielle*; *kriet* voor *krijt*, enz. Zie het *Woordenboek*.

§ 3. OVER DE TWEE- EN DRIEKLANKEN.

Hier opent zich een zonderling tooneel: hier ſchijnt reeds van ouds her eene ongeregeldheid in de ſpelling te hebben plaats gegrepen, die de leer der twee- en drieklanken op losſe ſchroeven ſtelt. Of verkiest men het met den zachteren naam van dialectwisſel te benoemen, men zal der waarheid misſchien iets nader komen. Dit is intusſchen eene onbetwistbare waarheid, dat in de onderſcheiden ſpelling van een en hetzelfde woord, onderſcheiden proeven worden gevonden, om ſchrift met ſpraak te doen overeenkomen; waarin men niet altijd even gelukkig ſlaagde. Ook gevoelde men reeds toen voor alle klanken geen letterbeelden te hebben, en moest dus wel eens zijnen toevlugt nemen tot hulpmiddelen, die ook allen niet even gelukkig uitvielen. Mij althans komt het, betrekkelijk de Oude Frieſche taal, voor, dat onder die hulpmiddelen vooral zullen geweest zijn literae prostheticae et epentheticae, die eigenlijk niets meer of minder zijn, dan klikken van de tong, om daardoor, bij gebrek van de eigenlijke letterbeelden, den klank der woorden zoo na uit te drukken als mogelijk was. Hier van heeft men in de A. S. en L-Fr. taal menig voorbeeld, waarop ik, voor ik met de tweeklanken aanvang, de beoefenaars dier talen meen opllettend te moeten maken, ten einde met meerder zekerheid te kunnen bepalen, wat men voor eigenlijke tweeklanken te houden hebbe, en welke behoedzaamheid hier over het algemeen noodig zij, om niet van 't regte ſpoor te dwalen. Ik neem tot mijn voorbeeld het A. S. *Eald*. In dit woord beſchouw ik de E als eene litera prosthetica, of een voorklik der tong, om aan de volgende A haren bepaalderen klank te geven. Van dit woord heeft men voornamelijk drie dialecten van onderſcheiden leeftijd, *Ald*, *Eld*, *Old*. Voorbeelden van *Ald*

vindt men men in de O. F. W. menigvuldig, van *Eld* en *Old* zijn mij niet voorgekomen, maar *Jeldera* komt eenige malen voor. Van *Ald* wordt door voorzetting der E gevormd *Eald*, het welk vermoedelijk zijnen oorsprong daar aan zal verschuldigd zijn, dat de uitspraak der vocaal A langzamerhand in het spreken meer en meer overging tot de E: zoo dat men eerst kreeg *eald*, en vervolgens *ield* of *jeld*, wegens de meer toenemende E-achtige uitspraak in dit woord. Op dezelfde wijze komt van *cald*, A. S. *ceald*, het L-Fr. *Kjeld*, enz. met de Littera Epenthetica: van *Ar* (in de Superlat. *Arsta* in de O. F. W.) met de E prosthetica *Ear*, (in Superlat. *Earest*, A. S. bij zamentrekking *Ærest*) in het Landfriesch *ier* of zoo als onze Dichter schrijft *yer*. Op dezelfde wijze gingen de Grieken, bij wie deze litera prosthetica niet onbekend was, te werk. Van hun oude ἀρ nog overgebleven in ἄριστος, vormden zij ἔαρ, het *voorjaar*, hetwelk zij zamentrokken in ἦρ, gelijk de A. S. *ear* in *œr*. Van hier hun ἄριστον, (subintellecto ἔδαρ aut βρῶμα) waarvan *Homerus* zegt, dat het genuttigd werd ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃ, (zoo dra de Dageraad zich vertoonde) in het L-Fr. nog *iermet*, of met verzachte uitspraak *iemmet*: ook de Epenthetica kenden zij. Het woord Καρδία duidt aan, dat het grondwoord is geweest Κάρ, waarvan door de Epenthetica Κέαρ, te zamengetrokken in Κῆρ, enz.

Ook de Franschen kenden de Epenthetica zeer gemeenzaam, gelijk blijkt uit de woorden *pied*, *bien*, *mien*, *fievre*, *tiers*, *biere*, ons *bere*, *bare*, in 't L-Fr. *bier*, (waarin de *ie* reeds een tweeklank is) *bievre*, *ciel*, *miel*, *fiel*, *cierge* (cereus ons *keers*, L-Fr. *kjers* en *kers*) *fier* ons *fier* met eenen tweeklank, *lievre*, *pierre*, *siecle*, enz. enz. Ook in 't Luiksche en Akensche is dezelve bekend, b. v. in *bietter*, voor *beter*, enz. enz.

Uit het vorenstaande ziet men, dat de EA der A. S. en Friezen altijd geen eigenlijk genoemde tweeklank is, maar slechts eene verlenging der vocaal aanduidt, en dat men dit EA vervolgens uitsprak, als ware het *JE*, gelijk men het dan ook meermalen geschreven vindt. Van hier is het ongewoon verschijnsel, wanneer men het meervoud, van *keal*, dat *G. J. keallen* schrijft, door anderen geschreven vindt *kjéllen*, en van *peal*, *peallen*, *pjéllen*, enz. Ook ziet men, dat dit letterbeeld soms zelfs is overgegaan in IE bij ons, als wanneer het een tweeklank is. Doch genoeg voor ons tegenwoordig oogmerk: wij gaan over tot de

twee- en drieklanken. AE heeft men in *jaen*, *ſlaen*, *dwaen*, enz. In welke woorden de Grammaticus II d. bl. 16 zegt, dat de E overgaat in de uitſpraak en klank van de I. En dit is, hoe weinig men dit doorgaans ook opmerken mag, nog volkomen waarheid. Van daar vindt men de I duidelijk in het verleden deelwoord *ſlain*, en het *jongere ſlein*, in *dweit*, doet, enz. Zoo leest men bij onzen Dichter *maester*, elders *maister*; *plaester*, elders *plaister*, enz.

Deze AE gaat en bij *G. J.* en bij anderen vaak over in EA, b. v. *Jean*, *ſlean*, *dwean*. Bewijs genoeg, dat deze tweeklanken onderling verwisſelen, en door hunne verſchillende uitſpraak een Dialect-verſchil aanduiden. Meermalen vindt men beide ook uitgedrukt door A. S. Æ, welke een derde dialect aan de hand geeft, b. v. *aeg*, *eag*, *æg*; *aer*, *ear*, *ær*; *draegjen*, *dreagjen*, *drægjen*; *raeg*, *reag*, *ræg*; *weagjen*, *wægjen*, *pleagjen*, *plægjen*. In navolging der Ouden ſchreef *G. J. maest*, *gaest*, *aet*, *naet*, welke men in Friesland, op andere plaatſen, uitſpreekt, als ware het *meast*, *geast*, *eat*, *neat*. Men vindt vele dergelijke woorden ook geſchreven met de â, b. v. *máster*, *pláister*, *mást*, b. v. in de *Bijdragen van Wasſenbergh*. Ook de verwisſeling van AE met EA treft men aan in *klaed*, *klaeyen*, *klean*. In *Zeeland* ſpreken de Landslieden *ág*, *ár*, enz. even zoo uit, als de Oude Friezen, en de Æ is hier even bekend, als bij de A. S. en Friezen.

Dat de Duitſchers om de uitſpraak van deze Æ te krijgen, boven de A eenig teeken zetten, de Franſchen hun AI en de Grieken hun H gebruiken, is algemeen bekend.

AEJ leest men in *aey*, *daey*, *kaey*, *fraey*, *laey*, *klaey*, *waey*, enz. waar voor men, en bij den *Grammaticus*, en elders leest *áy*, *dáy*, *káy*, of *cáy*, *fráy*, bij *Maerlant vray*, *vraye*, der Franſchen *vrai*.

AI, in *Kaiſer* (*G. J. Keſer*, O. F. W. *Keyſer*) *Kaimer* (*G. J. Keamer*, O. F. W. *Kamer*) Hier toe behoort ook *maister*, *plaister*, enz. Zie boven. De Grieken gebruikten AI ook zeer dikwaals.

AO, in *moal*; *wraod*, enz. Deze tegenw. uitſpraak kende onzen Dichter nog niet, maar hij gebruikte er vóor *mál*, *wrád*. In de O. F. W. leest men *wáld*, of (de L tot U verzacht) *wraud*, welk laatſte in uitſpraak echter weinig verſchilt van *Wraod*. Zie den *Grammaticus*, II d. bl. 15.

AU, in *dauwe*. *gauw*, *nauw*, *flauw*, *blauw*, *blauwe*, *hauck*. *haud*, (G. J. *haed*) *faun* (G. J. *fân*.) *waud* (G. J. *wâd*.) *auld* (elders *ald*. G. J. *âd*.) Zie den *Gramm*. l. l. bl. 15 en 20. Intusschen merke men op dat in *waud*, de U voor L staat, die in *auld* er zelfs bijgevoegd is. AU gaat bij de Grieken over in ω, b. v, αὐδή, 'ωδή. Bij ons gaat de a over in o, als: *blauw*, *blouw*; *dauw*, *douw*, enz.

EA, in *Ea*, (æ, ooit) *Eag* (*æg*) *Ear*, (*ær*) *beam*, *team*, enz. Zie in AE.

EAU, in *fleauw*, *fleauw* (loom) *kreauw*, *gleauw*, *reauw*, *fchreauw*; *bleauw*, enz. De Franschen spreken hun *eau* uit, als ω, in *l'eau*, *beau*, enz. En waarschijnlijk is de oude uitspraak der L-Fr. hier van niet zeer onderscheiden geweest, want bij onzen Dichter staat *gleôn* voor *gleaun*, enz. De Latijnen zullen vermoedelijk hun *aurum* ook hebben uitgesproken als *ôrom*, *auris* als *ôris*, ons *oor*. Zoo heeft men nog *caulis* en *colis*, ons *kool*; *caudex* en *codex*, enz.

EI, in *ey*, *mey*, *ney*, *neyl*, *feyl*, *heyl*, *wey*, *reys*, *meytfen*, *weytfen*, *reytfen*, *jeyen*, enz. Ook wel met EI, dat hetzelfde was bij de Ouden, zie voren.

EO, was bij de A. S. en Friezen zeer gebruikelijk. Zie II d. bl. 20. Bij onzen D. leest men slechts enkele voorbeelden, als *gleôn* voor *gleaun*, en *Reonte*; *Greold*, eigen namen. Bij den Grammaticus l. l. bl. 16, leest men *freond*, *fneond*, *treond*.

EOU, in *freound*, *fchreound*, *treound*, *gleoun*, *Greould*, bij den Gramm. bl. 20. In deze woorden, vergeleken met die in EO erkent men onderscheid van Dialecten, of misschien wel slechte spelling. O en U klinken elk afzonderlijk vaak als OE.

EU, in *freugd*, *deugd*, *jeugd*, *leugen*, alle in uitspraak zoo wel als spelling volkomen Nederduitsch. EU in *rjeucht* en *fljuecht*, door anderen met UE geschreven, klinkt schier als OE. Voor dit EU vindt men vaak of O in *rjocht*, of U in *rjucht*, alleen. Doch EU wordt in *Greuue*, *Seuue*, *Euue*, II d. bl. 20, uitgesproken als ons EEU in *Leeuw*, *Zeeuw*, *Eeuw*. *Preeuwe*, vindt men in *De Lâpe-koor fen Gabe Skroor*.

IA, in *Bialze*, *Tjade*, *Tjader* (O. F. W.) *djaggeljen*. Maar veelmalen is hier de J eene Epenthetica; en dan is 't geen tweeklank.

JAE. in *njaer*, (nader) *tjaen*, *sjaen*, *tjaef*, door onzen Dicher geschreven *tjean*, *sjean*, *tjeaf*. Beter schreef men hier met

de I *tieaf*, *fiean* of *tiaef*, *fiaen*, enz. dat men trouwens ook wel zoo vindt.

IAEOU een vijfklank in *Smiaeount*, penelops. Wij nemen dit op goed vertrouwen aan van den Gramm. II d. 21, doch gelooven, dat hier wel de eene en andere letter kon gemist worden. *Smieont* kan het hier wel af, dunkt ons.

IE, in *liem*, *brief*, *liet*, *lieden*, *jietten*, *ien*, *priem*, enz. Men vindt met y ook sommigen, als: *yer*, *yen*, *yem*, *hyer*, *yesſche*, enz. Deze Tweeklank, gelijk aan den onzen, is zeer menigvuldig in gebruik. Soms echter schijnt de I een Epenthetica, b. v. in *Stier*, dat men althans nu uitspreekt. *Stjer*, eene *Ster*, *Star*.

IEA, in *Bjear*, *djear* (ook *djeer*, *djier*.) *tjean*, *sjean*, *ljeacht*, *ljeaf*. *wiealde*, *sjeack*, *ſtjealpjen*. *gjealjen*, *bjealg*, *bjealſchjen*, *kjeald*. Doch hier onder zijn woorden, die de Litera Epenthetica hebben: En in dezen is geen drieklank.

IEAU, in *ljeauwe*, (lieve) *ljeauwen*, (gelooven) Doch in deze beide is de Litera Epenthetica, en misschien zelf nog wel overtollig, wijl er de E reeds is. Zie voren.

IEO, in *Rjeocht* in *Sljeocht*. In de *Lâpe-koer fen Gabe Skroor*, bl. 11.

IEOU, in *frieoun*, bij *Waatze Gribb.* bl. 72, 89. Indien dit woord wel gespeld is, dan schijnt men hierin meer dan eene Epenthetica aan te treffen. Doch ik zou het zoo niet schrijven. Zie EO, EOU, IO, IOE, IOU, IUE. *G. J.* schrijft *frjuen*, dat hetzelfde is met *frjoen*. Men leest echter *trieouwket*, in *de Lâpe-koer fen Gabe Skroor*, bl. 15. *Ljeouwe*, bl. 23. —

IEU, in *schrieuwen*, *prieuwen*, *drieuwen*, *trieuwen*, *blieuwen*, *Lieuwe*. Dit is onze drieklank in *hieuw*, *nieuw*. Doch de uitspraak verschilt met de onze daarin, dat men in *schrieuwen*, enz. meer op EU drukt.

IO, in *Dio* of *dyo* (die) *diore* (diere, dure) *tjorre* (tuyer) *sjocht* (ziet) *fior*, (vier, vuur) *Stjolpjen* (zie IEA,) *ljocht* (zie ald.) anders *ljucht*, en *ljuecht* (zie ald.) *friond*, anders *frioun*, *freond*, *freound*, *frieoun*, (zie ald.) *Snjon* (zie IOE) Hier is ook soms, de litera Epenthetica.

IOE, in *Dioe* of *dyoe* (die) *djoer* (duur) *fjoer*, (vuur) *tjoerre*, *sjoecht*, (ziet) *sjoe*, *sjoen*, *betjoeden*, *wjoeden*, *tjoed*, *djoeyen*, *ſtjoeyen*, *ſtjoeren*, (stieren, sturen) *ſnjeon*, (ook *ſnjon*,

snean, *sneaun*) *sljoeg* (*sljuwg*, flug) *nioeggen* (ook *njueggen*) *gljoerjen* (*gljuerjen*) *njoe* (*njue*) *njoer* (*njuer*) *njoet* (*njuet*) *be-djoept*, (*bedjupt*. de U voor OE) *ljoe* (*ljue*) *sjoechte*, meestal *sjochte* (zucht, ziekte.) Zie IUE. Ook hier is de I vaak eene Epenthetica.

IOEU. in *sljoeucht* in *rjoeucht*, II d. bl. 21. Men kon hier met minder letters toe. Onze Dichter gebruikt *sljuecht* in *rjuecht*, waarin de UE klinkt bijna als OE. IOU, in *riouwen sint* (zij hebben berouw, O. F. W.) *fjouwer* of *fjouuir* (vier) *jouwer*, (haver) Tot dus ver naar onze uitſpraak; doch *frioun*, (II deel, bl. 5 en 10) heeft OU voor OE.

IU, in *rjuecht* (O. F. W.) *rjuchte*, *fjuchte*, (II d. bl. 15) *bedjupt*, (bediept, oppresſus) *ljucht*, enz. in welke woorden de U klinkt als OE. Zie IOE, en IUE.

IUE, in *Tjuester*, *bjuester*, *rjuecht* in *sljuecht*, *sljuerckjen*, *gljuerckjen*, *grieus*, *krieus*, *wjueck* (*wjuwck*) bij *djue* (*djoe*) *ljue* (*ljoe*) *fjuechten*, *fljueg*, *fljuenen*, *ljuecht* (zie IEA.) *ljuentjen* (*ljoentjen*) *ljuerck* (lerk, leeuwerik) *pieuck* (prikkel, prik, pik) *njueggen*, *ljuestre*, *njuencke*, *friuen* (*frioen*, enz.) Zie voren.

IUW, in *fljuwg*. *fljuwn*, *tjuwgjen* (tuigen) *friuwn*, *wjuwck*. Zie voren. De W ſchijnt hier tot de vocalen te behooren. Zie den *Gramm.* II d. bl. 18, fin. Vergel. UW.

OA, in *loackjen*, *ſchoagjen* (zamengetr. *ſchoia*, O. F. W.) Zie meer voorbeelden bij de vocaal O, en de Afdeeling *over de ſpell. van enk. en dubb. voc.*

OAI, in *Loay*, *moay*, *doayter*, *loaytsjen*, *boeck-floay*, *koay*, *proay*, *ploaye*, *ploaytsjen*, *troayen*. In vele woorden wordt dit zamengetrokken in *ôy*, *als lôy*, *môy*, *plôy*, enz. *Koayen*, *kôyen*, en *koagjen*, Verled. Tijd *koagge*.

OAU, in *forfloauw*, verſtoof, van *fluwen*, uitgeſproken als *flouwen*, *doauw* van *duwen*, douwen, enz.

OE, in *floede*, *roer*, *koer*, *boeck*, *doeck*, *broeck*, *hoed*, *bloed*, *moed*, *goed*, enz. Bij den *Gramm.* II d. bl. 11 leest men *cour* voor *koer*. Onze Dichter geeft in zijne Voorr. bl. XXV. *houck*, *douck*, *bouck* als Zeeuwsch op. Eenige malen wordt OE met UW afgewisſeld, als: *goez*, *guwze*, terwijl men bij onzen Dichter l. l. XXVI vindt *uwne*, *gruwne*, *juwne*, enz. waar anderen ſchrijven *oene*, *groene*, *joene*. Zie UE, en UW, enz.

OEI, in *oeyt*, *roeytter*, *moeyte*, *boeytte*, *boeyt*, *goeyt*, enz.

Moeynts en *Muynts*. Eenigen dezer woorden vindt men ook met UW, als: *uwt*, *ruwtter*, *buwtle*, *buwt*, enz. Maar *gloëyen*, *knoeyen*, *ſnoeyen*, *floeyen*, *bloeyen*, behouden OE, en nemen ook voor de Y de I aan, als *gloeien*, enz.

OI, in *ſloyte*, *ſloytjen*, *moyts*. Bij zamentrekking, voor OAI, *rly*, *mby*, *enz*.

OU, in *bouwen*, *mouwe*, *moude*, *rouwe*, *boute*, *flouwen*, *trouwen*, *grouw*, *goud*, *jouwer*, *grouweljen*. Tot dus verre naar onze tegenwoordige uitſpraak. Maar OU voor OE wisſelt met UW, als: *gruwle*, *gruwjen*, *gruwljen*, enz.

UA, in *tua*, *tuang*, *duaen* is geen tweeklank. Die U gold oudtijds zoo veel als nu onze W. Men ſchreef dus naderhand *twa*, enz.

UE, met OE verwant. Zie ald. Zoo leest men in de O. F. W. *dueck* voor *doek*, *gued* voor *goed*. Soms is UE ons UI, als *hues* bij *Gabbema*, *tueſent* bij *Martena*. UE met EU gewisſeld, zie ald. Doch deze verſchillen in klank bij de uitſpraak: in UE heeft men meer den OE-klank.

UI, in *buy*, *bruyen*, *druyen*, enz. als onze UI. Doch in *ſtruys*, *huyn*, *huynig*, *bruyn*, *duyn*, enz. is UI eene Diphthongus impropria, overeenkomende met der Grieken UI, in ῾υιος, μυῖα, en der Latynen *cui*, *huic*.

UW, ſchoon op zich zelve zoo zeer geen tweeklank, wordt echter meermalen voor OE gebezigd, doch ſchijnt tusſchen OE en OU een middenklank te wezen. Zie 's Dichters Voorr. bl. XXVI. Voorbeelden daarvan vindt men voren, doe er bij: *ſwuwgjen*, *fornuwge*, *ſuwge*. *Mogelijk* wordt bij zamentrekking eerst *moelijk*, dan *moelk*, en zoo *muwlck*: *oven*, eerst *oen*, en zoo *own*, enz.

Intusſchen vindt men UW ook voor onze O, in *huwn* (hond) *juwn*, (jonde, avond) *gruwn* (grund, grond) *ſuwn* (gezond en gezonden) *ſuwnerling* (zonderling) *wuwne* (wunde, wonde) *wuwgſen* (gewosſen nu gewasſen) — Voor onze OU, in *duwen* (douwen) b. v. *kuw*, in de O. F. W. *ku* en *kw*, thans al overgegaan in *koe*; *duw*, bij den *Grammaticus du*, in Friesland thans uitgeſproken *dou*, waar van het Nederduitſche *doſſer*. — Voor onze U, in *uwre* (ook *oere*) ure. — Voor onze O of U, in *buwtsjen* (butſen, botſen, beuken) *druwckjen*, (drukken, waarvan druk, drok) *duwbbel*, (dobbel, dubbel.) — Voor onze UI, in *duw* (duif) *ſtruwck* (ſtruik) *huwz*, *muwz*, *tuwl*,

druwl, *bruwzen*, *sluwze*, *sluwen*, *muwlle*, *gluwp*, *uwl*, *guwt*, enz. enz.

§ 4. OVER DE SPELLING MET ENKELE EN DUBBELE KLINKERS.

Ook hier is, over het algemeen, veel overeenkomst met de Nederduitsche taal: De klinkers zijn kort en lang, zachtkort en zachtlang, scherpkort en scherplang. Men raadplege deswegens met onze Taalkundigen. Over de *scherplange klinkers* echter moet ik hier het een en ander opmerken, om ze ook in de L-F. taal grondig te leeren kennen. Voorheen is reeds gezegd, dat de EA zoo veel geldt als onze EE; doch dezelve staat ook voor andere vocalen en tweeklanken, b. v.

Voor onze scherplange EE, in *freazjen* (doch ook *freezjen*) *learen*, (ook *leeren*) *kearen* (ook *keeren*) *wread*, *wea* (ook *wee*) *heare* (meestal *heere*) *sea* (*sæ*, en *saed*) zee en put.

Voor onze scherpkorte E, in *bedearren*, *stearren*, *earnst*, *hearst*, *freamd*. De scherpkorte E, zal hier beter uitkomen, wanneer men EA uitspreekt als JE, *bedjerren*, *stjerren*, *jernst*, *hjerst*, *frjemd* bij *Wasenb.* in de *Bijdr. vremd.*) Zie voren over de Literae Prostheticae & Epentheticae.

Voor onze lange A, in *Pearle*, *lears*, *bears*, *ears*, *jearn*, *kreamer*, *feal*, *schear*, *keal*, (kaal) *kreag*, *neamme*, *meage*, *meager*, *mealen*, *pream*, *prealle*, *schea*, *pleats*, *heack* (*hæck*) *beheagjen*, (*behægjen*), enz.

Voor onze korte A, in *earm* (brachium, pauper) *keal* (kalf) *heal*, *feag*, *bea*, *eangst* (*ængst.*)

Voor onze scherplange OO, in *heag*, (ook *hæg* en *heeg*) *leaf*, (*læf*) *hearen*, *hearckjen*, *keappjen*, *ljeappjen*, *heap*, *teanen*, *keanjen*, *stream*, *brea*, *dea* (*dead*) *lead*, *read* (in Hindelopen *brâ*, *dâ*, *lâ*, *râ*) *blea*, *bleat*, *great*, *beam*. *beane*, *nead*, *leaz*, *teamme*, *eag*, (*æg*, *eeg*) *ear* (*ær*, *eer*) *treast*, enz. enz.

Voor onze zachtlange OO, en O, in *fleag*, *fleagen*, *leag*, *forkearn*, *leagen*, *bea*, *bean*, *scheat*, *leaf*, (*loof*, *lover*, *lof*,) *leare* (loze, leuze) *geate*, *bedreagen*, (*bedrægen*) bedrogen, enz.

Voor onze I, in *ljeacht*, licht.

Voor onze IE, in *sjean*, *betjean*, *ljeaf*, *tjeaf*, *flean*, *scheat* (geschieden) *eat*, *neat*.

Voor onze UI, in *Deale* (Duivel.) *Schean* (Schuinsch.)

Voor onze Y, in *Ealjen*, (*ylen*) enz.

De scherplange OA, voor onze OO, in *troane*, *koal*, *kroane*, *kam*, *floam*, *droam*, *moard*, *roaf*, *doaf*, *goar*, *oarlôve*, *oarlôge poazjen*.

Voor onze zachtlange OO, en O, in *hoap*, *boade*, *boage*, *bate*, *foale*, *oalje*, *schoalle*, *schoarjen*, *bloazjen*, *hoaven*, *koaytsjen*, (*kôytsjen*) *hoarn*, *poartte*, *toarne*, *oaft*, *gloarjen*, enz.

Voor onzer scherpkorte O, in *moarn*, *fordoarn*, *moacht* (*mốcht*) *goad*, *froast*, *froasck*, *groat*, *loaf*, *foalder*, *hoars*, *ftroat* (*ftrôt*) *poat*, *floarm*, *floack* (*flôck*) *poalle*, *knoatte* (*knôtte*, knot, knop, knoop.) *boarne*, *hoal*, *roan*, (*rôn*) *schoaftjen*, *toarst*, *floar*, enz.

Voor onze O bij afwisseling met EU, in *koackne* (koken, kenken) *boalle*, *floaren*, (ftoren, fteuren) *fpoarjen*, *koater*, *hoasch*, (*hôsck*) *hoal*, *noaz*, *roaz*, *doar*, *droan*, *doaren*, (deuren, durven, doren) *foar*, (*far*, voor, veur) *floane*, enz.

Voor onze OE, in *droaf*, *droave* (*drôve*) *broar*, *moar*, *moat*, (*môt*) *hoave*, *noag* (*nôg*) *roast*, *toafjen*, *woast*.

Voor onze lange a, in *moanne*, *moanjen*, *toalf* (*tôlf*.)

Voor onze korte a, in *koam* (*kôm*) ook *kaem*, *noam*, ook *naem*, *naemen*.

Voor onze zachtlange E, in *moal*, (meel.)

Voor onze IE, in *hoald*, hield.

Voor onze OU, in *goald*, *hoalt*, *fchoagjen*, enz.

Om echter de scherp- of hard-lange E en O, in de L-Fr. taal, zoo veel doenlijk is, te leeren kennen, voeg ik hier nevens eene lijst van woorden, gerangschikt naar die van *Siegenbeek*, in deszelfs *Bijlage*, achter zijne *fpelling*, om te dienen tot eene Proef van vergelijking.

E.

Beer, L-F. *Bear*. Dit pleit, hier, voor de hardlange E.

Begeeren of *begeren*. — *Jearjen*, *bejearjen*, met deszelfs afstammelingen, schijnen de hardheid der E te bevestigen. Doch *Jaren*, *Jeren*, *Jern*, in de O. F. W. voorkomende, pleiten voor de zachte E. Ten ware hier de enkele vocaal, uit spaarzucht, bij de Ouden niet zeldzaam, voor de dubbele gebruikt is. Doch hier tegen over ftaat, dat men tegenwoordig in Friesland zegt *jerjen*, *bejerjen*, *jern*, enz.

Deeren of *deren*. — *Dearen* pleit voor de harde E. maar het veel gebruikelijker *derren*, bij onzen Dichter en *Dera*, in de O. F. W. en bij den *Teutonist*, bevestigen de enkele E. Het A. S. *Dæran* en *derjan*, bekrachtigt het. De *Ea* in *dearen*, en de *æ* in *dæran*, geven vaak wel verlenging maar geene verscherping aan, en staan hierin gelijk met *derren*, *derjan*. Zie *kneden*, *scheren*, enz.

Geel — *giel*, *giele*, schijnt voor de hard-lange E te pleiten; doch het is alleen maar schijn, want de IE is hier door verloop ingeschoven voor JE, waarvan de J eene Epenthetica is. Zoo is het gelegen met *kiel*, zie ald.

Geneeren — *generen*. Tweemalen vindt men bij *G. J. neering*, en zoo ook bij den *Teutonist*. Doch in dezen kan en mag men op de spelling van *G. J.* en de Tijdgenooten niet altijd veilig afgaan. Ook in de uitspraak is dit woord bij de L-Fr. zacht.

Heeten of *heten*. *G. J.* heeft altijd *hietten* en *onthietten*. In de O. F. W. leest men *haet*, *heet*, zeer dikmaals en gewoonlijk, doch enkele malen uit spaarzucht misschien, *heten*, *hetet*, *het*.

Keele, *kele*. — *G. J. Kiel*, A. S. *ceole*. wat wij bij *geel* zeiden, geldt ook hier volkomen.

Keeren, *keren*. — *G. J. Keeren*, en *kearen*. Bij *Martena keeren*. Doch in de O. F. W. en bij *Gabbema*, *kera*, *keren*. *Dat gij dat kar* (verhindert) ibid. bl. 124, lees *kear* of *keer*, want die *a* alleen kan niet in dit woord worden geduld, en is er nergens zoo te vinden. Dat de E in *kera* uit spaarzucht is ontstaan, wordt bevestigd door honderd voorbeelden van dien aard, waar geen twijfel is wegens de hardheid; in de O. F. W. leest men toch *era*, *erem*, (eer) *hera* (hooren) *hera* (heer) *heren* (heeren) *lera* (leeren) enz. En hoe vaak komt die E voor bij *Maerlant*, *Stoke*, enz.

Keeten, *keten*. *G. J. Ketten*, *kettinge*, O. F. W. *keden*, *Bredero*, *Hooft*, enz. *ketten*, waar in men de *Rotterdamsche* quasi-hardheid zeer wel hoort. Lat. Catena. Dus zachte E.

Kneeden, *kneden*. *G. J. Knettjen*, w. v. *knetterjen*. Beide pleiten voor de zachte E. De A. S. *Æ*, in *cnædan* kan, mag en moet men niet vertrouwen; in uitspraak is dit hetzelfde met *cneddan*, en dit geldt van de Rotterdamsche uitspraak mede. Het is om die reden, dat ik in *G. J.* op bl. 218, de Oude lezing *knæt* veranderd heb in *knett*, zoo als het zijn moet, en overal in gebruik is. Ook het A. S. *cnedan* wijst de zachte E aan.

Zie deren, keten, ketten, ketting, in welke woorden de verdubbeling der T voor het oor eene vertraagde uitspraak geeft, en dus wel verlenging, geen verscherping aanbrengt.

Kweeken, kweken. G. J. Quickjen, Quicke. O. F. W. *Quika, Quick-fia.* Deze woorden, met ons *kwik, kwikken, verkwikken*, wijzen de zachte E aan. De verdubbeling der consonanten geeft ook hier eene verlenging aan, en van hier de schijnbare hardheid in uitspraak bij de *Zeeuwen* en *Rotterdammers.*

Meenigte, menigte. G. J. mennig, mennigte. O. F. W. *manich, mannich*, Dus de zachte E. Wat het A. S. *mænig* aangaat, zie men bij *kneden*, enz. *Mænig* werd uitgesproken als *mannig*, of liever *mennig*, welke beide in *Friesland* dagelijks worden gehoord. Bovendien wat is vaak de A. S. Æ. anders dan de AE? zie voren. Behoudt men nu al eens deze Æ, in de kracht van AE, dan is *mænig* hetzelfde, als *maenig*, waarin wel verlenging, maar geene verscherping wordt erkend, zoo weinig als in onze AA. En dus ontdekt men hier al weder eene dier moeyelijke, en niet altijd gelukkig slagende pogingen der Ouden, om den klank der woorden, bij de uitspraak hoorbaar, door de letterbeelden uit te drukken. Ik geef aan *mannig, mennig*, of gelijk de Zeeuwen, in overeenstemming met de Friezen, spreken *minnig*, de voorkeur.

Ontbeeren, ontberen. G. J. ontbeeren, O. F. W. *ontbara, Stoke* en *Maerlant, ontberen, ontbaren, onberne.* Deze laatsten bevestigen de zachte E, welke hare volle kracht ontleent van het grondwoord, *baren, beren, beuren*, ferre, figurate auferre, i. e. accipere, wegdragen, bekomen, verkrijgen. Van hier *ont-beren*, niet krijgen of bekomen, en dus *missen. Ont* staat hier, als dikwijls in de beteekenis van *on*, waarom men wel eens vindt *onberen, omberen.* Maar een allerkrachtigst bewijs voor de zachtheid levert *G. J.* nevens de O. F. W. op in *barre, berre. G. J.* gebruikte, in navolging van de gewoonte zijner eeuw vaak, zonder noodzaak, de dubbele E. Zie *Neering* en *Generen*: enz.

Peeren, peren. Het sterkste bewijs voor de zachte E, geeft het L-Fr. *parren, perren.* Schoon de Engelschen *Pear* schrijven, weet men echter dat zij uitspreken bijna als *Pjér*, waarin de Epenthetica. Zie vorengelegde gronden.

Scheeren, scheren. Ook hier geldt hetzelfde. *G. J.* heeft

fcherren, *fchert*, *fchermes*; de O. F. W. *Schera*, *fcheran*, *off-fcherren*, *bifchert*. De A. S. Æ in *fcæran* wijst, volgens vorige bewijsgronden, niets anders aan dan de verdubbelde R. R.

Sleepen, *flepen* G. J. *Slijppjen*. Tegenwoordig echter hoort men in Friesland ook al *Slepen*. Beide pleiten voor de zachte E, want de IJ verfchilt hier, als elders, niets van de I. De verdubbeling der P, in de uitfpraak gehoord, wijst verlengde zachtheid aan, gelijk in *grijppjen*, O. F. W. (*Gripa*) waarvan *begrepen*, *begrip*; *ftrijppjen*, waarvan *ftreep*, *ftrepen*, enz.

Smeeren, *fmeren*. G. J. *Smarren*, *fmerren*. Zie bij *Deren*, *Scheren*, enz.

Speenen, *fpenen*. A. S. *Spana*. Wat de gewaande hardheid der A. S. A. in dit en foortgelijke gevallen aangaat, daarop kan, mag, noch moet men zich verlaten: niets is bedriegelijker. *Spana* is op zijn allerfterkst uitgefproken niet harder dan *fpanna*. Ook *fpenen* is overal in Friesland in gebruik. Zie de te voren gelegde gronden in *menigte*, enz.

Teeder, *teder*, Het L-Fr. heeft bij zamentrekking altijd *teer*, *tier*, en kan dus hier niets ftelligs bijdragen. Zie ik op het Griekfche τέρην, het Latijnfche *Tener*, het A. S. *Tedrian*, en op meer andere, bij *Weiland*, in zijn *Woordenboek*, opgegeven voorbeelden uit andere talen, dan ontftaat bij mij twijfel aan de hardheid; of het moest zijn, dat die er naderhand ingekomen is. Ook het L-Fr. *tinger*, het Eng. *tender*, het Franfche *tendre* begunstigen de hardheid niet. 'επέχω

Teelen, *teelen*. G. J. *Teeljen*, waaruit betrekkelijk de hardheid niets kan worden afgeleid. De O. F. W. *Tilet*, *tijlen*, *tilinge*. Deze pleiten voor die zachtheid. Indien dit woord in herkomst hetzelfde is met ons *tillen*, tollere, waartoe ik zeer overhel, en waarin ik door 't woord *tillinga* uit de O. F. W. wordt verfterkt; dan is dit een bewijs te meer voor de zachte *e*. Die Latijn verftaat, kent ook de natuurlijke en eenvoudige verbinding tusfchen de eigenlijke en figuurlijke beteekenis van *tollere*, opnemen en opvoeden.

Teenen, *tenen*. In Friesland *Tienen*. Hier is wegens de hardheid geen twijfel.

Teeren, *teren*. G. J. *Teeringe*, en het van *teren* afgeleide *tiermjen*, *uwt-tiermjen*, fchijnen de hardheid aan te wijzen. Doch *For-tearren*, (c. q. *for-tjerren*) *Terd*, *forterd*, *fortert* en *forteart* (*for-tjert*) *Ter-jild*, welke alle bij *G.J.* voorkomen;

en *verteren*, *vertert*, *verterden*, *verterne*, enz. bij *Maerlant*; het tegenwoordig in Friesland gebruikelijke *tarren* en *terren*; – deze alle bevestigen de zachtheid. Over de EA, bij de uitspraak met JE verwisseld, zie voren. In *Tiermjen* is de JE overgegaan in IE, dat nu quasi een tweeklank wordt, of althans iets, dat er naar gelijkt. Dit heeft men meer, gelijk voren reeds is gebleken. Zoo is ons *kermen*, in 't L-Fr. *kiermjen*, ons *werm* of *worm* het L-Fr. *wierm*, enz.

Teeren, *teren*. A. S. *Tare*. Men vertrouwe hier, even weinig als voren, die A. S. A, als ware ze hard: zij is bedriegelijk. Het Friesche *Ter*, *tar*, *terjen*, *tarjen*, geven de zachte E aan. En wat verschil is er tusschen der A. S. *Tare*, en der Friezen *Tar*? Wie heeft toch aan de A. S. A het eerst die hardheid zoo onbepaald toegeschreven? Wat wil, wat moet zoo iets beteekenen? waar zal ons dit heenleiden? In der *Hindeloperen Brâ*, *dâ*, *lâ*, *râ*, is de A lang en scherp, uit hoofde der zamentrekking, en bij ons beteekenen deze woorden, met de scherplange OO, *brood*, *dood*, *lood*, *rood*; maar hoe kan de *a* in *Tare* scherp worden? Doch geen woord meer over de ingebeelde hardheid dier A. S. A, welke op louter vooroordeel rust, en op volstrekte onwaarheid uitloopt.

Weeren, *weren*. G. J. *Warren* en *werren*; O. F. W. *Wara*, *warane*, *wer*, *wert*. Dit alles pleit voor de zachte E. En wat de hardheid der A. S. A, in *waren*, de zachtheid in *weran* aangaat, daarover is reeds genoeg gezegd. Elk ziet uit het *wara* en *wer*, enz. der O. F. W. de onbezonnenheid dier opienie overtuigend, zonder nog wan *warren* en *werren* van *G. J.* te spreken. Deze zachtheid wordt nog meer bevestigd door het afgeleide *warnen*, *wernen* (weigeren, afslaan) waarvan men in de O. F. W. vindt *wernt* en *warnet*; in *Mieris Charterb. waernet*, *waernen*, welk laatste *Kiliaan* ook opgeeft in de beteekenis van *waarschuwen*. Wegens die AE. Zie voren.

Zweeren, *zweren*, *G. J. Swarren*, *swerren*, *swart*, *swern*. O. F. W. *swaren*, *swerre*, *swer*, *swor*. Dit alles pleit voor de zachte E Het Yslandsche *Svaeria*, door *Weiland* misschien beter opgegeven *Sveria*, levert geen bewijs voor de hardheid, wel voor de verlenging op. Zie voren. *Zweren*, voor ulcerare, door *G. J.* ook uitgedrukt door *swarren*, *swerren*, is hetzelfde woord als het vorige, welk in de figuurlijke beteekenis luidt

furare, d. i. *zich*, wanneer men een meineed doet, alle booze *zweren*, *plagen*, *rampen* en *ellenden toezweren en op den hals laden*. Vergelijk hier de goddelijke wetten, rakende den eed, welken de vrouwen verdacht van overspel, doen moesten, in al derzelver gevolgen.

Zweeven, *zweven*. Wanneer er nu en dan tusschen de harde en zachte E, bij de Ouden eenig dialect-verschil is, dat zich door de gelegde gronden niet voldoende laat oplossen, gelijk zulks hier plaats heeft, dan wordt men gedrongen naar de reden daarvan onderzoek te doen, en te beproeven, of zich eenig middel tot ontwikkeling opdoe. Wat mij belangt, ik ben niet vreemd van het denkbeeld, dat men uit dat dialect-verschil, zoo als hier is, ook verschil van beteekenissen zou kunnen, ja behooren af te leiden. Ik vind het niet alleen mogelijk, maar zelfs waarschijnlijk, dat men aan een en hetzelfde woord zoo wel eene zachtere en scherpere uitspraak, als zachtere en scherpere beteekenis hebbe gegeven. Anders weet ik mij althans hier niet te redden uit den twijfel, waarin ik door de verscheidenheid van dialecten word gebragt. Welaan! ontwikkelen wij deze gedachte wat nader: misschien kan zulks, ook in andere gevallen, tot eene proef dienen.

Bij onzen Dichter leest men *sweefsen*, in de O. F. W. *swiwan* voor *onzeker zijn*. Van *sweven* komt *swerven*. Van *swabjen* (ons *zwabben*) komt *swaberjen*. Hier mede komt overeen het H. D. *sweben*, of liever *schweben*. Het grondwoord is *weben*, *weven*, w. v. *weber*, *wever*, gelijk van *likken* komt *slikken*, van *nijden*, *snijden*, van *tung*, *stung*, van *nikken*, *nokken*, *snikken*, *snokken*, enz. enz. Dit alles wijst ons op de zachte E. Maar *weiven*, is v. het frequent. bij *Kiliaan weyfelen*, en met de S vooraan, bij *Kiliaan sweijffen* en *sweyven*, w. v. het H. D. frequent. *Zweifeln*, verwant aan *weyfelen* (zegt *Weiland*) enz. geven de harde E aan. Passen wij dit nu eens toe. *Weven* en *sweven* geven eene zachtere beweging te kennen, dan *weiven*, (*wuiven*) en *sweiven*, die eene geweldiger beteekenis uitdrukken. Een *wever* op zijn weefgetouw, of een die op een' boomtak zit, welke gedurig op en nedergaat, ondervindt eene zachtere beweging, dan de *hoed*, *zakdoek*, of eenig ander ding, dat men, om te eerder gezien, begrepen en geholpen te worden, rasser en sterker heen en weder beweegt. Neemt men dit, zoo als het is, en door de dagelijksche ondervindig wordt be-

vestigd, voor zeker aan, dan ziet men tevens voor de hardere en zachtere vocalen, bij de Ouden, en latenen, eene voldoende reden, en men kan deze verſcheidenheid in hunne ſpelling meer gegrond vinden. Het is, gelijk ik zeide, ſlechts eene proef. De Lezer oordeele.

O.

Betoogen, *betogen*. — G. J. *Tojen*; *ik tjog*, Verled. Tijd. *teag*, Deelw. *teyn*; O. F. W. *Tjug*, *taeg*, *taghen*, *taghe*, *teyn*; *tjuga*, *tjoegha*, *tjug*, *tjoech*, *tyogen*, enz. Deze allen pleiten voor de zachte O, want de *ae* geeft hier alleen verlenging te kennen, en de *ea* is hier niet meer dan *é*, en wordt ook vaak alleen door *é* uitgedrukt. *Teyn* ſtaat bij zamentrekking voor *tegen*. — Wat de onderſcheiding tusſchen *betoogen* en *togen* (trekken) gemaakt, aangaat, deze is niet in de taal gelegen, en kan er niet in gelegen zijn, om dat het verſchil van beteekenisſen figuurlijk is, en derhalve de Rhetorica, niet de *Grammatica* betreft. Dit zelfde heeft plaats in *fieren*, *opfieren* en *verfieren*, fingere, enz., en moet plaats houden, wat men er ook tegen in moge brengen, zal niet alles op losſe ſchroeven geraken.

De eerſte beteekenis van *Togen* is *trekken*, van *Betogen*, *betrekken*, vervolg. *aanhalen*, *bijbrengen*, t. w. gronden van overtuiging, enz. Ook de Heer *Weiland* in zijn *Woordenboek*: onaangezien, zegt hij, *Kiliaan*, de *Staten Bijbel*, en *Ten Kate* dit woord met OO ſchrijven, is het echter zeker, dat de algemeene uitſpraak alleen O, en derhalve *Betogen* vordert."

Bloode, *blode*. G. J. *blea*. Zoo is het met *bleate*, *reade*, enz. anderen meer gelegen. Dus OO.

Booge, *boge*. G. J. *Boage*. O. F. W. *Bogha* Daar de *a* in *oa* hier in gevolge de afleiding van *Boegjen*, (*buwgjen*) alleen een hulpmiddel is om de O te verlengen, kan zij ter verſcherping even weinig toebrengen, als in *moanne* (mane) *ſoale* (zole) *Schoalle* (ſchole) *poale* (pol, polder) *poat*, (pot) *groat* (gort) enz. Met *Beage*, (*bagge*, enz.) is het, wat de verſcherping aangaat, niet beter geſteld, want het ſtaat voor *bjége*, dus op zijn ſterkst voor *biege*. Dus zachte O. Zie voren.

Booren, *boren*. G. J. *Boarjen*. De *a* is ook hier een mid-

del van verlenging, niet van verscherping; en *boarjen* staat hier voor *borrjen* of *borjen*. zoo als men vaak geschreven vindt, en voor de uitspraak voldoende is.

Doolen, *dolen*. *G. J.* heeft *dwaeljen*, *dwijljen*, dat ons oude *duelen* of *dwelen* is, in het tegenwoordige *dolen*. Dus zachte O.

Gedoogen, *gedogen*. Het *M. G. Taugan*, *gataugan* pleit voor de harde O. Zie wat wij in het *Woordenboek* op *Daey* zeggen.

Dogen voor *deugen*, is iets anders: reeds *G. J.* erkent eene O.

Genooten, *genoten*. *G. J. Genoate*, *gunst-genoate*. De OA is hier stellig hard: dus OO.

Hoonen, *honen*. *G. J.* heeft meermalen *huyn* en *huynjen*, met de diphthongus impropria; *Maerlant*, *hoenten*; *M. Stoke*, *hone*. Gevolgelijk de zachte O. Eens heeft *G. J.* en dat nog wel om het Rijm, *hoane*, waarin echter de *a* slechts verlenging aangeeft, gelijk in het voren vermelde *hoanne*, (haan) Intusschen zou men kunnen vragen, of *hoane* voor *hoon* Landfriesch is, of veeleer uit het Nederduitsche *hoon* overgenomen, en zoo wat geplooid? Dit doet de Dichter enkele malen meer. Zie het *Woordenboek*.

Klooven, *kloven*. Oulings had men twee W-W die beide nog in wezen zijn: *Klieven* en *klooven*, waarvan het eerste het grondwoord, het andere het afgeleide nieuwere en regelmatige is. *Kliven*, eigenl. *kleven*, adhaerere, inhaerere, vervolgens *indringen*, penetrare, eindelijk *klieven*, cuneo admoto penetrare, i. e. scindere.) A. S. *Clijpan*, *rumpere*, abscindere, resecare. V. h. *Klif*, *klift*, A. S. ook *klif*, ons *klip*, *rupes*. De Verled. Tijd van *cliven*, is bij *Maerlant*, *claf*, A. S. *cleaf*, waarvan het nieuwe woord in 't A. S. *cleafan*. Van *claf* komt het Eng. *claw*, O. F. W. *clawa* en *klewe*, *Teuton. clawe*, ons *klaauw*, die te gelijk *kleeft*; *klieft* en *klooft*. In het L-Fr. heeft men *klieuwen*, voor *kleven*, *klieven*, en *klemmen*, klimmen. Zie het *Woordenboek*. In den Verled. Tijd *kleauw*, waarvan het nieuwe regelmatige en gelijkvloeijende *kleauwen*, *kleauwde*, *kleauwd*, ons *klooven*, *kloofde*, *gekloofd*. Het is dus niet te verwonderen, dat er soms in de spelling eenige verwarring is ontstaan, en sommigen *kloven*, anderen *klooven*, hebben geschreven. Dit laatste komt met de Rotterdamsche uitspraak overeen. Men behoude dus ook hier den rijkdom onzer taal, en schrijve: *klieven*, *kloof*, *gekloven*, doch *klooven*, *kloofde*, *gekloofd*.

Koozen, *kozen*. Meer dan waarschijnlijk is dit het oude *ku-*

ſen, waarvan *kusſen*, verwant met het Griekſche κύειν, fut κύσειν, per reduplicationem. κύσσειν, Dorisch κύσσειν, letterlijk ons *kusſen*. Zie 't *Woordenboek* op *kuwſe*. Alles wijst hier de zachte O aan.

Loochenen, *lochenen*. *G. J.* heeft *Ljeagen*, mendacium, en *Leugen*, idem, waarvan *Leugenjen*. Het eerste ſchijnt voor de harde, de andere voor de zachte O te pleiten. Ook hier is wederom uit twee onderſcheidene W-W. ongelijkheid van ſpelling ontſtaan. In het L-Fr. heeft men *Liegen*, *leag*, (*of ljeag*) *leagne*, ons *liegen*, *loog*, *gelogen*, waarvan ons *loogenen*, nu *loochenen*. Doch *Leugen*, *leugenjen* wijzen op ons *logenen*, nu *lochenen*. Het Griekſche λέγειν, (p. m. λέλογα, unde λόγος) hier mede verwant, bevestigt de zachte O, die door *Weiland* wordt erkend, door *Bilderdijk* gebruikt. Ik verwerp echter *loochenen* niet, maar gebruik het zelfs, als een gelijkvloeijend W-W.

Noopen, *nopen*. Bij *G. J.* en in de O. F. W. vindt men dit woord niet. *Nopens* meen ik gehoord te hebben met de zachte O, ook in Friesland. Indien echter, gelijk *Weiland* wil, dit W-W met *Nijpen* verwant is, is *noopen* ook goed. Want gelijk van *cnipa* (met de c praefixum) de Verled. Tijd is *cnaep*, waarvan ons *knoop*, het H. D. *knauf*, en ons W-W. *knoopen*, zoo moet gevolgelijk van *Nipa* komen *naep*, welk imperfectum bij ons, uitwijzens de voorbeelden die hier telkens zullen voorkomen) dan eens met *ee*, dan met *oo*, wordt uitgebragt. *Knaep* voor *knoop*, *knop*, komt ook in de O. F. W. voor.

Perſoonen, *perſonen*. *G. J. Perſoane* en *Perſonen*, de O. F. W. behouden *Perſona*. Doch de O wordt in *perſoane* door de *a* alleen verlengd, overeenkomſtig met het Latijnſche *perſona* (de middelſte lettergreep lang) en dit doet tot de ſcherpheid niets. In Friesland erkent men nu ook de zachte O.

Poogen, *pogen*. Noch *G. J.* noch de F. W. erkennen dit woord. Het Dialect-verſchil is echter misſchien wel op te losſen, door het grondwoord *Piga* aan te nemen als wortel van *poogen*, terwijl er een ander grondwoord *Poga* ook zal beſtaan hebben. Doch aan de ontwikkeling hiervan waag ik mij niet. Ik vind te weinig bewijsgronden.

Roome, *Rome*. *G. J. Romen*, *Roamere*, *Roomſche*, O. F. W. *Rome*, *Romera*, en *Roem*, *Roeme*, *Roemera*, *Roemſcha*. Hier is volgens de tegenwoordige uitſpaak, wel verlenging, geen verſcherping.

Rooze, *roze*. *G. J. Rosen*. Lat. *Rosa*.

Schroomen; *schromen*. *G. J. Schromjen*, subst. *Schromme*. Deze wijzen de zachte O aan.

Smooken, *smoken*. *G. J. Smoekjen*. Thads *Smoken*, met de zachte O. Bovendien komt dit van *moken*, *meuken*, met de zacht-slingerende S, *smoken*, *smeuken*, *smoeckjen*.

Smooren, *smoren*. *G. J. Smoarjen*. Zie wat wij zeggen bij *Boren*.

Snoode, *snode*. *G. J. Snoadste*. Dit schijnt op de hardheid te wijzen; Doch *snuedel*, *versnodelen*, bij *Maerlant* geven de zachte O aan.

Stooren, *storen*. *G. J. Forstoard*. Dit beslist niets. Maar het afgeleide *stoarmjen*, als mede *stoarm* (*Maerlant Storen*) waar voor men beter schrijft *stormjen*, *storm*, geven wel verlenging maar geene hardheid. De twee RR, in 't M-G. *and-staurran*, verzachten AU aanmerkelijk. Ook kan men op een dialect, als de M-Gotische, die eene bastaard-dochter der oude Teutonische taal, en van korten duur geweest is, zich niet zeker genoeg, althans niet alleen, verlaten.

Stroomen, *stromen*. *G. J*, *Streamme*, *stroame*, en *streamjen*. O. F. W. *straem*, *straeme*. Alles spreekt voor ontwijfelbare hardheid.

Toonen, *tonen*. *G. J. Tean*, *Teane*, *toone*. Dit is stellig ter bevestiging der hard-lang OO.

Troonen, *tronen*. *G. J. Troane*, *trean*. De hard-lange OO. O. F. W, *Troen*. In 't Grieksch is hier ook dialect-verschil: Θρόνος geeft de zachtlange, Θρῆνυς en Θρᾶνος de hardlange OO aan. Men schrijve veilig *Troonen*.

Vroomen, *vromen*. *G. J. From*, *fromme*, O. F. W. *Froem*, *frome*. Beide wijzen de zachte O aan.

Woonen, *wonen*. *G. J. wenjen*. O. F. W. *Wenheed*, *wennicheed*, voor *gewoonte*, als mede ons *wennen*, *gewennen*, pleiten alle voor de zachtheid.

Zoo, *zo*. O. F. W. *Soe* en *so*, *G. J. So*. In lateren tijd schreef men soms wel *soa*, doch dit geldt hier niets ter verscherping, zijnde de A slechts een naklik der tonge. Thans is 't *sa*, b. v. in de *Lape koer sen Gabe Skroor*. *Soo* voor *indien*, is in de L-Fr. taal, zoo ver ik weet, altijd door *az* of *as*, (voor *als*) uitgedrukt.

Uit het voorstaande ziet men (en dit te doen zien was mijn doel) dat er eene eenparige en groote overeenkomst, over het algemeen, bestaat tusschen de hard-lange EE en OO der Nederlandsche en der Friesche taal. Men ontwaart er derzelver verwantschap en eenzelvigheid duidelijk uit, en erkent hier Moeder en Dochter. Intusschen heb ik mij steeds verwonderd over de laauwe onverschilligheid onzer vorige Taalkundigen, in het raadplegen der Friesche Taal. Doch het ophouden der onderlinge veete tusschen Bondgenooten, met al de verachtelijke gevolgen daarvan, moeten eens aan die, der moedertale zoo nadeelige, onverschilligheid een einde maken. Ik heb er het mijne toe zoeken te doen, en zal niet aflaten dit doel steeds te beschieten.

§ OVER DE MEDEKLINKERS EN WEL
1. OVER DERZELVER VERWANTSCHAP.

Na het geen *Siegenbeek* en *Weiland* hier over gezegd hebben, valt er weinig over te zeggen. Veel is ook hier, dat de Nederlandsche met de Friesche taal gemeen heeft.

Verwantschapte letters zijn: B. D. G. V. en S.
en: P. T. CH. F. en Z.
waarvan de vijf eerste zachter, de vijf andere scherper zijn.

De C werd oudtijds bijna overal voor de K geschreven (b. v. *Buccir Spicir*, enz.) in navolging, zoo men wil, van de Latijnsche taal, die eeuwen lang ook bij onze Voorvaderen, zelfs na het sloopen van het Westersch Keizerrijk, in gebruik bleef. En geen wonder: hier uit heeft onze taal, nevens vele andere van Europa, hare letters ontleend, en is voor het overige daardoor merkelijk beschaafd geworden, gelijk elk ligt opmerken zal, die op den vorm der woorden en derzelver beteekenissen, vooral de figuurlijke, en voorts op derzelver geheele Phraseologie let. Dat echter de K ook al zeer vroeg, en misschien zelfs vroeger dan de C, bij hen bekend zal zijn geweest, zal men voor waarheid mogen aannemen, indien het waar is, wat sommigen, (en daar onder de *Grammaticus*, M. d. bl. 14) beweren, dat namelijk onze oudste Voorvaderen Grieksche letterbeelden zullen hebben gebruikt, gelijk alle volkeren van Azia. Trouwens dat C en K in derzelver bouw en eersten aanleg weinig verschillen, kan men opmaken uit het geen de groote *Bilderdijk* deswegens betoogt, *van het Letterschr.* bl. 25. Onze

Dichter gebruikt de C niet of althans weinig op zich zelve, en men vindt die voor de K, in het begin des woords alleen in *Cluwſener* en *Clirck*, voor de S in *Cingel* en *Cys*. Maar zeer dikmaals, met de K vereend, in het midden der woorden, als: *Ick*, *becken*, *tecken*, *brecken*, *ſprecken*, enz. En in plaats van de S in *ſtrecijn*. Voorts in vereeniging met de H in *bosch*, *minsch*, *flesch*, enz. waarvoor hij echter, op zijn Grieksch, veelmalen de SCK gebruikt, als *Bosck*, *minsck*, *flesck*, zijnde deze uitſpraak der Friezen nog bijzonder eigen. Vergel. *De Lape-koer fen Gabe Skroor*, waar men zoo de SK, nog Griekſcher, vindt. De *Grammaticus* gebruikt de C voor K vrij beſtendig.

De CH is bij onzen Dichter, in navolging der Ouden, overal gebruikt, waar de blazing plaats heeft in het uitſpreken, zonder altoos acht te ſlaan op de Etijmologie der woorden. Zoo zijn *flucht*, *jacht*, *macht*, *klacht*, enz. met de CH geſpeld, ſchoon deze woorden thans meest doorgaans met de G geſchreven worden. Alleen daar wordt de G door hem gebezigd, waar geene blazing gehoord wordt, als in *ding*, *mingen*, *bringen*, *heag*, *leeg*, enz. Hier is dus de Regelmaat volkomen: *ſchrijf gelijk gij ſpreekt: ſpreek gelijk gij ſchrijft*. Hier ziet men een aankleefſel uit het Grieksch.

De F is overal eenparig gebruikt, waar de Nederduitſche taal thans meestal de V erkent. En hier voor is eene gewigtige reden, de V was oudtijds, zoo als nu nog, in vele zelfs zeer beſchaafde talen, voor onze tegenwoordige W in gebruik, welke laatſte haren oorſprong verſchuldigd is aan de verdubbeling der V, en eerst in lateren tijd, vermoedelijk toen het gebruik van de V voor F doorbrak, ingevoerd geworden. Hier uit ziet men, dat het tegenwoordig onderſcheid van F en V van lateren tijd en gekunsteld is. De Ouden kenden het niet, en behoefden het ook niet te kennen: bij hem was de F, alsmede de S, zachter of ſcherper, naar mate dit door de uitſpraak zelve gewijzigd werd.

Schoon geen woord bij onzen Dichter wordt gevonden, dat met de V begint, vindt men ze echter in het midden der woorden, maar in de kracht der W, gelijk wij thans nog vrij beſtendig doen, b. v. *ſwevel*, *dijvel*, *droave*, *ljeave*, *have*, enz. Doch ook daar, waar wij thans de F gebruiken, als in *twijvel*, *twijveljen*, *lijve*, *lijv'*, *wijv'*, enz. En in het gebruik van V, in de kracht der W, is onze Dichter zich zelven gelijk, terwijl

de Nederlanders thans op dat stuk eenigermate zich zelven ongelijk zijn, b. v. onze Dichter gebruikt *ferve*, pigmentum, wij *verf* en *verw*; Hij *ferve*, wij *geverwd*; Hij *ferfjen*, Verled. Tijd *ferve*, als mede *ferver*, wij *verwen*, *verwde*, *verwer*, enz. doch *werven*, *wierf*, *geworven*, enz. Hier uit ziet men het ongemak, door die vroegtijdige verwisseling dier Letteren veroorzaakt, als mede, dat de L-Fr. taal in dezen de Regelmaat in spelling beter heeft gehouden, dan de Nederduitsche taal, waarin zich de klaauw des verdervers al vroeg heef geslagen. . . . .

De S en Z zijn bij onzen Dichter, wat ze bij de geheele oudheid waren, en nog zijn in onderscheidene beschaafde talen van Europa. De S namelijk is zacht of scherp, ingevolge derzelver plaatsing, de Z alleen scherp, de SS uitdrukkende, gelijk μάζα, massa, πατρίζω, patrisso, in 't Grieksch en Latijn. De tegenwoordige bepaling van het onderscheid der zachtere of scherpere uitspraak in S en Z is trouwens, in de meeste gevallen, willekeurig en van lateren tijd. De brave *Ten Kate* schreef daarom naar waarheid, I d. bl. 121, dat de Z voor omtrent eene eeuw (dus nu twee eeuwen) bij ons noch buiten gebruik was." Die het bewijs hier voor begeert, sla de oude Woordenboeken op: *Kiliaan* verwijst op de Letter Z zijne lezers naar S. Ook in de oude stukken, door *Bilderdijk* in zijne *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*, onlangs uitgegeven, treft men de Z niet aan, of het moest eene enkele maal bij verschrijf of misdruk zijn. Andere oude geschriften haal ik niet aan, want daar ziet men, hoewel zeldzaam, echter de hand des verdervers hierin toch meermalen. Al is het nu zoo, dat men zich gaarne aan de meerderheid onderwerpt in het gebruik dier letteren, en naar hedendaagsche gewoonte schrijft, mag ik het echter niet verzwijgen, dat ik gaarne zou hebben gezien, dat het langdurig en revolutionair pleitgeding anders om uitgevallen ware, en dat wij in het gebruik van S en Z met Grieken, Romeinen, Germanen en verdere beschaafde Volkeren van Europa gelijk stonden, en niet onderhevig waren aan de ongemakken, die er nu, vooral voor Leermeesters van onderscheidene talen met derzelver Leerlingen, uit voortvloeijen, en het onderwijs moeijelijk en hoogst-vervelend maken. Experto crede Roberto.

De S opent en sluit dus meestal bij onzen Dichter de syllben, terwijl de Z veelal sluit, of liever, volgens zijn gevoelen, slui-

ten moest, dat is de S is zacht en scherp, de Z altijd en alleen scherp, b. v. *Saft*, *sân*, *swiet*, *segstien*, enz. - *uwz*, *huwz*, *muwz*, *doz*. *az*, *iz*, *huwzjen*, *bruwzjen*, *kranegjen*, en ook *kransajen*, gelijk *Cats* en andere Tijdgenooten, *kransen*, *dansen*, *schansen*. Vergel. onzen *Dichter* Voorr. bl. XXVI, mijne *korte Aanteekeningen*, I d. bl. 57, reg. 10. Wegens het sluiten der sijlben met de S, dat men veel malen vindt, moet ik echter doen opmerken, dat dit niet is volgens 's Dichters regel, kortelijk in de Voorr. door hem opgegeven; doch in de vorige uitgaven, na zijn dood gedrukt, dit zoo vindende, meende ik geene vrijheid te mogen nemen alles te veranderen, en overal gelijk te maken. Te meer nog, om dat ik geloof, dat de Dichter zijn gevoelen over de scherpe sissing der Z te veel overdrijft, gelijk zulks nog meer blijkt uit de verdubbeling der Z in *dizze*, *lizzen*, *sizzen*, *lezzen*, *glezzen*, *wezzen*, *genezzen*, enz. Hierin immers kon men zeer wel toe met de SS, die hij ook elders gebruikt, en men vindt de genoemde woorden in stukken na hem met SS vrij algemeen gebruikt; bij voork. in de *Bijdragen van Wassenbergh*, waar men leest *desse*, *disse*, *lissen*, *sissen*, *lessen*, of *læssen*, enz.

Van de verwantschap tusschen B en P, D en T. Zie men No. 6, *over de wisseling der Letters*.

2. OVER DE VERDUBBELING DER MEDEKLINKERS.

Ingevolge de gewoonte der Schrijvers van 's Dichters eeuw, gebruikte ook hij vaak de verdubbeling der medeklinkers, waar wij thans de enkele schrijven, b. v. *fijnnen*, *helljen*, *nimmen*, *kommen*, *roppen*, *schamme*, *namme*, *ejietten*, *sljietten*, *jietten*, *blommen*, enz. enz.

Hij verdubbelt ook de medeklinkers in de verledene Tijden der W-W. en Deelw. waar eigenlijk voor een der dubbelen de D of T. behoorde te staan, b. v. *betelle* voor *betelde* van *betelljen*; *beminne*, voor *beminde* van *beminjen*; *homppe* voor *hompte* van *hompjen*; *tergge* voor *tergde*, *getergd* van *tergjen*; *tierre* voor *tierde*, *getierd* van *tierjen*; *klamppe*, voor *klampte*, *geklampt* van *klampjen*, enz.

Ook bij zamenstelling van woorden, b. v. *Omme* voor *om de*; *oppe* voor *op de*; *ijnne* voor *ijn de*; *trogge* voor *trog de*; *uwtte* voor *uwt de*. Maar *oere*, *oone*, *leye*, *meye*, *ondere* enz.

worden met de enkelen geschreven, en de D verzwegen.

De verdubbeling van GCH kende onze Dichter even weinig als over het algemeen, deszelfs Tijdgenooten, en schreef *Lichem*, *pochjen*, *rachel*, enz. gelijk *Bilderdijk*, niet zonder reden, nog met de oudheid schrijft.

De SCH in het midden der woorden kent hij ook niet zoo menigvuldig als wij, maar gebruikte daarvoor de Z of SCK, b. v. *Ruwsjen*, ruischen; *bruwzjen*, bruischen of bruisen; *wasckjen*, wasschen; *terschjen*, dorschen; *polsckjen*, polschen, enz. Dat de SCH evenwel gebruikt wordt door onzen Dichter, zagen wij N°. 1, *over de Verwantschap der Letteren*.

De TS voor onze Z of S, vooraan, b. v. *Tsingerjen*, *fortsingerjen*, *tsegstig*, *tsantig*; *tseagjen*, *for-tseagjen*. Over *Tsestig* enz. Zie men *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* IV, 49.

5. OVER HET WEGLATEN VAN LETTERS.

Vaak vallen er in 't L-Fr. letters weg, grootendeels om de uitspraak te verzachten (want in zachtheid van uitspraak overtreft de L-Fr. taal vele andere reeds beschaafdere dialecten) deels ook om andere oorzaken. Zoo wordt de D achteraan weggelaten in *Dea* voor *dead*, dat men echter soms ook leest, in *brea*, *joe*, *goe*, *tjoe*, *hân*, *lân*, *bân*, *pân*, *nea*, *rea*, *bea*, *blea*, *die*, *lie*, *hie*, *rie*, *floen*, *ftien*, *huwn*, *juwn*, *buwn*, *Juwn*, bij *Baardt von*, enz. Soms zelfs DE, b. v. *eyn* voor *eynde*; *heyn*, *fey*, *laey*, enz.

De D in het midden, als: *lyen*, *fryen*, *myen*, *dyen*, *oere*, *oone*, *bye*, *meye*, *ondere*, *scheynen*, *feynen*, *faer*. Soms zelfs DE, b. v. *moer*, *broer*, *hânle*, *wânle*, *fânljen*, *hânljen*, *wânljen*.

De G in 't midden des woords, als: *frejen*, *swyen*, *kryen*, *hijnst*. Achteraan, als: *joe* voor *joeg*, dat men ook vindt, *sjoe*, zag.

De F in 't midden en achteraan, als: *heal*, *keal*, *helt*, *âljen*, *haed*, en *haud*, *hearst*, *koer*, *dolljen*, *doar* (durf) *ftear* (*sterf*) *fordear*, enz.

De L in *âd*, *wâd*, *fât*, *kâd*, *fock*, *dock*, *hâden*, *kâtjen*.

De ND in *koe* voor *konde*; *floe* voor *flonde*.

De R wordt in het spreken zeer vaak of niet, of slechts flaauw gehoord in *Bern*, *Born*, dat men, elders, en in de *Bijdragen* van *Wassenbergh* geschreven vindt *Ben*, *bon*, gelijk ook ald. *wied* voor *wierd*; *wodden* voor *woorden*; *wod*, word; *hot*, *hotten*,

hart harten; *twos*, *twes*, *oos*, dwers, dwars anders enz. Waar onze Dichter echter de R overal schrijft. Om de Etymologie, en om grove misslagen voor te komen, is 't niet te min zeer aan te raden die R te schrijven, om dat ze hoe flaauw ook, soms toch eenigzins wordt opgemerkt bij het uitspreken. Onze Dichter ging wel eens te verre met het plaatsen dezer R in woorden, waarin dezelve niet behoort, b. v. in *schertte* en *schirtte*, schoot, welk woord men veel beter gespeld vindt, *schotte*, in de *Bijdr. van Wasenb.* I, 164. Gelijk ik dan ook, om gemelde reden, II d. bl. 66, r. 4. *Fortjettel-boetjen* heb gegeven voor het bedorven *fortjearttel-boetjen*. Zie het *Woordenboek*.

TE valt weg in *Ber* voor *berte*; *bejear* voor *bejearte*; *wit* voor *witte*; *lit* voor *litte*, enz.

W, in *Het*, *hat*, O. F. W. *haat*, voor *Hwat*. Zie bij de *Voornaamwoorden*.

4. OVER HET BIJVOEGEN OF INLASSCHEN VAN LETTERS.

Dit is wel zeldzaam, doch enkele reizen treft men het aan.

De T op het einde der woorden, in *Bjealgert*, *leffert*, *Adswabert*, *ljeavert*, *swietert*, *eyn-wittert*, *linckert*, *nin-queatinckert*, *wijs-sjochtigert*. En zoo ook bij de Tijdgenooten, als bij *Baardt*, *kloeckert*, *pronckert*; als mede *snorckaert*, *gragaert*, *flechtaert*, welk laatste schijnen kunnen zamengesteld te zijn met *aert*, aard. - Ook in *mijnent*, *fijnent*, *herrent*, *uwsent*, gelijk bij ons. Zie *Weiland* en *Siegenbeek*.

De N of NE, achter den tweeden persoon van den Verleden Tijd, als: *y beminnen*, *y besleaten* en *beslatene*, *y dreauwne*, *y forjoene*, *y kijtsfene*, *y mochten*, *y moattene*, *y achttene*, contr. *achtne*. Doch Y is Meervoudig, en zie daar voor den uitgang EN voldoende reden. Die E in *besleatene*, enz. zal ons elders weder voorkomen. Bij de Tijdgenooten van onzen Dichter vindt men die N achter meer andere personen, b. v. *Van der Veen*, bl. 171, gij *brandden*, bl. 241 ik *redden*, bl. 242, *men noodden*; bij *Baardt*, bl. 149, 't *geschieden*, bl. 150 *Saturnus hoeden*, bl. 158, *hij beefden*, bl. 213 *daar woonden een*, bl. 305 *men ruckten*, 308 *men vulden*, *hij leerden*, 310 *ik setten*; *Bredero* bl. 351, *ick streefden*, 352 *ick schraepten*, enz. Doch men kan die N vaak aanmerken als eene N attractitium.

Wegens het voorvoegen der H voor de I, L, R, W. Zie onze *korte Aanteekeningen*, bl. 185. Wegens het inlasſchen van dezelve na G, T, R, t. z. pl. en den Grammaticus, II d. bl. 21, reg. 9.

G in *ſchoeg*, voor het gewone *ſchoe*, van *ſchoeyen*. Hier is echter regelmaat.

De W in *wjoeden*, van *joeden*, in *woeckerjen* van *oeckerjen*, in *whippen* van *hippen*. Zie in *weaze*.

Van de T in *tsegstig*, *tsantig*, *tnjueggentig*; in *tsingerjen*, *tseagjen* is reeds elders geſproken.

Van de C in *Ick*, *Gick*, enz.; van de S in *ſlange*, *ſlingerjen*; Van de G in *glijden*, enz. zullen wij niet ſpreken, om dat deze tot de algemeene taal behooren.

5. OVER HET ZAMENTREKKEN OF INKORTEN DER WOORDEN.

Dit ſchijnt aan de oude talen over het algemeen, bijzonder aan de L-Fr. eigen te zijn. Bij onzen Dichter vindt men zoo zamengetrokken *Bern* (Hinl. *Born*) voor *boven*, met het augment *geboren*, van 't oude *Beren*, ferre: *Forlern*, verloren; *be-ſchern*, beſchoren; *for-doarn*, verdorven; *moarn*, morgen; *dreyn*, gedragen; *fleyn*, gevlogen; *ſeyn*, zegen en gezonden; *weyn*, wagen; *eyn*, eigen en einde; *heyl*, hagel; *ſeyl*, zegel; *reyn*, regen; *ſpeyn*, geſpogen; *kerl*, korrel; *fâd*, voogd; *fean*, *ſtean*, *dwean*, *dwaen*, voor dwagen, doogen, doen; *jaen*, q. javen, jeven, geven; *druyen* voor *druwgjen*; *ſtean*, *tjean*; *hel-dey*, heilige-dag; *gin-dey*, goeden-dag; *kloer*, voor klover, klaver, klaauw; *knyn*, konijn; *knier*, ſchnier, ſcharnier; *lockel*, lijckewol, evenwel; *ſomge*, ſommige; *oer*, over; *muwlck*, moelck, mogelijk; *uwn*, oen, oven, enz. enz.

Ingekort worden *geane*, *gean*, *gea*; *dweane*, of *dwaene*, *dwaen*, *dwae*; *jaene*, *jaen*, *jae*; *sjeane*, *sjean*, *sjea*, enz. in vele werkwoorden; *ljea*, *ljean*, leden; *bop* voor *boppe*; *tins* en *tinck*, *Kamphuijzen* het gedenck; *Baardt verlang* voor verlangen; *voorſit* voor *voorzitting*; enz. enz. ook bij de overig Tijdgenooten.

6. OVER DE WISSELING VAN LETTERS.

1. De aanverwante Medeklinkers B en P wiſſelen in de talen

soms elkanderen af, ook in het L-Fr. b. v. *Ba-hey* (*Cats Bo-hey*) en *Po-hey*; *Jan-raeb*, *Jan-rap*; *aempt*, *ambt*, *ambacht*; *pof*, *bof*; *boffert*, *poffert*; *grope*, *grubbe*, *Kiliaan*.

De CH of G met I. in *Naeit*, *nacht* (Eng. *Night*) *Doayter*, dochter; *plachtjen*, plaiten, pleiten (middeleeuwsch plaeitare.) *Tooiten*, tochten; *brooiten*, brochten, bragten. Hiertoe brenge men voorts *kleyen*, klagen; *jeyen*, jagen; *feyen*, vagen, vegen; *jietten*, Verl. Deelw. *getten*; *teyn*, *reyn*, *seyn*, *weyn*, *dreyn*, *sleyn*, *eyde*, *dey*, *wey*, *saey*, *daey*, *laey*, *mey* (mag) verder *jaen*, *joe*, *juwn*, gaven, geven, gaf, gegeven; *jond*, *gond*, *gund*, *gegund*; *frejen*, vragen; *jern* gaarne; *jefte*, *jild*, *jister*, gister; *tjin*, tegen, *segs*, thans *seis*, zes.

De CH met F, in *hecht*, *efter*, achter, echter; *nocht*, *noft*, *locht*, *loft*; *kreft*, kracht; *greft*, gracht, *gerofte*, gerucht, *manheftig*, *manhaftig*, manachtig; *wierheftig*, waarachtig, enz.

De CH, met G, in *mog*, *mogge*, *mocht*; *nog*, *nogge* voor *nog* en *noch*; *dog*, voor *doch* en *toch*; *sjog*, *sjocht*; *fljueg*, *fljuecht*; *weagen*, *wicht*; *jeyen*, *jagge*, *jacht*; *kleyen*, *klegge*, *klacht*; *ik dog*, *hij docht*; *fleg*, *flecht*, enz.

De D met T, in *Deck*, *deckjen*, *teck*, *teckjen*; *danckjen*, *tanckjen*; *ding*, *ting*; *tecken*, deken; *ticht*, digt; *tried*, draad; *do*, doen, toen; *twang*, dwang; *twingjen*, dwingen; *twers*, dwers, dwars; *twierjen*, dwarlen; *tryë*, drie; *term*, darm; *terschjen*, dorschen; *teyen*, dooyen; *tjea*, dye; *tjeaf*, dief; *tjienst*, dienst; *tinckjen*, denken; *tin*, dun; *tonger*, *touwer*, donder; *tor*, dor; *trog*, durch, door; *tuwzen*, duizend; *tuwsel*, duizel; *tommeljen*, dommelen, tuimelen; *tygge*, deeg; *fortriet*, verdriet; *tranteljen*, drentelen, enz. enz.

D met S, in *djaggeljen*, *sjaggeljen*, *saggelen*; *dock*, *sock*, dus, sus.

D met ST, in *djoeyen*, *stjoeyen*; *stoam*, stoom, enz.

D met Y, in *deyen*, *deadjen*, *dooyen*, *dooden*; *groede*, groei; *siedjen*, saden, saeyen; *mjean*, *meyen*, maden, maeyen; *briedjen*, *braayen*, *braden*; *mey*, mede; *miere*, mader, maayer; *boyem*, bodem, enz.

G met K, in *gnorjen*, *knorjen*; *gnep*, *gnap*, *knap*; *gnuwjen*, knouwen; *Joncker*, Jongher (*M. Stoke*) *klinckjen*, *klingen*; *klang*, *klank*, enz. enz.

H met K, in *minsch*, *minsck*, enz. Zie meer voorbeelden in No. 1, *over de verwantschap*.

L met N, in *dertten*, *dertlel*, dartel; *middel*, midden; *formietten*, vermetel; *forjietten*. *forjiettel*, enz.

N met D, in *schanne*, schande; *tânnen*, tanden; *hânnen*, handen; *pânnen*, panden; *lânnen*, landen; *beminne*, *beminde*, enz.

M met T, in *schamme*, schaamte.

P met F of V, in *boppe*, boven; *roffen*, *roppen*, roepen; *groppe*, groeve. *Kiliaan grope*, *grubbe*, fovea.

SI met SCH, in *sjietten*, *scheat*, *schetten*; *sjaggeljen*, *schaggeljen*; *sjold*, *Bijdr. van Wassenb.* I. 168, doch *schiold*, *schioldner*, I. 142. Zie *Junius* in *Shield*. — *Assche* spreekt men in Zeeland uit, als ware het *assje*. En dit is in Duitschland de uitspraak in *schön*, en vele andere woorden.

SCH met S, in *schil*, *sil*; *schoe*, *soe*, enz. In Holland en elders is men wel gewoon *menschen* te schrijven, doch uit te spreken, als ware het *mensen*. Deze gewoonte schijnt oud.

TS met Z of S. Zie No. 2 *over de verdubbeling der Medeklinkers*.

TS of TZ of TI voor onze K, in *Tzæs*, *kas*; *tzijz*, kaas; *tzierl*, kerel, karel; *tzijlck*, kelk; *tziesjen*, *tsiesjen*, kiezen; *tziaka*, kaak; *Tzierka*, kerk; in de O. F. W. en *G. J. tjercke*, *tzettel*, *tjettel*, ketel, *eltz*, *eltj*', elk; *liltje*, leelijke. — Wegens de verwisseling der Z met Y zie men het *Etymologicon Junii*, op de lett. Z.

Voorts vindt men nog eene groote menigte woorden, waarin de TS met K afwisselt, b. v. *buwtsjen*, *buwckjen*, beuken, *kijckjen*, *kijtsjen*; *laeckjen*, *laeytsjen*; *loackjen*, *loaytsjen*; *koackjen*, *koaytsjen*, waarvan *koackne*, koken, keuken; *folck*, *foltsen*, *herckjen*, *hertsjen*; *brecken* heeft in 't Verl. Deelw. *britsen*; *sprecken*, *spritsen*; *flecken*, *flitsen*; *luwcken*, *litsen*; *strijcken*, *stritsen*; *deckjen*, *ditsen*. Voorts nog *weytsjen* voor ons waken, *meytsjen*, maken; *reytsjen*, raken; *wirtsa*, O. F. W. werken, v. d. *wirtse-dey*, werkdag.

Ook geschiede dit met S en K, in *tanckjen*, *taensjen*; *tinckjen*, *tinsjen*; *schinckjen*, *schinsen*; *drinckjen*, *drinsen*, enz.

X met GS, in *Ogse*, *jogse*, *waegsjen*, *gewaegs*, *wuwgsen*, *waegs*, waar voor men in de O. F. W. en elders leest *oxa*, *foxe*, *waxie*, *waxe*, *wax*, *wachs*, H. D. wasch, cera. Voorts *Pingster*, *Pinxter*; *segs*, *sex*, zes, enz. Dat onze Dichter de X evenwel gebruikt, ziet men uit *Blixeme*, *hixse*, *Japicx*, enz.

Y met W, soms ook G, in *flowia*, *floyen*, beide in de O. F.

W. bij onzen D. *ſtoayen*, in *boeck-ſtoayen*, boekſtaven; *ſchowia*, *ſchoya*, *ſchouwen*, O. F. W. *G. J. Schoagjen*; *ſtryen*, *ſtraaien*, *ſtouwen*, *M. G. ſtravan.* Zie ald. *Jun. Gloſ.* als mede in *ſtogan* of *ſtoyan*, *ſtouwen*, judicare. Trouwens gelijk de A. S. G. in der Eng. Y is overgegaan, zoo ook de Gottiſche G in onze Y of J.. — *Troayen*, *troagjen*, *trawia*, draven; *koayen*, *koagjen*, *kaauwen*, enz.

Dat de W, KW of QU gedurig verwisſelen, is bekend: trouwens bij allen is zekere blazing. De M-G. ϴ is onze W, en de Latijnſche zoo wel als de Franſche QU. *Ten Kate* houdt dezelve voor HW, *Junius* voor Q. Bij ſlot van rekening komt het op een uit: *Welle*, *Quelle*; *wel-water*, *kwelwater*.

7. OVER DE OMZETTING OF VERPLAATSING DER LETTEREN.

LE, van den Dichter, is bij ons EL, b. v. *Orgle*, orgel; *Brijzle*, *brijzel*; *hânle*, handel; *wânle*, wandel; *Sijpple*, Sijppel; *wanckle*, wankel. Doch men kan het er hier ook voor houden, als ware er E of DE uitgevallen, door de zamentrekking, en dan zou het zijn: *orgele*, *brijzele*, *hândele*, enz. behooren tot No. 5.

Zoo is het ook gelegen met NE voor EN, in *môlne*, molen; *jelne*, elle; *ſtelne*, geſtolen; *komme*, gekomen; *onderworpne*, onderworpen; *teckne*, een teken; *teeckne* een teeken; *dertne*, *dertlen*, dartel; *heerne*, heeren; *Frouwne*, vrouwen, enz.

Vaak wordt de R verplaatst, door omzetting, b. v. in *born*, bron; *gers*, *gres*, *gras*; *hors*, *ors*, *ros*; *yerſen*, yzer; *strôt*, *stort*; *tratten*, tarten; *trotten*, torten; *korste*, crusta; *ſchrep*, ſcherp; *groat*, gort; *ferſck*, friſch; *trossjen*, trosſen, torſchen enz.

§ 6. OVER HET KOPPELEN OF ZAMENVOEGEN VAN WOORDEN.

Schoon de zamenvoeging van twee of drie woorden in de Land-Fr. taal zeer gebruikelijk is, gelijk men dit in de Nederduitſche, enz. ook aantreft, mag men echter, zonder reden, dit niet ligt verder voortzetten, om, gelijk *Weiland* te regt zegt, door de koppeling van meer dan drie woorden, geene duisterheid of ſtooting te veroorzaken. Onze Dichter bemint die koppeling van woorden, in overeenkomst met zijne Tijdgenooten bij uitſtek, en ſchijnt zijnen Vriend *Gabbema* ſoms te veel hierin te wille

geweest te zijn. (Het koppelteeken echter, dat hij vaak gebruikt, en ook nog bij ons alle aanbeveling verdient, bevordert de duidelijkheid en het regte verstand der woorden bij uitnemendheid. Waar dit ontbreekt, (en soms is het bij het herdrukken weggevallen, soms wordt het in de vorige uitgaven niet gevonden, daar het behoorde) daar zou dikmaals duisterheid en misverstand plaats kunnen grijpen. Men vergel. b. v. *de korte Aanteek.* bl. 221, reg. 5. Zoo was eens een zeker iemand verlegen bij het lezen van het woord *rekwest*, waar hij de sylben moest scheiden: of hij lezen moest *rek-west* of liever *re-kwest*. En wie kan het den man kwalijk nemen?

Zeer talrijk zijn de koppelingen van twee woorden. Wij zullen slechts van de honderden, die men er vindt, eenige weinige uitkippen, en wel zulke, die ook vatbaar zijn voor omzettingen, en door den Dichter zoo ook, meestal met verandering der beteekenis, gebruikt worden.

Æge-wijt; wijt-æge. Æg-drippe; *drip-æg*.
Æg-gloerckjen; gljoer-ægjen. Æg-pinckjen; pinck-ægjen.
Æg-blier; blier-æge. Æg-wetterjen; wetter-eagjen.
Beam-bosck; bosck-beam. Beam-frucht; frucht-beam.
Bloey-blomme; blomm'-bloey. Bloey-bly. Bloey-grien.
Blomme-tuwn, tuwn-blomme. Brân-æffer; æffer-brân.
Dey-ljeacht; ljeacht-dey. Dey-klear; klear-dey.
Gruwle-grijmme; grijmm'-gruwle. Gruwn-djiep; djiep-gruwne.
Lân-*minsche*, *een die op het Land* woont.
Lânz-*ljoe*, *Landslieden*, populares.
Lân-Heere, een Landheer, die zijne Landerijen verhuurt.
Lânz-Heeren, 's Lands Heeren, regenten, bestuurders des Lands.
Lof-tanck; tanck-lof. Tanck-lied, Tanck-luwd.
Noas-wijs; wijs-noas. Rea-goune; goud-rea.
Rea-schamme; schamm'-rea. Rots-stien; stien-rots.
Teamm'-twang; twang-teammjen. Twang-drieuw; drieuw-twang.
Tinck-quea; quea-tinssen.

KOPPELING VAN DRIE WOORDEN, ENZ.

Men vindt niet alleen Eer-preal, Eer-glanze, eer-gloarje; maar ook Eer-glans-prealle.

maar ook Glans-glanze, glans-gloer en glans-gleauwe.
——— Gleon-gloer-glanze, enz.
——— Dey-klear; klear-dey, enz.
——— Klear-ljeacht dey; dey-ljeacht-klear; ljeacht-klear-dey.
——— Bloey-blomme; blomm'-bloey, enz.
——— Bloey-grien-bly-blomme-pronckje-prealt.
——— Lof-ſang; en lof-gesjong, enz.
——— Lof-sjong-liet.
——— Lof-psalm, — lof-psalm-sjongen.
——— Bordoer-wirck, — bordoer-wirchs-tried.
——— Æg-gloerckjen, enz. — Æg-dob-glioesjen.
——— Freugde-fjoer; — freugde-fjoer-baken.
——— Haed-ſteaf en Eere-ſteaf; — haed-eer-ſteaf.
——— Haeze-wijn; — haeze-wijn-huwn.
——— Sjong-maester; — haup-sjong-maester.
——— Hijmmel-ſeyn, hijmmel-kranz; — hijmmel-ſeyn-kranze.
——— Jelds-ſtijppe; — jelds-ſtijppe-treast.
——— Inckel-hertig; — inckel-hertig-gol.
——— Fied-wiet, lauwg-wiet; — lauwg-fied-wiet.
——— Wol-fert; — wol-fert-ſeyne; — wol-fert-tier-ſeyne.
——— Schied-touw; — mietse-touw; — ſchied-mietse-touw.
——— Tucht-rije-biezme; — rije-biezme-tuche.
——— Rin-ſtreame, rin-floed; — Rin-ſtreamme-floed.
Men heeft niet alleen Oer-hâd en hâd-ſtoack;
maar ook Oer-hâd-ſtoack.
——— Æffer-bloed; — Æffer-bloed-wiet.
——— Æg-wiet, en trien-wiet; — æg-trien-wiet, en gjealp-trien-æg-wiet.
——— Æg-drippe; — æg-drippe-reyn, en æg-drippe-ſtirt-reyn.
——— Sinne-fjoer; ægen-ſinne-fjoer.
——— Moarn-rea; — morn-ſtuwn'-rea.
——— Dea-wuwne; — mord-dea-wuwne.
——— Tril-kâd; — eangſte-tril-kâd, en tril-kâd'-eangſte, enz.

KOPPELING VAN VIER WOORDEN EN MEER.

Kunstmatig zijn de volgende:
Jouw-leaz-nimmend-jaen.
Kiel-ſnaer-floyt'-luwd.

Klaend-wiss'-ljeap-fix.
Kners-knipp'-knorr'-knæg'-tânne.
Lân-fled-fee-twangs-leck.
Near-fiflig-paed-fpoar-bjuester.
Slinger-fjoerig-weer-ljeacht.
Suwz-ruwz-bruwz-hol-bol-hobble-tob.

MET EEN KOPPELWOORD, BIJWOORD, ENZ.

Dwijl-in-dwelm-finnig.
Fers-in-rijmme-kunste.
Haey-æf-hea-moanne.
Klauw'-in-horn-djier
Nacht-in-froast-for-jeyer.
Stoeck-in-fteeke-blijn.
Tjienst-æf-fleat-jieffer.
Siette-oon-fietten-lân.
Naet-tinck-op-nead.
Seyn-fwiet-fol-proppe.
On-gruwn'-fwiet-lawdig.
Om-fnie-bol-wircke, enz.

Deze zamenftelling van woorden, die nog verder, ja fchier tot in *het oneindige kan worden voortgezet*, is een fterk bewijs *en* van den rijkdom der L.-Fr. taal, *en* van derzelver oorfpronkelijkheid, *en* van hare hooggaande befchaving, waarvoor vele andere talen niet vatbaar zijn. Hoe veel wijsheid moeten onze Stamvaderen reeds bezeten hebben! Men vergelijke hier het geen *Wasfenbergh* zegt in zijne *Bijdragen*, II St. Voorr. voor de Verhand. over de Eigen-namen der Friezen, bl. I en II.

Om echter den Rijkdom der Landfr. taal in het koppelen van woorden wel te doen zien, vergelijke men haar en hare Dochter, de Nederduitfche, met de veel overeenkomst met haar hebbende Griekfche taal, waarin de koppeling van woorden insgelijks zeer menigvuldig is, en voor de uitdrukking der ware beteekenis juist berekend.

In 't Grieksch dan vindt men eene menigte van woorden zamengefteld met βαθυ, diep, in de beteekenis van *zeer*, die meestal met de Land-fr. woorden, met *Djiep* zamengefteld,

kunnen worden vertaald. b. v. βαθύδοξος, djiep beroemd, heag-beroemd.
βαθύβουλος, djiep-finnig, enz.

Met ἀυτο in 't Grieksch, —*falm*, *eyn*, enz. in 't L-Fr.
ἀυτόβουλος, falmwillig.
ἀυτογένεθλος, falm-teeljend.
ἀυτοαγαθότης, falm-goeheijt, de goedheijd-falme.
ἀυτόπαις, eyn-berne, enz.

Met ἀυτος achteraan, b. v. φίλαυτος, eyn-minner, falm-ljeaver.
en φιλαυτία, eyn-ljeafde, falm-ljeafde.

In dit laatste opzigt gaat de Griekfche de L-Fr en Nederduitfche taal te boven.

Met περὶ, Lat. per, het L-Fr *trog*, of *om en om* in de beteekenis van *zeer*.
περιγηθής. —trog-blij; om en om bly.
περίδηλος. —trog-in-trog-bekend, al-om-bekend.

Met εὐ, in 't L-Fr. *ijn*, b. v.
ἔνδηλος, ijn-bekend.
ἔνδοξος, ijn-beroemd, tijgge-of heag-beroemd, enz.

Met μόνος—allinne, yen, b. v.
Μόναυλος, yen-teanig, yen-luwdig.
Μονογενής, yen-geboren.
Μονόικηλος, allinne-wenjende, enz.

Met παν, παμ, —heel, al, b. v.
πάμμελας, heel fwart, oeral-fwart.
πάμφαγος, al-flijnner, flijn-al, fret-al.
πανδύναμις, al-machtig, al-moggende, enz.

In het achtervoegen van *al*, winnen wij het van de Grieken.

Met πολυ, —fol, folle, b. v.

πολυαίματος, fol-bloedig.
πολυάγκιστρος, folle-hoeckig.
πολυάλγης, moeijte-fol.
πολυάριθμος, fol-tallig, tal-fol, enz.

In het achtervoegen van *fol*, winnen wij het van de Grieken.
Met ἀντι, — weer, tjin, b. v.
ἀντιλέγειν, jin-ſnappen, tjin-ſprecken.
ἀντέρως, weer-ljeafde.
ἀντίδωρον, tjin-jeſte.
ἀντίβιος, tjin-ſtrijdig, weer-borstig, enz.

Met παλιν, weer, weerom, b. v.
παλιντυπής, weer-ſtoytjend, weer-om-ſtoytjend.
παλίμφυης, weer-bern.
παλινδρομία, weer-om tochte, enz.

Om te zwijgen van de zamengeſtelde met *wan*, *on*, Lat. *in* Gr. ἀ of ἀν; — *mey*, Lat. *com*, Gr. ἁμα ὁμου, ἀμ, ἀ en ἀ; — *miz*, *quea*, *wan*, Lat. *dis*, *male*, Gr. κακο, δυσ; — *goe*, *wol*, *rjuecht*, Lat. *bene*, Gr. καλο, ἐυ; — *Ljeaf*, Gr. φιλο; — *heal*, Lat. *ſemi*, Gr. ἡμι; — *ſchijn*, *falsck*, Lat. *falſi*, Gr. ψευδο; — met de Praepoſitiones tot 3, 4 en meermalen, enz. enz.

Indien iemand die allen wilde bij een zoeken, dan zou hij niet bij honderden, maar bij duizenden, zulke gekoppelde woorden, zelfs in Woordenboeken ontdekken. En hoeveel is er in dagelijksch gebruik, dat nog nooit, hoezeer het zulks ook verdiende, in eenig Woordenboek is opgenomen: hoeveel kan er nog bovendien door elk, des begeerende, worden uitgedacht, gevormd en in gebruik gebragt.

Tot den rijkdom der L-Fr. taal behooren vooral de eigennamen, die zeker veel menigvuldiger in het kleine Friesland gevonden worden, dan in eenig gewest van geheel Europa, alleen de oude Grieken uitgezonderd, die er meer hadden, om dat zij, behalve den grooten rijkdom, nog omzetting gebruiken, en dus het getal bijna verdubbelen, b. v. Archippus. Hipparchus; Argyrophilus, Philargyros; Agatharchus, Archagathus, enz. enz. Sed manum de tabula! E 3

§ 7. OVER DE TAALDEELEN, ENZ.

Alles wat *Siegenbeek* en *Weiland* hier reeds gezegd hebben, kan men raadplegen. Wij mogen en kunnen niets anders verhandelen, dan eenige bijzonderheden, tot goed verstand van de Gedichten onzes Dichters; en zullen dit zoo kort aanstippen, als mogelijk is, om dat hier, over het algemeen, alles vrij overeenkomstig is met de Nederduitsche taal.

1. OVER DE GETALLEN DER NAAMWOORDEN.

De getallen zijn Enkel- en Meer-voudig. Het Meer-vond wordt als in de N. T. gevormd door het aannemen van *s*, *n*, *en*, b. v. Ader-Aders. Libben-libbens. Beane-Beanen. Balcke-Balcken. Beck-becken. Wetter-Wetteren; enz.

Die uitgaan op *heyt*, hebben het meerv. op *heyten*, doch meestal op *heden*; welke uitgang meer en meer veld heeft gewonnen, en thans vrij algemeen in gebruik is.

Vele woorden verdubbelen in 't meerv. den medeklinker, overeenkomstig met de uitspraak, ook daar, waar het in de N. T. nu niet meer geschiedt, b. v. Bled-bledden. Fet-fetten. Fortriet, for-trietten. Broar, broarren, enz. enz.

Uitzondering.	Goez	krijgt in 't Meerv.	Giez.
	Kuw	———	Ky.
	Klaed	———	Klean.
	Lid	———	ljea of ljean.
	Wey	———	weagen, wægen.
	Dey	———	deagen, dægen.
	Hijnzer	———	hijnzers en hijnzer.
	Bern	behoudt	Bern.
	Schiep	———	Schiep.
	Djier	———	djier,

Gelijk de Nederduitsche woorden *voet*, *duim*, *jaar* enz. collectiva zijn, zoo vindt men deze ook in de L-Fr. en bovendien soms nog andere woorden, als *Fisch*, voor *visschen*, I d. 90. Zelfs met het onzijdig lidwoord *'t fisch*, I d. 108. *Schijp* voor *schepen*, I d. 208, enz. De woorden *ky*, *schiep*, *djier*, en *bern*, in 't Meerv. alleen aan 't Lidwoord kenbaar, zijn

overblijfselen uit de Oude A. S. taal. Zie *Lye*, *Gramm. A. S.* voor het *Etymologicon Angl. van Junius*, *Clignett*, *Bijdr.* bl. 183 en volg. Dat de H. D. taal ook in vele woorden het Enkel- en Meer-voud gelijk hebben, doch door 't Lidwoord onderscheiden, b. v. *der Engel*, *die Engel*, enz. is algemeen bekend.

2. OVER DE GESLACHTEN.

Onze Dichter maakt (in overeenkomst met gelijk-tijdige Schrijvers uit andere gewesten) doorgaans, tusschen het mannelijke en vrouwelijke geslacht, zoo weinig onderscheid, dat men het er schier voor houden zou, als of hij slechts twee geslachten, namelijk het gemeene en onzijdige heeft gebruikt, gelijk dit in de Deensche taal plaats heeft. Doch dit is slechts schijn: het zal ons nader blijken, dat hij wel degelijk drie geslachten erkent. De *Grammaticus* beweert wel, hoewel te onregt, II d. bl. 5. Nulla sunt genera nominum: omnia sunt enim generis omnis. En bl. 11 omnibus nominibus praeponitur articulus *in*. Articulus femininus non est, etc. Indien dit waarheid ware, dan zou de L. Fr. taal volkomen Patois zijn; het geen er echter verre van af is.

Maar wij zullen den Dichter, ter zijner verdediging zelve laten spreken, en overtuigend bewijzen, dat hij de drie geslachten heeft erkend en gebruikt. Vooreerst dan, men vindt niet alleen het mannel. lidwoord *yen*, maar ook het vrouwelijk *yene*, het onzijd. *yen*. Van het bepalend Lidwoord niet alleen *dy* of *de*, voor 't M. en V. maar ook *it*, of *et* voor 't onzijd. Voorts van het mannl. in den genitivus *des*, van het vrouw. *der* (dear.) Als mede de mann. voornaamwoorden *hy* en *dy*. de vrouw. *jae* en *dy*. de onzijd. *dat*, *it*, *et*, enz. Zie bij de *Voornaamwoorden*. Eindelijk de Bijvoegl. N-W. zijn alle van drie geslachten, in twee uitgangen, als m. o. *breed*, v. *breede*; *lieaf*, *ljeave*; *keag*, *keage*, enz.

3. OVER DE NAAMVALLEN.

Naams-uitgangen (casus) erkent ook de *Grammaticus* niet, wanneer hij l. l. zegt: Nulli praeterea casus hic sunt recepti. — Excepto tantum genitivo nominum desinentium in consonantem, qui formatur addenda ad Nominativum ipsum litera S, ut: dae caels sirt: dy beams vrucht: et nominum desinentium in vocalem praecedente vocali, ut: dat ays dire; dy cays esto; dit

tous cnote; in. fijtirs pijp; leppils ſtalle, etc. En bl. 6. Dativum, accuſativum, vocativum, ablativum non habent. Sed in ſermone caſuum loco ſemper praeponitur particula quaedam. Pluralis etiam genitivum non habet. Hoe veel waar- of onwaarheid in deze woorden ſteekt, zullen wij weldra ontdekken bij de behandeling der

4. VERBUIGING, EN AANWIJZING DER NAAMVALLEN,

waartoe wij nu overgaân. — De gewone manier der Taalkundigen volgende, zien wij ook hier, dat de naamvallen der Z-N-W. zonder Lidwoord gekend worden uit den zin der rede, of door de voorzetſels *fen*, *oon*, enz. aangeduid, zonder dat het woord-zelve verbogen wordt, b. v.

1. of Nomin. *Brea* is goed om te ytten.
2. - Genit. De ſmeyts *fen brea*, of de *brea-ſmeyts* is oongenamme.
3. - Dativ. *oon brea* jouw ick de for-ker boppe alles.
4. - Accuſat. *Brea*, ijt ick jern.
5. - Vocat. *Brea!* hoe lekker ſmakkeſtu!
6. - Ablat. *Fen brea* libje ik; *mey brea* fiedje ick mijn bern; *trog brea* beſtiet men.

Dit in aanmerking nemende, kunnen wij volſtaan met te zeggen, dat er eigenlijk maar een geval is, waarin verbuiging plaats heeft. d. i. wanneer achter het Z-N-W, door hetwelk men een perſoon of zaak aanduidt. de S gezet wordt, om te beteekenen eenen *bezitter*, *voortbrenger*. En in dit geval ſtaat zulk een woord meest altijd voor een ander Z-N-W, b. v. *Goads goeheyt*; *mans kreft*; *wetters gruwne*. En met den Infinitivus als naamwoord gebruikt, b. v. *dwaens begin of eyn*. En dit door alle geſlachten, ook van het vrouwel. als: *dochtersman*; *moers ſchette*; *ljeaſds wuwne*.

5. VOORBEELDEN VAN VERBUIGING.

Voegt onze Dichter een Lidwoord en Bijvoegl. N-W. bij het Z-N-W., er komt echter geene verandering in de verbuiging behalve die, welke het geſlacht der Bijvoegl. N-W. en Lidwoorden opgeeſt, b. v.

	Eenvoud.	Meervoud.
1.	Yen goed of de goede man	de goede mannen.
	Yene goede of de goede frouw.	—— frouwen.
	Yen goed of et goede huwz.	—— huwsen.
2.	Fen yen goed of de goede man, enz.	Fen de huwsen.
3.	Oon yen goed of de goede man, enz.	Oon de huwsen.
4.	Gelijk de 1.	Gelijk de 1.
5.	Is er in dit geval niet.	——
6.	Fen, mey, trog, enz. yen goed, enz.	Fen, etc. Zie 2.

Dit is bij onzen Dichter de doorgaande verbuiging, waaruit men zou besluiten dat de Grammaticus niet verre van de waarheid is, wanneer hij zegt: er zijn geene naams-uitgangen, welke verbuiging ondergaan, behalve alleen den Genitivus. Doch hier tegen over staat, dat onze Dichter meermalen andere naamvallen gebruikt, b. v. II d. bl. 48, *Fen socken heag-fleanden* gaest-foroongenamme to wirdden. II d. bl. 111, *Trog socken langen tijd*, enz. voeg hier bij *Him*, *my*, *uws*, en meer andere voornaamwoorden: het voornaamwoord *dizzer* in Genit. plurali, II d. 80, 81, *dizzes twae geljearen*; het Bijvoegl. N-W. *alder* en het lidwoord *der*, in Genit. plurali, enz. enz. Dit een en ander geeft duidelijk te kennen dat men bij onzen Dichter meer naams-uitgangen vindt, dan alleen den Nominativus en Genitivus; als mede, dat de *Grammaticus* te veel zegt, wanneer *hij beweert. dat de pluralis* geen Genitivus heeft. Uit *het* vorenstaande *blijkt* het dus duidelijk, dat het den Dichter, *indien het* toen *gebruikelijk* ware geweest, gemakkelijk zou gevallen zijn, de taal even kunstmatig te schrijven, als men thans de onze doet. Doch hij schreef, zoo als men doorgaans, in den omgang, toen sprak; en zoo deden ook *Bredero*, *van der Veen*, ja zelfs *Cats* en anderen van dien leeftijd, zonder overal de Grammaticale regels te volgen. Men ziet het duidelijk, dat ook hunne taal ongekunsteld en onbeschaafd was. Maar gelijk de Nederduitsche taal thans, over het algemeen, naar vaste regels is bewerkt: de geslachten kenbaar: de verbuiging geregeld, enz. even zoo is de taal der Friezen vatbaar voor beschaving, en zal, begint men in dezelve te schrijven, weldra met de Nederduitsche, hare Dochter, wedijveren. Zij heeft wat langer op het Land geleefd, waar men het zoo naauw niet neemt; hare Doch-

ter is wat vroeger in de Steden, op bals en concerten toegelaten, en dus voor het uiterlijke wat meer beschaafd en opgesmukt, doch ook niet zonder eenige natuurlijke sieraden en goede eigenschappen er bij te hebben opgezet, zoo als dat doorgaans in de groote wereld gaat. Gelukkig, zoo de oude Moeder onder de menschen komende, niet te veel van hare kracht-volle eenvoudigheid, en van het natuurlijk-schoone verlieze!

Wat ik zoo even zeide wegens de mogelijke beschaving der Friesche Land-tale, zal gemakkelijk te bewijzen vallen. Ik neem, om dit te doen, slechts eenige zin-sneden van onzen Dichter ter Proeve, b. v. uit het II deel, bl. 88, dezelve schrijvende naar de in de Nederduitsche tale aangenomene regels, zonder echter tegen de uitspraak der woorden, in de L-Fr. taal gebruikelijk, te zondigen.

De Dichter heft daar dus aan: Mar schien hy de reden, as yene goede en nolke paed-liedster, folgjen wol, so binne er eak bjuester-greate swierigheden for de hân: want dan môt hij sich to in doerhaftig gesjuecht forfirddigjen, altijd schrep en ijn forwar stean, as wæsende sen foren, sen efteren, sen den yenen en oaren kânt, sen sijnnen sijne beset, dy him onophâdelijk to keer giet. Wat is dat doch for yen sijnne? Alles, wat hun behæget; alles wat hij sjogt; eynlinge de greatste sijnne, welken hy op de wrâd het, is de wrâd selle. Mar dat slimmer is, hij sielt folle mok-læger in to-gearre-spijlljende oer-yenluwdingen ijn sijn eygen flesch, dy to gearre-mey de fortwijvele drift-sjochtmen (dy ijn disse jieren herre folle kreft in sterktme habb n) naet oars sijkjen, dan stuwne, uwre en forfalle om him to oerstjolpjen, en ijn alle boasheyt to dwaen omrôlljen."

Zie daar eene kleine, maar zoo ik geloof, voldoende proeve, ten bewijze, dat het zeer gemakkelijk aan deskundigen zou vallen om de Landfriesche taal volgens Grammaticale regels te schrijven. Alleen het gebruik van S voor Z, AE voor AA, de Y soms voor de I heb ik behouden, om dat ik geloof, dat de Friezen, met onze Voorvaderen, zoo spreken, gelijk ik reeds elders gezegd heb. En spreken zij zoo, dan moet men ook in hunne taal, het oud en achtbaar gebruik volgende, zoo schrijven, volgens den Regel: *schrijf zoo als gij spreekt.*

1° AANMERKING OP DE VERBUIGING.

De Genitivus van 't Meervoud wordt, in navolging van den Genitivus singularis, met eene sluitende S geschreven. Zoo vindt men b. v. *treppens*, *oord'lens*, *wirckens*, *barmhartigheytens*, *wijndroens*, *uwsers*. En in de *Bijdr. van Wassenb. liens*. Ook bij 's Dichters Tijdgenooten, en nu nog, is dit gansch niet zeldzaam.

2° AANMERKING.

Onze Dichter gebruikt, in navolging van de gewoonte zijner eeuw, niet alleen *Gods-frees*, maar ook *Freeze Gods*: *Godsljeafde* en *lieafde Gods*: *Gods-soon* en *soone Gods*, enz. waarvan het tweede, waarin de Genitivus het Substantivum regens volgt, met regt is af te keuren, als strijdig met het gebruik der Ouden; doch in onzen Dichter te verschoonen om het gebruik, zijner eeuwe algemeen eigen.

3° AANMERKING.

Soms schijnt het wel, als of onze Dichter, buiten noodzaak, en tegen de Taalregels casus obliqui gebruikt, 't geen aan zijne eeuw zeer eigen was; doch dit is, zoo ver ik kan zien, ook alleen maar schijn. Men vindt wel *socken*, *docken*, gelijkende naar verbogen naamvallen; doch zij staan voor *sock yen*, *dock yen*, of dat op hetzelfde uitkomt, *sock in*, *dock in*. B. v. *Er wier socken rid*, I d. bl. 1, er was *sulk een* geloop, enz. Zie *Huydecoper*. – Maar reeds te voren hebben wij gezien, dat hij wel degelijk casus obliqui, buiten den Genitivus gebruikt, daar de sijntaxis het vordert, al is het dan niet in die ruime mate, als wij het thans in onze taal doen.

4° AANMERKING.

Wanneer de Oude *Grammaticus* II d. bl. 5 zegt: *dat ays dire*: *dat caels flirt*: *dit tous cnote*, voegt hij het Artikel of Pronomen *dat* en *dit*, onverbogen, bij den Genitivus, niet bij het laatste substantivum. En zoo doet hij bij het verbuigen ook met het Lidwoord *in*, bl. 6 en volg: *In frioune-hammirs-hey-*

dinz, enz. Hoe zeldzaam dit ook in ooren, die aan iets anders gewoon zijn, klinken moge, wordt het echter vaak door onzen Dichter nagevolgd. Van eenige honderden voorbeelden, die ik aangeteekend had, zal ik er slechts weinige geven.

Met *De*, onverbogen.

D' ljeav' breeds ljeafde-eag, I d. 73.

D' libb'ne lân, I d. 159. enz.

Men wachte zich wel van hier de D' voor 'T te lezen: dit kunstje behoort niet tot onzen Dichter.

Met *It*.

't Schien wircks strielle, I, 90.
't Moarn-ljeachts glanze, I, 124.
't See-schomm'-woel-wiette, I, 156.
't Wreck-swirds toscken, I, 180.
't Smolle lock-paeds wey, I, 212. enz.

Terwijl hij elders regelmatig schrijft, volgens gewoon gebruik.

De âd-tijds diede. *De* bij *diede*: *âd-tijds*, adjective, I, 140.
't Uwls-holtje, I, 69.
't Wrâds oer-great see-beeken, I, 207.
't Bliere yerds gelaet, I, 208.

Met *mijn*, b. v. Mijn Goads namme, I, 129.
Mijn folcx oer-tred, I, 134.
Mijn oer-treds gruwle, I, 148, enz.

Doch regelmatig: Mijns kroes swiet-libb'ne drippen, I, 105.
Mijns dwaens lijck, I, 202.
Mijns onschilds plachte, I, 205.

Met *Jon*, b. v. Jôn goeheyts wille, I, 148.
Jôn timpels glanze, I, 166.
Jon tjienners lijcken, ibid.

Regelmatig: Jôns dwaens forjitt'nisse, I, 184, enz.

Met sijn: Sijn troans gordijnne, I, 141.
Sijn dwaens lock, I, 191.
Sijn trouw' tjienners free, I, 206.

Regelmatig: Sijns tjienners, I, 202.

	Sijne gelijcke, II d. 101.
Met uwz:	Uwz misdieds lest, I, 153. Uwz Heer'-Goads dieden, I, 157. Uwz åders bloed, I, 173.
Met alle:	All' krijgs-ljoo håd, I, 86. Alle heerne oer-heer, I, 226.
Regelmatig:	Aller hijmm'len hijmmel-heegte, I, 191. Aller heer-ſchearne Heer, I, 226.
Met voorzetſels,	waar het Lidwoord mede vereenigd is: Fenne (voor *fen de*) deys klearjen, I, 117. Fenne moarn-tijds yer, I, 156. Fenne deads gijz-tuwt, I, 213.
Regelmatig:	Fen 's Heerne berge, I, 225, enz.

En zoo vervolgens met *ijnne*, *oone*, *oppe*, *omme*, enz. enz.

§ 8. OVER DE BIJVOEGELIJKE NAAMWOORDEN.

Ook hier is alles, gelijk in de Nederduitſche taal, of regel- of onregelmatig, en kan men dus andere Taalkundigen daarover raadplegen. Alleen verdient hier melding, dat onze Dichter, om de vergelijking aan te duiden, achter den Poſitivus, *az* gebruikt, en achter den Comparativus zoo wel *az* als *den*, welk laatſte echter niet tot den Comparativus, maar tot den Adverſativus behoort: doch er is geene tegenſtelling zonder vergelijking, en omgekeerd. Zie verder het *Woordenboek* op *az*, waar men dit nog bijvoege, dat ik veel vroeger voorbeelden heb opgeteekend van *als* achter den Comparativus, dan 1561, door *Huydeeoper*, meen ik, opgegeven. Doch hiervan elders.

§ 9. OVER DE VOORNAAMWOORDEN.

De Voornaamwoorden worden ook in zes ſoorten verdeeld. Wij zonden ook hier onze Lezers naar *Weiland* en anderen kunnen verwijzen; doch moeten, om dat hier afwijking en onregelmatigheid is, dezelve wat nader doen kennen.

1. PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN.

1e Persoon, Eenvoud.	1. Ick	Meervoud:	1. Wy.
	2. Mijns, mijner.		2. Uwser.
	3. My		3. Uwz.
	4. My		4. Uwz.
	5. —		5. ——
	6. Fen my		6. Fen uwz.

Ick salme, of *selme*, enz.

				Meervoud.
2de Persoon, Eenvoud.	1. Du.	Y	Jo, Jy, Je, Ju, Jou.	1. Jiemme.
	2. Dijns,	ys	Jons, Jys, Jins, jens.	2. Fen jiemme (Jiemmes)
	3. Dy,	y	Jo, Jy, Je, Ju, Jou.	3. Jiemme.
	4. Dy.	y	Jo, Jy, Je, Ju, Jou.	4. Jiemme.
	5. o Du.	y	Jo, Jy, Je, Ju, Jou.	5. o Jiemme.
	6. Fen dy	y	Fen y. Fen Jo. - Jy, Je, Ju, Jou.	6. Fen jiemme.

Aanmerk. Eigenl. is *Du* (dou) alleen Enkelvoudig, de andere Meervoudig. *Jiemme* schijnt van *Je*, toen men dit voor 't eenvoud gebruiken ging, uit nood gevormd te zijn, om quasi vero het onderscheid tusschen de getallen te maken. En in zoo verre is het beter dan ons *gij lieden*. Zie verder bij de *Bezittelijke Voornaamwoorden*.

Over *Yen* of *Jen*, dat meestal slaat op *me*, en onbepaald, onpersoonlijk is, zie men ons *Woordenboek*. Ondertusschen is hier een mengelmoes van Dialecten, en misschien zijn er meer woorden voor den 2 Persoon.

3 Persoon:		Manl.	Vrouwel.	Onzijd.
Eenv.	1.	Hy, er.	Jæ (hya) oul. soe, so, thans ook sy, se.	It, et, (dat)
	2.	Sijns, syner.	Herres, harres, jerms —	Sijns.
	3.	Him.	Her, har, jer, jerm, se.	It, et.
	4.	Him.	Her, har, jer, jerm, se.	It, et.
	5.	——	——————	——
	6.	Fen Him,	Fen her, enz.	Fen it, enz.

Meervond.
1. Jæ, thans ook ſij, ſe.
2. Herrer.
3. Her, jer, jerm, ſe.
4. Her, ———
5. ———
6. Fen her ———

Hy - jæ - it ſalme, enz.

2. WEDERKEERIGE.

Het onderſcheid tusſchen de vorige en deze was van ouds onbekend. En zoo is het onderſcheid tusſchen dezelve bij de Grieken ook vrij gering, alleen beſtaande in den ſpiritus, waar ſoms de *E prosthetica* bijkwam: αὐτοῦ — αὑτοῦ — ἑαυτοῦ. Soms vindt men het eerſte ook voor het laatſte gebruikt. Voor het vinden van den ſpiritus was er geen onderſcheid: de beſchaving heeft eerst het hulpmiddel des onderſcheids aangebragt.

Manl.	Vrouwel.	Onzijd.
2. Sijns.	Herrer, harrer.	Doorgaans zoo als in
3. Him.	Her, har, enz.	her Manl. geſlacht.
4. Him.	Her ———	Het meerv. als in N°.
6. Fen Him.	Fen her ———	1. behalve *ſe*.

Aanmerk. *Sich* heb ik niet aangetroffen, behalve in de L-R. van *Wedde*, enz. bl. 30, waar men *Sick* vind. Evenwel is het mogelijk, dat het ook thans in Friesland is doorgedrongen en aangenomen.

3. BEZITTELIJKE.

M. en O.	Vrouwel.	Meerv.
1. Mijn.	Mijne.	Mijne.
2. Mijns.	Mijner.	Mijner.
3. Mijn.	Mijne.	Mijne.
4. Mijn.	Mijne.	Mijne.
5. —	—	—
6. Fen mijn.	Fen mijne.	Fen mijne.

Zoo ook *Dijn*, *Uwz*, *Jon*, *Jiemme*, *Sijn Her*, enz.

Aanmerk. Uit deze klaſſe zijn, gelijk men ziet, eenige naamvallen ontleend en overgenomen bij de *Perſoonlijke*.

4. VRAGENDE.

Manl. en Vrouwel.	Onzijdig.
1 Wa of wae.	Het (O. F. W. haet) voor *hvat*, d. i. *wat*.
2. Waems (thans waens)	Waems.
3. Waem (wae oon wa)	Het.
4. Waem (wae.)	Het.
5. ——— ———	———
6. Fen waem (wae, wa)	Fen het.

Meerv. 1. Wae. 2. Wier-fen, enz.

Aanmerk. *Het*, *Het-for*, *Het-for-yen*, worden onverbógen bij woorden van alle geslachten en naamvallen gezet.

Wier-fen, of *Wer-fen*, *wier-oon*, *wier-op*, enz. komen van het oude *Wer*, wie? in 't H-D. nog overig, en zijn zoowel van 't eén- als meer-voud.

M. en O.	Vrouw.	Meerv.
Welck, enz.	Welcke, enz.	Welcke, enz.

Aanmerk. *Hocker*, voor *Hock-for*, oudtijds *Huecker*, bij verzachting voor *Hvlck-for*. Zie verder het *Woordenboek*.

Ho-dienig, voor *Hock-dienig*, oudtijds ook *hodiene*, *hodene*, *hoedane*, d. i. hoe-gedaan, van welke gedaante, hoe er uitziende. Zie *Huijdecoper* op *M. Stoke* II, 261. *Hodienig-yen*, contr. *ho-dienigen*; *ho-mennig*, *ho-mennig-yen*, enz. Vergel. *so-dienig* voor *sock-dienig*.

5. AANWIJZENDE.

Hiervan is een vrij groot aantal, dat wij slechts zullen aanstippen.

M. *Diz* en *Dizze*. Vr. *dizze*. Onz. *dit*, enz. Bij ouds ook *des*, *desse*, w. v. *desgelijck*, *desgelijcken*, voo *desgelijck yen*. *Diz-selle*, *dizze-selle*, *dit-selle*, of *selme*, *salme*.

Der (*dear*) in 't H. D. bewaard. V. h. *Der-fen*, *der-oon*, *der-op*; enz.

H. v. *dergelijck*, *dergelijcke*, *dergelijcken*, enz.

Dy, *dy*, *dat*, of *'t*. *Dy-selle*, *dat-selle*. *Dy-jinge-dy*, die gene welke, *dat jinge' 't jinge* (oudt. *gone*) 't laatste vindt men ook *betrekkelijk*. Zie N°. 6.

Sock, *socke*, *socken* (*sock-yen*) voor *solck*, *sulk*.

Dock, enz. voor *dokck*, *delck*, *dulck*. Beide deze woorden ſtaan op het vragende *Hock*, voor *Hwelck*, ons *welk?* V. h. *ʃo-dienig*, voor *ʃock-dienig*, enz. *Doz-dienig*, voor *dock-dienig*. *Doz* en *dock* ſtaan hier, als *eltz* en *elck*, wat den form aangaat.

Herrelijck, *herrelijcke*.

Yen, *yene*, voor iemand, quidam.

Immen, *nimmen*, voor *In men* (man). *Nin men*, enz.

In, *inter* - *Nin*, *ninter*, iemand, niemand.

Aet, *aets* - *Naet*, *naets*, iets, niets.

Elck, *elcke*, voor *En-lick*. *Ilck*, *ilcke*, voor *In-lick*, ſinguli.

En en *In* beteekenen *één*, unus. *Een te gelijk* d. i. bij éénen, één voor één. Het is vermoedelijk, dat het jongere woord *Iegelijk* ook uit *Ien* en *gelijk* is zamengeſteld. *Bilderdijk* gaat (en ga!) hier een' anderen weg.

Oar, *oare*, *Yen-oar*. *Elck-yen*. *Elck-oar*, ſoms verbasterd tot *elckom*, *inkoar*, *inoar*, *eltjoar*, enz. *Malck-oar*, verbasterd tot *mankoar*. Eigenl. *man-lick-oar*.

Yder, *ydere*. O. F. W. *ayder*. *Yder-yen*. *Yen-yder*.

Sijcker, *ſijckere*. *ſijcker-yen*. *Yen-ſijcker*,

Yenig, *yenige*. *Yenigerley*. *Mennig*, *mennigerley*. *Menniger-hânne*.

Al, *alle* voor *elck*. *Allerley*. *Aller-hânne*, enz.

Et-lijcke, voor *Aet* of *Eat-licke*. *Sommige*, *ʃomge*, oudt. ook *ʃom*.

Weynige, *beyde*, *ʃolle*, *ʃoller-hânne*, *ʃoller-ley*, enz. Misſchien zullen ſommigen hier onder Adjectiva vinden: misſchien zijn zij het ook; doch zij doen hier weinig kwaad.

6. BETREKKELIJKE.

Dy, *dy*, *dat*, *'t*, Genit. *waems* (*waens*) Eigenl. is dat *Aanwijzende*, voor *wa*, *wat* of *het*, 't geen nu meest als *vragende* gebruikt wordt. Vaak gaat *dy jinge* vooraf, waarop *dy* ſlaat, zoo dat *dy jinge dy*, beteekent *de man die*. Dy *jinge*, *waems*, I d. 199. *die gene*, *wiens*. Soms doet men er nog *al* bij, *al dy jinge*, waarvan het neutrum *al 't jinge* beteekent *quodcumque*, gelijk *'t jinge*, *quod*. *Alwa*, *alhet*, quicumque, quaecumque, quodcumque.

Der (*dear*) in *der fen*, *der-oon*, *derop*, Eigenl. *Aanwijzende*, doch vaak gebruikt voor *wer* (*wier*) in *wier-fen*, enz. dat eigenl. *vragende* is. Men raadplege *Bilderdijk* over de *Voornaamwoorden*.

Welcke, *welck*, qui, quae, quod. Zie voren onder de *vragende*.

Aanmerk. Het is mogelijk, dat ons de eene of andere ontschoten is. Ik was hier, zoo als elders, zonder voorganger, en zal daarom bij mijne misstellingen op een genadig regt mogen hopen. Heb ik intusschen hier en daar het doel wel getroffen, het zij anderen ten spoorslag.

§ 10. OVER DE WERKWOORDEN.

De Werkwoorden zijn in de L-Fr., gelijk in de Nederduitsche taal, in drie klassen verdeeld, als: *Ongelijkvloeijende*, *Gelijkvloeijende* en *Onregelmatige*. Doch voor wij deze behandelen, valt hier aan te merken, dat de L-Fr. taal veel onregelmatigs aan den eenen, en veel regelmatigs aan den anderen kant heeft, waarin zij van de Nederduitsche taal verschilt. Dit in 't korte aan te stippen, zal moeijelijk vallen, en verdient toch eenigermate toegelicht te worden. Het noodzakelijkste zullen wij vermelden, en wegens het overige de Lezers verwijzen naar ons *Woordenboek*.

1. ONGELIJKVLOEIJENDE.

1. Sommige van deze hebben in den Verled. Tijd en Deelw. dezelfde vocaal, als:

Bidden, - bea, - bean. In plaats van *beade*, - *beaden*,
Bieden, - bea, - bean. O. F. W. *bade*, *bede*, - *beden*.
Sjieden, - sea, - sean.
Liegen, - ljeag, - beljeagen. O. F. W. Liga, - leghe, - leyne (een leugen)
Bedriegjen, - bedreag (bedræg) - bedrægen, bedragen.

Stietten, - staet, - staet.
Liedjen, - laete, - laet.
Spriedjen, - spraede, spraet.
Schieden, - schaet, - schaet.
Deyn, - daete, - daet.

Blieuwen, - bleauw, - bleauwn.

Drieuwen, - dreauw, - dreauwn.
Klieuwen, - kleauw, - kleauwn.
Schrieuwen, - fchreauw, - fchreauwn. O. F. W. Screef, - fchreven. fchrioun.
Trieuwen, - treauw, - treauwn.
Prieuwen, - preauwn, - preauwn. ook prieuwde, prieuwd.
Rieuwen, - reauw, - reauwn. Rieuwde, rieuwd.
Wrieuwen, - wreauw, - wreauwn.

Schuwen, - fchoauw, - fchoauwn. Ook fchuwde, fchuwd.
Stuwen, - ftoauw, - ftoauwn. Stuwde, ftuwd.
Duiven, - doouw, - doauwn. Liever duwde, duwd.
Snuwen, fnoauw, - fnoauwn. Snuwde, fnuwd.

Fordearren, - fordoar, - fordoarn.
Stearren, - ftoar, - ftoarn.
Forliesen, (forlieren) - forlear, - forlearn, forlern.
Kiezjen, (kieren) - keaz, - for-koarn.
Genietjen, - genoat, - genoaten.

Blincken, - blonck, - bloncken.
Drincken, - dronck, - droncken.
Klincken, - klonck, - kloncken.
Krimpen, kromp, - krompen.
Kringjen, - krong, - krongen, en kringd.
Twingjen, - twong, - twongen, en twingd.
Springen, - fprong, - fprongen.
Schinckjen, - fchonck, - fchonken.
Sinckjen, - fonck, - foncken.
Swingjen, - fwong, - fwongen.
Hingjen, - hong, - honge, en Hingge - hinge.

EENIGZINS VERLOOPEN ZIJN:

Sjongjen, - fong, - fongen. Voor *fingjen* enz.
Stjoncken, - ftonck, - ftoncken.
Swomjen, - fwom, - fwommen.
Swoljen, - fwol, - fwoln.
Swolgjen, - fwolge, - fwolge.

Gjealpjen, - gjolp, - gjolpe, en gjealppe, gjealpt.
Stjealpjen, - ſtjolp, ſtjolpe. en ſtjealppe, ſtjealpt.
Smeltjen, - ſmolt, - ſmolten.
Quelljen, - quol, - quollen. En quelle, queld.
Melkjen, - molck, - molcken.
Helpjen, - holp, - holpen.
Werpjen, - worp, - worpen.
Wasckjen, - wosck, - woscken.

Beginnen, - begôn, - begon, begônne. En begoe, begoast.
Winnen, - wôn, - wôn, - wônne.
Rinnen, - rôn, - rôn, ronne. O. F. W. Rennen, rân, rônne; birônnen, birijnd.
Spinnen, - ſpôn, - ſpôn, ſpônne.
Nimmen, - nôm, - nommen, nomn, en nimd.
- naem - O. F. W. Nima, nôm, noem, naem, nimen, nimmen.
Forſinnen, - forſôn, - forſônne. En forſinde, forſind.
Roppen, - rôp, - roppen en ropt.
Kommen, - kôm en kaem, - kommen, komn, komd.

Bijnen, - buwn (bôn) - buwn, (bôn, bône.)
Fijnnen, - fuwn (fôn) - fuwn, (fôn, fône.)
Wijnnen, - wuwn (wôn) - wuwn, (wôn, wône.)
Seynen, - ſuwn (ſôn) - ſuwn (ſôn.)
en - ſeijne, - ſeynd. O. F. W. Seynde, ſeynte.
Fordwijnnen, - fordwuwn (ôn) - fordwuwn, (ôn, ône.)
Forſlijnnen, - forſluwn (ôn) - forſluwn, (ôn, ône.)

Krippen, (kroepen) - krôp en kruwp, - kruwpen en kruwpt.
Drippen, - drôp en druwp, - druwpen.
thans ook druppen, druwppen - drupte, druwpte, drupt, druwpt.
Sluwpjen, - ſlôp, ſluwp, - ſluwpen.
en - Sluwppe, ſluwpte, - ſluwpt.
Struwpjen, - ſtrôp, ſtruwp, -
en - ſtruwpte - ſtruwpt.
Suwpjen, - ſôp, ſuwp, ſuwpen.
Ruwcken, - roeck, - roeckt.

Bringen, - brocht, - brocht, en brooiten bij *Waaſenb. Bijdr.*
Tinckjen, - tocht, - tocht.

Sykjen, socht, - socht. En sijke, - sijke.
Keapjen, - kocht, - kocht. En keappe (O. F. W. kepede) - keape.
Fjuechten, - focht, - fochten.

Spyen, - spey, speyn, en speyde, spyd.
Snyen, - sney - sneyn.

---

2. Eenige Werkwoorden nemen alleen in den Verleden Tijd een andere wortel-klinker aan, als:

Glijden, - glied, - glijden.
Bijtten, - biet, - blijtten.
Krijtten, - kriet, -krijtten.
Smijtten, - smiet, - smijtten.
Ytten, - iet, ytten.
Slijtten, - sliet, - slijtten.
Rijden, - ried, - rijdden.
Rijzjen, - riez, - rijsen.
Grijpjen, - griep, - grijppe.
Knijpen, - kniep, - knijppe en knijpt.
Strijdjen, - stried, - strijden.
Wijckjen, - wieck (wijek) - wijcke.
Wijttjen, - wiet, - wijtten.
Litten, - liet, - litten.
Sitten, - siet, - sitten.
Scheppen, - schiep, - scheppen.
en - scheppe. O. F. W. scheppa, schoep, scop, - scheppen, schepen.
Lêssen, - liez, - lêssen.
Stellen, - stiel, - stellen.
Genêssen, - geniêz, - genêssen,
en - genêsse.
Lyen, - lie, - lijn, en lit. Eenigzins verloopen.
Slepen, (sliepen) - sliep, - sliepen. ——
- sliepte - sliept en slepte, slept.

Befelljen, - befeal, - befeln. O. F. W. Befael, - bifellen.

Weagjen, - woeg, - weagen.
Dreagjen, - droeg, - dreagen, dreyn.
Fallen, - foel, - faln.
Bliezen, - bloes, - bliezen.
Ferren, } foer { ferren.
Fearjen, } foer { fearn.
Scherren, - fchoer, fcherren. O. F. W.
thans ook fcherde, - fcherd.
Swerren, O. F. W. Swoer, enz. - fwerren, fwern.
Waegsjen, - woegs (wuwgs) - woegfen, (wuwgfen.)
O. F. W. Wâxia, - woex, - wâxen.
Backen, - boeck, (buwck) - baetfen. De CK in TS verwisfeld.

---

3. Andere nemen in den Verled. Tijd en Deelw. verfchillende vocalen aan.
Jietten, - geat, - getten.
Sjietten, - fcheat, - fchetten.
Mietten, - meat, - metten.
{ Snitten, - fneat, - (fnetten.)
{ Snuwtten, - fnuwtte, - fnuwtten.
Sluwtten, - fleat, - fletten.

Friefen, - froaz, - ferzen.

Brecken, - briek, - britfen.
Deckjen, - ··· - ditfen. O. F. W. Theca, thega, - tacht, tacht.
Sprecken, - fprieck, - fpritfen.
Stecken, - ftiek (ftijk) - ftitfen.
Strijcken, - ftriek, - ftritfen.
Splijtten, fpliet, - fplitfen, - fplijtten.

Luwcken, - loeck (luwck) - litfen.

VERLOOPEN ZIJN:

Sijppjen, - fijppe (fieppe) - fijppe, fijpt.

O. F. W. (ſepa) - (ſap, ſop) - ſeppen, biſeppen.

{Kijcken, - kijcke (kiecke) - kijcke (kiecke)
{Kijtsjen, - kijtsse, - kijtſe.
Kijppjen, - kijppe, - kijppe.
Stijppjen, - ſtijppe, - ſtijppe; ſtijpt.
Slijppjen, - ſlijppe, - ſlijppe, ſlijpt.
Nijdjen, - nijdde, - benijd.
Plijgjen, - plijgge, - plijgge en 't Imperf. plæg.
Schijnen, - ſchijnne, (O. F. W. ſchijnd) - ſchijnd.
Swijmjen, - ſwijmme, ſwijmde, - ſwijmd.
Prijzjen, - prijze, - prijze. Prijzge, - prijzge.
Wijzjen, - wijsde, - wijsd. Wijzge, - wijzge.
Lijckjen, - lijcke, - lijcke.
Blijckjen, - blijcke, - blijcke.
Kryen, - krijgge, krigge, - krijgge, - krigge.
Swijen, - ſwijgge, - ſwijgge.
Suwgjen, - ſuwgge, - ſuwgge.
Buwgjen, - buwgge, - buwgge.
Duwckjen, - duwcke, duwcke.

Het is meer dan waarſchijnlijk, dat de meesten der eerstgemelde W-W. in den Verled. Tijd oorſpronkelijk de IE zullen hebben gehad, gelijk wij nog de EE hebben. Eenigen zijn er onder, die *gelijkvloeijend* zijn geworden, als zoodanige reeds bij *M. Stoke, Maerlant*, en anderen voorkomende. - Dit zijn de voornaamſte, bij *G. J.* voorkomende, ongelijkvloeijende W-W. Die er over mogten geſlagen zijn, zal men in 't *Woordenboek* vinden. Andere roer ik hier niet aan.

2. GELIJKVLOEIJENDE WERKWOORDEN.

Deze gaan in den Verled. Tijd allen uit op DE, doch bij zamentrekking ook op TE, enz., b. v.
Ærbeydjen, - ærbeydde, - ærbeyde.
Baernen, - baernde, - baernd.
Baeyen, - baeyde, - baeyd.
Bloeyen, - bloeyde, - bloeyd, enz.
Het Deelw. ſlaat hier ſoms bij verkorting: *ærbeyde* voor *ærbeyded* of *det*

Veeltijds wordt de D in den Verled. Tijd verzwegen, en bij de uitſpraak uitgelaten, als:
Freegjen, - freege, - freege.
Freezjen, - freeze, - freeze.
Folgjen, - folge, - folge, enz.

Dikmaals wordt de conſonant van het W-W. verdubbeld, in plaats van de D in den Verled. Tijd gezet:
Amjen, - amme, - amme.
Banjen, - banne, - banne, voor banned, contr. band.
Schamjen, - ſchamme, - ſchamme.
Scheynen, - ſcheynne, - ſcheynne, enz.

Vele gaan wel uit op TE in den Verled. Tijd, doch bij zamentrekking.
Rjuechtjen, - rjuechtte, - rjuechtte, voor rjuechtede, - rjuechted.
Bruwckjen, - bruwckte, - bruwckt, - bruwckede. —
Ljeapjen, - ljeapte, - ljeapt, - ljeappede.
{Stappen, } - ſtapte, - ſtapt, - O. F. W. ſtape voor ſtapede,
{Saeppjen. } en ſtoep, *M. Stoke*, ſtiep.
Achtjen, - achtſte, - achte, - achtede,
Dônssjen, - dônze, - dônze, - dônſtede, donste, donst, welk laatſte als Deelw. ook in gebruik is voor donſet, enz.

Soms vindt men, onder de gelijkvloeijende, zeldzame zamentrekkingen, die minkundigen van 't ſpoor zouden brengen, b. v.
Rieden, - rette, - ret. voor *Riedede*, riedde, rette - en Riedet, ret. In de O. F. W. *Reda*, ſpreken, aanſpreken, toeſpreken,

En wat is dat anders dan *raden*, *aanraden*? Doch het beteekent ook *gisſen*, ratione asſequi, conjicere. Zoo dat *Reda*, *rieden* ook de beteekenis heeft van *denken*, d. i. *bij zich zelven ſpreken*. Zie *Weiland* in *Rede*, enz. λόγος, oratio et ratio,

Zoo ook: *Lieden*, (klokluiden) - lette, - let.
Brieden, - brette, - bret.
Blieden, - blette, - blet O. F. W. *bleda*.
Fieden, - fiedde en fette, - fet. enz.

Door de wisſeling van TS en K, komt er ook eene merkbare verſcheidenheid in ſommige woorden, die men wel moet in acht nemen, als:

Smeytsjen, eigenl. ſmeckjen, - ſmecke, - ſmecke.
Meytsjen —— —— mecke, - mecke. Midd. *miek*, Verl. Tijd.
O. F. W. mackia, - makede, - maked.

Zoo ook verder weijtsjen, reytsjen, koaytsjen, loaytsjen, laeytsjen, ploaytsjen, enz.

Nog is er eene verſcheidenheid in ſommige W-W. die de G voor den uitgang van den Infinitivus, *Jen*, krijgen.

Achtjen, en achtgjen, - achtte en achtge, - achtte, en achtge.
Doch dit laatſte *achtgjen* ſtaat eigenl. voor *achtigjen*, van *achtig*, enz. Zoo ook *Jachtjen*, *jachtgjen*, enz.
Forplichtjen en gjen, enz.
Kostjen, en kostgjen, enz. enz.

Met verwisſeling van G en Y heeft men ſoms ook verſcheidenheid, daar men op moet letten, als:

Koayen, - koayde, - koayd.
en Koagjen, - koagge, - koage. } Kaauwen.

Troayen, - troayde, - troayd.
en Troagjen, - troagge, - troage. } O. F. W. *Trawia*, ons *draven*.

Schoayen, - ſchoayde, - ſchoayd.
en Schoagjen, - ſchoagge, - ſchoagge. } O.F.W. Schowia, ſchoia, en ſchouwen, ons ſchooyen, ſchouwen.

Stoayen, - ſtoayde, - ſtoayd.
en Stowia, en ſtoyen, in de O. F. W. ons *ſtaven*, *ſtouwen*.
vastzetten, bevestigen, verzekeren.

Zoo heeft men ook *ſtryen*, ſtraaien, - ſtrouwen,
M-G. Stravan, zie *Junius*, Gloſſ. M. G.

Met verwisſeling van G en Y heeft men verder:
Feyen, - fagge, - fagge.
Jeyen, - jagge, - jegge, - jagge.
Kleyen, - klegge, - klagge, - klagge.

Met D en Y, als: deadjen, of daetjen, - deadde, daette, - deade, daet, deyen, - daette, - daet, enz.

Aanmerking. Uit het vorenſtaande ziet men, dat de Verl. Tijd

en Deelw. gelijk wij reeds elders, (Korte Aant. bl. 164 enz.) gezegd hebben, zeer vaak *niet* verſchillen, (want zoo moet men daar lezen.)

3. ONREGELMATIGE WERKWOORDEN.

Hiervan zullen wij ſlechts de voornaamſte hier aanſlippen.

Habben, - hie, - hân, en hând.

O. F. W. *Hadde* voor *habde*; *hede* voor *hebde* contr. *heed*, *had*, *hat*.

Hâden, - hâdde, hield, hoald, - hâdden, hâdne.

O. F. W. Holda, halde, - hilde, hield, - halden.

Moggen en meyen, - môcht, mogt, - moggen.

O. F. W. mogen, moegen, - mocht en muchte.

Motten, - môst, - môtten.

O. F. W moten, moeten, - moste.

Wêſſen, - ik bin, - wier, - wêst, wêſſen, weyſen

O. F. W. Weſſa, - were, weer, - weſſen.

Gabb. Waſſa, - waes, was. Voor *wezen* en *worden*.

Wirden, - wirdde, - wirden.

O. F. W. Verdane,			
Wirdane,	werd, werde,		worden.
Worden,	waerd, ward.		
Warden,			

Voor *worden*, *wezen*, *geſchieden*, *komen*, *γίνεσθαι*, *παραγίνεσθαι*.

Wollen, - ik wol, - woe, - wollen.

O. F. W. Willen, - wil, - wolde, Gabb. woulde.

Schillen, ſillen, - ik ſchil, ſil, - ſchoe, ſoe, - ſchild, ſild.

O. F. W. ſchillen, - ſchil, ſchel, - ſcholde, ſchulde.

Kinnen, - ik kin, - koe, keest, kost, - kinnen, kind.

O. F. W. kannen, kenna, kinna, konnen, - konde, kande.

Voor *kennen*, noſſe, en *kunnen*, poſſe.

Van eenen anderen aard zijn:

Flean, - ik fljueg, fleag, - fleyn.

Tjean, - - tjug, tjog, - teag, teyn.

Sjean, - - sjug, sjog, ſeag, sjoe, - sjoen.

Jean, jaen, - jouw, - joe, joeg, - joen, jawn.

O. F. W. Jaen, contr. jae, ja; jouwa, jouwane, jowa, jowane, jowen, joun; gewane. Ik jouw, y jouwe, jont, - joe, jo en gaf, ghaef, - joun.

Slean, ſlaen, - ik ſlag, - ſloeg, - ſleyn, ſlayn.
Stean, - ſtea - ſtân, - ſtoe, ſtie, - ſtoen, ſtien, ſtinzen.
Gean, - gong, - gong, ging, - gien, ginzen,
O. F. W. Verl. Deelw. gongen, ginſen, - Tegenw. Deelw. gongende, gungende.
Fean, fangen, - fong, - finzen.
Dwean, dwaen, - dog, - die, - dien.

Lisſen, - laey, - leyd, leyn.
Sisſen, - ſey, - ſeyd, ſeijn.
Witten, - wist, - witten. O. F. W. wita, wist.

Tredden, - tredde, (eig. tread) - tredden.
Oudtijds: Terden, - terdde, - terdden, omgezet *treden*, *getreden*.
Tarden, - tardde, - tardden, - trad, trade,
Tarten, - tartte, - tartten, v. h. *tarten*, inſultare.
Torden, - tordde, - tordden.
Torten, - tortte, - tortten, v. h. ons *torten* w. v. *tort*. met omzetting: *trottjen*, ons *trotſen*, *trotsch*, enz.

4. ONGELIJKVLOEIJENDE BRENGEN WEDER GELIJKVLOEIJENDE VOORT.

Zoo komt van: Stietten, - ſtaet, - ſtaet,
Staetjen, ſtaette, - ſtaete.
van Ferren, ferjen - foer, fear (fier) - ferren,
Fieren, - fierde, - fierd.
φέρειν, πέφορα, — φορέω.
O. F. W. Fara, - foer, - faren,
Fera, - feerde, - feerd.
van Drippen, - drôp, druwp, - druwpen.
Druwpen, - druwpte, - druwpt.
van Krippen, - kroep, kruwp, - kruwppen,
Kruwppen, - kruwpte - kruwpt.
van Dreagjen, - druwgge, - druwgge.
Druwgjen, - druwgge, - druwgge.
van Fallen, - foel, fiel, fel, - feln,
Felljen, - felde, - feld.

van Jaen, - joe, jo, - jôn,
Jonnen, - jonde, jond.
van Glippen, - gloep. gluwp, - gluwppen,
Gluwppen, - gluwpte, - gluwpt.
van Slippen, - ſloep, ſluwp, - sluwppen,
Sluwppen, - sluwpte, - sluwpt.
van Klieuwen, - kleauw, - kleauwn,
Kleauwen, - kleauwde, - kleauwd.
van Knettjen, - knoat,
Knoatjen, - knoatte, - knoatte.
van Liegen, - leag, - leagne,
ons loogenen of loochenen, enz.
G. J. Leugenjen, - leugene, - leugene.
van Schepa, - ſchoep, ſchiep - ſchepen, ſcheppen,
Scheppen, - ſchepte. ſchept.
van Schera, - ſchoer, - ſcherren,
Scherren, - ſcherde, ſcherd.
van Splijten, - ſpliet, - ſplijtten,
Splitten, - ſplitte, - ſplit. enz.

Dit getal zou misſchien vergroot kunnen worden, doch wij laten het hier bij; de weg is gewezen.

5. Soorten der werkwoorden.

Dat de W-W. zijn *bedrijvende*, *lijdende*, *onzijdige*, *wederkeerige* en *onpersoonlijke*, behoef ik niet verder uit te halen: men zie deswegens *Weiland* en anderen. Maar men merke hierop, dat vele W-W. *bedrijvende* en *onzijdig* tevens zijn, als:

Baernen, urere en ardere. Zoo ook jeldjen.
For-woastjen, vastare en vastari.
For-oarjen, mutare en mutari.
Begean, begaan, en bedrijven.
Bekommen, bekomen, en iets bekomen.
Sincken, zinken en laten zinken.
Lisſen, liggen en leggen.
Kinnen, kennen en kunnen.
Brieden, - Fordearren, - hietten, - huwzjen, enz. enz.

Men zou deze woorden met *Bolhuis* gemeenſchappelijke of communia, of liever *media* kunnen noemen.

BEDRIJVENDE OF ONZIJDIGE EN WEDERKEERIGE.

Bedearjen, bedaren, zich bedaren.
Bestilljen, bestillen, zich b.
Betrouwen, betrouwen, zich b.
Tinckjen, denken, dunken, zich laten dunken.
Buwgjen, buigen, zich buigen.
Lijen, lijden, zich belijden, d. i. vergenoegen.

BEDRIJVENDE OF ONZIJDIGE EN ONPERSOONLIJKE.

Droagjen, droomen. *Him droagget*, hij droomt. *Maer hem droomde.*
Berouwen. It rouwt of berouwt him.
Tinckjen. Mij tinckt.
Dearen. Mij deart.
It nuwget my, it lest my, enz. enz.

Sommige W-W. zijn dubbel-bedrijvende, en kunnen dus verba praegnantia of gravida genoemd worden.
Werzjen, - wijtgjen, enz.

6. WIJZEN DER WERKWOORDEN.

Eigenlijk gezegde Wijzen zijn er niet, buiten den Indicativus en Infinitivus, en deze zijn zelfs bijna even eens, overal bij het spreken.

B. v. Ik achtje, - Infinit. achtje.
- ærbeidje, - —— ærbeidje, enz.

Zoo is het ook in de Nederd. taal: *ik hoore*, *beminne*, Inf. ook *hoore*, *beminne*. Zoo dat het voorzetten van 't voornaamwoord eigenl. den Indicativus van den Infinitivus onderscheidt. Doch de Infin. bekomt achter zich eene N, wanneer er vooraf gaat *to*, en wanneer dezelve als een Naamwoord gebruikt wordt, b. v. *to libben* of *libbjen*; *it libben*, *libbjen*. Eenige hebben echter die N bestendig, als, *gean*, *stean*, *dwaen*, enz.

De Gebiedende Wijze verschilt van den Infinitivus niet, dan alleen door het achteraan stellen van den 2 persoon, b. v. *heare y mar to;* doch de 3 persoon heeft het voornaamwoord *hij* voorop of achteraan, als: *hij heare* of *heare hij*, enz. Hier zijn het dus ook de voornaamwoorden, die den Indic. en Infinit. van den Imperat. onderscheiden.

Wegens den Subjunctivus heb ik hier niets nieuws te melden, daar elk weet, dat dezelve oorspronkelijk tot de taal niet be-

hoort, maar kunstmatig is gevormd. *Ik beminne*, was voorheen de Indicativus, doch nu gaat het voor den Subjunctivus, en het afgekorte *Ik bemin* houdt men nu voor den Indicativus: een aangenomen kunstmiddel; niets meer.

Het denkbeeld echter van den Subjunctivus wordt kenbaar uit de Conjuncties *dat*, *ſchoon*, *hoewel*, enz.

Schoon het alzoo alles onbeſtemd en onduidelijk moge ſchijnen, zal men echter uit de vervoeging zien, welk een rijkdom ook hier is vereenigd met zekere regelmatigheid. Wil men intusſchen de Landfrieſche taal beſchaven, en doen deelen in alle voorregten die men der Nederduitſche taal heeft toegevoegd, niets zal gemakkelijker vallen: men heeft slechts *hier* iets bij te voegen *daar* weg te laten; en de L-Fr. laat zich ſchrijven, gelijk de Nederd. taal. Schrijven, zeg ik, want in het dagelijks ſpraakgebruik zijn ze reeds minder onderſcheiden, gelijk elk hoort en ondervindt.

7. TIJDEN DER WERKWOORDEN.

Hier is alles zoo als in de Nederduitſche taal. De Verleden Tijd echter is meermalen dubbel. Zie *Korte Aanteek.* op bl. 157, reg. 4. Ook de perſonen zijn in de L-Fr. taal als, in de Nederduitſche: *ik*, *du*, *hij* enz. alleen *er* en *ſe* voegt men achteraan.

8. DEELWOORDEN.

Deze zijn ook als in de N. T. De tegenwoordige nemen *d* of *de* achter den Infin. als: Sjean, sjeande,
Gean, geande,
Achtjen, achtjende, achtjend.

De verledene zijn ſoms met den Infin. gelijk, als: *mòtten*; *mòtten*, *håden*, *håden*; *glijden*, *glijden*; *ijtten*, *ijtten*; enz.

Andere zijn met den Verled. Tijd gelijk, als: *buwn*, *buwn*; *fuwn*, *fuwn*; *rôn*, *rôn*, enz.

Andere gaan op eene andere wijze uit, zoo als men uit de vervoeging zal zien. Men voegt bij het Verled. Deelw. ook wel eens *habbende*, *weſende*, enz.

De Toekomende Tijd wordt gevormd door het hulpwoord *ſillende* te voegen achter de onbepaalde wijze.

9. VOORBEELDEN VAN VERVOEGING.

A. *Schillen* of *Sillen*.

Onbepaalde wijze.	Deelwoord.
Schille, fille; to fchillen &c.	Schillende, fillende.

Aantoonende wijze.

Tegenw. Tijd, Eenv.	Verled. Tijd, Eenv.
Ik fchil of fil.	Ik fchoe, foe, voor *fcholde*, enz.
Du fchitte - fitte, voor du fchilfte.	Du fchoeste, foeste, voor fcholl-lle, enz.
Y, jo enz. fchille, fille.	Y, jo, - fchoene, foene - fcholle, fcholdene,
Hij, *jæ*, *it* fchil, fil.	Hij, - fchoe, foe, - fcholde.
Meerv. Wy, jiemme, jæ fchille, fille.	Meerv. Wij - fchoene, foene, fcholden - enz.

B. *Habben*, - *Wesfen*, - *Wirden*.

Onbep. wijze Tegenw. Tijd.	Deelw.
Habbe, - wesfe, - wirde, of To habben, - wesfen, wirden.	Tegenw. habbende, enz.
Verled.	Verled. hân habbende, west of wesfen habbende, wirden wesfende.
Hân habbe, - west habbe, - wirden wesfe.	Toek. T.
Of hân to habben, enz.	Sillende habbe, of hân habbe.
1. Toekom. T.	——— wesfe, of west habbe.
Sille habbe, - wesfe, - wirde.	——— wirde, - wirden wesfe.
Of to fillen habben, enz.	

2 Toekom. T.
Sille hân habbe, - west habbe, wirden wesfe.
To fillen, enz.

Aantoonende wijze.
Tegenw. T.

Ik habbe, of hab.	Bin ———	wird.
Du haste of heste, hastu?	biste bistu?	wirdfte wirdftu?
Y, jo - habbe of hab.	binne	wirde.
Hy, jæ, it het. Het-er? het-fe? men of me het. het-me?	is	wirt, (liever wirdt)

Meerv.

Wij, jiemme, jæ habbe, habbe-ſe.	Binne (of ſinne) —	wirde.
	Jæ ſint.	

Verl. T.

Ik hie.	Wier.	wirdde.
Du hiette. hietſtu?	Wierſte.	wirddeſte, wirdd'ſte.
Y, jo-hiene of hienen.	Wierne, wirnen.	wirddene, wirdden.
hij hie. hie-er? hie-ſe?	Wier.	wirdde.

Meerv.

Wij, jieme, jæ hiene, of hienen.	Wierne of Wiernen.	Wirddene of wirdd'-ne, of wirdden.

Volm. Verled. T.

Ik hab hân of hând, enz.	Ik bin west of weſſen, enz.	bin wirden, enz.

Meer dan Volm. Verl. T.

Ik hie hân of hând, enz.	Wier west of weſſen, enz.	Wier wirden, enz.

1. Toekom. T.

Ik ſchil, ſil habbe.	Weſſe.	Wirde.
Du ſchitte, ſitte —	———	———
voor du ſchilſte —		
ſchilſtu, ſilſtu? —		
Contr. ſistu? —		
Y ſchille, ſille.	———	———
Hy - ſchil of ſil —	———	———

Meerv.

Wij, - ſchille, - ſille.	———	———

2. Toek. T.

Ik ſchil, ſil hân habbe. - West, weſſen habbe. Wirden weſſe, enz.

1. Voorwaard. Toek. T.

Ik schoe, soe habbe.	Wesse.	Wirde.
Du schoelte, soeste. —	———	———
Y - schoene, soene —	———	———
Hy - schoe, soe —	———	———
	Meerv.	
Wij - schoene, soene —	———	———

2. Voorwaard. Toek. T.

Ik schoe, soe hân habbe. West, wessen habbe. Wirden wesse, enz.

Wil men de *Aanvoegende* Wijze, men zette er slechts *dat* voor, b. v. *dat ik habbe - hie - hân habbe*, enz.

Gebiedende Wijze.

Habbe, hab y, jo, du.	Wesse, wes y -	Wirde, wird y -
Habbe, hab hy, of	Wesse, wes hy,	Wirde, wird hy -
hy habbe, hab.	of hy wesse.	of hy wirde. -
	Meerv.	
Habbe jiemme.	Wesse jiemme.	Wirde jiemme.
Habbe jæ of jæ habbe.	Jæ wesse.	Jæ wirde.

C. *Moggen* (liever *mogen*) *meyen* (voor *megen.*)

Onbep. wijze.	Deelw.
Tegenw. T.	Tegenw. T.
Moge, meye, to mogen, meyen.	Mogende, mogene, contr. muwne,
Verled. T.	Verled. T.
Mogen habbe, of to habben mogen.	Habbende mogen.
Toekom. T.	Toekom. T.
Sille mogen, en sille, mogen habbe.	Sillende mogen - sillende habbe
To sillen mogen - sillen mogen habben	mogen of mogen habbe.

Aantoonende Wijze.

Tegenw. T.	Verled. T.
Ik mog of mey.	Ik mocht, (mogte)
Du mogste, meyste. Mogstu? -	Du môchste. môchstu?

Y moge, meye.
Hy mog, mey. mog-er? mey-er? mog-ſe? - it mog-mey.

Meerv.

Wij, jiemme, jæ moge, meye.

Volm. verled. T.

Ik hab mogen, enz.

1 Toekom. T.

Ik ſil mogen, enz.

1 Voorwaard.

Ik ſoe mogen, enz.

Y môchtene, môcht'ne, môchten.
Hy môcht. It môcht.

Meerv.

Wij - môchtene, enz.

Meer dan volm. verled. T.

Ik hie mogen, enz.

2 Toekom. T.

Ik ſil habbe mogen.

2 Voorwaard.

Ik ſoe habbe mogen, enz.

Gebiedende Wijze ontbreekt.

D. *Motten*, In de O. F. W. beter *moten.*

Onbep. Wijze, Tegenw. T.

Môte, to môten, enz.

Deelw. Tegenw. Tijd môtende.
Verl. Habbende môten. Toek. Sillende môten, enz.

Aantoonende Wijze.

Tegenw. T.

Ik môt, moat.
Du môtſte, môtſtu?
Y - môte.
Hy môt. môt-er? môt-ſe?

Meerv.

Wij - môte, enz.

Volm. verl. T.

Ik hab môten, enz.

1 Toekom. T.

Ik ſil môte, enz.

1 Voorwaard.

Ik ſoe môten, enz.

Verled. T.

Ik môst, moast.
Du môste. môstu?
Y môstene, môst'ne, môsten.
Hy môst, moast, enz.

Meerv.

Wij - môstene, enz.

Meer dan volm. verl. T.

Ik hie môten, enz.

2 Toekom. T.

Ik ſil habbe môten.

2 Voorwaard.

Ik ſoe habbe môten.

Gebiedende Wijze ontbreekt.

E. *Wollen.*

Onbep. Wijze.	Deelw.
Wollen.	Wollende.
Wollen habbe. To habben wollen.	Habbende wollen.
To fillen wollen, enz.	Sillende wollende, enz.

Aantoonende Wijze.

T. T.	V. T.
Ik wol. Du wolfte. Wolftu? of du wotte, wot. Wot du?	Ik woe (woel, Bijdr. van Wasf. voor wolde. Cats, woude. Hooft - wod.)
Y wolle, wol. Wol y?	Du woest. Y woene. Woene y?
Hy wol, enz.	Hy woe, enz.
Meerv.	Meerv.
Wij - wolle.	Wij - woene.
V-V-T.	M-V-V-T.
Ik hab wollen, enz.	Ik hie wollen, enz.
1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik fil wollen, enz.	Ik fil habbe wollen, enz.

Gebiedende Wijze.

Wol y, *jo*, *du*.	Wolle jiemme.
Hij wolle, wol. (dat hy -)	Jæ wolle. (Dat jæ -)

F. *Kinnen*, kunnen, kennen.

Onbep. Wijze.	Deelw.
T. T. Kinne, to kinnen. V. T. Kind habbe. Toek. T. fille kinnen enz.	Kinnende, - kind - kind habbende. - fillende kinnen.

Aantoon. Wijze.

T. T. Ik kin, du kinfte. kinftu? Y kinne. kin - y? Hy kin. Kin-er? kin-fe?	V. T. Ik koe. du koeste. (kost) Y koene. Koen,-y? Hy koe. Koe-er? -

Meerv.

Wij - kinne.	Wij - koene.

V. V. T.	M. V. V. T.
Ik hab kind, en kinnen. —	Ik hie kind, enz.
1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik sil kinne, enz.	Ik sil kind habbe of habbe kinnen,
1 Voorw. T,	2 Voorw. T,
Ik soe kinne, —	Ik soe kind habbe, —

De Lijdende vorm is gemakkelijk zamentestellen, door middel van W-W. en Deelw. met het hulpwoord.

Onbep. Wijze.	Deelw.
Kind wirdde, to wirden, (gekend worden)	Kind wirdende, of wessende.
Kind west, kind west habbe.	Kind west, of kind west habbende.
Kind to sillen wirden, en wessen, en kind west to sillen habben, enz.	Kind sillende wirde, of wesse, — wirden, - wessen.

Aantoon. Wijze.

Ik wird kind, enz.	Ik wirdde kind.
Ik bin kind wirden, west, wessen.	Ik wier k. w.-w-w.
Ik sil kind wirde, wesse.	Ik sil kind wirden of west habbe.
Ik soe kind wirde, wesse.	Ik soe kind w. of w. h.

Gebiedende Wijze.

Wirde y kind.	Wirde jiemme kind.
Hy wirde kind.	Jæ wirde kind.

G. *Håden.* Bedrijv. vorm.

O. W.	Deelw.
Håde, To håden.	Hådende.
Håden habbe, To habben.	Håden, hådne; håden habbende.
To sillen håde, enz.	Sillende håde; håden habbe, enz.

Aantoon. Wijze.

T. T. Ik håde of håd, enz.	V. T. Ik hådde, - hiel of hielde - hoald.
V. V. T. Ik hab håden, enz.	M. V. V. T. Ik hie håden, enz.
1 Toek. T. Ik sil håde, enz.	2 Toek. Ik sil håden habbe, enz.
1 Voorw. T. Ik soe håde, enz.	2 Voorw. Ik soe håden habbe, enz.

Gebied. Wijze.

Håde of håd y håd du.	Håde jiemme.
Hy håde, håde hy of dat hy håde.	Jæ håde, håde jæ, —

De Lijdelijke vorm:

Håden wirde, *to wirden*, enz.

doch deze is reeds bekend uit het vorige *kinne.*

H. *Gean*, - *Stean*, - *Fean* en *Fangen.*

O. W.	Deelw.
T. T. Gean, - ſtean, - fean.	Geande, ſteande, feande, fangende
V. T. Ginzen, - ſtinzen, - finzen habbe, to habben.	—— ſtånne - - Gien, ginzen; ſtien, ſtoen, ſtinzen; finzen habbende.
Toek. To ſillen gean, ſtean, fean. En gien of ginzen; ſtien, ſtoen of ſtinzen, finſen to ſillen habben.	Sillende gean; gien of ginzen habbe, enz.

Aantoon. Wijze.

T. T. Ik gean, gea, gong. ſtea, ſtån. Fea, fong.	V. T. Ik ging, gong. ſtie, ſtoe. fong.
Du gietſte, gieste, gongſte. ſtietſte. fangſte. giestu? -	Du gingſte. ſtieste - fongſte. gongſtu?
Y geane, gean', gea. ſteane, ſtea, ſtånne. Fange, feane.	Y gingen, gongen. ſtiene - fongen. En gingene, gongene. enz. -
Hy giet, - ſtiet - fangt.	Hy ging, enz.
Meerv.	Meerv.
Wij - geane, gean', gea. ſteane. - feane, fange.	Gingen. ſtiene. fongen, enz.
V. V. T. Ik hab en bin gien, ginzen, enz.	M.V.V.T. Ik hie en wier gien, enz.
—— ſtien, ſtoen, ſtinzen.	—— —— ſtien, ſtoen, -
—— finzen. -	—— —— finzen.
1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik ſil gean, ſtean, fean. -	Ik ſil gien, ginzen, ſtien, enz. habbe.
1 Voorw.	2 Voorw.
Ik ſoe gean, enz.	Ik ſoe gien - habbe, enz.

Gebied. Wijze.

Gea, gong. ſtea, ſtân. ſea, fang. enz.	Geane, gean', gea. ſteane, ſtean, ſtea. ſeane, ſea, fange. -

De Lijdende vorm is reeds bekend.

Finzen wirde, to wirden, enz.

I. Sjean. Jean, Jaen. Dwean, Dwaen.

O. W.	Deelw.
T. T. Sjean. jean - dwaen. -	Sjeande, - joende, - dwaende.
V. T. Sjoen, - joen, - dien habbe.	Sjoen, - joen, - dien habbende.
Toek. To ſillen sjean, enz.	Sillende, sjean, enz.

Aantoon. Wijze.

T. T. Ik sjog, sjean, sjæ. - jouw, jaen, jae. - dog, dwaen, dwee.	V. T. Ik ſeag, sjoe, sjoeg. - joe, joeg. - die.
Du sjogſte, jouwste. dogſte. en detſte, deſte, dweist.	Du ſeagſte, - joegſte, - dieſte.
Y sjeane, sjea, - jaene, jae. dwaene, dwae, en sjoegge.	Y ſeagen, sjoene voor sjoegene, - joegene, joene, diene.
Hy sjogt, - jouwt, - dogt, det, dweit.	Hy ſeag, - joe, - die.
Meerv.	Meerv.
Wij - sjeane, - jaene, jae, dwaene. en sjogge. jouwe. dwæ, dogge.	Seagen, sjoegene, sjoegen, sjoene. Joegene, joegen, joene. - diene.
V. V. T.	M. V. V. T.
Ik hab sjoen, - joen, - dien, enz.	Ik hie sjoen, enz.
1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik ſil sjean, - jaen, - dwaen.	Ik ſil sjoen. - habbe. enz.
1 Voorw. T.	2 Voorw. T.
Ik ſoe sjean, enz.	Ik ſoe sjoen habbe, enz.

Gebiedende Wijze.

Sjeane, sjea, sjog. jaene, jae, jouw. Dogge, dog, dwaene, dwae.
Hy sjea, sjogge. - jae, jouwe. - Dogge, dwaene, dwae.

Meerv.

Sjeane, jiemme enz.
Sjeane, sjogge jæ. -

K. *Flean, Tjean, Slean, Slaen.*

O. W.	Deelw.
Flean, - Tjean, - Slaen.	Fleande. Tjeande. Slaende.
Fleyn, - Teyn, - Sleyn habbe. - to habben.	Fleyn - habbende. Sillende flean, enz.
To sillen flean, enz.	en fleyn habbe enz.

Aantoon. Wijze.

Ik *fljueg, fljean.* Tjog, tjean. *flag,* flean.	Fleag. Teag. Sloeg.
Du fljuegste, - tjogste, - flagste.	Fleagste. Teagste. Sloegste.
Y fljuegge, - tjogge, - flaene. en fleane. en tjeane.	Y fleagen. Teagen. Sloegen. en y fleagene.
Hy fljuegt, - tjogt, - flagt (fleet.)	Hy fleag. Teag. floeg.
Meerv.	Meerv.
Wij fleane, flea. Sjeane, sjea. Slaene, flea.	Fleagen, teagen, floegen.
V. V. T.	M. V. V. T.
Ik hab fleyn, - *teyn, fleyn, enz.*	Ik hie fleyn, enz.
1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik fil fleane. Tjean. Slaen, enz.	Ik fil fleyn - habbe. -
1 Voorw.	2 Voorw.
Ik foe fleane, enz.	Ik foe fleyn - habbe.

Gebiedende Wijze.

Fljueg, fljea. Tjog, tjogge, tjea. Slag, flea.
Hij fljuegge - Tjogge. - Slea.

Meerv.

Fljuegge, - tjogge, - fleane, flaene jiemme.
Fleane. Tjeane.
Dat jæ fljuegge, fleane, enz.

De lijdende vorm van *Tjean* en *Slaen* gaat naar het vorige.

L. *Lisſen. Sisſen. Witten.*

O. W.	Deelw.
T. T. Lisſen Sisſen. Witten.	Lisſende. Sisſende. Wittende.
V. T. Leyd, leyn, - ſeyd, - witten to habben.	Leyd —— habbende.
Toek. To ſillen lisſen, en leyd to habben, enz.	Sillende lisſen, en leyd habbe, enz.

Aantoonende Wijze.

Ik lis, of lisſe. Sis, ſisſe. Wit witte.	Laey. Sey. Wist.
Du leyſte, eig. leytſte. Seytſte. Witſte. leytſtu? ſeytſtu? witſtu?	Du laeyſte. Seyſte. Wiste. enz.
Y lisſe. Sisſe. Witte, wit.	Y laeyen, - ene. Seyen - Wisten.-
Hy leyt. Seyt. Wit.	Hy laey. Sey. Wist.
Meerv.	Meerv.
Wij lisſe. Sisſe. Witte.	Laeyen, - ene. Seyen. - Witten. -
V. V. T.	M. V. V. T.
Ik hab leyd, enz.	Ik hie leyd. -
1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik ſil lisſe, enz.	Ik ſil leyd habbe, enz.
1 Voorw.	2 Voorw.
Ik ſoe lisſe, enz.	Ik ſoe leyd habbe, enz.

Gebiedende Wijze.

Lis, lisſe. Sey, ſiz, ſisſe.	Witte, wit.
Hij lisſe, liz. Sisſe, ſiz.	Witte, wit.

Meerv.

Lisſe jiemme. Sisſe jiemme. Witte jiemme.
Jae lisſe, dat jae lisſe, enz.

De Lijdende vorm is reeds bekend uit het vorige.

Zie daar een genoegzaam aantal voorbeelden van onregelmatige W-W. nu nog een paar voorbeelden van ongelijkvloeijende en gelijkvloeijende W-W.

A. *Bidden. Bieden.*

O. W.	Deelw.
Bidde, Biede. To bidden, bieden.	Biddende, biedende.
Bean habbe, to habben.	Bean habbende.
To sillen bidden, bieden - bean to habben.	Sillende bidde, biede, — bean habbe.

Aantoonende Wijze.

Ik bidde, bid.	Biede, bied.	bea, (voor beade, bead.)
Du bidste.	biedste.	beadste.
Y bidde.	biede.	y beadene, beane.
Hy bidt.	biedt.	Hy bea.

Meerv.	Meerv.
Wy - bidde, - biede.	Wy - beadene, beane.
V. V. T.	M. D. V. V. T.
Ik hab bean, enz.	Ik hie bean, enz.
1. Toek. T.	2 Toek. T.
Ik sil bidde, - biede, enz.	Ik sil bean habbe, enz.
1 *Voorw. T.*	2 Voorw. T.
Ik soe bidde, - biede, enz.	Ik soe bean habbe, enz.

Gebied. Wijze.

Bidde. bid. - biede, bied, enz.	Bidde, - biede jiemme, enz.
Hy bidde, - biede.	Dat jæ bidde, - biede.

In den Lijdenden vorm volge men het reeds gegeven voorbeeld.

B. *Meytsjen.* voor (*Meyckjen*; in de Bijdr. van *Waesenb. Maaikjen* en *Meikjen.*)

O. W.	Deelw.
Meytsjen en meytsen.	Meytsjende, - meytsende.
Mecke of macke habbe.	Mecke of macke habbende.
Jo sillen meytsjen.	Sillende meytsjen.

Aantoon. Wijze.

T. T.	V. T.
Ik meytsje, meytse, meyts.	Ik mecke, macke.
Du meytste. y meytsje.	Du meckeste - y mecken, meckene.
Hy mecket, of macket.	Hy mecke.
Wij - meytsje.	Wij - meckene, mecken, -

V. V. T.	M. D. V. V. T.
Ik hab mecke, macke, enz.	Ik hie mecke, macke, enz.

1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik sil meytsje, -	Ik sil mecke - habbe, enz.

1 Voorw. T.	2 Voorw. T.
Ik soe meytsje, enz.	Ik soe mecke - habbe, enz.

Gebied. Wijze.

Meytsje, meytse, meyts, enz.	Meytsje - jiemme.
Hy meytsje, enz.	Jo meytsje. -

De Lijdende vorm naar 't gegeven voorbeeld.

C. *Koagjen*, en *Koayen*.

O. W.	Deelw.
Koagjen, koayen.	Koagjende, koayende.
Koage habbe, of koayd h.	Koage - koayd - habbende.
To sillen koagjen, koayen.	Sillende koagjen, enz.

Aantoon. Wijze.

T. T.	V. T.
Ik koagje, contr. koaye.	Ik koagge, koayde.
Du koageste, - koayste,	Du koagelle, - y koaggene, - en koaydene, koayden.
Y koagje, - koaye.	
Hy koaget, - koayt.	Hy koagge, - koayde.

Meerv.

Wij - koagje, - koaye, enz.	Wij - koaggene, koaggen, enz.

V. V. T.	M. D. V. V. T.
Ik hab koage, - koayd, enz.	Ik hie koage, - koayd, enz.

1 Toek. T.	2 Toek. T.
Ik ſil koagje of koaye.	Ik ſil koage - koayd habbe, enz.
1 Voorw. T.	2 Voorw. T.
Ik ſoe koagje, - koaye.	Ik ſoe koage of koayd habbe.

enz. enz.

Voorbeeld van het Wederkeerige W-W. *Him tinckje litte.*

Ik lit my tinckje.	Ik liet my t —— enz.
Du litst' dy tinckje.	Ik hab my t —— -
Y litte jo tinckje.	Ik hie ———— -
Hy lit him tinckje.	Ik ſil ———— litte.
Wy litte uwz tinckje.	Ik ſil ———— litten habbe.
Jiemme litte jiemme tinckje.	Ik ſoe ———— litte.
Jæ litte her tinckje.	Ik ſoe ———— litten habbe.

Zoo ook *Ik ſchamje my*, enz.

Voorbeeld van het Onperſoonlijke W-W.
It tinckt my.

T. T. It tinckt my, enz.	V. V. V. It het my tocht.
V. T. It tocht my.	M. V. V. T. It hie my tocht.
1 Toek. It ſil my tinckje.	1 Voorw. It ſoe my tinckje.
2 Toek. It ſil my tocht habbe.	2 Voorw. It ſoe my tocht habbe.

Zoo ook *It rouwt my. It tongert*, enz.

1 *Aanmerk.* Uit het opgegevene ziet men duidelijk, dat er overal ſchier zamentrekking plaats heeft; dat letters met letters verwiſſelen: dat de Verl. Tijd van het Deelw. geen augment aanneemt: dat het eene proef houdende waarheid is, wat ik reeds elders meermalen zeide, dat de 1 perſoon, enz. van den Tegenw. Tijd der Aantoonende Wijze gelijk is met de Gebiedende en Onbepaalde Wijze; zoo dat daaruit gezien wordt, hoe weinig vervoeging er oudtijds in dat opzigt was: eindelijk, dat in vele gevallen de 1 perſoon van den Verleden Tijd met het Verled. Deelw. overeenſtemt enz.

2. *Aanmerk.* Werkwoorden met voorzetſels zamengeſteld worden verbogen, gelijk in de Nederduitſche taal. Echter hebben hier eenige uitzonderingen plaats, b. v. *Æf-litte*, in de Gebied. Wijze voor *Litte* (*of*, *lit*) *æf: op-luwck*, voor *luwck op*, enz. Zie *Korte Aanteek.* op bl. 157, r. 15.

3 *Aanmerk.* Men heeft in de L-Fr. taal, even gelijk in de Oude Nederduitsche, veel meer Onpersoonlijke W-W., dan men thans in onze gewone Land-taal gebruikt.

4. *Aanmerk.* Wat in eene gewone Spraakkunst nu nog verder behandeld wordt, te weten, de *vier onveranderlijke deelen der rede* kan ik hier gemakkelijk overslaan, wijl er geene bijzondere veranderingen, opmerkingen, onregelmatigheden, en ongelijkheden aan de Nederd. taal plaatse hebben. En wat er nu hier nog onbehandeld mogt schijnen, daar over zal in het *Woordenboek* genoeg gezegd worden.

OVERGESLAGEN.

Bij de *Geslachten der Naamwoorden* voege men nog dit, dat men uit het gezegde veilig mag besluiten, dat de Land-Friezen drie geslachten van Naamwoorden hebben, en dat daaromtrent eene groote gelijkheid met de Nederduitsche taal plaats heeft, zoo dat de manlijke ook hier meestal manlijk; de vrouwelijke, vrouwelijk; de onzijdige, onzijdig zijn. Maar men heeft in de L-Fr. Taal soms eenigzins andere uitgangen. In de mannelijke b. v. voor ER soms ERT, als *Bjealgert*, *ljeavert*, *linckert*, enz. In de vrouwelijke, voor TE, TME, als: *leegtme*, *heegtme*, *sjeachtme*, *sjochtme*, enz. voor *leegte*. — Ook zelfs eene geheel nieuwe uitgang, als: *giergens*, *greatschens*, *hietens*, *freamdens*, van *gierg*, *greatsch*, *hiet*, *freamd*. Zoo ook: *Uwt* of *om goedens*, *tjoedens*; *om heagens*, *leegens*, *fierens*, enz. Vergel. *Wassenbergh Idiot.* bl. 110 en 153. — Vermoedelijk is uit dit ENS geboren de uitgang op NIS, als: *de tjuesterens*, by omzetting, *de tjuesternes*, *tjuesternisse*: *de betterens*, - *betternes*, *betternisse*. Hier in *Zeeland* heeft men in de dagelijksche spreektaal eene menigte van Z-N-W. op *ens* van dienzelfden aard, vermoedelijk op meer plaatsen des Vaderlands.

WOORDENBOEK

OP DE

GEDICHTEN

EN ANDERE WERKEN

VAN

GIJSBERT JAPICX.

WOORDENBOEK

OP DE

GEDICHTEN, ENZ.

VAN

GIJSBERT JAPICX.

Aa. Ad.

AAD. Meermalen vindt men *Ad*, *Ade*, oud, oude, voor *Aald*, *Aalde*, van welke laatste woorden men voorbeelden vindt in de *Bijdragen* van *Wassenbergh*, I st. bl. 154. Zoo leest men ook, met weglating van de L, *kâd*, *wrâd*, *sât*, *hâde*, *yenfâdig*, waarvoor men in de gemelde Bijdragen leest: *kaald*, *wraald*, *waald*, *saalt*, *haalde*, *yenvaaldig*. Men vergelijke daarover onzen *Dichter* zelven in de Voorr. *aan den Naauwkeurigen Nederlander*. In de O. F. Wetten treft men meestal aan *Ald*, *alde*, *aldera*, enz. In het Charterboek, door den Baron van *Schwartzenbergh* uitgegeven, alsmede bij *Gabbema* verhaal van Leeuw. *Aulda*, *auldera*, *aulderman*, hoewel men ook bij dezelven vindt, *ald*, *alderman*. Vergel. *Hoeufft*, oudfr. spreekw. bl. 1 en volg. behalve dien *Wiarda*, Altfr. Wörterb. in *alt*; *Kiliaan* in *ald*, de *Teutonista* in *alder*, *Junii* Etym. Angl. in *eald*, *old*. Dit woord heeft in zijne spelling zeer groote veranderingen ondergaan, en bijna alle vokalen doorgeloopen. *Ald*, *eld*, *old* zijn zeer bekend. Het eerste in Friesland, vooral in den zuidhoek, *aald* uitgesproken, is in sommige gedeelten van hetzelve in *âd* overgegaan, in anderen in *auld*, dat elders *oold*, of liever *old* voort-

bragt; en van hier ons *oud*. Van *eld* heeft men met voorzetting der *J*, *Jeld*. Zie dit op zijne plaats. V. h. *âd* voor ouder, parens, mater, I d. bl. 177. Maar veel meermalen *âder*, b. v. I d. bl. 5, 6, 11, enz. In de Bijdr. bl. 158, *aalder*.

ADERDOMME, ouderdom. II d. 89, 100, 105, 107. Meerv. *âderdommen*, II d. 107.

ADS (bij) van oudsher, in oude tijden. I d. 35, 55. *Fen âds*, van ouds, oudtijds. I d. 148.

AD-SWABERT, oude zwabber. Zoo noemt *Haytse-yem* zijnen veel jongeren Neef *Jolle*, I d. 50, beteekenende schier hetzelfde, als of hij zeide: *oude kennis*, *oude vriend*. Het behoort tot de vleiwoorden, waarvan, met voorzetting van *âd*, vele gevonden worden, die nog in gebruik zijn, b. v. *âd-feynt*, *âd-jonge*, enz. Zonder echter op den ouderdom van iemand te denken. Trouwens, het woord *oud*, heeft in vele talen het denkbeeld van *achting* en *waarde*, die men aan Personen en zaken hecht. Zoo beteekent *antiquus* (om maar iets te noemen) eerst *oud*, vervolg. ook *lief*, *dierbaar*, *aangenaam*.

AD-WRADS, in de oude wereld, bij ouds. I. d. 35.

AD-YEM, oudoom. I d. 130. Cats I. d. 605, b. *Oude Oomen*.

ACH, ach. I. d. 41. Doch ik houd dit voor eene drukfout, in plaats van *och*, dat men meermalen vindt, en nog in Friesland zeer in gebruik is.

ACHT, acht, octo. v. h. *achtste*, octavus; *achtien*, *achtiende* en *achtienste*, II d. 11, 13. In de O. F. W. *acht*, *achtenda* en *achtende* (achtste.)

ACHT, acht, achting, oplettendheid. I. d. 204, 205, waar men leest: *acht slaen*, *ÿn acht nimme*. Cats I d. bl. 222; b. *in acht treden*. Bl. 540, b. *in acht houden*. Bl. 542, a. *acht nemen op*. - *Achtinge* voor *hoogachting*, *en de daaruit ontstaande begeerte*, vindt men reeds bij Maerlant. Zie II d. Aanteek. 133 en elders.

ACHTEN, *Achtjen* (to) achten, meenen, oordeelen; opletten, acht geven; schatten, rekenen. I d. 6, 23, 62, 91, 96, enz. II. d. 56, 87, 96, enz. Verled. tijd *achtte* I d. 19, II d. 95. Verled. Deelw. *achte*, II d. 89, *achtge*, II d. 91, 92, 93, enz. O. F W. *achtia*. *Melis Stoke*, IX, 133, *clene ergens op achten*, zich weinig aantrekken, parum laborare de —.

ADDER-SLANGE, een adder. I d. 146. Dit woord gebruiken ook *Cats*, I d. bl. 332, b. en *van der Veen*, overz. gez. bl. 379 en 455. Het eerste, *adder*, schijnt de species, het laatste, *slange*, het genus aan te duiden. Zoo heeft men ook *Ever-zwijn*, *muil-ezel*, *koebeest*, enz.

Æ of *æ*, ooit, immer, I d. 41, 44, 119, 126, 147, enz. Altijd, I d. 154. In dit woord is de spelling bij onzen Dichter onderscheiden, want men vindt ook *ea*. Zie ald. *Melis Stoke* en *Maerlant* gebruiken *ie*, hetwelk ook *Kiliaan* heeft opgenomen in zijn Etymologicum, hetzelfde met het Eng. *ay*, semper, en met ons oude *a*, *e*, semper. Zie *Junii* Etym. Angl., en Aanteek. op de F. Wetten, bl. 3, en 4. v. h. *ever*, semper. Zie *Junius*. En *ewe*, *eeuwe*, *eeuw*, *aevum*, het L. Fr. *ÿvig* (uitgesproken als het Holl. *ievig*) nu *eeuwig*; *ewelich*, altijd, *Teutonista*. Ook het Lat. *aevum* en het Griekscbe αἰών schijnen hier mede verwant. — Zeldzaam is *æ tijd*, dat men leest I d. 122, *Ja for' æ tijd wier jiergons rin toseyd*. En I d. 116, *buwtte æ tijds beginne*. Men zou deze plaatsen kunnen vertalen: ja voor dat de tijd een aanvang had genomen, was de loop der jaarsaisoenen reeds beloofd. — Zonder ooit tijds begin te hebben gehad (van God.)

ÆBARE, een Ooijevaar. In het III Puntdichtje, voor de Gedichten. Hier voor leest men *Æber*, I d. 207. Bij *Wiarda Adebar*; *Junius Odebore*, in *dam*; *Teutonista oedber*, *oedver*, *Storck*; bl. 73, a, *oedewer* of *Storck*. Vergel. hier vooral Prof. *A. Ten Broecke Hoekstra*, K. en L. Bode voor 1814, I d. bl. 41.

ÆBEL, *æbele*, schoon, bevallig, aardig. I d. 88. Zamengest. *Æbel-sinne*, kloekzinnigheid, schranderheid, q. d. ingenium habile, I d. 48. v. h. *Æbelheyt*, behendigheid, schranderheid, II d. 65, 70. *Cats* I d. bl. 249 c. *een abel man*. *Bredero* gebruikt *Abel* en *Abelheijd* dikwijls, als mede *Van der Veen*, die ook *abelÿck verschoonen*, gebruikt, Zinneb. bl. 58. *Meijer* in zijn Woordensch. verklaart *Abel*, door *hupsch*, *fraai*, *schoon geestig*.

ÆCK, ook. Zie *Eack*. Welk laatste men doorgaans in het Eerste Deel leest, terwijl *Æck* in het Tweede voorkomt. In de O. F. W. en bij *Gabbema*, verh. van Leeuwarden vindt men *aec* en *aeck*. A. S. *eac*.

ÆCKLIJCK, akelig, II d. 81. *Weiland* in zijn Woordenb. en Synonymen, leidt het af van *ach.*

ÆF, of, zoo. O. F. W. *of* voor *of*, zoo, indien. *Junius*, *If*, fi. — *Æft*, of 't, I d. 67, 68, enz. *Æft'er*, of hij, II d. 54. Zie *Er.* — In mijne *korte Aanteekeningen* heb ik reeds herinnerd, dat *Æf* dikmaals bij onzen Dichter ſtaat voor *noch*, nec; gelijk zoo *Horatius* en *Virgilius*, enz. *aut*, *vel*, *ve*, veelmalen voor *nec* gebruiken. cf. *Heijne ad Virgilii* Aen. III, 43. *Wijttenbachius*, *Bibl. Crit. Part. ult. in Cur. poster.* pag 4, ſeq. En mijne *Aanmerking op Schellers Aanleiding*, bl. 202.

ÆF, af, van. In de O. F. W. leest men eenige malen *aef*, eens *af*, door eene ſchrijf- of drukfout, bl. 182; maar meest overal *of* en *off.* In de *Bijdragen van Waſſenbergh*, I St. bl. 158 en 161, *aau. Junius*, *of.* — Zamengeſtelde met dit woord zijn.

ÆF-AERD, ontaard, veraard, afkeerig. Het verled. deelw. van *Æf-aerdjen.* Zie *Goad-æf-aerd. Kamphuijzen Stichtel. Rijm.* 147, gebruikt *veraard.*

ÆF-BRECKEN, afbreken. I d. 159.

ÆF-BUWTSJEN, afſlaan, afweeren, afwenden. II d. 69.

ÆF-DIEN, afgedaan. I d. 141. Verled. deelw. van *Æf-dwaen.*

ÆF-DRAEYEN, afdraaijen, afwenden, afkeeren, ('t hoofd) I d. 102.

ÆF-DRUWCKSELEN, afdrukſels, het afgedrukte. II d. 52.

ÆF-DWERZJEN, afwijken, verlaten. II d. 94. Zie *dwers.*

ÆF-FERGJEN, afvergen. Verled. Tijd. *Æf-fergge*, I d. 94.

ÆF-FERREN, afvaren. II. d. 82.

ÆF-FREJEN, afvragen. II d. 98.

ÆF-GIEN, afgegaan, weggegaan, vertrokken. II d. 76. Verl. deelw. van *Æf-gean. Kamphuijzen* Ps. bl. 245 gebruikt *afgaan*, voor *verloren gaan.* Dat nimmer-nimmermeer zal *afgaan* noch verdwijnen. Dat *afgaan* bij *Maerlant* en *Melis Stoke* gevonden wordt voor *verlaten*, *varen laten*; *verloochenen*, is velen bekend.

ÆF-GOAD en ÆF-GOD, afgod. I d. 105, 107, 128, 222. *Æf-goad-dwaen*, afgoderij, I d. 107. *Æf-goad-poppe*, Afgodsbeeld. I d, 222.

ÆF-GRUWNE, afgrond. I d. 153, 206. II d. 92.

ÆFHADEN, afhouden, ophouden, nalaten. II d. 80. Verled. tijd: *hâdde æf*;

ÆF-KEER, afkeer. I d. 165.
ÆF-KLIEUWEN, afklimmen. II d. 75. Verled. Deelw. *Æf-kleauwne*, II d. 80.
ÆFKOMSTE, afkomst. II d. 64, 81. - *Æfkomste-lân*, het Land der afkomst, Vaderland. II d. 111. - *Æf-komst-stâmme*, afstammelingen, geslacht. I d. 225.
ÆF-LITTEN, aflaten, ophouden. I d. 126, *Hy lit naet æf*, hij houdt niet op. I d. 157, *Hâde op, æf-litte*. *Ave laten* voor vergeven en vergeten, *Melis Stoke*, IV, 776. V. h. *aflaat*, absolutio (peccatorum.)
ÆF-MED, afgemat, vermoeid, afgetobt. II d. 89, 95, 114. *Kamphuijsen, Ps.* bl. 185, *Gemat't* en heesch van roepen.
ÆF-MJEAN, afmaaijen. Verl. deelw. ook *Æf-mjean*. I d. 123. Zie *Mjen*.
ÆF-MIELJEN, afmalen, afschetsen. II d. 65.
ÆF-MIETTEN, afmeten. II d. 68. 69.
ÆF-NIMMEN, afnemen, verminderen. *Fen kreften æf-nimme*, in krachten afnemen, II d. 85.
ÆF-RJUECHTE, afgerigt. I d. 70, *op alle ding æf-rjuechte*, - bedreven, ervaren, bekwaam. *Æf-rjuechte puwck-famkes*, II d. 47. Verl. deelw. van *Æf-rjuechtjen*, condocefacere.
ÆF-SCHIEDEN en ÆF-SCHIEDJEN, afscheiden, afzonderen, I d. 22. II d. 100. 102. Verl. deelw. *Æf-schaet*, afgescheiden, I d. 39, 66, 72, 221. - voor *afscheid nemen, vertrekken.*, II d. 82. - voor *verwijderen*, II d. 68. - *Fen Æfschiede*, ergens van afzien, laten varen. II d. 106 - v. h. *Æfschie*, het afscheid, I d. 44, II d. 59. En *Æf-schied*, I d. 43.
ÆF-SCHIEN, offchoon. I d. 214. - *Æft-schien*, II d. 96.
ÆF-SCHOMJEN, afschuimen, het schuim afdoen. Figuurl. Verdoen, vernietigen, als schuim. I d. 123. II d. 97.
ÆF-SNYEN, afsnijden. I d. 101. Verl. deelw. *Æf-sneyne*, I d. 123, 134.
ÆF-SONNERLIJCK, afzonderlijk, afgezonderd, II d. 100.
ÆFSOTTEN, afzetten, van eenen post of ambt afzetten. Verl. deelw. *Æf-sot*, II d. 94.
ÆF-STEAN, aan iemand iets afstaan, II d. 114.
ÆF-STELLEN, afstellen, ontzetten, beroven van een bezit, I d. 39.

ÆF-SUWNERJEN, afzonderen; zich van iets afzonderen, II d. 102.
ÆF-TJEAN, aftrekken; 't mom aftrekken. Verl. tijd: *Æf-teag*, II d. 69.
ÆF-TOCHTE, de aftogt, recessus, II d. 116.
ÆF-WACHTJEN, afwachten, II d. 117.
ÆF-WEIJNJEN, afwenden. Verl. deelw. *Æf-weyne*, I d. 133.
ÆF-WEYSCH. Bijw. van den regten weg af, I d. 118. *Kiliaan Afwegigh*, avius, devius. *Afweg*, *Kamph.* St. Rijm. bl 540.
ÆF-WEZZEN, het afwezen, afzijn, I d. 40, 41, 42.
ÆF-WIJCKJEN, afwijken. Zie *Wijckjen.*
ÆF-WIJZJEN, afwijzen; figuurl. Verfmaden, verwerpen, I d. 220. *Bredero* gebruikt zelfs *Af-wijfigh*, herhaalde malen, en vereenigt het met *fchuw* en *koel*, in *Griane.* Met *ftuurs*, in *Lucelle.* Ook als een Bijw. *afwijfigh verfmaden*, in *ftomm. Ridd.* *Afwijfigh fchuylen*, in *Griane.* Dit woord is in Friesland nog in dezelfde beteekenis in gebruik.
ÆFFER, een offer, I d. 163. Tweede Naamv. *Æffers*, ook ald. *Æfferânne*, offerande, I d. 163, 219. - *Æfferjen*, offeren, I d. 163, 220, 221. - *Æfferânjen*, I d. 219. - zamengeft. *Æffer-bloed-wiet*, offerbloed-nat, offerbloed, I d. 105.
ÆFTER, achter, I d. 11, 103, 216, 220. Doch meermalen vindt men *Efter*, zie ald. In *Waatze Gribb. Brill.* leest men *agter* en *efter*; maar de fpelling is in dat boekje ver af van zuiver en eenparig te zijn. *Bredero* dikmaals *after*, ook *Starter*, *Fr. Lusth.*, bl. 145, *after.* *Baardt deugdenfp.* bl 236, *Efter.* *Kiliaan*, *After* en *Efter.* *Melis Stoke*, *Echter* en *Echt* *A. S. Kronijk Æfter*, postea. Zie *Huijdecoper* op *Melis Stoke*, X, 96.
ÆFTER-BECK, achteruit, terug. Bijw. *wye-æfter-beck*, werp, drijf terug, I d. 230. Zie *Efter-beck*. *Oerbeck.*
ÆFTER-DOARE, achterdeur, II d. 67. *After-deure*, *Starter*, *Fr. Lusth.* bl. 145.
ÆFTER-KOEZEN, de achterkiezen, de kiezen, die achter in den mond zitten. *De æfterkoesen sjean litte*, II d. 76, d. i. met geopenden muil (zoo zelfs dat men de achterfte kiezen kan zien) dreigen te verflinden. Men vindt dit woord aldus gefpeld reeds bij *Kiliaan*, *Kuyfe*, *Kufe*, dens molaris. Vergel. *Wei-*

ÆF-KEER, afkeer. I d. 165.
ÆF-KLIEUWEN, afklimmen. II d. 73 verled. Deelw. *Æf-kleauwne*, II d. 80.
ÆF-KOMSTE, afkomst. II d. 64, 81. — *Æfkomste-lân*, het Land der afkomst, Vaderland. II d. 111. — *Æf-komst-ſtâmme*, afſtammelingen, geſlacht. I d. 225.
ÆF-LITTEN, aflaten, ophouden. I d. 126. *Hy lit naet æf*, hij houdt niet op. I d. 157, *Hâde op, æf-litte. Ave laten* voor vergeven en vergeten, *Melis Stoke*, IV, 776. v. h. *aflaat*, absolutio (peccatorum.)
ÆF-MED, afgemat, vermoeid, afgetobt. II d. 89, 95, 114. *Kamphuijzen* Ps. bl. 185, *Gemat't* en heesch van roepen.
ÆF-MJEAN, afmaaijen. Verl. deelw. ook *Æf-mjean*. I d. 123. zie *Mjean*.
ÆF-MIELJEN, afmalen, afschetsen. II d. 65.
ÆF-MIETTEN, afmeten. II d. 68, 69.
ÆF-NIMMEN, afnemen, verminderen. *Fen kreften æf-nimme*, in krachten afnemen, II d. 85.
ÆF-RJUECHTE, afgerigt. I d. 70. *op alle ding æf-rjuechte*, - bedreven, ervaren, bekwaam. *Æf-rjuechte puwck-famkes*, II d. 47. Verl. deelw. van *Æf-rjuechtjen*, condocefacere.
ÆF-SCHIEDEN en ÆF-SCHIEDJEN, afſcheiden, afzonderen, I d. 22. II d. 100, 102. Verl. deelw. *Æf-ſchaet*, afgeſcheiden, I d. 39, 66, 70, 221. - voor *afſcheid nemen*, *vertrekken*, II d. 82. — voor *verwijderen*, II d. 68. — *Fen Æfſchiede*, ergens van afzien, laten varen, II d. 106 — v. h. *Æfſchie*, het afſcheid, I d. 44, II d. 59. En *Æf-ſchied*, I d. 43.
ÆF-SCHIEN, offchoon. I d. 214. - *Æft-ſchien*, II d. 96.
ÆF-SCHOMJEN, afſchuimen, het ſchuim afdoen. Figuurl. Verdoen, vernietigen, als ſchuim. I d. 123. II d. 97.
ÆF-SNYEN, afſnijden. I d. 101. Verl. deelw. *Æf-ſneyne*, I d. 123, 134.
ÆF-SONNERLIJCK, afzonderlijk, afgezonderd, II d. 100.
ÆF-SOTTEN, afzetten, van eenen post of ambt afzetten. Verl. deelw. *Æf-ſôt*, II d. 94.
ÆF-STEAN, aan iemand iets afstaan, II d. 114.
ÆF-STELLEN, afstellen, ontzetten, berooven van een bezit, I d. 39.
ÆF-SUWNERJEN, afzonderen; zich van iets afzonderen, II d. 102.

ÆF-TJEAN, aftrekken; 't mom aftrekken. Verl. tijd: *Æf-teag* II d. 69. —
ÆF-TOCHTE, de aftogt, recessus, II d. 116.
ÆF-WACHTJEN, afwachten, II d. 117.
ÆF-WEIJNJEN, afwenden. Verl. deelw. *Æf-weyne*, I d. 133
ÆF-WEYSCH. Bijw. van den regten weg af, I d. 118. *Kiliaa* *Afwegigh*, avius, devius. *Afweg*, *Kamph.* St. Rijm. bl. 34
ÆF-WEZZEN, het afwezen, afzijn, I d. 40, 41, 42.
ÆF-WIJCKJEN, afwijken. Zie *Wijckjen.*
ÆF-WIJZJEN, afwijzen; figuurl. Versmaden, verwerpen, I 220. *Bredero* gebruikt zelfs *Afwijsigh*, herhaalde malen, e vereenigt het met *schuw* en *koel*, in *Griane*. Met *fluurs*, i *Lucelle*. Ook als een Bijw. *afwijsigh versmaden*, in *stomn Ridd. Afwijsigh schuylen*, in *Griane*. Dit woord is in Fries land nog in dezelfde beteekenis in gebruik.
ÆFFER, een offer, I d. 163. Tweede Naamv. *Æffers*, ook ald *Æfferânne*, offerande, I d. 165, 219. - *Æfferjen*, offeren, I d 163, 220, 221. - *Æfferânjen*, I d. 219. zamengest. *Æffer-bloed wiet*, offerbloed-nat, offerbloed, I d. 105.
ÆFTER, achter, I d. 11, 103, 216, 220. Doch meermalen vind men *Efter*, zie ald. In Waatze Gribb. Brill. leest men *ag ter* en *eftir*; maar de spelling is in dat boekje ver af va zuiver en eenparig te zijn. *Bredero* dikmaals *after*, ook *Star ter Fr. Lusth.*, bl. 145, *after. Baardt deugdensp.* bl. 236 *Efter. Kiliaan After* en *Efter. Melis Stoke*, *Echter* en *Ech A. S. Kronijk Æfter*, postea. zie *Huijdecoper* op *Melis Stoke* X, 96.
ÆFTER-BECK, achteruit, terug. Bijw. *wye æfter-beck*, werp drijf te rug, I d. 250. zie *Efter-beck*, *Oerbeck*.
ÆFTER-DOARE, achterdeur, II d. 67. *After-deure*, *Starter Fr. Lusth.* bl. 145.
ÆFTER-KOEZEN, de achterkousen, hielen. *De æfter-koeze sjean litte* II d. 76. *Weiland* leidt *kous* af van 't Latijnsch *caliga*, en niet zonder reden. *Maerlant*, II d. bl. 325 vs. 20

Daer moesti gewonden wesen.
In ridders *coucen* (l. *cousen*) al te samen.
Dus hiet hi *cousken* (caligula) bi toenamen.

Dit *ou* werd uitgesproken als *oe*, gelijk nu nog in Noordholland in het woord *achterkousig* plaats heeft; welk woord ech-

ter, volgens het gevoelen van *Weiland*, met dit ons woord in geene verbindtenis zou ſtaan, als komende van *achterkouten*. Echter zegt men dikwijls *achter den rug van iemand kwaad ſpreken*. En waarom ook niet *achter de hielen?* Bij *Bredero*, *Rodd. en Alph.* I uitk. 1 hand.

Die (vreught) ick geniet door u vermaeckelijck *bij-weſen*.
Ick twijfel an u jonst met *achterkouſigh weſen*,
Dat gij een ander hebt verkoren boven mijn.

Hier vindt men *bij-weſen* en *achterkouſigh weſen*, zoo 't ſchijnt, tegen elkander overſtaande, zoo dat *achterkouſigh* zou beteekenen *absens*, en *achterkousigh weſen*, zich onttrekken aan iemands bijwezen en gezelſchap. En dit was hier juist het geval. want kort te voren zegt Rodderick:

Mij dunckt ick ſag U niet in hondert duijſent jaren.

De Lezer oordeele

ÆFTER-NEY, achterna, I d. 8.

ÆFTER-TOCHTLIJCK, achterdochtig, I d. 39. *Bredero* gebruikt *achterdenkend*, in *Angeniet*, II d. 3 uitk.

ÆFTER-UWT, achteruit, I d 202, *Æfter-uwt-drieuwe*, achteruitdrijven.

ÆG of ÆGE, het oog, II d. 103, 104, 112. Meerv. *ægen*, I d. 39, 44, 55 enz. Men vindt dikmaals ook *eag*, zie aldaar. En *aeg*, II d. bl. 3. *Kiliaan Aeghe*. O. F. W. *aegh*, *age*, *aghe*. In de *Bijdragen* van *Waſenbergh*, I St. bl. 144 *eæg*, doch bl. 161 en 166, beter *eeg*, in 't Meerv. bl. 151 en 161, *eegnen*. v. h. de zamengeſtelde:

ÆG-BLIER-MIJLDE, (van groente der boomen) als 't ware vriendelijk aanlagchende, aangenaam voor het oog, I d. 44.

ÆG-GLJOERCKJEN, het gluren met de oogen, het aankijken; met een woord, *het aangezigt*, II d. 70.

ÆG-WÆCKHEYT, weekheid (waterigheid, zwakheid) der oogen, II d. 43.

ÆG-WIJT, oogwit, oogmerk, doel. I d. 46.

ÆGENBLIJCK, een oogenblik, II d. 67. *Ægenblijcke*, II d. 68, 74, 81, 88, enz. Meerv. *Ægenblicken*, II d. 109.

ÆGJEN, oogen, zien, zijne oogen ſlaan op - I d. 196. *Heemskerk* B. A. bl. 120 gebruikt *be-oogen*, voor *bezien*. Zie *Eagjen*.

ÆMELJEN, tellen, optellen. In 't Eng. *Amble*, het welk *Junius* vertaalt door *ambelen*, *tellen*. Verled. tijd, *Æmele*, I d 68. Vreemd zou het niet zijn, zoo 't L-Fr. *Æmeler*, een mier, hier van afstamde, propter colligendum farris acervum (zoo als *Virgilius* zich uitdrukt) et victum aestate congregandum, quo hiemis tempore utatur. A. S. *Æmet*, *Æmette* Eng. *Emmet*, *Emet*. *Kiliaan*, *Aemis*. *Wassenbergh* in *Amelaar* leidt het anders af. In het woord het zij het met *ambulare* in verbindtenis staat of niet) schijnt de grondbeteekenis te zijn van *drentelen*, *sammelen*; *malen*. V. d. A. S *Æmetta*, quies, otium, en *Æmettig*, vacuus, otiosus. Op deze grondbeteekenis past wel voor de verdere beteekenissen van *Æmeljen*, praten, babbelen, snappen, vooral *te mende*. V. d. vervolgens *vervelen*, *lastig vallen*. Vergel. *Wassenbergh*, *Idiot*. in *Eamelen*. Wat *Amelen*, bij *Bredero*, in 't *Moortje*, IV. uitk. 3 bedr. beteekenen moet leert de zamenhang. *Klaas Kluft* vertelt daar zijne kameraden, dat er karsvarsche Oesters en nuwe Rijnsche-wijn op de handt-booghs Doelen waren, en zegt vervolgens:

Komt gawe - en laet ons dit (malle praet) eens door-spoelen

Waarop *Reynier* zegt: *Wij ameldent al*, enz. d. i. Wij gaven, al pratende, en de stemmen opnemende, allen onze toestemming

AEMPTE, ambt, I d. 89. II d. 90. Zie *Eer-æempt*.

ÆNG, ang, bang, beangst, I d. 11, 61, 142, 145, enz. II d 86, enz. Zie *Eange*.

ÆNGSTE, angst, benardheid, benaauwdheid, I d. 74, 112 115, enz.

ÆNGSTME, hetzelfde, II d. 89, 112, 115, 116.

ÆNGSTIG, angstig, II d. 108.

ÆNGJEN, angstig zijn, vreezen, I d. 41, II d. 86, 90. 94 enz Onpers. I d. 3, *Mij ænget for*, ik ben bevreesd, bang voor *Ænget Jo naet*, I d. 43. Verled. Tijd: *Ængge* II d. 9[illegible] Het *Dadel*. w. w. *angen*, vindt men meermalen, b. v. bij *Kamphuijzen*, in zijne Psalm. bl. 308; doch onze *Dichter* kent alleen het *Onzijdige*, of men moest het daarvoor houden, dat in *mij ænget*, het *Dadelijke* lag opgesloten, gelijk in het Lat. *Juvat*, *delectat*, *oportet*, enz.

ÆNGELIER-LEATEN, Angelier-loten, II d. 60.

land, die zegt, dat *Kuyse* nog in *Groningen* in gebruik is. Wij voegen hier nog bij: ook in *Gelderland* en *Overijssel*. In de O. F. W. vindt men *Kese*, *Kees*, dat met ons *Kies* hetzelfde is. Vergel. *Wiarda* in *Kees*, die het van *Kauen*, *A. S. Ceowan*, schijnt af te leiden. Van *Koes* heeft men het zamengestelde woord *Koeskilling*, eigenl. eene tintelende koude aan de kiezen; kiespijn, of zoo als *G. J.* het noemt *pynne ijnne toecken*. Vergel. *Laurman*, kleine Taalk. Bijdrag. bl. 37, en 145.

ÆFTER-NEY, achterna, I d. 8.

ÆFTER-TOCHTLIJCK, achterdochtig. I d. 39. *Bredero* gebruikt *achterdenkend*, in *Angeniet*, II d. 5 uitk.

ÆFTER-UWT, achteruit, I d. 202, *Æfter-uwt-drieuwe*, achteruitdrijven.

ÆG of ÆGE, het oog, II d. 103, 104, 112. Meerv. *ægen*, I d. 39, 44, 55 enz. Men vindt dikmaals ook *eag*, zie aldaar. En *aeg*, II d. bl. 3. *Kiliaan Aeghe*. O. F. W. *aegh*, *age*, *aghe*. In de *Bijdragen van Wassenbergh*, I St. bl. 144 *eæg*, doch bl. 161 en 166, beter *eeg*, in 't Meerv. bl. 151 en 161, *eegnen*. V. h. de Zamengestelde:

ÆG-BLIER-MIJLDE, (van groente der boomen) als 't ware vriendelijk aanlagchende, aangenaam voor het oog, I d. 44.

ÆG-GLOERCKJEN, het gluren met de oogen, het aankijken; met een woord, *het aangezigt*, II d. 70.

ÆG-WÆCKHEYT, weekheid (watcrigheid, zwakheid) der oogen, II d. 43.

ÆG-WIJT, oogwit, oogmerk, doel. I d. 46.

ÆGENBLIJCK, een oogenblik, II d. 67. *Ægenblijcke*, II d. 68, 74, 81, 88, enz. Meerv. *Ægenblicken*, II d. 109.

ÆGJEN, oogen, zien, zijne oogen slaan op- I d. 196. *Heemskerk* B. A. bl. 120 gebruikt *be-oogen*, voor *bezien*. Zie *Eagjen*.

ÆMELJEN, tellen, optellen. In 't Eng. *Amble*, het welk *Junius* vertaalt door *ambelen*, *tellen*. Verled. tijd, *Æmele*, I d. 68. Vreemd zou het niet zijn, zoo 't L-Fr. *Æmeler*, een mier, hier van afstamde, propter colligen-

dum farris acervum (zoo als *Virgilius* zich uitdrukt) et victum aestate congregandum, quo hiemis tempore utatur. A. S. *Æmet*, *Æmette*, Eng. *Emmet*, *Emet*. *Kiliaan*, *Aemis*. *Wassenbergh* in *Amelaar* leidt het anders af. In het woord het zij het met *ambulare* in verbindtenis staat of niet) schijnt de grondbeteekenis te zijn van *drentelen*, *sammelen*; *malen*. V. d. A. S. *Æmetta*, quies, otium, en *Æmettig*, vacuus, otiosus. Ook deze grondbeteekenis past wel voor de verdere beteekenissen van *Æmeljen*, praten, babbelen, snappen, vooral *temende*. V. d. vervolgens *vervelen*, *lastig vallen*. Vergel. *Wassenbergh*, *Idiot*. in *Eamelen*. Wat *Amelen*, bij *Bredero*, in 't *Moortje*, IV. uitk. 3 bedr. beteekenen moet, leert de zamenhang. *Klaas Kluft* vertelt daar zijnen kameraden, dat er karsvarsche Oesters en nuwe Rijnsche-wijn op de handt-booghs Doelen waren, en zegt vervolgens:

Komt gawe - en laet ons dit (malle praet) eens door-spoelen.

Waarop *Reynier* zegt: *Wij ameldent al*, enz. d. i. Wij gaven, al pratende, en de stemmen opnemende, allen onze toestemming.

AEMPTE, ambt, I d. 89. II d. 90. Zie *Eer-aempt*.

ÆNG, ang, bang, beangst, I d. 11, 61, 142, 145, enz. II d. 86, enz. Zie *Eange*.

ÆNGSTE, angst, benardheid, benaauwdheid, I d. 74, 112, 115, enz.

ÆNGSTME, hetzelfde, II d. 89, 112, 115, 116.

ÆNGSTIG, angstig, II d. 108.

ÆNGJEN, angstig zijn, vreezen, I d. 41, II d. 86, 90, 94 enz. Onpers. I d. 3, *Mij œnget for*, ik ben bevreesd, bang voor - *Ænget Jo niet*, I d. 43. Verled. Tijd: *Ænge*, II d. 98. Het *Dadel. w. w. angen*, vindt men meermalen, b. v. bij *Kamphuijzen*, in zijne Psalm. bl. 308; doch onze *Dichter* kent alleen het *Onzijdige*, of men moest het daarvoor houden, dat in *mij œnget*, het *Dadelijke* lag opgesloten, gelijk in het Lat. *Juvat*, *delectat*, *oportet*, enz.

ÆNGELIER-LEATEN, Angelier-loten, II d. 60.

ÆNSICHTE, aanzigt, aangezigt, I d. 67. II d. 81. *Waatke Gribb. Brill.* bl. 10, *Ænsigt* bl. 82, *Ænsicht.* In de *Bijdr. van Wassenbergh* I St. bl. 151, 168, *Ansik*, bl. 142, *Aensigk.* Teutonista *Ansicht.* *Kiliaan*, *Aensicht*, *Aengesicht* *Bredero Ansicht.* *Maerlant Aensichte*, en zoo ook anderen meer. Zie *Eansicht.*

AEPLE, een appel, II d. 111, *In sæck dy naet in aeple wird iz*, die geen' *Appel* waard is. Om eene zaak van geringe waarde aan te duiden, gebruikt men *mijtte*, *hyer*, *stoer*, *scheyzin*, enz.

ÆR, het oor. Meervoud *æren*, I d. 42, 55. II d. 76. O. F. W. *aer*, *ara*, *are.* Zie *Ear.*

ÆRBEYDE, arbeid, moeite; ellende, verdriet, II d. 85, 86, 87, 88, enz. De 2de Naamv. *Ærbeijds*, I d. 135, *Maerlant Aerbeid.* Zie *Earbeijd.*

ÆRBEYDER, een arbeider, sloover, II d. 85.

ÆRBEYDJEN, arbeiden, slooven, II d. 70, 89, 102, 103, enz. Verl. deelw. *Ærbeyde*, II d. 96, 99, 114.

AERD en AERDE, aart, geaardheid, inborst, I d. 33, 40. II d. 77, 88, 104. Het W. W. *aerdjen* vindt men bij onzen *Dichter* niet. *Kamphuijzen* gebruikt hetzelve *Sticht. Rijm.* bl. 169, voor *ergens lust toe hebben*, *gestire*:

En daarom niet naar liefde streeft, of aard't.

Zoo zegt men in de wandeling: hij loopt dat het *een aard* heeft. Zie *Æf-aerd- Fordoarn-aerd- ontaerdgjen.*

AERDIGH, aardig, geestig, I d. 21. *Aerdig oer in oer*, in allen opzigte bevallig, overgeestig, I d. 32. Zie *Ruwn-aerdigh.*

AERNE, ergens, I d. 10, 14, 18, 52, enz. *Aernze*, I d. 220. II d. 57, 115. Bij anderen vindt men ook *æne*, *ane* en zelfs *iene*, doch niet zonder gebrek in de spelling.

AERSTE, de eerste, II d. 12. O. F. W. *aerste* en *arsta.* Zie *eer*. *eerste.*

ÆSCK, een eisch, I d. 189, 228. 2 Naamv. *Æscks*, I d. 203. Melis Stoke *Eesch.* *Junius Aske.*

ÆSCHJEN, eischen, II d. 80. Verled. Tijd: *Æsche*, II d. 77 Deelw. *Æsche* I d. 134. *Maerlant* en *Melis Stoke Eeschen* en *Heschen*; Verl. Tijd, *Heschede*, Melis VI, 319, waar in andere MSS gelezen wordt *eyschte*, dat van lateren tijd is. O. F. W. *aeschia*, *aeschie.* *Wiarda Askia.* Zie *Schild-æscher.*

AEST, oost, het oosten, I. d. 91. *Hamconius* in Frisia fol. 74 verso, ook *Aest.* O F. W. *Aesta.* Onze *Dichter* gebruikt meermalen *East.* Zie ald.

AET, iet, I d. 10, 24, 42, 99, enz. II d. 45, 75. *Aets*, iets, II d. 77.

AEY, een ei, I d. 121. Doch in het II d. 5, 11 leest men *Ay*, 2 Naamv. *ays.* verkleinw. *ayce*, bl. 10, 2 Naamv. *aycs*, bl. 11. *Bredero* in Rodd. en Alph. gebruikt ook *Ay*, het meerv. *ayeren*, in Jerolimo. Junius, *Eye*, *eg*, *egg*.

AFFEAR, Oude Vader. 2 Naamv. *Affears*, I d. 231. *Oude Vader*, *Cats* I d. bl. 172 c. *Waatze Gribberts Brill.* bl. 22 *Aad-faar. Baardt deugdensp.* bl. 137, *A-fvaers* brij moet bij de kop. *Maerlant* I d. 162, vs. 50 heeft reeds *ouder Vader.* Dit woord behoort soms tot de Vleiwoorden. Zie in *Ad.*

AL, al, alles. Dit. W komt dikmaals voor, soms schier overtollig. Kiliaan: *Al*, geheel. - voor *alhoewel*, I d. 10, 25, 26, 60, enz. —*Alheel*, geheel, volkomen, I d. 4, 149 II d. 70: *Alle heel*, geheel, I d. 42, 68. II d. 47, 50, 52, 53, enz. - *Al to*, al te, nimis, I d. 74. - *Al to met*, altemet, somtijds, II d. 45, 50. *Kamph. Sticht. Rijm.*, bl. 19, 170: *Te met.* - *Aldear*, aldaar, daar, I d. 102, 175. II d. 101. - *Aldoz*, aldus, dus, I d. 89, II d. 87. *Teutonista*, *Alsus.* Kiliaan, *Sus*, *sic.* Zie *doz.* — *Alhowol*, alhoewel, hoewel, II d. 49, 57. - *Aloon*, bij aanhoudendheid, telkens. I d. 86, 133, II d. 71, 95, 100, *Aloon in oon*, hetzelfde, wat krachtiger. I d. 1, 24 54. *Al-rju*, schier geheel; aldra, I d. 57. - *Alree*, alreeds, alreede, reeds, II d. 71, 80. Doch *alreeds*, I d. 39. Beide leest men ook in *Waatze Gribb. Brill.* - *Also*, alzoo, zoo, I d. 39, 116, 123, enz. - *Altijd*, altijd, I d. 24, 44, 52, 69, enz. - *Altijd oon*, bestendig aan, II d. 64. - *Alweer*, alweder, weder, I d. 29, 38. - *Alwier*, alwaar, waar, ubicumque, quocumque, I d. 1, II d. 75. Voorts heeft men nog zamengest. met Naamwoorden:

AL-BEHADER, albehoeder, (van God.) I d. 118, 122.

AL-BETWINGER, albedwinger, (van Cupido.) II d. 65.

AL-FJUECHT-WINSTE, overwinning over allen, algemeene zegepraal, I d. 210. zie *Fjuecht-winste*, victoria.

AL-FOLMECKE, in alles volmaakte, I d. 13.

AL-MACHTIG, almagtig, I d. 144.

AL-MOGGENE, alvermogende, II d. 89. Zie *oer-alle Muwn.*

AL-OERSTE. alleroverste, allerhoogste, I d. 227.
AL-RJUECHTERE, aller regter, regter over allen, I d. 219.
AL-WIRDDE, alwaardij, alverdienste, I d. 175.
Zamengest. met *alder*.
ALDER-ADSTE, alleroudste, II d. 113.
ALDER-BLIJST, allerblijdst, zeer blijd, II d. 54.
ALDER-DEADLIJCXTE, allerdöodelijkste, II d. 115.
ALDER-DILDIGST, allergeduldigst, I d. 212.
ALDER-EERSTE, allereerste, II d. 59.
ALDER-GOLHERTIGSTE, allergulhartigste, II d. 56.
ALDER-GREATSTE, allergrootste, II d. 55, 91.
ALDER-HEAGSTE, allerhoogste, I d. 140, 146, 198, 220 enz.
ALDER-HÆGSTEATLIJCKSTE, allerhoogstatelijkste, alleraanzienlijkste, II d. 98.
ALDERHÆGST-BEWITTENSCHIPTE, allerkundigste, allergeleerdste, allerwijste, II d. 104, (van *Salomo.*)
ALDER-HERTGRUWNIGSTE, allerhartgrondigste, in den grond des harten mijn beste vriend, II d. 55. (van *S. A. Gabbema.*)
ALDER-KLIENSTE, allerkleinste, II d. 55, 64.
ALDER-KREFTIGSTE, allerkrachtigste, I d. 37.
ALDER-LJEAFSTE, allerliefste, II d. 55.
ALDER-LEYE, allerlei, allerhande, II d. 59, 71, 72.
ALDER-LOCKIGSTE, allergelukkigste, II d. 107.
ALDER-LIJTSTE, allerkleinste, II d. 104.
ALDER-SWIERSTE, allerzwaarste, II d. 86.
ALDER-UWTSTECKENSTE, alleruitstekendste, II d. 66.
ALDER-UWTTERSTE, alleruiterste, allergrootste, II d. 76.
ALLE, alle, I d. 3, 9, enz. *Alle het*, al wat, quodcumque, II d. 88. - *Alle-dey*, alle dagen, ieder dag, altijd, I d. 9. II d. 86. - *Alle gearre*, alle te gader. Voorr. Bij *Maerlant* en *Melis Stoke*, *Algader* in *Al te gader*. Zoo heeft onze *Dichter* ook *Al to gearre*, II d. 111. Vergel. den *Teutonista* in *Aldeger*. - *Alle man*, ieder, I d. 6, 44, 47. II d. 81. Dit woord vindt men ook bij *Cats*, *Huygens*, *Kamphuijzen*, enz. - *Alle tijd*, altijd, II d. 50. Zie *Altijd*.
ALLENCKOM, allengs, allengskens, I. d. 42. *Allinckom*, II d. 66, 69. *Kamphuijzen* gebruikt *Allencken*; *Cats*, *Allenxen*; *Baardt*, *Alleynskens*; *V. d. Veen*, *Allensken*; *Kiliaan*, *Al-*

leenskens en *Al-eenskens*; *Melis Stoke*, IX, 655, 704, *Aleinsken*; de *Teutonista*, *Allentelen*, *Allentzen*, *Alleynckede*. Zie meer bij *Kiliaan*.

ALLINNE, alleen, I d. 2, 7, 23, enz. *Bredero* gebruikt meermalen *Allien*. In de *Bijdrag. van Wasfenbergh*, I St. bl. 161, 163, 165, *Elonne*. *Alleene* beteekent bij *Maerlant*, II d. bl. 115, *hetzelfde*, *idem*. *Alleens fo* bij *V. d. Veen*. Even zoo *Alleens oft*, bij *Broer Cornelis*, *als of*.

ALLER-WEAGEN, allerwegen, ubique, I d. 161.

ALLES, alles, I d. 43, 174. II d. 43, 75.

ALLIJCK, *allijcke*, gelijk, even als, ut, ficut, fimilis, I d. 1, 4, 5, 6, enz. Eng. *Alike* zie *Junius*. *Kiliaan*, *Aan-lijck*, fimilis. - *Allijcken*, ficut, II d. 72, 108. - Zeldzaam is *Allijck oon grjues*, als 't ware tot Gruis. - *Allijck æf*, als of, II d. 111. - *Allijcke folle*, evenveel, hetzelfde, II d. 68. - *Allijcke wol*, evenwel, nogtans, II d. 52. - *Kiliaau*, *Allijcke-wel*. Vergel. *Wasfenbergh*, Idiot. Fris. op dit woord. Zie *Evenwol*, - *Lijckewol*.

ALLJEN, (voor *Alfjen* of *Alvjen*.) fnappen, kallen, mallen, boerten, fpotten, I d. 13, 220, 227, alwaar men het vereenigd vindt met *rålljen*, ons *rellen*, der Franfchen *railler*. Maar zeer ophelderende is de plaats, I d. 97.

Hy åll't, *hy måll't*, *hy råll't* fmaed, fchånne, on-eere.

Het schijnt met *Alven* hetzelfde te zijn. *Bredero*, in *Lucelle*:

Ick moet met defe knecht
Wat *alven*, wat *gecken*, wat *lachen*, *boerten*, *jocken*.

In 't *Moortje* Ick moet met defe guijt
Wat *alven*, wat *boerten*, en *halen* hem wat *uijt*.

Van hier bij denzelfden *Alf-achtigheydt* in den *Stommen Ridder*.

Als fijn *alf-achtigheydt* van *geck'lijckheydt verdoort*.

Voeg hier nog bij *Kiliaan* in *V.* en *G. Bruining*, *Nederd. Synonymen*, II d. 145 Noot.

ALSSEM-WETTER, alfem-water, II d. 88.

ALVE, Elf, I d. 99, v. d. *ålfde*, de Elfde, II d. 60. - *Alffte*, II d. 12. *Kiliaan Elf*, *elve*, *elffte*.

AMIR, meerv. *ameren* en *amirs*, II d. 4, een emmer. Het fchijnt in verbindtenis te ftaan met *ame*, cadus, hama. - *Bilderdijk*, verh. over de geflachten der Naamw. bl. 44, leidt *Emer* af van *emen*, wateren, d. i, waterfcheppen. Hier in be-

rust ik. Het woord *amphora*, eigenl. eene *waterdraagſter*, en ἀμφορεύς een *waterdrager*, vervolg. een *watervat*, is uit dezelfde bron, wat het eerſte gedeelte betreft. De eerſte wortel ligt in A, *water*, dat ook door E beteekend wordt.

AMME, de adem, anima, (gelijk *Femina*, *femma*, *famme*) I d. 54, 87, 88, 208. II d. 96, 110. Het is met *adem*, *aſem*, enz. uit denzelfden wortel, welke in *A* ligt, voortgeſproten. Zie ook *IJpeij*, *geſch. der Ned. Tale*, bl. 98. Zamengeſt. *Amme-ſnicke*, ademſnik, de laatſte ademtogt, animae exhalatio, II d. 109.

AMJEN, ademen, adem halen, I d. 42, 209. – voor *uitſpreken*, I d. 230, waar de gebiedende wijze *Amme*, gelijk ſtaat met *ſchamme*, *helle* enz. van *ſchamjen*, *helljen*. Het verled. deelw. *amme*, ingeademd, d. 1. ingeblazen, ingegeven, II d. 69.

AMKE, eene min, nutrix, II d. 87. *Maerlant*, I, 265, vs. 23. II. 49, vs. 10, *Amme*. *Kiliaan*, *Amme*. *Meijers woordenſchat*, *Amme*. Vergel. *Weiland* op *Am*; *Waſſenbergh*, Idiot. Fris. op *amme*.

ANCKER, een anker. v. h. zamengeſt. *anck're klimme*, ankerklem; Figuurl. een vast vertrouwen op God, I d. 177. – *Anckerjen*, ankeren, het anker werpen; Figuurl. zijne hoop vestigen, vertrouwen op – Waems hoope *anck'ret* allinne ijn God, wiens hoop alleen op God *gevestigd* is, I d. 122. *Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 34. Zijne wortelen zoo diep in der menſchen herten heeft *ge-unckert* ende *gegrond-vest*.

ANTJEN, in arbeid of barendsnood zijn, parturire. 1 ſneldicht. Met verwisſeling van de *d* in *t*, die in het L-Fr. zeer gebruikelijk is, komt dit woord van het Nederl. *anden*, dat de Hoogl. *A. Ypeij*, *geſch. der N. T.* bl. 518, en *Mr. J. Steenwinkel*, Aanteek. op Maerlant, III, bl. 49, ſeqq. met zeer veel waarſchijnlijkheid afleiden van het oude *and*, tegen, ἀντί. Vergelijk verder over *anden*, en deszelfs verſchillende beteekenisſen den Hoogl. *A. Ten Broecke Hoekſtra*, in den K. en L-B. voor 1813, II d. bl. 154, volgg. die alles uitvoerig en naauwkeurig heeft behandeld. Voeg er hij Mr. *J. A. Clignet*, voorr. voor den Teutonista, bl. XXXVI. *Junius* in V. *Eane*, eniti, et in V. *Yean*, parere.

ANTWIRD, antwoord, I d. 198. II d. 73. Hier voor vindt men met inkorting, en gelijk men het dagelijks ſpreekt,

Andert, II d. 51, 67, 78. Dit is zeer oud, en wordt reeds gelezen in de O. F. W. zeer dikmaals, voor *woord*, *antwoord*, *verantwoording*, *tegenwoordigheid*. Vergel. *Junius* in *Anſiver*.

ANTWIRDJEN, antwoorden, I d. 42. Verled. Tijd, *Antwirdde* I d. 41. II d. 78. Ook hier voor vindt men *anderdjen*, II d. 97. Verled. Tijd, *anderde*, II d. 69.

APLE, een appel, I d. 66. *Junius*, *Apple*. Zie *Aeple*.

APPE, een aap. Vergel. *Waſſenbergh*, *Bijdrag*. II St. bl. 11. *Kiliaan* en *Junius* in *Ape*. Zie *Wâd-appe*.

ARBEYDJEN, arbeiden, I d. 9. Zie *Ærbeyd*.

ARCK, gereedſchap, reeuw, ieder werktuig, I d. 32. *Fijt! mijn arck iz ſtelne*, mijn ſchietgereedſchap, (zegt Cupido) is mij ontſtolen. Zoo duidt dit woord allerlei werktuig aan, b. v. bij een' Boer, deszelfs *reeuw*; bij een' Timmerman, deszelfs *gereedſchap*; bij een' Boeren-arbeider, deszelfs *ſchup*, *ſpade*, *ſpit*, enz. Dus ook bij Cupido, deszelfs *boog en pijlen*. Het een en ander hiervan ben ik verschuldigd aan den Heer Gouverneur *van Humalda*, en den Heer *Bilderdijk*. Zie *Sijl-arck*.

ATER, een altaar, autaar, outer, I d. 41, 121, 155, 163. II d. 70. O. F. W. menigmalen, *alter*. *Heemskerk*, B. A. bl. 165, *autaar*. Dat dit van 't Lat. woord *altare* is gemaakt, ziet ieder. Zamengeſtelde: *Ater-betjienner*, een bedienaar van 't altaar, II d. 73. - *Ater-fjoer*, altaarvuur, II d. 77. - *Ater-jeſte*, altaargifte, d. i. offer, I d. 105. Zie *moard-âter-jeſte*.

AZ, gelijk, als, wanneer, en achter den Comparativus, *als*, *dan*. Bij verkorting *'z*. Dat *Az*, *als*, achter den Compar. zeer oud is, en nog overal door ons Vaderland heen wordt gebruikt, zoo wel als *dan*, behoeft geen betoog. Elk die oogen heeft om te lezen, en ooren om te hooren, weet dit. Onze *Dichter* gebruikt beide, *Az* en *den*; het eerſte echter meer dan het laatſte: Wij zullen daarom hier eenige plaatsen, waar hij *den* gebruikt, invullen. I d. bl. 158, *learre den*: 179, *better den*: II d. 86, driemalen, *meer den*: 91, *onnutter den*: ibid. *tierer den*: 98, *hæger den*: 108, *ſijckerder den*: 116, *wiſer den*, enz. Die verder betoog noodig heeft, vergelijke de Verhandeling van Prof. *Waſſenbergh*, *over het gebruik van* ALS *achter den vergrootenden trap*,

I St. der Bijdr. bl. 122, volgg. Ik heb bovendien eene menigte van bewijzen, die het aangenomen stelsel, door *Huijdecoper* zoo al niet ingevoerd, ten minste zeer aangedrongen, op losse schroeven stellen; maar, dewijl er hier geene ruimte voor is, zal ik die elders geven. Alleen merk ik nu nog aan, dat in de O. F. W. en gelijktijdig geschreven stukken, meermalen *so* gevonden wordt. In de Uitg. van *Wierdsma*, 2 d. bl. 240, *nier so*, nader als, waarvoor men bl. 241 leest *nijer dan*. Bl. 347, *mara so*, en bl. 354, *meer so*. Dat *so* een synonymum is van *als*, weet elk: *gelijk*, *so*, *also*, *als* zijn woorden van synonieme beteekenis, die gedurig elkanderen afwisselen. Maar min bekend is het, dat *V. d. Veen* ook *gelijk* achter den Comparat. gebruikt. Ik zal slechts de bladz. aanhalen: die wil, zie het Boek zelf na. *Zinneb.* bl. 36, 85, 135. *Overz. Gezang.* bl. 317, 318. *Als* en *dan* bij elkanderen, *arger als*, en flus *arger dan*, *Raeds.* bl. 55. Het spijt mij, dat de geleerde *Huydecoper*, die door dit stelsel den rijkdom onzer Taal verminderd, en noodeloos zoo veel moeite aangewend heeft, op dat denkbeeld is gekomen. Voor iemand, die andere Talen, bij Voorb. de H. D., vooral de Latijnsche, eens geleerd heeft, en dezelve leest, is het bijna niet mogelijk, tot dit stelsel te vervallen. En wat hebben de *Romeinen*, wier taal veel armer in woorden is, dan de onze, hier eenen rijkdom. Zij zeggen: *major quam*, *atque*, *ille*; *major illo* (denk er *prae* bij) *Ante* alios *immanior* omnes, *Virgil.* Nullus est *hoc meticulosus aeque*, *Plaut.* Dit heeft D. *Heinsius*, *de Satyra Horat.* nagevolgd: in Auctore, zegt hij. *quo* numerorum *aeque studiosus* nemo forte umquam exstitit. Zoo ook in woorden, die de kracht van den Comparat. uitdrukken, b. v. *alius ac*, *- atque*, *- et*, *- nisi*, *- praeter*, *- quam.* Sed sapienti dictum sat est.

AZ-DE, als de, wanneer de, I d. 182, 209.

AZ-SE, als zij, wanneer zij, I d. 7, 13, 152.

AZ-ÆF, als of, II d. 79.

AZSTE, als, wanneer, gij, I d. 10. voor *Az du* of *tu*. Waarvoor men elders vindt: *Azstu*, I d. 3, 10, 41. In de *Bijdrag.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 140, *Ast doe*, hoewel men

daar, b. v. bl. 159, tweemalen *als* vindt. *Huygens*, *Bredero*, *Starter* en anderen gebruiken *as* dikmaals, voor *dan* of *als*.

B.

BACCIR, Bakker, II d. 3, vergel. 42. Waar men ook van 't W. W. *Bucken* of *Baetsen*, bakken, den Verled. Tijd *Boeck*, bick of bakte, en Verled. Deelw. *Baetsen*, gebakken, aantreft. *Junius*, *Bake*.

BÆKEN, een baken, II d. 81. Eng. *Beacon*. Zie *Junius* op dat woord en op *Beck*. Zie ook *Stjoer-bæken*, hier achter.

BAEM, boom, 2 Naamv. *baems*, II d. 5. Zie *beam*.

BAEN, eene baan, I. d. 51. Figuurl. *in de baen*, voor *in de weer*, *in de bezigheid*, *in bedoening*, zie *Wassenb.* Idiot. Fr. in V. Zie ook *Beane*, *Hijmmelbaen*, hier achter.

BAERGE, barg, bark, beer, varken, I d. 209. II d. 78, *Wijlde baerg*. *Kiliaan*, *Baer*, *Beer*, *Beere*, *Barg*, *Bergh*, porcus exsectus. Dat dit dier zijnen naam van *Baeren*, *Beeren*, *Beiren*, wegens deszelfs sterk en brommend geluid heeft gekregen, geeft reeds *Weiland* op. Zie *Bârg* - *Wâd* - *baerg*.

BAERNEN, branden, urere et ardere, I d. 3, 13, 23, 25, 30, 58, enz. Verled. Tijd, *bærnde*, ardebat, II d. 65. Verl. Deelw. *baernd*, II d. 73. Ons *barnen* is genoeg bekend uit Oude Schrijvers, en nog niet buiten gebruik. Zie *brânjen*.

BAERN-ÆFFER, brandoffer, I d. 163. Zie *brân-æffer*.

BAERN-HOUT, brandhout; brandstapel, II d. 80.

BAERNE-TOCHTE, brandende zucht, vurige begeerte, I d. 152.

BAERNDE-WIJN, brandewijn, I d. 52. *Waatze Gribb. Brill. Baarne-wijn*. In andere L-Fr. stukken vind ik *Brânde-wijn*, zoo als men thans ook spreekt. Vergel. *Wassenb. Bijdrag.* II St. bl. 32.

BAET en BAETE, baat, voordeel, nut, I d. 26, 105, 173. *Kiliaan*, *Baete*, utilitas. Vergel. denzelfden in *Baet*, i. e. *Bat*, melius. *Bet* i. e. *Bat*, melius, amplius. Onze *Dichter* gebruikt *Bet* voor *goed* en voor *beter*. Zie ald. *Te baten comen* vindt men bij *Maerlant*, *Melis Stoke*, *Houwaert*, en anderen.

BAETEN, helpen, baten, prodesse, I d. 42.

BAEYEN, baden, I d. 223. *Bredero* in *Jerolimo* gebruikt *Baijen.* In *Broer Cornelis* Hist. II d. bl. 62 treft men *Bayen* aan, maar bl. 71 *Baeyen*; in welke laatste plaats men *Lawaeyen*, *Baeyen*, *wasschen* en *plasschen*, vereenigd vindt. Vergelijk *Wassenbergh* in Idiotico.

BA-HEYS, Dit woord duidt een *grooten ophef*, *snorkerij* en *vermetelheid* aan, I d. 227. In de Hist. van *Broer Cornelis*, II d. bl. 124, leest men *Bouhâ*, en bij *Cats*, I d. 538, *Bohays*, doch bl. 591 *Bohay*. Zie *Po-hey*.

BAKJEN, kloppen, slaan. Hier mede zijn onder anderen verwant ons *becken*, *bikken*, L-Fr. *Bickjen*, het Eng. *bicker*, confligere; verder, ons *boken*, *boocken*, *beuken*, *bokken*, tundere, ferire, waar van *bock*, het Eng. *buck*, voorts ons *bochen*, *bogchen*, *bogchelen*, L-Fr. *Bogchuijen*, b. v. *Ick sil dy bogchilje*, ik zal u op uwen *pogchel* (dat hier ook al toebehoort) geven, &c. Vergel. *Junius*, *Teutonista*, *Kiliaan*, *Weiland*. Zie *Hann'-bakjen*.

BALCKE, een balk, I d. 48, 50.

BALCKJEN en **BALTZEN**, balken, bulken (van dieren) razen, tieren (van menschen.) Verled. Tijd *Balcke*, I d. 86. *Kiliaan*: *Belcken*, *Bulcken*, mugire, boare. *Bolcken*, mugire, rudere. *Teutonista*: *Belken*, mugire, boare. Hier mede is verbonden het L-Fr. *Bolljen*, voor *bolckjen*. Zie ald. en met de I Epenthetica *Bjealsckjen*. Zie ald. Als mede *Bjalkje*, Zie ald.

BALLINGSCHIPPE, ballingschap, II d. 98.

BÂN, een band, I d. 111, 227. II d. 75. In de *Bijdr.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 161, het Meerv. *baanden*, bij G. J. *bânnen*. *Melis Stoke* gebruikt reeds het woord Figuurl. I d. vs. 308. Hoe Vrieslant eerst quam in den Roemschen *bant*. d. i. *magt*, *bedwang*, *heerschappij*. V, 1059, Vrieslant was comen te *bande*.

BÂNJEN, bannen, verbannen, II. d 68. Verled. Tijd *Bânne*, I d. 71. Zie *Weiland*, in *band*, *bannen*.

BANC, eene *bank*, II d. 11. Verkleinw. *Bancilce*.

BANG, bang, bevreesd, angstig, I d. 144, 146, 161, 170, 185.

BÂRG. Van dezelfde beteekenis als *Baerge*. Zie ald. In de *Bijdr.* van *Wassenbergh* I St. bl. 152 *Barg*. Vergel. *den*-

zelfden, Idiot. in *Barg. Junius* in Barrow, *Hog*, en *Boare*. *Ypeij*, *Gesch. der N. T.* bl. 106. v. d. *Bårge-hock*, Varkens-hok, Varkens-kot, I d. 7.

BARMHERTIG, Barmhartig, I d. 118, 151. *Barmhertigheyt*, barmhartigheid, I d. 117, 148, 150, 166. Meerv. *Barmhertigheytens*, I d. 161. *Junius* leidt het af van *Barm*, gremium, *Weiland* beter van *Arm*, miser.

BÂSEN, Bazen, ylen, van 't spoor zijn, (aliëna loqui, Ovid). ijlhoofdig zijn. *Basestu* (sie) *naet*, I d. 34, ylt gij niet? zijt gij niet verbijsterd? hebt gij het niet mis? waar de Hollanders *Bazen* gebruiken, wanneer zij van iemand zeggen, dat hij, in eene ziekte, buiten zijn verstand liggende, vreemde dingen spreekt, daar gebruiken de Friezen *Dwijljen* en *Baesjen* of *Båsen*. *Bredero* in Angeniet, —

't Is vreemt dat ick niet *baes*,
Jae dat ick 't eenemaal van gramschap niet en *raes*.

Marnix R. B. (1547) Fol. 201 verso, Dat hy bynae *suft* ende *baest*, ende en siet niet wat hy seyt. Alwaar men in latere Uitg. leest *raest*. Hier voor zegt *Maerlant*, II d. 78, 5, en elders *dwaesen* en *riesen*. Trouwens *Dwaesen* en *Båsen* verschillen van elkanderen, in beteekenis, niet meer, dan DW en B, in onderscheidene talen, verschillen in uitspraak. Zoo zijn *Duellum* en *Bellum*; *Duis* (van *duo*) en *bis* hetzelfde. Hetzelfde geld omtrent de DW en F, als: *Dwaelen*, *Faelen*; *Dweilen*, *Feilen*. DW en V, als: *dwegen*, *vegen*, of *dwagen*, *vagen*, enz. — *Kiliaan*: *Baesen*, delirare, errare, oberrare, vagari. V. h. *Verbaesen*, obstupesacere, en *verbaesd*, perculsus. *Teutonista*: *Basen*, *dwelen*. (w. v. *dwelmen*, *bedwelmen*) Vergel. denzelven ook in *Basen*, *verdoetlen*, *verkijnden*, delirare, repuerascere. — In *Bijstren* — *Dailen* — *Erren*; *erregaen* (bl. 99.) Doe hier bij *Wassenbergh*, Idiot. in *Baazen*. Zie *Dwijljen*, *Ealjen*.

BASTE, de hast, schil, II d. 111.

BASUWNE, een *bazuin*, I. d. 89. *Kiliaan*: *Basûne*, buccina. Zie *Weiland*.

BEAMME, verkort *beam*, een boom, arbor, I d. 96, 118, 120, 190. Meerv. *Beammen*, I d. 2, 42, 68, enz. In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I St. bl. 167, *Bemmen*, in een Zuidhoeksch stuk, waarin W. de spelling, die hij vond, behouden heeft, doch

deze ſpelling dengt niet; dan moet het met de I Epenthetica geschreven worden: *Bjemmen.* - zamengeſt. *Beam-bosch*, boom-bosch, bosch, II d. 74. Men ſpelt het ook wel eens *Bosck*, v. d. 't meerv. *Beam-boscken*, II d. 103. — *Beam-ſchaed*, het lommer der boomen, I d. 31. — Verkleinw. *Beamke* boomke, boompje. v. d. *Beamke-letters*, die op lijnen geſtikt of genaaid worden, I d. 51. Zie *Waſſenbergh*, *Bijdr.* II, 26. — *Beamte*, geboomte, I d. 21, 22, 62, 207. *Kiliaan*: *Bemd*, *Beemd*, pratum, ager ex quo foenum percipitur. Denkelijk, om dat de weidlanden en hooilanden veeltijds met geboomte omzet, of, gelijk men hier en elders ziet, met boomen beplant zijn. Bij onzen Dichter wordt het genomen voor *geboomte*, *boomen.*

BEAME, de bodem van een vat, I d. 65. v. d. voor *den grond*, b. v. *Friesche beame*, I d. 89. Zie *Yerd-beame*, en *Boyeme.*

BEA, eene bede, I d. 23, 112, 121, enz. v. d. *Bea-ſeart-reysgers*, Bedevaart-reizers, II d. 85.

BEA, hij bad. Zie *bidden.* — *Bean*, gebeden. ook ald.

BE-ÆNGSTIGJEN, beangſtigen, bekommeren, bevreesd maken. Verled. Deelw. *Be-æengſtige*, II d. 71. Zamengetr. *Beæengſtge*, II d. 115. *Kamphuijzen* gebruikt *Be-engen*, Psalm. bl. 69.

BE-ÆRBEYDJEN, bearbeiden, bewerken, II d. 99.

BEANTWIRDDJEN, beantwoorden. Verled. deelw. *Beantwirde*, I d. 40.

BEANE, eene boon, I d. 4. *Nu iz 't naet in bean'.* *Maerlant*, I. d. 430, 36. *Niet eene bone.* *Cats*, I d. 194, b. *Gij achtet niet een boon*, vergel. bl. 507, a. 579, c. *Baardt Deugdenſp.* bl. 229. *Marnix* R. B. fol. 35, en 203, verſo, enz.

BEANE, eene baan, I d. 226. Zie *Baen* en *Rom-beane.*

BEARRE KEAL, beeren-kalf, beeren-jong. Voorr. voor de 2 Uitg. *Baardt*, *Deugdenſp.* Voorr. bl. 6. Maer op hope ofter noch yemandt door dit ſelvige (nu van den Auctoor ſelver *op der Beyren manier* een weynigh afgeſchoont zijnde) als een cieraet van de ondeugt, mochte gebetert worden. Vergel. *Junius* in *Bear.*

BE-BEAMD, *be-bijld mey ſyde*, I d. 2, met boomen en beelden van zijde beſtikt.

BE-BLET, bebloed, met bloed beſpat, I d. 210. ſanguine conſperſus, *Kiliaan*,

BECK, bek, mond, I d. 52, 67. *Kiliaan: Back, Backe*, bucca, maxilla, mala. Vergel. *Ypey, Geschied. der N. T.* bl. 99. Zie. *Bolle-Beck. Beck* is bij *Kiliaan*, rostrum.

BECK, de rug, I d. 97, 139, 140. II d. 86. Vergel. *Wassenbergh*, Idiot. in V. *Junius* in *Back. Kiliaan* heeft dit woord niet gebruikt, of liever niet erkend, want *Backboord* verklaart hij door ea navigii pars, quae furnum et focum continet. Echter heeft hij *Bachten*, achter, het welk reeds *Maerlant*, II d. 202, 18, gebruikt. Zie *Efter-beck, Oerbeck. Wassenb.* Idiot. *Bek.*

BED, een bed, I d. 8, 54, 106. Zie *bod.*

BEDEARJEN, bedaren, tot bedaardheid komen, tot zich zelven komen, I d. 144, *Lit 's so bedearje* in rjuecht forsinne, laat hen zoo tot stilstand komen, en regt beseffen. *Bredero, Rodd.* en *Alph.* Ick kan mij niet *bedaeren*, t. w. van vreugde. *Kiliaan*: *Bedarren*, revalescere, i. e. bekomen. Onze *Dichter* gebruikt elders het woord *Be-stilljen.* Zie ald.

BEDEARREN, bederven, II d. 114.

BEDECKJEN, bedekken, Verled. Deelw. *beditsen*, I d. 217, II d. 111. In de *Bijdrag.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 153, vindt men *bedekke.* Zie *Deckjen.*

BEDJOEPT, Verled. Deelw, van *Bedjoepen*, drukken, vernederen, mishandelen, benadeelen, II d. 100. Trog waems queawollігheyte in nijde y *bedjoept*, in trog waems wriggerye y sonder ophâden hoffne wirde, door wiens (vijands) kwaadwilligheid en nijd gij vernederd of mishandeld, en door wiens wreedheid Gij zonder ophouden geteisterd wordt. *Bedjupt* (de U is vaak OE) leest men II d. 108, wij fluchtje for her: mar dat iz om dat wij mey socke gicklijcke ijnbijldinge *bedjupt* binne, wij vlugten voor haar (de dood) maar dat is, om dat wij met zulke zotte inbeelding gekweld zijn. In het *Annael* van *Martena* (*Charterb. van Friesl.* II d. bl. 77, a.) vindt men in dezelfde beteekenis *bediept.* Ja zelfs in de *Zinnebeelden* van *V. d. Veen*, bl. 46.

Het is een Salomo, die niet en wert bedrogen,
Of kennen kan aan 't oogh met wien hij sich verselt,
En niet in deser eeuw wert looselijck versnelt,
Of *listelijck bediept* door d' opgepronckte loogen.

D. i. *Benadeeld, bedrogen, belaagd.* — Dit is een zeldzaam

woord, in geene Woordenboeken te vinden, en vereischte wel eene uitgebreidere verklaring, dan ik thans kan geven, uit hoofde van de beknoptheid, die ik moet aanwenden. Ik zal dus alle lichtstralen in een punt doen zamenloopen. Het Grondwoord is het A. S. *Depan*, mergere, immergere, intingere, in de O. F. W. *depen*, doopen. Hier voor vindt men ook *dippan*, en *dyppan*; ja zelfs *Dopettan* en *Doppettan*, die allen hetzelfde beteekenen.

Wij hebben dus *Depen*, w. v. komt *deppen*, nog in Friesland en Noordholland gebruikelijk, vooral onder jonge menschen, b. v. *Ick zal dy deppen*, capite humi depresso te mulcabo. v. h. *dempen*, *Kiliaan* Opprimere. - Van *Dipen* komt *Diepen* en *dippen*, A. S. *Dippan*. - Voor *Daupjan* M. G. hebben wij *doopen*, doch dit is reeds een afgeleid W. W.; voorts *doppen*, *dompen*, *dompelen*; (vermoedelijk ook *doven*, w. v. *bedoven*, *dobbjen* L-Fr.) — Van *dijppan* ons *duipen*, het M. G. *diupjan*, w. v. *duip*, diep, *duypte*, diepte, in den *Teutonista*, en het Fransche *Duper*, als mede ons *bedjoept*, *bedjupt*, waarin de I eene littera Epenthetica is. - Uit de beteekenis van *mergere* zijn zeer vele Figuurlijke beteekenissen voortgekomen, allen echter in zich bevattende het denkbeeld van *drukken*, *nederdrukken*, *vernederen*, en de daaruit voortvloeijende *nadeelen* en *ongelegenheden*, want alle de afstammelingen hebben doorgaans eene kwade beteekenis. — Indien men nu, de *d* in *t* veranderende, hier nog bijvoegt *teppen*, dat ook in Fr. overig is, b. v. *de schaar of kam tept*, d. i. gaat te diep in, komt in het vel: *tippen*, bekend uit het spel, waarin kinderen van een stuk hout, b. v. op een' bank of tafel gelegen, het eene end, dat buiten den rand uitsteekt, ter nederslaan, om het voorwerp, dat op het ander end ligt, in de hoogte te doen vliegen; en uit het H-D en aanverwante dialecten, en de zamengestelde van die allen: dan is dit een zeer rijke mijn-ader, waaruit een aantal woorden zijn voortgekomen. Men vergelijke hier *Ten Kate* in zijne II Proef, *Junius* in *Dipp*, en anderen. Zie *Djiepje*.

BEDIJCKJEN, met een dijk omgeven, I d. 90. Zie *Dyck*.

BE-DOBBJEN, begraven, bedekken met aarde, terra tegere, obtegere (van *dobbe*, kuil. Zie ald.) I d. 44, 166. II d. 90, 108. Figuurl. *verbergen*, II d. 59, *Brea fore frjuenen be-*

dobbje, zijnde de overdragt genomen van honden, die dit meermalen doen. — *Nederſtorten*, II d. 78, *Him salme ijn illinde bedobbje*, d. i. in den kuil der ellende nederwerpen. - *Rooven*, *wegnemen*, II d. 97, *Herre Keningdomme bedobbjen sjean*, d. i. zien wegnemen, bij hun leven nog zien vernietigen. - *Wegwerpen*, II d. 71, *IJnne fjoergloed bedobbje*, in den vuurgloed werpen, zoo dat het daardoor geheel overdekt is. Het verled. deelw. *Bedobbe*, begraven, Fig. verborgen, bedekt, I d. 130, 141, 166. II d. 104, 111. Zie *dobbe*.

BEDOLCKJEN, met den degen in de vuist bevechten. Verled. Tijd *Bedolcke*, I d. 91. Zie *dolck*.

BEDOLLEN, *bedolljen*, bedelven, begraven; bedekken overladen. Verled. Deelw. *Bedold*, I d. 99. *Baardt Deugdensp.* bl. 386. Soo ſal dien groten Godt ſijn *toren noch bedelven*, d. i. *verbergen*. *Bredero*, *Rodd.* en *Alph.* En doet d' ouwe *jonst bedelven*, d. i. *vernietigen*. *Angeniet*, Waarvan (woorden) ick mijn ſoo ſeer en geck'lijck liet *bedelven*, d. i. *misleiden*, *bedriegen*. *Kamphuijzen*, Psalm. bl. 88, wiens oude ſchuld *bedolven* is in Gods vergetenheid, d. i. *bedekt verborgen*.

BEDONJEN, bemorſen, bevuilen, eig. met mist of drek, I d. 94. Verled. Deelw. *Bedonge*. Zie *dong*.

BEDRÆGJEN, bedragen, beloopen, kosten, II d. 93. Voor *beschuldigen* vindt men het bij vele Schrijvers, en in die beteekenis kent het ook *Kiliaan*; maar zeldzamer is de beteekenis van *zich vergenoegen met* -. *Maerlant*, II, 427, 25, Oft hi hem daer met niet *bedraghet*.

BEDRÆGEN, bedriegen, I d. 66. Zoo ook in *Waatze Gribberts Brill.* bl. 49. Verled. Tijd, *Bedræg*, II d. 74. Verled. Deelw. *Bedreagen*, I d. 143, 147. En *Bedrægen*, II d. 71, 92. Hier voor vindt men ook:

BEDRIEGJEN, bedriegen, II d. 92, 111. Waar van *Bedriegerije*, bedriegerij, II d. 112, En *bedrog*, bedrog, I d. 135, 200. II d. 102. *Maerlant*, *Drog*. Zie Aant. II, 135. Voor *een Spook* heeft dezelve *gedroch*, II d. 215, 66, Doch hilt hijt over een *gedroch*. Waarvan ons *gedrogt*. *Kiliaan*: *Drogh*, *ghedrogh*, *ghedroght*; *trugh*, fallacia, impostura - phantasma. Vergel. *Junius* in *Straggle*.

BEDRIEUWEN, bedrijven, begaan, plegen, I d. 61, 99.

Verled. Tijd, *Bedreauw*, Verled. Deelw. *Bedreauwn*, I. d. 100. II. d. 62, 105. v. h. *Bedrieuw'*, een bedrijf, doen; hantering, verrigting, I d. 72, 228. II d. 53. Zie *Stjonck-bedrieuw*.

BEDRIPPEN. bedruipen, I d. 54. Zie *Drip*.

BEDROAFJEN, bedroeven, Verled. Deelw. *Bedroaft*, I. d. 42, II d. 81. In *Wassenberghs Bijdrag.* I St. bl. 152 leest men het gewone *Bedroeft*, hetwelk tegenwoordig op vele plaatsen in Fr. met verzachting wordt uitgesproken; *Bedroed*. Zie *Droaf*.

BEDWELMJEN, bedwelmen. Verled. Deelw. *Bedwelme*, I d. 30. II d. 104. *Kiliaan: Bedwelmen*, opprimere, aggravare — concidere animo. Vergel. *Junius* in *Dwalming*. Het woord stamt af van *Dwelen*. Vergel. *Weiland*. Zie *Dwijlljen*.

BEDYE, bedijen, gelukkig slagen: rijk worden, een welgesteld man worden. I d. 6. Orck, mijn soon, wot (wolst) du *bedye*, een gelukkig, welgesteld, man worden. Vergel. het V Kouplet. *Kiliaan: Bedijen*, *bedijghen*, augescere, — bene provenire — proficere, rem facere — ditescere. I d. 8. Litte' im naet *bedye*, laat hem bij u, (schoon hij u vrijt) niet gelukkig slagen (maar een blaauwtje krijgen.) *Melis Stoke*, I, 1014. Maer dat en *diedde* al gader niet, *gedijde* niet, *deed geen voordeel*. De eerste en grondbeteekenis van *Dyen* is *rekken*, *trekken*, dadel. en onzijd. v. h. *trekken*, *streven*, *gaan*, en gevolgelijk *zich uitzetten*, *toenemen*, *vorderen*, *aangroeijen*; ook *bereiken*, *bekomen*, *wel uitkomen*, *gelukkig slagen*. Want het is bekend, dat *begaan*, *bekomen*, *beloopen*, *berennen*, enz. hetzelfde zijn met het Latynsche *assequi*, consequi. Vergel. hier slechts *Kiliaan*. De bewijzen kan ik hier, uit hoofde dat ik kort moet zijn, niet meer uithalen. Zie verder bij de woorden *Dye*, *Tye*, *Tyge*, *Tjean*, *Tjuwge*, enz.

BEEK, eene beek, meerv. *Beken*, I d. 156.

BEEREN, gebaar maken, zich vertoonen, zich houden of gedragen; geluid geven, schreeuwen; razen, tieren, woeden, misbaar maken, I d. 12. Nu, nu, feftjes, Moar, hoe *beerste?* Hoe schreeuwt gij zoo, hoe maakt gij zulken misbaar? Van de *onstuimige zee*, I d. 78. Van *storm en donder*, I d. 219. Van *dronkene lieden*, I. d. 79. Verled. Tijd, *Beer-*

de, I d. 156, De Heyd'nen *beerd'ne* az dol besitten, d. i. woedden als dol-bezetenen. *Maerlant* en *Melis Stoke* gebruiken het woord *Baeren*, *ghebaeren* dikmaals voor *zich gedragen; zich vertoonen*, *laten zien*, b. v. *Maerlant*, II, 105, 43; *Melis Stoke*, V, 219, enz. *Ghebare* is bij hen *houding*. *Waatze Gribberts Brill*, bl. 63, Den most *ick beere*, *az of* — dan moest ik mij houden, gedragen, als of — Ibid. bl. 3, *Ho beerstu* neat oors mey de Jonge? Hoe, *gedraagt gij u* niet anders met den Jongen? Ibid. bl. 60, Ho loeder dat jo *beerden*, hoe luider zij *raasden*. Ibid. bl. 71, Raas en *beer* hette. —— *Bere* voor *geraas*, *gedruisch*, O. F. W. bl. 14. *Baria* voor *beschuldigen*, *aangeven*, *openbaren*, eig. luidkeels, Ibid. bl. 40, 87, 199. — *Baardt* gebruikt het van *een' hond*, bl. 349. Het blaffen in eens hondts *gebeer*. *Van der Veen* gebruikt *Beiren*, bl. 23, vloeken, *beiren* en krackeelen. V. d. *Beyeren*, *Tijdw. in ledige* U. bl. 223, Blommeklokjes *beyerende* op 't windgeluid. Trouwens van de klokken is dit bekend. Vergel. *Kiliaan*, in *Beyaerden*. *Beeren* vind ik daarvoor ook in eene oude L — Fr. Zamenspraak. Vergel. verder *Wassenbergh*, Idiot. in *Baaren*, *Beeren*, *Beyert*. *Kiliaan*, in *Ghebaren*. *Junius*, in *Bere* en *Gesture*. *Weiland*, in *Baren*, *Beijeren*. *Wiarda*, in *Baria*. *Teutonista*, in *Gebeere*, *geberen*, *mijsberen*, enz. ——

BEEST, een beest. Zamengest. *Beeste-foer*, beestenvoeder, I d. 207. In 't Meervoud vindt men elders *Bisten*, zoo wel als *beesten*. — v. d. *Beestigh*, beestig; lomp, ja zelfs geweldig, zeer. I d. 66, Ho *beestigh* kin him yen forgisſje, hoe geweldig. V. h. hoort men nog dagelijks *beestig zwier*, voor zeer zwaar. *Kamphuijzen*, *Sticht. Rijm.* bl. 433, O *Beestig* volk, diep in onwetenheid versmoort.

BEFÂLLEN, bevallen, behagen, accidere, gratum accidere, I d. 65, II d. 43. De Verled. Tijd vindt men bij *Waatze Gribb.* bl. 82, *Befoel.* — Anderen gebruiken hier *Gevallen*, b. v. *Baardt*, *Deugd.* bl. 14. — Van daar ons *welgevallen*, enz. *Befallen* van eene kraamvrouw is algemeen bekend.

BEFEARJEN, bevaren, bewandelen; nakomen, gehoorzamen, I d. 119, Gods befelne rjuecht *befearje*, *Bevaren* voor *achterhalen*, *krijgen*, *Melis Stoke*, V, 80.

BEFELJEN, bevelen, belasten, gebieden, II d. 57, 106. Aan-

bevelen, I d. 77, 149. II d. 49. Verled. Deelw. *Befelne*, *Befeln*. belast, II d. 44, 59. Aanbevolen, II d. 48, 58, 60. V. d. *Befelne*, een bevel, I d. 40, 119, 194. II d 73. Zamengest. *Befelne-wird*, bevelwoord, II d. 73. *Befel*, I d. 39. Zamengest. *Befel-luwde*, I d. 219. Junius in Feal.

BEFERZEN, bevrozen, I d. 33, 40. van *Befriesen*, hetwelk men echter, evenmin als *Friesen*, bij onzen *Dichter* vindt. Van dit laatste is de Verled. Tijd *Froas*, w. v. *Froast*, vorst. Zie ald. *Maerlant*, I, 394, 22, *Vervorsen*. *Melis Stoke*, V, 825, *De vriese*, de vorst. Zie *Junius*, in *Freeze*, *Frost*.

BEFESTIGJEN, bevestigen, I d. 124, 146. Verled. Deelw. *Befest'ge*, I d. 119. Dat de ouden ook gezegd hebben *Bevesten*, (*Befestjen*) leert onder anderen *Bredero*, in *Griane*, III d. 3 Bedr. en *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 53. Zie *Festgje*.

BEFETTJEN, bevatten, I d. 42. v. d. *Befet*, bevatting, I d. 13.

BEFIELEN, bevoelen; bevinden, gevoelen, II d. 89, 105.

BEFIJNNEN, bevinden, II d. 56, 89, 96, 105. Verled. Tijd *Befuwn*, II d. 82. Verled. Deelw. *Befuwne*, I d. 138, 142, 214. II d. 45, 77. *Bredero*, *Bevijnen*.

BEFINZEN, bevangen, Verled. Deelw. van *Befean*, II d. 102, 116. De Verled. Tijd is nu nog in Friesland *Befong*. *Melis Stoke*, VI, 168, *Hi bevinc*, hij tastte aan.

BEFJUECHTEN, bevechten; al vechtende bekomen, behalen, I d. 82. *Dat hij uwz de Free befjuecht*, dat hij voor ons den Vrede verwerft. Van de hoofdbeteekenis heeft men voorbeelden bij *Bredero*, in *Lucelle*, IV deel, 4 Bedr. *Bevochten en bestreden*. En bij *Cats*, I d. bl. 413 b. *Bevochten van de dood*. Zie *Foor-fjuechtjen* — *Oon-fjuechtjien*.

BEFORDERJEN, bevorderen. II d. 70, 77, 79.

BEFREEDIGJEN, bevredigen, I d. 124. *Melis Stoke*, IV, 867, gebruikt *ghevreden*: 't Oorloghe *was ghevredet*, d. i. in vrede veranderd.

BEFRIJEN, bevrijden, verlossen, II d. 101. Verled. Deelw. *Befrije*, II d. 103, 108. In de *Bijdr.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 168, leest men *bevrijd*, dat in Friesl. nog in gebruik is. V. h. *Befrijinge*, bevrijding, II d. 109.

BEGâLLJEN, beweenen, betreuren. Verled. Tijd. *Begâlde*, I d. 43. Verled. Deelw. *Begâld*, II d. 81. *Begâlde wangen*, d. i. betraande. In de *Bijdr.* van *Wassenbergh*, I St. bl.

157, leest men *Begille*; en deze uitgang komt wel overeen met *Gaalle*, dat men vindt bij den Grammaticus, II d. 15.

BEGAVE, begaafd, II d. 98. Verled. Deelw. van *Begaven*, dat nu buiten gebruik is. Nu zou men er voor zeggen *Bejaan*, bij zamentrekk. voor *bejaven*, en dit voor *begaven*. Zie *Gave*.

BEGEAN, begaan, betreden, I d. 74, 122. Begaan, bereiken, I d. 95. Het eens worden met een meisje, hare toestemming bekomen, I d. 18. Bedrijven, begaan, plegen, (misdaden) I d. 51, 94, 161. II d. 68. Verled. Tijd *Beging*, doch waarvan geene voorbeelden bij G. J. zijn. Verled. Deelw. *Begien*, voor *begaan*, *meewarig*, *bezorgd*, *bewogen*, I d. 160, voor *Beloopen*, *bereikt*, I d. 95. *gepleegd*, I d. 94, 161, II d. 68. Alsmede *Beginzen*, voor betreden, I d. 74. Bij *Maerlant* vindt men *Begaan* voor *aanvallen*, *aanranden*, II, 141, 58, en bij *Melis Stoke*, I, 66. Dit volgt *Bredero*, een schrijver, vol van goed oud Hollandsch en Friesch (want toen was dit onderscheid geringer, dan nu) in het *Moortje*, 2 Uitk., 5 Bedr. *Mocht ick begaen*, ick souw de ooren, hem of trecken, d. i. mogt ik mijn gang gaan, en op hem aanvallen. Zoo gebruikt dezelve ook *Angaen*, in *Angniet*, V Hand. 3 Uitk. Hoe sal ick 't *met dese vrouw angaen?* quemadmodum hac utar muliere, hoe zal ik haar behandelen? wat zal ik met haar aanvangen? Maar bij *Melis Stoke*, IV, 1151. VIII, 837 staat *begaen* voor de *gedachtenis* van iemand plegtig *vieren*.

BEGINNEN, beginnen, I d. 43, 53, 57, 75, enz. II d. 86, 87, 90, enz. Verl. Tijd, *Begoe*, I d. 30, 31, 93. II d. 52, 66, enz. Verl. Deelw. *Begónne*, II d. 43. *Begoast*, II d. 89, 109. *Begost* voor *begonnen* was in de gewone dialekt van dien tijd zeer gebruikelijk. — V. h. *Begin*, een begin, I d. 3, 95. *Beginne*, I d. 78, 116. II d. 87.

BEGINSTIGJEN, begunstigen, II. d. 59.

BEGLANZGJEN, beglanzen; voorzien met bijzondere gaven. Verled. Deelw. *Beglanzge*, versierd, opgeluisterd, II d. 70. *Bredero*, Rodd. en Alph. 3 Deel. *De goet beglanste lien*, (die tegen *roovers* en *fockers* van dieven overstaan) dus *goed befaamde*.

BEGLJOERJEN, begluren, bezien, aanturen, I d. 36, 126, 147, 178. Verled. Tijd, *Begloerre*, I d. 31. Zoo is ook het Verled. Deelw.

BEGNORJEN, begnorren, beknorren, begrommen, bekijven, II d. 80. Zie *Gnor.*

BEGRIJPPJEN, begrijpen, bevatten, I d. 42, 73. II d. 87, 108, 109, 112. V. d. *Begrijppe*, bevatting, begrip, I d. 13. *Maerlant*, II, 443 78, voor bestraffing, reprehensio. Zie *Kiliaan.*

BEGRIEMJEN, bemorsen, bevuilen, bevlekken. Voorr. voor de 1e. Uitg.

BEGUWCHJEN, bespotten, belagchen, I d. 51. *Kiliaan: Beguijghen*, illudere. *Cats*, I d. bl. 628, gebruikt hiervoor *Begecken.* Zoo ook *Huygens*, bl. 85.

BEGUWCHILJEN, begoochelen, beguichelen, II d. 90. *Kiliaan: Beguijchelen*, illudere. *Cats*, I d. 562, *begogelen. V. d. Veen* Zinneb. bl. 14, *Begichelen*, *Begichelt* en bejout in plaatse van beklagen. Ibid. bl. 52, wert van ieder een *begichelt* en bespot. Bl. 153, die wert *begichelt* en *beschimpt.* Zie *Guwch.* Vergel. *Wassenbergh Bijdr.* II, 21, 22.

BEHâDEN, behouden, bewaren, redden, I d. 78, 92, 101, 160. II d. 43, 48, 80, 107, enz. Zie over den Verled. Tijd en Deelw. op *Hâden.* — V. h. *Behâd*, behoud, behoudenis, I d. 73, 87, 145, 147, 155, enz. — *Behâder*, behouder, I d. 118. Zamengest. *Behâd-mijld*, hartelijk genegen om te behouden, I d. 182, 201. — *Behâd-stinze*, een burgt ter behoudenis en veiligheid, I d. 164. — *Behâd-stijppe*, een steunsel ter behoudenis, behoud-staf, I d. 48. — *Behâd-wis*, zeker ter bewaring, die zeker kan behouden, I d. 164.

BEHÆGJEN en *Beheagjen*, behagen, I d. 19, 40, 221, II d. 88, 93, 100. V. h. *Beheage* en *Beheagen*, *Behæge*, het behagen, vergenoegen, I d. 132, 135, 138, 209, 212. II d. 75. *Weiland* Synonym. I, 52, leidt het af van *Hug*, ziel, zin, genoegen. Zie *Huwgjen.*

BEHâNGJEN, behandigen, overhandigen, overgeven. Verled. Deelw. *Behânge*, II d. 46, 54, 68. Zie *Hân.*

BEHEAREN, behooren, betamen, II d. 86, 91, 94, 96, 101, enz. Verled. Tijd. *Behearde.*

BEHEFT, behebt, II d. 114. *Jonctijs*, Rosel. Ooghies, bl. 6, *Beheft* met meer dan twintig qualen. Zie *Weiland* in *Behebt.*

BEHEYNTE, zie *On-beheynte.*

BEHELLJEN, behalen, verkrijgen, II d. 55. *Melis Stoke*, I, 831, *Behelt* de crone gheweldelike.

BEHINGJEN, behangen, omhangen. Verled. Deelw. *behinge*, verfierd, I d. 4, 52.

BEHIJZELJEN, beijzelen, van koude, die 't hart als met ijzel omkorst. II d. 66. Zie *Weiland*.

BEHOAFJEN, behoeven, moeten, behooren, decere, oportere, II d. 78, 110, 112. *Waatze Gribb. Brill.* bl. 77, *Behove*, zij behoeven. Bladz. 87, *Behoofden*, wij behoefden.

BEHOEDJEN, behoeden, bewaren, I d. 149. *Maerlant*, II, 228, 245, *Behuut*, bedekt, verborgen. Zie *Hoedjen*.

BEHOLPJEN, behelpen. Zie *Holpjen*. — V. d. *Beholp*, een behulp, II d. 73, 76. — *Beholpſam*, behulpzaam. II d. 77. *Waatze Gribb.* bl. 57, *Beholpelijck*.

BEJAEN, (voor *bejaven*, *begaven*) begeven, overgeven, I d. 149. — V. h. 't Verled. Deelw. *bejuwne*, (voor *bejoven*, *begoven*) overgegeven, genegen, gewillig, I d. 125. En *Bejaene*, (misſchien om 't Rijm) I d. 116. — Voor *zich begeven*, conferre se, I d. 41. II d. 64, 75, 88, enz. — *Begeven*, *verlaten*, deficere, I d. 1, 15, 22. II d. 96, 106. Verled. Tijd, *Bejoeg*, deficiebat, I d. 42. — Voor *begeven*, *omgeven*, *voorzien*, I d. 207. — *Maerlant* gebruikt het in de beteekenis van *varen laten*, *opgeven*, I, 13, omme dat *hi* die hope *begaf*, quod ſpem abjiciebat, deponebat. *Melis Stoke* voor *opgeven*, *uitſcheiden*, finem imponere, IV, 1078, en VIII, 117. — Nog andere beteekenisſen heeft *Kiliaan*.

BEJAMMERJEN, bejammeren, zich beklagen, II d. 109.

BEJEARJEN, begeeren, I d. 16, 58, 92, enz. De vervoeging is deze: *Ick bejear*, I d. 117, 161. En *ick bejearje*, I d. 41, 128. — Verled. Tijd, *Ick bejearre*, I d. 85. II d. 84. En om 't Rijm, *Bejeare*, I d. 62. Verled. Deelw. *Bejeard*, II d. 86, 87, 113. *Maerlant* en *Melis Stoke* gebruiken *Begaren*. — V. d. *it Bejearren*, de begeerte, I d. 5, 8, 36, 171. En om 't Rijm, *Bejearen*, I d. 19, 122. — *Bejear* en *bejeare*, begeerte, I d. 2, 54, 84, enz. *Maerlant* heeft *Gere*, en *Ghere*. *Baardt*, *Deugdenſp. Begeer*, bl. 207, 217. — *Bejearte*, begeerte, I d. 41, 55, 63, enz. *Baardt*, bl. 233, *Begeert*. — *Bejeartme*, begeerte, II d. 92, 107. — *Bejearrig*, begeerig, II d. 74, 102. Zie *Gearje*, *Jearn* en *Gierg*.

BEJEGENJEN, bejegenen, behandelen, I d. 90, 133. Verled. Tijd en Deelw. *Bejegene.* In de Bijdr. v. *Wassenbergh*, 1 St. bl. 152, *Bejeegjene*, zij behandelen.. *Teutonista*, *Beghegenen.* *Kiliaan*, *Bejeghenen*, i. e. *be-teghenen.* Zie ald. *Maerlant*, II, 391, 6, heeft het eenvoudige *Jegene.* — Eindelijk vindt men het in *Waatze Gribb. Brill.* bl. 50 voor *gebeuren.*

BEJIETTEN, begieten, bespatten, nat maken, I d. 78.

BEKEARJEN, bekeeren, tot verbetering des levens brengen, I d. 211. — Voor *keeren*, *wenden*, *zich begeven*, *overgaan*, gebruikt het *Maerlant*, II, 469, 6, want eist alſo dattem *bekeert* in die aderen en in 't bloet, ſi in venas ſanguinemque tranſierit malum. Zie *Kearen.*

BEKIBBJEN, bekijven, beſtraffen, beſchuldigen, I d. 62. Verled. Tijd, *Bekibbe*, I d. 42.

BEKYCKJEN, bekijken, aanſchouwen, I d. 63. *Bijdrag. v. Waſſenb.* 1 St. bl. 146.

BEKINNEN, bekennen, belijden, toeſtemmen, II d. 54, 98, 108, 112. *Melis Stoke*, IV, 114, heeft *Bekinnen* gebruikt voor *bekend maken* — Verled. Tijd, *Bekinde*; Deelw. *Bekind*, beleden, II d. 105, terwijl *Bekend*, (met de E) beteekent *Bekend*, notus, II d. 116. De I is in dit woord bij de ouden niet onbekend geweest, want *Bekinnen* vindt men, onder anderen, in het *Geuſe Liedtboeck.*

BEKIRTTEN, bekorten; verkorten, I d. 160. — Voor *onthouden*, *niet geven*, I d. 203.

BEKLAEIJEN, bekleeden, kleeden, vestire, II d. 92 — Plaatsbekleeden, I d. 39. II d. 79.

BEKLADDJEN, bekladden. Zie *Kladdjen.*

BEKLAERDDJEN, beklimmen; bekomen, erlangen, II d. 96.

BEKLEYEN, beklagen, I d. 6; II d. 68, 89, 98, enz. Verled. tijd, *Beklegge*, II d. 66. Zie *Kleyen.* V. h. *Bekley*, beklag, II d. 113.

BEKLIEMINGE, beſmetting, II d. 102. *Starter*, Fr. Lusth. bl. 64, Met leem *bekliemd.* Vergel. hier het Idiot. v. *Waſſenbergh*, in *Kliemen.*

BEKLIEUWEN, beklijven, beſtendig blijven, I d. 110. *Teutonista: Beclijven*, adhaerere. Zoo ook *Kiliaan*, *Marnix* R. B. fol. 85 verso, Sware questien deſe materie *beclevende*, verbonden met deze ſtof, dezeſtof rakende. *Kamphuijzen*, *Sticht.*

Rijm, bl. 140, Maar fulke die *beklijft* en *vast bijblijft*. *Bredero* in *Jerolimo*, III d. 3 bedr. Hettij watte feyt en watte daen, 't fal aan hem felfs *beklijven*, d. i. hem zelven *aankleven*, aangaan, treffen.

BEKNETTJEN, bekneeden; bewerken. Voorr. des 2 Druks.

BEKNIJPPJEN, beknijpen. Deelw. *Beknijpt*, beknepen, gedrukt, getooid, I d. 91. *Kamphuijzen*, Sticht. Rijm. bl. 145, voor *beklemmen*, *zamen vereenigen*.

BEKOMMEN, bekomen, op zijn verhaal komen, weder bijkomen, (van eene bezwijming) I d. 15 — bekomen, verkrijgen, bereiken, I d. 123, 193. II d. 72, 75, 77, enz. Verled. Tijd, *Bekoam* en *Bekôm*. Deelw. *Bekomd*, II d. 48 — *Wol bekommen*, wel bekomen; tot geluk of nut verftrekken, I d. 83 — *Bekomen* voor behagen. *Melis Stoke*, V, 724. *Maerlant*, I, 12, 50; I, 78, 54. Vergel. *Ypey*, *Geſchied. d. N. T.* bl. 532.

BEKOMMERJEN, bekommeren, ontrusten, vrees en onaangenaamheid veroorzaken, II d. 51, 54, 76. — Weinig werk ergens van maken, weinig gezetheid hebben, II d. 105. — Verled. Tijd, *Bekommere*, Deelw. *Bekommere* en *Bekomre*, II d. 101. Vergel. behalve *Kiliaan*, de Aanteekeningen op *Maerlant* III Aant. 41. — V. h. *Bekomringe*, bekommering, II d. 105, 107.

BEKREFTIGJEN, bekrachtigen, bevestigen, I d. 124; II d. 72.

BEKROADGJEN, bekruijen; zich bemoeijen, bekrennen, ergens moeite toe nemen, II d. 104. Van *Kroade*. Zie ald.

BEL, een bel, bobbel, bulla. *Kiliaan*. Zie *Borl'-bel*.

BELâBBJEN, belabben, bepraten, belasteren, I d. 29. Het ftaat in verbindtenis met het Latijnfche *Labium*, en ons *Lip*. Vergel. *Junius* in *Blabb*. Zie *Laebbjen*.

BELAEYTSJEN, belagchen, II d. 99, 111. In de *Bijdr. v. Wasſenbergh*, I St. bl. 157, *Belâkje*. Zie *Laeckjen* — *Laeijtsjen*.

BELANGJEN, belangen. Deelw. *Belangjende*, aangaande, nopens, II d. 95, 104.

BELAUWJEN en *Belauwgjen*, beloven, (liever belooven) toezeggen, II d. 54, 55, 90. Verled. Tijd, *Belauwe*, beloofde, II d. 81. Verled. Deelw. *Belauwe*, II d. 52, 57, 60. — In *Waatze Gribb. Brill.* bl. 71 leest men *Beljeuwe*, voor *trouw belooven*, *trouwbelofte geven*. Doch deze fpelling is

jonger, en nog in gebruik. — v. d. *'t Belauwe*, het beloofde, de belofte, I d. 220. II d. 44. *Melis Stoke*, I. 778, *Belof* (uit te spreken als *Beloof*.) — *Belauwinge*, belooving, belofte, II d. 115. Zie *'t Lauw*.

BELEANJEN, beloonen, I d. 159. II d. 114.

BELEEFTHEYT, beleefdheid, inschikkelijkheid, II. d. 100.

BELESTIGJEN, belasten, in last geven, bevelen, I d. 119, 146, 224. II d. 51, 64, 73. Verled. Tijd en Deelw. *Belest'ge*, belast, beladen, I d. 113. — *Kamphuijzen*, Psalm. bl. 392, *Hoog-belastheyd*, druk, ramp, bezwaring.

BELETTEN, verhinderen, weerhouden, I d. 40. V. h. *Belettinge*, beletsel, belet, II d. 76.

BELEYD, beleid, overleg, I d. 14, 141. 158.

BELEZZE, belezen, bezweren, betooveren. *Broer Cornelis*, I d. 231, Och! dit kind sel seker *qualyk belesen* sijn. — Ibid. 252. De boose geesten uyt de kinderen *belesen*, besweeren of bemanen. *Marnix* R. B. fol. 11 verso, *Tooverye*, *besweeringhe*, *belesinghe* der Creatueren. Ibid. fol. 13, *Besweeren en belesen*. Vergel. *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 17 en 18. — *Overtuigen*, *overreden*, I d. 9, 76. *Cats*, I d. bl. 191, a. Kan ick U harden kop door reden niet *belesen*. Zoo ook 227, a 267, c. *Kiliaan* kent alleen de eerste beteekenis.

BELIBBJEN, beleven, tot zekeren tijd zijn leven rekken, II d. 110. in de *Bijdr.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 160, leest men: *De dei belebje*, met de *E*.

BELJEAFJEN, believen, behagen, goeddunken, II d. 49, 50, 60, 63, enz. voor een zelfst. N. II d. 97. En *Beljeaven*, II d. 60. (*Kamphuijzen*, Psalm. bl. 122, 287, *Beliefte*.) Verled. tijd, *Beljeave*, beliefde, I d. 106.

BELJEAGEN, belogen, wedersproken, Verled. Deelw. van 't W. W. *Beliegen*, I d. 103.

BELIEDEN, beluiden, over eenen dooden de klok luiden, I d. 54. Verled. Deelw. *Belet*, ibid. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 102.

Steeckt yemandt dan de voeten uijt,
Hy is begraven, eer beluijt.

En bl. 159. Vergel. *Wassenbergh*. *Bijdr.* II, 46.

BELITSEN, beloken, betrokken, gesloten, bedekt, I d. 15,

Deelw. van *Behuwcken*, beluiken. *Maerlant*, I, 7, 6.

En *behuuct* al omme de aerde
Van vervorsene watre al.

Idem, bl. 326, vs. 13.

Die bossch stont bin enen mure
Beloken.

Melis Stoke, VIII, 317. En hilden de porte *beloken* toe. Idem 959. Dat si *beloken* de goede liede.

Jonctijs, Rolel. Oochj. bl. 117.

'k Sie een droeven domp *beluijcken*
Wat men aerdig in U vond.

Baardt, Ledenstemm. bl. 25. En den Hemel staet *beloocken*
Met de bruijn-ghe verfde Nacht.

BELIZZEN, beleggen, aanleggen, bestieren, II d. 114. *Cats* I d. 33. b. en 54. a, en *Kamphuijzen* Psalm. bl. 421, gebruiken hier voor *Beleyden.* — *Beleggen* voor *Belegeren* vindt men meermalen bij *Maerlant* en *Melis Stoke.*

BELJUECHTEN, belichten, d. i. aanzien, I d. 150.

BELOACKJEN, bezien, beschouwen, bekijken, aanzien, II d. 106. Verled. Tijd en Deelw. *Belóke*, I d. 75. Vergel. *Junius* in *Loock*, die uit den *Teutonista* bijbrengt *Luwen*, zien, schouwen; doch dit behoort niet hier toe, maar is het L—Fr. *Luwen.* Zie ald. - Men vindt ook dikwijls *Beloaytsen* en *Beloaytsjen*, I d. 69. 77, 91. II d. 46, 54, 69, 85, enz. Ja *Belóytsen*, I d. 1. II d. 46. *Cats*, I, 532, a, *Beloeg. Belóytser.* Zie *Piss'-belóyser.*

BELYEN, belijden; erkennen; vereeren, I d. 225.

BEMIELJEN, bemalen, beschilderen, I d. 56. *Kamphuijzen*, Psalm. bl. 135.

In kleed'ren, die de naald met konst doordwaald heeft,
En 's meesters hand met zijd en goud *bemaalt* heeft.

BEMINNEN en BEMINJEN, beminnen, I d. 40, 146. II d. 44, 93. Verled. Tijd en Deelw. *Beminne*, I d. 43. II d. 65. V. d. als Bijvoegl. Naamw. *Beminne* en *Bemind*, I d. 43, 48.

BEMODDERJEN, bevuilen, bemorsen, I d. 1, 225. *Bredero* in *Griane*, IV deel. 4 bedr.

Ick til tot 's Hemels tip van daegh een machtigh Rijck,
En stortet morgen laeg, *bemoddert* in den slijck.

Op bl. I gebruikt onze Dichter dit woord, als Euphemismus. Zoo doet ook *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 158.

En *verft* ſijn hembd, en *verft* ſijn broeck

Met dun en gele Pannekoeck — Zie *Modder-Smôrig.*

BEMOMMJEN, bemommen, toetakelen. I d. 50. Verled. Deelw. *Bemomme.* Vergel. *Waſſenbergh, Bijdr.* II, 14.

BENAEYEN, benaaijen, beſlikken, I d. 51.

BENAUWJEN, benaauwen, prangen, knellen, I d. 41. Verl. Tijd, *Benauwe.*

BENEARJEN, benarren, benaauwen, (eigenl. *Benaderen*) I d. 123, 146. Verled. Tijd *Benearre* komt niet voor: Verled. Deelw. *Benearre*, ook niet, maar *Beneard*, I d. 229. — *Kamphuijzen* gebruikt *Benerren*, Psalm bl. 8, 31, en op vele andere plaatſen. Bl. 399, *Benertheyd.* — Doch *Benaren* voor *Benaderen*, idem Psalm bl. 142. *Benaderen*, Psalm bl. 171. *Benaderen* in eenen goeden zin vindt men Psalm bl. 345.

Benader my met dyne gunst, o Heer.

In de O. F. W. bl. 136, *Binaeren*, voor *belemmeren.* Zie *Near.* Vergel. *Weiland* in *Benard*, in Sijnonijm. I, 148.

BENIMMEN, benemen, I d 57, 99, II d. 116. Verled. Tijd *Benoam*, komt niet voor. Verled. Deelw. *Benimd*, II d. 94, 98, 112. In de *Bijdrag.* van *Waſſenbergh*, I St. bl. 154, *Benemme.*

BENJUENCKE, benevens, als mede, II d. 61. *Melis Stoke*, II, 185, V, 868, IX, 896, *Hem beneven*, d. i. bij hem, in zijne tegenwoordigheid. V. h. *Benjuencken*, genaken, naderen, II d. 45.

BENIJDGJEN, BENYDJEN, benijden, II d. 94. Verled. Deelw. *Benijde*, I d. 96.

BENIJPT, benepen, beklemd. II. d. 94, waar *Benijpt*, en *near* vereenigd zijn. Zie *Beknijppjen.*

BENOAZJEN, beneuzen; doorzien, doorſnuffelen, doorbladeren, II d. 48. Zie *Noaz — Trognoazjen. Ten Kate*, I d. 705, *Beneuzelen, doorſnuffelen.*

BENOEIJEN, het vergenoegen, II d. 113. *Baardt, Ledenſtemm.* bl. 16.

Om alleenich ſijn *benoegen.*

Nae ons wil en wensch te voegen.

Dezelve, bl. 99, Naer *benoegen.* Zoo ook *Kamphuijzen, Sticht. Rijm.* bl. 177, Die ſonder harts *benoegen* leeft. Waar voor dezelve bl. 43 heeft Harts *benoeging.* Het W. W. vindt men bij *Kiliaan.*

BEOARLOAVE, geoorloofd, II d. 116.
BEPEALJEN, bepalen. Verled. Deelw. *Bepeald*, I d. 95.
BEPLOAYTSEN, beplukken, de vruchten inzamelen, I d. 77.
BEPOCKT, bepokt, met peukels bezet, I d. 67. Figuurl. bij *V. d. Veen zinneb.* bl. 156.

Al bleef hy noch soo kuysch, zijn eere waer *bepockt.*

BEPOEYST, bepuist, vol puisten en zweertjes, I d. 67. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 12.

Hoe Monfieur Hoeren-Profesfor.
Sijn *puysten* creeg op *neus* en *oor.*

BEPRIEUWEN, beproeven, de proef nemen, II d. 77. Verled. Deelw. *Bepreauwn*, II d. 98, 114.
BER, Z-N. beurt, I d. 2. — *Berd*, (om 't Rijm) I d. 29. — *Bert*, I d. 120. *Kamphuijzen*, *Sticht. Rijm.* bl. 359.

Dus geeft Gy yder ding zyn *tijd*, zyn *beurt*, en *Wet.*

Zamengest. *Bert-Sangh*, beurt-zang, I d. 23.
BERREN, gebeuren, accidere, I d. 51. II d. 47, 87, Verled. Tijd *Berde*, I d. 55. Verled. Deelw. *Berd*, I d. 19, 102. *Kamphuijzen*, *St. Rijm.* bl. 45, Gelijk men meest ziet *beuren.* In de *Bijdrag.* van *Wasfenbergh*, I St. bl. 164, *Bot er* voor *Bort*, van *Boren. Kiliaan.* En bl. 151 en 166, *Bodden*, het Verled. Deelw. - In latere ftukken vind ik *Barre*, 't *Bart*, *Barde*, *Bard*, de tegenw. uitfpraak. Vergel. *Wasfenbergh*, bl. 151, Not.
BEREYD, bereid, (van den diseh) apparatus, I d. 72.
BEREYSGJEN, bereizen, al reizende ondervinden; bekomen, I d. 61.
BERIEDEN, beraden, bedenken. Verled. Deelw. *Beret*, II d. 113. *Beraden*, voor *overreden*, *Kamphuijzen*, Psalm bl. 401. Maar voor *Beraadflagen* leest men het reeds bij *Melis Stoke*, II, 138. Voor *iets kwaads beraden*, *veroorzaken*, bij denzelven, V, 436, 797. — *Berie*, beraad, confilium, I d. 71, II d. 45. Zie *on-beret* — *onberiedigh.*
BERGE, en BERG, een berg, I d. 42, 94, 99, enz. II d. 104. Tweede Naamv. *Bergs*, I d. 155, 206. Meerv. *Bergen*, I d. 122, 139, 156. — Figuurl. *Een groote hoop*, *menigte*, II d. 76. — Eene *bergplaats*, horreum, I d. 66. Zie *Berge.* Vergel. *Ypey*, *gesch. der N. T.* bl. 104, *Junius* in *Burrie*, en *Weiland.* — Zamengestelde zijn: *Berg-kruene*, bergkruin, I d. 207, 220. — *Berg-fwier*, Berg-zwaar, zoo

swaar als een berg, I d. 130. — *Berg-toppe*, berg-top, I d. 206. - Afgeleide: *Bergte*, een gebergte, I d. 207, 209, 222. II d. 97. Tweede Naamv. *Bergts*, I d. 209.

BERIERD, beroerd, getroffen, bewogen, II d. 68. Van *Rieren*. Zie ald.

BERINNEN, berennen, beloopen, door loopen bekomen, I d. 7. 65. 160. — voor *bespoelen*, *bewateren*, I d. 81.

BERISPJEN, berispen, bestraffen. Voorr.

BERITSEN, berekend, bedekt onder de asch, I d. 3. Vergel. *Kiliaan*, in *Reken*, *Reecken*, *oft Raecken het vier*. *Junius* in *Recken the fire*. *Wassenbergh*, Idiot in *Bereekenen*, en bl. 11". — Komt van *Bereckenjen*.

BERJUECHTINGE, berigt, II d. 44. — *Berjuecht-schrieuwinge*, schriftelijk berigt, II d. 46. Komt van *Berjuechten*. Wat dit beteekene, leert *Idsinga*, *Staats-Regt*, I d. 62. *Melis Stoke*, I, 37, 251. *Berechtene*, Jus dicere. *Berecht* voor ervaren, afgeiigt, *Melis Stoke*, III, 400. *Maerlant*, II, 440, 46. *Onberecht*, onervaren, *Melis Stoke*. III, 333. Vergel. *Kiliaan* en *Weiland*.

BERN, een kind en kinderen, I d. 1, 5, 6, 10, 24, 36, enz. In de Bijdrag. van *Wassenb*. I St. bl. 154. 161, *Bon* (voor *Born*) van *Beren*, *Boren*, *Baren*, dragen. Vergel. *Junius* in *Bern*, en *Kiliaan*. Tweede Naamv. *Berns*, I d. 37, 94.— Zie ook *Wassenbergh*, Bijdr. II St. bl. 16 en 17.— *Berne* geboren, I d. 122, 138. II d. 69, 93, 96. *Bern*, I d. 116, 162. II d. 64.— *Bernsch*, kinderachtig, I d. 34, II d. 87. *Bernsck*, I d. 13, 50. — *Bernsckheyte*, kindschheid, kinderachtigheid, II d. 87, 89, 105, 107, 116. — Zamengestelde: *Berns-bern*, kinds-kind, I d. 119, 178. — *Bern-belieden*, het beluiden van kinderen. Zie *Belieden*. — *Berne-eangst*, kinderlijke vrees, eerbied, ontzag, I d. 228. *Berne-ontsjochtme*, hetzelfde, I d. 148. - *Berne-pleats*, geboorteplaats, II d. 79. *Bern-plichte*, kinderpligt, I d. 40. — *Berns-schonke*, kindsbeen, I d. 219, II d. 96. — *Berne-teamme*, eene zekere hoeveelheid van gezamelijk opgevoed wordende kinderen, een kinder-toom, I d. 178. — *Berne-tochte*, kindertugt, (liefst met eene G) kinderliefde, I d. 114. — Verkleinw. *Bernke*, I. d. 30, 138. Meerv. *Bernkes*, I d. 9, 96, 200. *Waatze Gribberts Brill*. bl. 85, *Bern*; en *Berntje*, zoo als men thans spreekt.

BEROAFJEN, berooven, I d. 41. II d. 106. Verled. Deelw. *Beroave*. II d. 91, 97. Vergel. Junins in *Bereave*.

BEROERJEN, beroeren, ontroeren, ontrusten, ontstellen, I d. 43, 118. II d. 71, 103. Verled. Tijd, *Beroerte* (voor *Beroerde*) II d. 74. Deelw. *Beroere*, II d. 67.

BEROPPEN, beroepen, verkiezen. I d. 106. Verled. Tijd. *Beroap*, vindt men hier niet. Verled. Deelw. *Beroppne*, beroepen, aangesteld, II d. 114. – V. d. *Berop*, beroep, bezigheid, bedrijf, I d. 119. *Beroppinge*, beroeping, ambt, leefwijze. II d. 100.

BEROUWJEN, berouwen, berouw hebben, I d. 42. II d. 88, 106. Verl. Tijd *Berouwe*, poenitebat, waarvoor Melis Stoke, VI. 98, zegt *Berieu*. — *Berouw*, het berouw, II d. 107, 110, *Berouwenesse*, *Maerlant*, I, 129, 16. II, 337, 66.

BESAUWEN, besesfeloos zijn; ontzet zijn, bezwijken. Verled. Tijd, *Besauwe*, I d. 91. Deelw. *Besauwe*, II d. 49. Vergel. *Wassenbergh*, Idiot. in *Besaauwen*. Dit woord behoort vermoedelijk tot *Saben*, *Saven*, *Saeven*, *Saeben*, met speeksel bekwijlen: dat onder anderen een eigenschap is van menschen, die niet wel bij hun verstand zijn. V. d. *Sabbe*, mulier spurca, inepta, sordida, bij *Kiliaan*. Verder, *Saeuwen*, w. v. *Sauw*. i. e. *Soegh*, sus, bij *Kiliaan*. En *Sauwel*, ambubaia, mulier ignava, ook bij *Kiliaan*. — V. h. het zamengestelde, ons woord, *Besaeuwen*, of *Besauwen*. zijn' seever in zijnen baard, laten afloopen, (vergel. I Sam. XXI, 13.) Dit is eigen aan verstandeloozen en aan besesfeloozen, bezwijmenden. — Hiertoe behooren verder *Sabben*, *Sabberen*; *Saever*, *Seever*. Zoo heeft men van *Snab*, *Snabel*, *Snavel*, *Snauwl*; *Snauw*, *Snauwen*, bij onzen Dichter *Snauwjen*, Zie ald. — Van *Baben*, *Babben*, *Babbelen*, *Bauwen*. — Van *Laben*, *Laven*, *Lauwen*, bij onzen *Dichter Lauwgjen*; zie ald. – Van *Laven* (Nederf.) *Lauwen*, *Lauwjen*, laudare. — Van *Kaven*, *Kaeven*, *Kauwen*, *Kaeuwen*: *Keven*, *Kevel*, *Keuwen*, enz.

BESCHAEDJEN, beschaduwen, met schaduw bedekken. Figuurl. *Bedekken*, *verhelen*, I d. 39. van *Schaed*.

BESCHAMJEN, beschamen, beschaamd maken. Verled. Tijd, *Beschamme*, I d. 79. Deelw. *Beschamme*, I d. 147, 161, 105. II d. 71. In de *Bijdr.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 159, *unbeschimmede*, onbeschaamde. Men hoort hier en daar nog

wel eens zeggen: *Hij is beschimmeld*; dat moet zijn *Beschimmed.*

BESCHAVEN, verl. Deelw. *Beschave.* Zie *On-beschave.*

BESCHEADGJEN, beschadigen. Verled Deelw. *Bescheadge*, II d. 77.

BESCHERMJEN, beschermen, I d. 126, 168. Verled. Deelw. *Bescherme*, I d. 217. — V. h. *Beschermer*, II d. 95. — *Bescherminge*, II d. 73.

BESCHERN-SLINGERJEN, eigenl. met eenen bevuilden staart beslingeren, (van runderen gezegd) Figuurl. *bevlekken*, *bemorsen*, *besmetten*, II d. 101. Dy mey dizze pest *beschernslingre binne*, besmet zijn. Van *Schern*, drek, zie ald. en *Beslingerjen.*

BESCHERREN, bescheren, toedeelen, toeleggen. Verled. Deelw. *Bescherd*, beschoren, weggelegd, toegedacht, I d. 103. *Bescherr*, I d. 132, 182. Vergel. *Kiliaan* in *Bescheren*, en *Bescheringe*, *Beschere*. *Teutonista*: *Bescheert*, praedestinatus, etc. *Beschert*, fatalis, bl. 74, b. ond. *Gaidschickijng* of *Bescherijng op ymans*, fatum. — *V. d. Veen*, *Sinnebeeld.* bl. 28:

Derhalven is 't *bescheert* te vallen ginder henen.

Bl. 157. Als 't al ten besten lukt, soo is u doch *bescheert*,
Te heeten sulcken een als daer gij mee verkeert.

Kamphuijzen. *Sticht. Rijm*, bl. 328.
Maar zonder dit heeft God den nooddruft elk *bescheert.*

Zoo ook *Bescheert*, IV d. bl. 8. *Bescheer*, Psalm 323.
Voor 't mild *bescheer* der veelderley genaden.

Het W. W. *Bescheeren*, Psalm bl. 371.
Nadien 't al Gods is wat er is,
En hij 't genot van alle goed
Bescheeren en vergunnen moet.

Vergel. *Weiland.*

BESCHEAN', wedervaren, overkomen, ervaren, bejegenen, I d. 91, 94, 124.
Dit W. W. is zamengetrokken, voor *Beschieden* of *Beschyden.*

BESCHIEDEN, bescheiden, als een bescheiden deel toewijzen; toedeelen. Het verled. Deelw. *Beschaet*, (waar toe het jongere W. W. *Beschaeyen* schijnt te behooren.) I d. bl. 127.
Dy Y, for tijd in stuwn', *Beschaet* habbe in mijld juwn.

Tijdw in Led. uren, bl. 117. Dat hem zijn muitery *bescheidt*, d. i. toewijst, toedeelt, veroorzaakt. *Kamphuijzen*, *Sticht. Rijmen*, bl. 269.

Als God ons lijdensstof *bescheijd*.

Vooral wordt dit W. W. van *Regters* gebezigd, wanneer deze *tusschen twee personen regt spreken*, en *hen door hunne uitspraak scheiden*, *elk het zijne toedeelende*. Vervolgens, in het algemeen, *tusschen twistenden eene scheiding te maken*. Zoo vindt men *Byschede*, voor *verdrag*, *verbond* of *accoord maken*; *zich onderling verdragen*, *de geschillen bijleggen*, in het *Friesche Charterboek*, I d. bl. 712 (*Gabbema*, verh. van Leeuw. bl. 123) zulk een *verdrag* noemde men ook een *Gaerleger* (d. i. Bijlegger der geschillen.) V. d. *Bisceede*, *Bischeed*, in 't *Friesche Charterb.* I d. 511 en 701, (*Gabbema*, bl. 37 en 96). Doch, om dat het bijleggen van geschillen dikwijls moeijelijk is, en er vele woorden toe dienen gebruikt te worden, beteekent dit W. W. ook wel eens *veel te zeggen hebben*, *veel praats maken*, *veel in te brengen hebben*. Hiertoe breng ik de woorden onzes *Dichters*, I d. 53.

Lit ick de Hijnst fen stâl reys liede,
Az yen *folk* wol *beschiede*. d. i.

Als er een veel te zeggen wil hebben, en veel praats maakt. De beteekenis van *Bescheiden*, voor *duidelijk bescheid*, *berigt*, *antwoord geven*, is overbekend. Vergel. *Kiliaan* en anderen. *Maerlant* en *Melis Stoke* gebruiken het daarom, in 't algemeen, voor *zeggen*, *verhalen*. Van hier *Beschieden*, bij onzen Dichter, I d. bl. 172, b. v. *Lijck beschied'ne rjuecht*, d i. het voor partijen gelijk uitgesproken regt, d. i. geregtigheid. Vergel. Psalm LXXXV, 11, want daarop ziet deze plaats — Voorts *Bescheiden*, I d. 33. Malje ick; jæ '*s beschieden*, spreek ik boert; zij weet elk woord op zijn pas te spreken, en bescheid te geven. Zie de korte Aanteekeningen. V. h. het Z. N. *Beschie* voor *bescheidenheid*, *heuschheid*, I d. 168. Voor *bevel*, *last*, I d. 219. — *Beschiedenheyte*, bescheidenheid, II d. 51, 100. — *Beschiedelijck*, duidelijk, met nadruk, II d. 68. Vergel. *Kiliaan*, den *Teutonista* in *Beschyden*, *bescheyde*, enz.

BESCHICKJEN, beschikken, beschikking maken, II d. 114. Beschikken, toezenden, bezorgen, I d. 93. Verled. Tijd, *Beschickе*.

BESCHILDIGJEN, beschuldigen, I d. Voorr. 40, 161. II d. 66, 68, 70. 109. Verl. Tijd, en Deelw. *Beschildige. Melis Stoke* IV. 1353, *Bescelden. Bescheldeu* vindt men vaak bij *Hooft*, N. H. (1656) bl. 370, 467, 499, enz. Zie *Scheldjen*, waar mede dit in verbindtenis staat

BESCHINCKJEN, BESCHINCKEN, Verl. Tijd, *Beschonck*, Deelw. *Beschonken*: voor *te drinken geven*, en *dronken maken*, vindt men bij *G. J.* niet, maar in andere Friesche Stukken lees ik *beschonken*, ebrius. En *Maerlant*, I, 334, 13, gebruikt *Scinote*, fundebat. Zie *Schinckjen — Schinssen*.

BESCHINZGJEN, beschenken, begiftigen, I d. 124. *Hy beschinst*, II d. 67. Verled. Tijd *Beschinste*. In de *Bijdr. van Wassenbergh* I St. bl. 169, *Beschunk*. Verled. Deelw. *Beschinst*, II d. 71.

BESCHOAGJEN, beschouwen, bezien, bezigtigen, I d. 69.

BESCHRIEUWEN, beschrijven; schriftelijk berigt geven, II d. 107. Verled. Tijd *Beschreauw*, Deelw. *Beschreauwn*, I d. 127. II d. 62. V. d. *'t Beschrieuw*, het beschrijven, de beschrijving, I d. 91.

BESEEREN, bezeeren, kwetsen, I d. 99. Voor *in 't verderf storten*, gebruikt het *Melis Stoke*, V, 1110. Vergel. III, 4, Noot.

BESETTEN, bezetten, urgere, opprimere. Verled. Deelw. *Beset*, II d. 88. Maar voor *ingenomen*, *vervuld*, I d. 23. Men vindt hiervoor ook *Besetten*, bezeten, oppressus, I d. 32. *Maerlant*, *ordineren en besetten*, componere, constituere II, 461, 32. *Die dine alsoo besetten*, Dezelfde, II, 328, 35. Vergel. *Kiliaan*.

BESIJKJEN, bezoeken, bezien, aandoen, adire, I d. 165. II d. 63. — *Een bezoek geven*, invisere, I d. 203. — *Bezoeken met zegeningen*, I d. 191, 192. — *Bezoeken met straffen en plagen*, I d. 164. Verled. Deelw. *Besijke* en *Besocht*. Nog eene andere beteekenis vindt men in *Waatze Gribb. Brill.* bl. 62, die van *Ondervinden*: *Hestu so folle besocht, soon?* ondervonden, gezien? — *Besouken* voor onderzoeken, doorzoeken, bij *Maerlant*, II, 444, 53. — V. h. *Besijkletteren*, een brief, eigenlijk dien men zendt, om iemand daarmede, als ware het, een bezoek te geven, II d. 57.

BESIJLLEN, bezeilen, bevaren (de zee) I d. 74. — Zeilende

bereiken, bekomen, Figuurl. evenaren, I d. 15.
Nin Faem, ho môy, *dyn glanz' besijll't*
Op tuwzen mijle ney.
Hoe schoon is hier de overdragt volgehouden!
Geen maagd, hoe schoon, uw glans bereikt
Op duizend mijlen na.

BESJEAN, bezien, beschouwen; - bezoeken, invisere, I d. 169. Nadenken, overwegen, I d. 71. Verled. Tijd *Beseag.* — Deelw. *Besjoen*, bekeken, beschouwd, II d. 72. *Maerlant*, I, 266, 25, *Besichen*, v. d. *Besichtigen.* — Zamengest. *Besjeans-wirddigheyten*, beziens-waardigheden, II d. 72.

BESJIETTEN, beschieten, van kleur veranderen; zich ontzetten, verzet staan, beven; bezwijmen, I d. 22, 61, 184. Verled. Tijd *Bescheat*, I d. 15, In jæ *bescheat*, in laey *yn swymme*, az dea. *Cats*. I d. 265, a
Verschieten om 'k en weet niet wat,
En *drillen* als een dorre blat.

BESINNEN, bezinnen. V. d. Deelw. *Besint*. Zie *wolbesint*. *Cats* en anderen hebben *besinnen* en *besint* dikmaals.

BESITTEN, bezitten, possidere, I d. 6, 42, 43, 86, enz. Verled. Tijd *Besiet*, I d. 42. II d. 63, 64. Deelw. *Besitten*, bezeten, possessus, II d. 91. Maar voor *bezeten*, *uitgelaten*, *dol*, *razend*, I d. 156. II d. 88. — V. d. *Besit*, het bezit, possessio, I d. 95, 228. — *Besittinge*, I d. 39. — *Besitter*, II d. 57, 80. En *Besittre*, II d. 98.

BESLAEN, beslaan. Verled. Tijd *Besloeg*, Deelw. *Besleyn*, beslagen, bezet, vervuld, II d. 70. *In Waatze Gribberts Brill.* bl. 56, komt het voor in de beteekenis van *meel beslaan*, subigere farinam. In de Bijdrag. van *Wassenbergh*, I St. bl. 161, *Beslenes* in ysere baanden, voor *kluistert* hen met ijzeren banden.

BESLINGERJEN, beslingeren. Figuurl. in de Voorr. *Meye schern-stirt beslingerje*, met den morsigen staart bevuilen, d. i. *bedillen*, *berispen*, *verachten*. De overdragt is hier al wederom van 't Land ontleend, dewijl het eigenl. van de Runderen gezegd wordt. Zie *Beschern-slingerjen*.

BESLIJPJEN, beslijpen. Deelw. *Beslijp't*, beslepen, I d. 91. Doch meer gebruikelijk is *Beslijppe*, II d. 104.

BESLJUECHTJEN, beslechten, een geschil bijleggen, II d. 46.

BESLUWTTJEN, en *Besluwtten*, besluiten, opsluiten, I d. 65.

II d. 76. 111. — Bevatten, in zich behelzen, I d. 72, II d. 111. — Opsluiten, verbergen, I d. 130, 196. — Besluiten, in den Raad een besluit nemen, decernere, I d. 170. II d. 74 — Een besluit trekken, concludere, II d. 99, 116. — Besluiten, voornemen, consilium capere, constituere, I d. 39, II d. 67, 69. 71, 72, 79. — Besluiten, eindigen, I d. 133, II d. 45, 107. — Verled. Tijd *Besleat*, Verled. Deelw. *Besletten*. — Van hier *Besluwt*, besluit, decretum, consilium, propositum, finis. I d. 86, 227, 228. II d. 52, 68, 69, enz.

BESOERJEN, bezuren, doorstaan, ondergaan, ergens voor lijden, I d. 40. — Eene straf bezuren, I d. 126. *Maerlant* en *Melis Stoke Besueren*, op vele plaatsen. *Bredero*, *Besuren met de dood*, in 't Moortje. *Kamphuijzen*, Psalm. bl. 226, *Den spijt en smaad bezuuren*. *Kiliaan*, *Besoeren*, *Besueren*.

BESONDRE, bijzonder, zonderling, ongemeen, II d. 81, 92, 98. — Maar voor *afzonderlijk*, II d. 96.

BESPINNEN, bespinnen, omwoelen, inwikkelen; van spinnekoppen. Verled. Tijd *Bespón*. Deelw. *Bespónnen*, I d. 82; Ruwg *bespónnen*, *ijn it reag*.

BESPOARJEN, bespeuren, opmerken. Verled. Tijd *Bespoarre*, II d. 81. In de Bijdr. van *Wassenbergh*, 1 St. bl. 160, leest men reeds *Ik bespeur*. Het Deelw. is bij *Kamphuijzen*, Psalm. bl. 201, *Bespoort*. Bij onzen Dichter zou het, zoo hij het had gebruikt, geweest zijn *Bespoarre*, gelijk de Verled. Tijd.

BESPRECKEN, bespreken. Deelw. *Besprits en*. Zie *on-bespritsen*. In *Waatze Gribb. Brill.* bl. 78, *Besprieck*, bedong, bepaalde. *Hooft*, N. H. ook voor *bedingen*.

BESPYEN, bespugen, bespuwen. Deelw. *Bespeyn*, I d. 210.

BÉST, **BÉSTE**, best, beste, F. 29, 63, 65, enz. *To béste*, ten beste, II d. 80, 105. A. S. *Betst*, regelmatig, met de *t*; van *Bet*.

BESTEAN, bestaan, stand houden, staande blijven, duren, I d. 113, 126. — Zijn aanwezen van iemand hebben, I d. 224. — Deelw. *Bestoene*, gestaan, geweest, II d. 70. Bij anderen leest men hier voor *Bestien*. Zie *Stean*. Als Z. N. W. *Bestean*, voor, het bestaan, de onderneming, II d. 69 — *Bestaen*, voor, aanvallen, aantasten, *Melis Stoke*, II, 753, III, 318, enz. *Maerlant*, *Bestoede*, aanviel, I d. 203, 32.

BESTEEDGJEN, besteden, gebruiken, I d. 124. — *Baardt*, bl. 21, Al hare crachten *Besledigen*. Dit is echt Friesch. — *Besteden*, bij *Maerlant*, II d. 213, 13, voor *plaatsen*, collocare. Vergel. *Junius* in *Beston*, en *Kiliaan*. — *Besteden*, *Besteedster* zijn bekend. Zie *Weiland*.

BESTIETTEN, beslooten; aanranden, treffen. De overdragt is van een' stootigen stier of bok genomen. I d. 105.

'T Spoar-bjuester siu môt pleage oer pleag *bestiette*, d. i. Plaag op plaag moet het spoorbijster hart (verstand) treffen.

Kiliaan: *Beslooten*, impetere — aggredi — adoriri. — *Kamphuijzen*, Psalm. bl. 62.

Vergeefs *besloot* de ramp mij met zijn golven,
Bl. 100. Want zeer groot
Is 't onheyl dat mij nu *besloot*.

Bl. 346. Staag-door in 't hart met nieuwe vrees *besloten*.

Ook *Hooft* gebruikt het meermalen voor *aanvallen*, *aantasten*.

BESTILLJEN, zich zelven tot stilte brengen, zich stil houden, tegenhouden, I d. 8. *Hooft*, N. H. Als de buy wat *bestilde*, d. i. bedaarde.

BESTJOEREN, besturen, bestieren, I d. 26, 59, 131. — *Bestjoerd* voor afgedaan, verrigt, vind ik in de *Burkerij*, bl. 20. — V. h. *Bestjoer*, en *Bestjoere*, voor bestuur, bestier, I d. 14, 52, 96, enz.

BESTOARMJEN, bestormen; overvallen, aanvallen. Verled. Deelw. *Bestoarme*, II d. 101.

BESTOPPJEN, bestoppen, bedekken, verbergen, bewimpelen, verhelen, I d. 130. II d. 66, 68, 86, 112. Verled. Tijd en Deelw. *Bestoppe*. *Starter*, *Fr. Lusthof*, bl. 83, b.

Want so men niet en kan *bestoppen* ware vlammen.

Ook *Hooft* gebruikt het zoo meermalen, b. v. 327, 487, enz.

BESTRIJPPJEN, bestrepen, met strepen en lijnen afteekenen. Verl. Deelw. *Bestrijpt*, I d. 91.

BESWIERJEN, bezwaren. Verled. Deelw. *Beswiere*, bezwaard; Figuurl. belast, gedrukt, pressus, oppressus, II d. 102, 106. — *Beswieren*, bezwaar, zwarigheid, onaangename en lastige toestand, I d. 67. Oudtijds gebruikte men *swaeren* voor dolere. Zie *Clignett*, Bydr. tot de O. Nederl. Letterk. bl. 94, Noot.

BET, goed, I d. 109, 147, 160, 175, enz. Voor *beter*, I d.

120. Men vindt dit woord bij *Melis Stoke*, en latere Schrijvers, reeds veelmalen. *Bet vort*, in Friesl. nog zeer gebruikelijk (*Bet ford*) bij *Maerlant*, I, 325, i. — *Te bet*, *Melis Stoke*, I, 131, en *Heemskerk*, B. A. bl. 159. Vergel. *Kiliaan* in *Baet* i. e. *Bat*, melius: in *Bet*. en *Bet voorts*. — Van hier de Comparat. *Better*, beter, I d. 6, 12, 39, 52, enz. — *Bettre*, II d. 110, 115. — *Beltrer*, II d. 114. — *Betterjen*, beteren, verbeteren; zich verbeteren, I d. 12. II d. 104, 109. Voor *verbeteren*, *vergrooten*, *vermeerderen*, heeft het *Melis Stoke*, II, 89. — *Betternisse*, beterschap, II d. 54. en *Betterschip*, II d. 59. — *Bet* voor *meer*. *Clignett*, t. a. pl. bl. 126.

BETAENSJEN, bedanken, II d. 46. V. d. *Betaensinge*, bedanking, II d. 81. — Doch *Betanckjen*, II d. 44, 53, 114.

BETAMMJEN, betamen, passen, voegen, decere, I d. 194. Doch hier voor leest men *Beteammjen*, II d. 100. Zie *Teamlijck*.

BETEAMD. Zie *On-beteamd*. *Betema*, voor *tegenhouden*. *Wiarda*, Asegab. 288.

BETEANJEN, betoonen, aantoonen, betogen, II d. 65. Verl. Tijd *Beteanne*.

BETHÆUWERINGE, betoovering, II d. 90. Zie *Thauwerye*.

BETELLJEN, betalen, II d. 52, 106, 113, 114. - *Vergelden*, II d. 67. Meestal in beide deze beteekenissen Figuurlijk.

BETJEAN, betien, geworden. V. d. *Betjean litte*, laten geworden, zijnen gang laten gaan, zich niet bekreunen, I d. 9. Men vindt dit woord meermalen in gelijktijdige Schrijvers. B. v. *Bredero*, *Rodd*. en *Alph*. III deel.

Nu *laat* mijn *betien*, nou legh ick, *laat* mijn *gaan*.

In 't *Moortje*, IV d. 1 hand.

Laat mijnder me *betien*.

Klucht van de Koe, aan 't einde. Nou *laat* mijn *betien*.
Kl. v. d. Molenaar. Ey *laat* mij iens *betien*.
Broer Cornelis hist. I d. bl. 162. *Laten betyen* en geworden.
Kamphuijzen Psalm. bl. 15. Ach God heb medelijden,
En *laat* de straf *betijden*.

En bl. 112. *Laat* o Heer de straf *betijden*. d. i. Zie af van de straf, laat de straf varen, straf mij niet; mitte, omitte poenam, missam fac poenam. In *Waatze Gribb. Brill*. bl. 92, Ick woe dat opsnappen *betjen litte*, d.

i. nalaten, daarlaten, van afzien. Zoo is dan bij onzen Dichter:

Doz so *litflu* mij *betjean.*

Gij bekreunt u niet om mij, laat mij loopen, laat mij aan mij zelve over, met mijne kinderen. Vergel. *Wassenbergh* in *Idiotico.*

BETJIENJEN, bedienen, waarnemen, II d. 100, 114. Verled. Tijd en Deelw. *Betjienne.* V. d. *Betjienninge*, bediening, II d. 100. Zamengest. *Betjienst-firddigjen*, dienstvaardig gehoorzamen, II d. 65.

BETIJZJEN, beteezen, verwarren, inwikkelen, I d. 231. - *Van der Veen. Raets.* bl. 126. Hoe was de weert *beteesd.* d. i. in verwarring, verslagen. bl. 131. Die waren doe *beteest.* d. i. in onzekerheid, wat te moeten doen, in verlegenheid. Vergel. *Junius*, in *Tease*, carpere, trahere, vellicare. *Kiliaan*, in *Teesen.* Het schijnt ons *Bedeesd* te zijn; dat *Weiland* afleidt van *Daesen*, delirare.

BETINCKJEN, bedenken, uitdenken, comminisci, I d. 2, 8, 69. Waarvoor men in de *Bijdrag.* van *Wassenbergh*, I St. bl. 162, leest *Betijnken.* En in de Hist. van *Broer Cornelis*, I d. bl. 276, *Bedincken.* - Maar veel meermalen vindt men bij onzen Dichter *Betinsjen.* - B. v. voor *bedenken*, *zich herinneren*, II d. 111. - *overdenken*, *nadenken*, cogitare de re, II d. 114. - *Zich bedenken*, *andermaal nadenken*, mutare animum, revocare se, I d. 56. - *Bedenken ten goede*, *begunstigen*, I d. 108, 109, 173. II d. 59. — V. h. *Betinssen*, overweging, I d. 71, alwaar men leest: *IJn betinssen nimme*, in overweging nemen. I d. 94, *IJn swier betinssen*, in bekommerende herinnering, naargeestige gedachten. - *Betinckinge*, herinnering, nagedachte aan of over iets, II d. 68. - *Betinslijck*, bedenkelijk, II d. 76. - De Verled. Tijd en Deelw. zijn eveneens, *Betocht*, zoo wel van *Betinckjen* als van *Betinsjen.*

BETJOEDEN, beduiden, beteekenen, I d. 51. Daarvoor leest men in *Waatze Gribb. Brill.* bl. 60, *Bytjoete*; doch bl. 14, *Betjut*, en bl. 72, *Betjutten.* Bij deze gelegenheid herinner ik, dat men op de spelling van dat boeksken niet kan afgaan, want dezelve is van eersten aanleg af niet goed ingerigt. Beter is *Bitioda*, dat men in de O. F. W. leest, bl. 3. - *Kiliaan*, *Beduijden*, *Bedieden*, significare - inter-

pretari. *Maerlant*, II 428, 15 en 24, gebruikt *Bedieden*, voor *opvatten*, *verklaren*, *erkennen*. Dit woord behoort tot *Tyden*, i. q. *Dyden*. Vergel. *Wassenbergh*, *Bijdr*. II, 21.

BETJUWGJEN, betuigen, betogen, verzekeren, verklaren, I. d. 39, 44, 219. II d. 64, 68, 69, 97. – Betuigen bekennen, fateri, II d. 105. dit W. W. behoort tot *Tijgen*. Zie ald. V. d. *Betjuwg-kunst*, betoog-kunst, logica, II d. 104.

BETRACHTJEN, betrachten, gade slaan, opmerken, I d. 112. Zie *Kiliaan*.

BETROUWJEN, betrouwen, vertrouwen, I d. 149.

BETTEN, betten, nat maken; dooven, uitdooven, I d, 3, 211. – Afwasschen, reinigen, I d. 116, 130.

BETWINGEN, en BETWINGJEN, bedwingen, onder zijne magt brengen, I d. 74. II d. 65. – Bedwingen, intoomen, II d. 69. – Noodzaken, II d. 69. – V. d. *Betwinger*, bedwinger. Zie *Albetwinger*. – *Betwange*, bedwang, II d. 87. – De Verled. Tijd van 't W. W. is *Betwong*, (voorheen ook *Betwang*) het Deelw. *Betwingd* en *Betwongen*.

BEWâDEN, beheerschen, bestieren, in zijne magt hebben; bewaren, in stand houden, onderhouden, I d. 78, 196, 197, 209. Het Verled. Deelw. *Bewaaden*, vindt men in de Bijdr. van Wassenbergh, I St. bl. 169. – V. d. *Bewâd*, *Bewâde*, magt, geweld: beheer, bestier, bewind; bescherming, I d. 92, 176. II d. 87, 99. Zie *Wâd*.

BEWâNNELJEN, eenen weg bewandelen, II d. 89.

BEWEARJEN, bewaren, in zich besluiten, bevatten, servare, continere, I d. 42. – Behoeden, voor of tegen iets, I d. 102, 105, 149, 181. II d. 50. – behouden, retinere, reservare, II d, 107. – Bewaken (de deur) I d. 122. – De wacht houden, bewaken in den kerker, II d. 72, 73. – Ondersteunen, schragen, I d. 162. – Nakomen, gehoorzamen, I d. 119, 148. De Verled. Tijd en Deelw. zijn *Bewerre*, en even zoo ook de Gebied. Wijze. Zie *Helle*, *Schamme*. In de *Bijdr*. van *Wassenbergh* I St. bl. 153, *Bewaarje*. A. S. *Bewerian*. Het eenvoud. in 't M. G. *Wardjen*. Vergel. Junius in *Ward* en *Regard*.

BEWENJEN, bewonen, I d, 196. II d. 71, 73.

BEWEYTSEN, bewaken. V. d. *Beweytser*. Zie *Siel-beweytser*.

BEWIJNNEN, bewinden, omwinden; bedekken, bekleeden. Verled. Deelw. *Bewuwne*, I d. 203. *IJn 't swart bewuwne*, met rouwgewaad bekleed.

BEWIJZJEN, bewijzen, met voldoende bewijzen aantoonen, argumentari. probare rationibus, II d. 92. 96. — Bewijzen, betoonen, laten blijken, b. v. Vriendschap, II d. 71. Liefde, II d. 75. Trouw, II d. 81 Ontzag en eerbied, II d. 94. — V. d. *Bewijz-wirdden*, bewijs-redenen, bewijzen, II d. 65. Verled. Tijd en Deelw. *Bewijzge*.

BEWILLIGJEN, bewilligen, toestaan; toestemmen, I d. 39, 40. — V. d. *Bewillinge*, bewilliging, toestemming, I d. 39.

BEWIRCKJEN, bewerken, bearbeiden, I d. 231. Het Verled. Deelw. *Bewircke*.

BEWISSJEN, bewissen, verzekeren; iets zeker opnemen, zich wel beraden. De Verled. Tijd en Deelw. *Bewisse*, welberaden; verzekerd, overtuigd, II d. 78. 108. Dit W. W. is in Friesland nog overal in gebruik. - *Melis Stoke*, III, 756. en IX, 670, *Hem bewissen*, zich beraden, bedenken, overleggen, beraadslagen. *Kiliaan*, *Bewist*, Fris. certus. *Maerlant*, II, 437, 16. *Onbewist*. Voorts geeft *Kiliaan* op, *Bewisten*, Holl. Fris. verzekeren. Doch hier voor leze men vooral *Bewissen*, met twee *ss*. — *Bewissid*. Afegab. bl. 161.

BEY, eene bei, bes, bezie, II d. 5, 6.

BEYDE, **BEYD**, beide, I d. 11, 27, 39, 51, 53, 159. In welke laatste plaats men leest: *Tuwck', staemme' in wirtlle beyd*. Hier wordt het derhalve niet van *twee*, maar van *drie* gebruikt, en hierin is *Melis Stoke* reeds voorgegaan. Zie de voorbeelden, door den grooten *Huydecoper* aangehaald I, 607 en II, 6. — Zoo zegt men hier en elders nog: ik wensch U goeden morgen, (dag of avond) *allen met U beiden*, wat getal ook de dus begroeten uitmaken. — *Beyde gearre*, beide te zamen, II d. 82. Zoo hebben *Maerlant*, I, 131, 33, en elders, *Melis Stoke*, III, 710, *Beide* of *Beede gader*. *Alle beyde* is in Friesl. nog zeer in gebruik.

BICHTE, biecht, belijdenis van overtreding. I d. 131. *Maerlant* II, 239, 40, *Die Pape nam byechte*, dat hij bl. 241, 102, noemt met het W. W. *Byechten*. *Kiliaan*: *Bichten*, *Biechten*. *Teutonista*: *Bycht*. — V. h. *Bichtere*, een biechter. Zie *Suwne-bichtere*.

BIDDEN, bidden, ſmeeken, verzoeken, I d. 57, 63, 96, 107. II d. 51, 67, 70. Verled. Tijd *Bea.* Deelw. *Bean.* *To bry bidde* is in *Waatze Gribb. Brill.* bl. 76 en elders, iemand op een gastmaal noodigen, b. v. bij gelegenheid van eene Bruiloft, eene Kraam. *Ien bry jaen*, leest men aldaar bl. 92.

BIEDEN, bieden, aanbieden; dankbaarheid bewijzen, I d. 224. Dit woord gebruikte reeds *Stoke* voor *aanbieden*, *opdragen*, (de kroon) I, 213. Dit W. W. heeft in zijne vorming zoo veel overeenkomst met het vorige, *Bidden*, dat men het ſchier voor een en hetzelfde zou kunnen houden. Het voorbeeld door *Weiland* uit *van Velthem* aangehaald in 't Werkw. *Bidden* met den 3 Naamval: *Eer bidd' ic der Coninginne*, schijnt dit te bevestigen. *Bidden* zou dan zoo veel beteekenen als *zijne hulde bieden.* De Verled. Tijd is ook hier *Bea*, het Deelw. *Bean.*

BJEALGH, de balg, buik, I d. 208, van den Walvisch. In *W. Gr. Brill.* bl. 41 en 55, leest men *Beelg*, en zoo ook in *Waſsenb. Bijdrag.* I St. bl. 164. *Junius. Bellie*, venter. V. b. *Bjealgje*, vreten en zuipen, in den balg ſlaan, I d. 79. Vooral, zuipen, I d. 67. — *Bjealgert*, een braſser, dronkaard, helluo, II d. 89. In de *Historie van Broer Cornelis* vindt men I d. bl. 359, *Balger.* — *Bjealgerye*, vraat- en zuiplust, I d. 61. — Zamengest. *Bjealg-broare*, een zuip- en ſlempbroeder, combibo, I d. 204.

BJEALSCKJEN, brullen, rugire, I d. 208. Ook van runderen en andere dieren. Voorts in 't algemeen, ook van menſchen, balken, tieren, ſchreeuwen. In een Friesch ſtukje vind ik den Verled. Tijd *Bjealſte.* Men vindt ook *Bjealzjen*, zie *Uwtbjealzjen*; als mede *Balckjen.*

BJEAR, bier, cereviſia, I d. 1, 6. 50, 52, enz. In *W. Gr. Brill. Bjeer*, bl. 57. *Bjier* en *Bjiercke*, bl. 1. *Bjer* en *Bier*, bl. 68 en 76. Doch zelfs na de nieuwe uitgaaf van dit Boekske, is de ſpelling zich zelve ongelijk gebleven, en verre af van met de echte uitſpraak, hier en daar, overeentekomen. A. S. *Beor.* M. G. *Bar.* Eng. *Beer.* Meer dan waarschijnlijk stamt dit woord af van 't A. S. *Bere*, hordeum. Vergel. *Waſsenb Bijdrag.* II, 17, volgg.

BIEN, een been, os. I d. 22, 182, 201. Meerv. *Bienen*, I d. 130. II d. 62. Doch in de *Bijdr. van Waſsenb.* I, 168,

leest men volgens de uitspraak beter *Biennen*, en zöo vind ik het ook elders. In de O. F. W. *Been*, *Bena*, Gen. *Benis*, en *Beens*. — *Biente*, gebeente, I d. 154, 162, 182, enz.

BIER, eene baar, doodbaar, I d. 51. Intusschen hebben wij t. d. p. te denken aan het *Graf*, gelijk *Kiliaan Baere* zoo ook vertaalt door Cenotaphium, tumulus inanis. Het is bekend, dat de *Baar* oudtijds diende voor *Kist*. Zie *Wassenb. Bijdr.* II, 45, 47, en *Weiland*. Vergel. *Lucas* VII, 14, 15. Men zou het dus t. d. p. door eene catachresis, die onder ons zoo gebruikelijk is, kunnen nemen voor eene *doodkist*.

BIET, beet. Zie *Bijter*.

BIJCKER, een beker, II d. 95.

BIJLD, een beeld. Voor eenen persoon genomen, drukt het het denkbeeld van schoonheid uit, b. v. I d. 3, 13, 31, 38. *Kiliaan*: *Beld*, *Beeld*, *Bild*. *Teutonista*: *Bilde*, *Bijlde*. *Maerlant*, II, 248, 63, 't *gebeelde*. In 't Meerv. *Bijlden*, I d. 40, en *Bijldene* I d. 222, Afgodsbeelden. Het W. W. *Bijlden* en *Bijldjen*, zie *IJnbijldjen* en *Uwtbijlden*. — *Bijldnisse*, beeldnis, I d. 161.

BIJLLJEN, blaffen, baffen. I d. 11, 101. Figuurl. zich luid laten hooren, als ware het, blaffend voortbrengen, I d. 98. Schimpende uitroepen. I d. 171. Godslasterlijk uitsnappen, I d. 129 (in den Grond-tekst Spreuk XXX staat *verloochenen*) ja zelfs aangrijnzen, aanranden, I d. 76. *Van der Veen*, *Overz. Gez.* bl. 406.

Men magh niet *bellen* uijt al datter is gesçhiet.

Junius in *Bellow*. *Kiliaan*: *Bellen*, latrare. *Teutonista*: *Baffen*, *Belen*, *Blaffen*, *Bloecken*, latrare. *Bilen* leest men bij *Maerlant*, I, 283, 9, en in de Bijdragen van *Clignett*, tot de O. Nederl. Letterk. bl. 159. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *V. Bijlen*. *J. H. Hoeufft*, *Taalk. Aanmerk. op Fr. Spreekw.* bl. 15, volgg. — Verled. Tijd en Deelw. *Bijlle*.

BIJNNEN, binden, I d. 1. d. i. vereenigen. Bij *Starter* en anderen vindt men *Bijnen*. In den *Teutonista*, en bij *Bredero*, *Bijnden*. Vergel. *Hoeufft*, bl. 14. — Verled. Tijd en Deelw. *Buwne*, I d. 17, 22, 94. enz. Zie op dit woord de verdere afgeleide met *uw*. — *Bijn-jearn*, bindgaren, II d. 49, dat *Wassenb.* in *Idiot.* verklaart door *gewoon dun en fijner touw, dat men gebruikt om te binden*.

BIJTTEN, bijten, steken. I d. 5, 15, 170, 190, enz. Verled.

Tijd: *Biet*, Deelw. *Bijtten*, II d. 98, en *Bijttne*, II d. 95, 103. *Bitende dieren*, *Maerlant* I, 322, 6, voor *verscheurende*. V. h. *Bijtte*, een beet. *Naet in bijtte*, niet met al, I d. 10. Men vindt *Niet een beet*, ook zoo bij onze Dichters, *Baardt*, *Bredero*, *Starter* enz. Ja zelfs bij *Marnix* R. B. fol 179. Elders vind ik ook bij inkorting *Nen bijt*, zoo als men in Friesl. nu veelmalen hoort. Vergel. *Wassenbergh Idioticon* in V. — Het Verkleinw. *Bijtke*, een beetje, een weinig, I d. 7, 23, 64. In *W. Gribb. Brill.* vindt men meermalen hier voor *ien bijtje*, naar de tegenw. uitspraak. *Junius* in *Peece*. — *Bijtlig*, bijtachtig, bits, vinnig, II d. 72. *Teutonista: Bijtlick*, morfilis. Vergel. *Wassenbergh Idiot.* Zamengest. *Bijt-smertjen*, eene gevoelige smart veroorzaken, II d. 88. — *Bijt-woeckerjen*, uit schraapzucht met zijn geld woekeren, zijn geld op woeker geven (in den Grond-tekst Psalm XV) want *Bijtten* beteekent dikmaals een groote mate van inhaligheid en schraapzucht.

BIJZE, een bijs, bies; boef, schurk, spotvogel. Vergel. *Wassenb. Idiotic.* — *Bijzjen*, den schurk spelen, een boevenstuk begaan, I d. 66. *Kiliaan: Biesen*, *Bisen*, *Bijsen*. *Junius* in *Bismare*. — *Bijserije*, looze streek, spotlust, I d. 61. — Zamengest. *Bijze-pertte*, een boevenstuk, I d. 97. — *Bijze-stick*, I d. 169. — In *W. Gribb. Brill.* bl. 75. *Biese-stick*, welk woord daar, door *IE* voor IJ te zetten, geheel verhollandscht is, gelijk ook bl. 53.

BILLICKHEYT, billijkheid, I d. 194.

BIN (ICK) ik ben, I d. 3, 4, 8, enz. *Wassenb. Bijdr.* I, 144, 164, *Ik ben.* De Ouden *ick bem.* Verl. Tijd *wier*, Deelw. *west*, *wezzen*. Onbep. Wijs *wezzen*, zie ald. en de vervoeging in de *Inleiding*.

BINDE, eene bende, hoop, menigte, II d. 73.

BINGEL, een bengel, guit, boefje, (van den Min-God) I d. 30. *Waatze Gribb. Brill.* ook *Bingel*. *Starter Fr. Lusth.* bl. 25, noemt Cupido *Het boefjen, die Bengel, die kleijne guit.* Zoo ook *Bredero* in *Angeniet* III d. 1. hand. *Bengel* eigenl. stipes. *Kiliaan*: *Benghel*, *Binghel*, fustis. — rusticus, caudex. Zie voorts *Junius*, *Weiland*.

BINNE, binnen. I d. 30, 51, 60, 65, enz. *Junius*, *Ben*, intus. Bij onze Ouden ook dikmaals *Bin*. Zie *Bilderdijk*,

Taal- en Dichtk. Verfch. III, 152. — *Binnenfte*, het binnenfte, I d. 42. — Zamengelt. *Binne-borst*, inborst, hart, ziel, I d. 109. II d. 69. — *Binne-hert*, hetzelfde, I d. 213, 216. — *Binne-herts-kuwl*, de diepfte bodem van het hart, I d. 162. (de Grond-tekst Psalm LI *het binnenfte.*) — *Binne-holle*, het binnenhoofd, brein, I d. 83, II d. 48. — *Binne-huwz*, het binnenhuis, dat de Boeren in Friesl. thans noemen *it Bin-huwz.* V. h. *Binne-huwsche*, binnenshuifche, dat binnens huis gefchiedt of verrigt wordt, I d 65. — *Binne-keamer*, binnenkamer, II d. 65. — *Binne-pijnne*, inwendige pijn, zielenfmart, II 71. — *Binne-fchuwlljende*, van binnen verfcholen, verborgen, bedekt, II d. 103. — *Binne-witten*, het geweten, II d. 92.

BINSGJEN, reinigen, zuiveren, I d. 111, 161. Men hoort dit woord in Friesl. nog menigmaal voor *rosfen*, *flaan*, vooral het zamengelt. *óf-binsgjen.* Uit dit punt uitgaande, brenge men het tot *Benfe*, *Binfe*, *Bonfe*, *Bunfe*, klanknabootfende W. W. Zie *Weiland*, in *Bonzen.* Bij ouds beteekende *Bengel*, *Bingel* een ftok: *Bengelen*, *Bingelen*, caedere fustibus, *Kiliaan. Rosfen*, *afrosfen* beteekent ook *flaan* en *fchoonmaken*, *reinigen*, op eene gevoelige wijze namelijk. Men noemt dit ook wel eens *roeden*, *roden*, *roeijen*, van *roede*, De Grieken zeggen ἄιρειν, tollere pp. fordes, dein purgare, unde Καθάιρειν, Καθαρος. Zie *Klinsg-binsgjen.* De Verled. Tijd en Deelwoord *Binsge.*

BIRD, de baard, I d. 53, 175. A. S. *Beard.* Vergel. *Ypey*, *Gefch. der N. T.* bl. 99.

BITTER, bitter, I d. 173. — *Bitterfte*, I d. 72. — *Bitterheijte*, II d. 86, 88. *Wasfenb. Bijdr.* I, 154. 166, ook *bitter*, en *bitterens*, voor bitterheid. (Vergel. *Aanmerk.* achter het *Idiot. Fris.* bl. 119) doch ook *bitterheit*, ald. bl. 164.

BJUESTER, bijster, vervolg. wonder, zeldzaam, vreemd, zonderling, I d. 16, 25, 33. II d. 85, 109. V. d. *Bjuesterteken*, wonderteeken, II d. 73. — Vervaarlijk, geweldig, groot, I d. 130, 145, 159. II d. 75, 88, 100. Bijw. *Bjuester*, zeer, II d. 79, grootelijks, geheel, I d. 26. — Beroofd, missende, I d. 19. Zie *Spoar-bjuester*, *Reauwe-bjuester.* Comparat. *Bjuesterer*, grooter, afschuwelijker. II d. 75. — *Bijster* voor vreemd, *Baardt* bl. 14. *Bijsternis van zinnen*, *Hooft* N. H. Zie *Junius*, in *Boyfterous Weather*, en *Weiland.*

BLAETTJEN, blaten. Zie *Uwt-blaettjen*.

BLAUW, BLAUWE, blaauw, I d. 65, 67, 97. II d. 95. Op bl. 67 leest men *Blauwe Secken*, blaauwe geldbeurfen. Deze hadden de lieden oulings hier te lande, om er hun geld in te bergen, en noemden die *pongen*. Zie *J. A. Backer*, *Mengel. uit mijne Portef.* II d. 2 St. bl. 145. Deze gewoonte van *blaauwe* beurfen te dragen, fchijnt oud en algemeen te zijn geweest. *Marnix* in zijne R. B. fol. 249 vfo, noemt onder de Deugnieten ook *blauwe Sackmeters*, *Woeckeraars*, enz.

BLAY, blei, witvisch, II d. 5.

BLEA, bloode, bloo, I d. 139, 143, 145, 146, enz. *Junius*, *Bleat* in addend.

BLEACKJEN, blaken, blinken, fchijnen, lichten, I d. 121, 126, 193, 222. Hetzelfde W. W. is *Blæckjen*, dat voor *gloeijen* ftaat, van 't zilver in den oven, I d. 102. Hier mede ftaan in verbindtenis *Blecken*, *Blicken*, *Blijken*. *Maerlant*, I, 315, 10. *Die bleckten wide*, die wijd en zijd blonken. I, 405, 48, *Als fi fagen den brant bliken*, d. i. fchitteren. Men voege de N er in, en men heeft *Blank*, *blenken*, *blinken*, *blijnken*, allen bekende W. W. — *Branden* en *blaken*; *brand* en *blaak*, vindt men dikwijls vereenigd, b. v. *Bredero*, in *Rodd.* en *Alph.* bij mij bl. 12. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 54 en 91. — V. h. het voortdurend W. W. *Bleackerjen*, blakeren, blikkeren, flikkeren, I d. 2, 42, 69, 100. *Blickeren* en *blaeckeren* vindt men vereenigd bij *Bredero*, in den *Brief* aan *H. de Groot*. *Starter Fr. Lusth.* bl. 84, a. *Blickeren* en *glans*, bij *Bredero*, *Lucelle*, begin. Zie *Klanck-bleacker-flamjen*. Vergel. *Kiliaan* en *Weiland*.

BLÆRJEN, blaren, bleeten, I d. 57. *Teutonista*: *Bleren*, *reren*. mugire — boare — balare. *Kiliaan*: *Blaeren*, boare, mugire, balare; vagire. Van dezelfde beteekenis is *blaettjen*. Zie ald.

BLEAT, bloot, naakt; ledig; zigtbaar. I d. 9, 30, 51, 94, 100, 148, 208, 210. *Melis Stoke*, IX. 220, *Bloet*, openlijk. *Asegab.* bl. 247, *Blat*, arm. Zie *Ont-bleatjen*.

BLED, een blad, I d. 69, 191, 209. Bladzij, I d. 218. Zie *Boeckbled*. Meerv., *Bleddlen*, bladeren, folia, II d. 6, 91. Scidulae, chartae, II d. 51. De H. Schriften, II d. 107. —

Hiervoor leest men in de *Bijdrag.* van *Wasſenb.*, I d. 152, *Bleên.* — Zamengeſt. *Bled-print*, het werktuig om bladen te prenten, d. i. te drukken, de drukpers, I d. 91.

BLIEDEN, bloeden, I d. 23, 61. De Vervoeging is: *Ick blied*, *y bliede*, *bliedſtu*, *hij blet*. *Wij*, *jiemme*, *jo bliede.* Verled. Tijd *Blette.* Deelw. *Blet.*

BLIER, vrolijk, blijd, I d. 11, 13, 20, 33, 47, 91, enz. *Wasſenb. Idiotic.* Misſchien is het de Comparat. van 't oude *Bli.* V. h. *Blierheyt*, vrolijkheid, blijheid, I d. 91. — *Bliercкjen*, vrolijk zien. Figuurl. vrolijk aanlichten, opkomen, van de zon, I d. 42. — Zamengeſt. *Blier-eage*, blij-oogig, vriendelijk ziende, I d. 16, 178. — *Blier-hertig*, blijgeestig, Voorr. — *Blier-laeytſende*, vriendelijk lagchende, II d. 81. — *Blier-ſillig*, blijzalig, blijgunſtig, I d. 229. — *Blier-wijt*, vrolijk-wit, aangenaam wit, I d. 32.

BLIEUWEN, blijven, I d. 5, 8, 9, 40, enz. *Dogge' ick lit dat dear by blieuwe*, I d. 58. *Clignett*, Voorr. voor den *Teuton.* bl. XL *Lasſenſin* of *lasſen weſen*, iets daar laten. *Stoke* I, 303, Hier *latic* myn ſchriven *bliven.* Het W. is zamengeſteld uit het Onſcheidb. Voorz. *Be* en *lijven.* Zie *Junius* in *leave.* — Verled. Tijd *Bleauw*, I d. 62, 63, enz. Deelw. *Bleauwne*, II d. 74. — Zamengeſt. *Blieuw-pleats*, verblijfplaats, II d. 64 — *Blieuw-tjienſte*, een blijvende, voortdurende, of vaste dienst, I d. 175. De overdragt is genomen van den dienst van knechten en meiden.

BLIEZEN, blazen, I d. 43, 77, 97, 119, 129, 191. Zie *Uwtbliezen.* — Zamengeſt. *Bliez-bortjen*, onder het uitblazen van water ſpelen, ſpelemeijen, dartelen; van den *Walvisch*, I d. 208. — *Bliez-ſtien*, ſteen in de blaas, graveel, II d. 112. *Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 110, *Nier- en blazen-ſteen.* — *Bliez-wijn*, blazende wind, I d. 202.

BLINCKJEN, blinken, I d. 64, 125, 126, 219; II d. 48. — Verled. Tijd *Blonck*, I d. 87. Deelw. *Bloncken.* *Blicken* gebruikt *Kamph.* St. R. bl. 405, Gelijk de ſnee van verre *blikt*, en zoo ook *Pſalm.* bl. 333, en 338, Zoo lang 't geſternt aan 't Hemelrond zal *blikken.* En *verblicken*, d. i. doen verbleeken, den glans doen verliezen; ontſtellen, verſchrikken, St. R. bl. 459, Schiet uw ſtralen en *verbliktze.* *Wasſenb. Bijdr.* I, 160, *Blijnken*; gelijk men *hier*, en elders nog ſpreekt. — Zie op *Bleackjen.*

BLIXEME, de bliksem, I d. 222. II d. 73. Bij inkorting *Blixme*, II d. 96, 97. Meervoud *Blixemen*, I d. 43. — Zamengest. *Blixeme-fjoer*, I d. 86. — *Blixem-strielle*, II d. 67. — Het W. W. *Blixemjen*, bliksemen, I d. 62, 72. Doch bedrijvend, I d. 188, door den bliksem vernietigen.

BLOAZJEN, blozen, II d. 89. De *bloazjende* jieren, overdr. voor de *bloeijende* jaren der Jongelingschap. *Kiliaan*, *W eiland*, *Bloſen*, *Blozen*.

BLOED, bloed, I d. 15, 38, 57. 72, enz. Een *bloed*, onnozel mensch, II d 90. In *Waesenb. Bijdr.* I, 158, 159. 165, vindt men zonder *d*, *Bloe*, schoon men bl. 162, ook *bloed* leest. Zamengest. *Bloed-boalsche*, bloedbeulsche, bloeddorstige (mannen) I d. 218 — *Bloed-frjuen*, bloedvriend, II d. 64. — *Bloed-huwn*, bloedhond, I d, 82. Deze scheldnaam ziet op *Filips de IV*. Reeds van *Filips de II* zong *van der Veen*, O. G. 397 en 398.

Dat uwen Koninck Philip daer van (t. w. de luizen) is opgegeten,

Dien *Bloet-hond* is daerdoor van 't snoode lijf beroofd.

Vergel. ald. bl. 412, *Geuse Liedek.* fol. 28. Vernielen U *Bloet-hont*, den vromen een Tijrant. En ald. worden in 't algemeen, bl. 61 verso, de spaansche krijgslieden *Bloedthonden* genoemd. — *Bloed-rea*, bloedrood, II d. 71. — *Bloed-rie*, bloedraad. de bloedraad van Spanje, I d. 80. — *Bloed-schild*, bloedschuld, I d. 162. — *Bloed-stirtten*, het storten van bloed, II d. 77. — *Bloed-striem*, een bloedige striem, I d. 153. — *Bloed-toarst*, bloeddorst, I d 166. — *Bloed-wauweljen*, bloed spuwen, uitstorten, uitgieten, II d. 113. Zie *Wauweljen*.

BLOEYEN, bloeyen, I d. 19. Verled. Tijd *Bloeyde*, I d. 62. Zamengest. *Bloey-blomme*, de bloesem, het bloeisel, I d. 119 — *Bloey-grien-bly-blommie-proncke-prealljen*, sierlijk pralen met bloeijende, groene, vrolijke bloemen; Figuurl. van den vroegen morgen, I d. bl. 123.

BLOMME. een bloem, I d. 51, 55, 69, 83, 85, enz. *Maerlant* gebruikt reeds *blom*, of *Blome*, want het Meerv. *Blomen* leest men II, 475. 24. — *Blomte*, gebloemte, bloemen, I d. 73. — *Blommjen*, bloemen, bloeijen, I d. 83. *Kiliaan*: *Bloeden*, *bloeyen*, *Bloemen*, florere. — Zamengest. *Blomme- in Beamke-letters*, I d. 51, Naamletters, in de gedaante van bloemen en boomen zwierig gestikt. *Waesenb.*

Bijdr. II, 26. — *Blomme-blier.* I d. 173, 't *Blomm'-blier grien*, het van bloemen blijdlagchende groen. — *Blomme-jâd*, bloemvoogd (van de zon) I d. 56. — *Blomme-grien*, bloemgroen, I d. 174, *Gruwns blomm' grien forwielt'ne laepe*, de bloemgroene fluweelen lap des gronds, d. i. de groene met zachte bloemen verſierde grond. — *Blomme-kirt*, zoo kort van duur als een bloem, I d. 119. — *Blomme-moanne*, Bloeimaand, Mei. II d. 48, 54. — *Blomme-tuwn*, bloemtuin, bloemhof, II d. 59.

BLY, BLYE, blijd, blijde, verblijd, I d. 24, 36, 53, 77, enz. Comparat. *Blyer*, I d. 10, 20, 104, enz. — *Blijd*, hetzelfde, I d. 55. — *Blyſchip*, blijdſchap, I d. 162. II d. 81, 82. *Maerlant* en *Stoke Bliscepe* en *Bliscap. Broer Cornelis*, II d. 185, 489, *Blyſchap.* — *Blydſchap*, hetzelfde, I d. 155. — *Blyigheit*, vrolijkheid, I d. 131. — Zamengeſt. *Blygaestigheyt*, blijgeestigheid II d. 79. *Starter Fr. L.* 92, 6, en 139, *Blij-geestigh. Kiliaan*, *Blijd-gheestigh*, hilaris. — *Blyherts-gruwne*, hartgrondige blijdſchap, I d. 155. — *Blyljeaſlijck*, vriendelijk, I d. 121. — *Blye-mie*, eene blijmare, I d. 136. — *Bly-tijnge*, eene blijde tijding. *Blytijnge-hijmmel-bode*, I d. 137, een blijdſchap aankondigende Hemelbode. — *Blye-ijvig-sjongende raey*, eene blijde-eeuwigzingende rei, I d. 104.

BLIJCKJEN, blijken, zich vertoonen, I d. 155, 140. II d. 87. *Blijckje litte*. laten blijken, te kennen geven, I d. 167, 223. II d. 64, 69, enz. Verled. Tijd: *Blijcke*, bleek. Ook zoo het Deelw. — *Blijcke*, een blijk, bewijs, I d. 203.

BLIJN, BLIJNNE, blind, blinde, I d. 14, 26, 41, 42, 54, enz. *Teutonista: Blijnt. Wasſenb. Bijdr.* I d. 160, *Blijnd* Zamengeſt. *Blijn-doeckjen*, blind-doeken, den blinddoek voordoen. Figuurl. misleiden, en zich verſchuilen voor —, I d. 60. Wat de heer *van Hasſelt* op *Kiliaan*, in *Blindhoeken* zegt, is niet toepasſelijk op *Friesland*, waar men overal *Blind-doeken* gebruikt: ook is dit woord veel gepaster en natuurlijker, om dat het van zeker ſpel gezegd wordt, waarin men een' der ſpelende kinderen den doek voor zijne oogen bindt, welke daarvan genoemd wordt *Blijn-doek* of *Blind-doek. Bredero* gebruikt het nevens anderen, in *Schijnheilig*, I Bedr. 6 Toon. Vooral de keurige *van der Palm*, in zijne *Redev.* en *Verhand.*, I, 279. Terwijl *Heemskerk*, B. A. bl. 580 gebruikt *Blinthoecken*. Ik houd *Blind-doeken* alleen

voor echt, de anderen beſchouw ik als door den tijd bedorven. *Doecken (doeken)* voor, den doek voor oogen binden, vervolg. misleiden, is bekend, en als zoodanig door *Weiland*, in zijn *Woordenboek*, opgegeven. Het schijnt dus zonder grond te zijn, wat *Van Hasſelt* zegt t. a. p. *Doecken* nihil aliud notat quam *doek worden.* — NB. De twee laatstgemelde woorden *Blijckjen* en *Blijn*, hadden naar den letter-rang moeten staan tusſchen *Blieuwen* en *Blinckjen.* Voeg hier nog bij, dat *Hooſt* meermalen ook *Blinddoek*, en *Blinddoeken*, gebruikt, nooit, zoo veel ik weet, *Blind-hokken.*

BOADE, een bode. II d. 60. (Beter is *Bode*, dat de Dichter elders gebruikt) *Kiliaan*, *Bade* en *Bode.* — *Boadſchip*, boodſchap, tijding; *Geſeinte boadſchip*, gezantschap, II d. 114. Elders vind ik *Botſchip* en *Bodſchip.* Zie *Hijmmelbode*, *Tjienst-boade*, enz.

BOAGE, een boog; I d. 30, 31, 100, 157. II d. 68. Voor Hemelboog, coelum, I d. 108. Zie *Eerm-booge. Ontboage.* V. d. *Boagjen*, boogen, arcuari, flecti, I d. 108. De *OA* pleit voor *booghen*, dat ook *Kiliaan* heeft.

BOAL, een beul, I d. 164. *Hangeman* genoemd door *Stoke*, VI, 1049. *Kiliaan*: *Beudel*, *Bodel* & *Bole.* *Beudel*, *Baardt*, bl. 51, 139, 144. *A. de Rooij*, T. O. & D. *Mengel.* bl. 1.

BOALLE, hetzelfde. I d. 210. II d. 92, 100. Zamengeſt. *Boalle-broare-ombringer*, een Beulachtige, d. i. wreede Broedermoorder, I d. 48. — *Boalſche* zie *Bloedboalſche.*

BOARJEN, boren, ſteken, Figuurl. I d. 54, 180.

BOARNE, bron, fontein, put; putwater, bronwater, I d. 167. *Kiliaan*, *Borne*, *Bornen.* V. h. *Boarnjen*, de runderbeesten op ſtal drenken, of water geven. *Wasſenb. Idiot.* in *Boonen.* Zie *Born-dobbe.*

BOASCHJEN, huwen, trouwen, I d. 12, 36. *Boasckjen*, hetzelfde, I d. 5. Verled. Tijd en Deelw. *Boascke*, I d. 2. *Waatze Gribb.* bl. 5, 9, en *Wasſenb. Bijdr.* I 162, *Boosckjen*, doch *Waatze Gribb.* bl. 23 ook *Boostgen*, lees: *Boostgjen.* - *Boasch*, huwelijk, I d. 35, 36. - *Boasck*, I d. 120. - *Boaste*, I d. 35, 36, 38. II d. 82. - *Boaſchery*, I d. 2. Zamengeſt. *Boasch-fersſe* een huwelijks-vers, II d. 57. — *Boast-forgearringe*, huwelijk, II d. 81. — *Boasch-jieren*,

huwbare jaren, II d. 87. — *Boasck-lietje*, een huwelijks-gedichtje. I d. 4.

BOAZ, BOASE, boos, booze, kwaad, kwade, I d. 59, 95, 97, 102, enz. - *Boàsheyte*, boosheid, I d. 94, 201, II d. 87, 89, enz. Zamengest. *Boasdiede*, misdaad, I d. 99. — *Boasdieder*, kwaaddoener, I d. 104.

BOCKE, een bok, I d. 207, 220. Zie *Stien-bocke*. Vergel, *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 104. Zamengest. *Bocke-bloed*, bokkenbloed, I d. 220.

BOCKJEN, bukken, buigen, I d. 41, 75, 153, 222. Verl. Tijd en Deelw. *Bocke*. — *Bredero*, heeft ook *Bocken*, meer dan eens. *Kiliaan*: *Bocken* i. e. *Bukken*, inclinare se.

BOCHT, een bogt, kromte, I d. 161, 195.

BOD, bod, ruimte, I d. 120.

BÔD, een bed, I d. 168, 179, 184, 210, 219. II d. 71, enz. Meerv. *Bodden*, II d. 95. Zie *Béd*. V. b. *Bôddjen*, bedden, neder- of te bedde leggen, I d. 216.

BODDE, (met een doffe o) arbeid, zwaar werk, gesloof, I d. 208. — *Bodder*, arbeider, slaaf, werk-ezel, II d. 85. — *Bodderye*, werkzaamheid, moeite, arbeid, II d. 111. — *Boddjen*, slooven, slaven, arbeiden, I d. 135, 182, II d. 53, 85, 90, 99. Vergel. *Wassenbergh*, *Idiot*. in *Bodden*.

BODE, zie *Hijmmel-bode*, enz.

BOECK, een boek, I d. 62, 96. II d. 44, 46, 98, 102. 2 Naamv. *Boecks*, II d. 46. Meerv. *Boecken*, II d. 43, 47, enz. Hiervoor vindt men II d. 11, bij den Grammaticus, *Boec*, en 't Verkleinw. *Boecilce*. — Zamengest. *Boeck-bled*, eene bladzij van een boek; een boek, I d. 218. — *Boeck-leaf*, een blad eens boeks, Meerv. *Boeck-leaven*, II d. 107. *Boeck-stoay*, boekstaaf, letter; een werk, gedrukt werk, gedicht, brief, boek, I d. 83, 90, II d. 54. Vergel. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 113. — *Boeck-stoay-stâlle*, de letterkas, I d. 91. — *Boeck-stoyinge*, de spelling, Voorr. — *Boeck-stoayinge*, elk geschrijf, geschrift, boek, brief, II d. 43, 46, 68.

BOELE, boedel. Zie *IJnboele*.

BOERRE, een buur, gebuur, nabuur. I d. 52, 172. Zie *Neyboerre*. — *Boerren*, buurt, gebuurte, I d. 51. *Maerlant* III aant. 21, *Buer*, casa. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, bl. 25, volg. — *Boertte*, hetzelfde, I d. 25, 137, 172. *Cats*, I d. 125, b. en 250 c. *Buerte*. — Zamengest. *Boer-ljue*, buur-

heden, vicini, I d. 49, 65. A. S. *Beorh-leode*, populares. *Gebeor*, conviva, hospes. *Gebeorſcipe*, coena, convivium, d. i. zamenleving. Vergel. *Bilderdijk*, *Geſlacht.* der N. bl. 255. In *Waatze Gribb.* bl. 43 leest men thans *Buwrljoe*, geheel tegen de uitspraak aan. — *Boer-man*, buurman, I d. 67. Zie *Kiliaan* in *Buer*, *Buerlieden*, *Buerman.*

BOERD, een boord, bord, berd, plank, I d. 74. Eng. *Board*, asſer, tabula ſectilis. A. S. *Bræd*, *Bred*, Alem. *Bret.* Zie *Junius. Kiliaan*, *Berd*, *Bord*, *Bred.* — Deminut. *Boerdke*, plankje, I d. 76. — *Maerlant* gebruikt, II d. 314, 3, *Berdt* voor Schilderij, Schilderbord, ook nog op onderscheidene plaatsen in ons Vaderland eenvoudig *Bord* genoemd, om dat men oudtijds op een *plank* of *Bord* ſchilderde. Vs. 11 noemt hij het *Barde.* Wegens de ſpreekmanier: *te borde comen*, *te berde bringen. Huydecoper* op *Melis Stoke*, VI, 922.

BOERDE, boord, kant, rand, I d. 108, 195, 209. II d. 51. Eng. *Border*, finis, terminus, extremitas. Zie *Junius. Kiliaan*: *Boord*, margo, ora. *Melis Stoke*, IV, 830, *An ſijn bort* (*Alkem. boert*) *hebben*, aan zijne zijde hebben. Zamengeſt. *Boerde-fol*, boorde-vol I d. 175, dat is, vol tot aan den rand.

BOESEME, *boes'me*, boezem, I d. 98. A. S. *Boſom.* Zie *Junius. Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 174, en 587, *Boſem.* Komt hiervan 't bekende Frieſche woord *Boesſe*, dat men in de Steden uitſpreekt *Buiſe*, of liever *Buisſe*, voor zak? of komt dit van *Busſe*, pyxis? Vergel. *Junius* in *Box*, *Wasſenb. Idiot.* in *Buiſe*, en *Weiland* in *Bus.*

BOETJEN, boeten, verbeteren, herstellen. Zie *Fortjettelboetjen. Kiliaan*: *Boeten*, *Boetſen*, *Butſen*: ſarcire. Behoort tot *Bet*, *Bat*, *Baet.* Zie *Junius* in *Beate. Maerlant* II, 173, 12, gebruikt *Boeten* voor ondersteunen, onderhouden, nooddruft geven. Vergel. Vs. 18. Wegens de verdere beteekenisſen zie men *Weiland* en anderen. — *Boete*, verbetering, berouw. - Zamengeſt. *Boet-firddig*, boetvaardig, gereed en geneigd om zich te beteren, I d. 112, 184. — *Boetfirddigheyte*, boetvaardigheid, I d. 160.

BOEY, band, kluister, I d. 111. Zamengeſt. *Boey-tried*, I d. 87. *Dijn boey-tried iz folſponne*, de draad, waarmede gij gekluisterd zult worden, is reeds afgeſponnen.

BOEIJSSE-KOAL, kabuis-kool, brasſica capitata, I d. 66. Zie *Kiliaan* in *Kabuijs-kool*. *Junius* in *Cabbage*, caulis, brasſica. — *Baardt*, bl. 129, Die naulijcks, ſoo men ſeijt, de *Bete* van *Buijsſe-kool* en kennen. Bl. 298, ſij ſullen door den gorgel vlieten, gelijk het vijer uyt een bevroſen *Buijsſe-kool*. *Van der Veen*, *Raads*. bl. 89 gebruikt *Buijs-kool*. Van daar noemt men den bovenſten top des torens van *Deinum* wegens de gelijkheid: *Deinumer Buiskool*. *Weiland* leidt dit woord af van *Kabuis*, een klein vertrek, om wat voorraad in te bergen. *Kiliaan* en *Junius* van *Caboche*, *Cabeça*, cabo, caput; welke laatſte afleiding vermoedelijk meer bijval zal vinden, wegens de gelijkheid, welke eene kool heeft met het hoofd.

BOEYTSEN, butſen, botſen, kloppen, ſlaan, I d. 53. *Kiliaan*, in *Boetſe*, i. e. *Butſe*, tuber: *Boocken*, *Boken*, tundere, pulſare: *Booten*, malleo contundere: *Botſe*, *Butſe*, pulſatio: *Botſen*, *Butſen*, pulſare. Vergel. *Wasſenb. Bijdr.* II d. 44. Zie *Buwtſen*.

BOEIJTTE, buiten, zonder, I d. 25, 57, 58, 59, 74. Zie *Buwtte*.

BOEYTTER, butter, boter, I d. 65, 66. *'t Schijnt reaboeytter oone beame*. *Cats* I, 439, b. 't Is al *boter tot den boom*. Een algemeen bekend ſpreekwoord. *Kamphuijzen*, Pſalm. bl. 161, gebruikt *Butter*, dat in Frieslands Steden zeer gebruikelijk is. *Waatze Gribb*. bl. 8 *Buwtter*; doch bl. 56 *Buwtir*.

BOFFE, een bof, pof, ſlag, val, I d. 213. *Bof* van vijandlijkheid, *Hooft* N. H. (1656) bl. 487. Op een *bof*, *Hooft*, bl. 124, en *Bredero*, Stomm. Ridd. bij mij bl. 438, en op de *wilde bof*, *Hooft*, bl. 435, *Bredero*, bl. 441. Vergel. *Kiliaan*, in *Bof*, *Teutonista*, in *Buff*, *Junius*, in *Buffet*, *Puſt*, *Rebuſt*, en *Burman*, *Aanmerk. op de N. T.* II d. bl. 28.

BôL, bol, concavus, I d. 67, 77, *Hôl oer bôl*. praeceps. V. h. het W. W. *Bôlljen*, dat met *hôlljen* meermalen is vereenigd, b. v. I d. 74, 156, *Hôllje in Bôllje*, holle-bollen, praecipitari. *Kiliaan*, *Bollen*, volvere, rotare.

BôLE, een bol; ſchrandere en bekwame knaap, I d. 4. Men gebruikt dit W. ook in de beteekenis van *Wittebrood*. Zie *Wasſenb. Idiot.* in *Bol*. In beide beteekenisſen behoort het tot *Bol*, kloot, bal, hoofd. *Kiliaan*, *Bol*, — *Bolle*, globus-caput. V. h. *Bolle-krolle*, bolle-krulle, I d. 54, *Bolle-krôllc*

hölle, schoone klanknabootsende woorden. Nog zegt men: *Een krulle-bol.* — *O Bole, dy gean koe!* heeft een spreukachtig voorkomen, en wordt hier, zoo 't schijnt, als Tusschenwerpsel gebruikt.

BÔLLJEN, behagen, bevallen, wel aanstaan, I d. 97. *Bredero, Klucht van Sijmen sonder soetigh.* Sou mijn dat niet *bollen?* *Cats*, I d. bl. 433, b. Ach! des voermans hees geschal, *bolt* den minnaar niet met al.

BÔLLJEN, bulken, mugire, boare, I d. 57. Voor *Bôlckjen*, hetzelfde met *Bâlckjen*, *Bâltsen.* Zie ald. Hier mede staan ook in verbindtenis ons oude *Baalen*, *Bolderen*, *Bulderen.* Het Lat. *Boare*, *Baubari.* Het Grieksche βοᾷν, βαΰζειν: alle klanknabootsende woorden, van *Bo.* Vergel. *Junius*, in *Bawle.*

BOLLE, (met een doffe *o*) een bul. V. h. *Bolle-beck*, een bulle-bek, bek van eenen bul, I d. 67, ons *Bullebak.* *Bredero, Kl. van Sijmen:* Fy ghij *Bulle-back!* *Bulle-man* gebruikt *Cats* meermalen voor *Spook.* Vergel. *Junius*, in *Bull*, *Wasfenb. Idiot.* in *Bolle.* Voeg bij de daar aangevoerde voorbeelden nog *Waatze Gribb. Brill.* bl. 63, *Bolle-keal.*

BOL-WIRCKJEN, met een bolwerk voorzien; Figuurl. omringen, omgeven, II d. 66. *Gabbema*, gebruikt *Bebolwerken*, in *Klioos kraam*, bl. 38. *Kiliaan*: *Bebolwercken*, aggere sive vallo munire. Vergel. *Junius* in *Bullwarck*, munimentum, en *Sconce*, idem.

BONCK, bonk, been, os, I d. 54. *Baardt*, bl. 139, Soo lang dat U huijt, soo naukens om U *boncken* sluit. Voor *been*, *schenkel*, crus, vindt men het ook elders.

BONGE, blaas, pisblaas, II d. 106. *Waatze Gribb.* bl. 4, 65. *Lille-pijpkers-bonge* is een zakpijp, doedelzak, I d. 1. Vergel. *Wasfenb. Idiot.* in *Bonge.*

BONZJEN, bonzen, I d. 88.

BOORT, boort. II d. 11. Zie *Boerd.*

BOPPA, boven. I d. 13, 19, 74, enz. II d. 69. — *Boppe*, idem, I d. 36, 48, 72, enz. In *Wasfenb. Bijdr.* 1 St. 155, 159, leest men bij verkorting *Bop*, hoewel men er ook *Boppe* vindt, b. v. bl. 144, 157, 162. — V. d. bij onzen Dichter, *Fen boppene*, van boven, I d. 219, 222. II d.

88, 93, enz. *Ney boppen*, naar boven, I d. 31. *Boppe miette*, boven mate, I d. 142. *Bopperste*, bovenste, hoogste, II d 54, 99. *Muwlle-bopperst*, het gehemelte, I d. 94.

BORGE, een borg, praes, vas, sponsor, I d. 210. *Junius* en *Kiliaan*, in *Borge*. V. h. *verborghen*, bij *Stoke*, VI, 1280, voor *Borg stel.en*.

BORGE, burg, slot, kasteel, sterkte, I d. 112, 115. *Kiliaan*, *Borg*, *Borght*, arx. *Salen* en *Borghen* vereenigt *Maerlant*, I, 158, 37.

BORLLE, een borrel, een blaasje. V. d. *Borll'-bel*, een blaasje, of belletje op het water. Figuurl. *Pogcherij*, gepoch, gesnoef, I d. 30. Van hier bij *Kiliaan*, *Borlen*, clamare, vociferari. Zie *Bel*, *Wetter-borlle*, *Wijnborlle*. *Borteien*, voor bullire, ebullire, bij *Cats*, *Bredero* en anderen, is bekend.

BORN-DOBBE, een born-put, water-bron, fontein, I d. 121. Vergel. behalve *Kiliaan* in V., *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 95. *Born* gebruikt ook *Cats*, I d. 573, a. *Starter*, bl. 98, en anderen. Zie *Boarne* en *Dobbe*.

BORDOER-WIRCK, borduurwerk, borduursel, I d. 217. Behoort tot *Boerd*, bord, raam. *Kil. Bordueren*, *Borduerwercken*.

BORST, de borst, I d. 25, 41, 51, 60, enz. *Borsten* voor mammae. *Waatze Gribb.* bl. 66.

BORSTJEN, barsten, scheuren, splijten, I d. 78, 90, II d. 77, 91. *Kiliaan*, *Barsten*, *bersten*, *Borsten*, rumpi. *Cats* ook *Borsten*, I d. bl. 151, b, enz.

BORTTJEN, eig. opspringen; dartelen; spelen, gelijk de kinderen. Zich vlug en luchtig bewegen, II d. 87, 90. Voorts van de Jeugd, spelen, boerten, stoeijen, I d. 2, 53. *Waatze Gribb.* bl. 5. Het is hetzelfde met *Boerten*, oulings *Boerden*, jocari, ludere: met *Borten*, waarvan het voortdurend W. W. *Bortelen*, bij *Kiliaan*, vertaald door tumultuari, aestuare, agitari. Vergel. *Wasfenb. Bijdr.* II, 41, die het schijnt te nemen voor *Borntjen*, en afleidt van *Born*, bern, kind. — V. h. *Bortlijck*, speelziek, boertig, I d. 7, 30, 31, 54. II d. 61, 71. — *Bort-reauwe*, speeltuig, speelgoed, crepundia, II d. 91., Verled. Tijd en Deelw. *Bortte*.

BOSC, een bosch, sylva, II d. 11. Verkleinw. *Boscilce*. *Bosck* vindt men, I d. 42, 62, 180, 120. Voorts beteekent het,

uit aanmerking dat er in een bosch vele boomen staan, ook *eene menigte*, *eenen hoop*, b. v. I d. 55, 76, 180. V. d. *Gear-bosckjen* — *Qualfter-boscken* — *Stjonck-jôgfe-boscken.* Zie ald. Wat voorts de uitgang *ike* in *Bofcilce* aangaat, deze vindt men reeds bij de Ouden, *Maerlant* b. v. II d. bl. 118, vs. 11, *Visfcelkine*, pisciculi.

BOT, bot, dom, I d. 70, 98. V. h. *Bottjen*, bot noemen, voor dom uitfchelden, I d. 70. Voor *te veel*, b. v. Dat is *to bot*. *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 68, dat is, te *grof*, te *erg*, 88, enz.

BOTZIN, een *bottje*, eene munt van vier duiten waarde, II d. 4, 11. Vergel. *Wasfenberh Idiot.* in V.

BOUN. In de fpreekwijze *Roun ijn 't boun*, waarvoor de Dichter, ingevolge zijne gewone fpelling, had moeten fchrijven *Ruwn ijn 't buwn*, d. i. rond in 't wild, volkomen in de war, als een dolleman, I d. 4. — Dit *Boun*, of *Buwn* behoort vermoedelijk tot *Boud*, w. v. *Bouden*, *Bouten*, *Bouwen*, welk laatfte, nog in Friesland zeer bekende, woord gebezigd wordt van *runderen*, wanneer dezelve, door muggen en vliegen geplaagd, met den ftaart om hoog, door het land heen en weder loopen, al waren zij dol en woest. In dit geval zeggen de Friefche Landlieden: *De ky bouwe*, ook *de Ky habbe de bouw*. Dit *Bouwen* nu is, volgens eene gewone zamentrekking in Friesland, *Buwn*. Hiertoe breng ik ook het woord *Bouwen*, een ftepende tabberd, vrouwen-rok, Cijclas, vestis longa, fpatiofa, *Kil.* De wortel is *Bo*, waarvan ook *Boos*, H. D. *Bald*, ook ons oude *Bald. Kiliaan*, *Bald*, vet. i. q. *Boude*, audax. — *Biesbout* is bij *Kiliaan* fcarabaeus alis ftrepitans, et cum maximo impetu ac ftridore volans, q. d. ftridulum telum. V. d. *Biesbouten*, discurrere cum impetu et ftrepitu. *Bies-* of liever *Bijz-bouwen*, voor veel *leven*, *beweging*, *geraas maken*, *roerig zijn*, is, meen ik, nog in Friesland in gebruik. Vergel. verder *Kiliaan* in *Bout-gaten*, *Bout-aerfen. Junius*, in *Boun.* Dat het woord *Bouw*, in Holland in gebruik was, leert *Hooft*, N. H. bl. 156. 't Was *in den bouw*, met de beuls en den Bloedtraadt.

BOUT, een, bout, bot, van het fchouderblad, been; *Kiliaan* vertaalt het door caput fcapulae — en femur, coxa. V. h. wordt dit woord voor *den arm* bij *menfchen*; voor een *voor* of *achterbout* bij de *dieren* gebruikt; voor de *vleugels*, bij

vogelen. Voorts wegens de ſnelheid ook voor een' *ſchicht*, *pijl*. Zie *Kiliaan*, in *Bout*, *Bout-pijl*. Vergel. *Waſſenbergh*, in ſpecimine Philol. Patr. pag. 29. Eindelijk beteekent het ook nog een *geliefd voorwerp*, b. v. *Vrouw* of *Meisje*, dat men in zijne armen knelt. Vergel. *Bilderdijk*, *Geſlachtlijst der N. Naamw.* in *Bout*. — Van dit alles vindt men voorbeelden bij onzen Dichter. Voor *arm*, I d. 8. II d. 71. Voor *Bout*, *wildbraad*, caro ferina, I d. 87. Voor *ſchicht*, *pijl*, I d. 30, 100. Voor eene *geliefde*, *lief*, I d. 2, 8, 23, 29. In Noordholland gebruikt men dit laatste niet alleen van *vrouwelijke*, maar zelfs ook van *mannelijke voorwerpen onzer liefde*. Zie *Lijlle-Boutkjer*.

BOUWJEN, bouwen, timmeren, ſtichten, I d. 18, 163, 201. — Zich verlaten op iemand, vertrouwen, I d. 46, 99, 110, 144, 197, 229. Verled. Tijd *Bouwde*, Deelw. *Bouwd*, doch om 't Rijm *Boud*, I d. 95. — *Bouwe*, een gebouw, geſticht, I d. 24, 107, 110, 122, enz. *Bouw* voor bouwland, ſeges, I d. 174.

BOYEME, de bodem van een vat, II d. 87. Zie *Beame*. — Zamengeſt. *Boyem-leas*, bodemloos, zonder bodem, II d. 114.

BRABIER, een barbier, baardſcherer, I d. 65. Staat in verbindtenis met het Lat. *Barba*. Onze *Dichter* laat zijnen Landman zoo ſpreken, voor *Barbier*.

BRÆGEMAN, Bruidegom, I d. 2, 73. II d. 59. Zie *Weiland*, *Bilderdijk*, en anderen.

BRAGEARJEN, pronken, pralen over ſtraat, trotschelijk daar heen treden, I d. 56. Zie *de Lijst der uitheemſche woorden*.

BRAN, de brand, I d. 33, 58, 123, II d. 56, 66, enz. — *Brân-æffer*, brandoffer, I d. 163. Zie *Baern-æffer*. — *Brânjen*, branden, ardere, I d. 219, zie *Baernen*.

BRAVEARJEN, braveren, trotſeren, zegepralen, I d. 205. Zie de *lijst der U. W.*

BREA, brood, I d. 110, 112, 129, enz. In *Waſſenb. Bijdr.* I St. bl. 142, en *Waatze Gribb.* bl. 43, *Bræ*. Vergel. *Ypeij Geſchied. der N. T.* bl. 101, *Hoeufft*, *Taalk. Aanmerk.* bl. 9. — Zamengeſt. *Brea-dronckenheyt*, brooddronkenheid, II d. 88. Dat het met *Braden*, Friesch *Brieden*, in verbindtenis ſtaat, is bekend.

BREACKE, braak, braakland, I d. 174, 229. Behoort tot *Breken*. Zie *Junius* in *Breake*, frangere, en *Kiliaan*.

BRECKEN, breken, I d. 10, 51, 65, 94, enz. Verled. Tijd *Brijk*, I d. 36, 86. II d. 66. Deelw. *Britsen*, I d. 118. II d. 69, 111. *Breckjen*, hetzelfde, I d. 227. Vergel. *Ypey*, Gesch. der N. T. bl. 125, Noot, en *Wassenb. Idiot.* in *Briet.* Hiertoe behoort ook *Briezjen*, liever *Brijzjen*, *Brijzelen.* A. S. *Brecan.* V. h. *Brecklijck*, breekbaar, en *on-brecklijk.* Zie ald. *Breck*, eene *breuk*, I d. 78. — *Gebrek*, vitium, I d. 51, 68. — *gebrek*, *behoefte*, *nood*, b. v. *Breck habbe*, noodig hebben, indigere, II d. 45. Zoo vindt men het reeds bij *Maerlant*, *Melis Stoke*, en andere Ouden. Vergel. *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 598, Noot.

BREED, *breeder*, *alderbreedst*, II d. 9. Zie *Brie.*

BREED, bruid, sponsa, nova nupta, I d. 2, 3, 73, II d. 59. *Waatze Gribb.* bl. 15, *Breyd*, zoo als men het thans nog uitspreekt. *Maerlant*, *Bruut*, II, 215, 58. *Brudecleet*, bruilofiskleed, dezelfde, II d. 141, 53. Vergel. *Junius* in *Bride.* — Zamengest. *Breed-claed*, bruidskleed, I d. 48.

BREGGE, een brug. II d. 11. *Maerlant*, II, 342, 51, *Brugge.* Dit pleit voor de afleiding van *Breken.* Zie *Weiland.* *Bilderdijk*, in zijne *Geslachtlijst*, noemt het als ware het *berugging*, indorsatio.

BRET, een gebroed, gebroedsel, I d. 61, 81, 96. *Wassenb. Idiot.* in *Broed.* Men vindt ook bij onzen Dichter *Brot*, I d. 152, 167. *Clignett*, l. l. bl. 80, 170, Noot.

BREYDJEN, breiden, weven, texere, nectere. Figuurl. vervaardigen, bereiden, maken, contexere, conficere, parare, I d. 220. Zoo zegt *Kamphuijzen*, *St. Rijm.* IV. d. bl. 20, *Valstrik-breijders.* *Den toom breijden*, *Hooft*, Ged. 78. *Melis Stoke* gebruikt het woord *weven* zoo voor *bewerken*, *bestoken*, enz. III, 1487. V, 449. VI, 1056. *Hooft* Ged. 52, *Noodt breijden.*

BREYNE, het Brein, I d. 13, 227. *Baardt Deugdensp.* bl. 61, 344. *Bragem.* *Kiliaan*, *Breghe*, *Breghen*; *Breijne.* *Brijne.* *Asegabuch*, bl. 194 *Brin.* O. F. W. *Brein.*

BRIE, breed, I d. 65, 72, 157, enz. *Brie gean*, I d. 72 beteekent *trotsch*, *prachtig*, *weidsch zijn in zijn' staat*, *leven*, *kleeding*; *een schitterend leven voeren.* *Cats* I d. 369, a.

Hij kreeg verlies ter zee, hij sweeg het bitter leet,
Des *gingh* sijn jonge vrou geduerigh *even breet.*

Want *Breet* beteekent op zich zelf bij *Cats* en anderen, *prachtig*, *weidsch*, *wellustig*. Zie onder anderen, *Cats*, I d. 558, b, 563, c. — *IJn 't brie*, Longe lateque, wijd en zijd, I d. 157. A. S. *Brad*, *Bræd*. *Junius* in *Braide*.

BRIEDEN, broeden, uitbroeden, I d. 58, 66, 174, 182, 227. Braden, roosten, bedr. W. W. II d. 116, frigere, torrere; maar onzijd. voor *Braden*, *heet zijn*, I d. 21. II d. 61. V. h. *Brijd-panne*, braadpan, sartago. *Voorr.* van *Gabbema*.

BRIEF, een brief, II d. 67, 68, enz. Wegens den oorsprong van dit woord van 't Midden-eeuwsche *Breve*, zie men *Ypeij*, Gesch. der N. T. bl. 328, Noot, *Bilderdijk*, *Geslachtlijst*, en *Weiland*. Ik vind het in andere Fr. Stukken onzijdig *'t Brief*. — Van hier *Briefkjen*, brieven schrijven, II d. 52. *Kiliaan*, *Brieven*, literis significare. Zie de *Aanteek*. van *Steenwinkel* op *Maerlant*, III, aant. 38.

BRIESSCHJEN, brieschen. Dit woord wordt bij onze O. Schrijvers gebruikt voor elk sterk en doordringend geluid; geraas, getier. B. v. *Maerlant*, II, 155, 60, Doe gingen si *briesscen* en *gapen*, d. i. schreeuwen en razen. II, 242, 126, Die moer *brieste*, enz. Dezelve gebruikt het van eenen *Stier*, dus voor *bulken*. I, 160, 23. Onze Dichter voor het *brullen* van eenen jongen Leeuw, I d. 208. *Teutonista*, *Breeschen*, rugire. Aanverwant is *Brinsgjen*. Zie ald.

BRIEZJEN, brijzelen, verbrijzelen, vermorzelen, I d. 99, 135. *Brijselen* vindt men in *Broer Cornelis gesch.* I d. 281, en bij *Kamphuijzen*, *Psalm.* bl. 6. *Breyzelen*, bij *Kamph.* t. a. p. bl. 10. — V. d. bij *Cats*, I d. 521, a. *Niet een brijsel*, d. i. niets *Sibijlla van Griethuijsen*, in *Klioos kraam*, bl. 309, *Te briess'len* en te branden. *Kiliaan*, *Breuselen*, i. e. *Brijselen*. — Hier van nog in Fr. gebruikelijk *Broseljen*, *Broselig*. *Kiliaan*, *Broselen*. Zie *Brecken* en *To-briezele*.

BRIL, een bril, conspicillum, I d. 54, II d. 111. Bij *Hamconius* in *Frisia*, fol. 84 verso vindt men *Brollen*. Van hier de bekende *brug* in Leeuwarden, nog heden genoemd *de Brol*, wegens de gelijkheid, welke dezelve heeft aan eenen bril, uit hoofde der 2 pijpen, gewelven, of bogen, welke loopen, de eene naar het *Naauw*, en de andere naar de *Wæse*. Zoo eene is er ook in Franeker. Belangrijk en vol waarheid is het, wat *Hamconius* zegt in *Frisia*, l. l.

——————— Eratque
Portu olim et rivis et *pontibus* inclijta stratis,
Quos vulgo a forma *Brollos* dixere *Piposque*;
Namque uno hi, binis fulgebant arcubus illi,
Franekerae quales et adhuc *Leovardiae* habentur.

Wassenbergh in *Idiot.* voce *Brol* geeft eene andere afleiding op.

BRINGEN, brengen, I d. 53, 62, 78, 85, enz. Verled. Tijd *Brocht*, I d. 22, 86, 191. II d. 65. Deelwoord *Brocht*, I d. 14, 109. II d. 78, 180. In den Zuidhoek van Friesl. zegt men *brooiten* voor *brocht*. Zie *Wassenb. Bijdr.* I, 158. Bij onze Ouden, ja zelfs bij de lateren, leest men dikmaals *Bringen*, en *Ghebringen*. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 142 *Bringen*, bl. 162 *Brijnge*, welk laatste in Zeeland nog gehoord wordt. *Bringen omme doden* (thans *om 't leven b.*) *Maerlant*, II, 162, 4.

BRINSGJEN, briefschen, hinnire, I d. 57. Figuurl. tieren, razen, schreeuwen, I d. 78. *Bredero* in *Lucelle*, En *bronsten* dies te blyer; van een paard. *Halma*, *Bronsten*; van herten en hinden. Zie *Weiland* in *Bronst. Kiliaan*, *Brinssen*, i. e. *Brieschen*, hinnire. Dezelve, *Wrenschen*, *Wrinschen*, hinnire. Zie op 't woord *Wrinsgjen*.

BROAR en BROARE, broeder, I d. 1, 18, 56, 61, enz. II d. 50, 72, enz. Meerv. *Broarren*, I. d. 175. *Maerlant* en anderen, *Broder*, *Broderscap*. — *Broar-mijn*, broeder-mijn, I d. 52. Hoewel dit hier Ironisch gebruikt wordt, beteekent het elders zekere gemeenzaamheid, zoo dat men het onder de *vleiwoorden* kan rangschikken. *Clignett*, Bijdr. tot de O. Holl. Letterk. Fab. XI, vs. 2, bl. 67,

God houdi, lieve *broeder mijn!*

Van der Veen, Sinneb. bl. 144.

Soo trecken vast an eene lijn
De schijnende krakeelders,
En naderhand is 't *Broeder mijn*,
Gelijck de Kamer speelders.

Dit *Broeder-mijn* blijft nog heden in gebruik. *Wassenb. Bijdr.* II, 33. Wegens het woord zelf zie men *Ypeij*, Gesch. der N. T. bl. 96. — Zamengest. *Broarre-free*, broedermin, vreede onder broeders, I d. 175 — *Broars-soon*, broeders-

zoon, neef, anders genaamd *Mijg*, I d. 54. — *Hooft* gebruikt in zijne *Gedichten* bl. 84, aldus: O *Landlien mijn!*
BROECK, een broek, I d. 51. Vergel. *Wasſenb. Bijdr.* II, 28.
BROMJEN, brommen, I d. 206, van bruiſend water.. Figuurl. I, 227, (van God) ſpreken in zijnen toren, grimmig zijn. *Teutonista*, *Brummen*, grijmen als een lewe off beite, rugire. *Kiliaan*, *Brummen*, *Brummelen*, rugire, mugire — Aanverwant *Bremmen*, hinnire, rugire, mugire — ſonitum edere. In 't Grieksch *βρέμειν*, Lat. fremere. Of *bromt* dat niet genoeg. *Hooft*, *Gedicht.* bl. 125. *Bremmen*, dezelfde. bl. 232.
BROUVIR, een brouwer, II 5.
BRULLOFT, bruiloft, I d. 1. *Maerlant*, II, 59, 18, *Brulocht.* II, 108, 5, *Brulucht.* Vergelijk *Clignett*, Bijdr. tot de O. N. Letterk. bl. 48, Noot. *Waatze Gribb. Brilloft.* — V. d. *Brulloftjen*, bruiloft houden, I d. 1.
BRUWCKEN, gebruiken, I d. 29, 72, 89, 113, enz. *Bruwckjen*, hetzelfde, I d. 29. II d. 56, 67, 100. Verled. Tijd *Bruwckte*, II d. 72. Deelw. *Bruwckt.* *Kiliaan*, *Bruiken*, *gebruiken*, uti. *Wasſenb. Idiot.* in voce. *Bruiſcken*, zonder augment, vindt men bij *Bredero*, *Hooft*, enz. menigmalen. — *Bruwcker*, een gebruiker, die van een ander iets gebruikt, II d. 116, alwaar het tegen *Eigenaar* overſtaat. — *Bruwckma*, het gebruik, I d. 196. *Bruwckme*, II d. 93, 114. — *Bruwckb're*, gebruikbaar, I d. 220.
BRUWZJEN, bruiſen, (van een ſchip dat de golven doorklieſt) I d. 42. (van de onſtuimige zee) I d. 153, 156. *Kiliaan*, *Broeſen*, *Bruijſen*. Zie *Ruwz-bruwz-guwzjen*, en *Hôbbô-bruwz.*
BRUIJEN, ſlaan, kloppen, I d. 52. Vergel. *Wasſenb. Bijdr.* II, 52. Wegens de overige beteekeniſſen, die menigvuldig zijn, zie men *Weiland* en anderen. Maar men vindt dit woord ſoms zeldzaam gebruikt. Ik zal uit *Waatze Gribberts* eenige voorbeelden geven. Bl. 69, *Dat bruijen*, en bl. 6, *dy bruy*, dat ding, die zaak, dat gehaspel, gemaal. Bl. 13, *Naet yen bruy*, niet met al. Bl. 84. *Het ſor bruyery*, (ſic) ding, zaak, goed. Bl. 41, *immen earne mey bruyen*, ergens mede kwellen, plagen, foppen, en zoo ook bl. 48, 54, enz.
BRUIJN, BRUIJNE, bruin, furvus, fuscus, I d. 15, 57.

BUFFLE, een buffel. Figuurl. een onbeschoft mensch, II d. 94.
BULT-SECK, een bultzak, scheepsbed; in 't alg. een bed, II d. 95. *Kiliaan*, *Bulte*.
BURGER, een burger, Voorr. v. *Gabbema*. — V. d. *Burgers-lest*, burgerlast, burgerpligt, I d. 65. In de *Bijdr.* v. *Wassenb.* I St. bl. 167, 169, leest men ook *Burger*.
BUWCK, de buik, I d. 1, 4, 9, 29, enz. Hier voor leest men II d. bl. 11, *Buc*, waarmede wel overeenstemt *Buke* bij *Maerlant*. - Zamengest. *Buwck-fruchte*, vrucht des buiks; kinderen, I d. 182.— *Buwck-knaper*, de Buikklapper, I d. 1. *Bredero* in *Jerolimo*, De *Buijck-lapper* die is doodt. — *Buwck-terme*, buikdarm, baarmoeder, I d. 217.
BUWCKJEN, beuken, kloppen, hard slaan, I d. 169, 223. II d. 64, 97. Verled. Tijd *Buwcke*, I d. 86. Deelw. *Buwcke*, I d. 230. *Teutonista*, *Boeken*, cloppen, slaen, smijten, slijken, houwen. En, *Boicken*, cloppen, enz. *Kiliaan*, *Bossen*, *Botsen*, *Botten*, *Bulsen*. Vergel. *Junius* in *Bulte*. *Hooft*, *Botsen*, bl. 603. — V. h. *In Buwde*, *oone holle*, een buide, butse; buil of deuk, Vergel. *Wassenb. Idiot*, in *Buide*. Elders vindt men bij onzen Dichter *Buwtsjen*, I d. 33, 99, 228, II d. 99. Zie *Boeytsjen*.
BUWGJEN, buigen, I d. 32, 69, 98, 119, 128, enz. Verled. Tijd en Deelw. *Buwgge*, waarvan men echter bij onzen Dichter geen voorbeelden vindt. — *Maerlant*, I. 182, 46, *Bughen*; maar ook *gebogen*, voor movere, adducere, II, 99, 7. *Melis Stoke*, VI, 1088, *gheboghen*. Bij *Clignett*, *Bijdr. tot de O. Ned. Letterk.* bl. 357, *Boeghen*, en in de Noot *Bogen*. *Cats*, I d. 177, a, *Boogen*, decurvare, deprimere. *Kiliaan*, *Boogen*, *Bogen*, *Buijgen*, *Buegen*, flectere, curvare. Van hier *Booghzaam* bij *Hooft*, 160, 426, enz. In *Wassenb. Bijdr.* I, 152, 163, ook *Boegen*. Vergel. *Weiland*.
BUWNE, bond, gebonden, Verled. Tijd en Deelw. van *Bijnen*. Zie ald. — *Buwne*, een verbond, I d. 191, 220. *Kiliaan*, *Bond*, vinculum—foedus. *Kamphuijsen*, *St. Rijm*. bl. 163, Alle *banden*, alle *bonden*, die men onder menschen vind,

Zijn vergeefs, als ware liefde d'harten niet te zamen *bind*.

Psalm. bl. 293, En 't *bond*, met hem eens opgerecht. Al-

waarmen ook vindt *Het Bind-woord.* Dezelfde gebruikt *Bond* ook voor *band*, *Psalm* bl. 92, Heeft hij bevatt als in een *bond.* — V. b. *Buwnig*, bondig, krachtig, I d. 108, 156. II d. 53. Zie *Gruwnig-buwnig.* — *Buwne*, eene bende, een hoop, menigte, I d. 11, 87. Zie *Famne-buwne*, *Fjuecht-buwne.* *Kiliaan*, *Bande*, *Bende*, turma. Vergel. *Burman*, *Aanm. op de N. T.* I d. bl. 15, volgg. *Junius* in *Band.* Zie *Binde.* — *Buwnle*, een bundel, bondel, I d. 230, *Kiliaan*, *Bendel*, *bondel*, *bundel.*

BUWT, een buit, prooi, roof, I d. 78, 83, 136, 166, 173, enz. — *Buwtte*, hetzelfde, I d. 180. II d. 115. Eng. *Bootie*, zie *Junius.* *Kiliaan*, *Buet*, *Buijt.* — Zamengest. *Buwt-roave*, II d. 74. — *Buwtgjen*, buit maken, rooven, I d. 207. Vergel. *Fortman*, *Taalk. aanm. op zijne Dichtl. Mengel.* bl. 58.

BUWTTE, buiten; zonder; uitgezonderd, I d. 12, 13, 14, 29, 39, 40, enz. II d. 45 enz. *Fen buwttne*, van buiten, II d. 103. Zie *Boeytte.* — Zamengest. *Buwtte-doar*, de deur van 't koehuis of koestal, I d. 11. — *Buwtte-huwz*, het koehuis, de koestal, stalling, I d. 2. — *Buwtte-wircken*, de buitenwerken, verschansingen, I d. 80.

BUWZE-MANNEN, eigenl. booze mannen; vervolg. spooken; hersenschimmen, II d. bl. 115. *Beus* voor *boos* vindt men meermalen, b. v. bij *Baardt.* Ook is het nog niet buiten gebruik in Friesland.

BUIJE, eene bui, een onweersvlaag, I d. 86. *Kiliaan*, *Buijde*, *Buije.* *Kamphuijzen*, *Psalm.* 107, 279, 409, *Buyde.* *Deugde-buyden*, *Psalm.* bl. 33.

BY, eene by, apis, I d. 175. Bij *Melis Stoke* en anderen *Bie.* H. D. *Biene.*

BY, bij, Voorzets. I d. 3, 10, 35, enz. Zeer bekend is het Friesche *By gelijken* of *By gelijks*, d. i. bij voorbeeld; even eens; in vergelijking met. Zoo leest men bij *Melis Stoke*, I, 451, In manieren en *bi ghelike.* *Clignett*, *Bijdr. tót de O. N. Taalk.* Voorber. XLIII, Al soudmense *bilijcx* laten steken. — *By* voor *door*, b. v *By mij*, door mij, II d. 45, r. 4. Vergel. *Clignett*, d. t. pl. Inleid. bl. 7, Noot. — *Bye*, bij de, I d. 53, 64, enz. *By er hånne habbe*, bij de hand hebben, secum habere seu ferre, ad manum habere, II d. 103. Bij *Wassenb. Bijdr.* I, 157, *By de haand*

nemme, ter hand nemen, suscipere. Zie *Ter.* — *By so fier*, in zoo verre. Zie *Wasſenb.* t. a. p. 166. *By aldien*, t. a. p. 155, 160, 165. — Zamengest. *By-æſter*, ten achter. *Er is by-æſter*, er is overig, restat, reliquum est, II d. 105. — *By-æſter blieuwe*, ten achteren blijven, wegblijven, niet komen, II d. 46. *By-blieuwen*, bijblijven, I d. 191. — *By-gean*, bijgaan, nevensgaan, b. v. *By-geande rijmferske*, nevensgaande gedichtje, II d. 44. — *By-kommen*, bijkomen; geschieden, accidere, I 21, *Ho komt it-by*, hoe komt het, wat is er de reden van? — *By-ney*, bijna, II d. 99, 106, 111. *By-ney-blijn*, bijna blind, I d. 170. — *By-ſchrieuwen*, bijschrijven, II d. 52. — *By-ſtânne*, bijstand, hulp, II d. 76. — *By-wenjen*, bijwonen, tegenwoordig zijn, interesse, II d. 77. — *By-wezzen*, bijwezen, tegenwoordigheid, II d. 68. — *By-ijen*, bij een, zamen, b. v. *By-ijen helljen*, bij een halen, II d. 48.

C.

CAANLIR, de kandelaar, II d. 3.
CAEL, CAELS, kalf, kalfs, II d. 5. Zie *Keal.*
CAY, CAYS, sleutel, sleutels, II d. 10. Verkleinw. *Cayee*, ald. *Zie Wasſenb. Idiot in Kaai.*
CELDIR, een kelder, II d. 3, 4.
CERL, een korrel, II d. 6. Meerv. *cerlen.* Anders *Kern*, bij *Hooft* zelfs *kerren*, Vers. Ged. bl. 364.
CERPIR, een karper, zekere visch, II d. 3.
CINGEL, een singel, laan, buitenwal, I d. 72.
CIJS, een zijsje, zeker vogeltje, I d. 69.
CISTE, eene kist, II d. 5.
CLIJN, eene klink, repagulum versatile, II d. 11. Zie van dit W. *Huijdecoper* op *Melis Stoke*, III, 281.
CLIRCK, zie *Klirck.*
CLOC, eene klok, II d. 11.
CLUIC, II d. 11. Wat dit W. beteekenen moet, weet ik niet. Misschien moet men er voor lezen *Clinc* of *cling*, een kling, blanke lemmer van een degen; vervolg, een heuvel. Zie *Klinge.*
CLUWS'NER, een kluizenaar, I d. 35, 36.

CNÔTE, een knoop, II d. 5. Zie *Knötte.*
COEC, koek, II d. 10. Zie *Kuwcke.*
COUR, eene korf, II d. 11. Zie *Koer.*
CRAECE, een kraak, krak, II d. 11. — *Cräecling*, een krakeling, ald.
CRAÊMER, een kramer, II d. 5. Zie *Kreamer.*
CRET, een kret, krat, II d. 11.
CRUUMTE, de kromte, II d. 5. Waarvoor *Stoke*, VIII, 346 heeft *cromme.*
CU, eene koe. Meerv. *Cy*, II d. 5, 10. Verkleinw. *Cuce*, bucula, II d. 10. 2 Naamv. *cuus* of *euus*, II d. 6, 8. Zie *Kuw.*
CUPIR, een kuiper, II d. 3. Zie *Kuwpper.*

D.

DA, doe, of zoo als men thans ſchrijft, *toen*, tunc, quum, I d. 1, 2, 4, 5, 15, 35, enz. Zoo ook in de *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 152, 169. En in de O. F. W. hoewel daar ook gevonden wordt *dae*, beide in de beteekeniſſen van *toen*, *als*, *wanneer*, *terwijl*, *aldaar*, *doch*, enz. *Willeramus*, *Tho*, waarvan ons *toen.* Zie *do.*
DA, de, bepalend Lidwoord, I d. 46, 110. II d. 6, 65. In de O. F. W. ook voor *die*, *deze*, *dezelve.* Zie *De.*
DAED of DAET, eene daad, vindt men wel in de *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 165 (daad) en bl. 160 (daaden) doch niet bij onzen Dichter, die daarvoor gebruikt *Diede.* Zie ald. Maar het afgeleide *Daetlijck*, dadelijk, terſtond, leest men I d. 59, II d. 49, 79. Waarvoor men bij Tijdgenooten vindt *Datelijck.* Thans wordt dit bij verkorting uitgeſproken *daelijck.* *Hooft* heeft *daetelijck*, actutum, En *De daetelijcke Deughd*, Vers. Ged. 369.
DAEDJEN of DAETJEN, dooden, I d. 75, 96, 187, 201. II d. 112. Verled. Tijd *Daette*, 1 d. 75, want *daet* ſtaat aldaar voor *daette.* Deelw. *Daet.* Tegenwoordig zegt men *Deadjen*, en *Deyen.* Zie dit elk op zijne plaats. In de O. F. W. is het *Daeda*, *hi daeth*, (doodt) *daedne*, (gedood.)
DAEM, een dam, I d. 21. *Junius*, *Damm.* V. h. zamengeſt.

Daem-fleeg, damflug, Figuurl. flug, hardnekkig, onverzettelijk, I d. 131, II 52. De overdragt is genomen van een Rund, of ander beest, dat men niet dan met geweld over den dam kan krijgen. Dit woord zoowel als de geheele gedachte is echt Friesch.

DAEY, deeg, farina fubacta, masfa, I d. 218. Hier voor leest men, II d. 11, *Day*. *Kiliaan*, *Deegh*. *Teutonista*, *Deych*. Eng. *Dough*. Zie *Knett''-daey-klonte*. — Van dit woord hebben fommigen, b. v. de Uitgevers der O. F. W. in eene Noot, op bl. 162, afgeleid het Friefche W. W. *Daia*, *Daie*, of *daija*, *dayen*, zoo als het in de O. F. W. wordt gefpeld; doch die afleiding is te gekunfteld, en niet overeenkomende met de eenvoudige denkbeelden der Oudheid. Men houde bij vervolg *Daeyen* en *doogen*, (bij *Kamphuijzen*, *Pfalm*. bl. 190, *Hooft*, *Gedicht*. 41, en anderen, voor *gedoogen*, *dulden*, *ondergaan*, ja zelfs *ontvangen*) voor één en hetzelfde woord, maar van verschillend Dialect. Zoo zegt men (volgens *Hoeufft*, Taalk. Aanmerk. bl. 8 Noot) in de *Baronie* van *Breda*, *flraaijen* voor *flrooijen*. De I, D en G zijn wisselletters. Zoo komt van *Laaije-looge* (vlam.) *Daetjen*, of *daedjen*, (bij inkorting *Deyen*) is ons *dooden*, foms ook *dooijen*. Naar mijn inzien is *Doogen*, *gedoogen*, hetzelfde met *Taugan*, *ga-taugan*, in 't *Glossarium* van *Junius* vertaald door *facere*. De eerste beteekenis is dus *doen*, de tweede *laten doen*, *toelaten*, *gedoogen*. En juist deze beteekenissen vindt men ook in het Latijnsche *Facere*, bij *Cicero*, *Nepos* en anderen; vooral in de Spreekwijze *Ego vero facio* of *faciam*, b. v. in vita Epaminondae, alwaar dit voor *permitto* of *permittam* wordt genomen. Verder in de fpreekmanier *Faciamus*, *hoc ita esse*, alwaar het voor *concedamus* h. i. e. staat. Zoo zeggen wij. *Ik zal het gedoogen*, of *niet gedoogen*, voor *toelaten*, *laten doen*, of *niet*. Ja wat meer is, ons Friefche *Dwaen*, is hetzelfde met *Taugan*: want *dwagen* is bij zamentrekking *dwaen*, v. h. *duen*, *doen*. Het praesens Ind. is in 't Friesch *Ick dog* of *dogge*, M. G. *ik tauga*. Van dit gevoelen is ook *Junius* in zijn *Glosfarium*, die er zeer krachtige redenen voor opgeeft. Sed manum de tabula.

DALLE, een dal, vallis, I d. 220. Reeds bij *Melis Stoke* vindt

men *op en dale.* Zie *Huijdecoper* in eene Noot, IX, 408. - *Kiliaan*, *dael*, i e. *dal*, vallis. *Starter*, *Fr. Lusthof*, bl. 138, gebruikt het Verkleinw. *Daeltje.* Eng. *Dale.* Zie *Junius.* Vergel. *Delle*, *Dol.* *Dallen*, valles, *Hooft* Ged. 50.

DAT, dat, illud, quod, Onzijdig Voornaamwoord van *Dy*, I d. 1, 2, 3, 4, 5, enz. - Zamengest. *Datte*, dat de, I d. 220. *Dattet*, voor dat het, I d. 79. *Datse*, dat zij, I d. 7, 41, *Dat's* of *dat'z*, dat is, I d. 41. *Datstu*, dat gij, I d. 43. *Datſte*, dat ge. I d. 50. *Daste* (bij zamentr.) I d. 41. Dat dit woord doorgaans thans voor overtollig beſchouwd wordt in vele gezegden, is bekend; b. v. in *eer dat*, *voor dat*, *waarom dat*, *waardoor dat*, *waarmede dat*, *het gene dat*, *het gene wor dat*, enz., waarvan men voorbeelden in overvloed bij de Ouden kan vinden, meer bepaald bij onzen Dichter, en in de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I St. van bl. 140 tot 169. Het ware echter te wenſchen, dat men dit niet zoo gedacht, en er zijne ſchrijfwijze niet naar ingerigt had; want dit *dat* heeft wezenlijke en onmiskenbare, ja onmisbare, beteekenis en nadruk. Vergel. *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verſcheidenh.* III, 49, volgg.

DAUWE, de dauw, I d. 56, 73, 175. Zie *Douwe.* — V. h. *Dauwjen* en *Dauwgjen*, dauwen, onz. De Verled. Tijd *Dauwge*, I d. 175. Zie *Oer-Dauwgjen.*

DAVERJEN, daveren. V. h. *Daver-droanjen*, diehterlijk, dreunen dat het davert, eenvoudig, dreunen, daveren, I d. 156. *Kamphuijzen*, *Pſalm.* bl. 169, *Daverſineet*, voor davering, dreuning Onze Dichter bemint, om den nadruk, de zamenſtelling van twee Sijnonijme woorden, ſoms bij voorkeur, b. v. *Gijz-gobbjen*; *Ruwz-bruwz-guwzjen*; *holle-bolle*; *Spijt-ſpot-raebjer*; *Guwch-juwchjen*; *Raep-ſchraep*, enz. enz.

DE, de, bepalend Lidwoord, I d. 4, 18, enz. 2de Naamval *des*, I d. 47, 122. II d. 104, 105, 107, enz. *Der*, der, I d. 43. II d. 69. Doch meermalen *Dear*, I d. 40, 89, 102, 230. II d. 73, enz. Ook eens voor *Wiens*, II d. 57, *Dear* ferſſen ick jearn lez, *wiens* gedichten, enz. Het Onzijd. Lidw. is *Het*, *hit*, *et*, *it.* Zie ald. — *IJn der diede*, inderdaad, II d. 81.

DEA, de dood, I d. 135, 136, enz. Meermalen vindt men *Dead*, I d. 3, 40, 42, 43, 71, enz. en *Deade*, I d. 42,

86, 180, 184, II d. 83, enz. 2de Naamv. *Deads*, I d. 47, 78, 125, enz. Meerv. *Deaden*, mortes, I d. 2, 42.—*Dea*, dood, mortuus, overleden, I d. 1, 14, 15, 28, 41.— *Deade*, een doode, een lijk, II d. 78.— *Deadsche*, doodsche, doodelijk: (van eene wonde) I d. 137. Maar meermalen *Deadlijck*, b. v. I d. 18, 24, 43, 44, 77, 98, 99, 146 — *Deadjen*, dooden, I d. 95. A. S. *Deadjen*. Zie *Daetjen*. — Zamengest. *Deads-bannen*, banden des doods, II d. 75. — *Dead-doaf*, zoo doof als een doode, I d. 95. — *Dead-dolge*, eene doodwond, doodelijke wond, I d. 24. — *Dead-fijnne*, dood-vijand, I d. 169, 170, 189. II d. 105. Meerv. *Dea-fijnnen*, II d. 69. — *Dea-gluwp*, dood-strik, doodelijke strik, I d. 201. *Kiliaan*, *gloepe*, i. e. *gluype*, decipulum, — machina irretiendis avibus apta. — Voor 't overige beteekent dit woord ook wel eens *belaging*, *verstrikking*, *heimelijke verrassing* en *overrompeling*. Zie *Gluwp*. — *Dea-steck*, doodsteek, I d. 158 — *Deads-tosck-tuwt*, tandvolle muil des doods, I d. 167. *Anacreon*, χάσμ' ὀδόντων. Een eigenaardig denkbeeld en voorstelling van den alles-verslindenden Dood. - *Deads-toscken*, tanden des doods, II d. 69. Wij noemen dat doorgaans *de kaken des doods*.

DEAGEN, dagen, dies, I d. 40, 42, 43, 44, 68, enz. Meerv. van *Dey*, zie ald. - *Deagens*, der dagen, I d. 123. Niet zelden wordt die S, in het Landfriesch, achter den uitgang van het Meerv. geplaatst. Zoo leest men in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 161, *Boetens*, enz. ook in den omgang wordt die letter, hier en elders, uitgesproken. — *Dægen*, II d. 67, 68, 76, 94, enz. — *Daégen*, II d. 5. in uitspraak hetzelfde als 't vorige woord. - *Dægelijcksche*, dagelijksche, II d. 96. - *Deagjen*, dagen, provocare, (eig. dag stellen) I d. 30. Verled. Tijd, *Deagge*. Deelw. *deagge*. Zie *Oer-deagjen*, *Op-deagjen*.

DEAL, de Duivel, Diabolus, I d. 52, II d. 90. - *Deale*, I d. 210. II d. 92, 105. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 33, met wiens gevoelen ik mij volkomen vereenig. - *J. v. d. Veen*, Over. Gez. bl. 441, wat *Deel* roept Abbe Fries. - *Dealsche*, duivelsche, I d. 76, 158. Zie *Dijvel*.

DEAR, daar, in onderscheidene beteekenissen, I d. 2, 3, 5 - 136, 153, 164, enz. Voor *waar*, Voorr. en II d. 101, fin. -

Voor *die*, qui, I d. 1, *Dear* bleackerje ijn mijn eag *die* schitteren. – Men vindt elders daar voor, misschien beter, *dir* of *der*. In zamenst. *Dear for*, daarvoor, II d. 46, en waarvoor II d. 115, init. – *Dear fen duine*, daarvan daan, van daar, II d. 65. – *Dear mey*, daarmede, I d. 5, II d. 90. – *Dear-ney*, daarna, I d. 151, en *waarna*, II d. 89. – *Dear-om*, daarom, I d. 37, 39. – *Dear-oer*, waarover, I d. 111, midd. – *Dear-oon*, waaraan, II d. 85. – *Dear-oon-to*, daar aantoe, II d. 78. – *Dear-op*, daarop, I d. 144. – *Dear-trog*, daardoor, II d. 103 en waardoor, II d. 91. – *Dear-to*, waartoe, II d. 91. – *Dear-ijn*, daarin, II d. 98, en waarin, I d. 83. – *Dear-uwt*, daaruit, II d. 87, enz. —

DEARE, deeren; hinderen, schade doen, I d. 63, 99. Onpersoonlijk voor *verdriet*, *deernis*, hebben, I d. 50. *Maerlant* gebruikt *daren*, I, 455, 52. A. S. *Dæran*, en *Derian*. Zie *Derre*.

DECKJEN, dekken, (de tafel, den disch) I d. 125. Deelw. *Ditsen*.

DEELEN, deelen, II d. 82. Verl. Tijd, *deelde*. Eng. *Deal*, Zie *Junius*. Vergel. *Dielen*, *Uwt-dield*. – *Deel*, een deel, I d. 49, 92, 100, – II d. 104. – *Deele*, II d. 105. – *Deelheftig*, deelachtig, II d. 87.

DEL, neder, I d. 15, 41, 75, 76, enz. Zie *dålle*, *dol*. – *Del-liz*, eene nederlaag, nex, caedes, I d. 43. Het W. W. *Del-lizze*, in de beteekenis van nederleggen, bijleggen (een geschil) I d. 70, II d. 72. Voor zich nederwerpen, voor iemands voeten, II d. 81. Zijne heerschappij nederleggen, II d. 97, fin. – *Delle*, een dal, I d. 153. – *Del* en *Duyn*, *Bredero* in Angeniet. *Heemskerk* en anderen gebruiken *dellinge*, bij v. B. A. bl. 71. – *Bergh-dellinghe*, Hooft, N. H. Vergel. *Kiliaan*, in *Delle*, *Dellinge*, *Berg-dellinge*, *Weiland* in *Delling*. – *Del-duwckjen*, voor nederdalen, I d. 76.

DEMMEN, bezadigd, zachtmoedig, bescheiden, I d. 229. Vermoedelijk behoort dit tot het A. S. *Demman* domare, obturare, obstruere. V. h. *Demmenheyt*, bezadigdheid, I d. 88, alwaar het met *noatig* en *nioet*, tam, mak, wordt vereenigd; hetwelk sterk pleit voor de gemelde afleiding.

DEN, dan, tunc, quam, I d. 1, 2, enz. II d. 87, enz. wordt met *als* (*az*) wel eens verwisseld, in de MSS. B. v. bij *Melis Stoke*, I, 216, zie *Huydecoper*. Over het woord zelf, *Bilderdijk Taal en Dichtk. Verscheidenh.* III, 116. Vergel. *Az*.

DENNE, een Den, denneboom, I d. 207.

DERRE, deren, beschadigen, beleedigen, kwaad doen, I d. 2, 4, 27, 30, 131, 199. Zie *Dearen*, *Teutonista*, *deren*, — nocere. *Dere* voor ramp, nadeel, *Maerlant*, II, 216, 6.

DERTEN of DERTTEN, dartel, weeldrig; onbezonnen, onbedachtzaam, dwaas, I d. 2, 12, 54, 57, 65, 139. *Dert'ne*, I d. 228, II d. 106. Behoort vermoedelijk tot *derren*, *darren*, andere, *Kiliaan*. *Teutonista*, *Darten*. — petulans. *Bredero*, Stomm. Ridd. soo broot-droncken als *darten*. *Kamphuijzen* en anderen *Dertel*.

DES TO, voor den Comparativus, b. v. *Des to blijer*, I d. 20, II d. 48, 114.

DET, doet, I d. 3, 14, 32, 40, enz. — *Deste* voor *detste*, gij doet, I d. 10. Zie *dwaen*.

DEUGD, deugd, I d. 61. 62, 101, 117, enz. V. h. Zamengesteld *Deugd-prealle*, deugdenpraal, I d. 83. — *Deugd-spoare*, deugdenspoor, I d. 48. — *Deugdlijck*, deugdelijk, deugdzaam, II d. 98. *Maerlant*, II, 462, 63, *deugedachtich*. *Hooft*, Ged. 36, *Deugdig*.

DEUNTJE, — *Mingel-deuntjes*, Mengeldichten, Tit. van 't I deel. *Kiliaan*, *Done*, *Deune*, tonus, modulus. Hoe de Heer *Bilderdijk* aan het Friesche *Tjune* komt, in zijne *Geslachtlijst*, op 't woord *Deun*, weet ik niet. Ik houd het voor eene drukfeil.

DEWIJLLE, dewijl, om dat, II d. 72. Ik twijfel, of dit wel L-Friesch is.

DEY, een dag, dies, I d. 3, 7, 9, 13, 26, enz. 2 Naamv. *Deys*, daags, 's daags, I d. 115, 117, 145. II d. 73, 76. 98, enz. — *Dey oon dey*, dag aan dag, dagelijks, I d. 36. — *Dey uwt dey ijn*, van dag tot dag, I d. 130. Eng. *Day*, Zie *Junius*. *Teutonista*, *Dailijnck*, huijden, huijdenmeer, hodie. *Kiliaan*, *Dallinck*, Sax, sic. i. e. heden, hodie. Vergel. *van Hasselt*, en de door hem daar aangevoerde Schrijvers. De spelling van den *Teutonista*, is beter dan die van *Kiliaan*, en met reden zou men kunnen vermoeden, dat hier iets menschelijksch is gebeurd. — Zamengest. *Dey-hiere*, daghuur, II d. 114. — *Dey-klear*, middag-klaar, II d. 77, 87. — *Dey-ljeachte*, het dag-licht, I d. 86. Maar *Dey-ljeacht*, dag-klaar, duidelijk, I. d. 124. Dit noemt de

Dichter in zijn *Berigt voor den Naauwk. Nederl.* bl. XXVI, *dagh-licht.* — *Dey-stuwne*, dagstond, het uur van den dag, I d. 218.

DEYEN, dooden, I d. 3, 4, 41, 43, 72, 98. II d. 74, 78, 86, 115, 116. Zie *deadjen.* V. h. het zamengest. *Dey-dolcke*, moord-dolk, moord-priem, I d. 87, 190, 201. *Kiliaan*, *Dagghe*; sica. *Deghen*, *daeghen*, machera. Deze woorden behooren vermoedelijk tot den wortel *Dag*, *Deg*, (*day dey*) waartoe men ook kan brengen *daedjen*, (*daeyen*) *deadjen* (*deyen.*) Wegens de verwisseling van D, J en G. Zie de voorbeelden, aangehaald door *Bilderdijk*, *Geslachten der Naamw.* bl. 242. *Daey*, *deeg*; *faey*, *veeg*; *dooden*, *dooyen* enz.

DICHT, een Gedicht, I d. 48, 92. - *Dichter*, een Dichter, II d. 62. Van *Dichten*, maken, vervaardigen, gelijk ποίημα, van ποιεῖν, maken. Vergel. *Ypey* Gesch. der N. T. bl. 327. En *Bilderdijk*, *Gesl. der Naamw.* bl. 109 en 131.

DIE, deed, Verled. Tijd van *dwaen*, I d. I, 3, 6, 12, enz. Meerv. *diene*, deden, I d. 139, 165, II d. 82. Deelw. *dien*, gedaan, verrigt; geëindigd, I d. 25, 150, 160, 160, enz. *Wassenbergh Bijdr.* I 162 en elders, *diend.* — *Maerlant*, II, 225, 165, *Diet*, deed. *Baardt Deugdensp.* bl. 138, *Dee.* Zie verder *dwaen.* - V. h. *Diede*, eene daad, I d. 48, 100, 103, 110, enz. — *died*, I d. 90. — *IJn der diede*, in der daad, II d. 82. — *De diede op 't wird*, dictum factum, I d. 30. Hiervoor heeft *Melis Stoke*, III, 925, *Doe hij 't seijde*, *het was gedaan.* *Kamphuijzen Psalm*, bl. 116, *Gedacht gedaan.* Bl. 147, *Gezegd geschied.* Bl. 184, *zoo woord zoo daad.* Bl. 199, *zoo haast gedacht*, *zoo haest gedaan.* Bl. 204, *Gedacht volbracht.* - Tweede Naamv. *dieds*, I d. 169. Meerv. *dieden*, I d. 157. - *Dieder*, dader, doener, I d. 181. - *Diedingh*, verrigting, doening, I d. 218. - *Teutonista*, *Dedinge.* - *De-en* - *Di-en* - *dö-en* (*doen*) *Do-g-en*, gelijk *De-g-en*, *da-g-en*, met de blaasletter *dwa-g-en*, (*dwaen*) *doo-gen*, M. G. *taugan.* Zie op *Daey.*

DIELEN, deelen. Zie *Uwt-dielen.*

DJIEP, diep, I d. 13, 33, 37, 47, 51, 79, enz. Eng. *Deep*, Zie *Junius.* In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 163, *Djeep.* - *Djiepste*, diepste, I d. 39, 77. *Kiliaan*, *Duyp.* - *Djiepte*, de diepte, afgrond, I d. 208, 223, II d. 65. *Teutonista*,

Duypte. – *Djepjen*, (*diepjen*) diepen, peilen, (Figuurl. doorgronden) deppen, doppen, doopen: gieten, opgieten; dooven, I d. 58, 223, II d. 62. Zie wegens de afleiding op 't woord *Bedjupt*: *Uwt-djiepjen*, uitdooven. – In de O. F. W. vindt men *Wapeldepene* en *Wapeldjepinga*, waarover, behalve anderen, *Idsinga*, *Staatsr.* I, 251. – Zamengest. *Djiepgruwne*, diep in den grond, I d. 190. *Djiep-gruwnigh*, diepgrondig; verborgen, verscholen, I d. 148. – *Djiep-ljeafdig*, teeder-lievend, II d. 81. Want *diep* voor *zeer* is bekend, b. v. in *Diep-bedrukt*, enz.

DIJCK, een dijk, I d. 21.

DJIER, een dier, en dieren (als ware het *gedierte*, collective) I d. 9, 35, 36, 57, 62, 65, enz. *Waatze Gribb.* bl. 28 *Djeer.* Bij onzen Dichter vindt men ook, *Djear*, maar in de 2 beteekenis, voor *een liefje*, *geliefde*, Juvenca, Δάμαλις I d. 2. In welke beteekenis men het vorige *Djier* ook vindt, I d. 2, 11, 12, 16, 21, II d. 47. Bij *Maerlant*, I, 252, 4, leest men *dierne* voor eene maagd, puella, waar voor men vs. 14 en vervolg. leest *jonc wijf* of *wive*. *Teutonista*: *Derne*, maget, ancilla. *Kiliaan*, *Deerne*, famula, puella – *Gemeijn deerne*, i. e. *hoere*, meretrix. W. v. *Dieragie*, in Friesl. en elders bekend. *Starter*, *Fr. Lusthof*, bl. 90, a, van een geliefd meisje, *swiete diær*. En zoo vindt men *Dier* en *Deerne* bij *Cats*, *Heemskerk*, *Huijgens*, en anderen meermalen. Opmerkelijk zijn de volgende plaatsen. *Heemskerk*, B. A bl. 28. *Het soet onnosel dier*, dat kort te voren *Jonckvrouwe* genoemd was. Bl. 134. Dit *jonge dier*, ook voorheen *Jonkvrouwe* genoemd. *Huijgens*, bl. 86, *Borgerdeer*, voor Burgers Dochter. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 99.

Ook noch een Juffrous Camenier,
Een seer jong schaep, een *nobel dier*.

Meer andere voorbeelden worden door andere opgegeven, b. v. door *Steenwinkel* op *Maerlant*, III, 311. – Daar dit woord dan niet alleen eene *Dienstmaagd*, maar ook vooral eene *Jonkvrouw*, elke *aanzienlijke Dame*, *Konings dochter*, en *Princes* beteekent, kan het niet anders zijn, dan ons eenvoudig *dier*, voorheen ook *dierne*, *deerne* genoemd; en *Kiliaan*, die *Deerne* neemt voor *dienerinne*, en van *dienen* afleidt, begaat eene zonderlinge dwaling, en doet anderen dwalen. Het is bekend, dat, gelijk het Lat. *animal*, zoo ook ons *Dier*,

voor een *redelijk* zoowel als *redeloos* schepsel wordt gebruikt. Mij heugt een oud boek gezien te hebben, ten Tijtel voerende: *Van het dierken* Jesus; alwaar *dierken* staat voor *kind* of *kindeken*. Op den uitgang *ne* moet men niet te zeer hechten, want deze duidt hier alleen het vrouwelijke geslacht aan. Het A. S. levert hier ook geene hulp op. Men vindt bij *Lye* wel opgegeven: *Thienen*, *Thinen*, *Thinene*, *Thinnenne*, voor *Ancilla*; waarvan het grondwoord moet zijn *Thienian* of *Thinian*, in het L—Fr. *Tjienjen*; maar noch *Thierner*, noch *Thiernerne*. En deze laatste woorden konden ook niet worden opgegeven, om dat ze niet bestaan, noch bestaan hebben, noch bestaan konden, in gemelde beteekenissen. Men houde dus bij vervolg *Djier*, *Djear*, *Dier*, *Dierne*, *Deerne* voor een en hetzelfde woord, in verbindtenis staande met het Grieksche Θήρ, en het Latijnsche *Fera*, en in beteekenis, voor een gedeelte althans, overeenkomende met het Gr. Δάμαλις, en het Lat. *Juvenca*. Ik heb dit meer stellig behandeld, als anders mijne gewoonte is, omdat men verouderde kwalen wat sterker moet aantasten; doch zonder iemand te hebben willen beleedigen. Sapienti dictum sat est. — V. h. *Djerte*, gedierte, dieren, I d. 220. — Zamengest. *Djierhaed-minsche*, de mensch het hoofd (heer) der dieren, I d. 208. — *Djier-dom*, zoo dom als de dieren, I d. 214. — *Djier-rijck*, vol dieren, dier-rijk, I d. 20.

DJAGGELJEN, saggelen, slingeren, I d. 53. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II d. 59. In Friesland wordt nog heden *Sjaggeljen*, even als *Sammelen*, gebezigd voor *langzaam zich bewegen*, *en slingerende gaan*. Zie *Schocken*. V. h. vindt men bij *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 149, *Joncker Saggel-broeck*. De D en S verwisselen ook zoo in *Dock* en *Sock*. De J in *Djaggeljen* is eene litera epenthetica. Vergel. *Junius* in *Daggle* en *Dewlap*. *Sjaggeljen*, drentelen. *Aagtje Ysbrants*, *libben*, bl. 57.

DIJLGJEN, delgen. Zie *For-dijlgjen* — *Uwt-dijlgjen*. *Teutonista*, *Delygen*, en *Dilgen*. *Kiliaan*, *Delghen*, *Dilghen*. *Van der Veen*, *Zinneb.* bl. 174, Te *delgen* en te bannen.

DIJVEL, duivel, Diabolus, I d. 52, 61, 111, 152. Eng. *Divel*. *Kiliaan*, *Dievel*, *Duijvel*, *Duwel*. *Maerlant*, II, 283, 52, *Dievel*, elders *Duuvel*. — V. h. *Dijvelsche*, duivelsche, II d. 90. Zie *Deal*.

DILDEN, dulden, verdragen, zich geduldig en lijdzaam gedragen, I d. 58, 60. Schijnt met *tolerare* in verbindtenis te staan, zoo als het Eng. *Thole* en het A. S. *Tholian*. Zie *Junius*. — V. h. *dildig*, geduldig. Zie *Aller-dildigst*.

DING, of DINGE, een ding, zaak, I d. 43. 48, 62, 63, enz. Het wordt, even gelijk het Lat. *res* en *negotium*, in schier oneindige beteekenissen gevonden, die uit den zamenhang worden gekend. *Clignett* en *Steenwinkel* op *Maerlant* II, Aanteek. bl. 125, houden van 't W. W. *dingen*, voor eerste beteekenis, *zeggen*, *spreken*, waaruit dien van *pleiten*, causas agere, enz. zijn afgeleid. Dit is, wat het gebruik des woords aangaat, voldoende; maar de allereerste grondbeteekenis zit dieper, en dient hooger opgehaald te worden. Wij zullen dat bij het woord *Tijgjen* zoeken te doen. — Onder de zeldzame beteekenissen van *Dinc* of *ding* is die van *leven* en *sterven* bij *Stoke*, I, 181. — Voor *oefening*, in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 157. — Voor *monster*, *gedrocht*, ald. bl. 152, enz. Vele andere beteekenissen zijn overal voor de hand. Zie *Ting*. *Goed*.

DINNE, b. v. *Dear fen dinne*, daar van daan, van daar, II d. 65. — *Fen dinne blieuwe*, ergens van daan blijven, II d. 101. — *Waatze Gribb.* bl. 51. *Fen dinne komme*. *Melis Stoke*, I, 571, De Nonnen heeft hy *danen* ghedaan, d. i. *van daar* genomen. Ook *dan*, IV, 1067, En keerde weder *dan* hi was comen, d. i. *van waar*. Zoo ook dikmaals *wanen*, en *wan*, voor *van waar*. In den geest der Ouden zegt *Kamphuijzen*, *Sticht. Rijm.* bl. 261, O ver *van daan*; en zoo ook bl. 99 & 149. Vergel. wegens *Danen*, *daan*, *Fortman*, *Taal en Dichtk. Aanmerk.* bl. 51, en wegens *wanen*, *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 294, Noot. Thans *Denne*.

DJOE, (bij) bij den dag, dag aan dag, al den dag, dagelijks, I d. 53, 90. Daarvoor vindt men *Bij djue*. I 174. Waarschijnlijk is dit woord herkomstig van *Dey*, dag; en hiervan ons woord *Joed*, heden.

DJOER, dier, duur, van hooge waarde, I d. 21, 52, 66, 68, 125, 173. II d. 93. — *Dierbaar*, zeer bemind, I d. 116, 143, 162, 165, 191. Eng. *Dear*. *Kiliaan*, *dier*, *duijr*. *Teutonista*, *Duijr*, *Durber*. — Zamengest. *Djoer-wird*, duur

van waarde, I d. 48, 175. — *Djoer-wirddig*, II d. 94. — Het Z — N. *Djoerte*, dierte, duurte, I d. 110.

DJOEYEN. Dit woord heeft vele beteekenissen, waar van de grondbeteekenis schijnt te zijn die van *spelen*, *boerten*, *mallen*, *dartelen*; *zich vermaken*, *verlustigen*, *vermeijen*. Het schijnt een en hetzelfde te zijn met *Joijen*, een oud woord, dat door *Kiliaan* vertaald wordt door Jocari, delectari: venere delectari: venerea voluptate frui. *Huijdecoper* op *Melis Stoke*, VI, 720, noemt *Joijen* een bekend Fransch woord, ook in 't Nederduitsch te vinden. Bij *Maerlant* leest men, I, 51, 18, Vul weelden, feesten *en Joijen*. — Deze hoofdbeteekenis vindt men bij onzen *Dichter*, I d. 54.

Un 't tuwl-wraegseljen, ijn 't *djoeyen*,
Un 't shaep-snobbjen, ljeaf,
Un 't eal-lijlle-bortlijck stjoeijen. ——

voor *zich vermaken*, *verheugen*, I d. 210.

Hier *djoeyt* de Deale, ijn geane uwt-litt'ne.

In de afgeleide en verdere beteekenissen straalt vooral door die van *leven*, *zich bewegen*, *werkzaam zijn*, het zij dit geschiede *op aarde*, *in de lucht* of *zee*: *zweven*, *zwieren*, *zwerven*, *zwalken*, *vliegen*, *zwemmen*, *woelen*, *wemelen*, *wriemelen*, *joelen*, *krioelen* (waar echter het genoegen, vermaak en wellust niet uitgesloten is) b. v. I d. 224.

(De wrâd) Meij 't jing er ea *djoeye* ef kryoele.

d. i. wat ooit op aarde *zich beweegde*, *leefde*. (De grondtekst heeft *wonen*.) —

Van de *zee*, b. v. I d. 110,

Mey 't jing 'er ijn *djoeyt* in hicht.

d. i. wat er in *leeft* (*zwemt*) en adem haalt. (De Grondtekst: *Wat in dezelve is*.) I d. 208.

Dear duwckt, ijnn' djiept', dear *djoeyt*, lânz strânne in ree,
So follerhânne fisck.

d. i. Daar *wemelt*, *zwemt*. (De grondtekst: daarin is het *wriemelend* gedierte.) Vooral duidt het aan alle *woelige bedrijf* en *werkdadig bejag der menschen*; *werkzaam*, *bezig zijn*, *slaven*, *slooven*, *draven*, *zwoegen*; en wel bepaaldelijk met het oogmerk om iets te bekomen; dus *naar iets streven*, *zoeken te bekomen*, *bejagen*, *beloopen*. B. v. I d. 182.

Het dat me boddet, kritset, *djoeyt*.

d. i. Al wat men werkt en slaaft en *slooft*.

I d. 227. — Het knett', het bret, het *djoeyt*, floht, wâdd't
en wæz't

d. i. Wat kneedt, wat broedt, wat *zwoegt*, flooft, zwalkt
en draaft.

II d. 90. Hy iz fo *djoeyende*, d. i. zoo werkzaam, bezig, onvermoeid zorgende. (van den Gierigaart.) II d. 94. Alle dægen to *djoeyen, om jiette hæger to klaerdjen*, d. i. alle dagen onafgemat *daar naar ftreven*, dat men nog hooger klimmen, nog grooter eer en aanzien bekome. (van Hovelingen.) Van hier *Djoey*, vereenigd met *Tinck*. I d. 196. Jæ lizze 'er Forbuwcke ijn *djoey in tinck*, goed del. Voor *bejag, voornemen*. (In den Grondtekst *raad-gedachten*.) I d. 212.

Al tomm'let wrads *djoey* hôl oer bôl.

d. i. al tuimelt al wat zich op aarde roert, beweegt, leeft, en werkzaam is, hol over bol, ('t onderst boven.) En zoo ook *Gedjoey*. Zie aldaar. — *Djoey-behâd*, I d. 73 Wrâds *djoey-behâd*, dy lib-teel-fwiete Minn'.

d. i. De zoete leven-teelende Min, het behoud van alles, wat op aarde leeft, zich beweegt en is. — *Djoeyd-wijld*, I d. 208, het door de bosfchen bij nacht *zwierende wild gedierte*. Zie *Nacht-djoey-wijld*. — *Djoeyerye* (*fijne*) II d. 92, listig bejag, fijn- uitgedachte treken (om fchatten te verzamelen.) Vergel. over 't oude W. *Joye*, *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Taalk.* bl. 342, Noot. De D is hier eene Litera prosthetica.

DIKE, dooyer, van een ei, II d. 5. Volgens 's Dichters fpelling zou men thans dit woord fchrijven en fpreken *Djearre*. De Ouden hadden over het geheel eene gebrekkige fpelling, en waren zich zelven ongelijk in dezelve.

DISCK en DISCKE, de disch, fpijstafel, I. d. 74, 125. II d. 112. Zie *IJt-disck*. *Junius*, in *Deis*, *Dais*, *Dish*. *Teutonista*, *Dijsch*. Van *Discus*.

DITSEN, Verled. Deelw. van *Deckjen*, dekken. Zie *Be-ditfen*, *Ont-ditsen*.

DIZZE, deze, I d. 16, 24, 35, 36, 38, enz. *Dizze falme*, deze zelf, II d. 106. Onzijd. *Dit*, I d. 1, 85, 139, 191, enz. Tweede Naamv. Meerv. *Dizzer*, II d. 80, 81. In *de Bijdr. van Wasfenb.* I, 157, 163, 166, *Desfe*. Bl. 157, dee, en bl. 146, *Dis* Bl. 155, 167, enz *Dit*.

DO, doe, of gelijk wij thans schrijven, *toen*, I d. 50, 67, 134, enz. *Cats*, *doen.*

DOAF, DOAVE, doof, I d. 14, 24, 55. — Dood, vermolmd, I d. 9. Zie *Korte Aanteek. Hooft*, *doove prikkel*, bl. 160. O. F. W. *Daef*, doof. *David*, doofheid. *Davia*, doof zijn of worden. *Teutonista*, *doyff.* Vergel. *Junius*, in *Deaf.*

DOAR en DOARE, eene deur, I d. 2, 33, 49, 58, enz. In de *Bijdr. van Wassenb.* I d. 140, ook *doar.* *Kiliaan*, *door*, Janua. Bij *Maerlant*, vindt men reeds *Dore.* Bij *Marnix* R. B. fol. 161, *Doorwaerder.* Bij *van der Veen*, *Kamphuijzen*, *Bredero*, en anderen *Door.* Vergel. *Junius* in V. en *Ypeij*, *Geschied. der N. T.* bl. 101, en *Weiland.*

DOAREN, durven, audere, I d. 160, 161. II d. 43, 68, 71, 91. Verled. Tijd *Doarst*, I d. 41. II d. 67. *Melis Stoke* en *Maerlant*, *Darren*, *Dorren.* *Kiliaan*, *Darven*. *Derren.* *Teutonista*, *Doren* en *dorren.* Zie denzelven in *Coene*; *Junius* in *Dare.* *Hooft* en anderen ook *Darren.*

DOAYTER, dochter, I d. 42, 223. Dit is Hinlopersch. Eng. *Daughter*, zie *Junius.* Meerv. *Doayteren.* Zie *Dochter.*

DOBBE, een kuil, put, groeve; hol; graf. I d. 94, 155, 168, 195, enz. Hiervoor leest men *Dob*, I d. 230. Meerv. *Dobben*, II d. 91, 94. *Starter*, *Fr. Lusth.* bl. 29, a, *Doppetjens*, voor kuiltjes in de wangen. *Teutonista*, *Dobbe*, *pegge*, *prop*, cavilla. *Kiliaan*, *dobbe*, i. e. tobbe, labrum. Zie *Duwck-dobbe*, *Yerd-dobbe*, *Schern-dobbe.* — Zamengest. *Dobbe-ig*, rand des grafs, I d. 14. — Het W. W. *Dobbjen*, begraven in een' kuil; bestoppen, verbergen, I d. 30. *Kiliaan*, *Dubben onder de aerde*, superjecta humo operire. Vergel. *Wassenb.* in *Idiot.* Zie *Bedobbjen.* — *Turf-dobbe*, *Hooft*, *N. H.* 358.

DOCHT, hy, zy, doet. I d. 169, 178, 229. Van *Dwaen.* *Wassenb. Bijdr.* I, 155, 162, enz. *Dweit*; *doe dweist*, ibid. 140. Dit laatste is Hinlopersch.

DOCHTER, filia, I d. 36, II d. 72, 82. Tweede Naamv. *Dochters*, II d. 82. Hiervoor leest men bij den Grammaticus II d. 4, *Dochtir*, Meerv. *Dochteren* en *Dochtirs.* Vergel. *Ypey*, *Geschied der. N. T.* bl. 96.

DOCK, zulk, I d. 23, 26, 42, 50, enz. — *Docken*, zulken, I d. 2, 28, 38, 61, enz. *Bredero*, *Griane*, IV deel, 4 Bedr. Hoe bin ick *dusken* Loer? en op vele andere plaatsen

meer. Bij *Starter*, *Fr. Lusthof*, bl. 47, leest men *Dusschen*, maar in *Jan Soetekau*, bl. 13, *dusken*. Dit *Dusken en Dusschen* wisselt elkander bij *Bredero* ook gedurig af. Het zal niemand berouwen, hier geraadpleegd te hebben met *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verscheid.* III, 106, 107. Zie *Sock*.

DOD, dut, bedwelming, sufferij, I d. 91. — *Dodde*, dut, verlegenheid, mijmering, bedwelming, I d. 30, 170. Eigenl. *Slaperigheid*, *slaapzucht*. Vergel. *Wassenberghii* Specimen Philol. Patri. bl. 50. — Zamengest. *dod-doaf*, dut-duf, verslagen, I d. 193. Zie *Doffjen*; *dutte*; *druwl-dod*. — Het W. W. *Doddjen*, dutten, suffen; waggelen, dobberen, slingeren (op zee) I d. 77. Zoo leest men in onze overzetting van den 107 Psalm, vs. 27, Zij *dansen* ende *waggelen* als een droncken man. Eng. *Dote*, delirare. Zie *Junius*, *Kiliaan*, *Doten*, *dutten*, delirare. Prof. *Wassenbergh* gaf mij op eenen brief deswege dit antwoord: *Doddjen*, nutare, deorsum premi, inclinari. Een aanverwant W-W. is het gewone *dutten*." *Teutonista*, *Dod*, geck. *Dodden*, gecken.

DOECK, DOECKE, een doek, doek, I d. 4, 50, 52, 206. II d. 11. Vergel. *Wassenb.* in *Idiot.* Zie *Hijmmeldoeck*.

DOERJEN, duren, voortduren, bestendig zijn I d. 104, 118, 131, 197. II 94. Deelw. *Doerjende*, durende, duurzaam, II d. 86, 88, 103, 108, 110. — *Doere*, duur, geduurzaamheid, I 145, 174. Zie *IJrig-doere*. — V. h. *doerheftig*, *doerheftige*, duurzaam, II d. 67, 68, 86, 88. *Kamphuijzen* gebruikt in zijne *Psalmen*, bl. 290, *Durentlijck*, voor bestendig, bij voortduring.

DOFFJEN, duffen, dof of vochtig zijn; als stofregen of damp nederdalen (van den *dauw*) I d. 175. Reeds *Melis Stoke* gebruikt meermalen het W-W. *Doven*, hetwelk ik voor een en hetzelfde met ons *doffen* of *doffjen* houd. Vergel. *Huijdecoper* op Boek V, vs. 1216, alwaar het voor *doof worden*; *verdoofd*, *bedwelmd worden*, voorkomt. De eerste beteekenis zoeke men in het A. S. *Dufan*, bedekken, overstelpen; hetzelfde schier met *Dufian*, mergere, immergere, atque adeo mergendo tegere. Of wil men liever in *Doffen*, hompen, stooten, drukken? Bij slot van rekening komt het op hetzelfde uit. Geschiedt nu deze overstelping met water, dan is het

dooven, *uitdooven*. Wordt de drukking aan de zintuigen toegebragt, dan beteekent het eene *berooving* of *vermindering*, door dit drukken veroorzaakt. Van het gehoor, in 't bijzonder, dus *verdooven*, *bedwelmen*. Van hier *Dof*, ook *Duf*, eig. doof, uitgedoofd, vervolgens beteekenende elke *verdoffing*, en *bedwelming*, eerst der *zintuigen*, daarna figuurl. van het *verstand*, en den *geest*. De keurige *Kamphuyzen* zal ons eenige voorbeelden opleveren. Zoo gebruikt hij *verdoft in smart*, in zijne *Psalmen*, bl. 23, d. i. in smart ter *nedergedrukt*, *neerslachtig*, *verslagen* door smart. *Dof* voor *treurig*, *versuft*, *bedrukt*, ibid bl. 30. *De geest is dof*, ibid bl. 132, d. i. *nedergebogen*, *Dof en zot*, ibid. bl. 157, voor *beseffeloos*, *onvatbaar*, *bot*. *Oudheyds doffe tijden*, ibid. bl. 190, d. i. *suffende* jaren des ouderdoms. *Doffig*, *Sticht. Rijm.* bl. 137.

'T Gelaten hart, niet *doffig*
(Zoo weinig als neerslachtig)
Moet vierig en aandachtig,
In God-plicht nooyt zijn floffig.

Zoo gebruikt dezelve *suf in lijen*, *Psalm.* bl. 127, d. i. onder het lijden *bezwijkende*. Dit *suf* verschilt van *Duf* of *dof* in beteekenis niets meer, dan de D en S, die dikmaals verwisselen. Zie *Djaggeljen*. Vergel. voorts wat wij gezegd hebben op *Bedjupt*, en *Weiland* in *Dof* en *verduffen*.

DOG (*ick*) ik doe. I d. 3. II d. 68. Zie *Dwaen*.

DOG en DOGGE, maar, echter, nogtans, niettegenstaande; doch; toch, I d. 8, 12, 14, 23, 40, 43 — 129 — 213, 214, enz. In de *Bijdr. van Wassenb.* I St. 154, 156, 168, vindt men *Dogs*; in *Waatze Gribb. Brill.* *Dogs* en *doggis*. Wat de herkomst en beteekenis aangaat, zie men *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verscheidenh.* III, 66, 67.

DOGEN, deugen; goed gaan; goede gevolgen hebben, I d. 37. *Seft! (sey wolck') dat woe naet dogen.* *Starter*, *Fr. Lusth.* bl. 101. Dit wil niet *dogen*. *Waatze Gribb.* bl. 17, So dogt er neat, der *doog*, dat goed is. (voor *doogt*.) In deze beteekenis heeft het reeds *Melis Stoke*, VI, 228. IX, 801, enz. *Dogentachtigheden*, virtutes, *Melis*, I, 602, enz. Deelw. *Gedogt*, *Cats*, I d. 595, a. Dit is in 't L-Fr. *Dogt*. Zoo vind ik elders den Verled. Tijd *Dogte*, *Hooft*, *N. H. Docht*, bl. 433. Vergel. *Junius*, in *Docht*, *Doughtie*.

DOL, DOLLE, dol, dul, furiosus, furens, I d. 33, 49, 50,

67, 74, enz. — *Dolheyte*, dolheid, I d. 220. — *Dolhollig*, dulhoofdig, dat de hoofden op hol brengt, (van den wijn) I d. 68. — *Dullen*, *verdullen*, onzijd. voor dolzinnig handelen, onberaden zijn, vindt men bij *Melis Stoke*, II, 174. Zie *Huijdecoper*. — *Kamphuijzen* gebruikt *Dullen na iets*, voor, eene dolle begeerte hebben, eenen razenden honger hebben, naar iets, b. v. Vleesch, *Sticht. Rijm.* bl. 390. Gelijk een Leeuw, die *dult* na 't vleesch van andre dieren. Zoo ook *Psalm.* bl. 60 — Voor *in de war loopen*, *in 't wild gaan*, *Psalm.* bl. 206.

Schoon het alles holt en *dolt*,
En in 't wilde beenen rolt.

Kiliaan, *Dollen*, insanire. *Junius*, in *Dallie*, *dolf*, *dolt*, *dull*.

DôL, een dal, I d. 121, 125. — *Dôlle*. II d. 102. — *In 't dal*, *Melis Stoke*, II, 790, d. i. op den grond, zie *Huijdecoper*. Idem V. 1186, van boven neder tot in *dale*, IX, 2056, van den fcepe neder *te dale*. *Bredero*, in *Angeniet*, (bl. 525.) Daelt neer, *ten dalewaerts*. *Gabbema*, in *Klioos kraam*, bl. 119, gebruikt *Dell*.

Dringt over bosch, en *dell*, en duijnen.

V. d. *Dol*, nederwaarts, deorfum, I d. 30, 51, 74, 87, enz. *Wasfenb. Bijdr.* I, 165, 168. Zie *del*, *delle*. — Zamengest. *Dol-brecken*, afbreken. Voorred. der 2 Uitg. — *Dol-bijnen*, Deelw. *dol-buwne*, nedergebonden, neergebogen, I d. 155. — *Dol-drieuwen*, met den ftroom afdrijven, II 89. — *Dol-druwckjen*, nederdrukken. V. d. *Dol-druwck'ne*, nedergedrukt, verdrukt, I d. 91. *Dol-druwck*, nederdrukking, verdrukking, I d. 189. — *Dol-duwckjen*, nederbukken, nederduiken, I d. 115, 203, 222, 223. — *Dol-hompjen*, nederftooten, nederwerpen, II d. 90. — *Dol-klieuwen*, nederklimmen, II d. 98. — *Dol-kommen*, nederkomen, afdalen, I d. 193. — *Dol-rinnen*, nederloopen, I d. 175, Verled. Tijd *Dol-roan*. — *Dol-fäeijen*, nederzijgen, nederdalen, II d. 65. — *Dol-fea*, eene diepte, diepe afgrond, I d. 222. — *Dol-fincken*, nederzinken, I d. 219. — *Dol-fitten*, nederzitten, I d. 147 — *Dol-fotten*, nederzetten, Deelw. *Dol-fot*, I d. 177. Grondtekst, *niet verheven*. — *Dol-fmijtten*, nederwerpen, II d. 93. *Dol-feijnjen*, nederzenden, Deelw. *Dol-fuwne*, afgezonden, I d. 137. — *Dol-tongerjen*, nederdon-

deren, nederſmakken, I d. 188. Deelw. *Dol-tongere.* — *Dol-trieuwen*, nederdrukken, nederwerpen, I d. 155. Verled. Tijd, *Dol-treauw*, I d. 120. Deelw. *Dol-treauwn*, I d. 191. V. d. *Dol-trieuwe*, verdrukking, I d. 124. — *Dol-truwzeljen*, nederbuitelen, nedervallen, II d. 96.

DOLLEN, delven, graven, II d. 90. *Kiliaan*, *Delven*, *Dolven*, *Junius* in *Delve.* Verled. Tijd *Dolde.* Deelw. *Dold*, I d. 164. — *Dolljen*, hetzelfde, II d. 91. Bij *Maerlant* vindt men den Verled. Tijd *Dalve*, I, 89, 17. Behoort tot *dol*, *del.*

DOLGE, eene wond, I d. 24. — *Dolgen*, wonden, kwetſen, I d. 12. Figuurl. *het hart dolgen*, een hartewond toebrengen; verdriet aandoen. — Hiertoe behoort ook *Dolck* en *Dolcke*, een dolk, pugio, ſica, dolon, I d. 87, 159, 173. Tweede Naamv. *Dolks*, I d. 172. *Kiliaan*, *Dol*, *Dolch*, *Dolck.* — *O. F. W.* *Dulg*, *Dulge*, *Dolch*, wonde: *Dolgen*, wonden: *Dulginga*, wonding. Bij *Gabbema*, *Beschr. van Leeuw.*, *dollinga*, enz. *Kamphuijzen* gebruikt *Dolven*, *Sticht. Rijm.* IV deel bl. 21, Zal men de wolven (zegt Gij) niet *dolven*? — Men zegt nog *Den oz dollen.* *Teutonista*, *Dag*, *Deghen*, *Dolmess.* — V. h. *Dolckjen*, met den dolk ſteken, jugulum pugione petere, I d. 223. *Dol*, *dollen*; *dolge*, *dolck*, *dollinga*, enz. behooren tot denzelfden ſtam. Hiertoe, of liever tot *del*, behooren de Zeeuwſche woorden, *Delve*, *Dilve*, *Dulve*, foſsa, ſcrobs, enz. — Men vindt in de *Eſopiſche Fabelen*, Fab. LXI vs. 57, *Ghedelve* voor *graf.* Zie *Clignett*, Bijdragen enz. op bl. 345, Noot. Ook de Latijnen gebruiken *Fodere* voor *wonden.*

DOM, DOMME, dom, obtusus, I d. 148, 218, 228. II d. 62. Eng. *dump.* *Melis Stoke.* *Domp*, II d. 1425, en zoo ook *Maerlant.* Waaruit men ziet de verbindtenis van dit woord met dempen. — Zamengeſt. *Domme-kreſten*, dommekrachten, Figuurl. I d. 72. *Dommekrachtig* hert. *Hooft* Ged. 235.

DOMPE, damp, vapor, II d. 111. *Jonctijs*, *Roſel. Ooghjes*, bl. 117, 'k Zie een droeven *domp beluijcken.* Eng. *Damp.* Vergel. *Junius.* *Kiliaan*, *Damp*, *Demp*, *Domp.* - *Dompjen*, dempen, ſmoren, Figuurl. vernietigen, II d. 69. Verled. Tijd *domppe.* *Baerdt*, *Deugdenſp.* bl. 40, Der zonden *vlam dempen.* *Kamphuijzen*, *S. R.* bl 419, Gods die-

naars — al t' zaam te *dempen*. *Psalm* bl. 97. Vergetings *wolk dempt* - haren naam. Ibid. bl. 388, den toorn *dempen*. Ibid. bl. 31, *Bedempt* in duisternissen. *Dampen* voor *damp uitwerpen*, dezelfde, Ibid. bl. 5. *Teutonista*, *Dempen* — *verdumpen*. *Kiliaan*, *dampen*, *dempen dompen*. *Dompen* in de zorghen *Hooft*, *Gedicht*. 35. *Bedompte* togt des moeds, dezelve, bl. 97.

DONG, mest; vuiligheid; drek, II d. 91. *Maerlant*, III, 259, 99, *Messe*. In de Esopische Fabelen, Fab. XLIV, vs. 18, *Mes*. Zie *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 234, Noot. *Kiliaan*, *Dunghe*. — *Dongjen*, mesten, bemesten, vetmesten, stercorare, I d. 66, 145. Deelw. *Dongge*, bemest, I d. 164. Vergel. *Wassenb. Idiotic.* in *Dong*. *Dongere*. Zie *Tjerck-hoaf-dongere*.

DONSSJEN, dansen, I d. 53, 57, 88. II d. 106. Gelijktijdige Schrijvers, *Marnix*, *Cats*, en anderen gebruiken in dit W-W. ook twee SS. Verled. Tijd *Donsse*. *Marnix*, *R. B.* fol. 126 verso *Danssede*. — *Dons*, een dans, I d. 139.

DOPPE, een dop, zeker ligchaams-versiersel, I d. 48. — *Eyerdop*. *Schaal*, I d. 182. — elk uiterlijk bekleedsel, om er zich in te verbergen, I d. 222. — Zamengest. *Doppe-waegs*, dop-was, I d. 73. Zie *Huynig-doppe-waegs*.

DORP, een dorp, I d. 58. Zie *Weiland*.

DOUWE, de dauw, I d. 163. *Kiliaan*, *Dauw*, *Douw*. *Dauwe*, *Douwe*. Eng. *Dew*. *Teutonista*, *Dowe*, ros. *Honichdouwe*, rubigo. Zie *Dauwe*.

DOZ, dus, aldus, I d. 1, 3, 9, 16, enz. Zamengest. *Doz-dienig*, *Doz-dienige*, zoodanig, II d. 75. *Melis Stoke*, II, 529, *Dusdaen*, voor *dus gedaan*. Zie *Weiland*, en *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 215, Noot. Ook *Hooft* kent en gebruikt *dusdane*.

DRÆGE-MOLCKE, drage-melk, afgeroomde, afgetapte melk, I d. 55. Vergel. *Wassenbergh*, *Idiot.* in *Draage melk*, en *Bijdr.* II St. bl. 50, waar ook mijn gevoelen wordt geopperd, waarvan ik nog niet ben te rug gekomen. Dit *Dreagjen* of *Drægjen*, eigenl. droogen, vervolgens afgieten, afroomen, heeft plaats omtrent zaken, daar vocht bij is, en wel door een' doek of teems, die bij *Kiliaan* daarom ook genoemd wordt *Draghe*, i. e. *Sijghe*, colum, qualus. En zulks kan men aldus wel doen betrekkelijk spijzen en eetwaren, b. v.

aardappelen, waarvan het thans bijzonder gezegd wordt. Maar met het *afroomen van melk* gaat men, gelijk bekend is, anders te werk. De Boerinnen doen dit, in de *Molken-kamer*, met een kleine vlakke schaal, die, meen ik, de *Ream-schuwttel* wordt genoemd; en dat is dan de *Dræger*. Het W-W. *Drægjen* zal dus de beteekenis hebben van *afroomen*, *afscheppen*, zoowel als van *afgieten*, *doorgieten*, *doorsijgen*.

DRAEY, een draai, wending, I d. 35, van een' vogel, die ergens met een zwenk of vlugt voorbijvliegt. — Van een draai, wending, modulatio, in het zingen, I d. 104. — Het W-W. *draeyen*, draaijen, wenden, (bedrijv. W-W.) I d. 116, 222. — Vooral wordt dit van de vogelen, bepaald van de kieviten, die over de wiek draaijen, gezegd, I d. 69. Onze Dichter noemt het daarom ook *wjueck-draeyen*, I. d. 61. — Onzijd. voor *draaijen*, *wentelen*, volvi, I d. 118, van 't Hemelrond.

DRAGEN, dragen, voeren, I d. 19, 41. Hiervoor staat *Dreagjen*, I d. 135, 146. II d. 94. Verled. Tijd *Droeg*, en *Dreage*, I d. 134. In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* leest men I d. bl. 151, 156, 164, 167, enz. *Dregge*, *dreggen*, en het Deelw. *Dreggen*, bl. 160. — Het Deelw. *Dreyn* vindt men bij onzen Dichter, II d. 114. — A. S. *Dreogan*. Eng. *Drie*. Zie *Junius*. — Voor *brengen*, *voeren*, op eenen wagen, met stieren bespannen, *Maerlant*, II, 343, 12. Voor *voeren*, *vervoeren*, b. v. tot zonde, dezelfde, II, 451, 59.

DRAKE, een draak, I d. 150. Van 't Lat. *Draco*. Voor een *Vlieger*. Zie *Wasfenb. Idiot.*

DRANCK, drank, potio. II d. 91. Zie *Genez-dranck*.

DREGGE, een anker, II 73. Zamengest. *Dregge-touw*, een anker- of dregge-touw, I d. 78. A. S. *Dræge*. *Kiliaan*, *Dregge*. Vergel. *Junius* in *Dragnet* en *Trigger*. De echte afleiding is van *Dreggen*, dragen, trekken, reeds opgegeven door *Bilderdijk*, in zijne *Geslachtlijst*. Trouwens *Dreggen*, *treggen* en *trekken* zijn één.

DREUNEN, dreunen, daveren, I d. 69. V. h. *Dreun*, beving, davering. Fig. Zang-toon, I d. 104, — Het W-W. *Droanjen*, dreunen (van de harp) I d. 73. Zie *Daver-droanjen*. V. h. *Droane*, dreunend geluid, Figuurl. zangtoon, gezang, I d. 91, 105. *Kiliaan*, *Dronen*, *Dreunen*, i. e. *daveren*.

DRIEUWEN, drijven, aandrijven, voortdrijven, I d. 8. Figuurl. *weiden*, I d. 124. — Van den *wind*, II d. 85. — Voor

den zweep voortdrijven. I d. 61. — 2.) *Aandrijven*, van de kracht der waarheid, II d. 100. — Van de razernij, I d. 76. — Van eenen geest, II d. 49, 88. — Van het hart, I d. 106 — Van God, I d. 107. — 3.) *Verdrijven*, pellere, b. v. uit het land, I d. 99, 168, 173, 174, 191, II d. 115. — Buiten de deur, I d. 53. — Van den hemel de duisternis, II d. 71. — Uit het hart, verwijderen, II d. 66. — 4.) *Drijven*, d. i. *doen*, *verrigten*, (neering) I d. 71 — 5.) *Laten drijven*, (*op de riemen*) *vlotten*, I d. 9. — 6.) Onzijdig *Drijven*, op eene plank, I d. 74. Op de lasten, I d. 77. Van de schepen, *zeilen*, I d. 208. — 7.) *Drijven*, *uitloopen*, *uitvloeijen*, van honig, I d. 73 — *Drijven* in tranen, anders *zwemmen*, I d. 203. — Op vleugelen des winds, anders *zweven*, *vliegen*, I d. 206. — 8.) *Doordringen*, van het gezang, I d. 138. — 9.) *Drift hebben*, *begeerte*, *trek gevoelen*, I d. 93. — Van daar het Deelw. *Drieuwende*, driftig, drijvend, van drijfzand, I d. 18. — Van hartstogten, II d. 79. — Z. N. W. *Drieuwinge*, drijving, aandrang, dwang, II d. 69. — Zamengest. *Drieuw-twange*, aandrift, aandrang, dwang, II d. 65. Zie *Twang-drieuwinge*. *Herts-drieuwinge*. *Njue-drieuwinge*. *Op-drieuwinge*. Enz.

DRIJGJE, dreigen, bedreigen, II d. 115. *Maerlant*, *Dregen*, I d. 280, 29. *Bredero*, *Driegen* en *Drijgen*. *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 423, *Drijgen*. *Kiliaan*, *Dreegen* en *Dreygen*: ook *Driesten*. *Hooft*, *N. H.* bl. 574, 440, 504, enz. *Driesschen*, en bl. 361 *Drieswoorden*. *Weiland* noemt de afkomst van dit woord duister. En wij hebben hier niets anders bijtevoegen, dan alleen, dat het met het oude *Dreeuwen* in verband staat. *Kiliaan*, *Dreeuwen*, *drouwen*, *drotten*, minari. Germ. *Trawen*: waarmede instemt het L-Fr. *Trieuwen*. A. S *Dreatian*, *Threatan*, urgere - corrigere - minari. (Deze hebben wel iets gemeen met *dratten*, *drotten* - *Tarten*, *Tratten*, *Trotten*, enz.) Met een woord, want wij mogen het hier niet verder uithalen; de bron zit vooral in de DR of TR; en mij dunkt, dat men als eerste beteekenis zou kunnen opgeven, *Dringen*, *Drukken*. Trouwens schier alle opgenoemde woorden met D, T of Th wijzen ons derwaarts. Van *Drijgen* komt, met de inschuifletter N, *drijngen*, nu *dringen*. - V. h. *Drijgemint*, bedreiging, II d. 115. *Hooft*, Gedicht. bl. 54. Doch bl. 94. voor *drijven*.

DRIFT, drift, aandrift, I d. 92. — *Driftme*, idem, I d. 225. — *Drift-sjochtme*, aandoening, affectus, II d. 89. Komt van *Drieuwen*, drijven, gelijk van *Trieuwen*, *Trift*, dwang, aandrift.

DRILLJEN, drillen, trillen. Zie *Trog-drilljen.*

DRINCKEN, drinken, I d. 79; doch gemeenzamer is *Drinckjen*, I d. 53, II d. 91, 95, 114. In de *Bijdragen* van *Wassenberg* I 144, *Drijnken*, dat in Zeeland nog in gebruik is. *Drincken*, het drinken, de drank, I d. 152. Verled. Tijd *Dronck*, Deelw. *Droncken*, dat als een Bijvoegl. N-W. voorkomt I d. 4, II d. 89, op welke bl. het ook tevens als Deelw. voorkomt. - *Melis Stoke* gebruikt *Drinken* VIII, 563, 379. als een verbum praegnans sive gravidum, voor *verdrinken*. A. S. *Drencan*, potare; *Drincan*, bibere. Vergel. *Junius* in *Drench*, *Drink*, *Drunk*. - Voor *verdrinken* vindt men bij onzen Dichter *Drinsfen*, dat nog in dagelijksch gebruik is, en waarvan het deelw. *Drinst* staat I d. 90 en II d. 115, Figuurl. voor *vernietigd*, *geëindigd*. Doch Onzijd. vindt men *drinsfèn*, verdrinken, I d. 218. - In *Waatze Gribb.* bl. 76, leest men *uit drinfe*, (lees *uwt-drinsfè*) ebibere. Staat met *Dringen* in verbindtenis. Het Gr. πλυειν van πιειν, drukken, dringen.

DRIPPEN, druipen, afdruipen, onzijd. I d. 57, 168. Als Bedrijv. W. W. I d. 73, doen druipen, d. i. *droopen*; Bij *Cats* en anderen zoo gebruikelijk. *Kil. Droopen*, *Druppen*, *Druijpen*, stillare. - *Druwppen* (eigenl. *Droopen*) voor 't onzijd. *Druipen*, I d. 123, waarvan *Druup*, de drop, drup, II d. 5. Terwijl van 't eerste W-W. komt *Drippe*, een drop, droppel, I d. 105, 125, 127. Zie *Eag-drippe*.

DROAF, DROAVE, droef, droevig, I d. 3, 42, 43, 44 enz. Men vindt eens *Dròve*, I d. 39. *Drove*, vindt men ook bij *Maerlant* en *Melis Stoke*, zoo wel als *Droeve*, bij den eersten I, 337, 39; bij den laatsten, IX, 946, in Noot. - V. h. *Droavig*, *droavige*, hetzelfde, II d. 77, 108; doch *dròvig*, I d. 15, 17. - zamengest. *Droav'-blier*, droef-vrolijk, II d. 62. Waarmede men vergelijke het zoo bekende δακρύοεν γελάσασα bij *Homerus*, en δακρύοεν γελόων bij *Orpheus*. — *droaf-schaed*, droevige d. i akelige schaduw, Figuurl. voor *droefheid*, I d. 170. — *Droaf-swart*, het treurige zwart, (rouwgewaad) I d. 153, 155. — *Droaf-hertig*-

keyt, droefgeestigheid, II d. 79. — Verder *Droaffenisse*, droefnis, droefheid, I d. 170. II d. 73. — *Droaftme*, I d. 203 — *Droaste*, I d. 214. — *Droasheÿte*, I d. 41, 42, 44, II d. 59, 68, 81, enz.

DROAGJEN, slapen, sluimeren; droomen, I d. 4, 8, 69. 106, 115. 210. II. 71. Onpersoonlijk: *Him droaget dear 't Luay-lecker-Lân*, hij droomt daar van 't Lui-Lekker-land, 1 d. 70. Zoo zegt ook *Maerlant*, *Hem droemde*, II 24, 7. Vergel. I. 115, 4.

DROAME, een droom, II d. 71, 111. Eng. *Dream*.

DROASHEYD, eigenl. *slaapzucht*. Figuurl. komt het voor I d. 94, voor *kwaadaardigheid*, *kwelzucht*, *overmoed*. van *Droas*, of *Droes*, door *Kiliaan*, vertaald door Gigas, homo membris et mole valens. Doch eigenl. is 't een *spook*, *een geest*, *Duivel*. Zie *Weiland*. Van daar het W. W. *Droasjen*, door *Kiliaan*, in *Droosen*, vertaald dormitare dormiscere. Nog is bekend *Droasig*, slaperig, fluig, voorts ongesteld. *Weiland* in *Droes*, geeft op *een droezig paard*; dat is in Friesland, in *Droesig*, of liever met de T, *Troesig hijnser*. Bij *Bredero*, in *Angeniet*, V band. 3 uitk. komt *Droes* zeer nadrukkelijk voor. *Angeniet* was op een wolk al zingende ten Hemel gevoerd: *Jupiter* haar vernemende vraagt aan *Saturnus*:

Wat vreemdigheydt is dit? wie steijgert in mijn throon,
Dien de verburgenheijdt bekent is van de Goon?
Ons nochtans onbekent? *Ist ijemandt van de Reusen*,
Dien ick met blixem liet den kop aan stucken kneusen?
Neen, die zijn wel bekent: ist dan de *Droes*? nu spreekt.

Saturnus antw. Neen *Jupiter*, hoewel daar weijnigh aan ontbreekt,
S'is anders *Droes* genoeg om mannen te vertoornen.
Jupiter Wel wat ontbreekt haar dan? *Saturnus*. Niet anders als de hoornen,
Die set sij in 't gemeen de mannen op de kop.
Jupiter Soo is het dan een Vrouw?

In 't eerste geval staat de *Droes* voor den *duivel*, in 't tweede heeft het de verhouding van een bijvoegl. N. W. b. v. *boos*, *helsch*, *kwaadaardig*.

Dit woord heeft met de twee vorigen vermoedelijk eenen oorsprong. De beteekenis van *spook*, *booze geest*, staat met

droomen zeer goed in verbindtenis: *Een schrikbeeld in den droom.* Aan *Drusus* is hier niet te denken.

DROCK, druk, bezig, I d. 33, 57. *Hooft*, Gedicht. bl. 117, Het is er *drang* en *drok*. *Drokheid*, bl. 151.

DRUWCKJEN, drukken; prangen, smart veroorzaken, I d. 112, II d. 101. Verled. Tijd, *Druwcke*, I d. 120. Figuurl. Mey ynfiern' *druwckjen* fen hert-gruwns *paeij*, d. i. met een hartelijken kus op de lippen te drukken, kort: hartelijk kussen, I d. 229. — Zamengest. *Nead-druwckjen*. Zie ald. — *Druwck*, druk, drukkerij, I d. 91, alwaar men ook vindt *Druwckerye*. — Voor *druk*, *smart*, I d. 44, 91, 99, 121, enz. Tweede N-V. *Druwcks*, I d. 124, 142, 147. Zamengest. *Druwck-droaf*, bedroefd van druk, I d. 91. — *Druwck-persse*, de drukpers, I d. 91. — *Druwck-pliz*, drukplas, drukpoel, I d. 155. — *Druwck-poelle*, drukpoel, I d. 191, of jammerpoel.

DRUWG, DRUWGE, droog, I d. 48, 53, 56, 64, 90, enz — *Druwgte*, droogte, I d. 130, 215. — Zamengest. *Druwgewey*, wegdrooger, (een bijnaam van de zon) I d. 56. — In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 153, 165, *Drug*, *drugge*. Elders vind ik ook het W.-W. *Druwgjen*, droogen, dat thans veelal bij inkorting is *Druije*. A. S. *Drugan*. Eng *Drie*. Zie *Junius*.

DRUWEN, druiven, uvae, I d. 67. Figuurl. zweeren, blaauwe puisten. In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* (bij zamentrekking) *droen*, *wijndroen*, I 167.

DRUWL-DOD, suffende, duttende, eigenl. met lange hangende ooren, gelijk de honden. I d. 91. *Starter* Fr. L. bl. 116, b. Dat ghij nu dus spraekloos en *Druloorigh* sit. Het W.-W. *Druijlen* leest men onder anderen bij *Van der Veen*, Overz. Gez. bl. 380, Als Midas sitten *druijlen*. En *druijlen* in den hoeck, ald. — *Druloren* bij *Bredero*, in 't *Moortje*. Wel hoe *Drul-oorje* dus? Hoe dus verbaest van wezen, en preutelt binnens monts, enz. In *Jerolimo*, Ay lieve siet Jan Knol eens *Druijlooren*, hij staat of hij sot is. *Druijlen*, in *Stomm. Ridd.* Ay siet hem eens gaan *Druijlen*. *Spel op 't O. Liedt Het daget u. d. o*, om een gang soo kibbelen en *druijlen*. *Hooft* gebruikt *Druilen*, enz. meermalen.

DU, du, gij, tu, I d. 2, 6, 24, 40, enz. In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 140, *Doe*. Bij anderen *Dou*. Vergel. *Datstu*, *datste*, in *dat*, enz.

DUCHTGJEN, DUCHTJEN, duchten, vreezen, II d. 49. 95. *Ducht*, voor vrees, *Melis Stoke*, IX, 792, enz.

DUTTEN, dutten, suffen, mijmeren, treuren, het hoofd laten hangen, I d. 91. Van een slapenden, beteekent het *knikkebollen*. — *Dutheyte*, treurigheid, I d. 91. *Baerdt*, Deugdensp. bl. 90, Hy *dut*, hij suft. — *Bedut* bij *Kamphuijzen*, St. R. bl. 346, 't Hart is angstig en *bedut*. Psalm, bl. 357, Het hert, benert, is angstig en *bedut*. — *Dut*, *Van der Veen*, Overz. Gez. bl. 205, Diep in *dut* raecken. *Nickersp*. bl. 158, U zaken zijn in den *dut*. *Kamph*. *Psalm*. bl. 9, ontleegt van allen *dut*. *Cats*, I, 189, b, In *dut* sitten. — Zamengest. *Bredero*, in *Rodd*. en *Alphons*. En *dudd'oorigh* vrunts hulp verwaarloost en versuijmt. In *Griane*, De vensters van mijn hert *dudd'oorigh* sijn besloten. *Minnebr*. aan M. S. *Dud'-oorige* sufferijen. — *Hooft* gebruikt ook *dut* meermalen in zijne N. H. b. v. bl. 2. Den kloeksten hopluiden — docht dit wel een *dut* van hem. Uijt den *dut* helpen, bl. 123, enz. Zie *Dodde*, *Doddjen*.

DUW, eene duif, I d. 69. — *Du*, genit. *duuz*, plur. *duen*, Deminut. *duce*, II d. 5, 6, 8, 10. *Maerlant*, *Duue*.

DUWBBELD, dubbel, tweemaal, tweevoudig, Fig. valsch, onoprecht I d. 16, 32, 214. II d. 52. — Ook *Duwbbel*, *Duwbbele*, I d. 59, 61, 219, 231. — Zamengest. *Njueggenduwbbeld*, negen-dubbeld, d. i. veelmalen, I d. 4. — *Duwbbel-duwbbeld hert*. I d. 101, hetzelfde met *Duwbbel-hertigheyt*, I d. 130, II d. 62. — *Dubbelheit* gebruikt *Hooft*, N. H. 17, 33, 36, enz. en *dubbeld* voor *valsch*. ged. 150. — *Kamphuijzen*, *Psalm*. bl. 29, Pluijmstrijkerij, schijn, *dubbelhartigheden*. Idem, ibid. 123, *Dubbeld in zijn huijd*. Maar *Dubbel-dubbel* zalig, Idem, St. R. bl. 28, voor *hoogstgelukkig*. — *Dubbelen* (voor verdubbelen) en vergrooten, *Van der Veen*, 198, enz.

DUWCKLE, boos, verkeerd, I d. 102. Eigenl. *duikende*, zich verschuilende: dat aan de boozen eigen is. Van het W. W *Duwcke*. — Men gebruikt in Friesland nog *Duwckelhalsig*, van iemand die met het hoofd voor over gebukt gaat. Veelmalen hoort men daar ook: *In duwcktige sleat*, een modderige sloot, waarin de pols duikt en diep ingaat.

DUWCKJEN, DUWCKEN, duiken, onder 't water gaan, (van de visschen) I d. 108, 208. — Dalen, nederdalen, zinken

(meestal Figuurl.) I d. 33, 99, 101, 216, 230. — *Nederdalen*, ondergaan (van de Zon) I d. 29, 59, 207. — zinken, vergaan, verloren gaan, ophouden, I d. 30, 90. — Bukken, onderdoen, zwigten, I d. 37, 61. — Zich verſchuilen, verbergen, I d. 112, 160. — Verled. Tijd *Duwcke*. Deelw. ook *Duwcke*, gedoken, nedergedrukt, I d. 133. In alle deze beteekenisſen vindt men dit W.-W. bij gelijktijdige Schrijvers, *Hooft*, *Cats*, *Huygens*, *Kamphuijzen*, *Starter*, *Krul*, *Jonctijs* en anderen, waarvan ik echter de voorbeelden *hier* niet mag aanhalen. — Vergel. *Junius* in *Douke*, *Duce*. *Kiliaan*, *Ducken*, *Duijcken*. In 't Geuſe Liedb. fol. 75 ook *Ducken*. — Zamengeſt. *Duwck-buwgjen*, nederbukken, nederhurken, I d. 98. — *Duwck-dobbe*, een zinkgat, diepte, afgrond, I d. 195.

DUWEN, (dat even als ons woord *Douwen* wordt uitgeſproken) *ſtooten*, *drukken*, I d. 30. — *Kiliaan*, *Douwen*, premere, presſare. *Melis Stoke*, VI, 895, *Tonder-duwen*, onderwerpen, vertrappen. V. d. *Verduwen*, voor verdrukken, vervolgen, *Maerlant*, II, 353, 7. — *onverduwet*, onverdrukt, *Melis Stoke*, VII, 1175.

DUIJN, het duin, ſtrand, I d. 15. — *Ypey*, *geſch. der N. T.* bl. 104, *Duin*, Gr. βόυνος, Aeol. Δόυνες, ook Θίν." cf. *Skinnner* et *Junius* in *Downes*. — *Gabbema*, in *Klioos Kraam*, bl. 168, De *duijn-rots-top*. Zie verder *Weiland*.

DUIJN, vol, zad, beſchonken, bezopen, I d. 79. *Baardt Deugdenſp.* bl. 288.

Een volckjen, dat ſigh in de kluijn
Suipt alle dagen *dik en duijn*.

vermoedelijk behoort dit tot het volgende W-W. *Duynjen*, wijl ſterke drank de menſchen veelal *dol* en *razende* maakt.

DUIJNJEN, razen, tieren, woeden, I d. 79. Bijzonder wordt dit in Friesland van de runderen gezegd, wanneer dezelve tochtig door het land loopen en rennen. Vergel. *Wasſenb.* Idiot. in *Duinsch*. — A. S. *Dijnan*, ſtrepere, ſonare. *Kiliaan*, *donen*, tonare, ſonare, reſonare. *Teutonista*, *Doenen*, hellen, luijden, intonare, inſonare, perſonare. *Junius* in *Dinn*. Aanverwanten zijn, *Donder*, *Donderen*, *tonare*, *tinnire*, *tin-tin*. Zie ald.

DWAELJEN, dwalen. Verled. Tijd, *Dwaelle*, (ons *dwaalde*) I d. 134. A. S. *Dwelian*. Vergel. *Junius* in *Dwaule*. Zie *Dwijljen*.

DWAEN, doen, I d. 1, 3, 6, 17, 21, 23, enz. Als Z-N-W. heeft het den Genit. *Dwaens*, I d. 184, 191, 202, enz. Staat in verbindtenis, of liever is hetzelfde, met het M. G. *Taugan*, *Gataugan*. Zie op *Daey*. Van *Taugan* komt bij omzetting van letteren *twagen*, *dwagen*, *dwaen*. — En *tuan*, *tuon*, *duon*, *doen*. Zoo komt van *Dwaelen*, *dwelen*, *dolen*, enz. — Men vindt bij onzen Dichter, II d. 79, *Dizze dwaen*, voor *dit doen*. — Zamengest. *Dwaens-dwerz-earsling*, averechts en verkeerd in al zijn doen, I d. 204. — *Dwaenlijck*, doenlijk, II d. 72. Men vindt ook *Dwean*, zie *Oon-dwean*. *Van der Veen*, *Overz. Gez.* bl 376, en *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 357 en 373, gebruiken *doente*, *doent*, voor bedrijf, gewoonte. *Veel gedoens*, *Heemskerk*, *B. A.* bl. 129. *Gedoente* is in Friesland, in onderscheidene beteekenissen, nog in gebruik.

DWARLL'-PåD, kronkel-pad, I d. 102, dwarspad. Staat in verbindtenis met *Dwars*, *dwerz*.

DWELMJEN, dwelmen, bedwelmen, van zijn fluk raken; Onzijd. I d. 128, 222. — V. h. *Dwelme*, bedwelming, verwarring, I d. 34, II d. 86. — Zamengest. *Dwelm-goe goed*, goederen, geschikt om ons te bedwelmen, onze verbeelding op te wekken, met een woord, *ingebeelde goederen*, zoo als alle roofgoederen zijn, I d. 214. — *Dwelm-finnig*, zinnen-bedwelmend, II d. 86, 100. *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 174, *Dwelmluk*, ingebeeld geluk, bedriegelijk- of schijn-geluk. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 210, schijnt, D'aff-geconterfeijte *dwelm*, te nemen voor *den bedrogen' afgeschilderden*, die in zijnen waan meent, dat het afbeeldsel hem wonder wel gelijkt. Zie *Dwijljen*.

DWERZ, dwars, schuins, scheef, I d. 118, 204, 219. In 't *Geuse Liedb.* vindt men *Dwers* en *Dweers*. Bij *Kiliaan*, *Dwaers*, *Dweers* en *Dweersch*. Bij *Melis Stoke*, *Dwers*. En zoo ook bij de Lateren, en Tijdgenooten van onzen Dichter. Maar bij den *Teutonista*, *Twars*, verkeert, obliquus. Hiermede stemt wel overeen, *Twes oos* (lees *Twers oars*) *geheel anders*, in de *Bijdragen* van *Wasfenb.* I, 155, 160. En *Twos* (lees *Twors*) en *lelk*, dwarsdrijvig en boos, bl. 156. Ook nu hoort men in Friesland zeer vaak *Twars*. A. S. *Thwijrl*. Engelsch, *Thwart*. — *Twars*, staat voor *To wars*,

gelijk *Tjin* voor *To jin*, enz. Het grondwoord is *Waren*, waarvan *dwaren*, *dwareken*. contr. *dwarlen*, L-Fr. *Twierjen*, *Twierljen*, enz. Zie *Twierre*. Vergel. *Bilderdijk*, *Geflachtlijst* in *Dwarl*. Zamengest. *Dwerz-drieuwen*, dwarsdrijven, tegenwerken, zich aankanten, II d. 104. — *Dwerzdrieuwe*, dwarsdrijving, tegenkanting, I d. 166. — *Dwerzdrieuwsch*, dwarsdrijvig, vijandig, I d. 164. — *Dwerz-ftien*, een dwars-fteen, fteen dwars over den weg, I d. 146. — Bij *Hooft* vindt men *Dwers-drijven*, *Dwers-drift*, *N. H.* bl. 253. *Overdwers-drijven*, *N. H.* bl. 165. En *Dwersheid* van het Lot. *Versch. Ged.* bl. 366. Zie *Oer-dwerz*. De Ouden zeiden ook *weder-drijven* (*weder-driven*). Zie een voorbeeld hiervan bij *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verscheidenh.* III, bl. 166, Coll. bl. 172.

DWIJLJEN, ijlen; bazen, in den flaap, aliena loqui, II 71. — Zamengest. *Dwijl-kút*, wartaal. I d. 227. — *Dwijl- in dwelm-finnig*, door *Ten Kate junior* vertaald door *Dwaalen dwelm-zinnig*, II d. 86. — Het grondwoord is *ijlen*. Zie *Ealjen*. — *Teutonista*, *Basen*, *dwelen*. — *Dailen*, *doelen*, *dwelen*. — *Erren*, *dwelen*. — *Erregaen*, *dwellen*, bl. 99, b. — *Bysteren*, *dwelen*, erren, basen, dolen, verwilden, wildloopen, enz.

DWIRG-MANKE, een dwergje, II d. 95. Zie *Junius* in *Dwarf*, en *Weiland* in *Dwerg*.

DY, U, tibi, te, I d. 1, 2, 5, 6, 8, 9, enz. — *Dijn*, uw, tuus, I d. 2, 6 — 76 — 146, enz. Zie *Wasfenb. Idiotic.* en bl. 140, enz.

DY, de, Lidwoord. Bijna op elke bladz. Zie *De*.

DY, die, welke, qui, quae, I d. 1, 3, 4, 7, enz. *Dy-fte*, die Gij, I d. 44.

DY, die, dezelve, is, idem, I d. 3, 10, enz. *Dy fabme*, II d. 93, m. *Dy felle*, ibid. fin.

DY DEKERS YENS! eene Interjectie, I d. 1. Hier voor vindt men *Duijcker*! Bij *Bredero*, *Klucht v. d. Koe*, *Wat duijcker*! *O duycker* in *Griane*, IV deel, 4 Bedr. De *Duijcker* haelt d'ouwe Meer, in *Schijnheilig*, IV Bedr., 5 Toon. Gans duijfent *Duijckers*, ibid. III Bedr. 10 Toon. — *Huygens*, *Klucht*, bl. 605, Waer *Duijcker* bleef Claes oock. — *Duyventer* vindt men bij *Bredero*, *Stomm. Ridd.* Wie *Duyventer* of het heur insteeckt. — Dat ook in *Friesland*

nog in gebruik is, *Dijveker*, (in; *wat Dijveker nog to*) alsmede *Dijvekater*, (*Dy Dijvekater*) weet elk Fries. Dit laatste, waarvan de overigen verkortingen zijn, schijnt ons den oorsprong aan te wijzen. *Deuwekater*, dat men vindt bij *Bredero*, in *'t Moortje*, V d., 3 Bedr. En alle Drie-Koningen stuurde sy ons een mooije *Deuwekater*; dit wordt door *Kiliaan* verklaard, in *Duijven-kater*, door Libi genus, quod strenae loco datur, etc. En gaarne ontleende men de Interjectien van iets aangenaams, b. v. spijzen. Zie *O Jouw'ren groat*! — In *it libben fen Aagtje Ysbrants*, bl. 6 leest men *Dy Dijker*! En bl. 7. *Het Dijker nou*!

DYEN, dijen, dijgen. Zie *Bedyen*. — *Tijgjen*, *Tjean*, *Tjuwgjen*.

E.

EA; ooit, immer; altijd, I d. 89, 208, 218, 224. Zie *Æ*.

EACK, ook, I d. 1, 8, 11, 14, enz. Zie *Æck*. *Junius* in *Eac*, *eak*, *eke*. *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verscheidenh.* III, 46, leidt *oek*, *ook*, af van 't oude *Oeken*, vermeerderen, en zegt, d. t p. bl. 23, dat *of*, in de vroegere taal ook *Och* en *Ocht*, met ons *ook* zamenhangt. *Oeken*, Lat. *Augere* staan in verbindtenis.

EAG, oog, I d. 2, 3, 13, 15, 18, enz. *Ypeij*, *Gesch. der N. T.* bl. 99. — Genit. *eags*. I d. 121. Meerv. *eagen*, I d. 3, 20, 27, 30, enz. — Deminut. *Eaghje*, oogje, I d. 51. — Zamengest. *Eag-drippe*, een oogdrop, traan, I d. 52. — *Eag-drippe-stirtreijne*, een vloed van tranen, I d. 184. — *Eag-dol-gljoerjen*, het nederzien; toeverzigt, bewaring, I d. 197. — *Eag-loayts*, de aanschouwing, het aanzien, I d. 211. — *Eag-leage*, het vuur der oogen, vlammend oog, I d. 227. — *Eag-merck*, oogmerk, I d. 42 — *Eag-mucke*, opmerking, opzigt, toeverzigt, I d. 217. — *Eag-pincke*, oog-pinking, het pinken met de oogen, I d. 179. — *Eag-pinckjen*, eig. pinken met de oogen; figuurl. het schijnen en flikkeren van maan en sterren, I d. 190. — *Eag-schijne*, oogenschijn, I d. 206. — *Eag-sjeanlijck*, oogenzienlijk, zigtbaar, I d. 154. (*Oechsienlik*, *Maerlant*, I, 101, vs. 62.) — *Eag-trien*, een traan, I d. 193 — *Eag-*

trienjende, schreijende. I d. 161. (*Maerlant*, II, 455, 61; *Traen-oge*, traanoogende, met tranen in de oogen.) — *Eag-weijdjen*, de oogen laten weiden; overzien, I d. 91. — *Eag-weijtse*, oogwake, oogen-wacht, I d. 119. — *Eag-wiet*, oognat, tranen, I d. 164. — *Eagen-sinne-sjoer*, oogen-zonnevuur, 't schitterend vuur der oogen, I d. 32. — Het W-W. *Eagjen*, oogen, beoogen, de oogen op iets vestigen, I d. 43, 46, 127, 208. Zie *Ægjen*.

EALJEN, ijlen; mallen, raaskallen, I d. 29, 53. V. h. zamengest. *Eal-lijlle-bortlijck*, dartel, speelziek, I d. 34. Zie *Dwijljen*. *For-eald*.

EANG, EANGE, ang, bang, beangst, I d. 167, 183. — *Eangste*, angst, vrees, I d. 41, 86, 101, 113, enz. — *Eangstig*, angstig, vreeslijk, I d. 30. — *Eangste-leas*, zonder vrees, I d. 192. — *Eangste-tril-kâd*, bevend koud, trillende van angst, I d. 155. Zie *Æng*.

EANSICHT, EANSICHTE, aanzigt, aangezigt, I d. 39, 41, 106, 121, 139, 140, enz. — Genit. *Eansichts*, I d. 154, 165, enz. — Zamengest. *Eansichte-glanze*, de glans des aangezigts, I d. 164. — *Eansichte-soer*, zuur gezigt, stuursch gelaat, I d. 222. Zie *Ænsicht*, dat in Zeeland nog zoo gehoord wordt.

EAR en EARE, het oor, I d. 24, 68, 69, 99, enz. *Ypeij*, *Gesch. der N. T.* bl. 100. Zie *Æer*.

EARM en EARME, een arm, brachium, I d. 66, 99, II d. 86. In de *Bijdr. van Wassenbergh*, I, bl. 159, 162, *ierm*. (waar de I eene litera Prosthetica is.) *O. F. W. Eerm*. *Melis Stoke*, II, 912, *Aerm*. Vergel. *Huijdecoper*, in *Not. Wassenbergh*, *Bijdr.* II, 24. — Genit. *Earms*, brachii, I d. 167. — Zamengest. *Eerm-booghe*, armboog, elleboog, II d. 11. — *Earme-klimme*, omarming, omvatting, omhelzing, I d. 224. — Het W-W. *Earmken*, omarmen, omhelzen, I d. 172.

EARM, EARME, arm, pauper, I d. 2, 9, 12, 41, 55, enz. *Melis Stoke*, *Cats*, en anderen, *Erm*. Zie *Junius* in *Earm*. V. h. zamengest. *Earmoed* en *Earmoede*, armoede, I d. 128. II d. 91, 102. *Bijdr. van Wassenb.* bl. 154, *Eermoe*. — *Earmhertig*, armhartig, barmhartig, I d. 40, 126. II d. 73, 80. Voor *armzalig*, *ongelukkig*, II d. 112. Compar. *Earm-hertiger*, barmhartiger, II 68. Schoon is de speling bij *Hooft*, *N. H.* bl. 568, uit *armhartigheyt* of uit *barmhartigheyt*.

EARNE, een arend, I d. 117. Zamengest. *Earns-kloere*, arendsklaauw, I d. 86. Zie *Wassenb. Bijdr.* II, bl. 24. A. S. *Earn.* Eng. *Ern.* *Teutonista*, *Arn*, in *Adeler.* *Maerlant*, I, 263. 20, Een *Aren*; Ibid. 264, 8, twee *Aernen.* Wegens de afleiding en beteekenis van dit W. zie men *Weiland*, *Synonym.* I, 90, die *Adelaar* houdt voor uit *Adel* en *Aar* zamengesteld. *Bilderdijk*, *Geslachtl.* die *Arend* afleidt van *Aren* of *Erren*, zweven, zwieren.

EARNJEN, zeggen, spreken, praten, met zekeren ernst. Voorts vermanen, onder het oog brengen. Ook behartigen, (oudtijds benaarstigen) met ernst najagen. I d. 53, 53, 102, 117, 122, enz. *Den vrede najagen*, I d. 200. — *Teutonista*, *Eerenden*, in *Baitschappen*, bl. 19, b. A. S. *Ærend*, nuntium, mandatum. Vergel. *Junius* in *Errand.* *Wassenb. Bijdr.* II, 36.

EARNSTE, ernst, I d. 113, 162. — Zamengest. *Earnst-heftig*, ernsthaftig, I d. 200, II d. 88. — *Melis Stoke*, *Eernste*, IX, 682. Zie *Huijdecoper* ald. — *Kiliaan*, *Eernst*, *Ernst.* *Bredero*, *Aernst*, in *'t Moortje.* Vergel. *Junius* in *Earnest.* — *Kamphuyzen*, *Ernstachtigheyd*, *Psalm.* bl. 207. — *Ernstmoedig*, ibid. bl. 137.

EARSE, EARZ, de aars, I d. 74, 81. A. S. *Ears*, Eng. *Arse.* *Teutonista*. *Ars.* — V. b. *Earsling*, aarsling, averegtsch, verkeerd, I d. 4, 14, 203, 204. Vergel. *Wassenbergh*, *Idiot.* in *Aarselings.* — *Kiliaan*, *Aerselen*, *Arselen*, retrogredi. Zijne schreden *aerselen* zegt *Hooft*, *Versch. Ged.* bl. 351.

EARTJEN, afweiden, afvreten, I d. 165. Zie *On-æf-earte.* Doch hier schijnt de Dichter in de spelling eene feil te hebben begaan, voortkomende uit de Friesche uitspraak, waarin de *R* soms slechts slaauw, soms geheel niet gehoord wordt. Men behoorde te lezen: *Eattjen* of *Ettjen*, en *On-æf-eatte*, of *on-æf-ette.* In de *O. F. W.* bl. 330 leest men *Eth* voor weiding. In de Aanteekeningen ald. wordt dit woord afgeleid van 't A. S. *Ette*, cibus, en er bijgevoegd *Ettan*, herbidum solum, en uit *Kiliaan*, *Etten*, pascere pecus, in arvis aut pratis, en *Ettinghe*, pascua." Hierbij kan men nog voegen, *Etgroen*, uit *Jonctijs*, *R. O.* bl. 37, en uit *Kiliaan*, *Eetgroen*, naeweyde, foenum cordum et sero-

tinum. Vergel. *Weiland.* Hier mede schijnt verwand te zijn *Eaz*, *Ease*, aas, esca. Vergel. *Bilderdijk*, *Geslachtl.* in *Aas.* Thans spreekt men dit in Friesl. uit, als ware het *ies* of *yes*, waarvan *iesen*, azen, *oer-iesen*, verazen. Alsmede *IJtten*, eten, verled. Tijd *Yet*, *aet* (*Baardt*, bl. 25) nu *et.* *Eat-grien* (*iet-grien*) en *Ney-eat*, zijn in Friesland beide nog gebruikelijk. Bij *Kiliaan*, *Achter-maeye*, i. e. *nae-weyde.*

EASE, EAZ, aas, esca, I d. 100, 180. *Kiliaan*, *Aes*, esca. *Aet.* Esca, cibus.

EASE, oozen, hoozen, gieten, storten, I d. 58. *Wassenb. Idiot.* in *Oosen.* *Junius* in *Ooze.*

EAST, het Oost, Oosten, I d. 69. 118, 138, 215, 227. — *Easten*, II d. 90. Zamengest. *East-lân*, het Oosten, I d. 68. — *Bredero*, in *Griane:* In 't rijke *Oosten-landt*, in 't heete Westen mêe. *Broer Cornelis Hist.* bl. 217. *Oost-lant.* Zie *Æst.*

EBBENE, Ebben, van Ebbenhout, I d. 48. *Junius*, *Eben tree.*

ECIR, ECEZEN en ECIRS, akker, akkers, II d. 4.

EED, een eed; I d. 58. Ook in de *Bijdrag. van Wassenb.* I, 162.

EDEL, EDELE, edel, nobilis, I d. 38, 40, 43, 52, 98. Bij zamentrekking *Eel*, I d. 91. — *Edelheyt*, edelheid, (een Eeretijtel) II d. 55, 56, 58. — *Edel-ljue*, Edel-lieden, I d. 174. — *Edel-man*, II d. 83.

EER, eer, voordat, antequam, I d. 17, 18, 43, 62, 65, 95, enz. — *Eere*, eerder, vroeger, II d. 101. — *Eeren*, *eer'n*, I d. 30, 45, 79, 83, 85, enz. *te voren.* — *Eertijds*, te voren, I d. 91. — *Eere*, eerder, liever, potius, I d. 34, 39, 40. — *Eerst*, eerst, vooraf, voorheen, primum, ante, I d. 11, 12, 29, 73, enz. — *Eerste*, *eerst*, de eerste, primus, I d. 4, 12, 55, 91, 109, enz. — Zamengest. *Eerst-berne*, eerstgeboren, I d. 187. — *Eerst-kommene*, eerstkomende, II d. 107. Zie *Aerste.*

EERE, EER, de eer, honor, I d. 55, 78, 82, 91, 92, enz. A. S. *Are.* *O. F. W. Era.* Vergel. *Junius.* in *ore.* — *IJn deugd in eeren*, I d. 122. *Fol eeren*, vol eer, eervol, I d. 150. — Zamengest. *Eer-aempt*, eerambt, II d. 90. — *Eer-bewerring*, bewaring der kuischheid, II d. 78. — *Eer-biedinge*, eerbiediging, eerbewijzing, II d. 93, 94. — *Eer-*

gierigh, eergierig, eerzuchtig, II d. 99. — *Eergierge*, de eergierige, eerzuchtige, II d. 99, 106. — *Eer-gierigheyte*, I d. 39, II d. 92, 99, 103. — *Eer-grittigheyt*, eerzucht, bejag van groote eer, II d. 90. — *Eere-glanze-prealle*, staatelijke eerepraal, I d. 225. — *Eer-gloarje*, eerepraal, I d. 83. — *Eer-heftig*, eerbaar, II d. 80. — *Eer-kranzgjen*, met eer bekroonen, I d. 108. — *Eer-kranze*, een eerekrans, eerekroon, I d. 85, II d. 54. — *Eer-leas*, eerloos, I d. 230. — *Eer-ljeaffjende*, eerlievende, I d. 226. — *Eer-ljue*, vereerders, I d. 226. — *Eer-preal*, eerepraal, luister, I d. 91, en *Eer-prealle*, I d. 226, II d. 93, 107. — '*Eer-fcheyne-lyck*, met fchending der eer, Bijw. I d. 218. — *Eer-fjong-jen*, ter eere zingen, I d. 226. — *Eer-flippe*, eerefloet, floet, I d. 175, *Hooft*, *Ged.* bl. 70. — *Eer-tjienfte*, eerdienst, I d. 222, II d. 100. — *Eer-tuwn*, eere-tuin, I d. 83. — *Eer-wirddig*, eerwaardig, I d. 92. II d. 58. — Het W-W. *Eerjen*, eeren, vereeren, I d. 117, 220, 221. II d. 93. Verled. Tijd en Deelw. *Eere*, *eer'ne*, vereerd, te eeren, I d. 226. II d. 92, 94.

EFTER, achter, na, I d. 50, 51, 56, 74. Zie *Æfter*. *Kiliaan*, *Efter*, iterum. *Baardt*, bl. 236, voor achterna, naderhand. *Bredero*, dikmaals *After*, voor achter. Vergelijk *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verfcheidenh.* III, 76. — Van daar *Fen eftre*, van achteren, II d. 88. — Zamengeft. *Efter-beck*, achter over, ruggelings, te rug, I d. 140. Zie *Oer-beck*. — *Efter-keamerke*, achterkamertje, II d. 103. — *Efterfte*, Superlat. de *achterfte*, *laatfte*. Tytel v. 't I deel, en I d. 193. *Achterfte* voor laatfte ook bij *Clignett*, *Bijdrag. tot de O. Letterk.* bl. 270.

EGENJEN, eigenen, toeëigenen. Deelw. *Eeg'ne*, I d. 120. *Kamphuijzen*, *Pfalm.* bl. 94, Harten hem *ge-eegent*. — V. h. *Egener*, de eigenaar, II d. 60, 116. — *Egentlijcke*, eigenlijk, II d. 94, 110, 111. Zie *To-eeg'ne*. *Eyne*, eigen.

ELBAST, albast, alabast, I d. 48. V. d. *Elbast're*, alabasten, van albast, I d. 3. — *Elbaster-libb'ne*, van levendig albast, I d. 31.

ELCK, ELCKE, elk, ieder, quisque, I d. 1, 2, 5, 32, 48, enz. Genit. *Elcx*, I d. 170, 190. *Elck-ijen*, een ieder, ieder een, I d. 133, 214. II d. 93, 94, 105. — *Elckom*, ieder een, I d. 32. II d. 78, enz. *Elckum*, I d. 6. —

Voor *Elck* vindt men ook bij anderen *Elts*, v. d. *Eltjum*, elk, I d. 231. — *Elckoar*, elkander, I d. 62, 71, 117. *Mey elckoar*, met elkanderen, I d. 227. — *Elckoarme*, elkander, I d. 6, 35, 103, 172, 212, enz. Van dit woord vindt men menige verbastering, b. v. in de *Bijdrag. van Wassenb.* I, 157, enz. *Meien korm — bij en korm — onderen korm.* In *Waatze Gribb. Br.* bl. 74 *Eltjemes*, elk. Bl. 55, 74 *Eltjoor*, elkander. *Bredero*, *met mekaar* of *menkaar.* — *After menkaar.* — *After anmenkaar*, enz. In de *O. F. W.* vindt men *Mannick*, *allermannick*, *aller-mannalijk*, *allermanlikum.* Voorts *Allerlijck*, *allereeck*, *ellic*, *elka*, *elkerlijc*, *elkerlijck orem*, *hijarem elckerlijck*, eorum quisque, — *Ellick man.* Bij *Gabbema*, *Verhalen van Leeuw. Elck man*, *elkum*, *Elk mey oemen*, *elk oemen*, enz. *Elk oedemen*, *elcoderem*, *Elk mey orem*, *menliken mey mankorum*, enz. enz. —— In 't Alegabuch *Elk*, *ek.* — Ja zelfs *Melis Stoke* heeft *mallic* meermalen. *Elck*, *ellic*, singuli, is zamengetrokken uit *Eenlijk. Malck* in (*Malkander* uit *Manlyck.*— Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Mank.* De Heer *Bilderdijk* gaat eenen anderen gang in zijne *Taal en Dichtkund. Verscheidenh.* III, 104, 105.

EN, en, et. Zie *In*, dat meer gebruikelijk is. De Grammaticus, II d. bl. 11, noemt *en* Brabandsch.

ER, er, I d. 2, 3, 12, 14, enz. Bij inkorting *'r*, b. v. *dy'r*, die er, I d. 193. — *Er*, voor *hy*, vindt men dikmaals, b. v. I d. 39, 40, 73, 79, 93, 96, enz. H. D. *er*, *Teutonista*, *He*, *Hy*, *Er.* Vergel. *Bilderdijk*, t. a. p. bl. 99.

ERGERJEN, ergeren, aanstoot geven, I d. 160. Verled. Tijd en Deelw. *Ergere.* Van *Erg*, kwaad. Zie *Ypeij*, *Gesch. der N. T.* bl. 332. Bij *Wassenbergh*, *Bijdrag.* I, 155, 166, leest men *Argerjen.* — In de *O. F. W.* vindt men *Eerge*, kwade: *Era*, erger: *Arra*, kwade: *Ara*, verzwakt, gekrenkt: *Eergens* en *Eergense* en *Ergens*, verzwakking: *Eergera* en *Ergera*, verzwakt, eigenl. *Erger: Junius* in addend. *Ar*, cicatrix. — Bij *Melis Stoke*, *Erre*, kwaad, gram, erger, op menige plaats; voor *droevig* ook. *Maerlant*, I, 281, 53, *Ergerde* en bernde met ghewelt, verdelgde en verbrandde. Confer. *Junius* in *Erke*, *Weiland*, in deszelfs *Woordenboek*, en *Synonym.* I d. 58, 59. — Van hier *Ergerlijck*, aanstootelijk, II d. 69.

ERVE, erve, erf, erfenis, I d. 105, 182, 228. *O. F. W. Eerwa*, erf; erfgenaam; land, bezitting. *Eersnama* en *Erf-*

nama, erfgenaam, (*Maerlant*, I, 171, 28, *Arfname*) *Eerwed*, (van *Eerwen*) ge-erfd. — *Landr. van Wedde*, enz. *Arve*, land, huis, en het er bijbehoorende Land: *Arfsit*, erfzate — A. S. *Orf*, pecus, bona, facultates. Behoort tot *Arvum*. *Bilderdijk*, *Geflachtl.* — Het W-W. *Ervjen*, Erven, I d. 148. — *Ervenis*, erfenis, I d. 166, 196. — *Erve-eyndomme*, door erf verkregen, (erflijk) eigendom, I d. 188. — *Erve-eyn*, hetzelfde, I d. 189.

ESEL, ESELE, een Ezel, II d. 94. Vergel. *Junius* in *Asse*. *Bilderdijk*, *Geslachtl.*

ET voor *Het*. I d. 2, 3, 4, enz. Zie *It*.

EVEN, Even. I d. 6, 22. - *Evenwol*, evenwel, nogtans. I d. 135. II d. 45, 65. Zie *Lyckewol*.

EY, ei, ai, ach. I d. 8, 9, 23, 24, 49, 64, 163. II d. 53, waar men leest *Ey! Gy!* Zie korte Aanteek.

EY, een ooi, ooilam. I d. 21. *Junius* in *Eg*, *Egg*. *Bilderdijk*. *Geslachtl*. O. F. W. *Ey*.

EYDJEN, EYDGJEN, eggen, I d. 57. Figuurl. benadeelen, schelden, lasteren, II d. 50. Van *Eyde*, een Egge, dat men leest, I d. 72. Vergel. *Huydecoper* op *Melis Stoke*, Deel III. 284. *Wassenbergh Idiot*. - Zie *Igge*. - Zamengest. *Eydtynjen*, Eig. met de tanden der egge het land flechten. Figuurl. berispen, wraken, hekelen. Voorr. Dit woord is zamengesteld uit *Eyde* en *Tynjen*, welk laatste komt van *Tyne*, tand. Zoo gebruikt men het nog meermalen in Friesland, b. v. *De Tynnen fenne forcke*. Vergel. *Junius* in *Tines*. En *Clignett*, *Bijdr. tot de O. Lett.* 356.

EY-LÂN, Eiland, II d. 63, 73, 82, 98. - *Eylânne*, I d. 221. De afleiding van dit woord is onderscheiden: sommigen leiden het af, van *ey*, oog, en daar onder *A. de Rooy*, *Mengelft.* in v. *ooghe*, *Bilderdijk Geflachtl.* en anderen; doch eenigen van *ey*, dat oudtijds *water* beteekende, en onder deze laatsten telt men *Weiland*, en reeds voor hem *Junius* in *Iland*, en *Kiliaan*. Nog een derde gevoelen is er geopperd door *Hamconius*, die het in *Frisia*, fol. 90, afleidt van *ei*, ovum. Elk kieze hier. Ik houd het met *Kiliaan* voor *Terra*, *salo aut aquis inclusa*. Insula, quasi in salo. Vossius in Etymol.

EYN, EYNE, eigen, I d. 2, 14, 18, 32, enz. V. d. *Eyn-*

dom, *Eyndomme*, eigendom, I d. 62, 64, 177, 228.—Zamengest. *Eyn-berne*, eigen-geboren, echt, I d. 36. — *Eyn-deele*, het eigen deel, loon, I d. 100. — *Eyn-deel-erve*, toegedeelde erfenis, I d. 105. — *Eyn-deeljen*, zoo deelen dat elk zijn eigen deel krijge, verdeelen, I d. 220, II d. 104. — *Eyn-herts-bloed*, zijn eigen bloed, uit hartelijke liefde voor ons gestort, I d. 175. — *Eyn-lân*, ons eigen land, I d. 231. — *Eyn-mijnjen*, voor zich zelven mijnen; zich toeeigenen, verkrijgen, I d. 87, 196. (*Eygenen* voor *gewinnen*, *Bredero*, *Lof v. d. Arm.* — *Mijnnen*, *Van der Veen* O. G. 355.) — *Eyn-salme*, eigen, haar eigen, I d. 25, II d. 70. - *Eyn-tinck-great*, eigendunkelijk groot, I d. 129. — *Eyn-schildige Dey-dolck*, zelf-schuldige moorddolk, d. i. de moorddolk, waarmede hij zich schuldig had gemaakt door er vooraf anderen mede te dooden, I d. 201. – *Eyn-wittert*, eigen-wijze. 2 Sneld. vooraan. — *Eyn-yerdjen*, als eigen grond bebouwen, I d. 148. — Van *Eynjen*, Verled. Tijd. *Eynne*, Deelw. *Eyne*.—komt van 't A. S. *agan*, possidere, van waar *agan*, *agen*, proprius. In de O. F. W. *ain*, *ayn*, eigen. Verwant met ἔχειν, habere, Imperf. εἶχεν. Zie *To-eynjen*.

EYN, een Endvogel, Eend, I d. 57, 72, 174. *Teutonista*, *Ant*, *End*. *Antfogel*, *Entfogel*. *Marnix*, R. B. fol. 185, verso *Eynt-voghel*. *Kiliaan*, *Endte*, *Endt-voghel*, anas.

EYN, EYNE, een einde, 1 d. 4, 14, 15, 18, enz. Meerv. *Eynen*, fines, I d. 157. — Het W-W. *Eynjen*, en *Eyngjen*, eindigen, I d. 29, 42, 44, 46, enz. Verled. Tijd, *Eynne*, I d. 17, 91, 157. Deelw. *Eynge*, I d. 141, II d. 67, 97, enz. In de *Bijdr.* van *Wassenbergh*, I, 156, 168, enz. *Eindigje*. Vergel. Denzelven, *Idiot.* in *Einden*. *Heemskerk* en anderen *Eynden*. — Zamengest. *Eyn-leas*, eindeloos, I d. 48, 98, 118, enz. — *Eynlinge*, eindelijk, I d. 36, 42, 90, 224, enz. — *Eyndlinge*, II d. 52. — *Eyn-oere*, b. v. *Buwste eyn-oere*, zonder einde, oneindig, eeuwig, I d. 106. — *Eyn-pealle*, eindpaal, I d. 228. – *Eynel-pealle*, II d. 85. — *Eyn-uwtterjen*, (*it*) het eindigen, het einde, II d. 109. — *O. F. W. Ein*, *Eind*, finis. *Einda*, *eindige*, finiri.

EYNSER, een unster, statera, I d. 214. — *Eynserjen*, met een unster wegen; wegen, opwegen, II d. 107. Verled. Tijd, *Eynsere*.

F.

FAANTZIN, een vierdedeel; (tegenwoordig *Feantje.*) II d. 4, 11. Deminut. van *Fean*, waarvoor men in de steden zegt *Varl*, (voor *Vardeel*) *verl* (*verdeel*) *varndeel*, *verndeel*. In de *O. F. W. Fiarendeel*, *Fiaerndeel*, en *Fiarndeel*. Bij *Gabbema*, *Fiaerndel*. *Landr. van Wedde*, enz. *Verendeel*. Vergel. *Wassenbergh Idiot.* in *Fandeltje*.

FÅD, een voogd, bestuurder, verzorger, I d. 56, 82, 141. Ik leid dit woord, met den heer *Bilderdijk*, *Geslachten der Naamw.* bl. 152, zoo wel als *Fader*, af van *Fa-en*, (*va-en*) aannemen, verzorgen, onderhouden, voeden; als zijnde dit de eigenaardigste en natuurlijkste afleiding. Vergel. ook *Ten Kate*, II, 8, 9 V. h. *Fåddye*, voogdij, bestuur, imperium. Zie *Wråd-fåddye*. — *Fåd-schippe*, voogdijschap, heerschappij, I d. 186. *Hooft*, *N. H.* 265, en *Kamphuijzen*, *Psalm.* bl. 50, *Bevoogden*, besturen, bestieren. — *Hooft*, *N. H.* 54, *Kamphuijzen*, ibid. 183, en reeds *Melis Stoke*, I, 1163, *vervoogden*, in dezelfde beteekenis. Bij *Hooft*, 78 is de beteekenis wat krachtiger, en helt over tot *beheerschen*, *overheerschen*, *den meester spelen*. De overgang van 't eene tot het andere zit in de menschelijke natuur.

FÅDE, eene vouw, plooi, plica. II d. 47, Unne jamckste *fåde to slaen*, figuurl. voor *ten beste op te nemen*, optimi consulere. *Maerlant*, II, 466, 45, Dat *keert* soe *in de beste vonde*. *Teutonista*, *Valde*. Eng. *Fold*. Zie *Junius* en *Weiland*. In zamenstelling is dit woord zeer gebruikelijk, b. v. *Yen-fåde*, *Sån-fåde*, *Tuwsend-fåde*, enz. — *Fådjen*, vouwen. — Deelw. *Fåden*, *fåd'ne*, I d. 25.

FAECK, vaak, dikmaals, I d. 71, 86, 104, 231, enz. *Al to faecke*, II d. 47.

FAEM, maagd, meisje, jongvrouw, I d. 3, 5, 12, 13, 36, 50, enz. In het II d. bl. 4 & 7, met twee AA *Faam*, Genit. *Faams*, meerv. *Famnen*, ald. en I d. 1, 52, 53, 76, 81. Hier voor leest men in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 162, *Vaanen*, verkort voor *Vaamnen*. *Waatze Gribb.* bl. 98, ook eenige malen *Famnin*, doch bl. 3, 50, 75, (bij misdruk *Fammin*, dat eerst in lateren tijd is in gebruik gekomen. Vergel. *Wassenbergh*, *Bijdr.* II. 11. In de *O. F.*

W. leest men *Famna* voor *maagd, meid. jongvrouw.* — Verkleinw. *Famcke*, I d. 2, 3, 32, 38, II d. 62. — *Famcke-bern*, maagd, dochter, I d. 85. Thans zegt men *Fanke*, dat ik ook in eenige stukjes vind, b. v. in de *Burkery*. — Zamengest. *Famne-bed*, maagdebed, I d. 16. — *Famne-buwn*, eene bende, (menigte) van meisjes, I d. 11. — *Famne-pronckjen*, vrouwen-pronk. I d. 51.-*Famne-raeye*, maagdenreye, I d. 174. — *Famne-tröyer*, een looper naar de meisjes, een vrijer, II d. 62. De herkomst is gemakkelijk op te maken.

FAER, (zamengetrokken voor *Fader*) een vader, I d. 4, 36, 69, 181. Vergel. *Ypeij, Geschied. der N. T.* bl 97. *Ten Kate*, II, 9. — V. h. *Faderlijck*, I d. 39. — *Fader-lán*, Vaderland, II d. 53, 86, 114, 115. Zie *Fâd.*

FâL, een val, lapsus, interitus, pernicies, I d. 16. — Toonval, melodia, kadans, cadence, I d. 83. — Welgevallen, I d. 36 *Hooft, Ged.* bl. 178. — *Fâllen*, vallen, b. v. in handen I d. 80. II d. 99. — Door de vingeren vallen, II. d. 99. — Gevallen, accidere, II d. 64. — Vervallen, in verbijstering. II d. 92. — Zuur, lastig, zwaar vallen, II d. 74, 109, 116. — Vallen; zijn, b. v. traag vallen, I d. 64. — Aan iets vallen, aanvallen, beginnen, I d. 80. — Verled. Tijd *Foel*, II d. 74. Deelw. *Fâln*, II d. 99. *Maerlant*, Verled. Tijd *Ghevel*, I d. 1023, 1209. — In *'t Asegabuch*, bl. 263, 264, *Falla*. vellen, dooden. Zoo is bij ons *Vellen* nog bekend. *Verg*, behalve anderen, *Junius* in *Felle*. *Stoke*, VIII, 715. Zie *Pijk-felljen.*

FALSCK, FALSCKE, valsch, bedriegelijk, I d. 16, 59, 128, 160, 203, 204. II d. 77, 91. Men vindt ook *Falsche*, b. v. *Falsche minten*, valsche munten, figuurl. Valschheid, arglistigheid, I d. 100.

FANGEN, vangen, I d. 10. Zie *Fean. O. F. W. Fax-fang, Ketel-fang*, enz.

FâNLJEN, vandelen, gedurig bezoeken; inzamelen, vergaderen, b. v. *Foecken-fânlje*, I d. 76. *Fânlie* vindt men II d. 15. Dit Werkw. is een deminutivum van *Fanden. vanden*, visitare, e. gr. aegrum, *Kiliaan.* Vergel. den *Teutonista*, de *O. F. W.* 260, 351. *Wassenbergh, Idiot.* in *Fandelen*, en *Cijgnett, Bijdr. tot de O. Ned. Letterk* bl. 137, Noot. *Vanden* is van den Verled. Tijd van *Vinden*, zeer waarschijnlijk herkomstig.

FEAL, vaal, I d. 50. Cf *Junius*, in *Påle*, pallidus, en *Weiland*.

FEAN, vangen, I d 76 *Kiliaan*, vet. *Vaen*, i. e vangen, capere. *Maerlant*, I. 226, 49, heeft *ick va;* en zie daar de bron van *vaten*, *vatten*, *vaden*, *vadem*, *vademen*, *vangen*, enz. Vergel. *Bilderdijk*, *Geslachtl. der Naamw.* bl. 132. *Clignett*, l. l. 172, Noot. *Hoeufft*, bl. 21.

FEARJEN, varen; overgaan, II d 112 *Junius* in *Ferrie*. Zie *Ferre*. – V. h. *Feart*, de vaart, loop, I d. 41. Figuurl. voor *impetus*, *meye feart*, impetu, vi. In het *Asegabuch*, bl. 204, 251, *Ferd*, van *Fera*, voor handeling, ding, zaak, ons oude voere. Zie *Huijdecoper* op *Stoke*. Wegens *Varen*, voor *gaan*, zie men *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 128, Noot, en anderen. *Varen*, (*Fereu*) w. v. *Voeren*, staat in verbindtenis met *Ferre*, *Ferri*, Φέρειν en Φορεῖν, en duidt schier elke beweging aan, gelijk in het Latijn en Grieksch. — Van *Fearjen* komt *Fearckjen*, frequentat voor *varen met eene schuit*, enz. naviculari, I d. 76, 77. II d. 103, in welke laatste plaats het Figuurl. staat: Jæ *fearckje* altijd ijnne schuwtte mey uwz, d. i. zij verzeilen ons overal, en altijd. *Kiliaan*, *Verckelen*, *met een schuyte*, Naviculari.

FECK, het vak, ruimte; Figuurl. I d. 140, Fluchtjend *it feck romje*, al vlugtende *het veld ruimen*.

FEL, het vel, pellis, cutis, I d. 15, 101. Vergel. *Ypeij*, *Gesch. der N. T.* bl. 100.

FEN, van, Voorzetf. I. d. 1, 2, 4, 5, enz. *Fenne*, van de, I d. 2, 3, 11, 17, enz. *Fent*, van het, II d. 65. *Fen wier*, van waar?, II d. 86. Bij anderen vindt men hiervoor *Fin*, zijnde de E en I in vele talen wisselbaar, wegens het geringe onderscheid, dat men bij derzelver uitspraak in vele woorden opmerkt Zoo vindt men b. v. *Et* en *It*; *Hem* en *Him*, *Famnen* en *Famnin*, en zoo in alle Meervouden: *Aëreus*, en *Aërius*; *Benevolus*, *Benivolus*, enz.

FENIJN, venijn, vergift, I d. 46, II d. 95. — V. d *Fenijnjen*, Deelw. *Fenijnne*, vergiftigd, I d. 210. *Fenijnnigjen*, Deelw. *Fenijnnigd*, I d. 100. *Maerlant* gebruikt *Venunen*, Fig. II. 457, 60.

FERGJEN, vergen, I d. 98. Zie *Æf-fergjen*.

FERREN, varen, I d. 41, navigare. V. h. Figuurl. *Ferre*-

wol! vaarwel. I d. 43, 44. II d. 46, 50, 57, 68, 76. In *Wantze Gribb. Brill.* bl. 76. *Farre-wol!* *Junius* in *Fare.* In de *O. F. W.* is *Fera*, *Feren* meestal *act.* voor *voeren*, *dragen*, *vervoeren*; doch men vindt het ook *Neutr.* vooral bij *Gabbema* en *Martena*, *Feren*, *Faeren*, *Ferren*, navigare. Zie *Fearjen.*

FERS, FERSSE, een vers, rijmvers; gedicht. I d. 88. II d. 43, 46, 47, enz. Deminut. *Ferske*, II d. 43, 54. — *Ferssje*, II d. 56. Zamengest. *Fersſe-meytsje*, gedichten opſtellen, Voorr. — *Fersſe-leas*, rijmeloos, II d. 53. — *Ferss-in-rijme-konſte*, dicht-en-rijm-kunst, II d. 45. — *Ferss-wirck*, dichtwerk, II d. 45, 47.

FERSCK, FERSCKE, versch, recens, I d. 56, 124, 137. Vergel. *Junius* in *Fresh.* Waarvoor wij nu met omzetting van letteren zeggen *Versch*, terwijl wij den rang der letteren bewaren in *Frisch.* *Hooft*, *Verfresſchen.*

FERVE, verw, verf, I d. 72. W-W. *Fervjen*, w. v. het Deelw. *Ferve*, geverwd, II d. 74. Zamengest. *Ferve-mieller*, een ſchilder, II d. 108.

FEST, FESTE, vast, ſterk, I d. 5, 12, 16, 47, 68, enz. V. d. *Festheyt*, vastheid, I d. 214. *Festlijck*, vast, vastelijk, zeker, I d. 52, 142, 153, 154, enz. — Zamengest. *Fest-buwne*, vastgebonden, verbonden, vereenigd, II d. 49. — *Fest-fijttere*, verbonden, vastgebonden, II d. 58, 95. — *Fest-neylle*, vastgenageld, II d. 85. — Het W-W. *Festgjen*, bevestigen. Verled. Tijd *Festge*, I d. 110. Deelw. *Festge*, I d. 206, 223, 224. A. S. *Fæstnian*, firmare, figere, munire. *Kiliaan* en *Teutonista*, *Vesten*, *Vestigen.* *Maerlant* en *Melis Stoke* gebruiken *Vesten*, in onderſcheidene beteekenisſen, voor *bevestigen*, *bekrachtigen*; *verſterken*; *zich vasthechten*, *aankleven*, dikmaals. *Cats*, *Kamphuijzen*, en anderen, gebruiken *Vesten* ook meer dan *vestigen.* *Hooft*, *N. H.* 275, *de voetſtappen vestigen*, het Latijnſche firmare vestigia.

FEST, de vuist, I d. 86, 150, 150, 183, enz. *Bilderdijk* in zijne *Geſlachtl.* leidt *Vuist* af van *vouwen.* Ik zou ons woord liever afleiden van *Fest*, vast, en zoo hetzelve aanmerken als beteekenende *de geſlotene hand*, manus clausa, in condylos collecta. Zoo komt *Pugnus*, van πυκνὸς, denſus, ſpisſus, condenſatus, en dit van πύκω, waarvan πύξ. Het

A. S. *Fyst*, en het Eng. *Fist* zijn vóor deze afleiding bijzonder gunstig. Vergel. *Junius* in *Fist*, die daartoe ook meest overhelt. Thans zegt men in *Friesland Fuwst* of *Foest*, naar het Alem. *Fust*, waarvan ook ons Nederlandsche *Vuist*. *Hamconius* in *Fris*. f. 76, *Fost*, *Fest*. de E in het woord *Fest*, in beide beteekenissen. zoo wel *firmus*, als *pugnus*, laat zich bij de uitspraak hooren, als de Grieksche H. *Oerefoest* wezze, het iemand afwinnen. *Libb. fen Aagtje Ysbrants*, bl. 58.

FET, een vat, I d. 118, II d. 114. Meerv. *Fetten*. vaten, I d. 126. *Vat* gebruikt *Maerlant*, II, 309, 29, voor *ligchaam*; en zoo doen de L-Friezen nog heden.

FET, FETTE, vet, pinguis, I d. 159, 175. — *Fet*, voor vetheid, pinguedo, I d. 65, 66, 208. — *Fettjen*, vet maken; voeden, opvoeden, I d. 36, 47, 157, 175, 222. II d. 91. *Hooft*, *N. H.* 258, *Gevet* bij 't bloedt en goedt der onnoozelen. Zie *Fieden*.

FET, bevatting, I d. 13, d. i. *verstand*, intellectus. — Het W-W. *Fettjen*, vatten, bevatten, I d. 33, 36, 98, 100, enz. Verled. Tijd, *Fette*, I d. 14, 39. II d. 71.

FETSOEN, fatzoen, gedaante, vorm, I d. 91, II d. 45. *Mey fetsoen*, behoorlijk, ter dege, naar regt, jure ac merito, I d. 143, in welke beteekenis het nog heden zeer gebruikelijk is. — V. h. *Fetsoenearjen*, eene gedaante geven, Voorr. der 2 Uitg.

FEYEN, vegen, uitwisschen; wegnemen, vernietigen, I d. 98, 162. Zie *Uwt-feyen*.

FEIJLLJEN, beveiligen, I d. 204. *Veijligen* ook *Kamphuijzen*, *Psalm*. bl 28.

FEYNT, vent, jongman; knecht, I d. 1, 2, 4, 50. II d 5. — Zamengest. *Feynte-buwn*, een hoop jongelieden, I d. 11. — *Feynte-steate*, de ongehuwde staat, coelibatus, II d. 87. Het komt veel overeen met ons *knaap*. *Clignett*, *Bijdr*. l. l. 354. Men vindt het in eenen goeden en kwaden zin. In Friesland meestal in eenen goeden. In zamenstelling met *Bijz*, (*Bijz-feijnt*) is het echter in eenen kwaden zin. In de *Bijdr*. van *Wassenb*. I, 162, leest men *Vijnten* en *Vaanen*, in de beteekenis van zonen en dochters. Vergel. Denzelven, in *Idiot*. in *Veint*, en *Bijdr*. II, 12. *Hoefft*, *Oud Fr. Spreekw*. bl. 99, en Register. *Junius* in *Swain*. *Kiliaan* in *Vent*,

i. e. *veijn* en *Swent.* — *Starter*, *Fr. L.* bl. 112, b, gebruikt *Feyntje* voor Cupido. *Bilderdijk* leidt het af van 't Deensche *Ven*, vriend.

FEYNZJEN, veinzen, voorwenden. Eigenl. als een vriend zich voordoen, fimulare, II d. 43, 93, 113. — *Feynzerye*, veinzerij, geveinsdheid, I d. 72. II d. 68.

FIEDEN, voeden, I d. 24, 157, 164. — *Fiedjen*, I d. 43, 208. In de *Bijdragen* van *Wassenb.* I, 153, *Vie*, voeden, bl. 144, *Vied*, voedt. Vergel. *Junius* in *Feed* en *Foster*, — V. h. *Fiedsel*, voedsel, II d. 70. *Fiedsele*, II d. 79, 81. — *Fiedsom*, voedzaam, I d. 124. Zamengest. *Fiedsel-brea*, voedsel-brood, levens-onderhoud, I d. 189. — *Fied-set*, voed-vet, vet voedsel opleverende, I d. 190. — *Fied-swiet*, voed-zoet, Bijw. d. i. smakelijk en ter verzadiging, I d. 178. — *Fied-wiet*, voed-nat, d. i. voedzaam vocht, I d. 175. Zie *Fád.*

FIELEN, voelen, gevoelen, I d. 16, 27, 39, 40, enz. Verl. Tijd. *Fielde*, I d. 24, 124. II d. 64, 68, enz. — Deelw. *Field*, II d. 64, 69, 108, enz. V. h. *Fiele*, het gevoel, I d. 62, II d. 65, 106, enz. — *Fiellijck*, gevoelig, II d. 64. Comparat. *Fiellijcker*, II d. 66. *Bredero*, *on-voelijck*, in Griane, *Hooft* en anderen. *Fiel-rijck*, gevoelvol, gevoelig, II d. 80. Conf. *Junius*, in *Feel.* *Teutonista* in *Voilen*, tasten. — *gevoilijk*, enz.

FIER, ver, procul, longinquus, I d. 21, 29, 32, 42, enz. *In fiere reyse*, een verre reis, II d. 76. — *om fiere*, om ver, d. i. wijd en zijd, II d. 52, longe lateque — *Fen-fiere*, van verre, I d. 1, 215, 216, 228. Hiervoor heeft *Kamphuijzen*, S. R. bl. 24, *van veerens*; dat in *Friesland* nu nog zeer bekend is. — *Fen fiere weagen*, van verwege, van ver, I d. 75. — *Fier wey*, bij den Comparat. longe, multo, verweg, d. i. veel, II d. 105. — *Fiere*, verder, d. i. later, inferius, I d. 102. — *Fierer noag*, ver genoeg, II d. 107 — *Fierst*, verst, meest-verwijderd, I d. 104. — *Kamphuijzen* heeft *Verd*, S. R. bl. 155. *Veer*, ibid. 160, 166. *Om veer*, ter neder, ibid. bl. 192, Aardsche grootheijd moet *om veer*, delenda est, eruenda est; in welke beteekenis het in Friesland en elders ook, nog zeer gebruikelijk is. Comparat. *Veerder*, ibid. bl. 160. *Ver van daen*, *Hooft*, Gez. 246, enz. Zie *Dinne.*

FIEREN, voeren, vervoeren, II d. 64. Verled. Tijd *Fierde*, geleidde, I d. 187. — *voerde*, *vervoerde*, II d. 73. — *aanvoerde*, II d. 72. *Fieren* voor *flooten*, dat in *Friesland* bijzonder eigenaardig is. Zie bij *Wasſenb. Idiot.* in *Voeren.*

FIERDE, de vierde, quartus, II d. 12, 54. — *Fiertien*, veertien, II d. 11 — *Fiertiende*, veertiende, , I d. 139. II d. 50, 52. — *Fiertienſte*, idem, II d. 12. — *Fiertig*, veertig, II d. 12. — *Fiertigſte*, veertigſte, I d. 109, 152, enz. Zie *Fjouwer.*

FIJF, vijf, I d. 52, 181, enz. II d. 11, 48. *Fijfde*, de vijfde, II d. 98; doch *Fijfste*, II d. 12. — *Fijftien*, II d. 11. — *Fijftiende of Fijftienſte*, I d. 103. II d. 12. — *Fijftig*, II d. 55, 113. — *Fijftigſte*, I d. 132, 158, 161. enz.

FIJGE, een vijg. — *Fijge-beam*, een vijgeboom, I d. 71.

FIJLJEN, (bij zamentrekking voor *Fijdeljen*) vedelen, op een ſtrijk-inſtrument ſpelen, I d. 2. Van *Vedele*, komt *Vele*; van *Vedel*, *Veel*; van *Fidele*, *Fioele*; van *Vedelen*, *Veelen*, of liever, van *Fidelen*, *Fijljen*. Zie *Kiliaan*, *Weiland* en anderen.

FIJNNEN, vinden, bevinden, I d. 2, 10, 30, 62, 83, 90, 156, enz. De vervoeging is deze: *Ick fijn* (*Gabbema* in *Klioos Kraam*, bl. 343, *ick vin*) — Verleden Tijd, *Fuwn*, I d. 41, 67, 68, enz. *Baardt*, bl. 157 *Vón*; *Wasſenb. Bijdr.* I, 162, *Vund.*) — Deelw. *Fuwn*, I d. 2, 72, 75, 91, enz. (*M. Stoke*, VIII, 255, *Vonden*; *Bredero*. bij mij bl. 6, *ghevonnen.*) — *Vijnden*, (de uitſpraak hier in Zeeland) vindt men, behalve bij den *Teutonista*, bij *Wasſenb. Bijdr.* I. 162, 166, *Hooft* en *Starter*. — *Vijnen* bij *Bredero*, bl. 175, 187, *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 148, *Pſalm.* bl. 187, *Vinnen* bij *Bredero*, bl 6 en 140, *Huijgens*, *Hooft*, *Starter* en anderen. Vergel. *Bilderdijk*, *Geſl. der Naamw.* 1ᵉ Uitg., bl. 135, 2ᵉ Uitg., bl. 323. *Hoeufft*, *Oud Fr. Spreekw.* bl. 14. — *Fijnnen*, als Z-N-W. gebezigd, heeft in den 2 Naamv. *Fijnnens*, I d. 131, gelijk *Libben*, *Libbens*, enz. — Zamengeſt. *Fijn-wol*, vind-wel, I d. 221. Hier is eene aardige ſpeling in de ſpreukachtige uitdrukking. Het eerſte *Fijn-wol* beteekent *met eene regte begeerte om te vinden*; het tweede en derde, *een groot geluk*, *zaligheid*, (in den Grond-tekst *heil.*)

FIJN, FIJNE, fijn, tennis. B. v. *Fijne koecke*, II d. 69. —

Fig. zuiver, bij v. *Fijn goune jier*, jaar van zuiver goud, d. i. gelukkig jaar, I d. 4. — *Listig*, *Slim*, II d. 92.

FIJNNE, een vijand, I d. 19, 30. 56, 62, enz. Meerv. *Fijnnen*, I d. 149, 185. — Zamengest. *Fijnn'-eag*, oog mijns vijands, I d. 125. — *Fijnne-fjoer*, vijands vuur, vijandelijk vuur, I d. 165, Hostica flamma, Ovid. — *Fijnne-min*, liefde tot een ander meisje, dat de spreekster beschouwde als hare vijandin, I d. 15, reeds te voren genoemd *Freamde min*. — *Fijnne-ruwtter*, vijands ruiterij, I d. 174. — *Fijnschippe*, vijandschap, II d. 91. Het komt van *Fijen*, *Fien*, (*Vyen*, *Vien*.) Van *Fijnne* komt weder *Fijnnig*, vijandig, voorts *bits*, *scherp*. Cf. *Junius* in *Vinny*. Men zegt nog in Friesland: *Hy sjocht er so fijnnig uwt*. Thans zegt men in de gewone Dialect *Vinnig*. Misschien moet men er ook toe brengen *Fin* (*Vin*) in *Bloed-vin*, enz. Op vele plaatsen is echter ook in Friesland in gebruik geweest, en nog op heden *Fijand*. Zie *Wassenb. Bijdr.* I, 155, 156, 158, en aldaar in 't Meerv. *Vijanden*, thans ook uitgesproken wordende *Fijannen*.

FIJT! FIJT! Eene uitroep van verbazing, een gevoel van droefheid ten grond hebbende. I d. 8, 26, 32, 50, 79. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 14. Misschien staat het voor *Fij 't*, q. d. *Foei het*! Zoo als *Ja het*, en *Neen het*, enz.

FIJTTER, een veter, I d. 23, 97. Meerv. *Fijters*, I d. 53. *Nin Fijter achtjen*, d. i. niets achten. *Baardt*, 507, Dan is 't geloof geen *Veter* weert. — Hier voor vindt men II d. 5, *Fiter*. — Van hier *Fijtterjen*, binden, kluisteren, (want *Veter* beteekent bij *Kiliaan*, catena, — pedicae, compedes; en *Veteren* is bij hem catenare, religare catena.) Fig. aan zich verbinden, II d. 63. — Deelw. *Fijttere*, verbonden, vereenigd, II d. 49, 58. — *Fijtter-knoattjen*, verbinden, vereenigen, II d. 54. Zie *Los-ontfijttre*. — *IJnne finzenisse fijtterje*, is, in de gevangenis gebonden opsluiten, d. i. werpen, II d. 115. — Van de beteekenis van *binden* komt die van *met een touw*, *geesel*, *zweep slaan*, en daar door *aandrijven*, *aanzetten*. Wij zouden zeggen, *voortzwepen*, *voor den zweep uitdrijven*. De Overdragt is hier genomen van *slaven* en *bedienden*, die door middel van een lederen riem of geesel tot werken worden aangezet. Zie *Weiland* in *zweep* en anderen. Zoo vindt men in *zeker*

Gesprek, op den 1 April 1796, tusschen twee burgers gehouden: Ney de Grôwergadering fijtterjen. In de *Tanckbre Boere-soon*, bl. 9, leest men: *Der bin ik wakker te fijtter west.* En in 't *Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 43, *Bistu sa te fijtter west;* kort te voren uitgedrukt door *te pal west.* Wij zouden nu zeggen: *Daar ben ik voor de zweep geweest*, of, *voor het touwetje;* gevolgel. *in den slag.* In de beteekenis van *binden* leest men het woord *veteren* bij *Van Der Veen*, b. 360, *De boxsen bet op veteren*, overd. gelijk wij nu zouden zeggen, *de broek opbinden*, d. i. straffen, een pak geven, rossen. Bij *Bredero* vindt men het ook zoo, maar in den smaak van 't lage gemeen, bl. 116, *Hij veterde hem na syn korn.* Bl. 366, *Ick sel hem met dat mes na sijn gat veteren.* Bl. 788, *Hoe sou ickje na jou gat veteren!* Waarop *Trijn* antwoordt: *Kanje wat veteren, vetert jou wijf, jou lief, jou bruijt.* Alles figuurlijk; maar straattaal. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Vijteren. Junius* in *Fetter.*

FJILD, veld, het veld, het land, I d. 15, 19, 46, 56, 62, 65, 69, 70, enz. *To fjilde*, te velde, I d. 72. *Fjild* in *Sted* worden, zoowel als *Lân* in *Sted*, door onzen Dichter, tegen elkander overgeplaatst, I d. 70, 73. — In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 146, 153, leest men *Vjold.* — Zamengest. *Fjildbârge*, een wild varken, aper, I d. 209. — *Fjilde-bouwer*, een Landbouwer, I d. 54, 158.

FILLEN, villen, het vel afstroopen. Deelw. *Fild*, II d. 91. *Junius*, *Fell.*

FINGER, een vinger, I d. 48, 95. Meerv. *Fingren*, II d. 99. *Teutonista*, *Vijnger.* Dit is nog de Zeeuwsche uitspraak. Zie *floan-finger.* — Zamengest. *Fingre-wirck*, vingeren-werk, het werk van Gods vinger, d. i. het geschapendom, res creatae, I d. 108. Kort daarna wordt het *Hân-wirck* genoemd.

FINNE, Een fen, fenne; ven, venne, I d. 64. II d. 6, 11, waar men ook het Verkleinw. *Fince*, Meerv. *Fincis*, vindt. Het tegenovergestelde is *Miedde.* Zie ald. Wat *Venne* eigenl. is, zie men bij *Weiland* in *Veen; Wassenb. Idiot* in *Fenne*, *Junius* in *Fenn.*

FINSTER, FINSTERE, FINSTRE, een venster, II d. 71, 76, 99. *Teutonista*, *Vijnster. Maerlant*, *Veinstre*, b. v. I, 74, 42. II, 291, 50.

FINZEN, gevangen. (Deelw. van *Fean* of liever Fangen.) I d. 69, 74, 94, 106, enz. Thans zegt en schrijft men *Fangd.* — De *Finzene*, de gevangene, captivus, I d. 111, 167. II d. 95. — *Finzenisse*, gevangenis, gevangenhuis, I d. 211, II d. 69, 74, 76, enz. — *Finzen-huwz*, idem, II d. 76, 94. *Bredero* gebruikt meer dan eens *Vangenhuijs*. *Hooft*, *N. H.* 211, *Vankenis*, elders *Vanghenis*. *Maerlant* en *Stoke*, *Vancnesse*, *Vangnesse*.

FJOER, vier, vuur, ignis, I d. 5, 93, 96, enz. In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 160, 162, leest men *Vier*. *Teutonista Fijur*; bl. 241, midd. *Maerlant*, *fier*, en *vier*, I, 60, 6. I, 62, 50. Vergel. *Junius* in *Fire*. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 106. — V. h. *Fjoerig*, vurig, driftig, begeerig, hartelijk, (Bijvoegl. N. en Bijw.) I d. 33, 45. II d. 99, 101. — Zamengest. *Fjoer-flamme*, vuurvlam, vlam des vuurs; brandstapel; vurige liefde, I d. 43. II d. 66, 70, 77, 79, 80. — *Fjoer-flamme-leage*, de loog der vuurvlam; brandend vuur, I d. 225. — *Fjoer-hiet*, vuur heet, zoo heet als vuur, I d. 97. — *Fjoer-hiettene*, de hette des vuurs, I d. 211. — *Fjoer-gloede*, vuurgloed, II d. 71. — *Fjoer-wirck*, vuurwerk, vuur, I d. 62.

FJOUWER, vier, quatuor, I d. 7, 120, 176, enz. Hier voor leest men bij den Grammaticus, II d. 12, *Fjouuir*. A. S. *Feor*. *Junius*, *Four*. — Zamengest. *Fjouwer-in-trijttig*, vierendertig, II d. 204, enz.

FIRDDIG, FIRDDIGE, vaardig, snel, ras, gereed, geneigd, gewillig, I d. 42, 86, 115, 119, 123, enz. — Superlat. *Firddigste*, II d. 113. *Maerlant*, *Vardich*, b. v. *Vardich raet*, consilium celere, I, 218, 19. — W-W. *Firddjen* en *Firddgjen*, vaardig d. i. gereed maken; zich spoeden; vervaardigen, bereiden; zenden, afzenden. I d. 109, 178, 183, 208. Verled. Tijd, *Firdde*, bereidde, vervaardigde, II d. 77. Deelw. *Firdde*, vervaardigd, gezonden, geleid, I d. 134. *Waatze Gribb.* bl. 2, *Ick môt my ney huws to firdgje*, (sic) naar huis spoeden, schielijk begeven. — Zamengest. *Firdd'-firddig*, bereidvaardig, I d. 195. Thans *Feerdig*, enz.

FISCK, visch, een visch, I d. 72, 90, 108, 208. Meerv. *Fiscken*, en *Fisschen*, I d. 67, 75, 77. — W-W. *Fiscbjen*, visschen, piscari, I d. 76. — *Fiscir*, een visscher, II d. 5. — *Maerlant*, I, 164, 11, *Visscen* en Comanscap varen.

Vergel. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 106. *Junius*, *Fish.*

FJUECHTEN, FJUECHTJEN, en FJUECHTGJEN, vechten, strijden, I d. 76, 79, 90, 202. II d. 69, 72, 88, 103. — *Melis Stoke*, X, 394, *Vichten.* Cf. *Junius* in *Fight.* — V. h. *Fjuecht*, een strijd, gevecht, (in *Fjuechts-hyer-ploaijtsen*) krijg, oorlog, I d. 174. — *Fjuecht-buwne*, een leger, I d. 87. — *Fjuecht-fjild*, strijdveld, I d. 86. — *Fjuecht-klaed*, een strijdkleed, harnas, I d. 173. — *Fjuecht-ljue*, krijgslieden, I d. 91. — *Fjuecht-riddere*, een Krijgs-ridder, held, I d. 48. — *Fjuecht-sjeack*, strijdziek, twistziek, Figuurl. toornig, verbolgen, I d. 211. — *Fjuecht-stoarme*, bestorming, aanval, II d. 69. — *Fjeucht-seyne*, de overwinning, I d. 197. — *Fjuecht-winste*, idem, I d. 30, 86, 210, 226. — *Fjuecht-weyn*, een strijdwagen, I d. 157. — *Fjuechter*, *Fjuechtere*, een Vechter, Strijder, I d. 145, 197. — *Fjuechtinge*, strijd, aanvechting, II d. 102. Zie *Weiland.*

FLAEBBIJTTJEN, kwaad spreken, lasteren, bijtende woorden uitslaan, lingua maledica mordere, calumniari, I d. 220. Dit woord schijnt zamengesteld te zijn uit *Flaebbjen*, (dat met *laebbjen* schier hetzelfde is) en *bijttjen*, bijten, mordere. De Friesche Landtaal bemint zulke woordkoppelingen, waarvan de beide leden bijna hetzelfde beteekenen, bij uitstek. Zoo vindt men *Klingg-binggjen*, *Stâl-formjen*, *gloarre-glanzjen*, — *glinster-gloarjen*, *glanz-gloarjen*, *grijm-grouweljen*, *ruwz-bruwz-guwzjen*, *gijz-gobbjen*, *gâl-janckjen*, *gâl-gunzjen*, *guwch-juwchjen*, *smaed-huynjen*, enz. — Het eerste gedeelte schijnt te komen van *Laebbjen*, met voorzetting der F. zoo komt van *Lap*, *Flap*; van *Niezen*, *Fniezen*; van *Rigere*, *Frigere*, enz. Het woord *Flaebjen*, met ééne B, komt zoo voor I d. 168, alwaar men in dezelfde beteekenis leest *uwt-flaebje* in *flock-winsckje.* En I d. 190 het Z-N-W. *Flaebjer*, in *suwne-uwt-flaebjers.* Zie op die woorden.

FLAEGS, vlas, I d. 51. 227. *Waatze Gribb.* bl. 49, ook *Flaegs.* Anderen schrijven *Flaaks*, b. v. in de *Burkery*, bl. 24. Vergel. *Junius*, in *Flax* De GS voor KS, en deze voor X, gebruikt de Dichter ook in de woorden *Ogse* en *Fogse.* De *Grieken* deden wel met het aannemen van een afzonderlijk letterbeeld, ξ, hier in gevolgd door de *Latijnen*, die de X daarvoor gebruikten, welke *wij* wel hadden mogen behouden.

FLÆLE, een vlegel, dorschvlegel, flagellum frumentarium, I d. 72. Cf. *Junius* in *Flaile*, en wegens de Aanverwante woorden en afkomst, *Weiland* en *Bilderdijk*, die zeer wel met elkanderen zijn overeen te brengen. In *Zeeland* noemt men het *Flui* of *Vlui*. Zie *Swinghel*. *Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 96, *Flealje*.

FLAESCK en FLAESCH, vleesch, I d. 182, 189, II d. 62, 89, 91, 103, enz. Zamengest. *Flaesek-klompe*, Vleeschklomp. Voorr. voor den 2 Druk. — *Flaesck-lusten*, lusten van het vleesch, vleeschelijke lusten, II d. 87, 88. — Meermalen vindt men *Flesck*, I d. 25, 66, 106, 120, 123, 164, 182, 220, enz. Genit. *Flescks*, I d. 179. — Zamengest. *Flesck-bejear*, vleeschelijke begeerte, lust, I p. 94. — *Flesck-lust-schern*, het vuile en verachtelijke der Vleeschelijke lusten, I d. 95. — *Flesck-fortorre*, van vleesch beroofd, ontbloot, I d. 54. In *Waatze Gribb.*, bl. 42, leest men ook *Flesk*; in de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 165, *Vlesch*. Vergel. Denzelven II, 49; *Junius* in *Flesh*.

FLAEYEN, vleijen, I d. 101. *Hooft N. H.* gebruikt *Vlaaijen* meermalen. *Starter* in *Jan Soetekaauw Vlayen*.

FLAMME, de vlam, I d. 225. II d. 77, 78, 80, enz. Zamengest. *Flamme-fiedsele*, vlammen-voedsel, II d. 81. — Het W-W. *Flamjen*, vlammen, branden, ontbranden, I d. 17, 137, 206.

FLAPPJEN, flappen; vangen, t. w. met een net, I d. 203. Vergel. *Weiland* en *Junius* in *Flapp*. — *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 293, Daer schenkt me, dat *de Kanne flapt*. V. d. *Flap-kan* nog bekend. *Flapjen* is in Friesland nog zeer bekend voor *nederslaan*, *toeslaan*, b. v. *Flap de doar to*, sla of sluit de deur toe. Ook Onzijd. Het *flapt* de *doar*, wat slaat de deur! — *Flap!* dear leyt het, enz. enz. Twa miggen ijn yen *flap*. *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 41. Vox ficta a sono.

FLAUTME, flaauwte, flaauwheid; onmagt, I d. 136. Zie *For-flauwjen*.

FLEAG, eene vlaag, vliegende bui, I d. 3, 62, 77. Overdragt. *Nijdige fleagen*, I d. 127, vlagen van nijd, d. i. aanvallen, vervoeringen van nijd. — Het W-W. *Fleagjen*, (als Z-N-W. gebruikt I d. 136, voor *benaauwdheid*, *vrees*, *verslagenheid*,) beteekent *vlagen krijgen*. —

Voor *luim*, gril, leest men het in *Waatse Gribb. Brill.* bl. 70, Der kaam him ien *mâle flægh* oon. Ook aldaar, bl. 71, 81, voor *eene poos*, b. v. ien *langhe flæg*. In welke beteekenis het ook gebruikt wordt door *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 46 en 132 *bij vlagen*, enz. — Het komt af van den Verled. Tijd (*Fleag.*) van *Flean.* Zoo komt van *vloog*, den Verled. Tijd van *vliegen*, *vloge*, voor *vlugt*, bij *Clignett*, *Bijdrag. tot de O. N. Letterk.* bl. 85. Zie *Swiere fleag*, *Twierre fleag* —

FLEAN, vliegen; vlieden, vlugten, I d. 8, 14, 87, 91, 108, enz. Het Deelw. *Fleande*, met het Onzijd. Lidwoord, 't *Fleande*, vindt men voor het gevogelte, I d. 207. Waarvoor men bij *Kamphuijzen*, *Psalm* bl. 148 leest *'t Vluchtig*, en bij *Van der Veen*, Overz. Gez. bl. 201, *vlugge dieren*. — Bij *Maerlant* en *Stoke* vindt men *Vlien*, Verled. Tijd *vlo*, *vloe* en *vlie*. Cf. *Junius* in *Flaine*, *Flea*, *Flie*. *Teutonista* in *Vlyehen*. De vervoeging is deze: *Ick fljueg*, *du fljuegste*, en *y fleane*, *hij fljuecht*. Meerv. *wij*, *jiemme*, *jæ fleane*, contr. *flea.* Verled. Tijd: ick *fleag*, *du fleagste*, en *y fleagen*, *hij fleag*, enz. Verled. Deelw. *fleyn*. De bewijzen zijn bij onzen *Dichter*, op vele plaatsen, te vinden; maar ik mag hier niet meer afschrijven. In de *Inleiding*, D. V., doe ik iets meer.

FLECHTE, vlugt, der vogelen, I d. 35. Schijnt te staan voor *Fleachte*, van den Verled. Tijd *Fleag*, gelijk *fluchte*, (dat men ook vindt) voor *Flochte*, van den Verled. Tijd *Floge*. Bij *Kiliaan* vindt men ook *Vleughe*, *Vloghe* en *Vlucht*. — Figuurl. komt dit woord veelmalen voor, b. v. *To flechte*, ter vlugt, in der ijl, II d. 47, 49. 50, 51. — De *flechte nimme*, de vlugt nemen, II d. 73, 111. Eens vindt men *De flucht nimme*, I d. 41. — V. h. *Flechtjen*, vlugten, II d. 88, 101. — *Fluchtjen*, I d. 63, 139, 140, 153. II d. 108, 116. — *Fljueg*, Bijv. N. Vlug. b. v. *Fljuegge jieren*, Jeugdige jaren, I d. 11. *Kiliaan*, *Vlugghe*, pubens, pubescens. *Fljueg*, vlug, fluks, ijlings, Bijw. I d. 123. *Bredero*, *Fluck*: *Stoke*, *Vluchts*, enz. Zie meer bij *Weiland* in *Vleug*. — Zamengest. *Fljueg-firddig*, volvaardig, II d. 45. — *Fljueg-tol*, I d. 180. Moeyelijk is dit woord te vertalen. De beteekenis van *Tol*, moet hier, dunkt mij met den Heer *Gouverneur*, *Jonkh. van Humalda*, dezelfde zijn, als die

van *Tal* en *Tel*, bezig, druk, ras; die men ook bespeurt in *Tel*, *Telde*, *Telner*, equus tolutarius, een snelloopend paard. Zoo zou men het kunnen vertalen door *vliegend-haastig*, in *vliegenden haast*, *spoed*, *voortvarendheid drift*; en deze beteekenis is volkomen gepast voor de opgenoemde plaats. Vergelijk hier *Bilderdijk*, *Geslachtlijst*, in *Tel*, *Martinii Lexicon*, en *Vossii Etymol.* in voce *Tolutarius*.

FLEECKE, een vleek, vlerk, wiek, vleugel, I d. 145. Voorbeelden van *Fleeck*, voor *Flerck* (*vleek*, *vlerk*) zie men in den K- en L-Bode, van 1812, N°. 10, bl. 156, waarbij men voege *Cats*, I d. bl. 332, a. Hoe slaat hij met de *vleken*. Men hoort het hier in *Zeeland*, bijna dagelijks. En hierin stemmen dus Friezen en Zeeuwen alweder overeen.

FLERECIJN, vliegende jicht en voeteuvel, I d., 63. Vergel. *Kiliaan*, in *Fledercijn*. Mr. *Adriaan Koerbagh*, in zijnen tijd Regtsgeleerde en Geneesmeester te Amst. in zijn zeldzaam voorkomende Woordenboek, dat hij op den Tijtel noemt *Een Bloemhof van allerley lieflijkheid sonder verdriet*, enz. in klein 8vo gedrukt te Amst. 1668, verklaart *Flerecijn* of *Fledercijn* aldus: ledeneuvel, jigt, ledenwee, ledensugt, of ledensiekte, word veroorzaakt door overvloedige, scherpe weyachtige vogtigheden, dewelke door al de leden vloeijen, waardoor dezelve uitgespannen worden; en van de scherpigheid der vogtigheden worden de vliezen, peesen, en senuwen als geprikkelt en gesteeken. Verder: *Flerecijn* in de handen, handeuvel. jigt in de handen. *Flerecijn* in de voeten, voeteuvel, jigt in de voeten." Het lot van dezen man was, uit hoofde van de zonderlinge gevoelens, die hij in dat Boek openlijk te kennen geeft, zeer treurig; maar het verhaal hiervan behoort hier niet. Vergel. ook *Bilderdijk*, *Geslachtl.* in V.

FLJUEN, een vlies, vluis. Meerv. *Fljuenen*, II d. 111. *Van der Veen* gebruikt *Vluis* herhaalde malen, b. v. *Zinneb.* bl. 48, 133. En *Bevluijsen*, bl. 106.

Mits 't Luk, dat hare dwaesheyt teeldt,
Bevluijst haer oogen in de weeldt.

Vergel. *Wassenb. Idiot* in *Vluis*, die meer andere voorbeelden opgeeft, ook uit *Van Der Veen*. Ook de Eerwaarde *E. M. Engelberts*, dien ik in *Hoorn* heb leeren kennen en hoogachten, gebruikte *Vluis*, in zijne *Redevoering*, ter vie-

ring van het 25 jaar der Oprigting van den Oecon. Tak, bl. 44, Op het leveren van de fijnste *vluizen* wol wierden jaarlijks praemien gesteld." In *Friesland* is het woord *Fljues* ook nog heden gebruikelijk.

FLINCKEN, kwade ontwerpen, slechte bedoelingen, booze ondernemingen, I d. 79. *Waatze Gribb.* bl. 21, *Flincken ijnne eers habbe*, kwade voornemens in den zin hebben. Men zegt nog in *Friesland* en elders, *Dat is flink*, in eenen goeden zin, voor *wel ontworpen*, *wel gedaan*. *Weiland* in *Flink* leidt het af van' 't oude *Flinken*, A. S. *Flingan*, *werpen*, *schieten*. Cf. *Junius* in *Fling*, contorquere, projicere. Zoo dat *Flincken*, zoo veel zouden wezen, als het geen wij wel eens, met een Onduitsch woord, noemen *Projecten*. Vergel. echter de *Aanteekeningen* op *Waatze Gribb.* l. l.

FLIJMME, eene vlijm, eigenl. een heelmeesters werktuig, voorts al wat scherp en puntig is. II d. 86. *Kamphuijzen*, *Psalm*, bl. 155.

Gelijk een *vlijm* ter snede staat,
Zoo ook uw tong tot quaad.

Dezelve gebruikt, bl. 415, *vlimmen* voor *vinnen*,

Gij Walvisch, die de diepe baren
Met lompe *vlimmen* komt door-varen.

Bredero, *Spel Het Daget*, enz. IV Bedr. 2 Uitk. heeft *snijdende vlimmen*, in de eerste beteekenis. De *Teutonista*, *vlyem*. *Junius*. *flem*. Vergel. *Weiland*. Zie *IJn-flijmmjen*, *Trog-flijmmjen*.

FLITSJEN, schieten, een pijl afschieten. Verled. Tijd *Flitse*, hij schoot, jaculabatur, telo petebat. I d. 30. Cf. *Wassenbergh*, specim. pag. 29 *Idiot.* in *Flitze-boog*. *Flits*, voor pijl, gebruikt *Baardt*, bl. 64, *Starter*, bl. 143, *Bredero*, en anderen.

FLOCK, een vloek, I d. 213. — Zamengest. *Flock-hoalt*, het vloek-hout, kruis, I d. 210.

FLOCKEN, FLOCKJEN, vloeken, verwenschen, I d. 61, 79, 98, 213. Zamengest. *Flock-winsckje*, den vloek toewenschen, al vloekende verwenschen, I d. 168.

FLOEDE, een vloed, I d. 200. Meerv. *Floeden*, vloeden, rivieren, I d. 190. Fig. toe-vloed, overvloed. — *Floeyen*, q. d. *Floeden*, zie *Oer-floeyen*.

FLOER, de vloer, grond, I d. 169.
FLOOTE, eene vloot, van schepen, I d. 75.
FLOUWHEFTIG, leugenachtig, Voorr. des 2 Druks. Van *Flouwen*, liegen, jokken. *Wassenbergh*, *Bijdr.* I, 157, en *Idiot.* in *Vlouwen.* *Weiland*, in *Vlouw*, rekent het verwant aan *Fluuw* en *Flauwen*, *Flouws* en *Flouwsen*, dat (zegt hij, en te regt) in Friesland en elders zachte benamingen van een *leugen* en *liegen* zijn." In *Noordholland* zegt men, *Dat is fleeuw*, en hier in *Zeeland*, *Dat is flauw*, wanneer iemand iets zegt, waaraan men geen geloof slaat, als of men er mede te kennen gave, dat het aangevoerde op *flaauwe*, d. i. *zwakke* gronden rust. Dat *Flauwen* ook in *Friesland* bekend is, en gesproken wordt, leert ons het woord *Flautme.* Zie ald.
FLOYTE, een fluit, tibia, I d. 16, 170, 176. *Waatze Gribb.* bl. 61, ook *Floyte.* Cf. *Junius* in *Floite.* — Zamengest. *Floyte-hout*, eene fluit, fluithout, I d. 22. Het laatste gedeelte des woords geeft het genus, het eerste de species, aan. Zie *Adderslange.* Zoo is het met *Riet-halm*, *Blaas-pijp*, *Lille-seck*, *Doedel-zak*, enz. Maar in *Riet-fluit* is het eerste de materies, enz.
FLYEN, vlijen, voegen, schikken, passen, I d. 61, 63, II d. 61. — *Fest-flyen*, vasthechten, aanvoegen, I d. 180.
FNUWCKJEN, fnuiken, kortwieken. Figuurl. verzwakken, de krachten benemen; vernederen, I d. 207, 223.
FOAR, voor, in de onderscheidene beteekenissen des woords, I d. 2, 41, 42, 43, enz. — *Foare in ney*, vóor en na, ante et post, I d. 51. — *Foare*, voordat, antequam, I d. 51, fin. — *Foare*, voor de, I d. 69. — *Foarste*, de voorste, eerste, I d. 73, 86, 96, enz. — *Foarts*, voorts, II d. 98. — Zamengest. *Foar-sjuechtjen*, zich verzetten, verdedigen, strijden tegen — II d. 117. De beteekenis van dit woord leert men kennen uit *Maerlant*, I, 144, 7, Die *vervacht* sine viande en brochtse onder sine handen. Hier is het *overwinnen*, *onderbrengen.* Dezelfde I, 192, 24, Droufheit van sinnen *vervecht*, verzet u tegen de droefheid, en zoek ze te overwinnen. — *Foar-geande*, voorgaande, II d. 74, 100. — *Foar-jier*, het voorjaar, I d. 29. — *Foarjier-moanne*, voorjaarsmaand, Maart, II d. 46. — *Foar-komme*, voorkomen, I d. 167. — *Foar-mieljen*, afmalen, voor den geest brengen,

II d. 71. Verled. Tijd *Foar-mielle.* — *Foar-nimme*, voornemen, besluiten, II d. 74. — *Foar-pleats*, eerste plaats, II d. 72. — *Foar-siz*, voorzegging, voorspelling, I d. 132. — *Foar-siz-gaest*, voorzeggings-geest, geest van voorspelling, I d. 191. — *Foar-sorge*, voorzorg, II d. 81. — *Foar-spoede*, voorspoed, II d. 109. — *Jiers-foar-moanne*, de eerste maand des jaars, II, 45. Zie *For.*

FOCHT, vocht, nat, water, I d. 152, 224.—V. h. *Fochtgjen*, vochtig maken, bevochtigen, I d. 175. Verled. Tijd *Fochtge.*

FODDERYE, eene vodderij, kleinigheid, prul, II d. 99. Bij *Bredero*, *Broer Cornelis*, *van der Veen*, en anderen komt dit woord herhaalde malen voor. Het komt van *Fodde; (een vodde van de straat*, zoo als *Bredero* het noemt.) *Van der Veen* verkort dit tot *Vod.* en gebruikt het als een scheldwoord, *O stoute vuyle Vod. Guld. en ijz. eeuw*, bl. 125. Cf. *Junius* in *Fade. Huijgens* gebruikt bl. 88 *Voddenkas*; *'s werelds voddenkas.* In *Friesland* gebruikt men *Fodde* nog als scheldwoord, gelijk *Slet-sletfink.* en anderen. En *bij de vodden krijgen*, is aantasten, aanranden. Zie voorts *Weiland.* En wegens de herkomst *Bilderdijk.*

FOECKE, eene fuik, zeker vischtuig, vischnet, I d. 82. V. h. *Foecken-fånljen.* Zie *Fånljen.*

FOEY, foei! Interj. I d. 165, 166. Zie *Foy! Fy!* — V. h. *Foeyen*, verfoeijen, II d. 75, onpers. In *'t foeyde* oer her licht-leauwigheyt.

FOEL, viel. Verled. Tijd van *Fallen.* Zie ald. Men vindt *Foel*, viel, ook bij *Waatze Gribb.* bl. 65, 67. Bij *Bredero*, *Cats*, en anderen, ja zelfs bij onze *Ouden*, leest men *Vil*, *Vel.*

FOER, voeder, voedsel, I d. 93, 96, 207, 208. — V. d. *Foerjen*, voederen; weiden; in de *weijde drijven*, I d. 8. Dit woord is nog in *Friesland* bestendig in gebruik; maar voor *De beesten 's winters op stal voeder geven.* V. d. *Foer-tijd*, *voeder-tijd.* Voorts voor *voeder*, *spijs*, *geven*, in 't algemeen, zegt men *Foerjen.*

FOET, een voet, I d. 99, 108, 111, 143, 146, enz. Meerv. *Foetten*, I d. 74, II d. 67, 81, 99, enz. Vergel. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 100. — Zamengest. *Foet-fålle*, een voetval. I d. 161. — *Foet-folck*, voet-volk, peditatus, I d.

72. — *Foet-pâd*, voetpad, I d. 212. — *Foet-ſcheamele*, voetſchabel, voetbank, II d. 72. — voetſtal, voetſtuk, baſis, II d. 96. (De M. en B worden in de talen verwisſeld, *Scabellum*, van *Scamnum*; *Schabel*, *Scheamele*.) — *Foet-ſoale*, *voet-zool*, II d. 91. — *Foet-traeppe*, voet-trap, trap met den voet, I d. 153.

FÔGSE, een Vos. — V. d. zamengeſt. *Fôgſe-bosſchen*, benden van Vosſen, I d. 180. Men leest ook *Foxe*. Zie *Hoeufft*, Oudfr. Spreekw. bl. 20; en deze ſpelling verdient de voorkeur. Zie *Flaegs*.

FOL, FOLLE, vol, volle, plenus, I d. 1, 4, 7, 29, 41, 53, enz. — *Folheyte*, volheid, I d. 220. Ook is in Friesland gebruikelijk *folte*, dat men aantreft bij *Kamphuijzen*, *Pſalm*. bl. 59, 76. *Veelte*, ibid. 40, 70. *Vulte*, *Hooft*, *N. H.* 591. — W-W. *Folljen*, vullen, I d. 66, 126, 151, 183. II d. 45, enz. Verled. Tijd *Folde*, I d. 164. Deelw. *Fold*, II d. 94, 111, enz. en *Folle*, I d. 25. *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 69, en anderen, gebruiken ook *vollen*. — Voor *vol*, vindt men bij *Maerlant* reeds *Vul*, b. v. I, 22, 21. *Te vullen*, in overvloed, ibid. I, 32, 24. Cf. *Junius* in *Full*; coll. *Fel*, *Fell*. In *Wasſenb*. *Bijdr*. I, 164, *Vool*. — Zamengeſt. *Fol-bringen*, volbrengen, II d. 90. — *Fol-dierjen*, vullen met dieren (runderen) I d. 173. — *Fol-doerjen*, volduren, I d. 147. — *Fol-dwaen*, voldoen, Voorr. en I d. 54. — *Fol-fieren*, volvoeren, II d. 78. — *Fol-eyngjen*, voleindigen, II d. 85, 90. — *Fol-firddigjen*, volvaardigen, uitvoeren, II d. 73. — *Fol-hirddjen*, volharden, II d. 58. — *Fol-hirddig*, volſtandig, beſtendig, I d. 92, 126. — *Fol-fochtigjen*, met vocht vullen, I d. 125. — *Fol-kommen*, volkomen, II d. 66, 89, 111. — *Fol-komlijcke*, volkomenlijk, II d. 111. — *Fol-libbjen*, volleven, voortleven, II d. 109. — *Fol-meytsjen*, volmaken: II d. 114. Deelw. *Fol-mecke*, volmaakt, I d. 4, 68, 71, enz. Compar. *Fol-mecker*, volmaakter, Voorr. — *Fol-meckenheyt*, volmaaktheid, II d. 67. — *Fol-meckenheyt*, II d. 105. — *Fol-miettig*, volmatig, genoegzaam, II d. 71. — *Fol-nuwgjen*, volnoegen, vergenoegen, I d. 155, 207. Deelw. *Fol-nuwge*, vergenoegd, I d. 38, 54, 143, enz. *Fol-ſpônne*, afgeſponnen, I d. 87. *Fol-ſwietfiellijck*, zeer gevoelig aangenaam, II d. 64. *Fol* (*vol*) beteekent *zeer*: *vol-billijk*, *Kamph*.

FOLLE, veel, I d. 13, 67, 135, 200, 204, enz. V. h. *Al folle*, al veeltijds, plerumque, I d. 94. — *Folle-tydz*, veeltijds, II d. 93, 94. — *Follerhánne*, velerhande, I d. 208. — *Folle-fádig*, veelvoudig, II d. 80. — *Folle-miellig*, veelmalig, II d. 114. Van oorsprong is dit hetzelfde met het vorige woord. — Bij *Wasfenb. Bijdrag.* I 154, *vulle* voor *veel*, en elders. *Te vulle*, te veel, nimium, ibid. 165. Bij den Comparat. *Fulle foerer*, *lestiger*, ibid. *Naat vulle eergieryg*, niet zeer eergierig, ibid. bl. 68. *Volle* voor *zeer*, ook *Hooft N. H.* bl. 260, *volle fpade*, zeer fpade. Breng hiertoe ook *te vullen*, in overvloed, (van *Maerlant*,) reeds boven opgegeven, enz., enz. —

FOLCK, het volk, I d. 49, 52, 62, 78, enz. — Genit. *Folcks* en *Focx*, I d. 72, 121, enz. Meerv. *Folcken*, I d. 137. — Verkleinw. *Foltfen*, volckje, volk, I d. 177, 181, 191, 196. Thans zegt men *Folckje*. *'t Folck bye Ljue*, zeer bekend.

FÔLE, een veulen, verwant aan πῶλος, pullus, veulen, Cf. *Junius* in *Fillie*, *Fole*, *Pole*. — V. d. *Fôle-jacht*, een veulen-jagt, I d. 51. Zie daarvan *Wasfenb. Bijdr.* II d. bl. 27.

FOLGJEN, volgen, I d. 33, 40, 41, 81, 90, enz. Verled. Tijd en Deelw. *Folge*, I d. 12, 95, enz. V. h. *Folgjer*, een volger. Zie *Slippe-folgjer*. — Zamengeft. *Folg-jieren*, volg-jaren, opvolgende jaren, II d. 87.

FONNIS, het Vonnis, I d. 69.

FOR, voor, (hetzelfde als *Foar*) I d. 3, 4, 37, 43, 44, enz. *Fore*, voor dat, I d. 122. II d. 52. — *Fore*, voor de, I d. 5, 7, 61, 99, enz. — *Fen fore*, van voren, I d. 11. — Zamengeft. *For-by*, voorbij, I d. 7, 131, 145, enz. — *For-by-geande*, voorbij gaande, I d. 230. — *For-byld*, voorbeeld, II d. 65, 74. — *For-gean*, voorgaan, II d. 80. — *Fore-geande*, voorgaande, II d. 81, 105, 106. — *Fore-gong*, voorgang, II d. 101. — *Fore-hinne*, voorheen, II d. 90. Vooruit, I d. 192, *Hooft*, *Ged.* 73. *Fore-hinne-geande*, voorgaande, II d. 105. — *Fore-wijn*, een voorwind, gunftige wind, II d. 64, 116. — Verder zijn hiervan afkomftig de volgende zamengeftelde woorden, met *For-*, *Ver-* (foms *voor*.)

FORACHTJEN, verachten, I d. 40, 43, 55, 113, 231, enz. Verled. Tijd *For-achtte*, II d. 67, 68. Deelw. *For-achte*, I d. 133. — *For-achtinge*, verachting, II d. 79.

FOR-ÂDERS, voorouders, II d. 107. *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 153, 157. *For-aalders.* — *For-âdjen*, verouden, I d. 92.

FOR-ANDERJEN, veranderen, I d. 43, 44, 125. II d. 103. — Verled. Tijd, *Ver-andere*, I d. 96, II d. 79. Deelw, *For-andere* en *For-andre*, I d. 198, II d. 81. - *For-anderinghe*, verandering, I d. 41, 42. *For-andringe*. II d. 68. *For-ânringe*, II d. 104. — *For-anderlijck*, veranderlijk, I d. 43. Dit woord ſchijnt uit den Zuidhoek herkomſtig, elders overal thans *For-oarjen.* Wanneer *Starter*, bl. 90, a gebruikt *Ferændre*, moet men het aanmerken als eene mislukte poging: Zoo iets noemt men knoeijen en bederven, dat hij meermalen doet.

FOR-BANNEN, verbannen. V. h. Zamengeſt. *Forbân-ſmerte*, eene ſmartelijke verbanning, ballingſchap, II d. 107. *Verbant*, verkettert, *Wasſenb. Bijdr.* I, 157.

FOR-BAERNEN, verbranden, II d. 74, 110, 116. Deelw. *For-baernd. Melis Stoke* gebruikt ook op meer dan ééne plaats *Verbaernen. Hooft*, *N. H. Verbarnen.* Vergel. *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 49, 50, Noot. Wanneer men in de *Bijdr.* van *Wasſenb.*, I, 160, en misſchien elders, leest *Verbanne*, voor *Ver-baerne*, dan moet men zulks voor eenen misſlag houden, die alle duidelijkheid in de ſpelling verbant. Vergel. *For-bannen*, en het daar aangehaalde voorbeeld.

FOR-BETTERJEN, verbeteren, II d. 101. Om 't Rijm ook *For-bettren*, I d. 124.

FOR-BIEDEN, verbieden, I d. 42. Verled. Tijd *For-bea*. II d. 68. Deelw. *For-bean*, II d. 75, In de *Bydr.* van *Wasſenb.* 168, *Verbodden.* V. h. *For-bod*, een verbod, I d. 40.

FOR-BIJNNEN, verbinden. I d. 16, 40. II d. 56, 59, 68, 79. Verled. Tijd en Deelw. *For-buwn*, en *For-buwne*; V. h. *For-buwne*, een verbond, I d. 119, 149, 192, 219.

FOR-BIJTTEN, verbijten; afeeten. Zie *On-for-bijtten.* In deze beteekenis is het mij van elders niet bekend. *Verbiten*, bij *Maerlant*, I, 30, 10, Dood bijten, verſcheuren. En in dezelfde beteekenis bij *Clignett*, *Bijdr.* bl. 289, Noot Voor *Ombrengen*, *Dooden*, *Maerlant*, I, 127, 26. I, 267, 24. *Hooft*, *N. H.* 27, De vrijheid der Landzaten *verbijten*, oft bewroegen. Ook *Kamphuijzen* volgt de Ouden, b. v. *Pſalm* bl. 316, *verbeten* van den Nijd. Figuurl.

FOR-BJUESTERJEN, verbijsteren, in verwarring brengen, I d. 44. II d. 74. — Onz. van den weg afdwalen, I d. 147. Verled. Tijd, *Forbjuestere*. Deelw. *For-bjuestre*, afgedwaald, van den weg af, het ſpoor bijster, I d. 134, II d. 95. 101. — *For-bjuesteringe*, verbijstering, II d. 69, 92.

FOR-BLIEUWEN en **FOR-BLIEUWENE**, verblijven, vernachten, II d. 70. — *Forblieuw*, een verblijf, verblijfplaats, II, 68, 73.

FOR-BLYEN, act. verblijden, verheugen; wederk. zich verblijden, I d. 24, 124, 180, 209, 211. – *For-blying*, verheuging, II d. 88. *Onzijd. Melis Stoke*, III, 1485, De Coninc *verblide* ſere. Zie *Huydecoper*, ald. Zoo ook VIII, 416.

FOR-BOLGNE, verbolgen, I d. 123. Zie *Toarn-forbolgne*, en *Oer-bolgne*. Komt van 't oude *Belgjen*. *Maerlant* gebruikt *Belgen*, *Verbelghen*, voor *vertoornen*, *vergrammen*. B. v. II, 177, 12, Bidt Gode, dien du *verbolges* ſware. Voor *kwalijk afnemen*, *euwel opnemen*, Dezelve II, 125, 36, Hieromme ſo *bolgen* ſi *hem das*. I, 108, 28, Sident *bolgen* ſi *up hem*. I, 175, 7, Die lieden *bolgen omme 't gone*. Zoo ook II, 115, 62, enz. Behalve den Verled. Tijd *Bolg*, vindt men ook *Balch*, b. v. I, 308, 27, Alexander *Balch* (belgde zich) *omme dit doen*. Op eenige plaatſen is 't een Wederk. W-W. Wegens den wortel van dit woord zie men *Weiland*.

FOR-BORGENHEYT, verborgenheid, I d. 148. Van *Forbergjen*. Deelw. *For-borgen*.

FOR-BRECKEN, verbreken, I d. 96. Verled. Tijd *For-brijk*. Deelw. *For-britſen*, verbroken, geknakt, I d. 161, II d. 76, 89. *Waſenb. Bijdr.* I, 162, *Verbrekken*.

FOR-BREYDJEN, verbreiden, I d. 109, celebrare, laudare.

FOR-BUWCKJEN, verbeuken, verſlaan, vernederen, I d. 229. Verled. Tijd en Deelw. *For-buwcke*. I d. 135, 196, 211, 229.

FORDEARREN, verderven, bederven, I d. 66. II d. 101. Onzijd. W-W. *verloren gaan*, I d. 89, 160, 140. Als Z-N-W. *It for-dearren*, verderf, ondergang, I d. 59, 171. — *For-dear*, hetzelfde, I d. 97, 117, 142, 143, enz. — *For-dearringe*, verderving, II d. 101. Verled. Tijd, *For-doar*, Deelw. *For-doarn* I d. 60, 97. II d. 88, 102, 103. Zamengeſt. *Fordoarn-aerd*, verdorven aard, I d. 96, 116. – Onzijd. *Maerlant*, I, 146, 9, Ninive *verdaerf*, ging verloren, werd verwoest. *Melis Stoke*, IX, 609, En *verdorven* een deel liede,

d. i. vergingen, verdronken. *Wassenb. Bijdr.* I, 144, Der se de Mot in de Rost *voardurft*. Act. — Zamengest. *For-dear-sjeack*, verderf-ziek, verderfelijk, I d. 145.

FOR-DEGENJEN, verdedigen, voorvechten, met het bloote zwaard beschermen; vervolgens in het algem. beschermen, verdedigen. Verled. Tijd *For-degene*, I d. 90. Van 't oude *Degen*, een held, dapper krijgsman; naderhand ook voor een *geweer* gebruikt. Ik vind dit woord nergens elders.

FORDERLIJCK, bevorderlijk, nuttig, voordeelig, II d. 80. Want *Vorderen* beteekent onder anderen ook nuttig zijn, prodesse, b. v. *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 223, 224.

FOR-DIE, verdeed, delebat, I d. 18, Verled. Tijd en *For-dien*, verdaan, deletus, I d. 141. Deelw. van *For-dwaen*: Zie ald.

FOR-DIJLGJEN, verdelgen, I d. 111, 126, 141. II d. 72. Verled. Tijd en Deelw. *Fordijlge*. *Teutonista*, *Verdeligen*. Zie *Dijlgjen*.

FOR-DILDIGHEYT, geduldigheid, I d. 41. Zie *On-gedild*.

FOR-DOAFJEN, verdooven. II d. 75. Deelw. *For-doave*, verdoofd. II d. 89. Misschien heeft de Dichter door dit W-W. ons *Verduffen* willen uitdrukken. Zie *Doffjen*. *Dod-doaf*. *Verduffen*, *Hooft*, *N. H.* bl. 190.

FOR-DODDJEN, verdutten, vergaan, I d. 126, 144, 156. Als een Bedr. W-W. wordt het gebruikt door *van der Veen*, *Overz Gez.* bl. 343, *Verdut* sijn gansche wesen, verderf, vernietig, zijn geheel bestaan. Zie *Dod*, *Dutten*.

FOR-DOMJEN, verdoemen, veroordeelen, I d. 181, II d. 101. Verled. Tijd en Deelw. *For-domme*, I d. 161. *Melis Stoke* en *Maerlant* gebruiken ook *Verdomen*, zoo wel als *Verdoemen*. *Asegabuch*, bl. 54, *Deman*, *dammen*. *duomon*.

FOR-DOMJEN, verdommen, Bedr. en Onzijd. W-W. Verled. Tijd en Deelw. *For-domme*, I d. 78, *Az djier for-domme*, verdomd, d. i. zoo dom als dieren, met één woord *verbeest*, welk woord door *Kamphuijzen*, *Psalm.* bl. 207, wordt gebruikt,

> Weest (o!) weest niet zoo *verbeest*,
> Niet zoo *onbezint* van *zin*.

Terwijl hij ook ald. bl. 210, *verbeestigt*, gebruikt.

FOR-DOMJEN, verdompen, verstompen, versuffen, verdutten. Verled. Tijd en Deelw. *For-domme*, I d. 193, Dy

ſiet'ne droaf, ijnn 'tjuestre blijn, ijn deàds kâd ſchaed, doddoaf *for-domme*, verdut, verluft, wezenloos.

Deze twee laatſte W-W. zijn althans uit eene bron gevloeid, (misſchien zelfs ook het derde.) Ik mag het hier niet te diep ophalen. Ons *Dom*, het A. S. *Dumb*, het Eng. *Dump*, *Domp* (*Melis Stoke*) obtuſus, ons *Domp*, en *Damp* ſchijnen allen gebragt te moeten worden tot het oude *Depen*, waarvan *Dempen*, (door invoeging der M) Verled. Tijd *Damp* en *domp*, v. h. *dampen*, *dompen*, enz. Vergel. een gedeelte van 't geen wij zeiden bij *Be-djoept*, *Dom* en *Dompe*, en *Bilderdijk* in *Roerdomp*.

FOR-DOMPJEN, uitdempen, uitdompen, verdooven, uitblusſchen, II d. 97. Trog in onwaer ſen droafheyte — 't forſtân in de gaest *fordompje* in *fortjuesterje*. Alles Overdrachtig en Figuurlijk ſchoon. Wij hebben deze plaats, hier gepast, afgeſchreven, ter bevestiging van 't vorenſtaande.

FOR-DRÆGEN, verdragen. Verled. Tijd *For-droeg*. Deelw. *For-dreyn*, II d. 112. In de *Bijdrag*. van *Wasſenb*. I, 156 en 160, leest men *Verdreggen*, dat in uitſpraak bijna niets van *For-drægen*, verſchilt, en waar van gemakkelijk komt *Fordregn*, (G met Y verwisſeld) *fordreyn*. Zie *Dragen* (*Drægen*) *Dregge*. In *dragen* is reeds verloop

FOR-DRIEUWEN, verdrijven, wegnemen, doen ophouden, I d. 3, 118. II d. 81, 97, 101. Verled. Tijd, *Fordreauw*. Deelw. *For-dreauwn*, II d. 91, 102. V. h. *For-drieuwinge*, verdrijving, II d. 107. Zie *Drieuwen*, *Trieuwen*.

FOR-DRINCKEN, met drinken doorbrengen, verteeren. Deelw. *For-droncken*, I d. 12. *Bredero*, *in de Kl. van de Koe*, Hij *verdronk* ſijn wijfs ringhen en rocken. *Waatze Gribb*. bl. 57, Dat jild hab ik *fordroncken* ijn baarnewijn en bjeer. *Baardt*, *Deugdenſp*. bl. 40, Hoe Tjaerd-ooms Jan en Panteltje, *verdronken* rock en manteltje. De *Teutonista* en *Kiliaan* kennen ook deze beteekenis. De overige zie men bij *Weiland*, en anderen. —Maar *For-drinsſen*, verdrinken, in 't water verſmoren, I d. 42. V. h. 't Deelw. *For-drinst*, enectus aqua, I d. 67. II d. 72.

FOR-DROYEN, verdroogen, opdrogen, droog worden, I d. 42. (van *tranen*.) bij zamentrekking voor *For-droegje*. Elders vind ik *For-druyen*, en dit is de tegenwoordige uit-

spraak op vele plaatsen in *Friesland.* — Maar het Act. *For-druwgjen*, verdroogen, droog maken, II d. 116. Hier voor leest men bij *Waasenb. Bydr.* I, 165, *Verdrugjen.* Zie *Druwg.*

FOR-DRUWCKJEN, verdrukken, I d. 61, 90, 134. II d. 99. Verled. Deelw. *For-druwcke*, verdrukt, verstooten, I d. 110.

FOR-DWAEN, verdoen, I d. 228. II d. 114.

FOR-DWIJNNEN, verdwijnen, een einde nemen, alle bestaan verliezen, I d. 46, 63, 125, 127. — Verled. Deelw. *For-dwyne*, verdwenen, II d. 76. *Maerlant* gebruikt zelfs het Eenvoudige W-W. *Dwinen*, voor *afnemen*, *minderen*, *te niet gaan*, II d. 87, 41.

Sconenheit es cranc toeverlaet.
So soe meer ter ouden gaet,
So soe meer *breet en dwijnt.*

Alwaar men voor *Breet* lezen moet *Brect*, breekt, knakt, verloren gaat. In dezelfde beteekenis vindt men het bij *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 370. — Voor *verdwijnen*, *sterven*, *Maerlant*, I, 74, 46. — Het schijnt met voorzetting der versterkende D, te komen van *Wijnen*, (vooral niet *Wienen*, gelijk *Weiland* in *Winden*, zeer verkeerd opgeeft, om misschien voor de Hollanders daar door verstaanbaarder te zijn) dat in *Friesland* nog de oude beteekenis heeft behouden in *Om-wijnen*, b. v. *hij wijnt al hier en dear om*, hij *loopt*, *zwerft* hier en daar om, in de eenzaamheid vooral, om niet gezien te worden; *maekt zich zoek.* Hier mede staan in verbindtenis *Wijnen* en *Weinen*, ons *winden* en *wenden.* Zie ald. en *Weiland.* Ook is in *Friesland* nog zeer bekend *Ont-wijne*, voor *ontkomen*, *ontgaan*, *zich van iets afmaken*, *door heen te gaan.* Zoo zegt eene Moeder tot een fluggen knaap, *sjikste het nu weer to ont-wijnen?* enz. Dat hier toe behoort *Quijnen*, (thans *kwijnen*) is bekend. Zie aldaar. Alsmede ons *swijnen*, *swinden* (nu *zwinden*) w. v. *gezwind*, enz. Zie *Weiland* en anderen. *Verdwijnen* wordt als een bedrijvend W-W, gebruikt door *Hooft N. H.* 562.

FOR-EALD, verzot; verliefd, amore captus, I d. 3. II d. 61. Van *Ealjen.* Zie ald. Hiervoor gebruikt *van der Veen*, *Vergekt*, in zijne *Raets.* bl. 2.

Hoe 't vrouw-volk meer op mij *vergekt.* Zie *For-solte.*

FOR-EERJEN, vereeren; schenken ter vereering, I d. 88. Deelw. *For-eerd.*

FOR-FALLEN, vervallen, overghan, II d. 68, Deelw. *For-fallene.* - Vervallen, nederstorten, II d. 81, Deelw. *For-fàlne*, bij verkorting. Maar voor *voorvallen*, *gebeuren*, *voorkomen*, II d. 52. - V. d. *For-fàlle*, een voorval, voorkomende gelegenheid, II d 89. - Voor *vervallen*, afwijken (van het spoor) *Wassenb. Bijdr.* I 155. - *vervallen*, (*tot iets*) b. v. *wanhoop*, ibid. - *vervallen*, (*in de handen*, *klaauwen*) ibid. bl. 162.

FOR-FALSCHJEN, vervalschen. Deelw. *For-falsche.* Zie *On-for-falsche.*

FOR-FIEREN, verveeren, I d. 42, Deelw. *For-fierd*, vervoerd door 't Lijden, d. i. *overmeesterd.*

FOR-FIEREN, voor *Verwijderen*, removere, separare, alienare, I d. 131, *Fen God for-fiere*, (Deelw.) verwijderd van God, abalienatus. De keurige *Kamphuijzen* gebruikt dit woord dikmaals, en op zijne manier. Bedrijv. *Ververren*, voor verwijderen, (Deelw. *ververd.*) b. v. *Sticht. Rijmen*, bl. 54, Van heijl *ververd.* Bl. 307. Die zijn hert van God — zoo is *ververt.* Dit is 't wat onze Dichter zegt: Fen God *for-fiere. Psalm* bl. 157, van kennis Gods *ververt.* Bl. 169, God, die ons.. scheurend, *hebt ververt.* Bl. 203, waarom, o God, zijt Gij van ons *ververt.* Onzijd. als Z. N. ibid. bl. 7, in mijn gelucks *ver-verren*, d. i. het verdwijnen van mijn geluk. Wederk. Ibid. bl. 132, Ach! wilt *u* niet *ververren.* Ibid. bl. 249, *Ververt zich* uwe gunst. Van *Ver.* Zie *Fier.*

FOR-FIRDDIGJEN, vervaardigen, bereiden; verhaasten, versnellen, spoeden. Bedrijv. I d. 42 *For-firddigje mijn schipbreck*, verhaast mijne schipbreuk, d. i. dood: doet mij schielijk omkomen. II d. 51, *sijn reis f.*, zijne reis verhaasten. II d. 82, *Dy her beaete forfirdd'ge*, die haar huwelijk verhaastte d. i. gaarne, hoe eer hoe liever, met haar wenschte te trouwen. II d 85, *de rin fenne finne*, den loop der zon verhaasten, d. i. wenschen, dat dezelve schielijk naar 't einde snelle. II d. 87, *sijn jieren*, zijne jaren verhaasten, d. i. wenschen, dat dezelve schielijk verloopen. Men ziet uit deze voorbeelden, dat het een verbum praegnans aut gravidum is. — Wederk. II d 49, *Ick hab mij forfirdge*, ik heb mij gehaast; allen spoed gebruikt. II d. 88, *Him for-firddigjen to in gefjuchte*, zich bereiden, gereed maken tot een gevecht.

FOR-FLAUWJEN, verflaauwen; verflaauwen doen (b. v. in moed) Bedrijv. I d. 126.

FOR-FLEANE, vervliegen, ſnel verloopen, I d. 57, 66, 125. II d. 71. Op bl. 66 komt een zonderlinge caſus abſolutus voor:

Hij wit jon rjuecht ſo krom to tijzjen,
Dat, *jon rea-flinders ſchien for fleyn*,
Y witte ſen nin plachtjen eyn.

Zie *Korte Aanteek.* En vergelijk, onder anderen, hiermede *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.*, bl. 241, volg.

FOR-FLOCKJEN, vervloeken, verwenſchen, verfoeijen, I d. 96. II d. 98.

FOR-FOLGJEN, vervolgen, I d. 42, 61, 97. II d. 47, 68, enz. Verled. Tijd en Deelw. *For-folge.*

FOR-FOLLJEN, vervullen. Deelw. *For-folle*, II d. 105. v. d. *For-follinge*, vervulling, II d. 53.

FOR-FRIESCHJEN, uit eene andere taal in de Frieſche overbrengen, II d. 54, 65, 83. Zoo leest men bij *Bredero*, *Verengelst* en *Verfranscht*, maar in eene andere en zedelijke beteekenis. *Verduitſchen* voor Interpretari Germanice, vertere Teutonice, *Kiliaan.*

FOR-GEAN, vergaan, omkomen, ſterven; ophouden, eindigen; verloren gaan, verderven, I d. 54, 68, 106, 145, 168, enz. Verled. Tijd *For-ging.* Deelw *For-gien*, I d. 208. — *Dat ick forgongh*, dat ik verga, I d. 42. *Melis Stoke*, *Verganghe* mi als 't magh vergaen, VI, 133. — *Vergaen* voor *afloopen*, *Waatze Gribb.* bl. 49, Ho is 't dy al *forgæn*, (lees *forgien*) *Stoke*, I, 181. II. 1188, VI, 133. *Maerlant*, I, 109, 30, Dus eist hem *metter dood vergean.* *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verſch.*, III, 143. — *Forgoncklijck*, *forgoncklijke*, vergankelijk, II d. 89, 91, 112.

FOR-GEARJEN, vergaderen, verzamelen; verwerven, verkrijgen, krijgen, I d. 169, 219. II d. 90, 91, 99, 111, 116. Onz. vergaderen, bijeenkomen, (van den Raad) II d. 74, 77. V. d. *For-gearringe*, vergadering, vereeniging, II d. 81. Zie *Boast-forgearringe.*

FOR-GISSJEN, Wederk. zich vergisſen, al gisſende bedriegen, I d. 66. *Hooft* gebruikt het als een Bedrijv. W-W. *Den tijd vergisſen*, *Gedicht.* bl. 149.

FOR-GNISSJEN, verſieren, oppronken, opſchikken. Deelw. *For-gnist*, Fig. vereerd, met iets in zijnen ſchik, I d. 67.

'Zoo gebruikten *Cats*, *Bredero*, en anderen, *Verkuischt*. *Bredero*, b. v. in *Griane*, I d. 1 bedr.

Wij binnen niet *verkuijst* met jou respen.

Klucht v. d. Koe. Ick ben er niet mee *verkuijst*. Het eenvoud. *Gnissjen*, vooral *Op-gnissjen*, voor oppronken, opschikken, betere kleederen aantrekken, is nog dagelijks in gebruik Men gebruikt ook wel eens *Opgnapjen*, *opknappen*, in dezelfde beteekenis, als mede *For-gnapjen*, enz.

FOR-GRAMJEN, vergrammen. Als Z-N-W. 't *For-gramjen*, voor gramschap. I d. 137, 183. *Baardt*, bl. 86, sig *vergrimmen*. *Hooft*, *Ged.* 158. Jupijn *vergrimt* met raad. Doch *Vergrammen*, Onz. Dezelve, d. t. p. bl. 166.

FOR-GREATJEN, vergrooten, vermeerderen, I d. 44, 104. Onz. I d. 42

FOR-GRUWZJEN, vergruizen, tot flof, I d. 122.

FOR-GULTJEN, vergulden, met goud beleggen. Fig. hoogschatten, auro contra aestimare, II d. 47. — *Cats*, I d. 177, b. Sy weet haer walgchelijke *pillen* wel degelijk *te vergulden*, d. i. hare aanlokfelen een fraaijen glimp te geven. *Hooft N. H.* bl. 67, zoekende zich te *vergulden* met het *bloed der Landsaten*. — Ergens *mede verguld zijn*, *Huijgens*, bl. 142. Daer hy sus *mé vergult* is. *Bredero*, bij mij bl. 16, Jemy, jy bint toch nou wel *vergult*. Bl. 531, Hy is wel *vergult* met dat geweer.

FOR-GUNJEN, vergunnen, toeslaan, II d. 73, 80. - Voor *misgunnen*, *benijden*, vindt men het in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I. 156, 165. En in deze laatste beteekenis hoort men in Friesland het woord nog dagelijks.

FOR-HAESTIGJEN, verhaasten, vervroegen, I d. 43.

FOR-HÆGJEN, FOR-HEAGJEN, en FOR-HEEGJEN, (onderscheiden dialecten) verhoogen, I d. 118, 151. II d. 111. - *Forhægmoedigjen*, verhoovaardigen, II d. 63.

FOR-HÂNNELJEN, verhandelen. Verled. Tijd en Deelw. *Forhânle*. Met iemand ergens over spreken, II d. 65. - V. h. *Forhânlinge*, eene verhandeling, een opstel, II d. 60, 83, enz.

FOR-HEARJEN, iemands bede verhooren, I d. 99, 121, 142, 146, 170, 184. - Voor kwalijk hooren, mishooren, *Waatze Gribb.* bl. 52.

FOR-HEERLIJCKJEN, verêeren, verheffen, verhoogen, II d. 80. Wederk. zich ergens in beroemen, I d. 39, ergens mede ingenomen zijn.

FOR-HELLJEN, verhalen, vertellen, I d. 45, II d. 63, 65, 66, enz.

FOR-HIRDDJEN, verharden, (het hart) I d. 228. Deelw. *For-hird*, I d. 97.

FOR-HOEDJEN, verhoeden. V. d. *For-hoedinge*, verhoeding, voorzorg, bewaring, (tegen iets) II d. 101.

FOR-HOOPJEN, verhopen, hopen, II d. 47. Zie *On-forhoope*.

FOR-HUWGJEN, verheugen, opbeuren, verblijden, I d. 155, 165, 207. II d. 76, 82, 86. Verled. Tijd *For-huwgge*. — Deelw *For-huwge*, I d. 57, 145, II d 80. *Melis Stoke*, V, 282. VII, 1161, *Verhoghen*. *Kiliaan*, *Verhoghen*, i. e. *verheughen*. — *Verheugenis*, *Hooft N. H.* 369. *Kamphuijzen*, *Psalm.* bl. 101. — V. h. *For-huwglijck*, *verheugende*, *genoeglijk*, I d. 19, 150. — De wortel van dit woord is *Hug*, zin. Zie *Behœgen*. *Huwgjen*.

FOR-HUWZJEN, verhuizen, Fig. uit dit leven verhuizen, sterven, I d. 122.

FOR-HUYNJEN, met hoon bejegenen, honen. Deelw. *Forhuynd*, versmaad, I d. 132, 231.

FOR-JAEN, vergeven, ignoscere, I d. 55, 71, 91, 161, enz. — *For-jean*, om 't Rijm, I d. 114. — Vergeven, tollere venenum, I d. 5, 46 Verled. Tijd *For-joe*, I d. 131. Deelw. *For-juun*, I d. 114, 130. Gebied. Wijze *For-jouw*, ignosce, I d. 148, II d. 68, enz. Hiervoor leest men in de *Bijdr.* van *Wassenb.* *Vorjœ*, I, 142.

FOR-JEUGDJEN, verjongen, jeugdig worden, II d. 106.

FOR-JEYEN, verjagen. — V. h. *For-jeyer*, een verjager, verdrijver, I d. 56. — *Wassenb. Bijdrag.* I, 165, *Verjaje*.

FOR-JIETTEN, vergieten. Zie *Jietten*. Onze Dichter maakt in den Tegenw. Tijd onderscheid tusschen dit en het volg. W-W. Doch in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 159, vindt men *verjetten* voor *vergieten*, en bl. 163 voor *vergeten*. - Verl. Tijd *For-geat* - Deelw. *For-getten*.

FOR-JITTEN, vergeten, I d. 15, 42, 94, 98, enz. II d. 48, 70, 104. Verled. Tijd *For-geat*. Deelw. *For-jitten*, I d. 53, 74, 108, 143, 153. II d. 82. *Waatze Gribb.* bl. 83,

't Is mij *forjitten*, bl. 84, 't wier mij *forgetten*. Bl. 39, Ick hab 't *forjitten*. - *It forjitten* als Z-N-W. de vergetelheid, I d. 170. Gebied. wijze *For-jit*, I d. 117. Bij *Maerlant*, II, 472, 70, *Forget*. - V. d. *Forjittel*, vergetel, vergetelijk, I d. 170. *Maerlant*, II, 352, 11, *vergetel*. - *For-jitteleaz*, vergeteloos, zonder vergeten, I d. 142. - *For-jittenisse*, vergetelheid, vergetenheid. I d. 184. - *For-jittenheid*, II d. 57, 70. - *Kamphuijzen*, *Psalm* bl. 81. *Vergetenheijd*. Ibid. bl. 97, *vergeting*, en ibid. bl. 330, en 371 *'t vergeet*. - In de O. F. W. *Forietta*, bij *Gabbema*, *Forjetten*. Uit het bovenstaande ziet men, dat er, betrekkelijk deze twee laatste W-W., bij onderscheiden schrijvers, onderscheiden spelling is, en telkens eene onderlinge verwarring. Indien deze alleen op het papier plaats had, dan zou men dezelve aan achteloosheid kunnen toeschrijven; maar in dagelijkschen omgang worden dezelve woorden ook door elkander gebruikt, althans in verscheidene tijden. Zoo wordt *For-geat* voor *vergat* en *vergoot* gebezigd: *Forgetten* voor *vergeten* en *vergoten*. Hier is derhalve een verloop ingekomen, door den tijd; of *vergeten* en *vergieten* zijn uit eene bron gevloeid, en wel zoodanig, dat *vergieten* eigenl. gezegd werd, doch *vergeten*, Figuurl. op deze wijze: *Ick for-jit* of *for-jiet*, ik vergiet, b. v. eenig vocht, water of bloed. Overdr. ik vergiet het aandenken aan eenige zaak, zoo dat dezelve uit mijne gehcugenisse als uitgewischt is. En zoo voorts. De Romeinen hebben zoo ook hun *obliviscor*, *oblitus sum*, van het verbum *Lino*, *oblino*, *oblivi*, *oblitum* afgeleid. Dat de oudste en oorspronkelijke beteekenis van *lino* is geweest, *spoelen*, *gieten*, leert ons *litus*, het strand, waar de golven tegen aanspoelen, en meer andere woorden. Toen ik zoo ver geschreven had, raadpleegde ik de Lexicographi, en bevond, dat Martinius deze zelfde gedachte had omhelsd, ja dat hij nog verder was gegaan, en het H. D. *vergessen* afleide van *giessen*, ut esset quasi *effundere*, vergiessen. Zoo verklaren zich de verschillende uitdrukkingen, *It is mij forgetten*, en, *ick hab it forgetten*. Het eerste is res ea mihi effusa est, sive e memoria mea effluxit. Het andere, rem eam animo meo effudi. Dat men bij den oudsten oorsprong der talen zoo eenvoudig moest denken, is natuurlijk, en door alle taalminnaars erkend. Ik voeg er dus niets meer bij, mij-

ne gedachte aan het oordeel van mijne lezers onderwerpende. Cf. *Junius*, in *Forget*, et, *Yet*, *Yeten*. A. S. *Forgetan* — *For-gitan* — *For-gytan*, to forget. Verled. Tijd, *For-geat*, Deelw. *Forgiten*. *Geotan*, fundere. Verled. Tijd *Geat*. Hier ziet men dus ook, dat de Verl. Tijd in beide deze woorden een en dezelfde is. Sed manum de tabula. Vergel. *Weiland* en anderen.

FOR-JONGJEN, verjongen, I d. 89.

FOR-KÂDJEN, verkouden, koud worden; verkoelen, verflaauwen, refrigescere, Fig. van de vriendschap, I d. 92. *Bredero*, in *Griane*, 3 deel, 3 bedr. Eer dat mijn liefde sal *verkoelen* of *verkouwen*. Zie *For-klomjen*.

FOR-KEAPJEN, verkoopen, I d. 68. In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 162, Men *verkepen*, men verkocht. Onze Dichter zou zeggen *For-keappe*. En ik geloof, dat men in de *Bijdrag.* ook beter zou lezen *Verkeepen*. *Men*, wordt in dat stuk meermalen met een verbum plurale vereenigd.

FOR-KEEREN, verkeeren, versari, morari, I d. 125. Het Deelw. *For-keerd*, vindt men meermalen als Bijvoegl. N-W. voor *averegts*, b. v. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 159.

FOR-KIRTTJEN, verkorten, I d. 43. II d. 92, 115, 116. Verled. Tijd en Deelw. *For-kirtte*, I d. 167.

FOR-KLEARJEN, verklaren, uiten, te kennen geven, I d. 44, 228. II d. 76. — uitleggen, interpretari, II d. 59. — *Verclaeren* voor *verlichten*, *Maerlant*, II, 219, 39.

FOR-KLOMJEN, verkleumen. Verled. Tijd en Deelw. *For-klomme*, I d. 53, 60. II d. 48, 57. *Cats*, I d. 189, a. *Verkleumen* van de vorst, doch *branden* van de min.

FOR-KNOATTJEN, verknochten, verbinden, I d. 40, 43. Verl. Tijd en Deelw. *For-knoatte*. De keurige *Kamphuijsen* heeft ook *Ver-knechten*, *Psalm* bl. 35.

Die ist, die, vast aan deugd *verknecht*,
Door geenig ding zich laat *verrukken*.

Bl. 330. Mij, wiens gemoed aan U *verknechtet* is.
En op meer plaatsen. Zoo ook *verknoopen*, *Psalm* bl. 332.

Noch 't hart *verknoop'* aan leer die niet en doog.

Dit laatste W-W. gebruikt ook *Hooft*, *N. H.* bl. 460, en elders.

FOR-KNOEYEN, verknoeyen, verbrodden, I d. 182. Deelw. *For-knoeyd*.

FOR-KOARNE, verkoren, uitverkoren, I d. 63, 159. *Stoke* VIII, 1321, *Vercoren, lief*, dilectus. *Maerlant*, II, 215, 82, *uwt-vercorne. Wassenb. Bijdr.* I, 153, *Verkiesen*, voor *verkozen*, *uitgekozen*. Zie *Tziezjen. O. F. W. Tziesa, Tziesen.* Tegenwoordig hoort men meestal *For-kiesjen, For-keas.* Maar *Kiesen* en *Kieren* is beide gebruikelijk geweest; van dit laatste heeft men vele voorbeelden in de *O. F. W.* b. v. *ker, kerre, kerren, kerden*, voor *koos, kozen*, en *verkoren. Ker* voor *keuze* en voor *keur. Hamconius* fol. 88 verso, *kerren*, electa, seu electiones. — Van *Kesa* of *Kesen*, komt *Kest*, keuze, in de *O. F. W.* zoo bekend, en v. h. ons *te kust en te keur. Hamconius*, l. l. *kesten*, indulta vulgo. Vergel. de Noten, op de *O. F. W.* b. v. bl. 121.

FOR-KREFTJEN, verkrachten, schenden, I d. 90, Deelw. *For-kreft.*

FOR-KRYEN, verkrijgen, II d. 90, 91, 99, 113. Verl. Tijd *Forkrigge*, I d. 67. Deelw. *Forkrigge* en *For-krijgge*, II d. 87, 90, 107. *Bijdr.* van *Wassenb.* I d. 164. *Ik verkrei.*

FOR-KROMJEN, verkrommen, krom maken. Deelw. *For-kromme*, II d. 111. *Ten Kate Junior, ineengedoken.*

FOR-KUNDGJEN, en FOR-KUNDJEN, verkondigen en verkonden; bekend maken, I. d. 142, 163. Ons *Oorkonden. Hooft, Gedicht.* bl. 56. Zie *Kundigjen.*

FOR-LANGJEN, verlangen, verlengen, extendere, II d. 100. - Verlangen, uitzien, exspectare, II d. 106. Deelw. *For-lange, Waatze Gribb* bl. 49. — Onpers. *my verlangt, Hooft, N. H.* bl. 273, 558. *Kamphuijzen, Psalm* bl. 236, 348. - *For-langst*, het verlangen, *Waatze Gribb.* bl. 78.

FOR-LEAZJEN, verschalken, verstrikken, I d. 183.

FOR-LEEGINGE, vernedering, II d. 98. Van *leeg.* Zie ald.

FOR-LETTE, het verlet, II d. 49.

FOR-LICHTJEN, verligten, levare, sublevare, I d. 41.

FOR-LJEACHTJEN, verlichten, illustrare, illuminare, I d. 193, 170, II d. 44, *For-ljeacht*, als Bijv. N. W. — *For-ljuechtjen*, idem, I d. 40, 42, 43. — *Bijdr.* van *Wassenb.* I, bl. 144, *vorliugten*, verlicht, Deelw.

FOR-LJEAFJEN, verlieven. Deelw. *For-ljeafd*, verliefd, II d. 66.

FOR-LIENJEN, verleenen, I d. 182, 185. II d. 68. Deelw. *For-lienge*, II d. 77, 80.

FOR-LIEZEN, *verliezen*, I d. 41, II d. 90, 91, 99, enz. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 154, *verleesen.* – Verled. Tijd *Forlear*, I d. 41. Deelw. *Forlern*, I d. 24, 42, 77, 110, enz. *Maerlant* en *Stoke*, *verloes*. *Verloren* voor vergeefsch, van geene waarde, *Stoke*, VIII, 1138. – V. h. *For-lies*, het verlies, I d. 39, II d. 107. *For-lieze*, idem, II d. 70, 93 (Men erkent hier den Infinit.) — Zamengest. *Forlern-gean*, verloren gaan, II d. 51, 70. Cf. *Junius*, in *Forlorn* en *Leese*.

FOR-LIJCKJEN, vergelijken. Deelw. *For-lijcke*, II d. 96, 115.

FOR-LIJNNE, verleden, afgeloopen, vorige, I d. 31, 55. II d. 63, 71, 79, 80, enz. Van *For-lyen*, voorbijgaan, verloopen. *Waatze Gribb. Forlijne wijcke*, bl. 93.

FOR-LITTEN, verlaten, relinquere, I d. 3, 19, 40, 41, 42, enz. II d. 64, 65, 102, enz. Verl. Tijd *For-liet*, I d. 42. Deelw. *For-litten*, I d. 43, 142. II d. 70, 76, enz. In de *Bijdr.* van *Wassenb. For-letten*, I, 158, 166. *Maerlant* gebruikt dit woord, *verlaeten*, voor *vergeven*, remittere poenam, I, 112, 45. en I, 113, 76. En *verlaet* voor *aflaat*, absolutio, II, 139, 29. Zie *Æf-litten.*

FOR-LOFTJEN, (*him*) wederk. zich verluchten, verluchtigen, II d. 75. — *Jonctijs*, *R. O.* bl. 96, *Verluften*, *Hooft*, *Ged.* 142, *vorluchten.*

FOR-LOSSJEN, verlossen, bevrijden, I d. 149, 162, 164. II d. 69, 73, 78, 79, enz. Verled. Tijd en Deelw. *For-losse*, II d. 102, 111. *For-lost*, II d. 75, 78. — V. d. *For-losse*, verlossing, I d. 154, 191. (Eigenl. Onbep. Wijze) *For-lossinge*, II d. 78. — Zamengest. *Forloss'-mijld*, mild in het verlossen, I d. 153. *Forloss'-winste*, verlossing, eigenl. overwinning ter verlossing. I d. 192.

FOR-MEERJEN, vermeerderen, I d. 43, 125.

FOR-MEYTSJEN, vermaken, veranderen, verstellen; I d. 210. — *Iemand vermaken*, *vermaak aandoen*, I d. 58. — Wederk. zich vermaken, verlustigen, I d. 4, 7, 18, 221. II d. 77, 91. Verled. Tijd en Deelw. *Formecke*. (*Waatze Gribb.* 49, *For-macke.*) V. d. *For-meyts*, het vermaak, I d. 105, 163, II d. 47, 48, 50, 51, enz. — *For-meytse*, I d. 174. II d. 68, 106, 112. — *For-meytsen*, I d. 29, 44, 95. Elk ziet dat dit de Onbep. Wijze is, het een bij inkorting, het andere volledig. — *For-meytsinge*, II d. 107. —

Zamengest. *Formeyts-mijld*, vermaak-vol, I d. 194, II d. 56. — *Formeyts-rijck*, II d. 116. — *Formeyts-wille*, vermaak, genoegen, I d. 205. — *Formeyts-in-uwtslugge uwre*, vermaak- en uitspannings-uur, Voorr. der 2 Uitg. Veel beter is *Uwt-fleyne-uwre*, zie ald. — In de *Bijdr.* van *Wassenb.* bl. 154 en 162, leest men *vermaak;* en dit is thans, bij verloop, vrij algemeen in Friesland.

FOR-MIETTEN, zich vermeten, aanmatigen, zich laten voorstaan. V. d. Deelw. als Bijv. N-W. gebruikt, *For-mietten*, vermeten, vermetel, verwaand, I d. 180. — *For-miettne*, vermetelheid, II d. 99. – *Formiettenheyt*, II d. 66, 69. — Den Verled. Tijd *Vermat* staat bij *Melis Stoke*, III, 1299. Zie *Weiland*.

FOR-MINDERJEN, verminderen, I d. 42, 43.

FOR-MOANJEN, vermanen, voorhouden, bevelen, II d. 64. Verled. Tijd en Deelw *For-moanne;* doch *For-mónen*, (uit den Zuidhoek) zij vermaanden.

FOR-MOARDJEN, vermoorden. Verled. Tijd en Deelw. *Formoardde*, II d. 58.

FOR-MOGGEN, het vermogen, I d. 214, II d. 70. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 168, *Vermogen.* En zoo spreekt men thans in Friesl. vrij algemeen. — Komt van 't W-W. *Formeyen* — *For-mocht.*

FOR-MORFJEN, vermurven, II d. 65, 67. — *Morwen*, vindt men bij *Hooft*, *N. H.* 250. *Vermorwen* meermalen, b. v. bl. 175, 194. — *Vermorven*. *Kamph. S. R.* 428. *Kiliaan* en *Teutonista*, *Morwe.* De laatste ook *Bemorwen*, enz. Zie en vergel. *Junius* in *Mellow.*

FOR-MYEN, vermijden, II d. 100.

FOR-NACHTJEN, vernachten, I d. 144, 148, 197.

FOR-NAETIGJEN, vernietigen, II d. 96, 116.

FOR-NEAMSTE, de voornaamste, II d. 72, 73, 97. *Voorneemste*, buiten Friesland, toen in gebruik.

FOR-NESTJEN, vernesten, vernestelen, Onz. Fig. van plaats verwisselen, het land ruimen, I d. 81.

FOR-NIELJEN, vernielen, vergruizen, vernietigen, I d. 228, II d. 102. — Verdrijven, wegnemen, II d. 86. V. d. *Forniel*, de vernieling, I d. 145. — En *Baardt*, *Deugd.* bl. 50.

FOR-NIMMEN, vernemen, verstaan, gewaar worden. II d.

54, 65, 75. Verled. Tijd *For-noam*, II d. 75, 77, en *For-naem*, II d. 73, 79, welk laatste thans niet minder in gebruik is, dan het eerste. — Deelw. *For-nômn'*. II d. 63. — *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verscheid.* III, 155, *Overnemen 't geen men voordraagt.*" Zoo zeggen de Latijnen even schoon *accipere*, pro *intelligere*, *addiscere*. — Maar voor *voornemen*, incipere, instituere, constituere, en als Z-N-W. het *voornemen*, *opzet*, consilium, I d. 41, 43. II d. 52, 64, enz. - Deelw. *Fornimd*, II d. 114.

FOR-NOEYEN, vergenoegen, I d. 72. II d. 105. — *For-noeyene*, idem. II d. 69. — *Fornoey*, het vergenoegen, vermaak, verlustiging, I d. 84. — *For-noeyen*, idem, I d. 62, 76. II d. 95, 98. — *For-noeyinge*, vergenoeging, vernoeging, II d. 56, 68, 74, 81, 92, enz. — *For-noeylijcke*, vergenoeglijk, II d. 101. —Men vindt ook *For-nuwgjen*, Verled. Tijd, *Fornuwgge*, I d. 42. Deelw. *Fornuwge*, als Bijv. N-W. vergenoegd, te vrede, I d. 3. 62, II d 99 — *Kamphuijzen*, *Ps.* bl. 56, *Verneugen*; maar *vernoegen*, ibid. bl. 347, voor genoegen nemen aan iets, Onz. Die niet *vernoegt aan schyn* of heijlig praaten. *Vernoeging*, *vernoegd*, *onvernoegd*, vindt men bij de Tijdgenooten, zonder het augment *Ge*.

FOR-NYEN, vernieuwen, novare, renovare, I d. 117, 162. — Voor *Verwijten*, *te laste leggen* is het W-W. ook zeer gebruikelijk, en zoo vindt men het in 't *Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 59.

FOR-OERJEN, veroveren, overwinnen, (de geheele aarde) bemagtigen, II d. 99 — Bekomen, beloopen, bereiken (de haven.) I d. 116. Verled. Tijd en Deelw. *For-oere*.

FOR-ONTSCHILDIGJEN, verontschuldigen, II d. 50.

FOR-OON-GENAMJEN, veraangenamen. Deelw. *For-oongenamme*, voor aangenaam verklaard, gehouden, II d. 48.

FOR-OON-TOGHTTE, de voor-aantogt, de voortogt, voorhoede, II d. 72.

FOR-OORSÆCKJEN, en FOR-OORSAECKJEN, veroorzaken, te wege brengen, I d. 41, 44. Het eenvoud. *Oorzaeken*, vindt men bij *Krul*, Wegwijz. Bl. 105, 107.

FOR-PLETTJEN, verpletten, verpletteren, I d. 98.

FOR-PLICHTJEN, verpligten, II d. 50, 79. Verled. Tijd en Deelw. *For-plichtge*, II d. 70. In de *Bijdr.* van *Waasenb.* I, 159, 162, 164, *Verpligt*, maar bl. 156, *Verplikt*.

FOR-PROPPJEN, wegproppen, verwerpen, verstooten, I d. 231.
FOR-QUICKJEN, verkwikken, I d. 115, Verled. Tijd en Deelw. *For-quicke.*
FOR-QUISTGJEN, verkwisten, eigenl. *Verwoesten*, II d. 90. Verled. Tijd en Deelw. *For-quistge.* M-G. *Fra-quistgan.* Cf. *Junius* in *Waste.* *Teutonista* in *Quijsten.*
FOR-REISGJEN, verreizen, II d. 72.
FOR-RIEDEN, verraden, prodere, I d. 16. Verled. Tijd *For-riedde.* Deelw. *For-ret.* — V. d. *For-ried*, het verraad, I d. 58, 61. (Eigenl. de Infinit.) — *Maerlant*, II. 332, 37, *Verranesse*: II, 432, 11, *Verraetnesse.* — *Forrieder*, een verrader, I d. 181.
FOR-RIEREN, verroeren, bewegen, (zich) II d. 99.
FOR-RIJCKJEN, verrijken, rijk worden, I d. 82.
FOR-RINNEN, verloopen, afloopen, (van den Tijd) I d. 11, 36. Verled. Tijd en Deelw. *For-rôn*, I d. 115.
FOR-ROKELEAZJEN, verroekeloozen, veronachtzamen, I d. 203 De verled. Tijd is *For-rokeleaze*, Deelw. *For-rokeleasd.* *Roeken* is *achten*, *acht geven*, en komt zeer dikmaals bij onze Ouden voor. De Verled. Tijd bij *Stoke*, I, 486 is *Rocht*, en zoo ook bij *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 28. De spelling is zeer onderscheiden. Bij *Hooft*, *N. H.* bl. 35, *Raukeloos.* Bij *Bredero*, *Roockeloos.* Bij *Baardt*, bl. 145, *Verrakeloosen*, bl. 106, *Rakeloos*, bl. 246, *Raeckeloos.* Doch bij *Maerlant* en *Stoke* doorgaans *Roeken*, *Roekeloes*, ook *Roukeloos* en *Rokeloos*, enz. De wortel van dit woord schijnt mij toe geweest te zijn *Regen* of *Rigen*, d. i. rigten, schieten, treffen; uitstrekken, bereiken, raken. De Verled Tijd hiervan is *Rach*, *Rech* en *Roch.* Van *Rach* komt het gelijkvl. W-W. *Raken*, *Raakte*, *Geraakt.* Van *Roch*, *Rochen*, *rochte*, *gerocht.* Van *Rech*, *Rekken*, *Rekte*, *Gerekt.* In 't L-Fr. heeft men *Reijtsen*, (treffen, raken) Verled. Tijd *Recke*, w. v. weder *Recken*, extendere, Verled. Tijd *Recke* en *Reckte*, Deelw, *Reckt* en *Ritsen.* Maar voor *reiken*, *bereiken* heeft men daar ook *Ricken* of *Rickjen.* Voor *Reijtsen* (*Reijckjen*) heeft men in den Zuidhoek *Raaikjen*, ons *raken.* Indien men nu hier nog bijvoegt *Rocken*, (Rukken) en de afgeleide van *Rjuecht*, *Rjocht* (met de I Epenthetica) ons *Regt*, enz. En *Rekken*, *Trekken*, *Strekken*, waarvan het één wat krachtiger is dan het andere, met al

derzelver afstammelingen, dan zal dit getal van woorden zoo menigvuldig zijn, als van eenig ander grondwoord voortkomen kunnen. Vergel. *Huydecoper* op *Stoke*, t. a. p. en in deszelfs *Proeve*. *Junius* in *Rack*, *Reache*, *Roek*. En *Weiland* in *Raken*, *Reiken*, *Rekken*, enz. *Roken of Roeken*, is dus het *doel*, *dat men treffen moet*, *bereiken*, Fig. *opletten*, *acht geven*, *opmerkzaam zijn*. — *Rochtte* en *Rocht*, voor *Raakt* en *geraakt*, is in Zeeland nog in gebruik.

FOR-SCHAFJEN, verschaffen, bezorgen, doen toekomen, (b. v. *geluk*) II d. 80.

FOR-SCHALCKJEN, verschalken, bedriegen, II d. 44. Verl. Tijd en Deelw. *For-schalcke*.

FOR-SCHIEDEN, verscheiden, onderscheiden zijn, verschillen. I d. 103. Verled. Tijd en Deelw. *For-schaet*, welk laatste zoo voorkomt voor *afgedeeld*, *verdeeld*, op den Tijtel des 1 Deels; voor *afgescheiden*, *afgebragt*, *verhinderd*, II d. 79. Doch als Bijvoegl. N-W. leest men *For-schaete* voor *verscheidene*, *verschillende*, I d. 33, 45, 71. II d. 44, 58, 60, enz. Eens treft men *For-schiedene* aan, II d. 43. *Stoke* gebruikt *Verschieden* voor *verscheiden*, *afscheid nemen*, *sterven*, I. 186 en 789.

FOR-SCHIJNEN, verschijnen, I d. 219, II d. 59. Verl. Tijd *For-schijnne*, II d. 71. V. d. *To for-schijne*, te voorschijn, voor 't licht, II d. 68.

FOR-SCHILDINGE, verschuldigheid, verpligting, II d. 71. — *Verschuldigen* gebruikt *Hooft* voor *betalen*, *N. H.* bl. 564, en *Gedicht.* 154. — Voor *Verpligten* (door bewezen weldaden) *van der Veen*, *Zinneb.* bl. 179. — Voor *verdienen*, *zich schuldig maken*, (door misdrijf) *Kamphuizen*, *Ps.* bl. 28.

FOR-SCHODDJEN, aftrekken, berooven, I d. 126. *Verschudden* is eigenl. *verroeren*, *van plaats doen veranderen*; vervolg. alleen *bewegen*, *schudden*. Zie *Kiliaan*. Zoo zegt *Baardt*, bl. 274, *Verschudden* en bewegen. *Starter*, bl. 169, *Jupiter verschudde* sijn hayren. — Wederk. *Kamphuijzen*, *Psalm*. bl. 43, 't Gebergt heeft *zich verschudd't* tot in zijn laagsten grond. *Maerlant* zelfs gebruikt het ook, II, 45, 61, Onzijd. Dat beelde *verschudde*.

FOR-SCHOERREN, verscheuren, I d. 86, 166, 227. V. d. 't Deelw. *For-schoerrende*, als Bijvoegl. N-W. II d. 93. In

de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 162 leest men *Verschurren*, en zoo ook elders, zijnde de U aldaar zooveel als OE.

FOR-SCHREALJEN, verschralen, verdorven, schraal en dor worden, I d. 123.

FOR-SCHRICKJEN, verschrikken, doen beven, I d. 228. Onzijd. ergens voor schrikken, II d. 108.

FOR-SCHUWLLJEN, verschuilen, versteken, verbergen, II d. 90. Wederk. *zich verschuilen*. II d. 79, 100, 102. *Hooft*, *Gedicht.* 140, *'t licht verschuilen.* Zoo ook *Ont-schuilen.* Zie *Schuwltjen.*

FOR-SEFTJEN en FOR-SEFTGJEN, verzachten, zachter maken, vermurwen, II d. 67, 98. Verdrijven, II d. 91. V. d. *For-seftinge*, verzachting, II d. 70. *Stoke*, II, 256, Dus lieten si hem bede *sochten*, verzachten, d. i. bevredigen. *Maerlant*, I, 193, 95, die wreetheit *sachten*. — *Zocht* voor *zacht* is nog in *Zeeland* in gebruik. — *Hooft*, *Gedicht.* bl. 47, Leed *zachten* voor *verzachten*.

FOR-SJEAN, voorzien, (ergens mede) verzorgen, donare aliqua re, instruere aliqua re, I d. 35, II d. 60, 72, 73. — Voorzien voorbeschikken, voorzorg gebruiken, verhoeden, I d. 16. *Stoke*, VII, 273, God *versaghet* bi synre ghenade. In onzen Statenbijbel, Genes. XXII, vs. 8, God sal *hem selven een Lam* ten brandoffer *versien*, en vs. 14, De Heere sal 't *versien*. *Zich een Lam versien* is voor zich een lam *uitzien*, en dus *verzorgen*, er in *voorzien*. *Verzien* voor 't Eenvoud. *Zien*, *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 129. — V. h. *For-sjochtig*, voorzigtig (om 't Rijm, zoo 't schijnt) I d. 109, anders is 't *For-sichtig*, gelijk men althans nu zegt.

FOR-SIEDGJEN en FOR-SIEDIGJEN, verzadigen, I d. 208. Verled. Tijd en Deelw. *Forsiedge*, II d. 91, 114. Zich verzadigen, I d. 44. *Melis Stoke*, III, 1302, *Saden*. *Van der Veen*, *Zinneb.* bl. 56, *Lust te zaeden.* *Kamph. S. R.* bl. 32, *Verzaden.*

FOR-SIERJEN, versieren, opschikken, ornare, fingere. Verled. Tijd *For-sierre*, Deelw. *Forsierd*, I d. 217. Voor versieren, verdichten, verzinnen, fingere, I d. 39, II d. 65, 75. Deze laatste beteekenis toch verschilt van de eerste niet, dan door de figuurl. opvatting. Eene zaak, die men verzint, versiert en schikt men op, om ze aannemelijker te maken. Sapienti dictum. In beide deze beteekenissen houd ik *versieren*, met de S, voor de beste spelling.

FOR-SJIEDEN, verkoken, kokende verteeren. Verled. Tijd *For-sea* (mijn sap) verdroogde, I d. 130. Deelw. *For-sean.*

FOR-SJIETTEN, verschieten, (pijlen) I d. 30, Deelw. *For-schetten. Hooft, Gedicht.* bl. 137, De wind *verschiet* de loten. — Onzijd. verbleeken, ontstellen, I d. 39. Verled. Tijd *For-scheat.*

FOR-SIJCKER, voorzeker, Bijw. I d. 4. — *For-sijckerjen*, verzekeren, I d. 41, 44. II d. 97. — *For-sijckeringe*, verzekering, II d. 69, 70. 81. *For-sijck'rearjen*, I d. 107. II d. 49.

FOR-SIJKJEN, verzoeken, vragen, II d. 43, 113. — Beproeven, tentare, II d. 102 (van een boozen geest.) — Bezoeken, visitare, invisere. Men vindt deze beteekenis, behalve anderen, ook in 't *Libben jen A. Ysbrants*, bl. 74, 95. Verl. Tijd en Deelw. *Forsijke.* — *Verzoeken* voor beproeven, ondernemen, *Hooft. N. H.* bl. 69, 409, die ook *verzochtheid* voor experientia, heeft, ibid. 332.

FOR-SILSCHIPPEN, vergezellen, comitari. Verled. Tijd en Deelw. *Forsilschippe*, II d. 95, 105.

FOR-SINNEN, verzinnen, met de zinnen nagaan, bedenken, overwegen, I d. 144. Zie *Fortman* (weleer mijn Oud-ambtgenoot te *Hoorn*) Aanmerk. bl. 14, 15. — Wederk. voor *zich verzinnen, vergissen*, *Melis Stoke*, VIII, 903, en *Huijdecoper*, in eene Noot op VII, 1081, bl. 69, en *verzinning*, bl. 70.

FORE-SIZZEN, voorzeggen, II d. 104. Deelw. *Fore-seyd.* voornoemd, I d. 98, 200.

FOR-SLEAN, voorslaan, voorstellen, verhalen, II d. 66. Zoo ook *Hooft, Gedicht.* bl. 356. *Bredero*, bl. 302, 342, enz. — Verslaan, vellen, overwinnen, I d. 140. Deelw. *Forsleyn*, als Bijvoegl. N-W. en Bijw. verslagen, neerslagtig, bedrukt, ontsteld, I d. 140, 161, 163. 201, 203. Ook zoo *Waatze Gribb.* bl. 65. — V. h. *Forsleijnheijt*, verslagenheid, II d. 73, 79.

FOR-SLIJNNEN, verslinden, I d. 76 Zoo ook *Hooft, Ged.* 87, 89, *Bredero*, bl. 577, *verslinnen.* Verled Tijd *For-sluwn.* I d. 137. *Hooft, Verslon.* Deelw. *Forsluwn. Bredero, Verslonnen.* Zie *Slijnnen.*

FOR-SLIJTJEN, verslijten, doorbrengen (den tijd) II d. 75, 92. Verl. Tijd *Forsliet.* Deelw. *Forslijtten*, (de geest) afgebeuld, II d. 92. — *Versliten* voor *vergaan*, *Maerlant* I, 109, 13.

FOR-SMACHTJEN, verſmachten, in 't alg. ſmachtende omkomen, I d. 209. Deelw. *For-ſmachtge*, van Dorst verſmacht, I d. 152.

FOR-SMAEDJEN en FOR-SMAEDGJEN, verſmaden, honen, verachten, geringachten, I d. 167. II d. 66, 96. Deelw. *For-ſmaed'ge*, I d. 136. *For-ſmaede*, I d. 132. — V. h. *For-ſmaedlijckene*, op eene ſmadelijke wijze, II d. 80. — *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 392, en *Pſalm.* bl. 61, ook *verſmadigen.*

FOR-SMIJTTEN, Bedr. van de eene naar de andere plaats verzetten, verplaatſen, I d. 156. — Verdrijven, van zich verwijderen, II d. 67. — Verwerpen, gering achten, verachten, I d. 104, 132, 159, II d. 81. Verl. Tijd *For-ſmiet.* Deelw. *For-ſmijtten.* Voor *verwerpen*, *verwijderen* ook *Kamph. Ps.* bl. 153. Voor *verachten*, dezelfde, bl. 149, 216.

FOR-SMOARJEN, verſmoren; verstikken, verdoen, verdelgen (door vuur) I d. 60. (in wijn) I d. 67. (het aandenken aan gevaar) II d. 76. Verled. Tijd en Deelw. *For-ſmoarre.* Men moet hier en elders niet te zeer hechten op die OA. Zie *Inleiding.*

FOR-SORJEN, verzoren, verzeuren, verdorren, verdroogen, uitteeren, I d. 80. — Verteeren, branden (van liefde) II d. 61. Zie *Soar*, *Sorjen.* *Kiliaan*, *Verſoren*, i. e. *verdorren*, Fris. *Gabbema* gebruikt *Ver-zooren*, in *Klioos Kraam*, bl. 299, voor *verloren gaan*, *verderven.* — *Verſoorde lui* — *verſoorde blindeman*, bij *Bredero*, zijn ſcheldnamen. In *Friesland* wordt dit woord nog vaak gebruikt, b. v. It wetter is *ver-ſorre*, door koken verdampt; verkookt.

FOR-SOTTE, verzot, met eene zotte genegenheid ergens op verſlingerd, I d. 129. Van *For-ſottjen.* *Vergekt*, gebruikt *Hooft*, *Kamphuizen*, *Ps.* bl. 65, en anderen. Zie *For-eald.*

FOR-SOTTEN, verzetten, verplaatſen; ontzetten, II d. 92. Uit den Zuidhoek van Friesl. voor *For-ſetten.*

FOR-SPIJLLJEN, verſpelen, met ſpelen doorbrengen. Verl. Tijd en Deelw. *For-ſpijlle*, I d. 12.

FOR-SPOEDIG, voorſpoedig, II d. 82.

FOR-SPRECKEN, verſpreken, verwijten, kwaad ſpreken, I d. 10, 164. Reeds zoo gebruikten het *Stoke* en *Maerlant.* Deze I, 380, 74. *Stoke*, III, 1399 en 1429, V, 931. Meer

andere plaatſen geeft *Clignett*, *Bijdrag*. bl. 261, en *Wasſenb. Idiot.* in *verſpreeken.* Onze Ouden gebruikten het voorts in andere beteekenisſen, b. v. *Maerlant*, II, 44, 20, *voerſpreken*, en II, 133, 3, *vorſpreken*, voor *voorzeggen*, praedicere. — *Vorſpreken*, voor belooven, toezeggen, *Maerl.* I, 66, 20, — *Voerſpreken*, afspreken, bepalen, *Melis Stoke*, IX, 279. — Voor *afzweren*, *verzaken*, *Maerlant*, I, 224, 58. — Voor *verzoeken*, *Hooft N. H.* 54, 82, *Gedicht.* 347. — Voor *te woord komen*, *afspreken*, *Gedicht.* bl. 364. Dezelfde heeft *verſprek* voor *verzoek*, *N. H.* bl. 96, enz.

FOR-STÂLLJEN, verſtellen, omzetten, veranderen, I d. 211. In Friesland wordt dit nog gebruikt van het verplaatſen der beesten van den eenen op den anderen ſtal. Zie *Weiland* en *For-weidjen*

FOR-STÂN, verſtand, I d. 13, 61, 70, 186, 204, enz. Voor *jaren van onderſcheid*, II d. 87. Men vindt *For-ſtânne*. I d. 216. — V. h. *For-ſtânnig*, II d. 94, 105. — *For-ſtânnigſte*, II d. 101. *Maerlant*, II, 425, 64, *Verſtanneſſe.*

FOR-STEAN, verſtaan, intelligere, I d. 34, 221 II d. 66, 94, 101, enz. Verl. Tijd *For-ſtoe*, II d. 72, 77, 81. Deelw. *Forſtoen*, II d. 49, maar meermalen *For-ſtien*, II d. 55, 59, 77, 81. *Verſtant*, verſta (Imperat.) *Maerlant*, II, 396, 25, van *Verſtanden.* Voor, *zich ergens op verſtaan*, *Waatze Gribb.* bl. 66.

FOR-STEARREN, verſterven, overlijden, II d. 107. Verl. Tijd *For-ſtoar*, (*Maerl. Verſtaerf*) Deelw. *For-ſtoarn*, II d. 115, Fig. voor vernietigd, weggenomen. *Hooft*, *Pſalm.* bl. 462 *verſterven* voor ophouden, eindigen.

FOR-STECKEN, verſteken, verbergen. Verl. Tijd *For-ſtijk.* Deelw. *For-ſtitſen*, I d. 42.

FOR-STICKJEN, verſtikken. — V. d. *For-ſtickjinge*, verſtikking. *Ten Kate*, *uitbluſing* (van den geest) II d. 104.

FORSTIETTEN, verſtooten, I d. 43, 154. Deelw. *For-ſtaet*, I d. 62, 231. *Waſſenb. Bijdr.* I, 158, *Vorstjitten*, zonder E; misſchien beter.

FOR-STIRTTEN, wegſtorten, vergieten. Hy sykt —— 't fromme *bloed-forſtirt*, I d. 142, d i. *het vergieten van 't bloed der vroomen.* Grond-tekst: Hy zoekt de *bloedſtortingen.*

FOR-STOAREN, verſtoren, verwoesten, verdelgen. Deelw. *For-ſtoard*, als Bijv. N-W. verſtoord, vergramd, II d. 77. Zie *Stoaren.*

FOR-STOMJEN, verstommen. stom zijn of worden, I d. 191.

FOR-STOUTJEN, **FORSTOUTGJEN**, zich verstouten, ondernemen, sustinere, II d. 58. Deelw. *For-stoutge*.

FOR-STUWEN, doen verstuiven, als kaf verstrooijen, I d. 202. Verl. Tijd *For-stoauw*. Deelw. *For-stoauwne*, I d. 151, II d. 52, in de Fig. beteekenis van *verijdelen; vernederen*. De U staat hier voor OU.

FOR-SWACKJEN, verzwakken, zwakker worden, I d. 44.

FOR-SWIETJEN, verzoeten, veraangenamen, vergoeden. *De wuwne for-swietjen*, het smartelijke der wonde wegnemen, I d. 24. De vreeze verzachten, I d. 59. Verl. Tijd *For-swiet'ge*, de wrangheid verzoette, I d. 59.

FOR-SWIJMMELJEN, verzwijmelen, verzwinden, verdwijnen, I d. 116. *Kamphuijzen*, *S. R.* bl. 430, de schaduw is *verswemten*.

FOR-SWINGKJEN, verzwinden, verzwenken, vervliegen, II d. 110.

FOR-SWYEN. verzwijgen, I d. 59, 130.

FOR-TEANEN, vertoonen. V. d. *For-teaninge*, vertooning, II d. 77, 81.

FOR-TEARREN, en **FOR-TERREN**, verteeren, verslinden, verzwelgen (van de zee) I d. 75. (van 't vuur) vernielen, verbranden, I d. 219. (van 't graf) I d. 231. — Onzijd. verteeren, verbranden, (van 't offer) I d. 163. Deelw. *For-terd*, II d. 114. Thans zegt men, met de A, *For-tarren*, en zoo vind ik het in de *Burkerij*, bl. 28. — *Verteren*, (*vertert*) consumere (consumit) *Maerl.* II, 417, 35. *Verterden*, verslonden, Dezelfde, I, 54, 37. *Te verterne*, voor *verterene*, consumere, Dezelfde, I, 12, 28.

FOR-TELLEN, verhalen, I d. 167. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 165, *Vertollen*, w. v. ons *vertolken*. *Stoke* gebruikt hiervoor 't eenvoud. *tellen*, I, 1093, en 1180. II, 87, enz. Vergel. *Kiliaan.*

FORTJEAN, vertrekken, proficisci, I d. 39, 40, 62. II d. 59. Verl. Tijd *For-teag*, II d. 71. Deelw. *For-teyn*, I d. 61, II d. 44, 76, enz. — V. d. *For-tjog*, het vertrek, abitus, I d. 39, II d. 75. Vertrek, burg, vrijburg, I d 146, 157, 213. — *Ver-tien* voor *verhalen*, *Melis Stoke*, VIII, 1272. Zoo is ons *vertrekken*, voor *verhalen*, uit *Hooft*, *Cats*

en anderen, bekend. — *Vertijen*, voor *verloochenen*, *verzeggen*, is bij *Hooft* menigmalen te vinden. Voor *afzien*, *varen laten*, bij *Maerlant*, I d. 75, 7, *Vertygen*; doch *vertyen*, I, 59, 2. Zie Noot. Nog zegt men: Dat *For-ty* of *For-dy* ik. — De vervoeging is deze: *Ick For-tjog*, *y fortjeane*, bij inkorting *fortjea*, of *du fortjogste*, *hy fortjogt*. *Wij*, *jiemme*, *jæ fortjeane*. Verled. Tijd *ick forteag*, enz.

FORTJETTEL-BOETJEN, verketelboeten, Fig. voor verhakstukken, verstellen, vermaken, II d. 66. *Kiliaan*, *Verketelboeten*, reficere, reparare. *Marnix*, *R. B.* fol. 100, Daaromme heeft sij (de H. Kercke) dit een weynig *verketelbuetet*.

FOR-TIERMJEN, verteeren, vergaan, II d. 110. Deelw. *For-tiermd*, II d. 111. Zie *Tiermjen*.

FOR-TJIENJEN, verdienen, II d. 50, 56. In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 156, en *Waatze Gribb.* bl. 71, *Fortjenje*, zonder de I. — Verled. Tijd, *For-tjienne*, en zoo ook het Deelw. — *Waatze Gribb.* bl. 45, *Fortjinne*, zonder de E. — V. d. *For-tjienste*, verdienste, II d. 43, 48, 54, 64, enz.

FOR-TIJZJEN, verteeren, verwarren, in verwarring brengen; Deelw. *For-tijzd*, I d. 62, 143. — *Baardt*, bl. 219, Een flechtaert die *vertijst* er in. Zie *Tijzjen*.

FOR-TJUESTERJEN, verduisteren, I d. 147. II d. 97, 106.

FOR-TOAFJEN, vertoeven, I d. 40, 160, II d. 70, 116. Verled. Tijd en Deelw. *For-toave*, verwachtte, vertoefde; verwacht, vertoefd, II d. 58. — V. d. *For-toave*, het vertoef, II d. 65.

FOR-TOARSTJEN, versmachten van dorst, hevige dorst hebben. Fig. begeerte, trek, lust hebben, I d. 59.

FOR-TOLCKJEN, vertolken, vertalen, uit de eene in de andere taal overbrengen, II d. 63. — Verhalen, hoog ophalen, vertellen, I d. 145. II d. 82. Van *For-tollen*, zie *For-tellen*.

FOR-TORJEN, verdorren, verteeren, vergaan; verdroogen, I d. 25, 123. Deelw. *For-torre*, I d. 54, 106. *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 144, 164, *Vertorren*. Het grondwoord is *Dor*, *Tor*. Zie *Torjen*.

FOR-TRAPPJEN, vertrappen, I d. 98.

FOR-TREASTJEN, vertroosten, II d. 47, 95. — V. d. *For-treastinge*, vertroosting, II d. 67, 76, 110.

FOR-TREDDEN, vertreden, vertrappen, I d. 136.

FOR-TRIET, verdriet, I d. 7, 22, 32, 47, 62, enz. Meerv. *For-trietten*, verdrietelijkheden, ongemakken, II d. 86, 88, 90. — V. d. *For-triettig*, verdrietig, lastig, I d. 42. II d. 85, 106. Comparat. *For-triettiger*, II d. 115. — *For-trietlyck*, verdrietelijk, I d. 218. II d. 55, 107, 108. — *For-triettjen*, verdrieten. Verled. Tijd *For-treat*, doch bij anderen *For-triette*, b. v. *Waatze Gribb.* bl 81. Deelw. *For-tretten* — *Fortret.* Staat in verbindtenis met *Terten*, *Tretten*, *trotten*, *trotsen*; *tarten*, *tratten*, enz. Zie ald. en *Weiland.*

FOR-TRIEUWEN, verdrukken. I d. 142. Deelw. *For-treauwn.* *Stoke* gebruikt hiervoor, IV, 639, *Verduwen.*

FOR-TROUWEN, en **FOR-TROUWJEN**, vertrouwen, toevertrouwen (aan iemand) I d. 158. — Vertrouwen, zijn vertrouwen op stellen, I d. 142, 144, 154, enz. — Vertrouwen, verwachten, gelooven, II d. 46. *For-trouwen* als Z-N-W. is zeer bekend.

FOR-TSEAGJEN, versagen, ontstellen, bevreesd worden, I d. 136. Deelw. *For-tsæge*, II d. 103. — Het Bedrijv. *Versagen*, terrere, heeft *Maerlant*, I, 157, 50. *Melis Stoke*, *Versaghet*, versaagd (bloode) VII, 889. — *Kamphuijzen*, *Psalm.* bl. 315, *Vertzagen*, vreezen.

FOR-TSINGERJEN, verzengen, verbraden, verbranden, I d. 130. Voortdur. W-W. van *For-tsingen.* *Kiliaan*, *Versenghen*, urere, adurere, ustulare. Verled. Tijd *For-tsing're.* Zie *Tsingerjen.*

FOR-TWIERJEN, verdwarlen, verwaaijen; vervolg. vervliegen, verdwijnen, verloren gaan. Zie *Twierjen.* V. d. *For-twierringe* (*des gaests*) III d. 100, weifeling, onzekerheid der ziele. *Ten Kate:* Tegenstrijdigheid en verwarring.

FOR-TWIJVELJEN, vertwijfelen, wanhopen. Deelw. *For-twijvle*, als Bijv. N-W. *wanhopig*, II d. 89 — V. d. *For-twijv'linge*, vertwijfeling, I d. 76, II d. 68. 106, 116. — Zamengest. *Fortwijv'le-moard-dobbe*, wanhoops moordkuil, I d. 160. Vergel. *Fortman*, *Aanmerk.* bl. 18 en 19.

FOR-WACHTJEN, verwachten, verbeiden, I d. 62, 147, 197. II d. 46, 57, 79, enz. Verled. Tijd *For-wachtte*, II d. 81.

FOR-WARMJEN, verwarmen, I d. 192. II d. 69.

FOR-WARREN, verweren, tegenweren. V. d. *For-war*, ver-

wering, tegenweer, II d. 88. — *Verweren* voor *afweren*, *M. Stoke*, II, 216. Zie *War*, *Wer*.

FOR-WEIJDJEN, verweiden, de runderen van de eene in de andere weide brengen, I d. 57, 96. Fig. *Baardt*, *Ledenst*. bl. 16, Om u herte te *verweijden* in de ſchoonheyt van een vrouw, d. i. te vermaken, te vernoegen.

FOR-WJEALDJEN, verweelden, door weelde bederven. Deelw. *For-wjealde*, I d. 129.

FOR-WIER, voorwaar, II d. 115.

FOR-WIGSELJEN, verwisſelen, I d. 168. II d. 66, 90. Zoo leest men ook in de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 155, *Verwigſeljen*. Doch *verwisling*, ald. bl. 163. Lees *Verwigsling*.

FOR-WIJLDJEN, verwilden, wild maken, I d. 79. Deelw. *For-wijlde*. Maar

FOR-WIJLDERJEN, verwilderen, wilder maken, Voortd. W W. II d. 104. Deelw. *For-wijldre*. *Hooft*. *Gedicht*. bl. 187, Waarmede dat wij 't al *verwoesten* en *verwildren*.

FOR-WIJLLGJEN, Bedrijv. verkwelen; doen verdwijnen, vergaan, I d. 126, 141. Onzijd. verkwelen, verwelen, verwelken, verflenſchen, verleppen; Fig. verdwijnen, vergaan, I d. 95, 230. Deelw. *For-wijll'ge*, I d. 209. — Dit W-W. is het zoo bekende *Verquelen*, voor verpruilen, kwellen, bij *Cats*, I d. 189, b. welke plaats reeds is bijgebragt in de K. en L-B. voor 1812, N°. 10, bl. 152. — *Bredero*, *Rodd.* en *Alph. Verquelen* u ontrouwe, d. i. mij kwellen over uwe ontrouw, uwe ontrouw beweenen. Het Onzijd. (*verkwelen*) *verquelen* heeft en in beteekenis en in herkomst zeer veel overeenkomst met *verquenen*, dat men bij *Cats* leest, I d. 284, a.

Als naderhand haar bloeijſel ſpeent,
Sij ſtaet terſtond geheel *verqueent*.

wegens het meer bekende Eenvoud. *Queelen* of *quelen*, zie op *Wijlljen*, waar wij ook meer zeggen van de herkomst van dit woord.

FOR-WIJTTJEN, verwijten, te laste leggen. Voorr. voor de 2 Uitg. I d. 43. Verl. Tijd *For-wiet*. Dit heeft reeds *Maerlant*, I, 13, 53, Dien God ſelve *verwiet* daaraf. — *Melis Stoke*, VII, 999, *verwiten*. M. G. *Fra-quitan*, of liever *Fra-witan*.

FOR-WIJZGJEN, verwijzen, veroordelen, I d. 42. Verled. Tijd en Deelw. *For-wijzge*.

FOR-WINNEN, verwinnen, overwinnen, voor zich doen bukken, zwigten, I d. 115. — Verled. Tijd en Deelw. *For-won* - *For-wônne*, I d. 87. — V. d. *For-winner*, overwinnaar, I d. 43. — Voor *te boven komen*, *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 51.

FOR-WOASTGJEN en **FOR-WOASTJEN**, verwoesten, Voorr. der 2 Uitg. I d. 141. Deelw *Forwoaste*, I d 101. In de Voorr. der 1 Uitg. *For-woestjen.* — Onzijd. *For-woastjen*, voor verwoest worden, of woest liggen, I d. 81. — Zamengest. *For-woast-grijmme*, — eig. de *verwoest-spook*, geest der verwoesting, vervolg. de verwoesting zelve, (gelijk in de grondtekst staat) I d. 203. — *Forwoast-sjeack*, verwoestziek, die lust tot verwoesten heeft, verwoestend. I d. 157. — Het voortd. W-W. *Woesteren* (*woesterde*) vindt men bij *Maerlant*, I, 231, 10.

FOR-WOLKOMJEN, verwelkomen, I d. 229. In den Grondtekst is het *kussen*, en dit is het Grieksche Ἀσπάζεσθαι.

FOR-WONDERJEN, zich verwonderen, II d. 67, 80, 85, 97, 111. Deelw. *For-wondre*, verwonderd, waarvan *Ick bin forwondre*, II d. 77, 79. — V. h. *For-wondringe*, II d. 57, 67. — *M. Stoke*, III, 399, Die Hertoghe-*wonderde*, d. i. verwonderde zich, was verwonderd.

FOR-WRÂDJEN, een ander wereld worden, I d. 48. Zie *Ont-wrâdjen.*

FOR-WRICKJEN, verwrikken; verwrikt worden, wankelen, I d. 97, 106.

FOR-WRIGGELJEN, het voortd. W-W. van *For-wriggjen*, hetzelfde met het vorige W-W. *Forwrickjen* (C, G en K zijn wisselletters) verwriggelen, van zijne plaats bewegen, verzetten, I d. 40, Bedrijv.; doch onzijd. van zijne plaats bewogen worden, verplaatst worden, wankelen (gelijk de grondtekst heeft) I d. 206. Zoo vindt men elders *On-for-wriggjende*, onbeweeglijk. Zie aldaar. — Het behoort tot *wreken*, (*werken*) *wrikken*, waarvan *Wrigge*, een monster. eig. iets dat geheel verwrikt is en verwrongen. (Zie ald.) Van daar

FOR-WRIGGJEN, een monster worden, I d. 48. Deelw. *For-wrigge.* — Zie *Wrigge*, *Wriggeljen.*

FOR-YENJEN, vereenigen; zich vereenigen, eens worden, I d. 8, 81.

FORCKE, een vork, I d. 72. II d. 11 *Force*, alwaar de C als K wordt genomen.

FORD, voort, I d. 67, 89, 121, 175. Eens *Fort*, I d. 123. — Voor *Voorts*, I d. 1, 51, 52, 61, 73, enz. *Hamconius*, in *Frisia*, Fol. 40 *Foord*. Cf. *Junius* in *Forth*. — *Fort matte*, voor *sterven moeten*, eene manier van spreken bij de Friezen nog gebruikelijk, b. v. In 't *Libben jen A. Ysbrants*, bl. 87, en elders. — Van hier de volg. zamengest.

FORD-BRINGEN, voortbrengen, I d. 124. Verled. Tijd *Fordbringe*, voor *Ford-brocht*, I d. 157. (zie korte Aanteek.) Deelw. *Ford-brocht*, II d. 66.

FORD-FERREN, voortvaren, voortgaan, I d. 99, II d. 43, 83.

FORD-FLEAN, voortvliegen, I d. 119. Deelw. *Ford-fleande*, ras verloopende.

FORD-GEAN, voortgaan, I d. 98. II d. 78. — *Ford-gong*, voortgang, II d. 43, 47, 57.

FORD-HINNE, vervolgens, voorts, I d. 163. — Hiervan verschilt weinig of niets *Ford-oon*, voorts, in vervolg van tijd, enz. I d. 44, 73, 105, enz. — *Maerlant* gebruikt *Al noch vortan*, II, 237, 215. — *Fortan* II, 429, 42. — *Nu meer vort van desen daghen*, II, 226, 192. — *Vort meer*, 206, 72. — *Voert meer* heeft ook *Stoke*, V, 606. Cf. *Junius* in *Fortene*.

FORD-LUWCKEN, voorttrekken, I d. 206.

FORD-SCHUWEN, (de E is hier OU) voortschuiven, voorwaarts schuiven, of dringen, protrudere. (van de golven, waarvan de eene de andere verdringt) II d. 107.

FORGE, eene voor, akkervoor, sulcus; een greppel, gruppel, lacuna, fossa, I d. 115, 229. Cf. *Junius* in *Furrow*. *Wassenb.* in *Idiot.* v. *Leie*, verklaart het te regt door *voerig* of *voering*, aquaeductus, van *voeren*, ducere. Men vindt het ook *Forge* gespeld in de *Burkerij*, bl. 17. Bij *Kamphuijzen*, *Ps.* bl. 178, *Akker-voorne*. *Voortjen*, *Hooft*, *Ged.* 288. Fig.

FORME. Zie *Stâl-forme*.

FORNDEELE, voordeel, II d. 115.

FORST, een vorst, princeps, I d. 18, 173. Meerv. I d. 227. II d. 97. — *Forstne*, vorsten, van eenen vorst, I d. 83, 85. — *Forstlijck*, I d. 83, vorstelijk.

FORWIEL, fluweel, I d. 52. — *Forwielle*, II d. 93. — *Forwiell'ne*, fluweelen, van fluweel, I d. 56, 174. *Waatze Gribb.* bl. 29, *Forwielne mouwen*. Dezelve bl. 42, *Firwiel*, *Starter*, *Boert.* bl. 2, *Ferwielen kin*. — *Broer Cornelis*, bl. 337, *Fluele rocken*.

FORZ, **FORZE**, forsch, geweldig, I d. 153. *Waatze Gribb.* bl. 52, *so fors asse koe*, zoo norsch als zij kon. *Baardt*, bl. 20, wreetheyt, ongedult, *fortse* en onbeschaemtheyt, d. i. *geweld*, waartegen ald. *frese* wordt overgesteld. — Zie *Weiland*. — *Junius* in *Force*. *Kiliaan*, *Fortse*, *Fortseren*. — V. d. 't W-W. *Forzjen*, dringen, drukken, prangen. Voorts van alles, wat met drift en aandrang werkt, b. v. *Forzjend bloed*, gudsend, stroomend, bloed, I d. 166.

FOY, foei, I d. 43, 90, 180, 210. Zie *Foey! Fy!*

FRACHTE, vracht; hier voor alles, dat, op welke wijze dan ook, vervoerbaar is; in 't bijzonder een *last*, *swadrie*, *sarcina*, *onus*, I d. 224. Zie *Weiland*.

FRAENJEN, franjen, fimbriae, I d. 50.

FRAEY, schoon, fraai, I d. 4. Men vindt dit woord soms in zonderlinge beteekenissen. In *Waatze Gribb. Brill.* bl. 5. is *so fray*, zoo wel, zoo goed. Bl 56, *Spy fraay syne hannen*, alwaar het ons *vrij* is, het Fransche *vrai*, het Eng. *very*. Zoo vindt men het reeds bij onze Ouden. *Maerlant*, II, 371, 32, Dat hi *vray* God en mensce ware. *Hier* gebruikt men, gelijk elders, dit *ury* en *fraey* ook ter versterking der beteekenis, bij voorb. *fraey veel*, of *vrij veel*, zeer veel. En dan is het het A. S. *Fræ*, dat zoo, even gelijk het Latijnsche *prae*, voor Adjectiva wordt gevoegd, als *Fræmiele*, praemagnus. Zie *Fry*. Voor *echt*, *waar*, vindt men het toch op vele plaatsen. *Maerlant*, III, Aant. XXXVI, vs. 326, *vrayer jeesten*. Dezelfde, II, 474, 54, Rechte *vraye* tranen. Ook worden *vray* en *vri* bij *Maerlant* vereenigd, II, 393, 88, Gerecht vonnesse *vray* en *vri*.

FREAMD, **FREAMDE**, vreemd, vreemde, I d. 15, 16, 33, 50, 81, 94, 95, enz. — Superlat. *Freamdste*, II d. 72. — *Freamdeling*, een vreemdeling, II d. 73, 75. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 158, 166, *vremde*, (menschen) vreemdelingen.

FREE, vrede, I d. 18, 23, 52, 56, 57, 58, enz. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 156, 159, 164, *vree* — De 2 Naamv. *Fre'es*, I d. 193. — Men vindt ook *Freed*, I d. 138, 171, en *Frede*, I d. 172. — V. d. *To free*, te vrede, vergenoegd, II d. 98, 113. — *Fredig*, vreedzaam, I d. 72, II d. 98. — Zamengest. *Free-bea*, gebed om vrede, I d. 171. — *Free-*

forst, de vredevorst, I d. 173. *Free-God*, I d. 171. — *Free-ljeaf*, vredelievend, I d. 175. — *Free-ljeave*, I d. 174. — *Free-wey*, de weg des vredes, I d. 193. Dit woord, even gelijk het Grieksche 'ειρηνη, het Lat. *Pax*, beteekent alle *heil*, *geluk*; *welvaart*. Zoo gebruikt het *Hooft*, *Ged.* 57. *Stoke* voor *rust*; VIII, 1202. Vergel. *Clignett*, *Bijdr. tot de O. N. Letterk.* bl. 104, Noot, waar men meer voorbeelden aantreft. — In de *O. F. W.* leest men *Freda*, *Frede*, *Freed*, (*Freed-eed*) en bij omzetting der R, *Ferda*, *Ferde*, *Ferd*, (*Ferd-eed*) — ook *Maerlant* gebruikt *Verde*, I, 233, 44, *Pays no verde.* Vergel. *Clignett*, I. l. bl. 105, Noot. — Van dit *Ferd* komt in de *O. F. W.* vervolgens voor *Ferdien*, *Ferdiane*, voor *verzoenen*, *bevredigen*, waarvoor men in de L-R. van *Wedde* leest *bevreden.* — Ik breng *Vrede*, *Free*, als mede *Vriend*, *Frjuen*, dat eigenl. een Deelw. is, tot *Frien*, (A. S. *Freon*, liberare, amare) *minnen*, *beminnen*; *vrijen*, *vragen*, eig. tot eigen bezitting, ten vrijen eigendom. In het L-Fr is *Frejen* ook *vragen* en *vrijen.* Zoo dat in zulken geval de *vrede* met regt zou mogen genoemd worden *dulcissima rerum*, Pax optima rerum, pacis amica quies.

FREED, vrijdag. I d. 210, (*Maerl.* I, 11, 3, *vrijndach.*) behoort ook tot *Frien*, *vrien.* Zie *Goe-freed.* Vergel. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 329, Noot, en *Wassenb. Bijdr.* II, bl. 57.

FREEGJEN, vragen, I d. 38, 41. Verl. Tijd en Deelw. *Frege*, *Freage.* In *Waatze Gribb. Brill.* bl. 81, *Freege*, vraagde, en zoo ook elders. — Hiervoor vindt men met uitlating der G, *Frejen*, I d. 225, II d. 55, 97, 98. — Maar *Frejen* voor vrijen, ambire nuptias, I d. 33. En *Frijen*, I d. 6, 8, 21. — Van daar *Fryer*, een minnaar, I d. 20. Doch van *Frejen* heeft men *Freester*, vrijster, thans ook in Friesl. *Frijster.* V. d. zamengest. *Freester-jieren*, de jeugdige jaren, I d. 11; want het woord *Frijster* beteekent doorgaans *eene maagd*, *een meisje*, puella, virgo, nubilis quidem, sed nondum nupta. — In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 158, heeft men *Ik vrei*, voor *ik vraag*, en bl. 162, *vree*, voor *vragen.* Ik kan mij niet onthouden van hier de woorden van *Hamconius* in *Frisia*, fol. 75 verso, bij te voegen, alwaar hij *Frijen* afleidt van *Frida* of *Freda*, in deze verzen:

Nec procul a *Stavora* vetus exstitit *Hymekeferda*,
Coelesti *Veneri*, vel nomine teste, dicata:
Fida tori custos, sanctae vis mutua Pacis
Credita quae fuit, et casti Dea praeses amoris.
Frigga Venus Dano, *Suevoque* idiomate *Frida*,
Meda sed a *Frisiis* vulgo est et *Freda* vocata;
Freda toro junctis, innuptis *Meda* puellis.
Sacra dies ipsi quod adhuc, verbumque procandi,
Praeturaeque duae declarant; *Ferda* vetusta
Scilicet, et priscus Divae *Frewoldia* lucus.

FREEZJEN, vreezen, I d. 118, 119, 178, 197, enz II d. 95, 108, 110, enz. — *Freezen*, I d. 100. *Freazjen*, II d. 86, 112, 115. — Verled. Tijd, *Freeze*, I d. 41, waar voor men in 't *Libben fen A. Ysbrants* leest, bl. 53, *Freesde*, dat van jonger datum is. — V. h. *Freeze*, de vrees, I d. 39, 61, 98, 112, enz. II d. 105. — *Freaze*, I d. 101. — *Freezer*, een vreezer, I d. 118, 150. — *Freezlijck*, vreeslijk, II d. 108; doch *Freazlijck*, I d. 59, 123, 217, II d. 76. — Zamengest. *Freaz-ljeassjen*, uit vreeze beminnen, vreezen en tevens liefhebben, I d. 114, een zeer veel beteekenend en schoon woord, de *eerbiedige liefde voor God* volkomen uitdrukkende. *Mij freest* voor *ik vrees* leest men en elders, en in de *Burkery*, bl. 15. — Dit woord schijnt met *Frasa* (*gevaar*) waar van *Fraesheid* (ook *gevaar*), welke woorden men in de *O. F. W.* en het *Asegabuch* vindt, afteſtammen van 't A. S. *Fræc* of *Frec*, periculosus, waarvan *Fræcednysse* en *Freeednesse*, periculum, discrimen, exitium. — Of hiertoe ook behoore het in Friesland zoo bekende *Frac*, in de uitdrukking *hij of sij iz so frac*, d. i. zoo vleijend en vriendelijk, misschien zelfs listig, blandus et insidiosus, durf ik niet voor zeker aannemen; want dit woord wordt ook genomen voor de vruchten en gewassen, wanneer dezelve wel gedyen, en belooven, b. v. *de sla is so frak*; *de koal stiet so frak*, lactuca et brassica laetifica.

FREUGDE, vreugde, I d. 56, 60, 80, 106, 183, 194. Zamengest. *Freugde-fjoer-bæken*, vreugdevuurbaken, II d. 81. — *Freugde-fol*, vreugde-vol, I d. 135. — *Freugde-mie*, blijmare, I d. 137. Men leest hier voor ook *froude*, *vroude*, dat in verbindtenis staat met *vrolijk*, *Frolijck*. Van *Freh* A-S. *Freo*, w. v. ook *Freolice*. Zie *Frolijck*.

FRISSELJEN. frisselen, vlechten (Eigenl. het *hair*) I d. 89. II d. 62. Verled. Tijd en Deelw. *Frisselt* of *frissel'e*, II. d. 47, 97. — Zamengest. *Frissel-snoer*, vlechtsnoer, hairband, I d. 89. Vergel. *Junius* in *Frisle*, *Frizle*, *Wassenb*. in *Idiot*.

FRJUEN, en FRJUENE, vriend, I d. 1, 3, 20, 45, 60, 65, enz. *Frjuwn*, I d. 62, 203, 231. — *Frioun*, II d. 3, en 't verkleinw. *Friounce*, II d. 10. *Waatze Gribb.* bl. 73 en 88, *Frieoun*. *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 155, 158, 165, 168, *Vriend. Teutonista*, *Vrunt*. En dit is ook de spelling van *Hooft*, *Bredero*, *Kamph.* en verdere tijdgenooten. A. S. *Frend*, *Freond*, van *Freon*, liberare et amare. *Maerlant*, I, 213, 21, en *Melis Stoke* II, 1395, *Vrien*, waarvan het Deelw. is *Vriend. Melis Stoke* heeft, en elders, en IV, 614 ook *vreend*. — V. h. bij onzen Dichter *Frjuenschip* en *Frjuenschippe*, I d. 58, 92. II d. 94. — *Frjuenschips*, (gen.) II d. 55. — Meerv. *Frjuenschippen*, II d. 64, 71, 74. — *Wassenb. Bijdr.* I, 158, *Vrienschip*; doch bl. 161 *Vrijundschip*, niet zonder bederf. *Waatze Gribb. Frieounschip. M. Stoke*, *Vreenscepe*, II, 1294. *Maerlant*, II, 17, 5 en 6, *vrienscap*, en *vriendscap. Clignett*, *Bijdr.* bl. 397, vs. 115, *vrienscap*. — Verder bij onzen Dichter *Frjuenlijck*, vriendelijk, I d. 11, 72, 118, enz. Comparat. *Frjuenlijcker*, II d. 108. — *Frjuenlijckheyt*, I d. 14, 92, enz. II d. 100. — Zamengest. *Frjuene-njue*, vriendschap, toegenegenheid, II d. 48. — *Frjuene-plichte*, vriendenpligt, II d. 77. — *Frjuenschippe-fol*, vol vriendschap, I d. 216.

FROASK, een vorsch, kikvorsch, II d. 49. *Waatze Gribb. Frosk*, bl. 21. *Junius* in Frogg.

FROAST, de vorst, gelu, I d. 56. II d. 66. *Vorst* en *Vrost*, gelu. Vergel. *Clignett*, t. a. p. bl. 104, Noot. Zie *Beferzen*.

FROED, zedig, bezadigd, deugdzaam, wijs, I d. 229. *Vroed* voor wijs, voorzigtig, *Stoke*, III, 378. *Goed en vroet*, *Maerlant*, II, 453, 8, dat men in Friesland nog dikmaals hoort. *Fies* en *vroed*, grillig en eigenwijs, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 58. Vergel. *Clignett*, t. a. pl. bl. 11, Noot, en de aldaar aangehaalde Schrijvers. *Vroed maken* voor *wijsmaken*, *Hooft*, *Gedicht.* bl. 306. — Van *Vroedvrouw*, (waarvoor men in Friesland dikmaals zegt, *Goedvrouw*, ten platten Lande *Booswijf*, en *Horn-moer* of *Horn-moei*. Zie 't *Libben fen A.*

Ysbrants, bl. 6.) als mede van *Vroedsman*, enz. Zie men anderen, b. v. *Weiland*.

FROLIJCK, vrolijk, I d. 80. *Kamph. Ps.* bl. 387, en elders *vroo*; *Maerlant*, *vro*; *O. F. W. Froe*; in Zeeland *Frooulijk* (*vrooilijk*) Zie *Freugde*. En *Weiland* in *vro* en *vrolijk*.

FROM, **FROMME**, vroom, braaf, deugdzaam, I d. 17, 46, 59, 60, 61, enz. Wegens de onderſcheidene beteekeniſsen van dit woord en *Vromen*, zie men *Fortman*, Aanm. bl. 25 — 28. *Clignett*, t. a. pl. 90, Noot. Cf. *Junius* in *Former*, prior; die van *Form*, — *From* maakt. En deze afleiding is vermoedelijk de gemakkelijkste en meest met de waarheid instemmende. Die de *voorsten* in den ſtrijd waren, waren bij ouds de *Vromen*, d. i. de *helden*. In de *Oude F. W.*, bij *Gabbema* en in 't *Charterboek* van Friesl. wordt *Forma*, *Forme*, de eerſte, de voorſte, met omzetting der R, telkens veranderd in *From*, *Froem*. En dit pleit voor de afleiding zeer overtuigend, terwijl het tevens voor al de beteekeniſsen van *vroom*, zeer geſchikt is — Voorts komt van *From* — *Fromheyt*, vroomheid, braafheid, I d. 97, 149, Genit. *Fromheyts*, I d. 61.

FROUW, eene vrouw, I d. 24. Het is hetzelfde als het grondwoord *Fer* in *Jiefter*, bij anderen *Ver*. Zie behalve *Weiland*, *Ypey*, *Geſch. der N. T.* bl. 329, Noot, *Huydecoper* op *Stoke*, III, 548, *Clignett*, t. a. pl. bl. 297, Noot. — Zamengeſt. *Frouw-minſche*, een vrouwmensch, vrouwspersoon, II d. 65. — *Frouwne-klaed*, vrouwenkleed, II d. 66. — *Frouwne-kreſt*, vrouwenſchending, vrouwenkracht, I d. 174. — *Frouwne-histoarje*, vrouwen-geschiedenis, geſchiedenis der vrouwen, I d. 85. — Dat *Frouwne* is, gelijk bij ons thans *vrouwen*, de genit. als Z-N-W. en deze wordt voor een Bijvoegl. N-W. gebezigd. Zoo is in 't Lat. *Domus Patris* en *Domus Patria* ook niet onderscheiden in beteekenis. Zie *Faem*, - *Famne-buwn*. *Heer*, — *Heerne*.

FRUCHTE, **FRUCHT**, vrucht, I d. 182, 191, 207, 212. — *Fruchtber*, *Fruchtb're*, vruchtbaar, I d. 113, 118. — *Fruchtleas*, vruchteloos, I d. 24. Vergel. *Junius* in *Fruit*.

FRY, **FRYE**, vrij, liber, I d. 24, 32, 51, 52, enz. *Junius* in *Frea*. — *Hamconius* in *Frisia* fol. 71, *Fry en Franck* — *Fryen*, bevrijden, bewaren, redden, verloſsen, enz. I d. 84,

101, 114, 147. II d. 87. — Voor *losfen*, *M. Stoke*, VII, 142. — *Vrij affslaan*, *geven*, *Maerlant*, I, 111, 35. Hier voor leest men bij *Stoke*, I, 250, *vri geven*, d. i. *vrijheid*. — *Voldoen*, *Clignett*, t. a. p. bl. 406, Noot. — Bij *Kamph. Bredero*, enz. enz. leest men dan eens *vrijden*, dan eens *vrijen*. Meer andere beteekenisfen vindt men bij *Kiliaan* en anderen. — V. h. *Frijheyt*. *Frijheyte* II d. 65, 87, 97. — *Frydomme*, I d. 87, 90, II d. 69, 71. — *Baardt*, bl. 71 *vrijdom*, libertas. — *Fryigheyt*, vrijigheid, bevrijding, I d. 251. — Zamengest. *Fry-buwttjen*, vrijbuiten, rooven, wegrooven, I d. 134, 222. *Hooft Ged.* 9, Fig. voor *wegrooven*, *wegvegen*, (van Donder, Bliksem, Wind enz.) *Fryfjuchtjen*, vrij-vechten, al vechtende bevrijden, I d. 90. - *Fry-moedig*, *Fry-moed'ge*, vrijmoedig, I d. 162. - *Frymoedlijck*, Bijw. II d. 117.

FRY, vrij, zeer, II d. 56, 66. Zie *Fraey*.

FRYEN, vrijen, ambire nuptias. Zie *Freegjen*, *Frejen*.

FUWGGELTE, gevogelte, vogelen, I d. 21, 22, 57, 72, 76, enz. Van *Fuwggel*, waarvoor men II d. 6 leest *Fugil*; bij *Hasfenb. Bijdr.* I, 144, *Foeggel*, in de *Burkery*, bl. 25. *Foegel-vee*, vogelen. Zoo leest men *pecus* voor visfchen bij *Horatius*. — V. d. *Fuwgg'ler*, een vogelaar, vogelvanger, I d. 144. - Zamengest. *Fuwggel-faey*, zoo veeg als een vogel, I d. 99 waarvoor wij zeggen *vogelvrij*. Verg. *Junius* in *Foule*.

FUWGJEN, Bedrijv. voegen, bijvoegen, addere, II d. 45, 104. Iemand voegen, infchikken, believen, I d. 3. Wederk. zich voegen, fchikken, begeven tot iets, I d. 155. — Onzijd. voegen, pasfen, decere, I d. 59, 53, II d. 72. *De wijn fuwgge him best*, II d. 75. kwam hem best te ftade. — Bedrijv. heeft het ook *Stoke*, VI, 1276, te foenen en te *voeghen*, te verzoenen, en in te fchikken, fchikkingen te maken, vereffenen; voor *beramen*, *beraadflagen*, confilium capere, VIII, 436. — Wederk. *Maerlant*, II, 450, 49, *hem* daartoe *gevoeghen*, zich daartoe fchikken, dat aanvangen. — V. d. *Gevoughe* dinc, *Maerlant*, II, 432, 16, gepaste dingen, die voegen en betamen. *Onfe gevouch*, ald. vs. 25, al wat ons voegt, noodig en nuttig is. *Ten gevoughe en tonfer baten*, Dezelfde, II, 434, 36. — *In 't gevouch*, decenter, *Maerlant*, I, 277 37. *Ghevoech*, voor *nooddruft*, *behoefte*, zie voorbeelden bij *Clignett*, t. a. p. bl. 169, Noot. — V. h.

gevouch doen, nog heden zeer gebruikelijk, voor *voldoen aan de behoeften der natuur*, b. v. voor inire uxorem, bij *Maerlant*, II, 302. 18. Verg. *Weiland* in *Gevoeg*. — Bij onzen Dichter vindt men *IJnne fuwge dat*, II d. 79. 81, waarvoor *Bilderdijk*, *en* elders, *en Taal en Dichtk. Verscheid*. III, 180 en 187. gebruikt *invoege dat*. *Bredero* gebruikt *in sulker voege dat*, bij mij bl. 111, 183. *In voegen dat*, bl. 262, 313, enz. *Hooft*, *Ged*. 377, *In veuge dat*.

FUWL, **FUWLLE**, vuil, morsig, stinkend, I d. 51, 54, 61, 89, 94, enz. Als Z- N-W. voor *het vuile*, *kwade*, I d. 130, 225. — Compar. *Fuwller*, II d. 115. — Zamengest. *Fuwl-aerdig*, vuilaardig, II d. 73. — *Fuwl-tuwt*, een vuilbek, lasteraar, I d. 98. *Fuwl-tuwttjen*, vuilbekken, lasteren, I d. 167, 190. Waarvoor men in 't *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 59, vindt, *Foel-bekjen*. — *Kreft-fuwl* en *Suwne-fuwl*, zie ald. — A. S. *Ful*, corruptus, putris, foedus, spurcus. Cf. *Junius* in *Foul* et *Defile*. — *Maerlant*, II, 296, 49. *vuul*. — Het W-W. *Wllen*, voor *bezoedelen*, *bevlekken* leest men in 't *Asegabuch*, bl. 43. In de *O. F. W.* bl. 250, *Wulat*, voor *bevlekt*, en bl. 129, *Biwollit*, voor *besmet*. Zie de Noot op bl. 250. En *Clignett*, *Bijdr*. bl. 15, Noot, alwaar *bewüllen* is *bevuilen*, *vuil maken*, waarvoor men in 't O. H-D. leest *bewillen*. Verg. *Junius* in *Fyle*. Het H-D. *Faul*, en het Griekſche φαῦλος, heeft wel iets gelijks.

FUWN, voor *vond*, *gevonden*, *bevonden*, Verled. Tijd en Deelw. van *Fijnnen*. Zie ald.

FUWNEMINTEN, fondamenten, grondvesten, I d. 100.

FY, Fij, Foei! I d. 220. *Cats* gebruikt het dikmaals. *Ach fy! Kamph. S. R.* bl. 426, enz. *Baardt*, bl. 129, *Fy, schande!* In Friesland is ook nog zeer bekend het spreekwoord: *it is mey him to hy æf to fy*. Zie *Weiland*.

FYOEL, een viool, zekere bloem, I d. 70. *Kiliaan*, *Viole*, viola. *Hooft*, *Ged*. 253, *Vijoolen*.

G.

GAEST, geest, I d. 18, 22, 41, 45, 63, enz. Genit. *Gaests*, II d. 100. Meerv. *Gaesten*, I d. 42, 44. *Junius* in *Ghost*.

Wasfenb. Bijdr. bl. 164, Geest. — V. h. *Gaestig*, geestig, vernuftig, fchrander, I d. 90, 120. — *Gaestlijck* geestelijk, I d. 103. II d. 47. — Zamengeft. *Gaest-blier*, in den geest verheugd, I d. 198. — *Gaest-driftme*, geestdrift, I d. 200. — *Gaest-formeytsjen*, zielsgenoegen fmaken, I d. 140. — *Gaest-gauw*, vlug van geest, I d. 88. — *Gaest-gled*, ademglad, d. i. helder. (geluid) I d. 79. — *Gaest-gefjuecht*, zielenftrijd, aanvechting van den geest, I d. 193. — *Gaest'-glans'-hijmmel-fillig* (*fjoer*) vuur, waar mede de zalige hemelgeesten als omglansd zijn, I d. 85. II d. 84. — *Gaests-optochtme*, opdrift, opgetogenheid van geest, I d. 159. — *Gaest-fjochte*, harte-zucht, I d. 210 — *Gaest-flanck*, zielen-vuil, boosheid des harten, I d. 94. — *Gaest-fwiet*, aangenaam voor den geest, I d. 73. — *Gaest-wille*, zielsgenoegen, hartelijke vreugde, I d. 205.

GAEY, gade, oplettendheid, acht, zorg. *Buwtte gaey*, zonder nadenken, zonder acht, onoplettend, onbedacht, I d. 65, II d. 48. Zie *Hoekftra*, *K.* & *L-Bode voor* 1813, N°. 48, bl. 293, en volg. Indien hiervan (gelijk *Hoekftra* wil) het Meerv. *Geyen* is, dan zal men het moeten overzetten: ontgeef U niet tot uitgelatene *aanmerkingen* op mijne Rijmlery. Zie intusfchen *Geyen.*

GÂL, een gil, gegil; zucht, klagt; gefchrei, geween, I d. 15, *Ljeafde-gâl*, liefde-klagt, liefde-zucht; 154, 167, *Kiermgâl*, (zie ald.) 193, 199. 't W-W. *Gâlljen*, gallen, gillen; roepen, fchreijen, weenen, kermen, weeklagen, I d. 5, 16, 31, 42, 52, 90, 95, 142, 152, 170. II d. 80, 86, 91, 107, 109. — *Gaalle* wordt door flere vertaald II d. 15. — Verled. Tijd *Gâlle*, I d. 81, en *Gâlde*, I d. 75, 94, II d. 74. — *Bloed-gâlle*, bloed weenen, *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 165. Vergel. *Junius* in *Gall*, *Yawl*, *Yawlp*, *Yell*, *Youl*. *Teutonista: Galpen*, als een vogel, crocitare. *Ghalen*, ejulare (volg. *Jun.* in *Gall.*) Hier toe behooren ons *Galm*, *Galmen*, *Galpen; Gillen*, *Gilpen* (*Tjelpen*, *Tjilpen*) *huilen*, *guilen*, *juilen*, *joelen*, enz. En de L-Fr. *Gjelpjen*, *Gjealpjen*, *Gjoalpjen*, *Goelen*, of *Goeljen* (*Guwljen*) enz. Vergel. *Kiliaan* in *Galpen*, *Ghilpen*, *Golpen*, *Gulpen*. Al deze woorden zijn klanknabootfende. — Zamengeft. *Gâl-guwzjen*, *bitterlijk weenen*, I d. 184. — *Gâl-janckjen*, *zuchten flaken*, *kermen*, I d. 194.

GALLE, de gal, bilis, I d. 72, 210. II d. 15, 83. — Zamengest. *Galle-fel*, ('t *oer-huyngd'*) het met gal overhonigd (overstreken) vel, I d. 101. — *Gall'-leas, galloos, zonder gal*, aangenaam, zoet, I d. 172.

GAMMEN! (by) een tusschenw. van smart en verontwaardiging. Moeyelijk is de oorsprong van de Interjectien soms te vinden, omdat het afgebrokene woordklanken zijn, waar men dikwijls veel bij moet invullen, om ze verstaanbaar te maken. Soms zijn ze ook door het gebruik bedorven, en verbrod. Bij *Junius* in *Game* wordt opgegeven het Deensche *Gammen*, en vertaald gaudium. Dit kan vermoedelijk de oorsprong zijn. Men vergelijke hiermede wat *Wiarda* geeft in zijn *Asegabuch* en *Altfr. Worterb.* in *Gome*. Intusschen heeft *Kiliaan* ook *Gomen*, viscera perforare, laedere.

GAPPJEN, den mond opsperren, gapen, I d. 75 (van de zee) I d. 131 (van watergolven.) op beide plaatsen Figuurlijk. Met *open mond staan gapen en zien*, *Waatze Gribb.* bl. 81. Zoo vindt men ook *oon-gappjen* elders. — *Neye fijcken gapje*, ald. bl. 73, 86, is *na den adem snakken*, *zieltogen*. — Bij onzen Dichter I d. 37, *Atlas gappe*, voor *zeide* (eigenl. *luidkeels*.) Want *uwt-gappjen* is bij *G. J. zich luidkeels laten hooren*, *uitschreeuwen*, I d. 53. — *Gapen* voor *haken*, *begeeren*, *ergens naar snakken*, inhiare, *Maerlant*, II, 458, 30. En bl. 459, 37, vergeleken vs. 32. — Voor *Schreeuwen*, Dezelfde II, 155, 60, *Briesscen en gapen*. *Teutonista*, *Gapen*, *ghenen*, hiare, hiscere, dehiscere. *Kiliaan*, *Gaepen*, oscitare, hiare, hiscere; et aperto ore spectare, avide spectare, inhiare spectaculo, — loquenti, etc. De oorsprong zit in *Ga* gelijk die van *Geeuwen* in *Ge*. Gelijk in het Grieksch zulks plaats heeft met Γα, Γε, in Γάω, Γέω, et Χάω, unde Χαίνω. In 't Latijn met *Ca* in *capio*, etc.

GAST, een gast, conviva, I d. 72. — *Gast-bod* voor vriendenmaal, in 't *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 59, 63, op bl. 64 genoemd *Gastmiel*. — *To gast bidde*, ter maaltijd noodigen, *Waatze Gribb.* bl. 43, 55. — *Gastjen en Braetjen*, *Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 28.

GAT, een gat, foramen, I d. 51.

GAUW, Bijvoegl. N-W. gaauw, schrander, I d. 90, 91. En in deze beteekenis vindt men het woord bij *Hooft*, *Cats*, *Bredero*, *Heemskerk*, en verdere tijdgenooten; en is het nog

zoo bekend. — Bijw. *schielijk*, *haastig*, I d. 49. 64, 68, 123. II d. 62. 57, 110. Van *Ga. Teutonista*, *Gae*, ghehittzich, impetuosus, importunus. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 61, 62. Noot.

GAVE, eene gave, gaaf, donum, dos, facultas, I d. 35, 89, 125. Meerv. *Gaven*, I d. 13, II d. 67, 70. Van 't oude *gaven*, nu *geven*. Zie *Bejaen*.

GEA, een dorp, buurt, I d. 25, 69, 172. Eigenl. *eene verzameling* (*van menschen*) societas; van *Gaden*. — Zamengest. *Gea-feynt*, buurvrijer, II d. 5, 7. — *Gea-man*, buurman, I d. 64. — *Waatze Gribb.* bl. 10, 77. *Gœ*, (lees *Gae*.) Verg. *Ypey*, *Geschied. der N. T.* bl. 104. *Junius* in *Yeoman*. Zie *Goa*, *Gou*.

GEADE, gade, ga, wederga, sui similis, I d. 83. — *Gæde*, I d. 226. — V. d. *Gealeas*, gadeloos, I d. 73, 200. Zie *Onweer-gælijke*. *Teutonista*, *Gaden*, behagen, bevallen, genoegen, placere. *Vergaden*, bijliken, nabere. *Kiliaan*, *Gaden*, *Gaeyen*, placere — convenire — conjungere par pari. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 298, Noot.

GEAN, gaan, I d. 4, 57, 58, 61, enz. *Wassenb. Bijdr.* I, 153, 156, 165, *Geen*. Verg. *Junius* in *Gang*, *Goe*.

GEANNE, vreugde, blijdschap, I d. 210. *Wiarda* in zijn *Altfr. W.* brengt het tot *Gome*, *Gama*, vreugde. Beter brengt men het tot *Gaden*, in de beteekenis van *zich verheugen*, *blijde zijn*. Welke beteekenis men opmaken kan uit *Kiliaans Gadinge*, — lubentia, voluptas. Zoo zou *Geanne* zamengetrokken zijn voor *Geadene*, en eig. de Onbep. Wijze wezen. Zie *Lân-geanne*.

GEAR, gaar, gaargekookt, I d. 1. — *Gære* (lees *Gaere*) *kost*, *Waatze Gribb.* bl. 56. Wat bij onzen Dichter de *ea* is, dat is bij *Waatze Gr. ae*; en zoo heeft, meen ik, de 1e. uitgaaf ook.

GEAR, te zamen, b. v. *Gear-bosckjen*, zich verzamelen, te zamen komen, I d. 102, 203. *Meye hânnen gear*, met gevouwen handen, I d. 179. — *Gear-knerssjen*, met geslotene tanden knarsen, I d. 201. — *Gear-tjiean*, zamentrekken, vereenigen, I d. 206. — *Gear-packjen*, zamenpakken, II d. 49. — (*Waatze Gribb.* bl. 65, *Gear-tellen*, [1e. Uitg. *gaer*] *Zamentellen*, bij een tellen, tellen.) *Gear-spanninge*, zamenspanning, II d. 70. Zamenzwering. — V. d. *Alle gearre*,

al te zamen; universi. Zie *Alle*. *Geuze Liedb. Allegare*, *Kamphuijzen* en anderen *Allegader*. *Waatze Gribb. Alle gerre*. — *To gearre*, te gader, te zamen, I d. 1, 4, 5, 9, enz. — *To gearre-spijlljen*, zamenzweren, II d. 89, overeenstemmen. — Bij onzen Ouden vindt men dikmaals *Te gaer*, *te gader*. Verg. *Junius* in *Together*. *Teutonista*, *To gader*. *Kiliaan*, *Gader*, *te gader*. Zeer gebruikelijk is in Friesl. *Oer gear komme*, ergens over gaar komen, d. i. iets aanvangen, beginnen, ergens toe *besluiten*, gelijk wij nu zeggen. En dit woord *besluiten* verklaart *gear komme* volkomen. Zie *Waasenb. Idiot.* in *Gaar*. *Bruining*, *Synonym.* I, 103, beschouwt dit en aanverwante woorden als een uitspruitsel van *Ga*, waarvan *gade*, *gaden*, *gaderen*. — *Gearjen*, vergaderen, inzamelen, verzamelen, vermeerderen, I d. 66, 203. II d. 90. Verled. Tijd *Gearre*, I d. 4, 195. Zie de *Bijdr.* van *Waasenb.* I, 156. *Gaarjen*. Bij *Kiliaan*, *Gaderen*, *gaeren*. En zoo ook bij *Stoke*, en andere Ouden; bij *Kamphuizen* en verdere Tijdgenooten. Vergel. *Junius* in *Gar*. *Gather*.

GEATE, een goot, huis, canalis, II d. 103. Van *Gieten*, *Jietten*.

GEAT, ik goot, I d. 86, Verled. Tijd. van *Jietten*.

GEBEA, geboodt, II d. 76, 80, Verled. Tijd van *Gebiedjen*.

GEBET, een gebed, I d. 122.

GEBIEDJEN, gebieden, bevelen; bevel voeren over (b. v. een leger) II d. 92. — V. d. *Gebiede*, het gebied, bestuur (van God) II d. 99. — *Gebod*, bevel, gebod (van God), I d. 193. *Asegab.* bl. 8, *Beda*. *Bijdr.* van *Waasenb.* I, 161, *Gebieen*.

GEBOARTE, de geboorte, I d. 136, II d. 109, 110. *Maerl.* II, 439, 13, *Gebornesse*. — Zamengest. *Geboarte-pleats*, II d. 64. Van *baren*, *beren*, *boren*, *gerere*. Verg. *Junius* in *Beare*.

GEBRECK, een gebrek, ondeugd, I d. 68, Meerv. *Gebreoken*, II d. 105, 106. Ook zoo *Bredero*, bl. 589, enz. — *Gebreckelijk*, II d. 103.

GEBRUWCK, het gebruik, I d. 42, 151. Zie *Bruwckjen*.

GEDILD, het geduld. Zie *Ongedild*. *Bijdr.* van *Waasenb.* I, 157, *Geduld* (de tegenw. spelling.)

GEDJOEY, beweging, geraas, gedruisch, rumoer, II d. 103. Zie *Djoeyen*.

GEFJUECHT, gevecht, I d. 86, 183, 197, 226, II d. 88, 89. *'t Forwoast-fjeack djuer, gefjuecht*, I d. 157. *Hooft, Ged.* 85. Keert buyten dat *beest* ontstelt van harssen, den goddeloozen *krijgh*. Zie *Fjuechtjen*.
GEHOARE, het gehoor, II d. 106. — *Gehoarsamjen*, gehoorzamen, I d. 40. II d. 116. — *Gehoarsamheyt*, I d. 59, 40. Ook in de *Bijdr.* van *Wassenb. Gehoorzaam* en *Gehoorzaamheit.* Deze woorden schijnen reeds gemoderniseerd. Zie *Hearren.*
GEHUWGNIS, geheugenis, I d 231. Zie *Huwgnis.*
GELAEGJEN, gelag geven, in 't gelag geven, Symbolam dare; vervolg. het drinken, het zuipen, dronken drinken, I d. 67, II d. 89. *Lach* bij *Bredero* voor *gelag*, *Klucht van de Koe*, bl. 762, Gy selt mijn jou *lach* al lagchende betalen.
GELAET, het gelaat, I d. 87, 132, 159, enz. Voor *schijn*, *voorkomen*, *mom*, *Hooft N. H.* bl. 535, enz. — Zamengest. *Gelaets-bluer*, vrolijkheid van gelaat, I d. 229.
GELEERDE, zie *Goad-geleerde*, *Hæg-geleerd*, *Rjuechts-geleerde.*
GELEGEN, gelegen, gepast, geschikt, II d. 57, 59. — *Oon gelegen wezze*, aangelegen zijn, II d. 114. *IJn gelegen wezzen*, ergens in gelegen zijn, II d. 96, 108. — *Gelegentheyt*, II d. 44, 52, 56.
GELJEAFJEN, gelieven, believen, II d. 51, 52, 80, 81.
GELIEAVEN, de gelieven, amantes, II d. 80, 81. *Gelieve*, Kil. Amicus, a.
GELIEDENE, geleiden, begeleiden, deducere, conducere; veilig en vrij geleiden, II d. 82. Want *geleide* is *bescherming*, zie *Clignett*, *Bijdr.* bl. 396. Noot.
GELIJCK, **GELIJCKE**, gelijk, similis, I d. 164, II d. 101. *Mijn Gelijcken*, mei similis, *Waatze Gribb.* bl. 77, doch beter *mijns gelijeken*, bl. 82.
GELINGEN, gelangen, wel gelukken, gedyen, I d. 124. Erlangen, gebeuren, overkomen, I d. 128. — *Kil. Ghelingen*, contingere — *Secundare*, succedere. — *Gelengen*, *Baardt*, bl. 394. *Gelinghen*, *van der Veen*, 104.
GELOAVE, het geloof, II d. 104, 112.
GELOCK, het geluk. Zie *On-gelock*. *Alle gelock*, het groot geluk, id quod felicissimum est, erat, — *Libb fen A. Ysbr.* bl. 96.
GELUWT, een geluid. Zie *Scheld-geluwt.*
GEMACK, gemak. II d. 89, 90. Zie *On-gemack*. *Stoke*,

III, 1372, IX, 146, enz. *Te ghemake sijn*, te vrede zijn. *Hooft*, *N. H.* bl. 67, In *gemak* leven, d. i. in *rust* & *vrede*. Zie *Mack*.

GEMIEN, GEMIENE, gemeen, algemeen, gemeenzaam, I d. Tytel en 214. II d. 97, 101, 105, 107, 112. *In gemien man*, homo privatus, I d. 98. *'t Gemiene-best*, het gemeenebest, II d. 97, 101, 114. — *Gemiene saecken*, algemeene zaken, 't algemenebest, II d. 100. —*Gemiente*, de gemeente, het volk, II d 100. *Gemiente-tjienste*, de dienst van of voor 't gemeenebest, II d. 100. — *Gemienschap*, gemeenschap, II d. 50. — *Gemiensem*, gemeenzaam, II d. 93. —*Gemienlijcke*, gemeenlijk, I d. 66. II d. 108.

GEMOED, gemoed, gewisse, I d. 15, 62, 101, 111, enz. *Met gemoede*, bono animo, goeds moeds, *Hooft*, *N. H.* 536. Zie *Onmoed*.

GENAEDE, genade, I d. 30, 60, 114, 121, enz. — *Genae*, I d. 169. — Zamengest. *Genae-jefte*, genadegift, I d. 192. — *Genae-myld*, en *Genaede-mijld*, zeer genadig, I d. 161, 210, 220. — *Genaede-sinne*, genade-zon, I d. 219. — *Genaedig*, I d. 142, 149. — *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Versch.* III, 172, zegt, van *na* komt *genade*, *toenadering*. Vergel. Denzelfden l. l. I, 159, *Genieden*, gunst of genade doen.

GENEAMDE, genoemde, gemelde, II d. 73.

GENEGEN, toegenegen. Zie *Hiet-genegen*. — *Genegentheyt*, I d. 39. II d. 75, 80.

GENEZZEN, genezen, gezond maken, I d. 60, 160, 168. II d. 97, 105, 108. — Onz. genezen, gezond worden, I d. 2, 66, 153. Verled. Tijd, *Genezze*, genas, I d. 154. Zie *korte Aanmerk*. — *Genezlijck*, zie *Ongenezlijck*. — Zamengest. *Genez-drancke*, geneesdrank, geneesmiddel, II d. 86. — *Genez-maester*, geneesmeester, II d. 86, 104. *Maerlant*, I Aant. 69, *Gansen*, zie *Clignett*, *Bijdr.* bl. 302, Noot. *Kiliaan*, *Gantschen*, misschien een en hetzelfde met *genezen*, *genezzen*.

GENIETJEN, genieten, II d. 91, 94, 99, 100, 115. — *Geniet* (verkorte Infinit.) het genot, bezitting, I d. 47. — *Genotte* (van *genoten*) II d. 99. — In 't *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 46, Folle *geniet* fen habbe. Dit *geniet* leest men veelmalen bij *Bredero*, *Kamphuijzen*, en anderen. Zie het ook bij *Bilderdijk*, *Taal- en Dichtk. Versch.* I, 158, voor *geld*. *Heemskerk* gebruikt *genut*. — Het W-W. *Genoten an* — leest men

bij *Maerlant*, I, 268, 36. Ende wilde *hem genoten an een andoe wijff daarna*, d. i. eene andere vrouw trouwen. *Kiliaan*, *Ghe-nooten*, coire, concumbere. Zie *Genoat* en *Nuttjen*.

GENOAGSAM, genoegzaam. I d. 144. — *Waatze Gribb.* bl. 92. *Genoogh*, *Bijdr.* van *Wasenb.* I, 146, *Genoog*. Zie *Noag*

GENOAT, zie *Gunst-genoat*, *Tijdgenoat*. *Ghenoot* beteekent *gelijk*, bij *M. Stoke*, VI, 916, (zie ald. *Huydecoper*.) VII, 1171. *Maerlant*, I, 22, 4. *Kiliaan*, *Ghenoot*, consors, compar, compos, socius, q. d. simul utens, a verbo *Genieten*. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 197, Noot.

GEREST, gerust, zonder zorg en vrees, securus, I d. 65. II d. 97, 103, 112. In de *Bijdr.* van *Wasenb.* I, 155, *Gerust*; bl. 158, *Gerest*. *Waatze Gribb.* bl. 26, *gerest*, te vrede. — V. h. *Gerestheyte*, II d. 100.

GERJUECHTE, het gerigt, geregt, I d. 134, 183. In de *Bijdr.* van *Wasenb.* I d. 155 *Gerogt*. — V. h. *Gerjuechtheyt*, geregtigheid, I d. 103, 116, 124, 126, 130, enz. — *Gerjuechtigheyt*, I d. 100, 119, 203. *V. d. Veen*, bl. 263, en *Kamph. Ps.* bl. 312, gebruiken ook *Gerechtheyt*. In de *Bijdr.* van *Wasenb.* bl. 146, *Gerieugtigheit*, doch bl. 155, 156, *Gerogtigheyt*.

GEROFTE, gerucht, II d. 75. *M. Stoke*, VI, 863, *Gerochte*. *Maerlant*, II, 170, 12 gerucht. Van *Roffen*, roepen, zie ald. — *Gerop*, geroep, II d. 79. Zie *Roppen*, roepen.

GERZ, het gras, I d. 93, 119, 123, 207, 230. II d. 6. — Zamengest. *Gerz-moanne*, grasmaand, II d. 47. — *Maerlant*, I, 90, 70, *Ghers*, maar kort er na *gras*. *Bijdr.* van *Wasenb.* I, 146, *Gors*. — *Afsegab.* bl. 193, *Gers*, *gres*. *Kiliaan*, *gars*, *gras*, *ghers*, *gors*. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* 99, Noot. *Wasenb.* in *Idiot.* *Geers*. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 104. *Junius* in *Grass*. *Weiland* in *Gras*.

GESEYNTE, afgezonden, afgevaardigd, II d. 114, *Geseynte boadschip*, gezandschap. *Kiliaan*, *Ghe-sandte*, *Ghesandtbode*, legatus.

GESICHT, het gezicht, II d. 106. *Wasenb.* *Bijdr.* bl. 154, *Gesigt*.

GESILNE, gezellin, I d. 40. *Maerlant*, II, 52, 35, *Gesellneden*. Vergel. *Huydecoper* op *Stoke* over den uitgang *nede*, IV, 48. — Het W-W. *Gesellen*, zich vereenigen, adjungere se, *Maerlant*, II, 208, 17; 428, 29, en 431, 53. *Geselle mede hebben*, ibid. 431, 58. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.*

bl. 44, Noot. — *Gefellecheit*, (fic) *Maerlant*, II, 403, 4. Zie *Silfchip*, en *Mey-gefel.*

GESINNE. Zie *Huws-gefinne.* Van *Sinnen*, bevatten, *Bilderdijk.*

GESJONG, gezang, I d. 44, 127, 131. Van *Sjongen.*

GETREASTE, getroost, gerust, vertrouwend, II d. 108. Van *Treastjen.*

GETTEN, gegoten, I d. 62. Deelw. van *Jietten.*

GEWAEGS, het gewas, II d. 97. — *Gewas*, I d. 216. Zie *Waegsjen.*

GEWEER, een geweer, d. i. hier *pijl en boog* (van Capido.) — *Wapenen*, I d. 72. Voor *Cupido's wapenen* ook *Brederô*, in *Angen.* V Hand. 2 Uitk. of bl. 576.

GEWELT, het geweld, I d. 61, 81. *Bijdr.* van *Waafenb.* I, 155, 156, 163, *gewelt* en *geweld.* *Waatze Gribb.* bl. 30 *gewald.* *O. F W. Wald.* Vergel. *Junius* in *Welde.* *Idsinga*, *Staatsr.* I, 75. Zie *Wâd.* Komt van *Welden*, *Walten*, vermogen.

GEWIN, gewin, winning, kostwinning, inkomen, I d. 5, 200. Elders vind ik het voor *voordeel*, *baat*, *winst.*

GEWIRDDIGJEN, gewaardigen, II d. 58, *Sil 't jon Ed. gewirddigje my te forjaen.* *Kiliaan*, *Ghe-weerdigen*, dignari. *Kamph. Ps.* bl. 367, Dees goeden wensch *gewaardigt* toe te wenschen. Bl. 402, Wat is hij, God, dat gij U zijns *gewaardigt.* Het is het Grieksche Ἀξιοῦσθαι τινος.

GEWOONTE, de gewoonte, II d. 72. — *Gewoontlijcke*, gewoonlijk, II d. 106. Ook in de *Bijdr.* van *Waafenb.* bl. 152, *Gewoonte.* Zie *Wenst*, *Wennen.*

GEYEN, 2 Sneld. vooraan. Schoon het een tamelijk-goeden zin oplevert, wanneer men het overzet door *Aanmerkingen*, gelijk wij deden op 't woord *Gaey*, zoo schijnt echter het in den tekst er bijgevoegde woord, *Uwt-littene*, eene andere vertaling te vorderen, en wel die van *rumhef*, *ophef*, *misbaar*, *getier*, *geschreeuw.* Het woord schijnt dus niet van *Gaey*, maar van *Geyen* aftekomen, dat, als een scheepswoord, nog overal bekend is. Voor eenige jaren, met een Frieschen Landman, op reis, in gesprek komende, en hem eenige vragen doende over deze en gene uitdrukkingen in de L. Friesche taal, bepaaldelijk over dit *Geyen*, kreeg ik een antwoord, dat *Geyen* beteekende met *uitgelatenheid* ergens

ophef van maken, schreeuwen en tieren, ja zelfs leugenen, liegen, b. v. y gey it, gij leugent het, met al uw getier, dat gij maakt, om het ons te doen gelooven. Item, Dy geyt er freaslijk fen, die haalt er vreeslijk van uit, en maakt een leven als een oorlogschip. Zulk een denkbeeld, als dit woord in deze beteekenis aangeeft, past voor onzen Tekst, en Geyen zal dan ook, als scheepsterm, er mede overeenkomen. Winschooten, in zijn' Seeman, geeft op 't woord Gyn (lees Geyen) dit kort berigt ter verklaring « Met een Gy of Gein iets ophijsen." Weiland, in zijn Woordenboek, zegt dat Geyen in de zeesteden van Nederland zoo veel beteekent als trekken. Dit is in zoo verre waar, maar eigenl. behoort er bijgevoegd te worden met een gey, d. i. met een aanmoedigende aanhef, of gezang, of schreeuw, hoedanige in 't Grieksch κελευσμα, in het Latijn hortatio genoemd wordt, (hortator animorum Epopeus, Virgil.) Bij onderscheidene werkzaamheden in de maatschappij hoort men zulken aanhef, bij 't vervoeren en verwerken van zware gevaarten, bij het ophijsen van 't heiblok, enz. Welk laatste woord, alsmede heyen van hei! in verbindtenis staat met Gei, Geyen. Zoo heeft men in het maatschappelijk leven nog heisa! dat er ook toe behoort. — 't Zou mij niet verwonderen, of er behoort ook nog toe de Interjectio Ey! Gy! bij onzen Dichter, II d. 53. En bij Baardt, Deugdensp. bl. 364, Ey Geyse! enz.

GICK, GICKE, gek, zot, dwaas, I d. 3, 14, 29, 50, 128. II d. 71, 95, 99, 107. Comparat. Gicker, II d. 91, 106. — Gickheyte, gekheid, dwaasheid, II d. 111, 116. — Gicklijck, Bijw. dwaaslijk, II d. 92. — Bijvoegl. W. II d. 71, 108. — Gickheftig, Bijw. gekachtig, als een gek, II d. 95. — Gickjen, gekken, jokken, boerten, I d. 3. — Gickjeyery, gekjagerij, jok, II d. 64. Kiliaan, Geck, Geckelick, enz. Dit woord staat in verbindtenis, of is hetzelfde veeleer, met Guig of Guich, fatuus, en met dat van onzen Dichter Guwch. Zie ald. Hiertoe behoort ook Gichen, Gigchen, Gigchelen, of Giggeljen, cachinnari, jocari, sannari. Dit laatste Giggeljen gebruikt men nog vaak in Friesland, wanneer iemand met zotte gebaarden en houding ergens om verzoekt. Het leystu to giggeljen, zegt eene moeder alligt tegen een kind, dat haar met eenige potzige houding om iets verzoekt. Zie meer meer bij Guwch. In Gigagen of Gegagen, in Gijsjen, en

andere woorden zit datzelfde *Gi* of *Gie* of *Gich*, al na mate er meerder of minder kracht in 't woord moet zijn. En zie daar de grond van veler woorden oorſprong, die tot de klanknabootſende behooren.

GIDZE, een gids, II d. 87. Zie *Bilderdijk*, *Weiland*, enz.

GJEALPJEN, een zeer oud, veelbeteekenend, klanknabootſend woord, dat in het algemeen van alle geluiden wordt gebezigd, die ſterk en treffend zijn, vooral van 't *Golfgeklots*, en wat daar Fig. mede in verband ſtaat. Zoo vindt men *Gjealpjen*, voor golpen, golven, ſtroomen, vloeijen, ſpoelen, gulpen, gudſen, ſtolpen, klotſen, enz. I d. 90, 139, 166. Ja zelfs vindt men het Bedrijv. voor overſtroomen, als met den vloed bedekken, I d. 205. Doch deze active beteekenis vindt men meer in de zamengeſt. *Oer-gjealpjen*, *Oer-gjolpjen*, *Uwt-gjoalpjen*. Zie ald. — V. h. *Gjealpe*, een gillende uitboezeming, zucht, I d 21. Zamengeſt. *Gil-gjealp*, een gillend geſchrei, I d. 167. — *Gjealp* (Gen. *Gjealps*) uitſtorting, ſtroom, vloed, I d. 193, II d. 74. Zamengeſt. *Gjealp-trien-eag-wiet*, een ſterke vloed van tranen, I d. 94. — *Gjealpe*, bijvoegl. N-W. b. v. *'t Gjealp'reamar*, de golvende, ſtroomende, roode zee, I d. 47. — *Gjealpe ſtroam*, golvende, vlietende, ſtroom, I. 109. — *Gjealp*, Bijw. luidkeels, hardop, I d. 55. Met een geweldige uitſtorting, Fig. hevig, geweldiglijk, I d. 72, 86, 187, 206, 210. *Op 't gjealpst*, met de geweldigſte overſtrooming, op 't hevigst, I d. 104. — *Gjealp*, Bijw. met eenen gulp; op een' bof, plotsling, weldra, welhaast, eerlang, I d. 91. — Bij de Tijdgenooten van onzen Dichter vindt men deze woorden ook meermalen, b. v. *Gegalp*, *Kamph. Ps*. bl. 261, Stems ſterk-luydende *gegalp* (van de zee) ſterk golfgeklots. Voor *geſchreeuw*, *jammerkreet*, *Bredero*, bl. 458, Wel wat *gegalp* is dat? — *Gilpen* voor *tjilpen*, zingen (van de vogels) *Brunsvelt*, in *Klioos Kraam*, bl. 345, of *gilpt*, of *tilpt*, of *giert*, of *tiert*. — Voor *zwelgen*, *inzwelgen*, *verzwelgen*; *drinken*, *indrinken*, *uitdrinken*; ingulpen, uitgolpen, uitſpuwen, vindt men het dikmaals, b. v. *Hooft*, *N. H.* 177, 363, *Ingolpen*. *Bredero*, bl. 166, *Inne gulpen*. *Heemskerk*, B. A. bl. 353, *Ingegulpt* bloed. *Kamph. S. R.* bl. 245, *uytgegulpte* glazen, voor uitgedronken, enz. Vergel. wat wij bij *Gâl* gezegd hebben, en voeg hier nog bij *Kiliaan*, in *golpen*, *gulpen*, *golve*, *golvighe*. *Teutonista*, *in cleps*, *gelps*, die veel onnuttelijk cal-

let. *Junius*, in *gulf*, *gulp*. *Wasſenb. Bijdr.* II, 37. Zamengeſt. *Triene-gjealp*, zie ald.

GIEL, geel, I d. 34, 51, 67. Zamengeſt. *Giel-eag*, *Geeloog*, I d. 81. Zie *Korte Aant.*

GIERG, GIERGE, gierig, vrekkig, hebzuchtig; begeerig, gretig, II d. 90, 99, 114. — *Gierig*, voor *karig*, *bekrompen*, *deun*, I d. 44. — *Gierigheyte*, gierigheid, hebzucht, II d. 90, 92, 103. — *Gierſeck*, een gierigaart, geldzuchtige, I d. 151, II d. 92. — *Giergert*, gierigaart, II d. 106. — In de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 157, *De Gijrgens* (lees *giergens*) de gierigheid. Vergel. over Z-N-W. van dien aard *Wasſenbergh*, *Bijdr.* I, 119. Waarbij nog veel voorbeelden kunnen worden gevoegd, b. v. *Hooft*, *Ged.* bl. 86, Dat *verborgens*. *Baardt*, bl. 9, Mijn *ſchryvens*, enz. Vergel. *Wasſenb. Bijdr.* I, 153, Noot. *Maerlant*, II, 41, 58, *Giere*, voor *gierigaart*. Dezelfde, II, 418, 47, *Giergeliker*, (Comp. van *Giergelik*), met grooter begeerte. — Komt van *Gieren*, (*geeren*) eigenl. *inhalen*, *beſcheeren*, *beſchaayen*; *begeeren*; *ergens naar janken*; *roepen*, *ſchreijen*; in welke laatſte beteekenis *Kamph.* het gebruikt *Ps.* bl. 412. Het is met dit W-W. gelegen, als met het Lat. *Deſiderare*, dat 1°. begeeren, verlangen, 2°. misſen, 3°. treuren, betreuren, beteekent. — Hiertoe behoort ook *gieren*, *geeren*, inſchranken; ſchuins loopen. — *Geld-gieren*, als 't ware, gieren (bekende roofvogels) die het geld rooven, *Bredero*, bl. 133.

GIEZ, ganzen, I d. 57, 72, 174, II d. 4, alwaar de oude Grammaticus zegt: *Goez*, plur. *Giez*, non *Goezen*. Intusſchen is 't meerv. *Goezen* thans reeds lang in gebruik. — *Kiliaan*, *Gheus*, *goes*, anſer ſæm. Zie *Goez*.

GIET, gaat, 3 perſ. praes. Indicat. van *Gean*, I d. 5, 33, 54, 61, 67, 69, 72, 126, enz. *Melis Stoke*, I, 420, enz. *Gheet*. En zoo ook *Maerlant* I, 23, 34, enz. *Gaet* heeft echter ook *Stoke*, VIII, 427, wat *gaat u over*, d. i. komt u over. — *Gietme*, gaat men, I d. 52. — Deelw. *Gien*, I d. 91, II d. 75 en *Ginzen*, I d. 69. Zie *Beginzen*. In de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 165, Te rie *genzen*, te rade gegaan. — Verled. Tijd *ging*, I d. 1, 9, 36, 109, 112, 130. — *Gingt*, ging het, I d. 138. Meerv. *Gingen*, II d. 82. *Waatze Gribb.* bl. 31, *Ik gijngh*; doch *Ik gongh*, bl 51, 79, 81.

GIJZJEN, ſchateren, lagchen, ſpotten, I d. 53. — Zamengeſt.

Gijz-gobbjen, al schaterende lagchen, ginnegabben, II d. 50. Zie *Wassenb. Idiot.* — *Gijz-tuwt* (*deads*) de gapende muil des doods, I d. 213. *Wijd-gappjende Gijz-tuwt*, II d. 70. Het schijnt verbonden met *Guijse*, sanna, irrisio, illusio ore distorto: en hetzelfde te zijn met *Guijsen*, *Guyten*. Vergel. *Kiliaan*, ald. — *Guwzjen*. *Guwtjen*.

GIJSSELJEN, geeselen, II d. 97. *Bredero* gebruikt *Giessèlen*, bl. 332, 366, en 813. Ik houd dit woord voor verwant met *Gispelen*, voortd. W-W. van *Gispen*, van *Gispe*, flagellum, lorum, verber. Het woord *Gispen* wordt zoo door *Bredero*, bl. 281, gebruikt, Als u de Beul wat *gispt*, dan is 't nog tijds genoegh. En bl. 548, Woud ick van de scholiers van 't groote school wel sien *gispen*. — *Gispelen* leest men bij *Bredero*, bl. 385, Veursecker soo wordt hij binnens kamers wat *egispelt*. — Hiervoor vindt men *Quispelen met roén*, bij *v. d. Veen*, bl. 127. — En *Wispelen*, b. v. *Wispelen* met zijne wiecken, bij *Hooft*, *Ged.* bl. 96. Waarvoor onze Dichter zegt *Wieck-wispelen*, Voorberigt, bl. XXVII. En *Starter* gebruikt het van een hondtje, dat met zijn staart heen en weder slaat, bl. 165, a, Het wiggelt, het waggelt, het *wispelt sijn staert*. Dit noemt *Bredero*, bl. 409, *Wispelstaerten:* anderen *Quispelstaerten*, *Kwispelstaarten*. Men weet dat de G, W, en QU wisselletters zijn. Trouwens, *Gissen*, hoewel het nu alleen de Figuurl. beteekenis heeft behouden van *ergens naer te raden*, beteekende in den eerste ook *ergens naer slaan*, bijna zoo als *Aeneas* doet bij *Virgilius:* Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc, in partesque rapit varias, perque omnia versat. De Latijnen gebruiken er ook het woord *Conjicere* voor. Het voortd. W-W. *Gisselen*, zal dan ons woord *Gijsseljen* zijn, want tusschen de I en IJ was voorheen dat onderscheid niet, dat er nu is. Zoo zegt de *Teutonista* voor *Ghissen*, dat hij op bl. 84 gebruikt, op bl. 107, *Ghijssen*, conjicere. Vreemd zou het ook niet zijn, zoo men hier toe bragt *Ghijselen*, *in carcerem*, *in custodiam dare*, *conjicere*; *nunc obsidem capere*, per metonymiam. *Bilderdijk* leidt *geessel* af van 't oude *Ees*, verwant met *ast*, *heester*, het Lat. *Esculus*.

GIJSTEN, bijw. driftig, haastig, voortvarend, II d. 105. Dit nog zeer gebruikelijke woord stamt vermoedelijk af van 't A.

S. *Gijst*, gist, gest, fermentum. De overgang van de eene in de andere beteekenis is gemakkelijk, en wijst zich zelve aan. Vergel. *Junius* in *Yeast*. En *Gijsten* staat voor *Gijstig*, gelijk *Grijmmene* voor *Grijmmelig*, enz.

GINNEN, gunnen, I d. 4. — *Ginst*, gunst, I d. 163, 166. — *Ginstig*, gunstig, I d. 41. Zie *Gunnen*, *gunst*, *mis-ginst*.

GIN-DEY, goeden dag! (eene gewone groete) I d. 4, 92. In *Waatse Gribb. Brill.* is dit onderscheiden uitgedrukt: *Goe dey*, bl. 31. *Gin-dey*, bl. 44. *Gen-dey*, bl. 55, en ald. ook, gelijk bl. 49, *Goedin dey*; *Goen dey*, bl. 77. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 152 *Goe dei.*

GIN-NACHT, goeden nacht! II d. 75. — *Gen-avondt*, *Baardt*, bl 153. *Genavent*, Dezelfde, bl. 30. — *Goén-morgen*, *Hooft*, *Ged.* 9.

GIRZJEN, aanranden; steken, wonden, I d. 158. Mey in Swird *girzet* my mijn sinne. — *My girzmet*, mij deert, mij verdriet, mij ijst, I d. 105. Beide deze woorden schijnen uit eene bron, want gelijk van *Tieren* komt *Tiermen*; van *Kieren*, *Kiermen*, zoo komt van *Girzeñ*, *Girzmen*. Vermoedelijk is het hetzelfde met *Giersen* i. e. *Gieren*, avide petere, inhiare, bij *Kiliaan*. Hier toe komt mij voor ook te behooren *Ghersselen*, horrere, horrorem habere, *Kil.* En door omzetting der R, *grijsen*, *grijnsen*, ringere, os distorquere — fremere, frendere, — flere, plorare. *Grensen*, *grensen*, ringere. *Gresen*, terrere, enz. Zie wat wij zeggen bij *Grijzjen*. Het grondwoord van allen is *Gieren*, ringere; dein terrere, tum sequi. persequi, impetere. Ook *giert* men, d. i. trekt men een scheven mond, als men *weent*, vooral is dit het geval bij kinderen. Van de beteekenis van *aanvallen* heeft men *Gier*, een' bekende vogel. Zie *Grijz*.

GISSJEN, zie *For-Gissjen*.

GITTE, zwarte, I d. 48, *Gitte ebb'ne doppe*, zwarte ebbene doppen (in albast gevat). *S. A. Gabbema*, in *Klioos kraam*, bl. 355. Haar *gitte* fluijer. *Huijgens*, bl. 102, *Gittige* Crijstal. *V. d. Veen*, *Raets.* bl. 22, *Gittige* bruijn oogen. Nog zegt men *Git-zwart.* Het *Git*, gagates, heeft hieraan zijnen naam geleend. Vergel. *Junius*, in voce *Jeatstone*, *Kiliaan*, in *Ghet.*

GLANZE, glans, I d. 13, 83, 91, 116, 124, enz. — Zamengest. *Glanz'-gleaun*, glans-gloorende (van de zon) I d. 186.

— *Glanz'-wille*, een ſchitterende vreugde, d. i. zeer groote vreugde (grondtekst *vrolijkheid*) I d. 224. — *Glanz-wirck*, Voorr. des 2 druks, d. i. puik- en pronk-werk. — 't W-W. *Glanzgjen* en *Glanzjen*, glanſen, glinſteren, ſchitteren, I d. 116, 119, 155, 207, 208, 209. Verled. Tijd en Deelw. *Glanzge*. – Zamengeſt. *Glanz-op-deagjen*, het opdagen van glanſend licht, I d. 127. — *Glanz-gloarjen*, glansrijk ſchitteren, I d. 14, 48, 90, 206. — *Glanz-ſloyte*, glans-fluiting, lichtkaatſing, I d. 89. Ook de Tijdgenooten gebruiken dit woord. *Kamphuijzen*, *Ps.* bl. 134, In ſchoonheyd *glanst* en flonkert in haar goud. – *Omglanzen*, Dezelve, *Ps.* bl. 56, met eer en roem *omglanst*. Komt van *Glas*, *Glez*. Zie ald. In dit woord en eenige volgende is de L een wortelletter.

GLED, GLEDDE, glad, glibberig; blinkend, ſchitterend; fraai, ſchoon, mooi, I d. 1, 64, 158, 202. *In gledde ſortgong*, een goede, voortreffelijke voortgang, II d. 43. – Bijw. b. v. *Gled blinckjen*, op eene ſchitterende wijze blinken, I d. 219. – *geheel*, *gansch*, b. v. *Gled ſorlern*, I d. 24. – *Gled forſitten*, I d. 74, II d. 86. — *Gled opweagje*, I d. 84. — *Gled omkeere*, I d. 102. – *Gled fordien*, I d. 141. — *Gled oer-mocht*, I d. 171. — Voor *volkomen*, *allezins*, b. v. *gled ſolnuwget*, I d. 207. — *Gled leert*, I d. 88. – Zamengeſt. *Smoar-gled* — *Gaest-gled*, zie ald. — Als Bijw. gebruikt het *Hooft*, *N. H.* 419, op dezelfde wijze, b. v. *glad af betaald*. *Kiliaan* neemt ook *glad* voor *gland*, wanneer hij het vertaalt door *gloedig*, *gloedende*.

GLEÔN, gloeijende, glandig, heet, hittig, ſchitterend; vurig, driftig; I d. 10, 23, 75, 101, 102, 141, 227. *Gleaun*, I d. 183. – V. d. 't *Gleon*, de gloed, het vuur, I d. 58. — *'t Gleaun*, I d. 14, 166. — *Gleaunte*, hitte, gloed, glandigheid, II d. 75, 78. — Zamengeſt. *Glanz-gleaun*, zie ald. — *Gleon'-gloar'-glanz*, de gloeijende gloor-glans, I d. 222. — *Afegab. Glia*, gloeijen, bl. 163. *Baardt*, Plutons *glende* poel, bl. 15. *Glende*, toorts, bl. 126, 153. *Glende* kolen, bl. 153. — *Starter*, *Boert.* bl. 16, *Glandig*. Zie *Waſſenb. Idiot.* in *Glandig*.

GLEZ, het glas, I d. 79. Meerv. *Glezzen*. Zamengeſt. *Glezbruwckle*, zoo broos als glas, I d. 228. — De *glaasde* dochter van de glinſterighe ſon, *Hooft*, *Ged.* 268. Vitrea Circe, Horat.

GLIM, glim, glans, gloed, b. v. *Glim-namme*, een goede naam, roem, Fig. I d. 168. – Zoo zegt *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 8, *Glim* noch eer; bl. 56, Ere en *glim* — Voor *glans*, *schittering*, b. v. *Baardt*, *Ledenst.* bl. 91, Fig. niet een *blinck* of *glim* van blyheyt. Dezelfde, *Deugdensp.* bl. 47, en uit zijn oog quam niet een *glim*. Zoo ook *glimp*, voor glans, gloed; eer, b. v. *Baardt*, *Ledenst.* bl. 52, De *glimp*, de roem van de Natuyr. *Hooft*, *Ged.* 333, de *glimp* van een kers. *Teutonista*, *gelijmp*, eere. Het Bijvoegl. N-W. *Glimpig*, *Hooft*, *N. H.* bl. 5, *Glimpige* gezantschappen. — *Glimpeloos* gezicht, Dezelfde *Ged.* 319. — *Kiliaan*, *Glimme*, gloed, pruna. *Glimpen*, *glimmen*, ignescere. *Teuton.* *Gelijmpen*, themen, voegen, waelstaan, georloft wesen, licere, decere, congruere. — Dit alles in een goeden zin; maar in een kwaden zin, *Huijgens*, bl. 25, *Glimp* van buitenwerken. Dezelfde bl. 89, De werelts *glimpen*. *Geestdorp* in *Klioos kraam*, bl. 361, om dat sijn glans hun *glimp* verdooft. V. d. *Verglimpte* streeken, *Kamph. Ps.* 87. Schoon *geglimpten* leugenschijn, dezelfde, bl. 307. *Verglimpen* voor zijn glans verliezen, Dezelfde, bl. 338. Conf. *Junius* in *Glimmering* et *Glimpse*.

GLINSTERJEN, glinsteren, schitteren. V. d. Zamengest. *Glinstre-gloarjen*, glinster-glooren, sterk schitteren, I d. 219. — *Glinsterjen*, van de oogen, het hair, *Waatze Gribb.* bl. 5, 10. *Kiliaan*, *Glinsteren*, *Glisteren*, scintillare, fulgere. — *Glenster*, i. *Glinster*, scintilla.

GLJOERJEN, gluren, zien, I d. 53, 59, 181. — Loeren, beloeren, belagen, I d. 98. — Uitzien, verlangen, I d. 114. — *Gljoercktjen* (Verl. Tijd *Gljoercke*) voor verlangen, II d. 66. — Zamengest. *Eag-dol-gljoerjen*, met de oogen nederzien, I d. 197. — *Gljoer-ægjen*, gluuroogen, I d. 211, II d. 47, 62. — *Gljoer-eage*, gluuroogig, I d. 32. — *Gljuercktjen*, hetzelfde als *Gljoerjen*, I d. 149, 169. Zie *Be-gljoerjen*, — *Oon-gljoerjen*, — *Oon-gloercktjen*, — *Æg-gljoercktjen*, — *Treast-gljuercke*. — *Kiliaan*, *Gluyeren*, *Gluyer-ooghen*, *Glueren*, nictare. — *Gloeren*, *Gluyeren*. — *Glaer-oogigh*, caesius sive glaucus oculis. — *Glaerende ooghen*, oculi caesii. — *Hooft*, *Ged.* bl. 174, *Gluiroogen*.

GLOARJEN, glooren, schitteren, I d. 127, 221. — Zamengest. *Gloarre-glansjen*, schitteren, uitblinken, I d. 87. Verled.

Deelw. *Gloar-glanze*, met gloor omglansd, I d. 228. *Gloar*, gloor, glans, Fig. roem, eer, I d. 26, 165, 212, 215, 218, 231. *Glory* voor gloor, gloed, (een warme ſtoof) *V. d. Veen*, *Raetſ.* bl. 3. *Bilderdijk* leidt het af van *Gliezen.* En zoo ziet men de verwantſchap tuſſchen dit, en *Glez.*

GLOED, een gloed; hette, b. v. des toorns, I d. 211. — Zamengeſt. *Fjoer-gloede*, vuurgloed, II d. 71. — *Herte-gloed*, hartelijke liefde, I d. 121. — *Sinne-gloed*, zonne-gloed of hette, I d. 91. — *Gloed-goune*, met een gloed als van goud ſchitterende, I d. 222. — *Gloey-gleón*, gloed-heet, I d. 219. *Gloet* voor *vlam*, *M. Stoke*, IX, 363. — *Gloey-heet*, *Hooft*, *Ged.* 221. — *Gloeij-rood*, Dezelfde, *Ged.* 235. — *Gloedig* (toorn en gramſchap *gloedig*) *Geuſe Liedb. Glede*, gloed, *Aſegab* bl. 163. Verwant met *gled*, *glad.*

GLOERJEN, glooren, recreari, refici (*Kil.*) I d. 8. Zamengeſt. *Ljeaf-gloerjen* (als Z-N-W.) liefdegloor, liefdegloed, II d. 66.

GLUWP, de gluip, loer. Meestal Fig. b. v. *Tjueſtre-gluwp*, heimelijke zonde, (grondtekst) I d. 123. — *Gluwp-kuwlle*, een bedekte kuil, I d. 202. — *Gluwp-ontijgge*, verborgen misdaad, heimelijk kwaad, I d. 130. — *To gluwp*, Bijw. ſteelswijze, heimelijk, ter sluik, I d. 143. — *gluwppen*, heimelijk, bedektelijk, in stilte, II d. 75. — *gluwp-nijtgjen*, heimelijk bespotten, I d. 184. — *Kiliaan*, *gloepe*, *gluype*, decipulum. *Teutonista*, *Glijppe*, ſciſſura, ruptura (in *clave*) — Met de oogen *gluipen*, *Van der Palm*, Spreuk. X, 10. — *Glup-betenen* hunt, op de loer liggende en bijtende hond, *L. R. van Wedde*. bl. 86, Noot.

GLIJDEN, glijden. Zie *ont-glijden. Gliden*, *Maerlant*, II, 396, 171. Maar *geliden*, voor *verloopen* (van den tijd) Dezelfde, II, 88, 7. — *Hooft Ged.* 363, Hoogmoed laten *glyen*, d. i. laten varen. — Zich laten *glyen* t' hunner bede, Dezelfde *N. H.* 626, d. i. zich schikken plooijen. — Het verwante *glippen*, *Kamph. Ps.* 293, voor weggaan, vertrekken. Dezelfde, *Ps.* 68, 329, en *Hooft*, *Ged.* 80, 96, *glissen* voor *glijden. Kamph. Ps.* 114, 118, *vergliſſen* voor uitglijden. — uit *Ge* en *lijden.*

GNEP, gnap, knap, zindelijk, net, (vooral in kleeding) I d. 12, 91. — *Gnepper-gled*, fraai uitgedost, wel gekleed, I d. 64. Thans zegt men (meen ik) alleen, althans meestal, *knap*, *knaphánnig*, en dit ook voor *ſchuelijk*, als Bijw. b. v.

In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 21. — *gnap* voor *geheel* b. v. *gnap af/nijen*, *Bredero* in 't *Moortje.*, bl. 306, als Bijw. Maar als Bijv. N-W. voor *knap*, *wel-onthouden*, Dezelfde, bl. 768, en 796, nog *gnap* en *gnut*, (van kleederen) — *Kiliaan*, *gnap*, *knap*, gnavus. In welke beteekenis de Friezen dit woord ook kennen, b. v. Een *knappe* gast, jongen, meid, kind, enz. voor *vlijtig*, *oplettend*, *werkzaam*, *handig*.

GNIERDJEN, (to) toe-fnaauwen, toe-graauwen, toe-bijten, exprobrare. Zie *To-gnierdjen. Gnorjen.*

GNOD. Al wat gering en slecht is in zijne soort, noemt men in de zamenleving nog *gnud*. Onze Dichter schijnt er mede te hebben aangeduid *kort en slecht kruid* of *gras*, gelijk aan de lage wallen en sloots-kanten doorgaans groeit, en dat de Friescho landlieden *vlot-gras* (*Flot-gers*) noemen. In dit geval, vertaal ik den eersten regel van het Derde Sneldicht aldus: De Ooijevaar trapt, plomp in 't vlotgras, over het goede kruid heen, en zoekt den puit (gelijk men hier zegt) d. i. den vorsch of kikkert. Nog tweemalen komt dit woord voor, en wel met *dol* — *gnoddol*, als een bijw. voor *neder*, *vlak neder*, I d. 196, 202. Over de afleiding des woords raadpleege men *Hoekstra*, *K.* & *L. Bode* voor 1814, N°. 3, bl. 43-46. Van *Gnod* schijnt een aanverwant te zijn *gnob*, waarover men zie *Wassenb.* in *Idiot.*

GNORJEN, knorren, grommen, I d. 29, 62, wegens ontevredenheid. — V. d. *Gnor*, geknor, gegrom; Fig. verwijt, beschuldiging, I d. 130. Zie *Begnorjen.* Ook de Tijdgenooten onzes Dichters gebruiken het woord dikmaals. *Broer Cornelis Hist.* bl. 283, sonder daer yet tegen te *knorren* of te *morren*. *Baardt*, bl. 349, het *gnorren* uit een varken-kot. *Hooft N. H.* 554, van 't *morren* aan 't *knorren* raken, (en hier uit ziet men de echte beteekenis) Dezelfde gebruikt ook *gnorten*, *Gedicht.* bl. 8. *Bredero gnorrich*, bl. 245, *gnorrer* (een grompot) bl. 506. Het woord is nog in volle gebruik, en schijnt met het vorige *gnierdgen* in verbindtenis te staan.

GNUWJEN, gnouwen, knouwen, binnens monds prevelen, mompelen, ore compresso mussare, I d. 169. De kracht van dit woord zit in de *GN* of *KN* (want G en K worden telkens verwisseld) en de eerste beteekenis schijnt te zijn, *drukken*, *per/en* (*pre/en*) *knellen*. De aanverwanten zijn

bijna ontelbaar, en geen wonder, want het denkbeeld, dat in dezelve oorspronkelijk zit, is geheel *zinnelijk*. Ons woord is hetzelfde met *knouwen*. De voornaamste verwanten zal ik hier slechts aangeven; dezelve zijn: (knaven) knauwen, (knabben) knabbelen, knagen, knappen, knarren, knaspen, knasschen. (Kneven) knevel, knevelen, (bij zamentr. knel, knellen) kneden (L-Fr. knettjen) knetteren, kneuzen, kneuzelen. (Kniven, kniben) knibbel (L-Fr. de knie) knibbelen, knipen, knijpen, knippen, kniezen, knijzen, knikken, knitten, knitteren, knispen. (Knoven, knoben) knobbel, knobbelen, knoffelen, knoest, (knuist) manus compressa, pugnus, knoeyen, knoeken. (L-Fr. knawckjen) knoke, knokkel, knokken, knotte (L-Fr. knoatte, *Kil.* knutte) knotten, (L-Fr. knoattjen) knoop, knoopen, (of knop, knopen) knorre (L-Fr. knoarre) knouwen, knuiven, knuiffelen, knuffelen, enz. In alle deze woorden zit oorspronkelijk het denkbeeld van *drukken*, *knellen*, *persen*, maar in onderscheidene wijzigingen, gelijk gemakkelijk wordt opgemerkt uit derzelver welbekende beteekenissen.

De GN is meer Friesch, de KN meer Nederlandsch, over het algemeen. *Gnuwjen* (gnouwen) beteekent dan hier *met zamengedrukte, en op elkander gesloten tanden, binnens monds, mompelen, en al mompelende lasteren, kwaad spreken.* Voorts kan *gnuwjen*, (*gnobjen*, dat er mede overeenkomt) beteekenen, en beteekent het (zoo ik mij niet bedrieg) nog heden, *persen*, *afpersen*, *lastig vallen*, *te na komen*, *benadeelen*; ja zelfs *knoeijen*, *knoffelen*, *slaan*, *rossen*.

GOA, GO, gewest, distrikt, I d. 25, 59. — *Gou*, buurt, gebuurte, dorp, I d. 51. *Kiliaan*, *gouw*, regio, ager, rus, terra, pagus. Vergel. *Wassenbergh*, *Bijdr.* II, 25.

GOAD, GOADE, en GOD, Deus. Men vindt dit woord bijna op elke bladzij. Genit. *Goads* en *Gods*, meerv. *Goaden*, en *Goden*. *Godinne* en *Goadinne*, I d. 19. II d. 65. 73, 94. *Godheijten*, Godheden, II d. 65. *Godlijck*, goddelijk, II d. 111. — Zamengest. *Goad-æf-aerd*, van God ontaard, afkeerig, I d. 204. — *God-belyer*, Godvereerer, I d. 131. — *Goad-fjoerig*, met vurige liefde tot God bezield, I d. 176. — *God-forjitten*, God-vergeten, Godloos, I d. 108, 145. — *Goads-freeze*, Godsvrees, vrees (eerbied) voor God, I d.

61. — *Goad-freez'ne*, Godvreezende, I d. 159, 199. — *God-fruchtig*, I d. 63. — *Goads-frjuen*, Godsvriend, I d. 64, 69, 70, 71, 96, enz. — *Goad-from*, zeer vroom, I d. 225. — *Goadgeleerde*, een Godgeleerde, II d. 104. — *Goad-heylig*, Gode geheiligd, I d. 199. — *Goads-jefte*, Gods-gifte, beneficium divinum, donum dei, I d. 172. — *God-ljeaf* en *Goad-ljeaf*, Gode lief, bij God bemind, I d. 172, 173, 174, 175, 200, 212. — *God-leaz* en *Goad-leaz*, goddeloos, I d. 81, 97, 98, 99, 100, enz. — *God-leazheÿd*, goddeloosheid, I d. 122. — *'t Goads-lasterjen*, het Gods-lasteren, I d. 108. — *God-mÿld*, Goddelijk-mild, zeer goedgunstig, I d. 150. — *God-prealle*, Goddelijke praal, I d. 219. — *Goad'-preall'-namme*, Gods eernaam (Jehova), I d. 223. — *God-fillig*, Godzalig, I d. 194, 198, 223, enz. — *Goad-filligheÿt*, I d. 90. — *God-foon*, God-zoon, en zoon van God, I d. 73, 210. — *Goad-fpreck* (it) de Godfpraak, II d. 73. — *Gods-tjienst*, en *Goads-tjienst*, Gods-dienst, Godsdienstigheid, I d. 61, 155, 163, II d. 72. — *Gods-tjienstig*, I d. 53.

GOALD, goud, I d. 48, II d. 90, 92, 95, 98. — *goaldne*, gouden, van goud, II d. 91., 95. In de *Bÿdr. van Waffenbergh* bl. 168, *goold.* — *goolde*, *goolne*, gouden, gulden, ibid. bl. 156, 164. *Junius*, *Gold*. *Baardt*, bl. 152, *Goldt*. Zie *goud*.

GOAR, goor, bedorven, verflenscht, eigenl. daar een geurtje aan is, (*Kil. gore*, *gheur*) I d. 230. *Bredero*, bl. 378 *goor ftincken*, (van pis.) bl. 403, *dit goore goet*. *Baardt* bl. 326, *gore goet*; bl. 298, *gore wÿn*; bl. 248. Hiertoe behoort *guur*, of liever het is hetzelfde; gelijk *foar*, *fuur*; *loar*, luur, leur.

GOARRE, (gierge *goarre*) een gierigaart, gierige fpaarpot, II d. 99. — V. d. *goarrig*, karig, hebzuchtig (*dy goarrige giergheyt*) II d. 90. — *goarjen*, gierig zijn, besparen, bezuinigen, I d. 182, II d. 106. De *goarjende giergert*, de vrekkige gierigaart, II d. 106. *Kiliaan*, *Gorre*, fordidus, valde avarus. *Baardt*, bl. 248, de *goor'ge* vraetfe tijdt.

GOARRE, zekere ziekte, denkelijk de koorts, *korts* bij ons genoemd, II d. 59. Deze drie laatste woorden zijn één: De toepassing is slechts onderscheiden. Hiertoe behoort ook *goartig*, bij v. *goartig* (fic) *praet*, *Waatze Gribb.* bl. 52, fmeerige taal. Een *gortig* varken, enz.

GOBBJEN, gobben, gabben, ginne-gabben, cachinnari, I d. 53. Zie *Gijz-gobbjen. Kiliaan*, *Gabberen*, nugari, jocari. En zoo ook *Cats*, I, 563, c. *Ginne-gabben*, *Bredero*, bl. 312, 615. Misschien behoort hiertoe ook *Gibble-gabble*, garrulitas, sermo confusus, en *Gibe*, deridere. Conf. *Junius*, et ibid. et in *gabber*. — *Gobberjen*, gobberen, ergens zijn mond op zetten, inhiare, is zeer bekend in Friesl. — Misschien behoort ook hiertoe *Gobbelen*, vomere, eructare, *Kil. Teutonista*, *Buerde*, jock, spijt, scherts, *Gabberij*. *Buerden*, tobben, *Gabben*, jocken, geylen, schertzen, spelen, jocari —ludere. *Junius* in *Bourd.* Vergel. *Waesenb. Bijdr.* II, 42

GOE, goed, bonus, probus; bene, probe, I d. 1, 4, 14, 16, 42, 53, 60, enz. (*Kamph. Ps.* bl. 100, *goe'daad.*) — *Goed*, hetzelfde, I d. 4, 12, 24, 60, 84, enz. — *Goe*, meerv. in *Goe mannen! Goe-dægen.* — 't *Goed* voor 't goede, geluk, welvaart, heil, II d. 44, 105. — Voor bezitting, I d. 125, 130, 146, 151, enz. Meerv. *Goeden*, voor goederen, I d. 117, II d. 91, 93, 100. — *Goeën*, hetzelfde, II d. 115. — *Goedren*, hetzelfde, II d. 91. — 't *Goed*, voor alles, wat in 't Lat. res of negotium is, b. v. voor *boeken* en *papieren*, II d. 51. — Voor 't vee (*kleinvee*) I d. 96. De Boeren zeggen er nu nog voor 't *Lijts-goed.* — In 't *Libb. Jen A. Ysbr.* bl. 2, *goed* voor *snuiftebak*; bl. 52, voor *wittebrood*; bl. 28, voor *eenigen*, b. v. So ry az er *goed* binne. — *To goede*, ten goede (gedyen) I d. 77. — V. h. *Goedigh*, goedig, goed, I d. 146. — *Goeheyte*, goedheid, II d. 112. *Goeheyt*, I d. 112, 125, 148, 185, enz. — *Goedigheyt*, I d. 109. *Hooft*, *Ged.* 22, enz. — Zamengest. *Goe-dægen*, goede dagen, geluk, II d. 94. — *Goedied*, weldaad, I d. 117. *Kiliaan*, *Goeddaed.* — *Goe-diedig*, weldadig, I d. 118. — *Kamph. S. R.* bl. 418, 436, *Goed-dadig.* — *Goed-dader*, dezelfde, ibid. bl. 418, en *Bredero*, bl. 499, *Goed-dadigheyt.* — *Goe-dwaen*, goed-doen, I d. 107, d. i. weldadigheid. — *Goe-freed*, Goedevrijdag, I d. 210. *Kiliaan*, *Goeden vrijdagh*, soteria, dies parasceves, dies Veneris *Sanctus.* Want *goed* is *heylig.* Zie *Huydecoper* op *Stoke*, VII, 1155. Van hier nog in 't Liedje: *Sint Niklaas goe heylge man*, enz. — *Goe-great-diede*, groote weldadigheid, I d. 167. *Kiliaan*, *Grootdadigheyt*, magnificentia. — *Goe-keap*, goedkoop, I d. 166. *Bredero*,

bl. 198, Hy gaet wel *goekoop* mee, als hy de vrije slemp het — *Goe-kinne*, goedkeuren, II d. 81. — *Goe-moeds*, goedsmoeds, Voorr. — *Goe-mannen!* goede mannen! als Bijw. I d. 53. *Starter*, Mel. Thijsz. bl. 1. *V. d. Veen*, bl. 370, ja *Bredero* zelfs *Gemannen*, bl. 284. *Goe-man*, in 't eenv. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 39. — *Goe moarn*, goeden morgen, II d. 71. (Zie *Gin-dey*.) — *Goe-njue*, goedgunstigheid, II d. 49. — *Goe-njue-mijld*, goedgunstig en genadig, I d. 215. — *Goe-tincken*, 't goeddunken, II d. 116. — *Goertier*, (*van goede tier*) goedertieren, I d. 156, 185, 189, 201. — *Goertierne*, I d. 124. 148. 198, 211. *Goedertier*, leest men ook bij *V. d. Veen*, bl. 420; *Starter*; bl. 111, en *Hooft*, *N. H.* bl. 324. — *Goertiernheyt*, I d. 131, 148, 153, enz. — *Goertierlijck*, I d. 119. — *Goertierlijckheyt*, I d. 118.

GOEZ, een gans, anser, II d. 4. *Kiliaan*, *Goes*, *goese*, gans, anser. — *Goese-plomme*, een ganzen-pluim of veder, I d. 4. *Waatze Gribb.* bl. 48, *Guwse-ay*, een ganzen-ei. In zekere Zamensp. lees ik *Gwse-bonck*. Meerv. *Giez*, zie ald.

GOL, GOLLE, gul, mild, openhartig, eigenl. uitstortend, I d. 88, 150, 173, 174, 175, 193, 212. Zamengest. *Gol-hertig*, gulhartig, Voorr. — *Gol-hertigheyte*, II d. 43, 55. — *Gol-uwt*, gul uit, openhartiglijk, II d. 45. Schijnt tot *golven*, *gulpen*, gieten, uitstorten, te behooren. Zie *Gjealpjen*. Misschien mag men hier ook toebrengen *Geil*: *Gullen*, absorbere, *Kil Gulsigh*, gulosus, Kil: *Gulpsch*, thans *Wulpsch*, voor verkwistend, enz. Vergel. *Bruining*, *Synon.* I, 155.

GONG, (*ick*) ik ga (van *gongen*, gangen.) I d. 10, 20, 24, 155, 216. Ook zoo bij *Waatze Gribb.* bl. 52. — *Gong*, ga, (Gebied. Wijze) I d. 2, 10, 62, 112. Bij *Waatze Gribb.* bl. 6, 90, *gong hinne*, ga heen. In de *Bijdr. van Wassenb.* I 140, *gang*. *Maerl.* II, 291, 39, *ganc henen*. Idem, II, 298, 35, *ganc voert*. — *It gong*, het ga, I d. 63, 84, 99, 123. Zie verder *Gean*, - *Ging*, en *Ney-gong*, uit welk laatste woord blijkt, dat onze Dichter ook *gong* heeft gebruikt voor den Verled. Tijd, die men insgelijks, althans driemalen, in *Waatze Gribb. Brill.* leest, bl. 51, 79, 81. Zie *giet*. Trouwens in de oudste Taal kende men weinig of geen onderscheid tusschen dat gene, wat wij nu Tijden noemen. Vergel. *Huijdecoper* op *M. Stoke*, I, 1099. III, 1486. En onze *korte Aanteek.* I d. 164; reg. 10, en elders. Alles is,

in dit opzigt, met den tijd, gekneed, geknoeid, en gekneld aan zekeren regel en orde. En dit doen wij immers ook in onzen Leeftijd, niet min dan onze Vaderen en Voorvaderen deden. Gelukkig, zoo de Taal valt onder de handen van een ervaren' Kneder, die niet met kneden het eigenaardige en oorspronkelijk-schoone verkneedt en wegkneedt!

GONZJEN, gonzen, van byen, muggen, vliegen, enz. I d. 57. overdragt. voor 't *gerucht* en gebrom, (rumor) der Faam, I d. 88. *Kiliaan*, *Gonsen*, susurrare. *Baardt*, bl. 301, daar 't bij 't scheijden op een *gonsen* gaat, d. i. fluisteren. In Friesland heeft het nog de beteekenis van zich grommend te laten hooren, en verschilt niet veel van *gránzjen*. Jonge! het leijlu to *gonzjen*! Zie *Oon-gonzjen*.

GORDIJNNE, een gordijn, I d. 141, 206. *Maerlant*, *Cortine*, I, 132, 58, II, 60, 10. Vergel. *Burman*, *Aanmerk.* II, 49. *Junius* in *Curtain*. *Kiliaan*, *Gordijne*, cortina. *Bredero*, bl. 85, *Gardijn*.

GOU, Zie *Goa*.

GOUD, aurum, I d. 2, 4, 56, 64, 95. — *gouden*, van goud, gouden, I d. 2, 11, 27. En *goune*, hetzelfde, I d. 4, 5, 9, 18, 21, 23, 31, 34, enz. alwaar het menigmalen een vleiwoord is. Zie *goald*.

GOUNE, (goene) een gulden, guldens, I d. 68. Dit moest eigenl. volgens 's Dichters spelling zijn *Guwne*, gelijk men het zeer wel gespeld vindt in *Waatze Gribb.* bl. 47, 69, 91, enz.

GRAEF, een graaf, comes, I d. 4.

GRÆF, het graf, I d. 16, 22, 40, 41, 42, 43, 44, 75, enz. Tweede Naamv. *Græfs*, I d. 106, 117. Meerv. *Græven*, I d. 90. — Zamengest. *Græf-schrifte*, grafschrift, I d. 86. — *Græf-tuwt*, mond des grafs, I d. 210. — *Græfs-tuwt*, I d. 142. — *Kiliaan*, *Graf*, *graft*, *grave*, *Junius*, *Graft*, *grave*, *grieve*, *groove*. *Melis Stoke*, *Grave*, III, 7. *Kamph. S. R.* bl. 406, *graf* en *graft*.

GRAEYEN, greyen, schreijen, krijten, gieren: roepen, schreeuwen, I d. 113, 152, II d. 75. *Gabbema* in *Klioos Kraam*, bl. 343, *Balken* en *greyen*. *Bredero*, bl. 597, Met uijtterlijck *gegrey*. *Cats*, I d. 76, b. *Kraeyen*, roepen. *M-G.* *greitan*. *Kiliaan*, *Graenen*, vagire. *Kamph. Ps.* bl. 168, en *Waatze Gribb.* bl. 64. *Gieren*, dat voor *schreyen*, wee-

nen, in Friesland, nog in volle gebruik is. Vergel. *Junius* in *Grede*. Zie *krijten*.

GRAUW, het graauw. gemeen, I d. 214.

GRAUW, graauw, ſtuursch, grimmig, I d. 222. — Bekend is *grauw*, voor *grijs*. B. v. *graeuwe oude*, d. i. oude grijsaard. *Maerlant*, I, 278, 24. *Teutonista*, *Gra*, grijs. *Graheit*, grijsheid. V. d. *graeuwen*, grijs zijn of worden, *Hooft*, Gedicht. bl. 427, en *grijst* en *graeuwt* van ſilvren hairen. — Niet min bekend is *graeuw* voor een *ſnaauw*, ſnerpend woord. V. d. *Een graauw geven*, *Hooft Ged.* 180. *Begraeuwen*, *Cats*, I d. 363, a. — Figuurl. van de zee, wanneer dezelve verbolgen en onſtuimig is. *Hooft*, *Ged.* 337, wanneer de zee gemartelt, met *graeuwen*, tegens 't ſwerk en jaght der wolken, ſpartelt. Behoort met *graeyen* tot eenen wortel, waartoe vermoedelijk ook gebragt moeten worden, *griemen*, *grimmen*, *grinen*, *grijnen*, *grinnikken*, of *grenikken*, enz.

GREFT, eene gracht, graft, I d. 72, II d. 76. Op welke beide plaatſen de 2de uitgaaf heeft *græft*, en op de eerſte plaats zelfs tweemaal. — Zamengeſt. *greft-kuwlle*, een gegraven kuil, een gat, hol, I d. 48. *Hooft* gebruikt *graft*. *Kiliaan* heeft *Gracht* en *Graft*. Hier toe behoort ook *græf*, *greppel*, (*Waſenb. Idiot*) en anderen, van *Graven*.

GREAT, GREATE, groot, I d. 42, 48, 49, 52, enz. *Greate*, grooten, aanzienlijken, I d. 83. — Compar. *greater*, I d. 214, II d. 55, 65, enz. Superlat. *Createste*, II d. 49. 69, 88, enz. – *Greatte*, grootte, grootheid, I d. 86, 161. — *Greatheyte*, I d. 167, II d. 74, 96. — *Greatelijcks*, grootelijks, ten hoogſten, II d. 56, 70, 79, 101. — *Greatsch*, grootsch, trotsch, I d. 155, 170, 188, 205, 214, waarvan *greatſchens*, trotschheid, in de *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 157, 161. (vergel. wat wij wegens die Z-N-W. op *eas* bijbragten bij *Gierg.*) — Zamengeſt. *Great - greate*, grootmagtige, I d. 164. – *great - achtge*, hoog-geacht, II d. 92. — *Great-bewittenſchipte*, groot-beweтenſchapte, zeer geleerde (een compliment) II d. 55, waarvoor *Hooft*, *N. H.* 369 heeft *welbewetenſchapte*, en onze Dichter zelf in zijn Voorber. *Hooghabel en Edel-bewetenſchapten*. — *Great-diedig*, grootdadig, grootmagtig, I d. 107, 108, 142, 197. *Hooft*, *N. H.* bl. 19 en Ged. bl. 352, en *Bredero* bl. 163, *grootdadigheyt*.

Great-magtig, grootmagtig, II d. 98. — *Great-macke*, geroemd, geprezen, I d. 205; maar voor grootgemaakt, opgevoed, II d. 97. - *Great-moedig*, grootmoedig II d. 69, 79; waarvoor *Kamph.* in eenen goeden zin gebruikt *Groot-hartig*, *Pſalm* bl. 66. *Great-op-jaen*, grootſpreken, roemen, ſnorken, I d. 101, 158, 162, (bono ſenſu.) — *Great-nammige*, beroemde, roemvolle, II d. 74. *Great-ſprecker*, een grootſpreker, pogcher, II d. 112. - *Great-hanze*, een groothans, groote Hans, I d. 88, 214. *Bredero*, bl. 754, Hy quam bij *Groot Hans*, bij *Kleyn Hans*, bij *Boeren* en bij *Heeren*. Dezelfde bl. 122, Die *groote weijtſche Hanſen*. *Dezelſde* bl. 149, Duske *Vederhanez* (ien groot Mongſeur-Karnel) ben ik hier ongewoon t' aanſchouwen. *V. d. Veen*, *Raets*. bl. 69, Een vloo verſchoont geen *groote Hansſen*. *Marnix*, *R. B.* fol. 141, verſo, Doe Paulus ſeijde, datter weijnige Rijcke en weijnige *groote Hansſen* in de Gemeente Christi waren. *Kamph.* gebruikt hiervoor *Grootert*, *Pſalm*. bl. 155, wat zijt gij, *Grootert*, zoo hoovaardig! Zie *Kiliaan* en *Weiland* in *Hans*. — Men vindt dit woord op onderſcheidene wijze geſpeld. In de *Bijdr.* van *Waſenb.* I 144, *Greæt*, groot; *Greætte*, grootte. Maar bl. 164, *gretſte*; bl. 152, 157, *Grette*, aanzienlijken; bl. 156, 159, *Gratte*. In *Waatse Gribb. Brill.* bl. 22, 28, 36, 37, 72 enz. *Greet*, *Greete*; bl. 60 *Grette*; bl. 2, *Grætte*, bl. 11, *Grætter*. - Onze Dichter zelf gebruikt meermalen ook *Gritte*, b. v. I d. 2, 7, 40, II d. 92, en *Grittigheijd*, II d. 90. Thans ſpreekt men het meestal uit *Greut*, *Grutte*, *Greutheid*, gelijk ik het zoo ook in kleine ſtukken, zamenſpraken, enz. vind.

GREYDE, greide, greidland; wei- of weidland, I d. 20, 72, 137. Zie *Waſenb. Idiot.*

GRIEMJEN, gremen, griemen, morſen; eigenl. zwart en dus vuil maken. Zie *Begriemjen*, *Uwtgriemjen*. V. h. *Griempin*, mors-pen, Voorr. XXX, waarvoor bl. XXVIII, *Jerrepin*, - om alle dwaen - to *begriemjen*. Vergel. *Waſenb.* in *Idiot* in *Griemen*, en de ald. aangevoerde Schrijvers. Voeg hier bij *Kiliaan* in *Gremeten*, maculare - *Gremen*, dolere, tristari. *Junius* in *Grime*, en *Begrime* in add. — De wortel van dit en eenige volgende woorden zit in de R, litera canina bij de Romeinen genoemd.

GRIJMJEN. Een klanknabootsend woord, waarvan de R (ge-

lijk wij reeds zeiden) het voorname beftanddeel uitmaakt (*Bruining*, Synon. II, 72.) en waarvan de grond ligt in *het vertrekken van den mond*, gepaard gaande met *tandgeknars*, hetwelk een teeken is van *toorn*, *fchrik*, en andere hartstogten, die het gelaat een verwrongene plooi geven. V. d. *Grijmjen*, grimmen, ftuursch zijn, vervaarlijk uit zien, I d. 67, gelijk een *Bolle beck* (Bullebak.) In dit geval heeft het woord veel gelijkheid met *Grijnjen*, *Grijzjen*, *Grijnzjen*, *Granzjen*, enz. Zie elk dezer woorden op zijne plaats. Zoo vindt men het ook bij *Hooft Gedicht.* bl. 178, alwaar Venus zegt: Daar niet en' wordt gegeven mijn zegen, is het naar: het *grijnst* en *grimt* er al. — V. b. de beteekenis van *fchriklijk*, *fchrikverwekkend*, b. v. *Grijmme*, een fpook, monster, vervaarlijk gedrogt, grijns, I d. 22, 115, II d. 63. Zie *Nacht-grijmme*. *Baardt*, *Ledenft.* bl. 48, Al de *grimmen*, al de fpooken. — *Grijmme*, grimmigheid, toorn, I d. 123, 149. Bij inkorting *Grijm* (*grijms*) 't gleaun jons *Grijms*, uwer verbolgenheid, uws toorns, I d. 166. *Kamph. Psalm.* bl. 452. De *Grim* van mijn vervolger. *Kiliaan*, *Grimme*, furor. Zie *Toarn-grijmme*. — *Grijmmerye*, fpookerij, bangmakerij, vervaardheid, II d. 63. — Als bijvoegl. N-W. *Grymme*, grimmig, ftuursch, vervaarlijk, beangftigend, bang, zwart, I d. 37, 91, 119, 142, 200, 227. II d. 90. *Kiliaan*, *Grim*, faevus, atrox, teter, ferus, ferox, torvus. Bij *Hamconius*, fol. 40, (van de kust van Noorwegen) da *grijma* herne. — *Grijmme*, bijw. grimmig, toornig, b. v. *Grijmme oonkijckjen*, grimmig aanzien, I d. 76. Gloerje ick blier, jæ loacket *grijmme* (fic) I d. 33. Zij ziet ftuursch, droevig (*gram* ook *droevig* bij *Stoke*, VI, 166) — V. d. al weder een Bijvoegl. N-W. *Grijmmene*; *it grijmmene tofál*, het verfchrikkelijk toeval, II d. 75. — Het W-W *Grijmmeljen*, grimmelen, graauwen, ergens zwart en vol van zijn, wriemelen, wrimmelen (Noordholl.) krielen, krioelen. Zoo zegt *Hooft*, *Ged.* bl. 103, van fchuiten zonder tal, *grimmelt* het op het Y. Dezelfde, bl. 461, En *wrimmelt* van het groote en kleine vee. Dezelfde *N. H.* bl. 82, op de muren *grimmelde* het van volk. In *Klioos Kraam* bl. 30, zegt *Jan Vos*: 't zal *grimmelen* van fchilders en poëten. *Kamph. Psalm.* bl. 221, Haar huijzen dicht van quel-gewormt liet *grim'len*: haar flaapvertrek van vorfchen walg'lijk *wrim'len.* —

v. d. *Te grimmel*, in groote menigte, *Kamph. Psalm.* bl. 292. In al dit grimmelend-volle en akelig-zwarte zit het denkbeeld van *fchriklijk* en *vervaarlijk*. — V. h. bij onzen Dichter: *Dy grijmm'le, dy fwartte on-gruwne*, die fchrikdonkere, die zwarte afgrond, I d. 116. Nog heden zegt men in Friesland *De loft is fo grijmmele* of *grijmmelig* (dit is toch hetzelfde) de lucht is donker, betrokken, dreigend. — *De loft grijmmelt*, de lucht ftaat droevig, en dreigt onweder, donder, enz. — Zamengeft. *Grijm-blix-tosck*, grimmig-blikfemende tand (eig. van een wild zwijn) I d. 86. — *grijm-gruwle*, verfchrikking, angst, vervaardheid, I d. 86. Zie *Nacht-grijm-gruw'le*. — *grijm-gruw'ljen*, zie in *Gruweljen*. — *grijm-hiettene*, grimmigheid, hitte des toorns, II d. 74. — *Oer-grymme*, zie ald. In 't *Libben fen A. Ysbr.* bl. 34 leest men: Men foe jin *forgrieme* (lees *forgrijmje*) zich vergrimmen. Zie *For-gramjen*. — *Grimmer* leest men bij *Jonctijs*, *R. O.* bl. 6, *ouwen Grimmer*, en bl. 76, *vijfe Grimmers*. *Bredero*, bl. 186, een *laccher* op ftraet, en binnenshuijs een *grimmer*. — Schoon is de plaats van *V. d. Veen*, bl 409, Dreijght, lastert, lieght, en vloekt, *grimt*, buldert, fwilt en berst. Zie *Oon-grijmmjen*. *Grimmelen*, contr. *grillen*.

GRIMMIJTTIGH, gram, gramftoorig, grimmig. Voorr. *Grimmijtig-hird*, zeer verbolgen, zeer toornig, I d. 169. Dit woord fchijnt zamengefteld uit *grim* en *hijttig*, en is dus eigenl. *Grim-hittig*, d. i. brandende van gramschap. In 't *Libben fen A. Ysbr.* bl. 51 leest men *grammijtig*. *Kamph. Psalm.* bl. 5 heeft *grammig*. Vergel. *Wasfenb.* in *Idiot.*

GRIEN, GRIENE, groen, I d. 2, 7, 69, 80, 89, 93, enz. *It grien*, het groen, groente, I d. 74, 139. — *Griente*, groente, I d. 20, 21, 44, 56, 75, 191. — *Grienjen*, groenen, groen worden, I d. 189. *Kiliaan*, *groenen*, i. e. *groeyen*, virere, virefcere. *Junius*, *Green*.

GRIJNJEN, grijnen, zuur zien, gezichten trekken, bang zien, fchreijen, ja zelfs grimlagchen. Zie *Oon-grijnjen*. *Kiliaan*, *grenen*, *grenfen*, *grijnen*, *grijfen*, *grijnfen*, *grinnen*, *grinden*, ringere. — *Grinden* i. *grimmen*, ringere, hirrire. — *Grenicken*, *grincken*, *grinckelen*, fubridere, edere rifus fardonicos, &c. *Teutonista*, *grijnen*, weynen, huylen, fchryen, enz. — Ook de Tijdgenooten van onzen Dichter gebruiken dit woord veelmalen. *Hooft N. H.* bl. 64, *Greenende*

heet de Prins eenen Bem. naastgezeten in 't oor. bl. 42. *Toegegreenzen.* — *Ged.* bl. 505, *Toegreens* my de eenzaamheyd met droevige vertooning. — *Marnix R. B.* fol. 164, Hij foude niet eens connen *grijnsen*, oft een *grilleken* maken. (Want *grillen* is uit *grimmelen* zamengetrokken.) *Kamph. Psalm.* bl. 59, Elk *grijnst* mij toe, en *schort* de lippen *op.* bl. 100, *grijnst*, knerst, befchimpt mijn droeven ftaat. — *Baardt*, bl. 151, Een crijgsman *grijnst* gelijk een beer, foo haast hij ziet een naeckt geweer. — *Bredero*, bl. 761, Ick heb al de weg gaen leggen en *grijnen*, d. i. fchreijen. — V. d. *Grijn*, een grompot. *Waatze Gribb.* bl. 11, *Dy aade Grijn!* en bl. 20, yen *aade Grijmbeck!* Vergel. *Junius* in *Grinn.*

GRIJPPJEN, grijpen, vatten, opvatten, I d. 99, 118, 159, 202. — Begrijpen, I d. 177. Verled. Tijd *Griep* (gelijk van *knijpen*, *kniep*) II d. 77. Ook elders vinde ik het zoo. Deelw. *grijppe*, II d. 93. — Zamengelt. *grijp-knijppjen*, aanvattende nijpen, correptum vellicare, I d. 99. — *Grijp-kloer*, een felle (*felgrijpende*) klaauw, I d. 168, 199, II d. 70. — Zie *Begrijppjen*, *Oon-grijppjen.* Vergel. *Weiland.*

GRIJZ, GRIJZE, grijs, graauw, I d. 22. — ijzig, akelig, grijzig, I d. 210 — oud, b. v. *grijze kât*, oude taal, Voorr. — Het W-W. *Grijzjen*, ijzen, fchrikken, als ware het, grijze hairen krijgen, I d. 12. In andere ftukjes vind ik: *Ik grijs* er for, en *mij grijst*, b. v. de *Burkerij*, bl. 8. - Ook dit woord en aanverwanten gebruiken 's Dichters Tijdgenooten meermalen. B. v. *V. d. Veen* bl. 381, Dat weerdig is befpot, befpout, *begrimt*, *begresen.* En in de *Raets.* bl. 115, fij *grijfelt* en *verschrikt* van 't lelijcke gelaet. — *Hooft Gridzelen* van vrees, *N. H.* bl. 140. Zie *Weiland* in *Griezelen.* *Grijzen* voor *grijs maken*, *Hooft Ged.* bl. 235, Als kennis *heeft gegrijst* uw groene vrijerfchapp'. — *Starter* in *Jan Soetek.* bl. 5, Mier een *grijs* gelijck, as ien mensch, d. i. *grijns*, *spook.* — *Grijselicken* vindt men reeds in den *Oude Holl. Dronk s. Geerden minne*, vs 526, voor *vertoornd*, *met een dreigend gelaat.* Zie *Clignett*, *Bijdr.* bl. 406. *Noot.* Vergel. *Kiliaan*, in *greijnsen*, *grijsen*, *grijnsen*, en *gresen.* *Teutonista*, *Gruijsen*, in *Anxten.* *Gruijseling*, in *Anxt.* — *Grijslic*, fchricklic, verveerlic. Zie *Girzjen*, *Grijmmjen*, *Grijnjen.*

GRITMAN, Grietman. I d. 1. Wegens de afleiding van dit woord zie men *Idsinga Staatsr.* I, 187. *Wassenb.* en *Weil.* in *Grietman.* In de O. F. W. leest men *Greetman.* Bij *Gabbema*, *Greetman* en *Grietman.* Bij *Martena*, *Grietman.*

GRJUES, gruis, verbrijzeld puin, I d. 135. — *gruwz*, I d. 188, 228. Zie *For-gruwzjen.* — *Kiliaan*, *gries*, *greus*, i. e. *gruys*, glarea, arena, et furfures. *Gruijs*, rudus, fragmenta lapidum. *Gruel*, *gruele*, fex et scruta frivola, supellectilia vetera et fracta. Vergel. *Junius* in *Gritt.* — *Bredero* bl. 198, Tot *gruys* hacken. Dezelfde bl. 546, Het *gruys* daar af ftuijven, d. i. het *ftof* daar af doen ftuiven. Dezelfde, ald. *gruijfigh* en *bemorst.* — *Hooft Ged.* 117, *Begruijfen.* Dezelfde, *Ged.* bl. 115, *Bekruyfen*, (bekroofen van het ftof.) *Cats* gebruikt ook *bekroofen*, I, 358, a. enz. *Broer Cornelis Hist.* bl. 105, In *krijfelingen* flaen. Vergel. *Weiland* in *Begruizen*, *Bekruizen*, *Gries*, *Grizel*, *Gruis*.

GROAT, gort, I d. 4. Zie *Jouw'ren groat!* *Kiliaan*, *Gruyte*, *gorte*, *grutte.* *Junius* *grout.* *Bredero*, *Starter*, *V. d. Veen* en anderen gebruiken vaak den uitroep *o Gort! bij Gort! o Gortelingen! Gort betert! Gut! Get! bij Gut!* enz. Maar men merkt weldra, dat deze woorden verbasterd zijn, en dat er door te verstaan is *God!*

GROED, groei, wasdom, I d. 95, 179. Van *groeden*, d. i. *groeyen.* Voor eene toegegroeide wonde wordt *groede* nog in Friesland gebruikt. *Wassenb. Idiot.*

GROEY, groei, aanwas, vermeerdering, I d. 173. — *Groeyheftig*, groeizaam, II d. 105. *Junius* in *Grow.*

GROETJEN, groeten, I d. 88. II d. 44, 45, 48, 51, 54, enz. Deelw. *groetge*, II d. 54, 92. — *Groete*, eene groet, II d. 49. — *Groetenisse*, II d. 46. — Wegens de afkomst van dit woord verfchillen de Lexicographi onderling. Vergel. *Junius* in *greet*, en de daar aangehaalde Schrijvers, en *Weiland.* — *Groetene* voor *aanvallen*, *aantasten*, *Stoke*, V, 597. In de O. F. W. is *greta*, *gretane*, geregtelijk aanfpreken, aanklagen. En zoo ook het zamengeft. *Bi-greta*, aanfpraak doen, aanklagen, in jus vocare. Dit wijst ons naar *greten*, *griten*, *grijten*, *krijten*, *crier.*

GROMMELJEN, grommelen, rommelen, I d. 211. *Kiliaan*, *Grommen*, *Grommelen*, grunnire, murmurare, mutire. *Ju-*

nius in *grumble*. — *grommelen*, *rommelen*, *trommelen*, zijn klanknabootſende W-W. Soms heeft *grommelen* veel gelijks met *griemelen*, *grimmelen*, *wriemelen*, *wrimmelen*. Zie *Weiland*.

GROUW, GROUWE, grof, grove; dik, groot, zwaar, I d. 161, 224, II d. 92, 111. *Waatze Gribb.* bl. 64, *grouw en klien*, dik en dun. *Kiliaan*, *grof*, *grove*, crasſus, ſpisſus, denſus, impolitus, rudis. *Junius* in *grow*, crescere, deducit a groven, i. q. *groenen*, *groeyen*, grandeſcere, incrementum capere. *Maerlant*, I 48, 55, *Grouf*, van het colosſus-beeld te Rhodus. Verwant aan *rouw*, *ruw*.

GROUWELJEN, (beter ware *Gruweljen*, gelijk elders. Zie *Duwen*, elders *Douwen*.) donderen, I d. 19. *Grouwen*, *grouwelen*, klanknabootſende W-W. gelijk *grommen*, *grommelen*, waar mede ze verwant zijn, hebben tot eerſte en hoofdbeteekenis *een grof gedruisch maken*, gelijk de *donder* doet. Van daar is de beteekenis van *vreezen*, en verder die van *afschrik hebben*, zeer gemakkelijk en natuurlijk.

GRUWELJEN, vreezen, II d. 90, Hij *gruwelt* to forliezjen, hij vreest vóór 't toekomſtig verlies. Deelw. *gruweljinde*, als Bijvoegl. N-W. ijsſelijke, ſchrikbarende, II d. 85. — *Mij gruw'let*, mij gruwt, ik gruw er van, I d. 71. — V. d. *gruwle*, een gruwel, I d. 112, 148, 158, 166. Meerv. *Gruw'len*, I d. 113. — *Gruwle*, Bijvoegl. en Bijw. gruwelijk, ijslijk, vreeslijk; boos, slecht, kwaad; zwaar, zeer. B. v. *gruwle-bitter*, zeer bitter, of (gelijk men in de converſatie meermalen hoort) ijslijk bitter, II d. 88. — *gruwle-diede*, gruweldaad, ſlechte daad, II d. 79. — *gruwle-dwaan*, hetzelfde, I d 105. — *Gruwle-gaest*, een booze geest, II d. 88. (T. K. gruwel-geest) *Gruwle-godleaz*, gruwelijk (dat is zeer) godloos, I d. 218. — *gruwle-grouw*, gruwelijk zwaar, I d. 161. — *gruwle-oerſtjolpe*, vreeslijke overſtrooming, zeer groote overſtelping (van zeewater) I d. 199. — *Gruwle omwey*, een vreeslijke omweg, I d. 191. Doch elk voelt, dat men hier lezen moet *On-wey*, om te krijgen, dat wij hier moeten hebben, *het ongebaande zondenpad* der Godloozen. Zie *On-wey* — *on-pad*. — *gruwle-ondjier*, boos, of verſlindend ondier, I d. 209. — *gruwle-onrjuechts-ſuwne*, gruwelijke ongeregtigheid mijner zonde, I d. 131 (vergel. grondt.) — *Gruwle-kât*, gruwel-taal, afgrijslijke woorden, I d. 152. —

gruwle-paed, het gruwel-pad, slechte zonden-pad, I d. 107. *gruwle-pleag*, gruwel-plaag, booze plaag, I d. 139. — *gruwle-tinsch*, booze gedachte, gruwelijk opzet, I d. 144. — *gruwle-stuwne*, een ijslijke stond, tijd van schrik en vrees, I d. 142. — *gruwle wellen*, bronnen van gruwelen, I d. 129. — *Gruwlijck*, bijw., grouwelijk, afgrijslijk, I d. 75. — *Grijm-gruweljen*, zijn donderende stem laten hooren, vervaarlijk donderen, I d. 113. — *Grim-gruwle. Nacht-grim-gruwle.* Zie ald. — Bij de Tijdgenooten van onzen Dichter vindt men dit woord ook zeer vaak. *Broer Cornelis*, bl. 220, en II, bl. 14, *ons* mag wel *grouwen.* Dezelfde, bl. 254, dat hem *grouwen* soude. Dezelfde bl. 233, sy moghen wel *gruwelen.* — *Bredero*, bl. 148, je *gruwt*, dat je 't siet. Dezelfde, bl. 432, Dat *mij grouwelt.* — *Hooft*, *N. H.* bl. 140, van de groote zee *gruwde hem.* Dezelfde, bl. 550, *My gruwt* te peynzen. — *Kamph. S. R.* bl. 353, Daer 't gemoed *zich* voor *vergrouwt.* Dezelfde, *Psalm.* bl. 33, een eeltig hart, dat *zich* geens kwaads kan *grouwen.* Conf. *Junius* in *growle. Kiliaan grouwelen*, horrere, — formidare. *Grouwelen* is zamengetrokken *grollen*; *Kiliaan*, *Grollen*, grunnire, murmurare, et irasci. — strepere, strepitare, crepare, crepitare. *Teuton. Gruwelen*, eijsen, enz.

GRUWJEN, vreezen, schrikken, ijzen, II d. 93, *Gruwjende grijppe to wirdden*, vreezende gegrepen te zullen worden. *Kiliaan*, *Grouwen*, i. q. *grouwelen*, horrere.

GRUWNE, de grond, I d. 16, 22, 31, 94, 107, 112, enz. Genit. *Gruwns*, I d. 174. Meerv. *gruwnen*, I d. 72. — V. d. *Gruwnig* en *Buwnig*, grondig en bondig, II d. 53. — *Gruwnig-buwnig*, I d. 108. (*Bruining*, *Synonym.* II, 324.) — *Gruwnlijck*, zie *Hert-gruwnlijck.* — *Gruwn-djiep*, bijw. grond-diep, diepgrondig, d. i. bijzonder, bij uitnemendheid, I d. 108. — *Gruwne-dobbe*, de grond-kuil, diepe kuil, II d. 81. — *Gruwn-fordijlge*, ten gronde toe, d. i. geheel, verwoest, I d. 141. — *Gruwn-hôl*, zeer hol, zeer diep, I d. 123. — *Herts-grown'-kuwl*, de grondkuil des harten, penetralia cordis, I d. 107. — *gruwn'leaz*, grondeloos, b. v. *gruwn'-leaz-swiet*, het grondelooze zoet. d. i. onuitsprekelijk genoegen, I d. 47. — *Dat gruwn'-leaz-'djiep*, die grondelooze diepte, I d. 77. *gruwnleaz djiep*, grondeloos-diep, I

d. 113, 182. — *Wråds-gruwn'-lizzen*, grondlegging (ſchepping) der W. I d. 191. — *On-gruwn'-rÿck*, zeer rijk, I d. 183. — *gruwn'-ſtoan*, grond-ſteun, I d. 206. — Het W-W. *gruwnjen* en *gruwngjen*, gronden, grondvesten, vestigen, I d. 180. Verled. deelw. *gruwne*, gegrondvest, I d. 206. *Gruwnge*, gegrond. bevestigd, verzekerd, II d. 115. — *Gruwnjen*, gronden, doorgronden, I d. 202. — Zich gronden, ſteunen op iets, I d. 105, 144. — *Gruwndearjen*, doorgronden, beſeffen, I d. 13, — grondvesten, vestigen op iets, I d. 99. — *Hooft Ged.* bl. 379, Al te diep *grondeeren*, d. i. onderzoeken. *Bredero*, bl. 672, Gods wil *grondeeren*, onderzoeken, doorgronden. *M. Stoke* heeft reeds *ſlechten in den gronde*, II d. 18, d. i. ten gronde toe, geheel, funditus, gelijk onze Dichter I d. 141. — Vergel. *Junius* in *Ground. Teutonista* in *Grunt*. In de *Bÿdr.* van *Waſſenb.* bl. 168, leest men *grunde*, bl. 163, *grundbegon*, grondbeginſel.

GUNSTE, en GUNST. Gunst, I d. 84, 114, 122, 124, 160, 183, II d. 47, 65, 66, 68. — *Gunstig*, II d. 54, 65. — *gunnen*, II d. 64. — Zamengeſt. *Gunst-betjuwginge*, gunstbetoon, II d. 72. — *Gunst'-genoate*, gunstgenoot, I d. 223. — *Gunst'-genoat-ſchippe*. gunstgenootſchap, I d. 219. — *Gunst-njue*, gunst-bewijs, gunst-betoon, II d. 68. — *gunst-uwtterjen*, gunstbetoonen; gunstbetoon, II d. 76. Zie *Ginnen*, *Ginst*. — Bekend is *Gennen*, *Jonnen*, van *Onnen*. Zie *Huydecoper* op *Stoke*.

GUWCHJEN, ſchimpen, ſpotten, gekken, gigchen, gigchelen, I d. 99, 171. II d. 50. — Ergens naar haken, ſnakken, verlangen, hunkeren, inhiare; procari, II d. 61. — V. d. *guwch*, guig, ſchimp, beſpotting, I d. 61, 72, 166. *Kiliaan*, *Guÿch*, *Guÿgh*, ſanna, irriſio, jocus. — Zamengeſt. *guwch-donssjen*, van vreugde opſpringen, ter beſpottinge van anderen, I d. 147. — *guwch-juwchjen*, van vreugde juichen, om anderen te beſpotten, I d. 204, Vergel. I d. 171. — *guwch-juwch*, een honend vreugdebetoon, I d. 167. Zie *Beguwchjen*. Vergel. *Junius* in *Cockold*. — Gelijktijdige Schrijvers gebruiken ook dit woord, b. v. *Baardt*, bl. 166, *Den guÿch aan-wÿſen*. Bl. 228, Iemand *aan-guÿchen*, voor ſpottend uitlagchen. Bl. 194. Den *guÿch aanſteken*. Het voortd. W-W. gebruikt *V. d. Veen*, bl. 409, Verkeert,

kaetst, tuijst, en schreuwt, schrijft (d. i. schreijt, clamate) *guijchelt*, schimpt en knerst. Zie *Gick*.

GUWCHILJEN, guichelen, goochelen, Fig. bedriegen, foppen, II d. 112. *In droame, dy uwz naet den ljeagen forg œgen guwchlet*, d. i. niets dan bedrog voor de oogen vertoont. — *Guwch'lerye*, goochelarij, bedrog, valschheid, I d. 101. — *guwchil-schijn*, bedrog, inbeelding, II d. 64. — *guwchil-tincking*, begochelende gedachte, bedrieglijke bedenking, II d. 71. Zie *Beguwchiljen*. *Kiliaan*, *Gokelen*, i. *guijchelen*, joculari, scurrari — dexteritate quadam decipere, praestigiis fallere. *Junius*, *Juggle*. *Teutonista*, *Cocchlen*, joculari, ciromanare (chiromanare) fascinare. — Het zal niemand der Lezers berouwen, wanneer hij over dit woord, enz. raadpleegt met den grooten *Bilderdijk*, *Taal- en Dichtkundige verscheidenh.* II, 145, 146. Wegens *Gigchelen*, L-Fr. *giggeljen*, met een potsige houding ergens om verzoeken, Zie in *Gick*. Deze beteekenis namelijk hangt met de eerste zamen, door het denkbeeld van de grappige en spotachtige houding, die bij het *guijchelen* zoo wel, als bij *hevige begeerte* plaats heeft, en soms dezelfde is.

GUWLJEN, guilen, gillen, huilen, juilen, uilen, ululare (de noctua) I d. 44. — razen, tieren, baren, beeren, schreeuwen, sublate et bferociter clamare, I d. 78, 219. In 't *Libben fen A. Ysbr.* bl. 25, *Goelde* en raasde. In den zuidhoek van Friesland zegt men *Goeyen*, met verwisseling der L en I, op zijn Italiaansch. Vergel. *Junius* in *Houl*. Zie *Gâlljen*. *Hôlen*.

GUWZJEN, (dat met het voorige *Goeyen* zamenhangt) huilen, schreyen, I d. 9, II d. 91, *To gâlljen in to guwzjen allijck de lijtse bern.* Zie *Gâl-guwzjen*. Voorts beteekent het nog *roepen*, *schreeuwen*. Zie *Oon-guwzjen*. — Eindelijk *gudsen*, *guijsen* (*Kiliaan*, effluere, cum murmure seu strepitu. *gusselen*, *gosselen*, *storten*, *Kiliaan*, fundere) I d. 206. Zie *Ruwzbruwz-guwzjen*. Vergel. *Junius* in *gush*. *Waatze Gribb.* bl. 30. *Guwsje*. Verl. Tijd *guwsse*. Aanverwanten zijn *gieszen*, *gusa*, enz. *Gutta*, *gieten* (Zie meer bij *Weiland* in *gieten*) als mede met *Gijzjen*.

GUWJEN, ons *geeuwen*. In dit woord wordt de *uw* als het Holl. *ou* uitgesproken, terwijl het in de vorige woorden als *oe* klinkt, waaruit men ziet, dat het met dezelve niet zamen-

haugt. Het beteekent met open mond ergens naar gapen, ſnakken, ſmachten; verlangen, inhiare, I d. 93, *oon-luwcket*, *guw't* in *wachtet*, II d. 50, *dear ick alle tijd uwy guwje.* — Van 's Dichters Tijdgenooten heeft *Bredero* het letterlijk uit de oude taal gehouden, in 't Moortje, bl. 296, Terwijl ick op dees ſtraat dus *guwende* bleef ſlaen. En in *Griane*, bl. 133, Begeertens lust verſadet haer tot geener tijdt. Sij *guwt* en *grabbelt* (an *gabbelt?*) na 't hooge, haar ooge ſtaert ſtaegh na ſchat. — *Teutonista*, *gewen*, ghenen, ocitare, hiare. *Kiliaan*, *gheeuwen*, oscitare, hiscere, hiare. Mijne Grootmoeder gebruikte dit woord dikwijls, en zeide wel eens, wanneer ik, nog een kind zijnde, al wachtende, en het begeerde lekkers aangapende, op hare handen zag: Jonge! het leijſtu *to guwjen.* Zie *Oon-guwjen*, en *Gappjen.*

GUWT. (oe) een guit, boef, I d. 30, 61, 72, 101, 136. — *Guwt-ſoldât*, een ſpotboef voor een ſoldaat, zou men in de converſatie-dialect zeggen, I d. 210. Intusſchen ziet men uit deze plaats, hoe weinig de Soldaten-ſtand weleer in Friesland werd geacht. — Het W-W. *Guwtjen*, den guit ſpelen, guiten, I d. 58, 169. — *Kiliaan*, *Guijten*, ſcurrari, agere ſcurram, nungari, agere nugas. — In *Waatze Gribb. Brill.* bl. 85 leest men het verkleinw. *Du guwtje*, en bl. 50, *guwtachtig.* Bij onzen Dichter wordt *Cupido* genoemd *Lijtſe guwt*, I d. 30. Zoo zegt *Bredero*, bl. 12, *Kleyne Guytje. Hooft Ged.*, bl. 245, *het Goodtjen*, *het guytjen.* Eene zeldzame afleiding van dit woord vindt men bij *Hooft N. H.* bl. 73, hun werd de naam van *Geux* aengehangen: welk Fransch woord, geſmeed ſchijnende naar het Nederlandſche *Guits*, zoo veel als *Fielen*, oft *Lantloopers* zeggen wil.

GY! Interjectie, II d. 53, zie ald. de *korte Aanteek.* en op 't woord *Geyen.*

H.

HA! Een Tusſchenwerpſ. van verwondering met toorn vergezeld, I d. 52. — *ha! ha!* Tusſchenw. van hoon en beſpotting, I d. 204.

HABBEN, hebben, bezitten, enz. in de gewone beteekenisſen. I d. 1, 2, 3, 4, enz. Verled. Tijd, *hie*, had. Zie ald. Deelw. *hân*, *hând.* Zie ald.

HACKE, de hak, de hiel, I d. 169, 202, II d. 90 *Kiliaan* en de *Teuton.* ook zoo. Maar *Junius*, *Heel. Hooft*, *Ged.* 352, 's Lands vijand op zijn *hakken.*

HACKELJEN, zie *Trog-hackeljen. Kiliaan*, *hackelen*, conscindere minutim. *Teuton. hackelen* die Kleyder, fractillare. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, bl. 10.

HÂDEN, houden, enz. in de overige beteekenissen, I d. 1, 2, 3, enz. *A. S. haldan. Bijdr.* van *Wassenb. haalden. Kiliaan*, *hauden*, *houden*, tenere. — Verled. Tijd, *Hâdde*, II d. 80. Zie *Æs-hâdde.* Ook zoo in de *Burkerij*, bl. 6. *Van der Veen*, *Raets.* bl. 20, En die mij eerst in waarde *hâdde* d. i. hield. *Melis Stoke* zelfs II, 551, Daer *had* hi raet i. e. hield. Maar gebruikelijker is het uit den Zuidhoek herkomstige *hoald*, II d. 59, 69, 98. — *Waatze Gribb.* bl. 80, *hiel.* Deelw. *hâden*, *hâdne*, II d. 87, 94, 98, 101. In de *Bijdr*, van *Wassenb.* I, 161, 167, *hoald*, — *Had-toriede*, Een Houd-te-rade, spaarpot, zuinige overlegger, I d. 41. Tegenwoordig spreekt men het uit *hoaden*, gelijk ik het elders ook gespeld vindt.

HAED, een hoofd, Heer, Koning enz. I d. 2, 86, 93, 112, 115, 121, enz. Genit. *haeds*, I d. 158. — *Haud* en *hâd* leest men II d. 15, en ook in de O. F. W. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 142, 151, 154, 162, *haa*: Bij *Bredero* op vele plaatsen, en in 't Geuse Liedb. *hoot.* Zoo spreekt men nog in Zeeland, vooral ten platten lande. Vergel. *Junius* in *head*, *hood.* — Zamengest. *Haed-boeck*, hoofd-boek, II d. 43. — *Haed-eer-stæf*, de Koninglijke Schepter, Rijks eer-staf, I d. 226. — *Haed-histoarje*, hoofd-historie (de *N. H.* van *Hooft*) II d. 45. — *Haed-Kening*, de Koning, I d. 225. — *Haed-ljeacht*, hoofdlicht, (zon of maan) I d. 56, 186. — *Haed-man*, hoofdman, II d. 116. — *Haed-rejinte*, hoofdregent, I d. 221. — *Haed-rijck*, Koninkrijk, I d. 156, 199. *Haed sæke*, hoofdzaak, I d. 228. — *Haed-sellig*, hoogstzalig, I d. 225. — *Haed-stôck*, de Schepter I d. 19. — *Haed-stoack*, II d. 96, 97. — *Haed-wijze*, hoogst-wijze, Bijv. N. W. I d. 73.

HÆG, hoog, I d. 69, 75, 177, II d. 85, 96, 97, enz. — *Hæger*, II d. 94, 96, 98. — *Hægste*, II d. 72. — 't *Hægste*, het toppunt, II d. 96. — *Hæg-heyte*, II d. 96, 98,

100, 107, 111. — *Hægtme*, de hoogte, II d. 99. — *Hæglijck*, hooglijk, zeer, hartelijk, II d. 44, 50, 51, 57, 59, 115. — *Hæglijcker*, meer, II d. 48. — *Hæg-achtge*, hooggeacht, II d. 91, 93. — *Hæg-beminne*, hoog-beminde, II d. 80. — *Hæg-fleande*, hoog-vliegende, II d. 48. — *Hæggeleerd*, hoog-geleerd, II d. 105. — *Hæg-ljeappende*. hoogdravende, II d. 43. — *Hæg-liet*, het Hooge-lied van Sal. I d. 73, II d. 43. 45. — *Hæg-lockig*, zeer gelukkig, II d. 98. — *Hæg-wirddigste*, hoog-waardigste, II d. 52. Zie *Heag*, *Heeg*.

HÆGE-TUWCKEN, hagetakken, doornen, hagedoornen, II d. 97.

HAESTE, de haast, II d. 49.

HAET, de haat, I d. 40, 192, II d. 78. *Junius*, *hate*. *Teutonista*, *hat*. *Haetſcap*, *Maerl.* Vergel. *Clignet*, *Bijdr.* 237. — *Haetjen*, haten, I d. 22, 53, 84, 149, enz. *Kiliaan*. *hader*, *haderen*, *haeren*, vixari, altercari. — *Haeter*, een hater, I d. 142. *Haetjer*, I d. 169.

HAEY-MOANNE, hooimaand, II d. 55. — *Haey-æf-heamoanne*, II d. 50. — *Hae*, *hea*, is hooi, zie *Waſſenb.* II *Bijdr.* 24. *Hoeufft*, Aanmerk. bl. 7, 8.

HAEZE, een haas. — *Haeſe-wijnhuwn*, een haze-windhond, I d. 87. — *Stoke*, V, 97, *wind*. *L-R. van Wedde*, bl. 82, *windt*. *Cats*, I, 525, b, *haſe-wind*. Dezelfde bl. 440, b. 522, b, 549, b, *winde*.

HALS, de hals, I d. 53. II d. 74, 75, 78. — *Halze*, I d. 90, 203, 227. II d. 92. — *Bijdr.* van *Waſſenb.* I, 159, *haals*. en zoo ſpreekt men het gewone, *hals*, ook uit. — *Halz'-pleag*, hals-plaag, juk, slavernij, I d. 91. Hier tegen over ſtaat *Fria-hals*, vrijheid, in de O. F. W. bl. 131. — *Helſen*, voor omhelzen, *Maerl.* I, 56, 11. I, 280, 14. II, 287, 49.

HAMME, ſpekham, I d. 1. *Junius* in *hamm*. Hiermede komt zeer goed overeen *ſchincke* (d. i. *Schonck*) zoo als de Friezen nog een *ham* noemen. Zie *Waſſenb. Idiot.*

HAMMIR, een hamer, II d. 3.

HAN, de hand, I d. 9, 33, 43, 64, enz. Gen. *hânz*. Meerv. *hânnen*. — *Hânne*, I d. 87, 91, 217, 230, enz. *Bijdr.* van *Waſſenb.* I, 140, *hând*. Bl. 152, 157, *haand*. Zoo ook in 't Meerv. ald. *hânden*, bl. 162, 165. *Haanden*, bl. 164,

166. — *Waatze Gribb.* bl. 61, *haan.* — *Asegab.* bl. 229, *handa*, met de hand vatten, vangen, ook handelen, handteeren, handhaven. — *Hânneljen*, *hann'ljen*, *hanljen*, handelen, behandelen, handteeren, koophandel doen, I d. 102, 118, 147. *Hânlet*, handteert, I d. 14. Verled. Tijd *Hânle*, I d. 85, II d. 84. Deelw. *hânle*, II d. 95. — *Teutonista*, *dedingen*, *handelen*, havenen, tractare, &c. Vergel. *Kiliaan.* — *Handele*, *hândle*, *hânle*, de handel, koophandel, I d. 17, 69, II d. 95. — *Handelinge*, handeling, handeling, handel, handelwijs, I d. 48. — *Hânlinge*, II d. 100, 113. — *Hânlinge* eene verhandeling, II d. 54. — *Hânteering*, handteering, bedrijf. I d. 65. — *Hooft Ged.* 387, Maeckt bitter 't zoet der *Menschelijk' hanteering*, het menschelijk leven, de maatschappij. - *Hanteeren is beoefenen*, bij *Kamph. Ps.* bl. 108, een die de deugd *hanteert.* Bij *Maerl.* I, 141, 71, *Antieren.* - Zamengest. *hânbackjen*, met de hand streelen, manu palpare equi collum, I d. 87. Bij *koop* en *verkoop* heeft dit *hand-slaan* (zoo als *Van der Palm* het noemt spreuk XI, 15) dikmaals plaats. Men vindt daarvoor ook *hântje-bakjen*, in de *Burkerij*, bl. 6. Vergel. *Kiliaan* in *Hand-slag*, *Palm-slagh.* — *Hand-bakken* geschiedt ook soms uit vreugde, vriendschap, genegenheid, speelzucht, V. d. *Starter*, bl. 140, hoe soet sij lobberden, *hand-bakten*, speelden, zongen. Dit noemt *Bredero*, bl 56 *handkloppen* : Grenikt, *handklopt*, spartelt met verschurken. En *handgeslagh*, bl. 506, en lieflijck *hant-geslagh.* *Kiliaan*, *handslagh*, plausus, planctus. De Boeren gebruiken ook nog *hân-buwtsjen.* — *Hann'-brie*, een handbreed, I d. 4. — *Hann'-grijppe*, een handgreep, I d. 217. — *Hân-maester*, een geneesmeester, chirurgus, II d. 86. Zie *Maester*, *Genez-maester.* — *Hanz-trieuw*, een hand-druk, I d. 216. — *Hân-wirck*, en *Hânn-wirck*, handen-werk, I d. 108, 124, 143, 178. Vergel. *Ypeij*, *Gesch. der N. T.* bl 99.

HâN, gehad, deelw. van *habben*, II d. 66, 70, 77, 79. *Hând*, II d. 64, 74, 106, 107, 116.

HAPPJEN, happen; bijten; aanvallen; verscheuren, I d. 98. Zie *Op-happjen.* *Kiliaan*, *happen*, apprehendere, arripere, corripere. — V. d. *happert*, de mond, I d. 35.

HARCKJEN, hooren, II d. 103. *Waatze Gribb.* bl. 62. — *Kiliaan*, *harcken*, *horcken*, auscultare. Zie *heawen*, *hearck-*

jen, *herckjen*. *Junius* in *harken*. *Broer Cornelis*, II, 77, Wachten en *horcken*. Bl. 80, *horoken* en luisteren. Bl. 90, te *hooren*, te *haroken*, en te luisteren. *H. D. horchen*, luisteren. Eig. *verzamelen*, corradere. Zie *Frisch*. *By een zweelen*.

HARNASCK, een harnas, I d. 39. *Teuton. harnasch*, wapen, arma, armatura. *Kiliaan*, *harnas*, armatura, arma, thorax ferreus, — aeneus. Vergel. *Clignett*, *Bijdr*. bl. 356, Noot.

HARPE, eene harp, zeker snaar-speeltuig, I d. 73, 155. Zamengest. *harp-luwd*, een harpzang, Tijtel. — *Harp-sjongmaester*, een harpspeler, I d. 190. — *Harp-slaen*, de harp slaan, bespelen, I d. 162. Zie *Herpe*.

HAVE, have, bezitting, goederen, I d. 125. Van *haven*, *haben*, hebben, bezitten.

HAVEN, HAVNE, de haven, I d. 78. II d. 85, 103, 107, 108, 116.

HAUCK, een Havik, I d. 166. *Junius*, *Hauck*. Zie *Steenwinkel* op *Maerl*. III, Aanteek. XLVII, die het afkomstig oordeelt van *hafa*, hebben; houden, vatten. *Bilderdijk* leidt het af van *ha-en*, *hawen*, *happen*, in den zin van *grijpen*; dat beter bijval zal vinden. Men heeft nog in den Zuidhoek van Friesland, *hauckjen*, dat elders *heckeljen* of *hæckeljen* heet, van *hæck*, een haak. Vergel. *Kiliaan*, in *hekelen*.

HEACKE, een haak. Zie *To-hæcke*. — *Haec* (*hæc*) II d. 11. — *Heackjen*, haken, verlangen, I d. 193. Verg. *Junius* in *hook*.

HEAG, HEAGE, hoog, I d. 4, 13, 14, 18, enz. — *Heager*, *heagste*, I d. 55, 60, 79, enz. — *Heagheyt*, hoogheid, I d. 18, 126, 167, enz. *Sijn Heagheijt*, d. i. Prins Hendrik, I d. 80. — *Heagheijts-sinne*, Hoogheids-zon, I d. 223. — *Heagte*, hoogte, I d. 142, 223, II d. 96. — *Heaglijck*, hooglijk, groot, heerlijk, Bijvoegl. N-W. I d. 44, 215. — Bijw. hooglijk, heerlijk, zeer, I d. 108, 180. 205. *Cats*; I d. 216, *hooglick* te straffen, d. i. zeer, zwaar, geweldig. — *Op 't heaglijckste*, op 't hoogste, zeer, I d. 143. — Zamengest. *heag-formietten*, hoog-vermeten, I d. 180. — *Heagst-folmecke*, hoogst volmaakt, I d. 73. — *Heag-moed*, hoogmoed, I d. 97, 223, II d. 96. — *Heag-moedig*, I d. 151. — *Heag-neodig*, hoog-noodig, I d. 128. — *Heag-*

Præster, de Hooge Priester, I d. 175. — *Heag-staesje*, hooge staatsje, I d. 215. - *heag-tijd*, hoog-tijd, festum, solenne, I d. 153, 215. *Hooft*, *Ged.* bl. 151, *hoog-tijd*, bijw. in den zin van *het is reeds hoog-tijd*, jam dudum tempus est, instat tempus. — *Heag'wirde*, hooge waarde, aanzien, heerlijkheid, I d. 132. — *Heag-wirdste*, hoogwaardste, I d. 18. — *Heag-wirdig*. hoogwaardig, I d. 195. *Bredero*, bl. 437, 495, en *Kamph. Ps.* bl. 42, hebben *hoogwaerdigheijt*. – *Heagst'-wolfeart-somme*, de grootste welvaart, het hoogste geluk, heil, I d. 194. Zie *Heeg.*

HEAGJEN, hagen, placere. Zie *Be-heagjen*, behagen. *Haeglijck* voor behaaglijk, *Hooft*, *Ged.* bl. 19.

HEAL, HEALE, half, I d. 11, 14, 18, 23, 51. II d. 110, 112, 114. – Zamengest. *heal-moare*, half-moor, (de Spanjaard) I d. 81. *Van der Veen* noemt hem *Bastaert-moor*, bl. 445, en *halven-moor*, bl. 453. — *Heale-wey*, halfweg, II d. 64. *Hamconius* in Fris. fol. 70 verso, *hæle-wey*. — *Heal-wuwgsen*, half-volwassen, I d. 1. - De *helt*, de helft, I d. 39, 41. II d. 6. *Maerl. helt*, *heelt*, I, 21, 61, en 63. - *Waatze Gribb.* bl. 41, *helte mooyer*, de helft schoner. bl. 49, de oore *helt*. de andere helft. De *Burkery*, bl. 20, *helte meer*, de helft meer. In de O. F. W. *hael*, *hale*, *halve*, *hale deel*, (de helft) *half* (de helft) *helft*, *helfte*, enz. Vergel. *Clignet*, *Bijdr.* bl. 217, Noot.

HEAP, een hoop, menigte, I d. 153, 195. Meerv. *heapen*, II d. 103. - In *hopen*, eene menigte, *A. Ysbrants*, 53, 65, *Hooft*, *N. H.* bl. 217, *hoopen* handen op zijn hooft halen. - *Oere heap*, over hoop, in verwarring, I d. 62. - *Heapsen*, hoopje, hoop, I d. 101, II d. 86, 91, 97, 101. *Marnix R. B. Hoopken*, fol. 15, verso. - *Heapen*, hoopen, ophoopen, I d. 66, 68. Zie *Wassenb. Idiot.*

HEARE, Heer, dominus, I d. 1, 63, 71, 131, 144, enz. Bij *M. Stoke* dikmaals *haer*. Zie *Heere*.

HEARREN, hooren, I d. 8, 24, 35, 42, 43, 59, enz. Verl. Tijd *hearde*. Deelw. *heard*, *hearckjen*, hooren I d. 212. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 152, 166, *heeren*. Verled. Tijd *heerde*, 152, 159. Zie *Herckjen*.

HEARREN, behooren, decere, I d. 63. Toebehooren, pertinere ad, I d. 44, 55, 220. *Waatze Gribb.* *heeren*, decere, bl. 69. Zie *To-hearren*.

HEARST, de herfst, I d. 29. - *Hearst-blêd*, een herfst-blad, I d. 209. - *Hearst-moanne*, herfst-maand, II d. 52, 60. *Hearstmis*, in den herfst, *Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 28. Vergel. *Junius* in *Harvest*, *A. S. hærfest*. *Ten Kate* II, 9, leidt het af van 't *A. S. hæran*, congregare, verzamelen, inzamelen.

HECHT-FEST, hecht-vast, d. i. zeer vast, I d. 222. - *Hecht-fettjen*, vasthechten, zich vestigen op - vereenigen met - I d. 121. *Hooft* gebruikt *hecht* voor *nabij*, b. v. *N. H.* bl. 548, Kampen leijt *hecht* aan de Veeluw. Bl. 552, *hecht* aan de Stad Naamen. - *Teuton. hacht*, hechtnisse, tenaculum, retina - culum. *Behacht*, behalden, gevangen, captus, detentus: *Hachten*, halden, vangen. Zie ook denzelven in *hechten*. - *Kiliaan*, *hachten*, *hechten*, figere, - apprehendere, capere, tenere. *Kamph. Psalm.* bl. 53, *Behechten*, hoe zou deugd *behechten* in 't gemoed. Zie *Hefte*.

HEEG, **HEEGE**, hoog, I d. 187, 206. - *Heegste*, (sic) I d. 147. - *Heegte*, hoogte, I d. 191, 196. - *Heegtme*, I d. 147. - *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 152, 153, *heeg*. Zie *Heag*, *Hæg*.

HEEL, **HEELE**, heel, geheel, I d. 4, 42, 53, 61, 68, 79, enz. - *'t Heele-al*, 't Heelal, I d. 119. - *Heel-maester*, heelmeester, II d. 86, 101. - *Heeljen*, heelen, genezen, I d. 24, 41, 113, 117, 183. II d. 104. Verled. Tijd en Deelw. *heele*, II d. 108. - In de *Bijdr.* van *Wassenb.* *heel*, I, 144. - *Hijyl*, *hijle*, bl. 152, 162, 163, 165, 168.

HEERE, Heere, Heer, op elke bladzij schier. - Genit. *des Heeren*, I d. 132. - *heer'ne*, *heerne*, als Bijv. N. W. Heeren, des Heeren, I d. 90, 91, 135, 176, 182 enz. B. v. *Heerne-wey*, Heeren weg (Schoon men dit woord ook kan brengen tot *heer*, heir.) - *Heerlijck*, I d. 107, 108, 126. - *Heerlijckheit*, II d. 74. - *Heer-om*, Heer-oom, I d. 35, 37. Met dit woord wordt hier een *Kluizenaar* bedoeld, doch meermalen noemt men zoo ook wel de *Priesters* en *Geestelijken*, b. v. *Bredero*, *Baardt*, en anderen. - *Heerschappy*, I d. 186. *Heerscap* vindt men vaak bij *Maerlant* en *Stoke*: *heerschip*, bij *Baardt*: *heerschepe* bij *Heemskerk*. Vergel. *Clignett Bijdr.* bl. 290, Noot. *Heersheidt* bij *Hooft*, voor *heerschzucht*, *Ged.* 72, 131. - *Heerschjen* en *heerschjen*, heerschen, beheerschen, I d. 108, 111, II d.

65, 98. - Heersck-haed, een koning, I d. 181. - *Heerschpleate*, rjk, Koninkrijk, I d. 119.

HEER, een heir, heirleger, I d. 185. - Zamengest. *heerkreft*, heirkracht, heirleger, heirschaar, I d. 119. 164, 197. II d. 92. - *Heer-schearne*, I d. 226. - *Heer-tocht*, heirleger, I d. 195. O. F. W. en Alegab. ook *heer*, *M. Stoke*, *heer*, *haer*, *hare*. Zie *Hear*. De *ae* van *Stoke* is de *ea* van onzen Dichter.

HEFTE, (i. q. *Hecht*) vast, sterk, I d. 226, *Heften* voor *hechten*, vindt men vaak, b. v. bij *Hooft N. H.* bl. 561. Ged. 41. - *Heften* voor vangen, gevangen nemen, *M. Stoke* IV, 963, Si ghingen *heften* en slaen. V. h. *heftig*. hevig, geweldig, bijw. I d. 142. *Heftiger*, heviger, Bijv. N-W. II d. 102. *Heft* voor *strik*, O. F. W. *hefta*, nectere. *Ypeij*, *Gesch.* bl. 231.

HELD, een held, I d. 119, - *Held-histoarje*, heldengeschiedenis, I d. 83. *M. Stoke*, VII, 44, *heelt*. Zie Aant. op *Maerl.* I, 46. - *Heldery*, *Hooft Ged.* 236, Verr' boven *heldery* ten oorlog afgericht.

HELDEY, heilige dag, I d. 42. *Heldey haden* is zich verheugen, vrolijk zijn. De koppeling der beide beteekenissen is ieder bekend, uit de O. en N. geschiedenis. O. F. W. *hellig*, *helliga*, *helgen* (de *heiligen*.) - *Alderheiligen*, allerheiligen, *Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 93.

HELLE, de Hel, I d. 229. - *Hel*, II d. 9. - *helsch*, *helsche; helsck*, *helscke*, I d. 18. 58, 61, 76, 95, 100. O. F. W. ook *helle*, *Junius*, *hell.* Zie *Hol.* — Zamengest. *helhuwnen*, helhonden, booswichten, I d. 101.

HELLJEN, halen, I d. 42, 108, 209, enz. Verl. Tijd en Deelw. *helle*, II d. 46, 48, 68. *Halje* bij *Waesenb. Bijdr.* I, 156.

HELPJEN, *helpen*, Helpen. Zie *Holpjen*, *Holpen*.

HEM, Zie *Him*.

HER, HERRE, haar, hare; hun, hunne; zich, enz. ontelbare malen. *M. Stoke haere*, *haerre*, veelmalen. Thans op vele plaatsen in Friesl. *har*, *harre*. — *Herrenthalve*, om harentwil, harenthalve, II d. 80. - *Herrelijcke*, dergelijke, II d. 91. Zie *Jearm*.

HERDER, een Herder, I d. 17, 19, 24, 73, 92, 93, enz. - *Herderlijck*, I d. 96. - *Herder-slaef*, herderslaf, I d. 125.

HERBERGE, herberg, II d. 85. 115. V. d. *herbergen*, te-gast gaan, hospitari, *Kil.* Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 71. *Junius* in *harbour*. In den Zuidhoek *harbarg*. Thans is *herberg*, een Waartshuis, Logement. En *herbergen*, gastvrij in zijn huis ontvangen. Bij ouds zag dit op een *her*, dat is, *leger*. Zie *Weiland* en anderen.

HERCKJEN, hooren, luisteren, I d. 8, 37, 92, 132, 163, 198, 219, enz. *Waatze Gribb.* bl 2, 29. - Verl. Tijd en Deelw. *hercke*, I d. 42, 79, 199. - *Hertsjen*, *Hertsen*, hetzelfde, I d. 1, 2, 23, 24, 49, 62, enz. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 4. Zie *Harckjen*, *Hearckjen*, *Hearren*. De K en TJ, TS of TZ wordt gedurig verwisseld, b. v. *Tjercke*, *Tzercke*, Kerk. *Tjierl*, *Tzierl*, Kerel.

HERNE, een hoek, I d. 1, 138, 196. II d. 57, 66. - Verkleinw. *hernke*, hoekje, II d. 101. - *Hernig*, hoekig, II d. 97. Zie *Trye-hernig*. *Herna* Afegab. O. F. W. en *Hamconius* fol. 40. - *A. S. hijrn.* Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *harn*. *Junius* in *Corner*, *Herne*. *Teuton. hornick* in *Cant.* - *Bredero* bl. 403, *haeck of horren*. Tegenw. zegt men in Friesl. meestal *harn*, *harntje*, echter zoo dat de R flaauw gehoord wordt, gelijk doorgaans in soortgelijke woorden.

HERPE, eene harp, I d. 102, 104, 170. - *Herpjen*, op de harp spelen, I d. 140, 194. - *Herp-snaer*, een harpsnaar, I d. 95 - *herp-spil*, de harp, harpspeeltuig, I d. 94. - *Van der Veen* bl. 279, ook *herpe*. Zie *Harp*.

HERT, een hert, cervus, I d. 62, 152. *Junius hart*.

HERT, HERTE, het hart, cor animus, mens, cogitatio, etc. I d. 2, 3, 7, 10, 12, 14, enz. Gen. *herts*, I d. 19, 24, 83, enz. *Hooft*, *hartzen*, Ged. bl. 54. Meerv. *herten*, I d. 151, 196, enz. - *Hert'ne*, harten, des harten (als Bijv. N-W.) *Hert'ne treast*, I d. 161. - *t' Hert'ne* ter harte, I d. 228. - *Fen herten*, van harte, hartelijk, I d. 65, welmeenend, 119. II d. 59. *Hertelijck*, I d. 207, II d. 59. - *Herteleaz*, II d. 95 - Zamengest. *herts-besletten heijt*, hartsverborgenheid, II d. 65., *Herts-bouw*, hart, I d. 24. - *Herts-blier*, aangenaam voor het hart, I d. 194. - *Hert-blij*, van blijder harte, met verheugden geest, I d. 198. - *Hertbreck*, (o) o harte-breuk! o! 't hart moet mij breken! I d. 184. - *Hert-brecke* gebroken van harte, I d. 201. - *herts-drieuw*, aandrift des harten, II d. 53. - *[illegible]ge*,

II d, 67, 68, 103. — *Herts-driſtme*, hartstogt, II d. 100. — *Herts-drieuwende*, hartprikkelende, II d. 69. — *Herts-fjoerig*, *herts-fjoer'ge*, hartelijk, met een vurig hart, I d. 220. — *Herts-frjuene*, een hartevriend, II d. 57. — *Hert-from*, vroom van harte, I d. 192. - *Hert-fobnuwge*, hartelijk vergenoegd, I d. 143. — *Herts-gebet*, harte-bede, I d. 200. — *Herte-gloed*, hartegloed, (met een brandend hart) I d. 121. - *Herte-gruwne*, hartengrond, I d. 117, 131, 140, enz. — *Herts-gruwne*, I d. 91, 93, 113, enz. — *Hert-gruwnlijck*, hartgrondig, hartelijk, I d. 92. II d. 46. — *Herts-hiettene*, harte-drift, vurige aandrift des H. II d. 65. — *Hert-knijppjen*, in 't hart nijpen, II d. 70. — *Herte-kolck*, hartkolk, het binnenste van 't hart, I d. 15. — *Hert-lust*, hartenlust, I d. 205. — *Hert-lauwgjen*, het hart laven, verkwikken, I d. 174. — *Herts-laeijtſe*, hartevreugd, I d. 162. — *Herts-njue*, hartsverlangen, vreugd, genoegen, drift, wellust, goedheid, I d. 125, 194, 211, 224, II d. 53, 66, 87. — *Herts-njue-gruwnig* uit grondige harte-lust, I d. 190, — *Herts-op-wâlling*, opwelling des harten, II d. 104. — *Herts-ontſermjen*, ontferming des h. I d. 192. — *Herts-oertinsſe*, overdenking des h. I d. 223. — *Herts-pleage*, harte-plaag, kwelling des h. I d. 168 — *Hert-perese*, hartprangende, I d. 123. — *Hert-priemjende*, hartpramende, I d. 125, 169, II d. 71. — *Hert-reijtsjende*, gevoelig, harttreffend, II d. 58. — *Hert-reijtſene*, II d. 81. — *Hert-sjietter*, hartetreffer, (Cupido) II d. 66. — *'t Hert-sjieden*, hartelijk in vurige liefde, II d. 61. — *Herts-slot*, het verborgenste des h. I d. 98. — *Herte-ſtelker*, hartesteler, hartedief, I d. 34, — *Hert-ſwier*, hartzeer, II d. 70, 79, 97, 99. — *Herts-ſwiete*, hartvervrolijkende, I d. 197. — *Hert-ſuchtjen*, verzuchtingen, des h. II d. 78. — *Herts-taens-rijp*, hartelijk, dankbaar, I d. 221. — *Herte-tjeaf*, hartedief, I d. 34. — *Herts-tjog*, aandrift des h. II d. 79. — *Herts-tochtme*, hartstogt, I d. 148, II d. 65 — *Herte-trien*, harte-traan, I d. 113. — *Herts-wille*, harts-genoegen, blijdſchap des h. II d. 85. — *Herts-willigheyt*, hartelijke gewilligheid, I d. 194. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 144. *Hort*, bij misdruk elders *Hot*, *Hotten*. Die R, al ſpreekt men dezelve niet duidelijk uit, moet toch geſchreven

worden, om de Etymologie der taal. In Noordholland, *Hort*, *Hortjen*! Vergel. *Junius* in *Heart*.

HET, wat, I d. 2, 3, 4, 8, 10, enz. *Wassenb. Bijdr.* I, 140, 156, 158, 163, *Het* en *hat*. O. F. W. *Haet*, en *hat*, voor *hwat* enz. Zie *Wa*.

HETTE, een weinig, iets, etwas, I d. 1, 9, 15, 41, 51, enz. uit deszelfs bron met het vorige W.

HET, heeft, van *Habben*, op elke bladzij. Ook *Bredero* en menig ander, dikwijls. *Hetse*, heeft zij, I d. 4. *Heste*, hebt gij, I d. 10, 145, 158. *Hestu*, I d. 12, 41, 146. *Hettet*, heeft het, I d. 51. — *Wassenb. Bijdr.* ook *Het* en *Hat*, I 155, 156, 158, 163. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Het*.

HETSIG, hettig, hittig, hevig, vurig; *Hetsiger*, II d. 109.

HEUVEL, een heuvel, collis, I d. 159.

HEIJ! Tusschenw. van vreugd en vergenoegen, I d. 8. Van smartelijk verwijt, I d. 62. *Van der Veen*, Sinneb. bl. 26, Dan isset *heij woecheij*! En bl. 53, Den is 't *hey-woechey*! In de O. F. W. en elders *o Wach*! Zie *Och*!

HEIJDE, eene heide, I d. 21, 62, 76, 96, 108, 165. *Junius*, *Heath*.

HEIJDIN, een heiden, II d. 3. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 142, *Heinen* voor *Heidenen*. O. F. W. *Heyden*, *Heidena*; *Heijdenna*, Heidensch. *Junius*, *Heathens*.

HEIJL en HEYLE, de hagel, I d. 77, 100. - *Heijl-stienen*, hagelstenen, II d. 65. — *Heijtjen*, hagelen, I d. 70.

HEIJLIG, HEIJLIGE, heilig. I d. 61, 62, 95, enz. — *Heijligheyte*, I d. 197, 224, 225, 228. — *Heijligdom*, I d. 156, 176. — *Heijligdomme*, I d. 139, 179. Zie *Heldey*.

HEIJN', heinde, digtbij, nabij, I d. 32, 69, 87, 104, enz. 215, 228, enz. *Kiliaan*, *Hende*, prope, vicinus. *Maerlant*, IX, 990, Doe si quamen so *ghehende*. Het W-W. *Ghehenden*, naderen, *Maerlant* III, 38. Zie *Huijdecoper* in Noot. Vergel. *Maerlant* II, 158, 1, quamen hen *gehende*. *Starter*, bl. 125, *Alderheijnst*. Nog zegt men in Friesl. Du komste my naet *heyn*. Het W-W. *Heijnen*, b. v. in *Kream-heynen*, adesse puerperae; ook zelfs voor *opvangen*; (*Wassenb. Idiot.*) en de spreekwijs *heijnen* en *slaan*, voor *verzorgen*, *beredderen*, behoort hier toe. Dit laatste beteekent ook wel eens *iemand weten te gebruiken*,

door *hem toe te geven* en *hem te gemoet te komen*, occurrere alicui, uti aliquo. Eigenl. is de spreekwijs ontleend van 't *balslaan*, waarbij men niet alleen *den bal* moet *opvangen*, maar ook *te rug slaan*. Doe er nog bij, *Jierheijnen*, in 't algemeen de *beesten verzorgen*. *De bern heijne*, de kinderen wasschen, kemmen, reinigen, verschoonen, enz. Elke Fries kan hier nog wel wat bijvoegen. — *Afheijnen* voor *van elkander scheiden*, *Heemskerk* B. A. bl. 70. Zie *Onbeheijnte*. Vergel. *Weiland* in *Heinde* en *Heinen*.

HEYSTERJEN, jagen, drijven, aandrijven; voortzwepen, uitdrijven, I d. 137. Voor *driftig en bezig zijn*, en daardoor veel *schommelen* en *omhalen*, wordt het zeer dikmaals gebruikt. Zie *Wassenb. Idiot.* En in zoo verre is het een *onzijd.* W-W; maar in de eerste beteekenis voor *iemand aandrijven*, *voortzwepen*, *aanvuren*; *knellen*, *plagen*, *straffen*, enz. is het een *Bedrijv.* W-W. en heeft zijne afkomst van *Heyster* en *Heester*; een roede van boom-twijgen of rijzeren gemaakt, ferula. Men weet, dat de *zweepen*, *geessels*, *roeden*, flagella, verbera, ferulae, bij de Ouden van bijzonder gebruik waren, om er slaven, kinderen, enz. mede aantedrijven, en wanneer zij het verdiend hadden. wat harder en gestrenger mede te tuchtigen, te straffen en te priegelen. *Hoekstra* houdt het voor een voortd. W-W van *Heisten*, *haisten* ons *haasten*, dat hij van *Ha* afleidt, zijnde een uitroep om te spoeden, *Nuttigh. der Taalk.* bl. 14. Misschien kunnen deze beide denkbeelden wel vereenigd worden. Vergelijk hier wat *Weiland* zegt in *ontheisteren*, en wij zeggen zullen in *Ont-heijsterjen*.

HEYTE, Vader, I d. 5, 11, 12, 39, II d. 67, 73, 78, 114. *Waatze Gribb.* bl. 41. Het behoort ook onder de *vleiwoorden*, ὑποκοριστικα, b. v. Bistu dear *Heyte*! gelijk men een' bekenden en goed vriend aanspreekt. Vergel. *Wassenbergh Idiot.* over den oorsprong, en *Junius* in *Ate*, *Dad.* Het stemt volkomen overeen met *etman*, *Attaman*, een' Kosaksche krijgsoversten. In Friesland zegt men veeltijds *Heyteman*.

HICKELJEN, hekelen, doorstrijken, doorhalen, berispen, II d. 50. *Hooft N. H.* bl. 370. In 't beplukken en *heekelen* zijner Faame. *Hickeljen* of *Hæckeljen*, is met een *haak* of

haekel uithalen, enz. Zie *Wassenb. Idiot.* in *Hekkelen.* Vergel. *Hauwckjen*, in *Hauck.*

HICKJEN, hikken, adem halen; leven, I d. 110, 217. Verl. Tijd en Deelw. *Hicke.* Aanverwanten zijn *Hicken*, *Nicken*, *Snicken*; *Hocken*. *Nocken*, *Snocken*, en klanknabootsende W-W. Met *Hicken* komt *Hijgen*, *Hijgjen*, wel overeen. Vergel. *Junius* in *Hick* en *Pose.*

HIE, had, I d. 1, 5, 13, 18, 30, enz. *Hiene y*, hadt gij, I d. 4, 206. *Hiene*, wij, gij, zij hadden, I d. 71, 135. Van *Habben.*

HIEDE, (Beter ware naar de uitspraak *Hiedde*) ruw vlas, werk, breeuwsel. brem, spartum, stupa, II d. 11, *Wassenbergh* in *Idiot.*

HIEM, het Hiem, het erf, de werf het hoornleger, I d. 66. *Kilian*, *Heym*, domus, patria, locus natalis. *Hamme*, *ham*, Heym, domus, habitatio. Verg. *Junius* in *Home. Wassenb. Idiot.* in V. *Weiland* in *Heam.* — Bij *Heemskerk*, B. A. bl 409, heeft men *Inheem kint.* Zie ald. In de O. F. W. *Heemsteed*, voor *huisstede.*

HIER, hier, hic, I d. 1, 2, 45, 61, 62, 72. In de *Bijdrag.* van *Wassenb.* I, 152, 257. *Her*; bl. 163, *Hir.* *Junius Here*, *Hither.* *Melis Stoke*, *Hier*, *here*, *haer*, I d. 286, Noot. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 22, Noot. — Zamengest. *Hier-neij*, hierna, I d. 54. - *Hier-om*, hierom, II d. 96. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 163, *Herom.* - *Hier-uwt*, Puntd. bl. XXXII. - *Hier en daar*, hier en daar, II d 48. *Melis Stoke*, *Harentare*: En zoo ook de Tijdgenooten.

HIER, het hair, I d. 50, 54. *Hyer*, I d. 34, 41, 89, 113. II d. 62, 104. — *Hyer-kleauwen*, hairkloven. I d 61. - *Hyer-ploaijtsjen*, hairplukken, plukhairen, I d. 174. Zie *Plock-hyerjen.* O. F. W. Heer. Afegab. *Here.* *Wassenb. Bijdr.* I d. 152, *Hier*, *Waatse Gribb.* 10, 63, *Hier.* *A. S. Hær.* *Ten Kate* brengt het tot *Hæran*, congregare, II 9. V. *Junius* in *Hire.*

HIERE, huur, pachthuur, I d. 1. II d. 114. 116. *Waatse Gribb.* bl. 71, *Dey-hier.* V. *Junius* in *Hire.*

HIERMEN, wederstaan, bedwingen, II d. 81. *Ten Kate*, I, 704, *Hiermen*, bedwingen. *Kiliaan*, *Hermen*, nocere, obesse. *Junius* in *Harm*, vertit et interpretatus, noxa, damnum, pernicies. *A. S. Hearm.* Frisiis *herm* est luctus, tristitia

ete. – *Maerlant*, II, 337, 52, fine laten mi niet *gehermen*, fine tormenten en doden mi. Alwaar men het nemen kan voor *weder ſlaan* het *hoofd bieden*, *zich verdedigen*. *Kiliaan*, *gehermen*, movere. *Onhiermlijcke brân*, voor *onwederſlaanbare*, *onverdragelijke*, vindt men II d. 80. Zie *on-hiermlijck*.

HIET, HIETE. heet, warm, I d. 14, 15, 48, 59, 64, enz. – *Hiette*, *Hiettene*, *Hiettne*, hitte, hette, I d. 48, 109, 118, 123, enz. *Junius*, *Host*, calidus. *Heat*, calor. *Kamph. Psalm.* bl. 312 *hit* voor *hitte*. En bl. 337, *des* hits. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 165, Hietens. – Zamengeſt. *Hietgenegen*, vurig-genegen, II d. 52. – *Hiet-ontſtitſen*, heet ontſloken, I d. 159. – *Hiet-fälligjen*, heet vallen, d. i. tergen, ſarren, toornig maken, vertoornen, I d. 160. *Toornen*, toornig worden, ontſteken, I d. 211, II d. 66. Deelw. *Hiet-fall'gjende*, als Bijv. N-W. toornig, I d. 187, 227. Verl. Deelw. *Hiet-fall'g*, vertoornd, gram, I d. 142, 221. – *Hiet-fall'g*, toorn, gramſchap, excandescentia, I d. 229.

HIETTEN, noemen, I d. 14, 30, 41, 88. II d. 86, 110. *Waatze Gribb.* bl. 13. – Gebieden, I d. 196. – Heeten, Genoemd worden, I d. 119, 175, *Waatze Gribb.* bl. 9. – *Hiet*, het bevel, I d. 63, 194. *Junius* in *Heet*, *Beheet*, *Hat*. *Hight*. *M. G. Haitan*.

HIJMMEL, de hemel, I d. 1, 2, 6, 16, enz. Genit. *Hijmmels*, I d. 118. – *Hijmm'le*, hetzelfde als *Hijmmel*. I d. 212, 221, 225, enz. – *Himel*, II d. 9. *Waatze Gribb.* bl. 52, *Hijmel*. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 152, 159. *Himmel*; doch bl. 140, 142, 144, 153 *Hijmmel*. Deze ſpelling ſtemt overeen met de uitſpraak. – *Hijmmelsch*, *Hijmmelsche*; *Hijmmelsck*, *Hijmmelscke*, hemelsch, I d. 2, 29, 45, 73, enz. – Zamengeſt. *Hijmmel-baen*, hemelbaan, I d. 47. – *Hijmmelbode*, Hemelbode, I d. 137. – *Hijmm'le-doecke*, het uitſpanſel des Hemels, I d. 206. – *Hijmmel-deugd*, I d. 117. – *Hijmmel-eag*, de Zon, I d. 56. – *Hijmmel-haed*, Hemel-Koning, I d. 160. – *Hijmm'len-hijmmel-heagte*, der Heemelen-hemelhoogte, I d. 191. – *Hijmm'le-heer-tocht*, hemels Heirleger. I d. 195. – *Hijmmel-hilde*, beſcherming des H. I d. 104. – *Hijmmel-lieaflijckheyt*, hemelſche lieflijkheid, I d. 124, 175. – *Hijmmel-liedende*, ten Hemel

leidende, I d. 127. - *Hijmmel-luwd*, hemel-lied, lied des Heeren, I d. 94, 138. - *Hijmmel-minne*, Hemel-min, I d. 47. - *Hijmmel-roede*, hemel-roede, ſtraf des H. I d. 59. - *Hijmmel-rijck*, het Hemelrijk, I d. 2, 71. - *Hijmm'le-ſeale*, Hemelzaal, I d. 216. - *Hijmmel-ſchikkinge*, beſchikking, voorzorg des H. I d. 41 - *Hijmmel-ſeijne*, hemelzegen, I d. 121. - *Hijmmel-ſeijn'-kranz*, kroon van H, zegen, I d. 155. - *Hijmmel-ſpijt*, hemel-ſmaad, I d. 97. - *Hijmmel-ſtreamme*, hemelſtroom, milde regen, I d. 175. - *Hijmmel-wachte*, hemel-wacht, coeli ſtatio, I d. 26. - *Hijmmel-winste*, bezit, genot des H. I d. 73.

HIJNST, een hengst, ongeſneden paard, in 't alg. paard. I d. 53. *Baardt*, bl. 177, Een *Hingst*. *Hamconius* in Fr. fol. 83, *Hengist*. Friſiis equum ſonat. Vergel. *Waſſenbergh Bijdr* II, 42, *Waatze Gribb.* bl. 63, *Hijngſte-foole*, een Veulen. - *'t Hijnzer*, het paard, I d. 87, 197. Meerv. *Hijnzers*, I d. 174. En ook *d' Hijnzer*, I d 9, 59. - Zamengeſt. *Hijnzer-hoſſenjen*, paardenrijden, II d. 56. Zie *Hoarz-hoſſenjen*. Wegens het Meerv. *Hijnzer*, vergel. men *djier*. *ſchiep*, die zoo wel voor één- als Meerv. wordt gebruikt. *Waſſenb.* leidt *Hijnst*, *Hinnire* en *Hinneken* af van 't geluid (*Hy*, *Hij*, *Hija*) welke afleiding veel meer zal bevallen dan die van *Ihre*, welke het afleidt van *Haast*, gelijk *equus* van ὠκὺς

HILDE, de hulde, beſcherming, trouw, eerbied, gehoorzaamheid, I d. 20, 68, 104, 112, 148. Zie *IJn-hilden.* Van *Holde*, *Houde*, Vergel, *Clignett Bijdr.* bl. 46 en 147, Noot.

HILLA! Holla! Tusschenw. van opwekking tot opmerkzaamheid, en ſtilſtand, I d. 2.

HIM, hem, zich, I d. 12, 14, 15, 18, enz, *Maerlant*, II, 97, 55, *Hem* voor *zich*. II, 274, 2. *Home* voor *Heme*, d. i, *hem*. Vergel. ald. de Noot. *In de Bijdr. van Waſſenbergh Hem en Him.* Zie *Huijdecoper* op *M. Stoke*, I, 903; en Verg. *Her*, dat niet alleen voor *Haar*, zich, maar in 't Meerv. voor *Hen*, *Hun*; alsmede, voor *Hare*, *hunne* ſtaat,

HIMBD, een hemd, I d. 51. *Waatze Gribb.* bl. 12, *Himbd*, doch bl. 53, tweemaal *Himd*. *Himbd-rock*, een hemd- of borstrok, vest, I d. 51. Van *Himmen*. Vergel. *Bilderdijk*, *Geſl. d. Naamw* bl. 96.

HIMMEL, hemel, ſchoon, zindelijk, I d. 88, 91. *Waſſenbergh Idiot.* Zie ook *On-himmel.* 't W-W. *Himmeljen* (en *opſchikken*) vindt men in 't *Libben fen A. Ysbrants*, bl. 59, 62, 65. Eigenl. is *himmel wel aangekleed*, ornate vestitus, van *Himmeljen*, ſchoon maken, reinigen. Zie *Weiland.*

HINNE, heen, I d. 2, 11, 12, 15, 59, 60, enz. *Bredero*, bl. 95 *Hin. Bijdr. van Waſſenb. henne*, bl. 155, 159, 161. Zie *Fortman*, Aanmerk. bl. 52. *Junius* in *Hence.* - Zamengeſt. *For-hinne*, voorheen, II d. 90. *Hinne in weer*, heen en weder, II d. 75.

HINCKJEN, hinken, I d. 203. Verl. Tijd. *Hincke.* Een *Hincke-pinck*, een kreupele, *Van Der Veen*, bl. 112.

HINGJEN, hangen, pendere, I d. 51, 210, II d. 61, 76, *oere holle hingje*, over het het hoofd hangen, impendére. *hingje litte*, laten hangen, II d. 78. Verl. Tijd en Deelw. *Hinge*, hing, I d. 94. - gehangen, opgehangen, ſuspenſus, I d. 82.

HIPPJEN, hippen, ſpringen, I d. 88. - Voortdurend W-W. *Hippeljen*, hippelen, huppelen, I d. 139. *Libben fen A. Ysbrants* bl. 41, *Koenze hippelje*, koenze ſpringe, Je moesten kieze of deele. *Hooft*, *Ged.* bl. 11, Dat vogeltjen *hippelt.* Bl. 255. *Hippelt* daar een vorsjen uyt. En zoo ook *Heemskerk*, *Cats*, *Bredero*, *Starter*, *Broer Corn.*, *Kamph. Ps.* bl. 318. *Hupſeldans.* - *Hipple-wippen*, (van 't Konijn) I d. 207. - *Hippen* voor drinken, *Waatze Gr.* bl, 2. - It is op *'t hiple* dat hij komt, *Libb. fen A. Ysbr.* hij ſlaat *op ſprong* te komen, het is *op 't punt*, dat hij komt, in eo est, ut.

HIRD, de haard, Voorw. bl. XIII. I d. 74. *Junius*, *Hearth.*

HIRD, **HIRDE**, haad, I d. 1, 14, 21, 22, 23, 53, enz. In de *Bijdr.* van *Waſſenb.* leest men overal *had*, *hadde.* Die R, al wordt ze ſlaauw gehoord, moest toch geſchreven worden. Thans ſpreekt men het, op vele plaatſen althans, uit met de U, zoo als in meer dergelijke woorden, *Hurd.* - Compar. *Hirdder*, II d. 65, 109. - *Hird-aerd*, hard-aard, wreed-aard, II d. 77. - *Hird-neckig*, hardnekkig, II d. 52. - *Hirddigheyt*, II d. 67. - *Hirdden*, harden, uitharden, I d. 17. *Teuton. Kiliaan*, *Herden. Marnix*, *R. B.* fol. 261, verſo, *Geherden. Melis Stoke*, VI, 24,

Gheheerden, gedoogen; 17, 50, *geherden*. - *Hardenleeren*, *Hooft Ged.* 166.

HITSJEN, HITSEN. Eigenl. Hitten, heetmaken; vervolg. aandrijven, aanzetten. Zie *Oonhitsjen*. Men zegt thans in Friesl. ook *Hissjen*. *Oon-hissjen*. *Kamph. Ps.* bl. 117, *Hissen*. *Van Der Veen*, Nickerſp. bl. 131, *Hitssen*. *Starter*, bl. 143, *Verhitſen*. Zie *Junius* in *His*. Vergel. wat gezegd is in *Hiet*; *Grimmÿtig*, *wrang-hitsig*.

HIXSE, Eene Heks. tooverkol, II d. 108. In *'t Libben ſen A. Ysbr.* bl. 44. *Hexſe*, dat de tegenw. uitſpraak is. Vergel. *Junius* in *Hagg*, *Hegg*.

HO! Tusſchenw. van verwond. en verbazing. I d. 1, 2, 4, 29, enz. *Marnix*, *R. B* fol. 127 verſo, *Ho ho!*

HO, hoe, I d. 1, 2, 3, enz. Een enkele maal misschien *Hoe*, I d. 46. - *Ho-dienig*, hoedanig, I d. 59. *Maerl.*, II, 317, 16. *Hoedane wÿs*. - *Ho-wol*, hoewel, II d. 69, 70, 71, 78, enz.

HOAF, Hof, tuin, I d. 66, 77. II d. 66, 67, 68. Meerv. *Hoaren*, II d. 114, *Hoſman* een Hovenier, *Maerl.* II, 160, 66.

HOAF, Hof, Koninklijk Hof, I d. 39, 71, II d. 101. Meerv. *Hoaren*, II d. 100. In de *Bÿdr.* van *Waſſenb.* I, 163, *Hoſ.* Meerv. *Hoffen*, bl. 167. O. F. W. voor beiden, Hortus et Aula, *Hof*, *Hou*, *How*, *Howe*, *Houwe*. Vergel. *Junius* in *Haw*. - *Hoaſsch*, *hoafſche*, I d. 72. II d. 99. - *Hoaf-taebbert*, de tabbaart van een' Hoveling, II d. 107. - *Hoavelinge*, een hoveling, II d. 43, 93, 95. *Hoveeren*, &c. Zie in *Hovird*.

HOAL, heul, hulp, bijſtand, troost, I d. 160, 210. Misſchien ſtaat het wel in verbindtenis met *Holt*, lief, waard. *Kiliaan*, *Houde*, ſavor et comitas. *Houd*, *hold*, *huld*, ſavens, benevolus, amans, fidus, fidelis. *Teutod. Holt*, *lieff*, *weert*. *Houden aan iemand*, *Melis Stoke*, I, 542, De hem *an de Kercke houden*. *Heulen met iemand* is dus het *met hem houden*, ſtare ab ejus partibus. Vergel. *Bilderdijk* in *Heul*. Denk aan 't Frieſche *oon-hâd*, een aanhoud, een gunst, vriendſchap, gunsteling, vriend, of vriendin.

HOALD, hield, II d. 59, enz. Zie *Hâden*

HOALLE, een hol, ſpelonk. Meerv. *Hoallen*, II d. 102. Staat in verbindtenis met *hullen*, verbergen, welk woord in

Friesl. nog is *Hodlljen*, terwijl in *hoalle* een *hulſel* is, of *hul*, omwindſel, bedekſel. B. v. *Finger-hoalle*, enz.

HOALT, hout, lignum, I d. 210. Zie *Flock-hoalt.* Uit den Zuidhoek. Zie *Hout.*

HOAN, hoon, ſmaad, ſchimp, I d. 210. *Hone* is bedrog, fraus, fallacia bij *Melis Stoke*, II 886. Zie *Huijdecoper. Maerl.* I, 148, 53, *Hoente*, bedrog. Vergel. *Junius* in *Heinous. Teuton.* in *Hone*, ſchand, ſpijt, laster. En *Hoenen*, bedriegen. Zie *Huynjen.*

HOAPE, hoop, ſpes, I d. 121, II d. 91, 113, 115. Dit woord is uit den Zuidhoek: elders is het *Hoop.* Zie ald. — *Hoapjen*, hopen, II d. 106, 110, 114, 115.

HOARN, Een Hoorn, I d. 191. — *Hoarn-djier*, hoorn-beesten, runderen, I d. 163. Zie *Ypey*, Geſch. der *N. T.* bl. 104. *Maerl. Horn. Junius*, *Horn.*

HOARZ, Een paard, hors, ros, I d. 87, 88, 131, 206, 208. O. F. W. *Hoers* en *Hors*, Zie Noot op bl. 33, ald. — *Aſegab. Hars. Kiliaan*, *Hors*, *Horſe*, *Ors*, *Ros*, equus. *Teutonista*, *Hengst*: paghe, pert, *orss*, *ross*, equus. *Junius*, *orſe. Stoke*, *ors*, II, 558, enz. VII, 901. Vergel. *Idſinga*, Staatsr. II, 77, 78. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 100, Noot. — Zamengest. *Hoarz-halze*, de hals van 't paard, I d. 87. — *Hoarz-hoave*, paardehoef, I d. 174. — *Hoarz-hoffenjen*, te paarde rijden, I d. 87. — *Hoarze-kreſt*, paardekracht, I d. 197. — *To-hoarz-ljeppjen*, te paard rijden, I d. 87. — *To-Hoarz'-rijden*, idem, II d. 56.

HOASCK, HOASCKE, Heusch, heuſche. I d. 120, 219, 225, 228, 230, II d. 51, 55, 58. Dit woord is niets anders dan het reeds gemelde *Hoaſsch*, *Hoaſſche*, hupsch, hupſche. Het woord *Hovesch* treft men dikmaals aan bij de Ouden, b. v. *Maerlant*, I, 70, 14, *Hovesce in milde.* Zoo ook bij *Stoke*, I, 601, II, 159, alw. *Alkem.* heeft *Hoesch.* IV, 265, *Hoeſs* en milde. *Hovesſcheden*, *Stoke*, I 367. - *Teuton.* bl. 127, *Hoeſsch*, ſeedig, tuchtig, ſchemel. Bl. 129, *Hoesch*, ſchemel. — *Kiliaan*, *Hoſsch* i. Heusch], die het noemt *vetus*; Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* 373, Noot. Men vindt *Heusſaem* bij *Krul*, *Amſt. Linda*, bl. 266, *Saght* en *Heusſaem* hart. Zie *Hôsch.*

HOARE, een hoef, paardehoef, I d. 174. Hier voor leest

men *Hoeve*, I d. 87: Ten ware men daar liever wilde lezen, *Hoarz'*. Trouwens *Hoeve* voor een *paard* is goed te maken, door het *Sijnecdochisch* op te vatten, zoo als *klaauw* voor *rund*. *Van der Palm*, Exod. X, 26, Geen *klaauw* zal achter blijven. Cf *Junius* in *Hoof*.

HOAVEN, hoeven, behoeven. *Hôaftme* (*hoaftme*) behoeft men, I d. 40. In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* en *Waatze Gribb. Brill. Hoeven.* Zie *Be-hoaven.*

HOBBELJEN, hobbelen, huppelen, danfen, I d. 208. — *Hobble-toh.* Zie *Suwzjen. Kiliaan*; *Hobben*, Saltare, motare, moveri. *Hobbelen tobbelen*, *hobben tobben*, faltare et infanire, tumultuari. *Tijdw. in ledige uren*, bl. 162, Hoe alles (mag) dobb'ren, *hobb'len*, horten. *Bredero*, bl 114; Gewiegh van *hobbelende* baren. *Broer Cornelis*, II, 58, laet de letters al *hobben* en *tobben* fo fij willen Vergel. *Junius* in *Hobble*, en *Hopp.* *Teuton.* in *Wyntelen.*

HOCKER-DEYS, onderdaags, onlangs, II d. 51. — *Hockerwey*, wat voor weg gij wilt, II d. 89. *Waatze Gribb.* bl. 27, *Oon hocker fijde datter wennet*, aan welken kant hij woont. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 72. *ocker-joens.* De *Burkery*, bl. 20, *Ockerdeis.* — De afkomst van dit *Hocker* ontdekt men in *Huckera*, dat men leest in de O. F. W. *Huckera*, wie, uter, b. v. *Huckera fen hiaren*, en *Huckera Hiarem.* De Grond is *Hueck*, *welk*, waar de L is uitgevallen. Elders is 't *huelka*, en *hwelka*, Vergelijk hier wat wij in de *korte Aanteek.* gezegd hebben, II, 21, reg. 9, bl. 185. De *H* is hier eene litera prosthetica, in den beginne slechts als eene aanblazing gebezigd, doch vervolgens zoodanig met het woord vereenigd, dat zij eene oorfpronkelijke letter fchijnt te zijn. Vergel. *Junius* in *Whether.*

HOCLING, een hokling, hokkeling, eenjarig kalf, II d. 11. *Kiliaan*, *Hocklinck*, i. varfe, Junix. Vermoedelijk van *Hock* een hok. Elders *Een Pink.*

HOED, de huid, I d. 108, 136. *Kiliaan*, *Houde*, *Haude*, *pelle*, tunica, concha, cortex, etc. En *Huijd*, vel, cutis. Zie *Huwd.*

HOEDE, hoede, wacht, befcherming, I d. 77, 102, 125, 148, 149. *Hoed*, I d. 161. *Teuton.* *Hoyde*, ware, bewaring, custodia. — *In der hoede*, met voorzigtigheid, op hun hoede, *M. Stoke*, III, 336. Vergel. *Junius* in *Heed* en *Hatt.*

Wasſenb. Idiot. in *Hudde.* - *Hoeder*, een behoeder, beschermer, I d. 102, 124, 144. *Schiepe-hoeder*, Schaapherder, I d. 136 - *Hoedjen*, behoeden, bewaren, beſchermen, I d. 99, 101, 111, 131. — *Maerlant* II, 214, 25, voor *zich hoeden*. *wachten* voor iets: *Dies hutic mi haerre minne*. Ibid vs. 44, *Dat hi der werelt huutte te ſamen.*

HOFFENJEN, oefenen. exercere. Zie *Hoarz-hoffenjen*. *Hynzer-hoffenjen*. *Kiliaan Hoeffenen* i. *oeffenen*. Verled. Tijd en Deelw. *Hoffne*. - Voor *handhaven*, *uitoeſenen* (het regt) vindt men het I d. 143. En vermits dit ſoms geſchied en vergezeld gaat met *ſtraf* en *kwelling*, beteekent *Hoffenjen* ook vaak *kwellen*, *plagen*, *teisteren*, *bezoeken*, *tuchtigen*, b. v. II d. 63, 74, 85, 90, 100, 102, 109, 116. De *Teutonist* ſchijnt *offenen* voor *eeren*, *vereeren* te hebben genomen, in Got. *Die Got offent*, Deicola, bl. 109. - Misschien zijn *Hoffenjen* en *Havenjen* niet vreemd van elkander, want *have* en *hoeve* en *hof* en *hove* ſchijnen uit eene bron te komen. Ik mag dat hier niet verder uithalen, en betogen. Men Vergel. *Wasſenb. Idiot.* in *Hoffenjen*; *Ypey*, *Taalk. Aanmerk.* bl. 34, en 152, 153.

HOGGE, een mes, I d. 52, 200, II d. 47. Vergel. *Wasſenb. Bijdr.* II, 32. Van dit woord vind ik nergens eenig ſpoor. Is 't misſchien ook verwant met *Egge* occa? met *Igge*, acies? De Lezer oordeele.

HOL, de hel, I d. 30, 76. 87, 96, 111, enz. - *Holsck*, helsch, I d. 91, 94, 210, 228. Even als *Bel*, *Bol*, *Del*, *Dol*, enz. De woorden met de O behooren in den Zuidhoek thuis. - Zamengest. *Holl'-leeg*, hel-laag, zoo laag als de Hel, I d. 216. *Kamph. Hellaag*, bl. 197.

HôL. HôLLE, hol, holle, cavus; diep, altus, I d. 98. 123, 153, 156. II d. 103. *Wirdd'leaz' hôl*, een ſpraakloos hol, I d. 216. - *Hôl-djiep*, zeer diep, volkomen, tot op den bodem, penitus, I d. 217. - *Hôl-geande*, holgaande, onstuimige (zee) II d. 102. - *'t Hôl-gruwne-leeg*, de holgrondige laagte, d. i. de holle diepte, de afgrond, I d. 206. - *Hol oer bol*, hol over bol, praeceps, I d. 67, 77, 212. *Heemskerk*, *B. A.* bl. 29. *Hôl-bôl-bruwz-jocht'*, het hol-bol-bruiſend vocht, (der zee) I d. 224. - *Hôlle-bôlle*, hollebollen, rollen, praecipitare ſe, I d. 74. *Van der Veen*

Raets. bl. 40, Ik ben met kindt *gehollebold.* - *Hôlje* in *bôllje*, hollen en bollen (van de Zee) I d. 156. *Kamph. Ps.* bl. 206, *Hollen* en *dollen.* Vergel. *Hoeuft*, *Oudfr. Spreekw.* bl. 217.

HÔLEN, voor *Hoallen*, huilden, fchreeuwden, gerucht maakten, luidruchtig waren, I d. 11. Verled. Tijd van *Hoaljen*, dat met *hoelen*, *huilen*, *heulen*; *goelen*, *guilen*; *joelen*, *juilen*, verwant is. Vergel. *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Verfch.* II, 146. Zie *Uwt-hoaljen*, uit-jouwen.

HOLLE, (doffe O) het hoofd, I d. 4, 7, 29, 175, 206. — Kruin, top, I d. 93, 181, 203, 225. *Hollig.* Zie *dolhollig.* — Zamengeft. *Holle-hyeren*, hoofd hairen, II d. 62. —*Holl'-ljea*, hoofdleden, d. i. kruin, top (eens bergs) I d. 222. - *Holl'-portte*, de hoofdpoort; het aangezigt, I d. 202. Zie *Portte*, gelaat, aangezigt. - *Holle-opluwck*, hoofdverheffing; opkomst, bloei, I d. 91. Dat dit *Holle* met het vorige *Hôl*, cavus, niets te fchaffen heeft; weet elk Fries, uit de zeer onderfcheidene uitfpraak van beide woorden. Maar met *Holle* is *Hille*, collis, tumulus, locus altus, zeker verwant; als mede *hael*, *hul*, *hulfe*, *hulfel*, enz. Zie *Wiarda*, Altfr. Worterb. in *Haud*, enz. *Hoeufft*, *Oudfr. fpreekw.* bl. 215, volg, en Register in *Hol'e.* *Wasfenb. Bijdr.* II, 9 en 29, die na het een en ander te hebben gezegd met nadruk en te regt fchrijft „Dit woord is, derhalve, zeer opmerkelijk."

HOLPEN, HOLPJEN, helpen, bijftaan, I d. 14, 24, 98, 115, 116, enz. Verled. Tijd *Holp*, *Bredero*, *hulp*, hij hielp, bl. 549. Deelw. *Holpen.* — *Holpe*, *holp*, hulp, I d. 41, 86, 110, 142, 148, enz. Zamengeft. *Holp-firdde*, hulpvaardig, I d. 201. — *Holp-firddig*, I d. 179. — *Holp-forlienjen*, hulpverleenen, I d. 185. - *Holp-hânne*, de behulpzame hand, I d. 91. - *Holp-leáz*, hulpeloos, I d. 110. — *Holp-mijld*, tot hulp genegen, I d. 146, 167, II d. 76. — *Holp-reauwe*, hulpmiddel, II d. 74. — *Holp-red*, *holpredde*, hulpvaardig, I d. 140, 170, 195. — *Holp-rop*, geroep om hulp, I d. 200. — *Holper*; *Kamph. Hulper*, *S. R.* bl. 396.

HOMPJEN, hompen, ftooten, I d. 213, II d. 66, 90. Verl. Tijd en Deelw. *Homppe*, I d. 143, 188, II d. 88.

HONCKE, HONCK', honk, huis, bepaalde en vaste verblijf-

plaats, een thuis, verzamelplaats, I d. 204, 211, II d. 51. – Een toevlugt, schuilplaats, veilig verblijf, bescherming, I d. 131, 142, 156, 197, 213. – *To honck troaije*, zich op eene plaats verzamelen, vergaderen, I d. 227. – *Honck troayen*, grooten lust hebben (grondtekst) verlangen hebben naar, eigenl. loopen naar eene zekere en veilige schuilplaats, I d. 125. – *Honck-wengje*, vaste woning, veilig verblijf, woning, huis, II d. 85. – In het kinderspel, (*Tok-bortljen*) is *Honck* de plaats, (b. v. een muur, een boom,) die men moet hebben bereikt, om niet getokt te worden door den genen, die in 't midden staat van de plaats, waar men aan wederzijde *Honck* heeft. Het is dus ook wel eens de *eindpaal*, het *einde*, *de termijn waar aan toe*, vooral in het *balslaan* gebruikelijk, b. v. *de bál to honck slaen*. De beteekenis van *Honck* is derhalve, 1°. *Een verblijfplaats*, *een woning*, *een thuis*. En om dat oost, west, thuis best is, en men na eenig afwezigheid naar zijne woning honkert en verlangt, beteekent het 2°. *verlangen*, *lust*, *trek*, *begeerte*. En hieruit volgt 3° dat *honck*, *veiligheid*, *zekerheid*, *een veilig verblijf*, *berging*, aanduidt. In de keure van Zeeland, van 't jaar 1256, te vinden bij Mieris, Charterb. van Holland D. I. bl. 368, en volgg. vindt men § LXXXVIII bl 515, in de Nederl. vertaling deze woorden: *Als die grave in vutlande is*. Doch in de origineele Latijnsche Chora, § LXXXVI. leest men daar voor bl. 307. Quando comes est in *unclaudis* en in eene Noot, beneden: *in 't Land is*. Dit laatste is juist. *In unclandis* beteekent *te unc*, *te hunc*, *te honck*, d. i. *in het land*, daar de graaf thuis hoort, te weten, binnen *Bornesse* en *Heijdensee*, het eigen grondgebied, dat hij als Graaf bestuurt. Men ziet er uit hoe veel gelijks er is tusschen dit *unc* en *uncus*, dat met de aspiratie is *hunck*, *Honck*, *Hanck*, uncus, ὄγκος, waar mede alweder in verband staan *hanken* of *Hancken*, *Hangen*, binden, opbinden. Waarvan de Verled. Tijd *Hong*, geeft *honger*, *hongeren*, *honckeren*, en meest al *Hunckeren*. Indien men er de N uitneemt is het *Haeck*, *Hæc*, vinculum, waarvan ons *haken*, onder anderen ook beteekenende *verlangen*, *hunkeren*. *Hingeljen* voor *verlangen* is algemeen bekend, enz. enz. Bij *Hooft*, *Bredero*, *Huijgens* en anderen leest men

nu en dan, *ver van Honck, wijt van Honck, dicht bij Honck*, enz. Vergel. *Junius* in *Hank.* of nu het verst-verwijderde grondwoord is *ha* of *ho*, (*hoog*) beslisse de goedgunstige Lezer. *Hue*, hij hange, O. F. W. *Huinsen*, gehangen.

HONDERT, honderd, I d. 29, 175, 176, 177, enz. *Houndert*, I d. 68. - *Houndirt*, II d. 12. - *Houundirste*, II d. 13. *Bijdr. van Wassenb.* I, 160, *Hunderd.* — *Hondertsegs-in-fiertigst* (146) I d. 109. — *Hondert-tredde* (103) I d. 117. — *Hondert-tryttigste*, (130.) I d. 113. — *Hondert-tuwsen* (100,000) II d. 93.

HÔNE, Haan. Zie *Poe-hône. Weer-hône. Waatze Gribb. Honne*, *huwshonne*, bl. 28, 29, 32, enz.

HONGER, de honger, I d. 98. — *Hongre*, I d. 199, II d. 91, 115. — Zamengest. *Honger-hôl*, hol van den honger, hongerig, I d. 9, 110, 151. *Holbuijkte honger*, *Hooft N. H.* 301. — *Hongre-nea*, hongersnood, I d. 197. — *Hongersnea*, I d. 112. — *Honger-nead*, I d. 128. — *Hongerjen*, hongeren, honger hebben, verlangen, snakken, I d. 62, 220. Verl. Tijd en Deelw. *Hong're.*

HOOP, *Hoope*, de hoop, I d. 24, 39, 41, 43, enz. Zie *Hoape*. Gen. *Hoops*, I d. 177. — *Hoop-klim*, vaste hoop, vertrouwen, I d. 199. — *Hoopjen*, hopen, verlangen, I d. 41, 114, 153, 154, enz. *Bijdr. v. Wassenb. Hoopen. Junius Hope.*

HORNE, een hoek, II d. 6. Zie *Herne.* Staat in verbindtenis met *Hoarn*, dat bij *Maerlant* en anderen is *Horne* cornu. *Horn-moei* (ik meen *Horn-moer*) is het *Boos-wijf*, of *Goedvrouw*, *Vroedvrouw*, obstetrix, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 5, en 6.

HÔSCK, hoscke, heusch, I d. 69, 125, 134, 136, 146, enz. Zie *Hoasck.* — Zamengest. *Hôsck-mijld*, heusch, mild, milddadig, gunstig, Bijw. I d. 185, 231.

HOTTJEN, wetten, slijpen, scherpen, I d. 70, 169, 227, II d. 86. De *sinnen-hottjen*, is bij *Cats*, I d. 252, a, 371, b, de *sinnen wetten.* Ik houd dit *hottjen* en *wetten*, voor een en hetzelfde woord, maar van onderscheiden dialect. De eigenl. beteekenis is *heen en weder strijken; schokken, stoten* Zoo *Hot* een wagen, de melk enz. Indien het *goed hot*, dan *gelukt iets wel.* En in deze beteekenis gebruikt *Marnix hotten*, fol. 101 verso, ond. fol. 172 verso, ond.

HOU! Een Tusschenwerps, stil te houden, I d. 60.

HOUT, lignum, II d. 11, 73. Zie *Hoalt.*
HOUWE, (de *Folle Houwe*) overvloed, I d. 56. *Hooft N. H.* bl. 5, *Den vollen hou* vinden. *Tuinman Spreekw.* I 302, *Hij heeft daar den vollen hou.* Deze leidt het van *houden* af. *Hou*, zegt hij, is *houding*, *onderhouding*. *Kiliaan*, *Houwe*, *Houw*, *Hauw*, *Hoy*, foenum, herba resecta in pabulum. In de O. F. W. vindt men *Hou*, *How*, *Howe*, *Houwe* voor aula. En wat zou ons beletten hiervan de *Folle houwe* af te leiden? Men zegt immers nog dikmaals van een plaats, daar 't *volop* is, *Daar is 't Vollenhove*, *men komt daar in Vollenhove.* Hier is echter keus voor den Lezer.
HOUWER, Zie *Keamer-houwer.*
HOVIRD, Hovaardij, I d. 61 *Baardt*, bl. 14 en 46, *Hovaert. Bredero*, bl. 720, *Hovaard*, *Van der Veen*, Zinneb. bl. 82, *Hovaerdy.* - *Hovirdigheyt*, hoovaardigheid, I d, 50. *Wassenb. Bijdr.* I, 146, *Howeerdigens.* (Vergel. ald. de Noot van *Wassenb.* bl. 153.) - *Hooft*, *N. H.* bl. 32, *Hoveeren*, *boeleeren*, en *Wulpsheijt.* En zoo ook Ged. 262, zijn Moeder en de min *hoveeren.* - *Hoveering*, *Bredero* bl. 746, voor *brasserij*, *smulpaperij*: O datje hier Seundaegs waert, dan hebben wij sulcken *hooveeringh*, enz. *Kiliaan*, *Hoven*, *Hoveren*, *Hof houden*, Epulari. Doch onder 't schrijven merk ik, dat ik dit laatste *Hoveeren* enz. verkeerd heb geplaatst: het behoort tot *Hoaf*, Hof: men brenge of denke het daar. - *Hovird* - *Hovirdigheyt* is niet, gelijk *Kiliaan* wil, *Hoogh-vaerdye*, *Hoogh-vaerdigheyt*, maar *Hooge-waardy* - *Hoog-waerdigheid*, Ironisch genomen. Dit blijkt al aanstonds uit de *v*, die bij ouds was zoo veel als *w.* Ware het anders, het had de F moeten zijn: *Hofird. Kamph.*. heeft het schier in de eerste beteekenis, *Psalm* bl. 402, wat heeft de mensch, dat hem met regt *hovaardigt*, d. i. hoog verheft, van hooge waarde maakt.
HUWCHIL-TEIKEN, huichel-deken, bedekte huichelarij, I d. 128. — *Huwchle-hert*, geveinsd hart, I d. 204. — *Baardt* bl. 382, 383, *Huychely.* Bl. 11, *Huychels-wijs. Kamph. Psalm.* bl. 29, *Huycheling.* — *Huichelen*, *Huwchiljen* staat gelijk met *Guichelen*, *Guwchiljen.* Zie ald.
HUWD, de huid, I d. 37, 54, 138. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 18 en 241. *Huut. Junius*, *Hide.* Zie *Hoed.*
HUWGJEN, heugen, gedenken; weder in gedachte brengen,

I d. 148. — *My huwghet*, mij heugt, I d. 11, 12. — *Huwg-tanck*, bijblijvende dankbaarheid, de illo, qui gratias et agit et habet, I d. 224. — *Huwg-nisse*, geheugenis, herinnering, I d. 126, 141, II d. 70, 71, 80. — Ook de Tijdgenooten gebruikten het: *Kamph. Ps.* bl. 163, in *Heugens* bladen ſtaen. *Heugenisse* voor *Herinnering Bredero*, bl. 408. *Kamph. Psalm.* bl 71. S. R. bl. 113. *Hooft*, voor *herinnerings-vermogen*, Ged. bl. 176. Zie *Gehuwgnisse*. — *Huwchlijck*, heuglijk, dat men gaarne in zijn geheugen herroept; gedenkwaardig, aangenaam, lieflijk, I d. 131, 168. — *Bredero* bl. 409, en *Hooft*, *Ged.* bl. 91, en 178, *Heuglijk*, vrolijk. — *Heuglijckheijt*, *Hooft*, *Ged.* bl. 158, 226, voor vreugde, genoegen. — Het grondwoord is *Hug*, Zie *Behægjen*, *Hægjen*. Van daar *Tegen heug en meug*, *Hooft*, *Ged.* bl. 369. Nog in *Friesland* zeer gebruikelijk.

HUWN, HUWNE, een Hond, I d. 82, 95, 98, 101, 143, II d. 72. *Waatze Gribb.* bl. 4, 55, *Hoon*, Meerv. *honnen*, bl. 20. — *Junius Hound.* — *Huwnz-hongre*, de hondshonger, een ſterke honger, *Ten Kate*, een valſche honger, II d. 91.

HUWZ, een huis, I d. 5, 6, 10, 11, 12, enz. Meerv. *Huwzen.* *Junius*, *House* - *Bijdr. van Wasſenb.* I, 161, 164, *Huis*, bl. 163, *Hus* (zeker voor *Huus.*) bl. 153, 158, 164, *Husser.* *Melis Stoke*, *Huus en Huse*, *huys*, b. v. 981, 983, 985. — *Huwzjen*, verhuizen; wonen, I d. 91, 204. *Baardt* bl. 208, Daar *huyst* een ſchalckjen in *Huysen* en *Hooven*, *Hooft*, *N. H.* bl. 266, O. F. W. *Husen en Howen*, bl. 282, 283, 503. *Gabbema*, *verh. v. Leeuw.* bl. 88. *Asegab. Husa*, bl. 241. — Zamengeſt. *Huwz-bouwe*, de opbouw van het huis, I d. 182. — *Huwz-festjen*, en *Huwz-festgjen*, huisvesten, vaste inwoning geven, I d. 199 Deelw. *Huwz-festge*, gehuisvest, II d. 102. — *Huwz-feste*, huisvesting, inwoning, vast verblijf, I d. 130. — *Huwz-frouwe*, huisvrouw, II d. 72, 77. — *Huwz-gesinne*, huisgezin, II d. 52. *Ingesinde*, *Maerlant*, II Aant. 119. — *Huwz-håden*, huishouden, wonen, zijn verblijf ergens hebben, I d. 207. — *Huwz-man*, huisman, I d. 1, 64; *Wasſenb. Bijdr.* I, 151, 154, *Huisman.* — Bijv. N.-W. *Huwz-manne* (*petear*) Tijtel, huismans geſprek. — *Huwz-rie*, huisraad, I d. 4. Zie *Weiland*, in *Huizen.*

HUYN, **HUYNE**, hoon, I d. 32, 89, 166, 167, 192. *Wassenb. Idiot.* in *Huin.* Zie *Hoan.* — *Huynjen*, honen, I d. 79, II d. 93. Zie *smaed-huynjen.* *Bilderdijk* vertaalt *gehoend*, door *beschaamd* misschien *gesmaad* en *beleedigd*, uit een oud fragment, *Taal- en Dichtk. verscheidenh.* III, 153. *Ten Kate* zegt II, 26, *Hoonen*, eertijds voor *gunstig zijn*, nu voor *ont-eeren.* *Kiliaan*, *Hoonen*, i. *gunnen*, favere, suffragari. Zie ald. verder. Vox media.

HUYNIG, honig, I d. 73. *Waatze Gribb.* bl. 43, *Hunig. Junius*, *Honie.* -- Zamengest. *Huynig-doppe-waegs*, Honigraat, I d. 73. — *Huynig-seam*, honig-zeem, I d. 190. — *Huynig-swerme*, hetzelfde, I d. 197, — *Huynig-swiet*, honig-zoet, I d. 3, 7, 209. — *Huynig-swietst*, allerzoetst, II d. 62. Zie *oer-huynigjen*, *Trog-huynigjen.*

HY, hij, I d. 2, 6, 7, 8, 14, 17, enz. *Hia*, Voorr. XIII. *Junius*, *He.*

J.

J' voor *Jo*, U, I d. 69.

JA, Ja, I d. 3, 4, 5, 40, enz. *Junius Yea*, *Yes.*

JÆ, zij, zoo wel in het één als meervoud, I d. 2, 4, 12, 14, enz. *Waatze Gribb.* bl. 6. en verv. *Jo.* In de *Bijdr van Wassenb.* *Ja*, I, 140, 146, 156, 157. *Je*, I, 163. *Jin*, I, 140. — *Jæ Griet*, I d. 32. *Jæ jaem*, I d. 36, 50. *Wassenb. Bijdr.* II, 10, 11. Onze Ouden zeiden *So*, *soe.*

JAEN, (voor *javen*, *gaven*) geven, I d. 1, 3, 4, 6, 33, 40, enz. — *Jean*, I d. 228. *Jæen*, I d. 26, beide om 't Rijm. Vergel. *Junius* in *Give.* In 't *Asegab.* leest men bl. 45 *Jejen*, en *Jest*, gave, bl. 23. Zie *Jeste.*

JACHT, en **JACHTE**, de jagt, I d. 51, 199, 204. II d. 211. — *Rasene jachte*, razende bejag, II d. 104. — *Jachtgjen*, jagen, Venari, deelw. *jachtge*, I d. 152. — *Jachten*, voor ergens naar streven, iets bejagen, *Kamph. Ps.* bl. 117, hij raapt, hij schraapt, hij woelt, hij *jacht*, hij tracht. *Hooft*, *N.H.* bl. 187, *Jagtende* naa 't vaststellen der dwingelandye. *Jachten*, voor, haasten, *Cats*, I, 561, b, *Jagtig* voor haastig, Dez. I, 394, a. Zie *Weiland.*

JAMCK, JAMCKE, goed, ſchoon, hupsch, I d. 97. *Jamckſte*, II d. 47, ijnne *Jamckſte ſAde* ſlaen, in de beste vouw slaan, best opnemen, optime interpretari. - *ſo jamck*, zoo goed, zoo wel, Bijw. I d. 3. — zoo zeer, II d. 51, 86, 102. - zoo menigmaal, II d 113. — *ſo heel jamck*, zoo heel zeer, Bijw. II d. 101. — *Jamck-oonſtean*, zeer wel behagen, II d. 51. *Jamck om bekomre*, zeer over bekommerd, II d. 54. *Des to jamcker*, des te beter, des te meer, Bijw. II d. 114. *Heel jamck*, heel goed, zeer goed, II d. 43, 104. *Ho jamck*, hoe zeer, hoe vaak, I d. 181, II d. 102. *Jamck ijn jerre ſchick*, wel te vreden, II d. 94, Vergel. *Waſſenb. Idiot.*

JAMMERE, jammer, ellende, I d. 135, 135, 184, 189, 203, 205, 210, II d. 78. — *Jammerjinde*, jammerlijck, II d. 90. — Zamengest. *Jammer-kleij*, jammerklagt, I d. 170, 191. - *Jamm're-ſteal*, jammerſtaat, I d. 160. *Kiliaan*, *Jamer*, *Jammer*, miſeria, calamitas. *Teutonista*, *Jamer*, in *Crot. Melis Stoke*, II, 396, III, 1217, *Jamer*. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 165, *Jammer*, bl. 159 *Jammerlijck*. (de tegenw. uitſpraak) *Hooft*, *Ged.* bl. 132, *Jammerheyt*. *Olignett Bijdr.* bl. 279, *Jammerhede*, voor deernis, medelijden.

JANCKJEN, Janken, treuren. Zie *Gâl-janckjen*. — *Lofluwd-janckjen*, lof-zingen, loven, prijzen, I d. 209. — *Janckjen*, voor, haken, verlangen, ſtreven, II d. 86, 94. *Waatze Gribb.* bl. 81, 't hert *jancke* mij ney Wobbeltje. — *Loft-trog-janckjen*, zijn loflied verheffen door de lucht, I d. 179. — *Hijmm'le-janckjen*, zijn danklied ten hemel opzenden, I d. 221. *Junius*, in *Jangle*.

JAN-RAEB IN SIJN MAET, Jan-rap en zijn maat, I d. 210. — *Bredero*, bl. 262. 317, 816. *Van der Veen*, *Gezang*. bl. 411, gebruiken *Jan rap en ſijn maet*. *Van Haſſelt* op *Kiliaan* in *Rappe*, Scabies, leidt het af van *rappe*: onze Schrijver ſchijnt het af te leiden van *raepen*, rooven. Zoo zegt hij ook I d. 97, Hij *ſpijllet raep* in *ſchraep*. *Kamph. Ps.* bl. 109 en 114, Hij *rapt* hij *ſchraapt*.

JCK, ik, ego, I d. 1, 2, 3, 4, enz. *Junius*, I. — *Jcker*, ik er, II d. 52.

JE HET! Tusſchenw. van eenigen twijfel en verwondering, I d. 3. — *Je feynten!* I d. 4, tusſchenw. van goedkeuring en bevestiging.

JE, U. in zamenst. I d. 4, *Jck tanck-je.* Elders *Jo.* Zie ald.

JEARM, JEARME, hen, hun, zich, Persoonl. voorn. I d. 105, 112, 119, 142. 194, 199, 201, 204, 205. 211, enz. — Bijvoegl. voorn. hun, hunne, haar, hare, suus, eorum, earum, I d. 89, 90, 149, 152, 164, 166, enz. – *Jearm salme*, zich zelven, II d. 95, fin. *Bijdr. van Wassenb.* I 140, 144, *Jarm*, hen. – *Jerm*, I. 154, zich, 155, hun, 156, m., *Jerre* hunne, hare, I, 153; suus, enz. *Jarre*, suus, I, 140, 144, 163. Zie *Her.*

JEARN, garen, filum, I d. 100, II d. 49. Zie *Bijn-jearn*, *Strijck-jearn*, *Tijz-jearn*. *Junius*, *Yarn*. *Huydecoper* op *M. Stoke*, I, 977, na geciteerd te hebben uit de *Doctrinale* B. II. f. 26, d, Ander staf, scilt no spere, en sal sijn in zijn *gere*; zegt: voorlang en dikmaals heb ik overdacht, wat hier *gere* zij. Maar ik heb het nog niet gevonden. Die het nader zal willen onderzoeken, kan deze plaats vergelijken met de volgende uit *Walewein*, f. 34, b, Doch trac hi 't swert met tween ringen, en vaget scone an sinen *ghere*." — Wat het eerste woord betreft, dat beteekent daar, naar mijn inzien, *begeerte*, waar over straks nader. Het tweede *ghere*, uit *Walewein*, beteekent *gewaad*, *kleed*. Zoo leest men in de O. F. W. bl. 338, *gara*, (*geer*) de slip van 't kleed op bl. 204, *gharem*, kleederen. Vergel. hiermede de Aanteek. op *Maarl.* III, Aant. 22, 23, 24.

JEARN, gaarne, lubenter, II d. 57, 86, 98, 100, 107, 114. *Jern* leest men I d. 5, 11. *Waatze Gribb.* bl. 12 *Jern*, bl. 75, *neat jern*, ongaarne. *M. Stoke* II. 1041. IX, 687. *Maerl.* I, 139, 42, *gherne*, *gerne*. Komt af van *Ghere*, begeerte, *M. Stoke* I, 376, na sinen wille, na sinen *ghere*. Ibid. vs. 905, so dat hi op hem quam *met gere*, d. i. zegt *Huijdec.* met ijver, met drift. *Maerl.* I, bl 1. oud., Bi sinen wille, bi sinen *ghere*. *Kamph. Ps.* bl. 96, Hebt gij een rechten *geer*. Bl. 199, daar de geest maar *geer* toe heeft. Bl. 333, uw leer (is) mijn *geer*. In de *Doctrinale* I. I. is dus: *in sijn gere*, niets anders dan: *in zijne begeerte*, onder de zaken die hij begeert. *Geeren* voor *begeeren* leest men bij *Bredero* en anderen menigmalen: *ghaerig* voor *begeerig*, bl. 740. Vergel. *Junius*, in *Yern*, *Yerne*, cupere. Zie *Gearjen*, *gierig*, *Bejearjen*. Het grondwoord van allen is *gaden*.

JEFTE, gifte, I d. 58, 90, 105, 165, 172, 179. II d. 43. – *Jeft-mijld*, uit gunst geschonken, I d. 182. *M. Stoke*, *Maerlant*, en anderen *Gichte*. Behoort tot *Gifan*.

JEFTJEN, en JEFTGJEN, zich gedragen aan –, toestemming geven aan –, gehoor geven, gehoorzamen, I d. 119. 156.

JECHTJEN, Bedrijv. ontdekken, openbaar – zigtbaar maken, I d. 217. Eig. iemand dwingen tot bekentenis zijner euveldaden. Dit woord, in de O. F. W. gespeld *Jechta*, *Jechtan*, *Jechten*, *Jechtane*, is aldaar zeer menigvuldig, en beteekent er, als Bedr. W-W. *tot bekentenis brengen*; als onz. W-W. *bekennen*, *erkennen*, Vergel. ald. Bl. 25, Noot. Het is dus Bedr. *overtuigen*, onz. *bekennen*, *toestemmen*; Voorts *zich gedragen aan*, *gehoorzamen*. Hier van vindt men ald. voorbeelden, b. v. bl. 112, 114, Vergel. bl. 50, De Fresen *Jechten oen Magnus Ker*, d. i. de Friezen gedroegen zich aan de keure van Magnus. Men ziet dus duidelijk, dat dit met het vorige W-W. één en hetzelfde is. De F en CH. zijn wisselletters, b. v. *Efter*, *Echter*, enz. — *Kiliaan*, *Gichten*, torquere, excruciare adhibere tormentum. En dit is de Active beteekenis. *Gichten*, fateri, confitere, agnoscere. Dit is de Neutrale beteek. Vergel. *Kiliaan* ook in *Jchten* i, *Gichten*, fateri. In het *Asegab.* bl. 124, *Jechta*, enz. Met dit woord is vermoedelijk verbonden *Ghien*, loqui, dicere, dat *Clignett* uit de Brunsw. Rijmkronijk aanhaalt, in de *Aanteek.* op *Maerlant*, I, 32, waar voor men in de uitgave van *Gablerus* vindt *Jehen*; waar mede *Jechen*, *Jechten* overeenstemt. *Maerlant*, III, 257, 115, *Begie ic*, *Here!* dine Godhede, benedico te. Wij zouden het liever vertalen door *Ik beken*, *belijd*, *erken en eerbiedig uwe Godheid.* Zoo heeft men dan *Ghien*, *Jehen*, *Jechen* en *Jechten*; Bij *Kiliaan* en lateren *Ghichten*, *Be-gicht*, biegt, enz. Bij onzen Dichter *Jechte* en *Jeften*. Vergel. *Hoeufft*, Fr. Spreekw. bl. 202 & Register.

JELD, JELDE, ouderdom, leeftijd, aetas, I d. 6, 12, 25, 36, 53, 54, II d. 47, 48, 56, 64, 87, 89, 100, 106. Gen. *Jelds*, I d. 178. — *Jelds-stijppe'-treast*, onderstennende troost des ouderdoms, I d. 182. Verg. *Junius* in *Eald. A. S. Eld*, *Ald.* Vergel. ook *Wassenb. Bijdr.* II, 36. De Ouden zeiden *oude* voor *ouderdom*. Zie *Clignett Bijdr.* bl. 173, Noot. De *J* in *Jeld* is eene Litera Prosthetica die men ook

in de O. F. W. aantreft, in *Jeldera*, ouder, ouders. Zie *Aad*, *Ad*. *A. S. Jeld*. antiquus. *Jeldo*. aetas, senectus.

JELDJEN, Bedrijv. ontbranden, doen branden; aanvuren, aanaandrijven, aanzetten, I d. 183, II d. 66, *ontstijch in Jeldde*, (verled. Tijd.) — onzijd. branden, I d. 26, 58, 123, II d. 61. Zie *Oon-jeldjen* De oorsprong van dit woord is mij nog onbekend.

JELNE, Een el, elle, I d. 32. II d. 93. *Bijdr. van Wassenb.* I, 144, *Jelne*, het welk uit den Zuidhoek is. *Junius*, *Ell.* *Kiliaan*, *Elle*, *Elne*, ulna. Vergel. *Wassenb.* II, 36.

JENIJ! Tusschenw. van verwondering, I d. 78. Bij *Baardt* bl. 48, en bij *Bredero*, bl. 788 vindt men *Jemeny*! en bij *Bredero*, bl. 16 en 374, *Jemy! - Jeny* schijnt dus bij onzen Dichter zamengetrokken uit *Jemeny*, en het zelfde als *Jezus Mary*! Zie Weiland.

JERRE, gier of aal van de Stallen, de wegloopende mist of het mistwater (Zie Haarl. Courant van 22 Nov. 1808, bl. 2, kol. b. boven) in Noordholl. *ier*. — Zamengest. *Jerre-sea*, de *mistput*, mistsloot, mistgroeve, I d. 94, II d. 101, alwaar *Ten Kate* het Fig. neemt en overzet door *besmetting*. *Ierfeck*, I d. 231. Tegenw. zegt men *Jarre-sleat*, *Jarr'-dobbe*, enz.

JEUGD, JEUGDE, de Jeugd, I d. 2, 12, 53, 55, enz. II d. 78, 106. — Gen. *Jeugds*, I d. 119, 148.

JEYEN, Jagen, venari, I d. 72. — uitjagen, verdrijven, verwijderen, abigere, fugare, auferre, I d. 202. II d. 77, 115, 116. - Verled. Tijd en Deelw. *Jegge*, I d. 198. Zie *Oon-jegge*, *Wey-jegge*. Thans vervoegt men dus: *Jeyen*, *Jagge*, *Jegge*. Bij *Wassenb*. *Bijdr.* I, 153 is het Deelw. *Jaagen*, dat uit den Zuidhoek is. — *Jey*, Jacht, draf, I d. 87.

JG, kant, zijde, hoek, rand, boord, I d. 6, 14, 15, 35, 53, 60, 75, 94, enz. *Jgge*, I d. 35, 59, 195. Tweede Naamv. *Jgs*, I d. 145. Meerv. *Jggen*, kanten, II d. 97. *Kiliaan*, *Egh*, *Egghe*, i. *Eck*, angulus. *Egghe*, *Eck*, angulus. extremitas, ora. In de O. F. W. ook *Ig*, *Jgge*, *Jggen*, kant, kanten, zelfs voor *wederzijdsche partijen*, bij *Gabbema* en *Martena*. Ja voor *wederzijdsche*, *twist*, *verschil*, bij *Gabbema*. In de O. F. W. bl. 199, heeft men het ook voor een *scherpsnijdend* of *puntig geweer*. Zie *Huydecoper*, Aanteek. op *Stoke* III, 284. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Eg*. — *Noch eg noch kant raken*, *Gabbema* in de Voorr. *Baardt*,

Ledenſt. bl. 73, 't Raeckt geen *canten*, 't raeckt geen *Eggen.* — Zamengeſt. *Dobbe-ig*, rand des grafs, I d. 15.

JICHTE, de *Jicht*, II d. 90, 105. 112. *Van der Veen*, bl. 194, en anderen, *Gicht.* *Maerlant* II, 317, 26, *Juchtig*, jichtig, II d. 338. 96, *Juchtech*; II d. 112, 42, *Juchteg.* *Kiliaan*, *Jechte*, i. *Gichte*, articularis morbus, arthritis, paralijſis, enz.

IJDEL, ijdel, ledig; nietig. gering, I d. 43, 71, 128, 218. II d. 68, 89, enz. — *IJdelheyte*, ijdelheid, II d. 104, 107, 112. — *IJdel-naetig*, ijdelnietig, gering, II d. 92, 111, 116. *IJdel-naetigheyte*, ijdelheid, nietigheid, II d. 98, 114. — *IJdel-pochjend'*, ſnorkende, II d. 112. — *IJdle tuytery*, *Hooft*, *Ged.* bl. 175. *IJdel-baernende*, ijdel-brandende, rasverteerde, vergane, II d. 107.

IJDER, ieder: elk een, II d. 93. O. F. W. *Ayder*, *aider.*

IJKEL-SED, verzadigd van eikels, (de apris) I d. 209. *Ecle*, *Clignett*, l. l. bl. 71, vs. 4. *Eckel*, eikel, *L. R. v. Wedde*, bl. 72, Noot. *Kil. Eeckel*, glans.

IJKEN, eiken, van eike, I d. 30, 74. *Aſegab.* bl. 107, *Ecke.* O. F. W. *Eke*, eik en eikenhout. *Junius*, *Oke.* *Martena*, *Ann.* 68, *Gabbema*, Verh. van L. 77, *Eeck*, hout. *Kiliaan*, *Eecke*, quercus. *Bredero*, bl. 368. *Eecken-houten.*

IJN, in, I d. 1, 2, 3, 4, enz. In de *Bijdr. van Waſſenb.* *Jn* en *IJn.* — *IJnne*, in de, I d. 1, 2, 4, 5, 7, enz. Zamengeſt. *IJn-amjen*, in-ademen, II d. 66. — *IJn-boele*, inboedel, inboel, I d. 224. — *IJn-borst*, inborst, hart, ziel, gemoed, I d. 23, 88, 93, 106, 130, 163, 211, 225. II d. 70, 81. Genit. *IJn-borsts*, I d. 171, 190, 194. — *IJn-borste*, I d. 216. II d. 48. — *IJn-blommjen*, bloeijen, in bloei ſtaan, I d. 85. — *IJn-byldjen*, inbeelden II d. 69. Verl. Tijd *IJn-bijldde*, II d. 72. Deelw. *IJn-bijldende*, II d. 69. *IJn-bijldinge*, inbeelding, verbeelding, II d. 64, 68, 71, 77, 108. meerv. *IJn-byldingen*, II d. 71. *IJn-bijldelijck*; inbeeldbaar, verbeeldbaar. II d. 64. — *IJn-bringen*, inbrengen, II d. 72. — *IJn-bijnnen*, inbinden, bezwaren, drukken, verontrusten, II d. 51. Voor *inhouden*, *afſtand van doen*, *Libben ſen A. Ysbrants* bl. 98. Voor beteugelen, *Kamph. Ps.* bl. 22. Het tegengeſtelde van *aanbinden*, d. i. *aanzetten*, bij *Hooft*, *Ged.* 547. — *IJn-dien*, indien, zoo, II d. 78, 107. — *IJn-djiep*, zeer diep, I d. 228. —

IJn-dollen ingraveren. Deelw. *IJn-dold*, II d. 70, 80. — *IJn-fiern*, *IJn-fierne*, zeer-vierig of vurig; opregt, hartelijk, ernstig. I d. 125, 155, 159, 163, 176, 205, 221, 229. II. 87. *Kiliaan*, *In-vierigh*, candens. — *IJn-fiern-heÿt*, ernst, opregtheid, vierigheid, I d. 171, 214. II d. 101. — *IJn-fallen*, invallen, II d. 69. — *IJn-flÿmmnjen*, in-vliemen, insnijden, II d. 108. — *IJn-fÿnjen*, vonden, streken, listen, T. K. middelen, II d. 99. *Martena*, *Ann.* bl. 69, a, *allerhande nye infijndinghe*. *Gabbema*, Verh. van L. bl. 131, *In-fijndelsa*. — *IJn-gean*, ingaan, I d. 44, 121, 152, 164. Deelw. *IJn-gien*, I d. 161. *IJn-ginzen*, I d. 162. *IJngong*, ingang, I d. 161. II d. 87, 108, 109, 115. *IJn-gongs-pleatse*, ingangs-plaats, I d. 225. — *IJn-gewân*, ingewand, II d. 78, maar *IJn-gewând*, I d. 30, 152. *Bijdr. van Wassenb.* I, 166, *Jngwaand.* *M. Stoke*, II, 963, *ghewade*. *Kiliaan*, *gheweyde*, exta. — *IJn-goe*, zeer goed, innig goed. I d. 2, 94, 105, 128, 130, 160, 181. Hier toe behoort ook *IJn-fijn-wol*, het innig *vind-wel*, salus maxima, I d. 221. Zie *Kiliaan* en *Weiland*, in *In*. — *IJn-gloaren*, ingloren, met luister en praal intreden, I d. 225, 226. — *IJn-hâden*, inhouden, I d. 108, II d. 74. *IJn-hâd* en *IJn-hâde*, de inhoud, II d. 46, 67. - *IJn-heyen*, Deelw. *IJn-heyd*, ingeheid, ingestampt, I d. 196. — *IJn-hildjen*, Deelw. *IJn-hilde*, ingehuldigd, I d. 121. — *IJn-helljen*, inhalen, II d. 85. — *IJn-jaen*, ingeven, I d 137. — *IJnjen*, innen, invorderen, ontvangen, I d. 200. — *IJn-jietten*, ingieten, I d. 52, 162. — *IJn-keeren*, inkeeren, in-slaan, (een pad) I d. 181. — *IJn-ljeave*, innig lieve, I d. 3. — *IJn-liedinge*, inleiding, I d. 160. — *IJn-mie't*, inzamelt, d. i. bekomt, verkrijgt, wordt deelachtig: Van 't W-W. *IJn-mieën*, eig. van gras dat afgemaaid, en tot hooi gedroogd, wordt ingezameld, en in de schuren getascht, I d. 224. Zie *Mjean*; *miede*. — *IJnnerlijck*, innerlijk, inwendig, hartelijk, I d. 192. II d. 48, 65. — *IJnnig*, innig, hartelijk, II d. 48. Bijw. I d. 153. — *IJnnimmen*, innemen, I d. 80, occupare. Deelw. *IJn-nimd*, ingenomen, bekoord, II, 64, 75. — *IJn-plantjen*, inplanten, inprenten, I d. 79. — *IJn-printjen*, inprenten, inscherpen, II d. 63, 91. Deelw. *IJn-printe*, II d. 67. — *IJn-set*, inzetting, gebod, I d. 195. — *IJn-sjochte*, inzigt, II d. 71. — *IJn-slaen*, inslaan,

(een verkeerd fpoor) I d. 212, betreden (een pad) II d. 87. — IJ*n-flickjen*, inflikken, Verl. tijd *IJn-flicke*, inflokte, I d. 97. — *IJn-florvjen*, inflorpen, Deelw. IJ*nflorve*, ingeflorpt, II d. 104. — IJ*n-fluwtten*, insluiten. Deelw. IJ*n-slettne*, ingeflotene, II d. 50. — IJ*n-fondre*, inzonderheid, I d. 119, 142. IJ*n-fonderheyt*, idem, II d. 43, 45. IJ*a-fuwnerheyt*, II d. 59. — IJ*n-fotten*, inzetten, Deelw. IJ*nfot*, II d. 100. IJ*n-fotte*, inzetting, I d. 220. — IJ*n-ftirtten*, inftorten, Deelw. IJ*n-ftirt*, ingeftort, II d. 71. — IJ*n-fwiette*, innig zoete, I d. 26, 194. II d. 61. — IJ*n-fwolgjen*, inzwelgen, Deelw. IJ*n-fwolge*, II d. 88. — IJ*n-tjean*, intrekken, I d. 162, 168. — IJ*n-wenner*, een inwoner, II d. 72, 73. — IJ*n-windig*, inwendig, I. d. 162. II d. 70. — IJ*n-weijen*, inwerpen, infmijten, Deelw. IJ*n-weyd*, ingeworpen, II d. 99.

IJPEN, IJPENE, open opene, I d. 39, 44, 49, 51, 65, 92, 161, 199, 200, 208. II d. 67, 71. *Waatze Gribb. Brill.* bl. 73, *iepen*, dat met de Tegenw. fpelling overeenkomt. *Junius*, *open. Teuton. apen.* — *Een open*, Z-N-W. *Hooft*, *Ged.* 301, en elders.

IJPEN-BIER, IJPENBIERE, openbaar, I d. 163, 204, II d. 78, 80. Zie *Weiland* in *baar*. *Kiliaan*, *Baeren*, manifestare. — IJ*pen-bierjen*, openbaren, I d. 44. II d. 63, 66. 68, 71, 75. Verled. Tijd. *IJpenbierre*, openbaarde, maakte bekend, I d. 43, II d. 51. Deelw. *IJpenbiere*, Id. 131, 132. *Maerlant Verbaeren*, II, 161, 15, Noot. II, 168, 70, en 190, 17. — IJ*penbierlijcke*, openbaarlijk, II d. 89, *Kil. Baerlijck*, manifestus, evidens. In de *Bijdr. van Wasfenb. openbaar*, *openbaerlijk*, bl. 140, 161, 166, 167. — IJ*penjen*, openen, Verl. Tijd, IJ*pene*, I d. 96, 111. — IJ*pen-dwaen*, openbaren, I d. 39. — IJ*penheyt*, openheid, opening, gelegenheid, II d. 68, 73. — IJ*penhertig*, openhartig, I d. 131. IJ*penhertigheyd*, openhartigheid, I d. 72.

IJTTEN, eten, I d. 1, 5, 9, 10, 127, 178, 220. II d. 91. Verl. Tijd *Yet*, at, I d. 1, 169. *Baardt*, *aet*, at, bl. 25. — IJ*tten*, het eten, de kost, cibus, esca, I d. 1, 10, 152. II d. 91, 93. In de *Bijdr. van Wasfenb.* bl. 161, leest men IJ*te*: Bl. 144, IJ*ete*. en *het ijeten*. — Zamengeft. IJ*tdisck*, eetdisch, disch, I d. 72, 178. — IJ*t-greegt*, honger, eetlust, I d. 208. Verg. *Junius* in *Eate*. — *Et*, d. i. eet,

Clignett, *Bijdr.* bl. 75, Noot. Zie ook wat wij bij *Eartjen* gezegd hebben.

IJTLIJCKE, etlijke, ettelijke, sommige, eenige, Tit. v. 't I d

IJVIG, IJVIGE, eenwig, I d. 1, 39, 40, 41, 42, 43, 45, enz. *IJviglijcke*, eeuwiglijk, II d. 112. — *IJvigheijt*, eeuwigheid, I d. 98, 102, 122, 141, enz. In de *Bijdr. van Wasfenb.* I, 161. *eeuwijge.* Ibid. bl. 142. *ijeuwigheit.* — Zamengest. *ijvig-doere*, eeuwig duurzaamheid, I d. 145. — *IJvig-doerjende*, eeuwig-durende, II d. 110. — *IJvig-swiete*, eeuwig-zoete, I d. 106. — *IJvig-sijckere*, eeuwig-zekere, I d. 114.

IJZ, het ijs, I d. 43. *Junius*, *Ice*, *Ise*. — *IJz-kâd*, ijs-koud, I d. 23, 184, 222. — *IJz-teyer*, ijsdooijer; (Epitheton solis) I d. 56.

JIEFFER, Jongvrouw, Jufvrouw, I d. 87, II d. 47, 48, 56, 57, 65. — *Jieffre-puwck*, het puik der Jongvrouwen, I d. 87. H-D. *Jungfer*, *Jungfrau*. *Bilderdijk*, Taal en Dichtk. Verscb. II, 146, houdt *Joffrouw* verbasterd voor *Hofvrouw*, *Weiland Juffer* voor *Jongvrouw*. Wegens dit *Fer* of *Ver* Zie men *Huydecoper* op *Stoke*, en *Clignett*, *Bijdr.* bl. 297.

JIER, het jaar I d. 4, 5, 61, 66, 264, 297. Genit. *Jiers.* Meerv. meest *Jieren;* doch *Jierren*, I d. 2, II d. 56. In de *Bijdr. van Wasfenb* I, 160, *Jier*, collect. voor jaren; I, 153 *Jirren;* I, 162 *Jerren.* — Zamengest. *Jier-gong*, jaargetij, saizoen, I d. 66, 108, 122. *Jier-mercke*, jaarmarkt, I d. 52. II d. 95.

JIEMME, gijlieden, ulieden, I d. 1, 42, 44, 136, 137, 176. II d. 56, enz. Zie *Wasfenb. Idiot. Jimme*, vos, ook voor Uwlieder, vester. In de O. F. W. *Jemma*, *Jemna*, *Jenna.* In de *Bijdr. van Wasfenb. Jemme* en *Jimme.*

JIETTE, nog, nog eens, buitendien, I d. 2, 3, 7, 11, 12, 20, 25, enz. *Nochtans*, *echter*, II d. 105, r. 12 van ond. 116, reg 2 van bov. — *Jiette reijs*, nog eens, II d. 60. *Bijdr. van Wasfenb. Jette* en *Jitte.* *Junius*, *Yet.* O. F. W. *Jeta*, *Jeth*, A. S. *Gijt*, *Git.* *Gabbema*, *Etha*, *Etta*, *Jtta*, *Jijsta.*

JIETTEN, gieten, I d. 166, 168. *Jiet-uwnen*, gietovens, I d. 185, d. i. ovens ter smelting van metalen, om er beelden, klokken, kanonnen, enz. van te gieten; dus heet gestookte ovens.

IILD, geld, I d. 1, 10, 11, 19, 46, 65, 66, enz. *Bijdr. van Wassenb.* I, 161, 164 *Jold.* — *Baardt*, bl. 146, *Gild-treforen.* Zie *Hoeufft*, Fr. Spr. bl. 3—6.

IILDEN, gelden, kosten, waardig zijn, I d. 66. Helpen, baten, I d. 182. Op aankomen, betreffen, raken, I d. 1, 72, 228. — *Galden*, *gelden*, voor betalen, ontgelden, vergelden, vergoeden, voldoen, komt bij de Ouden vaak voor, vooral bij *Maerlant*, *Stoke* en O. F. W. Vergel. *Hoeufft*, t. a. pl. bl. 6. *Idsinga*, Staatsr. I, 252, ond. Zie *Junius*, in *Yeld* en *Giltie*.

IJN, jegen, tegen, weder, contra, erga, in, I d. 14, 24, 38, 41, 42, enz. *Jinne*, tegen de, I d. 89, 90, 160, 220, enz. — in vergelijking met of van, II d. 91. It ijtten wirt *jinne hongre* heeg achtge, het eten wordt in vergelijking met (of van) den honger hoog geacht. Volgens sommiger gevoelen zou *Jin* zoo veel zijn als *jegene*, erga, en *Tjin* voor *Tojin*, zoo veel als *Tegen*, contra; doch onze Dichter gebruikt beide door elkander: en deze bepaling is zoo willekeurig, dat alleen het gebruik, de dwingeland in de talen, dezelve van kracht kan doen zijn en wettigen. *Kiliaan*, *Jeghen*, Holl. i *teghen*, contra. Vergel. echter *Burman*, Aanmerk. I, 36. — *Jeghen* voor *met* bij *Clignett Bijdr.* bl. 108, Noot. — *Jindeel* zie *Tjindeel.* — *Jinheyt*, tegenheid, onaangenaamheid, II d. 88. *Jinheyten*, tegenspoeden, II d. 74. — Zamengest. *Jin-bijtten*, (*Jin-biet*) tegenbijten, wederom bijten, I d. 86. — *Jin-grijzjen*, tegen-grijnzen, versmaden, verachten, I d. 220. — *Jin-kreunjen*, tegenmorren, verdrietig zijn, I d. 129. — *Jin-luwd*, tegen-geluid, echo, I d. 96. — *Jin-pieljen*, tegenwerken, I d. 228. — *Jin-fin*, tegenzin, II d. 64. — *Jin-snappjen*, tegensnappen, tegenspreken, I d. 53. — *Jin-spoede*, tegenspoed, II d. 72, 74, 75, 78, 80. — *Jin-stânne*, tegenstand, II d. 64, 65, 69. — *Jin-stean*, wederstaan, I d. 42, II d. 89. — Tegenstaan, mishagen, Voorr. der 1 uitg. — *Jin-steande* (*naet*) niet tegenstaande, II d. 58. — *Jin-stiet*, een tegenstoot, ongemak, nadeel, II d. 80. — *Jin-staetjen*, tegenstooten, zich verzetten tegen, opstaan tegen. I d. 218. — *Jin-strijdene*, tegenstrijdig, I d. 40, en thus *Jin-strijdigh* — *Jin-wil*, tegenzin, I d. 177. — *Jin-wolle*, tegenzin, II d. 65. — *Jin-wicht*, tegenwigt, I d. 214. — *Jin-wirddig*, tegenwoordig, II d. 49, 56, 76, 106, enz.

Stoke, VI, 869, *Jegen-woerden*, zie *Huydecopen*. — *'t Jin-wirddige*, het tegenwoordige, II d. 113. — *Jin-wirddigheyt*, tegenwoordigheid, I d. 42. II d. 66, 67, 71.

JINGE (*dy*) die gene, II d. 43, 86, 87, 89. *'t Jinge*, het gene, I d. 14, 35, 40, 41, enz. *Dear jinger*, der gene, II d. 99, 111. Onze Ouden zeiden *de gone*. *Bilderdijk*, Taal en Dichtk. Versch III, 29 en 98, leidt het af van *gome* of *gume*, mensch, man. Vergel. ook *Clignett*, *Bijdr.* bl. 18, Noot. O. F. W. *dy jeen*, enz.

JINSEN, ginder, ginds, I d. 2, 69. — *Jins in weer*, ginds en weder, her- en derwaarts. II d. 75. *Junius*, *Youd*.

JISTER, gister, gisteren, I d. 123, II d. 49. *Junius*, *Yesterday*. *Wassenb. Idiot.* *guster*.

ILLINDE, Ellende, I d. 42, 43, 44, 147. II d. 51, 67, 71, enz. Zie *Bilderdijk*, Taal en Dichtk. Versch. III, 106. — *Jllindig*, Ellendig, I d. 41, 43, 97, 98, enz. — *Jllindiger*, II d. 106. — *Jllindigste*, II d. 74. — *Jllindigheyte*, II d. 90, 108.

IM, hem, I d. 8, 41, 87, 171, II d. 46, 87, 88. Zie *Him*.

IMMEN, iemand, I d. 52, 53, 94, 99, 112. Genit. *Jmmens*, I d. 200. *Bijdr. van Wassenb. Emmen*, I, 157.

IN, en, et; een, (articulus.) I d. 1, 2, 3, enz. Zie *En*. — *Inne*, en de, I d. 41. *Jn* voor *een* ook *Bredero* bl. 84, 120, enz.

INCKEL, INCKELE, enkel, eenvoudig, opregt, zuiver, I d. 17, 28, 102, 103, 111, 148, 158, 194, 195. II d. 55, 64, 67, 87, 105. *Kiliaan*, *Enckel*, melius *Eenckel*, alwaar het door simplex, simplus, merus, wordt vertaald. — Compar. *Inckeler*, eenvoudiger, zuiverder, onvermengder, II d. 91. — *Jncklijcke*, Bijw. eeniglijk; alleen, slechts, II d. 45, 110. *Broer Cornelis*, I, 208, *Jnckelijck*, II d. 301. *Jnkelijk*. Doch als Bijvoegl. N-W. Dezelfde, II, 268, *Jnckelijke* gramschap. II. 327, *Enckelijcke* boosheijt. Marnix, R-B. fol. 98, 104 verso, 109 verso, 112, verso, *Enckeliek*, Bijw. *Hooft*, N. H. bl. 100, 505, 565, *Enklijk*. Dezelfde d. t. p. bl. 576 *Enkeling*, een particulier. — *Inckelheyte*, opregtheid, eenvoudigheid, II d. 100. *Ten Kate zuiverheid*. — Zamengest. *Jnckelhertig-gol*, opregt-gulhartig, I d. 212.

INGEL, een Engel, I d. 77, 95, 108, 113, 119, 136, 138,

146, enz. *Ing'le*, I d. 199, 202. *Maerlant* ook *Inglen*, I 5, 10, II, 51, 63, enz. — Zamengest. *'t Ingle-tongjen*, de Engelen-zang, I d. 45. — *Ingle-tongen*, Engelen-tongen, I d. 138. — *Ingel-ſwiete*, Engel-zoete, I d. 4. — Verkleinw. *Ingelke*, een Engeltje, I d. 27, *mijn gouden Ingelke*, d. i. mijn teederbemind meisje.

INKOARE (onder) onder elkander, II d. 111. *Onder in oar*, II d. 99. Zie *Elck*.

INT, een ent, ſurculus, meerv. *Inten*, I d. 100. *Teutonista*, *Inten*, ſurcula. *Intſtock*, of *intlayde*, ſurculus. *Kiliaan*, *Ente*, *Inte*, inſitum, ſurculus. *Inten* voor *Enten* ook *Cats*, I, 254, b. 383, a, 423, a.

INTER-TIJD, immer, ooit, II d. 109. Zie *Ninter*.

JO, of. *MIN JO MEER*, min of meer, II d. 67. Staat denkelijk voor *Joſt*. — *Meer noch min*, *Kiliaan*, plus minus, circiter. *Hooft Ged.* 115, *Min nocht meer*.

JO, u, I d. 1, 14, enz. bijna op elke bladzij. *Teutonista*, *Ju*, *u*, *uch*, vos. O. F. W. *Jo* en *Joe*, vos, tu. *Jo* staat aldaar ook voor *uw*. tuus, veſter, maar meermalen vindt men *Juwe*. *Waſenb. Idiot. Jouw*, *tu*. *Baardt*, bl. 189, 206, 223. *Ju* Procureur, *Ju* Requestrant, *Ju* Lap, *Ju* Leur. Dezelfde gebruikt ook *Ju* voor tuus, b. v. bl. 178, 189, 228. — *Jôn*, uw. Bezitt. voornaamw. I d. 3, 4, 21, 40, enz. Ook *Waatze Gribb.* bl. 15 *Bredero* gebruikt *Jou* voor uw, tuus. Dezelfde bl. 186 *Jouwent wegen*. Bl. 300, *tot Jouwent*. Doch *Jou* ook voor *u*, tibi, te. In de *Bijdr. vanWaſenb.* I, 142, *Jy* voor *Gij* en *Jys* voor uw, tuus. Bl. 152, *Jys* en *Jis* voor tuus. — Nog heden zegt men in Friesland: Heste it wol sjoen, *Ju!* waarvoor ik in een oude zamenspraak ook vind *Jeu!* — *Junius* in *Jour*.

JOBBE, een jong, onervaren mensch, melkmuil, I d. 2. *Kiliaan*: *Jobbe*, inſulſus ignarus, obtusus homo. *Cats*, I, 245, b en 249, c, *Een jubben*. *Broer Cornelis* I, 126. Ba wat slechter *Joppens* zijn dat? Onze Dichter ſchijnt gelezen te hebben *Van der Veen*, *Ged.* bl. 225.

O! o waer is mijn jeught, wat was ik een *Kabouter*
In mijne groenigheyt: ick ſnobbelde ſoo louter,
Ick kuste uyt den aem, enz.

JOCK, een juk, jugum, I d. 139. II d. 69. *Junius Yoke*. *Teutonista*: *Jucke*, jugum. *Kiliaan*, *Joek*, *Joch*, *Jogh*, ju-

gum. Vergel. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 102. Zie *Ontjuwckne.*

JOCKTME, jeukte, I d. 48, II d. 88. *Junius*, *Youk. Teuton. Joecke*, pruritus. *Maerl.* II 79, 39, *Joocte. Hooft Ged.* bl. 11, *Jeukering van min.*

JOE, heden, I d. 12. Meermalen *Joed*, I d. 10, 54, 121, 138, 211, 228. II d. 63, 87. Zamengest. *Joe-deys*, II d. 62, 100. — *Joe-moárne*, II d. 42. *Libb. fen A. Ysbr* bl. 49. Hiertoe behoort misschien *By djoe*; dat evenwel door *Ten Broeke Hoekstra Nuttigh. van de Taalk.* bl. 17, anders wordt afgeleid, en vertaald *Bij menigte*, *bij den hoop*, *troepswijze*.

JOE, gaf, I d. 30, 41, 67, 89, 117, 119, 148, 163, 165, 186, 188, II d. 48. *Joe-me*, gaf men, I d. 55, 117. Men vindt ook *Joeg*, I d. 55. II d. 69. *Waatze Gribb.* bl. 30 *Joegh*. Zie *Bejoeg*. — *Joene*, gaven, I d. 6, 16, 35. Verl. Tijd van *Jaen*.

JOFT, of, I d. 10. — *Joftschien*, offchoon, I d. 8, 231. Vergel. *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 60-62, die den oorsprong zoekt in *geven*, *giban*, *gifan*, *Jouwen*. Bijna den zelfden gang gaat *Bilderdijk* Taal en Dichtk. Verscheid. III, 62. En *Hoeufft* Fr. Spreekw. bl. 65 en Register.

JONCKER, Jonker, Jonkheer, II d. 66, 67. *M. Stoke*, V, 479. *Jongher* en *Jonger*.

JONG, JONGE, Jong, I d. 2, 5, 54, 55, 80, 82, enz. *Jonge ljeu*, jonge lieden, d. i. Jongelingen, II d. 87. — *Jonge*, een jonge, puer, I d. i. — *Jong*, een Jong, pullus, catulus, I d. 121. Zie *Lieuwe-jong*. — *Jong-feynt*, Jongman, II d. 77, — *Jongheijte*, Jonkheid, II d. 89. Vergel. *Junius*, in *Young*. — In de *Bijdr. van Wassenbergh* I, 154, *Junge*. — *Jongjen*, voor kinderen krijgen, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 46. Elders voor *Jongen krijgen*, of *werpen*.

JOTTJEN, Jotten, hotten, hotsen, (met den wagen) I d. 4. Verled. tijd *Jotte*. In Friesland is ook nog bekend *Jotsckjen*, dat hetzelfde is met *Hossebossen* en *Hotsen*; Ja zelfs *Rossen*, in Holland, b. v. *rossen en rijden*.

JOU! Jou! Tusschenw. van verwondering, I d. 2. *Marnix R. B.* fol. 137, verso „*Jouw! Papae*, hetwelk zoo vele in Latijn beduyt, als bij ons eenen grooten *Jouw*: Want het is

een woordeken van grooter verwonderinghe," enz. *Broer Cornelis*, bl. 104, *Jou*, *Jou*, hij kan fijn lesse niet. *Van der Veen*, bl. 417, *o jou*, dat weet ik wel *Kiliaan*, *Jouw*, *Jo*, Interj. Jubilantis et irridentis. Dezelfde, *Jouw*, Jubilatus, clamor rusticorum. V. h. *jouwen*, *uitjouwen*.

JOUW (iok) ik geef, I d. 34, 39, 69, 92, 129. II d. 50. Van *Jouwen*, hetzelfde als *Jaen*. *Y Jane*, gij geeft. *Jouw't*, geeft het gewonnen, geeft het op, I d. 87. *Hooft Ged.* bl. 260, *Ik geef't*, manus do victas. — Zamengest. *Jouwheer*, de gever, beweldadiger, I d. 89. — *Jouw-leaz-nimmend-jaen*, geefloos-nemend-geven, nemend geven zonder geven, I d. 26. — *Jouw-nimmen*, geef-nemen, geven en tegelijk nemen, I d. 26. — *Jouwer*, een gever, I d. 34. Zie verder de Inleiding. *Hoeufft*, Fr. Spreekw. bl. 65.

JOUWER, haver, I d. 9. *o jouw'ren groat*, o haveren gort! I d. 4. Een uitroep van verwonderend beklag.

IR, voor *Er*, II d. 48, 105, 112, 114.

IT, het, I d. 1, 3, 12 enz. II d. 45, 46, enz. *Junius*, *It*, id, istud. Zie *Et*. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 151, enz. leest men ook *Het*.

JUWNE, gegeven, I d. 93, 107, 115, 127, 138, enz. *Waatze Gribb.* bl. 59, *Joon*. *Bijdr. van Wassenb.* I. 154, *Joud*. Deelw. van *Jouwen*. — *Jonnen*, *gonnen*, *onnen*. zijn aanverwante W-W. Vergel *Huydecoper* op *Stoke*, III, 309-311, en *Clignett*, *Bijdr.* bl. 324. Zie *Jaen*.

JUWNE, JUWN, avond, I d. 7, 10, 11, 15, 22, 54, enz. *Juwns*, des avonds, I d. 4, 8, 54, 123, 219. II d. 116. — *Juwn-bede*, avond-gebed, I d. 115. — *Juwn-stierre*, avondster, I d. 48. — *Jôn-tijd*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 4.

JUWCHJEN, Juichen, I d. 171, 215. — *Juwch*, een gejuich, I d. 169. Hetzelfde schier als *guwchjen*, zie ald.

JZ, is, est. I d. 1, 2, 3 enz. Men vindt ook *Is*: als mede *'z* en *'s* bij afkorting, voor *Iz* of *Is*. — *Izze*, is de, I d. 172. — *Izze*, is ze, is zij, II d. 48. Zie *Ick bin*.

K.

KACKEN, kakken, cacare, I d. 67.

KÂD, KÂDE, koud, frigidus, I d. 3, 10, 14, 22, 50, 64,

enz. *Káder*, kouder, II d. 65. Vergel. *Junius* in *Chill*, *Cold*, *Cool*. Zie *Kiel-kád*.

KAEM, kwam, I d. 3, 22. II d. 75, 78, 79. *Waatze Gribb.* bl. 2, enz. *Kaam*. *Maerlant*, III, 17, *cam*, *camen*, enz. O. F. W. *caem*, *camen*: *coem*, *coemen*. Vergel. *Wassenb. Idiot. Kam*. Zie *Koam*.

KAEPE, een kap, monniks-kap, I d. 35, 80, *Waatze Gribb.* bl. 58, len wijſs *Kape*. *Kaep-momme*, een die met een kap voor het gezigt vermomd, en bedekt is, I d. 37. In *Friesland* is nog een zoodanig ſpel, waarin één met den blinddoek voor oogen, anderen moet vatten: en dit noemt men *Kaperman ſpelen*. — *IJn fromheyts kaepe oer-momme*, met den kap der vroomheid vermomd, I d. 61. — *Kapproene* een kaproen, hoofddekſel, II d. 99. — *Capruyn*, *Marnix*, *R. B.* fol. 105, 136, verſo. *Caproen*, *Bredero*, bl. 701. Dit laatste w. is in Noordholland nog gebruikelijk. *Junius* *Cap*. *Kiliaan*, *Kap*, *Kappe*, capitium. *Kapruyn*, cucullus, capitium.

KAERDJEN, kaarden, krabben, kraauwen, krouwen; kittelen, ſtreelen, I d. 7, 11. II d. 88, 93. Verled. Tijd *Kaerdde*. — *Ljeafd'-kaerdjen*, uit liefde ſtreelen, I d. 48. *Junius* in *Carde*. Schijnt met *Keeren*, verrere, in verbindtenis te ſtaan.

KAMPJEN, kampen. II d. 53, *op kampjen jaen*, kamp geven, gewonnen geven.

KANCKRE, de kanker. Zie *Trog-kanckerjen*.

KANT, kant, kantwerk, ſpelde- of naaldewerk, I d. 50. Zie *Wassenb. Bijdr.* II, 14. *Heemskerk*, *B. A.* bl. 175, *Speldewerks kanten*. *Starter*, bl. 90, b. *Kanckjes*. *Baardt*, bl. 365. 't Is al bepeerlt, *bekant*, beſtickt.

KANT, kant, zijde, oord, plaats, I d. 42. II d. 95, 101. *Bijdr. van Wassenb.* I, 153. *Kaant*. *Kántjen*, konten, keeren, wenden, I d. 79. — aankanten, zich verzetten tegen, II d. 69, 102.

KÁTJEN, kouten, kallen, ſpreken, praten, I d. 54, 56, 40, 41, 60, 79, 94, enz. Verled. Tijd *Kátte*, deelw. ook *Kátte*. — *Kát*, taal, ſpraak, geſprek, kout, I d. 108, 152, 200. Genit. *Káts*, I d. 193. — *Kátery*, kouterij, geſprek, Tytel. — *Kát-uwttjen*, uitſpreken, II d. 104. Hier mede ſtaat eene menigte woorden in verbindtenis, b. v. *callen* of *kallen*, genoeg bekend en nog gebruikelijk. Van hier *kalten*,

Friesch *Kaaltjen*, door verzachting en zamentrekking *Kâtjen*. Met de ò is het *Kolten*; en dat is ons *Kouten*. In de O. F. W. leest men *Kede*, (3 perſ. *ket*) en *quaen* (3 pers *quet*) *A. S. Cÿthan*. Verg. *Junius*, in *Cuth*. Bij *Gabbema*, *Verh. van Leeuw*. bl. 28, leest men *Keyene* voor *Kedene*, waarvan ons *Keyeren*, *Kuyeren*, lüdere, jocari, fabulari. *Hooft N. H.* 503. *Ged.* 357. Vergel. *Kiliaan* en *Weiland*. Ook ons *Quiten*, (*kwÿten*.) *Wÿten*, in *dank wÿten* of *weten*. *Junius* in *Chatt*. *A. S. Kwedan*, *Cwaethan*. V. d. *Quetten*, *Quetteren*. Verg. *Kiliaan*. Van *Kweden* komt het voortd. *Kwedelen*, bij zamentrekking *Kwelen*. Zie *Ypey*, *Geſch. der N. T.* bl. 180. *Huydecoper* op *Stoke*, VI. 496. *Steenwinkel* op *Maerl*. II. bl. 144, volg. Ook het Grieksche καλεῖν is er mede verbonden, want *Kâtjen* beteekent niet alleen *ſpreken*, *kouten*, maar ook *roepen*. Vergel. *Hoeufft* Fr. Spr. bl. 174, volgg.

KAUWELJEN, kavelen, keuvelen. Zie *Wirdden-kauweljen*, redekavelen. Eig. woorden kaauwen. Van *Kaauwen* (*kaven*) komt *kavelen*, gelijk van *Keven*, *Keuven*, *Kevel*, *Keuvel*, *Keuvelen*.

KEABEL, een kabel, kabeltouw, I d. 77, 84. *Junius*, *cable*. Staat in verbindtenis met het Griekſche καμιλος. De Lipletters M en B worden vaak verwisſeld.

KEAL, een kalf 1 Sneld, bl. XXXII. I d. 72. Meerv. *Keallen*. *Waatze Gribb*. bl. 56, *Kæl*; gewone oude ſpell. *Kael*. In de *Burkerÿ*, bl. 7, leest men, uit hoofde van de uitſpraak, *kjellen*. *A. S. cealf*. Vergel. *Junius* in *Calf*. — *Zamengest*. *Kealle-huwden*, kalverhuiden I d. 54. Verg. *Wasſenb. Bÿdr*. II 45. Het W-W. *Kealjen*, kalven, kalvers werpen, I Sneld. bl. XXXII. *Cats* I, 232, c. 't Schijnt te met een os ſou *kalven*. Vergel. *Ypey*, *Geſch. der N. T.* bl. 517. *Hoeuſt*, bl. 151, 152.

KEAL, KEALE, kaal, kale. — Zamengeſt. *Keal-fincke*, kale vink, een bekend ſcheldwoord, I d. 52. *Wasſenb. Bÿdr*. II, 32. *Cats*, I, 512, a, Fop was een *kale vinck*. *Van der Veen* bl. 112, Die voormaels was een *paeuw*, is nu een *kale vink*. Bl. 153, Al gaan ſij ruygh, 't zijn *kale vinken*.

KEAMER, KEAMERE, een kamer, I d. 6. II d. 65, 68, 71, 73, 95, 103. Verkleinw. *Keamerke*, zie *Efter-keamerke*. *Waatze Gribb*. bl. 65, *Kamer*. *Bÿdr van Wasſenb*. I,

152, 160, *Keemer.* — Het Zamengest. *Keamer-houwer*, I'd. 9. Wordt door *Kiliaan* voortreffelijk toegelicht. Bij hem vindt men *Kamer-houder*, Fris. i. *Roode-roede*, latrunculator, en op 't woord *Roede*, *Roode-roede*, quaesitor, quaestor, latrunculator, praetor rerum capitalium, judex rerum criminalium, qui rubram virgam gerere solet, et sanguineam cruentamque poenam minatur. Deze verklaring past volkomen op deze plaats, en is dunkt mij, de eenigste redding, om 't woord *Keamer-houwer* hier wel te verstaan. *Keamer houwer* is dus de regter, die naar het gedrag der aangeklaagden onderzoek doet, en dit gedaan hebbende, straf vordert. *Komste* (vraagt *Sjolle*) *dear*, *mijn keamer-houwer?* komt gij daar aan, als mijn regter en vonnisser? waarvoor ik mij moet verdedigen? zult gij het regt over mij uitspreken? mij vonnissen en veroordeelen? gelijk de regter met de roode roede? Elk ziet, dat men, in dit geval, niet moet hechten op het geslacht: dat komt hier min te pas; en wordt, daar het al onder het oog *moest* worden gehouden, soms zelfs veronachtzaamd. Zoo zegt b. v. onze Dichter, II d. 88, *De zeden*, in goe nolck *paed-lieder*, voor *liedster*. II d. 80. De Sted forwondret *him*, voor *her*. En zoo, op zeer vele plaatsen. Zoo leest men in de *Burkerij*, bl. 29, *wasker* voor waschvrouw, waschster. Eene vrouw zal in Friesland nog heden, even als een man, van iets daar zij veel van houdt, zeggen: *dear fen ben ik in ljeafhabber.* En dat hier *houwer* de Stedelijke spelling is, en niet de Landfriesche, duidt eenvoudig niets meer aan, dan dat de Dichter hier gemeend heeft, die vrijheid te mogen gebruiken, om dat vermoedelijk het woord bij de Landfriezen onbekend was. Met de Stedelijke uitdrukking nam hij wel eens meer de Stedelijke spelling over. Met regt zou iemand kunnen twijffelen, of deze en gene woorden wel echt-friesche zijn, b. v. *Fortjettel-boetjen*, *Forkoarne*, *Bolwirckjen*, *wurdden-kauweljen*, *dewijlle*, en onderscheidene woorden met *ge* vooraan. Ik meen hier mede genoeg gezegd te hebben, ter opheldering van dit woord. Vergel intusschen *Wassenbergh*, Verhand. over de eigenn. der Fr., bl 90. In de volgende versen verdedigt zich *Sjolle* ook voor zijnen Regter, zoo goed hij kan:

d'Hijnser reste, jouwtmes' jouwer, enz.
Als wilde hij zeggen: even als de paarden na lang ploegen, of trekken van den wagen, rust en haver behoeven, zoo ook ik een boterham. na een poos met den mars-kraam te hebben geloopen, onder het uitrusten, enz. *Hoeufft*, bl. 121.

KEAP, eene koop, emtio, I d. 3, *'t Is keap*, 66. *Waatze Gribb.* 75, *kaep ist.* Dit zeide men bij verdragen, bij koop en verkoop, huwelijks-vereeniging, enz. alles overdragtig. V. d. bij *Waatze Gribb.* bl. 82. *Ick macke de keep dir fort klær*, d. i. ik raakte met mijn meisje klaar, kreeg het ja-woord. — *Keapjen*, koopen, I d. 66. II. d. 93. Verled. Tijd *Keappe*, I d. 173. O. F. W. *di kaep*, en *Kape*, koop: *Kapaden*, kochten. Bij *Gabbema* verh. van Leeuw. *Kapen*, *Kâpjen*, *Keepman*, *Kaepman*, *Kaepljoed.* Met de *C* vindt men het in de O. F. W. ook dikwijls, *di caep*, *cape*: *capia*, *capeden*, *caped*, *caeplyoede*, *caepland.* In de *Bijdr. van Wassenbergh* I, 160, Verled. Tijd *Kepede.* — Zamengest. *Keapfaerdye*, koopvaardy, I d. 76 — *Keappenschip*, koopmanschap, I d. 65, 66, 78. II d. 56. *Maerlant*, I, 28, 20, *comanscepe*, I, 46, 59, *oomenscepe*: I, 164, 11, *comanscap. Marnix R. B.* fol. 240, 243 verso, 244 verso, *comenscap. Bredero*, bl. 747 *komenscap. Hooft N. H.* bl. 93, *koomanschap. Baardt* bl. 216, *Kopenschap.* Vergel. *Junius* in *ceapman* en *cheapen.*

KEARIG, karig, I d. 53. *A. S. Cearig*, sollicitus. *Junius* in *charie.*

KEATE, een koot, schalm, schakel, (eens ketens.) Zie *ketting-keate.*

KEATJEN, koten; met koten spelen; lichtmissen, los leven, I d. 12. *J. le Francq van Berkhey*, Nat. Hist. van 't Rundv. I st. bl. 114, verklaart het spreekwoord: *Het is beter voorgekoot dan nagekoot*, op die wijze, dat het zou zien op een' Jongman, die in rijper jaren tot de losbandigheid der eerste jeugd wederkeert. Zie ald. verder. Vergel. *Cats*, I, 193, 237, a.

KEATSJEN, kaatsen, bal slaan, I d. 52, 53. *Kiliaan*, *Kaetsen*, *ketsen*, sectari pilam, ludere pila palmaria. *Teuton. Catzen, mit den bal*, pilare, alipare. — *V. d. Veen*, Overz. Gez. bl. 413, Houd op en *Ketst* niet meer, ghij valt te

ſlecht in 't ſpeulen. Bl. 414, wat *Ketſer* ſyde ghy? gh' en kont geen ballen keeren. Vergel *Junius* in *caste* en *catche*, waaruit men ziet, dat het verbonden is met *keisen kitsen*, *kijtſen*, klanknabootſende woorden, en die onderſcheidene beteekeniſſen hebben. Wegens *Kijtſen*, zie *oer-kijtſen*. *Ketſen en Kitſen* beteekenen *werpen*, *ſchieten*, *afſchieten*, *treffen*, *ſlaan*. *Hooft N. H.* bl. 374, *Kitzen* zij op de ſtormveirdigen een hagheljacht van Looden. Bl. 526, In 't aangezight *gekitst*. *Ketſen* voor loopen, *driftig loopen*, *jagen*, *Cats*, I, 615 a. ſy loopt, ſy *ketst*, ſy *ſwiert*. *Kiliaan*, *Ketſen*, *Kitſen*, curſare, venari, discurrere. *Ketſen ende jaghen*, aucupari et venari. *Burman*, aanm. II, 63, leidt het af van 't Franſche *chaſſer*; doch dit is onnoodig, wijl men het als een eigen produkt kan beſchouwen, uit hoofde van het menigvuldig gebruik en de onderſcheidene beteekenissen des woords, waarvan de grondbeteekenis klanknabootlende is.

KEAZ, (ick) ik koos, verkoos, I d. 65. Verled. Tijd van *Kieſen*, dat men echter bij *G. J.* niet vindt, maar waarvoor hij dikmaals gebruikt *Tziezjen*. Zie ald. O. F. W. *Tzieſa*, enz. Zie ook *For-koarne*, en *Kerren*.

KEEREN, keeren, wenden, ('t zeil naar den wind zetten) II d. 86. Den rug toe keeren, II d. 102. Zich keeren, wenden tot iemand, I d. 42, 162. *Kiliaan*, vertere, convertere. Keeren, wederkeeren, I d. 120, *Kiliaan* reverti. *Keeren*, weeren, afweeren, verhinderen, beletten, I d. 41, 227. *Teuton. Keren*, *hijnderen*, weren. *Kiliaan*, propulſare, arcere, depellere, prohibere. — *Keere kinne*, beletten, voorkomen kunnen, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 19. — Van daar *Keer*, een keer, loop, wending, rigting, I d. 143; 146, toevlugt; 223, wederhouding, beletſel. *To keere gean*, te keer gaan, I d. 213. II d. 88. — In de opgegeven beteekeniſſen vindt men *Keren* ook bij de Ouden, *Maerlant*, *Stoke*, enz. Maar bij *Stoke* IV, 770, leest men: *Hi keerdem niet an den Neve*, d. i. ſtoorde zich niet aan, bemoeide zich niet met zijnen Neef. En, *In allen kere*, telkens, telken keere, IV, 1262. *An deſen kere*, op dezen tyd, voor deze keer, VIII, 1266 *Uten kere ſijn*, ſuizebollen, V, 1217. Zie *Huydecoper*.

KENIEL, kaneel. Zie *Pijp-kaniel.* *Waatze Gribb.* bl 43, *Kniel*, dat echt Friesch is. Zoo heeft men *Knijn* voor *Konijn*.

KENING, koning, I d. 86, 99, 102, 121, enz. Gen. *Kenings*, I d. 72. Meerv. *Keningen*, I d. 227, II d. 92, enz. *Keen'gen*, I d. 188, 228. — *Keninginne*, koningin, I d. 48, II d. 82. — *Keninglijck*, koninklijk, II d. 73. — *Keningdom*, het koningdom, II d. 97. — *Keningrijck*, koningrijk, I d. 137 — *Keninge-bern*, koningskind of zoon, II d. 98. — *Kening-ſtæf*, ſchepter, I d. 188. — In de *Bijdr. van Wasſenb.* I, 142, 146, 152, 158, 168; en *Waaize Gribb.*, bl. 10. *Keuning*; de tegenw. uitſpraak. Maar in de *Bijdr. van Wasſenb.* bl. 158, *Koninkrijk*.

KERN, een korrel, kerrel, de kern, het pit; het binnenſte (van 't hart) I d. 162. *Kiliaan*, *kerne*, nucleus, granum. *Hooft Ged.* 361, *kerren*.

KERNJEN, eigenl. tot korrels doen worden, of ſchieten; de melk door het hosſebosſen (op welke manier dan ook) korrelig maken, tot zoo lang, deze korrels zich vereenigende, er boter van komt: *kernen*, *karnen*. Doch de Friezen gebruiken, door de gewone verandering van *K* in *TJ.*, *Tjernjen*. Met een ander woord noemt men dit *ſchiften*, discriminare. *Kiliaan*, *ſchiſten*, *ſchiffen*, denſari in butyrum. Wanneer *Kiliaan* zegt *Kernen*, agitare butyrum, dan vulle men het dus aan: agitare lac, quo fiat butyrum. — *Kernemelk* of *karnemelk*, is dus eigenl. de na het kernen overgebleven melk met *karnen*, d. i. korrels, zoo als dezelve zich ook in menigte er op en in vertoonen. De Friezen noemen dit *ſoepe*. Even gelijk men van *korrel* bekomt *korrelig*, *korlig*, zoo krijgt men van *Karrel*, *Karrelig*, *Karlig*; van *Kerrel*, (in Friesl. *Kel* of *Kerl*, zie *cerl.*) *Kerrelig*, *Kerlig*. Dit laatſte is in Noordholland (misſchien ook elders) *Kennig*, (voor *Kernig*) de R in N verwisſeld; hetwelk men ook wel eens uitſpreekt *Kinnig*, Ja zelfs *Kimmig*, van *azijn*, *melk* of *andere vochten*, wanneer er korrels op drijven. Zeldzamer is *Koon* voor *korrel*, Gall. *cerneau*, Angl. *corne*. Ook het verkleinwoordje *Koontje*. Trouwens *Koren* is zamengetr. *Koon*, gelijk *Korrel*, *Korl*, enz. *Formulier van 't H. Nachtm.* Gelijck uijt vele *Koornkes* een meel gemalen wort.

KERNJEN, door de ooren fnijden of krasfen, II d. 58. Het komt van *Kerne*, een kerf, fchram, fnede, kras. *Teuton. Kern*, in *C. Carf. Carfkern*, klijck, infícura. *Carfflock*, dica. *Clave*, recte, fplete, fpalte, glijppe, *Kernne*, fchram, fcisfura, ruptura, rima. *Kene* in *C. Clave*. *Erde* die *gekenen* is, hiulca. Deze plaatfen van den *Teuton.* wijzen ons op *Kerne*, *kernne*, of *kene*; zijnde dit laatfte woord zonder die R, volgens het gebruik, om deze letter eerst in de uitfpraak, daarna ook in de fpelling en het schrift weg te laten. Dit *Kern*, *Kernjen*, komt van *keren*, *kerven*, d. i. fnijden, krasfen. Zie *Weiland* in *Kerven*, *Kerne*, *Kernen*. V. d. heeft men nog in Friesland *Ears-kerne*, of gelijk men thans meest zegt, *Ears-karne*, de fnede tusfchen de beide billen. *Kiliaan*, *Aers-kerf*, i. *aers-gat*, podex. Dat dit *kernjen* met het vorige W-W één en hetzelfde is, en beide van *Keren*, *karen*, (fnijden, deelen, fcheiden) komen, ziet elk.

KERREN, keuren, (kieren) kiezen; uitkiezen, verkiezen, aannemen, I d. 17. — achten, waardeeren, I d. 74, 83, 122, voorkeur geven. Zie *Uwt-kerren*. — *Ker*, keur, keus, I d. 20, 64, 220. II d. 87. — bevel, woord, I d. 119. Meerv. *Kerren*, keuren, wetten, II d. 104. — *Rjuechts fet-ker*, inftelling van 't Regt, wet, keur, I d. 90. *A. S. Ceofan.* Vergel. *Junius* in *Choofe*. *Kiliaan*, *Kefen*, *Kiefen*, *Kieren*, *Keuren*, *Koren*. O. F. W. *Kerren - ker*. *Maerl. Core*, *cuere*, eene wet. *Stoke*. *coer*. Dezelfde VIII, 92, *Ter coer*, eig. ter keufe, naar verkiezing; zeer goed. Zie meer andere voorbeelden bij *Clignett*, *Bijdr.* 72-74.

KERSSE, eene kaars, I d. 54, 119, II d. 110. Meerv. *Kersfen*, I d. 42. *Kerfse in laempe fenne dey*, (de zon) I d. 56. Zoo als *Huygens* van de Sterren zegt: *Keersfen van den nacht*, bl. 103. — Zamengeft. *Kerfse-fjoer*, kaars-gloed, hette der kaars, I d. 13. — *Kerfse-ljeacht*, kaars-licht, II d. 64. In *Waatze Gribb.* bl. 64 leest men naar de uitfpraak *Kjers*. *Bijdr, van Wasfenb.* I, 144, *Korsfe*, waarin men de dialect van den Zuidhoek erkent.

KERSSEN, kerfen, carafa, I d. 66.

KERVEN, kerven, kappen, I d. 77. *Ontwee carven*, *Maerl.* II, 327, 19. Vergel. *Junius* in Carve, *Weiland* in *Kerven*. Zie *Kernjen*.

KESER, de Keizer, I d. 86. II d. 98. Caefar; Czaar.

KESSEN, een kussen, I d. 102. Ook dit hoort men uitspreken, als ware het *Kjessen.*

KETTEN, een keten. Meerv. *Kettenen.* II d. 65. *Bredero*, bl. 56, en *Hooft, Ged.* 397, hebben ook *Ketten.* — *Kettinge*, II d. 95. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 41. — *Kettensen.* ketenen, boeijen, II d. 65. — *Ketting-boeijen*, kluisters, II d. 71. — *Ketting-keate*, keten-schakel, fig. kluister, II d. 69. Is met *catena* verbonden.

KIBBJEN, kijven, twisten, I d. 10, II d. 88. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 159, en *Waatze Gribb.* 5, 72, 83, *Kibjen. Teuton. Hamplen*, kijblen, twisten, enz. *Kijven, Kijblen*, litigare, rixari. *Melis Stoke, Kivan*, V, 1190, VIII, 1244. Het staat in verbindtenis met *Kiffen, Keffen.* Zie *Weiland* in *Kijven.*

KIEL, de keel, I d. 140, 158, 203. Gen. *Kiels*, I d. 204. Verkleinw. *Kieltje*, I d. 69. *Kiel-snaer'-floijt'-luwd*, het geluid van keel, snaren en fluit, I d. 176.

KJEALD, de koude, II d. 66, 85. *Kjeld*, I d. 25. — *Kjealtme*, I d. 167, 222 *Kjeltme*, koude, koelte, I d. 146, 211, II d. 73, 116. *Kiliaan, Kelde*, gelu, frigus. *Kilde*, algor, frigus. *Koude*, algor, frigus, gelu. *Teutonista, Calde*, vorst, frigus. *Kelde*, vorst, frigus. Onze Dichter zelf, Voorber. bl. XXV, *ijz-vorst-kille*, vriezende koude. *Baardt, de kil*, koude, bl. 72, 161, fig. voor *vrees.* — Bijvoegl. N-W. *Kiel, Kielle*, kil, koud, I d. 207. *Kiell'-kâd*, kilkoud, I d. 144, 170. *'t Kiel-wiet*, de koele dauw, I d. 175. — 't W-W. *Kieljen*, bekouden, koud worden, verflaauwen, I d. 53, 73. Deelw. *Kieljende forewijn*, een frissche voorwind, II d. 116. *Kamphuijzen*, Ps. bl. 83, *Killend' lijck*, een koud lijk. Bl. 245, *Een lijck, dat kilt*, d. i. koud is. *Hamconius, Cile* seu *Kile*, frigere, fol. 109, verso, coll. fol. 104, verso. *Kiliaan, Kilden, Kelden*, frigere, algere. *Kold*, koud, frigidus. Zamengest. *Kjealdsjeachtme*, de koorts, II d. 94. *Kjeald-sjochtme*, II d. 103. Zie *Schod-sjochtme, Goarre, Tjienst. Kil. Koude, Koudwee, Kortse*, febris, *Koude kortse*, febris frigida cum tremore. *Teutonista, Calde*, tzaghe, cortse, reede, febris. Zie *Kâd.* — *Kel* is *verschrikt*, in *Kelwurde.* Zie *Wassenb. Idiot.* in V.

KIEMMEN, kemmen, (het haar.) I d. 54. *Junius* in *Cemble. Teuton., Keymen*, pectere. Bl. 45, b, *Keymen*, pec-

tinare. *Kiliaan*, *Kemmen*, *Kammen*. Bekend is Κομη en *coma* van Κεμω, welk W-W. eigenl. beteekent *ornare*, *curam agere*, *habere*, *comere*.

KIERMEN, kermen, jammeren, I d. 8, 24, 31, 52, 67, 113, 152. II d. 67, 76, 107. *Kiermjen*, I d. 166. II d. 86, 112. Verled. Tijd *Kiermde*, I d. 38, 75, 199. *Kierminge*, een gekerm, II d. 75. Zamengest. *Kierm'-gal*, jammerklagt, I d. 167. — *Kierm-ljuentje*, smeekbede, I d. 193, (Grondtekst *Geschrei.*) *Bruining*, *Sijnon*. I, 307, houdt *earmjen*, *armen*, voor 't grondwoord. *Weiland* houdt het voor een klanknabootsend woord, even als *Kirren*; waarvoor zeer veel grond is: want *Kieren* brengt *Kiermen* voort, zoo als *Tieren*, *Tiermen*, en *Girzen*, *Girzmen*, met welk woord, als mede met *Gieren*, ons *Kiermen* is vermaagschapt.

KIJCKJEN, kijken, zien, I d. 2, 49, 52. *Junius* in *Keyce*, *Kijke*. *Kiliaan*, *Kijcken*, spectare, inspicere. *Teutonista*, *Kijcken*, Luwen. Zie *Bekijckjen*. *Luwen*.

KIJCKE-BO, een tusschenwerpsel, I d. 3. Zie *Weiland* in *Kiekeboe!* Dit woord beteekent, in *Hindelopen*, *een kind*.

KIJPPJEN, kijken, pluren. Zie *Onder-kijppjen*. *Libben fen A. Ysbr.* bl. 54, *Kijpjen*. Dit woord schijnt met *Kijckjen* uit eene bron voortgekomen.

KIJTSEN en KIJTSJEN, zien, kijken, (eigenl. *schieten*, *treffen*:) I d. 2, 90, 91, 174, 199. II d. 89, 92, 95, 108. Verl. Tijd *Kijtse*, II d. 96. *Kijtser*, een kijker. Zie *Stierte-Kijtser*. Hetzelfde met *Kijckjen*. De K en TS worden vaak verwisseld. Zie *Keatsjen*.

KINNEN, kunnen, *ick kin* - *y kinne* of *du kinste*. - *hy kin*. Verl. Tijd, *Ick koe*, enz. Verled. Deelw. *Kind*. Dit woord vindt men bijna op elke bladzij. In de *Bijdr. van Wasenb.* leest men *Ik kun* - *koe*, — *kunnen*, Infin.

KINNEN, kennen, — *ick kin* enz. *Koe*, II d. 75, 77. Deze twee laatste W-W. zijn in onderscheidene talen dezelfde. Vergel. *Junius* in *can*. Zoo heeft men in 't Grieksch δύνασθαι en εἰδέναι, in 't Latijn *Posse* en *Scire*, in 't Fransch *Savoir* en *Pouvoir*, vaak onderling verwisseld. *Kiliaan*, *Konnen*, kunnen, scire nosse. *Konnen*, vermogen, posse, pollere, valere. *Teutonista*, *Connen*, weten, scire, constare. *Can*, mach, valeo, possum, queo. *Baardt*, bl. 151, En 't geen men nau beschrijven *Ken*. *Bredero*, bl. 321, geeft U

dit boeck te *Kinnen*. *Stoke*, I, 879, *Kinnen* voor *Kennen*, en IV, 1116, voor *erkennen*. -- Z-N-W *Kinnisse*, kennis, II d. 46, 52. *Wassenb. Bijdr.* I, 159. *Kennis*. — *Kinber*, kenbaar, kennelijk, I d. 143, 147, 167. — *Kinde* kunde, II d. 104. — *Kinst*, kunst, I d. 48, 66, 231. II d. 104. *Wassenb. Bijdr.* I, 160, *Konst*. Zie *Kunst*. — *Kinstig*, kunstig, II d. 48. — Zamengest. *Kinst-saem*, de Muze, Zanggodin, I d. 89. — *Kinst-fersfen*, kunstversen, II d. 54. *Kinst-Jieffer*, kunst-Jaffer, Muze, II d. 57. — *Kinst-tealle*, kunst-taal, I d. 89. — In 't *Libben fen A. Ysbr.* bl. 5, 8, vindt men *Kunders* voor bekenden. Elders *Kunschip-Kunde*. (Trouwens de *U* is meen ik thans overal in deze woorden, gebruikelijk) - Genes. XVIII, 19, want ick hebbe hem *gekend*, d. i. ik ben een *Kennis*, een *Vriend*, van *Abraham*.

KIPPJEN, uitkiezen, uitkippen. Zie *Uwt-kippjen*.

KIRT, KIRTTE, kort, korte, I d. 55, 70, 93, 119, enz. Compar. *Kirtter*, II d. 93. — *IJn 't kirtte*, *met korte woorden*, brevibus, II d. 89. — *binnen kort*, brevi, II d. 52. — *Kirtom*, kortom, denique, II d. 92, 99. Dit is, *mey ijen wird*, II d. 99. — *Kirtswijlle*, kortswijl, I d. 48. — *Kirt-fluwne*, kortstondig, I d. 123. Zie *Tija-kirttig*. *Wassenbergh Bijdr.* 164, *Kortom*, de tegenwoordige spelling. Verwant is *Curtus*.

KLACHTE, eene klagte, I d. 23.

KLAD, een klad, vlak; aangewreven feil, laster. Dit woord heeft G. J. niet, maar men vindt het vaak bij *Hooft*, *N. H.* 42, 54, 336, enz. Bij *Kiliaan* is *Kladde* een klisse, lappa. Zie *Wassenb. Idiot.* — V. d. *Kladderye*, kladderij, geklad, II d. 53. — *Klad-pampiere*, kladpapier, brouillon, Voorr. bl. XXXI. Zie *Bekladdjen*.

KLAERDJEN, klimmen, klauteren, klouteren, II d. 94. *Hooft N. H.* 348, *Klaaveren*, *Marnix R. B.* fol. 235 verso, *claverde* selve op den R. Stoel. *Gabbema*, in *Klioos Kraam*, bl. 120, op haar moord-schavotten *Klaav'ren*. *Kiliaan*, *Klaveren*, scandere, unguibus fixis conscendere felium more. — Zameng. *Klaerd-wiss'-ljeep-fix*, bekwaam om zeker de bergtoppen te kunnen beklimmen, (Epitheton Capricorni) I d. 207. Zie *Klim-om-klaerdjen*, en *Oon-klaerdjen*. Tegenw. zegt men veel al *Kladderjen*, hetwelk, zamengetrokken, is *Klaerdjen*, en afstamt van *Kladde*, al wat klemt en kleeft,

Zie *Klad.* En *Klieuwen*. kleven, klimmen: *Klim*, *Klem*.

KLAED, een kleed, I d. 48, 116, 163, 203, 206, 217 II d. 65, 66, 74. Gen. *Klaeds*, I d. 175. V. h. Bij *van der Veen*, *Sinneb.* bl. 15, Die ieder af te ſchild'ren weet, met *klad'* en *kleedt.* V. h. iemand bij de *kladden* krijgen, d. i. bij zijne kleederen vatten. — *Klean*. kleederen, (bij zamentr.) I d. 49, 50, 91. II d. 66. *Hooft Ged.* bl. 267. *Kleén*. *Bijdr. van Waſenb.* I, 152, *Kleen*. *Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 11, *Kleer*. — Het W-W. *Klaeijen*, kleeden, bekleeden, (de D en Y verwisſeld) I d. 52, 222, II d. 71. Verled. Tijd, *Klaeyde*, I d. 210. Deelw. *Klaeyd*, I d. 203. *Waſſenb. Bijdr.* I, 146. *Kleæje*. Bl. 165, *Kleeid*. Bl. 144, *Kleæiing*. Bl. 146. *Kleæijinge*. — *Bredero*, bl. 133, *Bekleyden*. Het grondwoord ſchijnt te zijn *Kla-en*, *Kle-en*, waarvan *Kleeden*; *Kleven*; *Klemmen*: in 't Grieksch κλέιω, κλεὶς, Lat. clavis, claudo, behooren hier ook toe. In Friesland gebruikt men ook *Klieden*. Dit heeft *Starter* in *Melis Thysz*, gevolgd: Rijgen, *klien* en op-proncken.

KLAEY, klai, klei: argilla. I d. 90.

KLAMPJEN, klampen, aan boord klampen; Fig. voor ſchrijven aan iemand, II d. 51. Verled. Tijd *klampe*. *Teuton.*, *Clamp*, cramp, tenaculum. *Kiliaan*, *Klamped*, harpagare, harpagine apprehendere, unce detinere, — affigere, — *prehendere — conjungere*. *Hooft*, *Ged.* bl. 228, *klampen* rouw op rouw. Dit woord is verwant met het vorige, en met *Klimme*. Zie aldaar.

KLANDE-BLEAKER-FLAMJEN (*swirds*) I d. 137. Dit eerſte is een van de moeyelijkſte woorden bij G. J. voorkomende. *Het klank-blaker-vlammen van het zwaard*, kan echter niets anders zijn dan het *klank-flikker-vlammend zwaard*, en dit is met andere woorden, gelijk wij Geneſ. III, 24 leezen, *een vlammig lemmer eens zwaards*. In dit laatſte ontbreekt echter het woord *Klank*, dat ons trouwens ook de meeste moeite heeft veroorzaakt. Het is bekend, dat *de vlam* en het *vuur* eenig *geluid* geven, eenigen *klank* veroorzaken, en ingevolge van dien zou men het kunnen vertalen: *het klank-blikker-vlammig zwaard.* Zoo heeft men, *Klinck-klear goud al het er blinckt*, I d. 64. Of is dit *klinck*, *klanck*, (zo men in 't vorige niet berusten kan) van 't A. S.

Clæn, mundus, lautus, zuiver, helder, klaar? waar van *Clænsan*, ons *Kleuren*, eig. zuiver, helder maken, zuiveren, klaar maken, vervolg. doorrijgen? Zoo zegt men *klink-klaar water*, geheel zuiver, helder, water. Zoo denkt *Weiland*, dat *klink*, tot *glans*, *glinsteren*, behoort, wat zijne eerste helft aangaat. Zoo zou het met het Landfr. *Klear*, *Klær* in verbindtenis staan. Zoo zou men het kunnen vertalen: het *helder-blikker-vlammend zwaard*. Behaagt dit ook nog niet, en wil men verandering maken in de lezing, dan kan men met den Wel Eerw. *Nauta* lezen: *blanck-bleacker*, enz. Men zal toch bij die verandering, in 't laatste geval, niet veel verliezen, uit hoofde van de overeenkomst tusschen *blank*, dat is *blinkend*, en *klanck*, d. i. *zuiver*, *schitterend*. Elk lezer kieze, wat hem meest behaagt, maar vergel. *Weiland*, in *Klink* en *Kling*.

KLANGE, klank, I d. 83, 86, 95. *Klang*, voor *klank*, hebben ook *Cats*, I, 635, b. *Bredero*, bl. 331. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 20, *Ledenst.* bl. 28. Zoo heeft *Kiliaan*, *Klincken*, *Klingen*. Zoo heeft men in 't Grieksch κλάγγη.

KLAUWE, een klaauw. A. S. *Clawa*. Vergel. *Junius* in *Claw*. *Teutonista* in *Clawe*. — *Klauwe-in-hoarn-djier*, dieren met klaauwen en horens, I d. 163. In de O. F. W. vindt men *Clawa* en *Klewe*. Het woord behoort tot *Klaven*, *Kleven*, dat met *Klieven*, *Klooven* het zelfde is. Met de *Klaauwen* toch klemt, vat en *houdt* men *vast*, en met dezelve *verscheurt* men. Zie *Kloer*.

KLEAR, klaar, helder, I d. 59. 94. 95. Duidelijk, I d. 62, 91, Bijw. Licht, I d. 69. Enkel, zuiver, louter, I d. 26, 53, 102, enz. Zeker, ongetwijfeld, I d. 25, 61, 89, Bijw. zuiver, opregt, ongeveinsd, I d. 17. gereed, voor de hand, I d. 24. V. d. *Mey elckoar klear meitsjen*, het huwelijk klinken, I d. 6. *Sijn part klær meitse*, bij *Waatze Gribb.* bl. 63, zijn rol goed spelen, zijn dingen wel doen. — *Klearlijck*, klaarlijk, wel, met regt, I d. 126. Duidelijk, II d. 97. — *Klearheyte*, helderheid, doorschijnendheid, II d. 110, midd. duidelijkheid, II d. 110, ond. luister, II d. 111. — *Klearjen*, klaren, beredderen, bedoen, goed maken, I d. 5, 49. Ruim baan maken, zuiveren, I d. 75. Zich zuiveren, onthouden van 't kwade, I d. 52. Ophelderen, duidelijk maken, I d. 121. Opklaren, helder schij-

nen, onzijd. I d. 117. Ook bij anderen vindt men dit *klaren* aardig gebruikt. B. v. *Baardt*, bl 134, Ik zal u dat wel beter *claren*. *Bredero*, bl. 201, Ghij ſelt dat ſelfs wel *Klaren*. Bl. 252, Ick ſelje dat wel op ſen elvendartichſte *Klaren*. Zie andere voorbeelden bij *Fortman*, *Aanmerk*. bl. 69-71.

KLEATE, een kloot. *Teuton*. *Cloit*, *Clots*. Zie *Yerd-kleate* en *Wråd-kleate*.

KLEAUWEN, klooven, I d. 61, 187. II d. 104. Zie *Junius* in *Cleave*. *Teutonista*, *Cloeven*, ſpalden, ſplijten, vlicken, rijten, deylen, findere, dividere, rumpere. *Kiliaan*, *Kloven* i. *Klieven*, findere. *M. Stoke*, V, 792, *Cluven*, voor hakken, kappen, kloven. Hier uit ziet men dat *Klieven*, *Klooven*, en *Kluiven* uit eene bron zijn. Zie *Hyer-kleauwen*.

KLEAUWEN, een kluwen, glomus, I d. 218. *Kiliaan*, *Klouwe*, *Kluwe*, *Kloen*, glomus.

KLEPPEN, kleppen, van de Ooijevaren, I d. 207. O. F. W. *Clippa*, klippen, klinken. *De klok klippen* is zeer bekend, en voorheen, in Friesland, bij elke ſtemming tot Grietman, enz. zeer gebruikelijk. Klanknabootſende W-W zijn *Klappen*, *Kleppen*, *Kloppen*, *Kluppen*, waarvan *Kluppel*.

KLET, het geluid, of gezang der Ooijevaren, I d. 207. Ook een klanknabootſend W.

KLEYEN, klagen, I d. 3, 23, 39, 42, 43. II d. 65, 67, 80. De vervoeging is: *Ick kley*, *y kleye* of *du kleggeſte*, hij *klæget*, II d. 107. Verled. Tijd *Klegge*, II d. 86. Gebied. W. *Klegge*, klaag, I d. 2. — *Wasſenb*. *Bijdr*. I, 163, *Klaaijen*. — Z-N-W. *Kley*, klagt, geklag. Zie *Jammer-kley*. *Kamph*. IV. d 18, en *Ps*. bl. 161, *Klaag*, *Klage*. — *Kleywirdden*, klagten, klaagtoonen, I d. 39, 43 II d. 68, 75, 76, 80. Men vindt echter bij G. J. ook *Klacht*, I d. 25. En dit is thans nog in gebruik.

KLIEMEN, morſen, vuil maken, eig. met *kleem* d. i. *leem* beſtrijken. V. d. *Bekliemінge*, beſmetting, II d. 102. *Starter*, bl. 64, *met Leem bekliemd*. Van *Kle-en*.

KLIEN, KLIENE, klein, kleine; kleen, gering; weinig, I d. 19, 30, 42, 71, 101, enz. *Kliener*, *Klienſte*, II d. 105. *Klien* leest men ook bij *Clignett*, *Bijdr*. bl. 392. *Clene* voor weinige, bij *M. Stoke*, I, 609. Vergel. *Huijdecoper*

ald. en *Clignett*, l.l. bl. 105. — *Klienoot*, een kleinood, I d. 105. Vergel. *Proeve van Oudh. Taal en Dichtk.* bl. 72, vooral *Weiland*, *Hooft*, heeft *Kleinooderyen*, *Gez.* bl. 257. — Zamengest. *klienachtgjen*, klein of gering achten, II d. 96. De Ouden zeiden *op iets cleen achten*, zie *Clignett*, l.l. bl. 105. — *Klien-achtinge*, geringachting, II d. 107. — *Klien-hertig*, kleinmoedig, I d. 145. *Klien-moedig*, I d. 125. II d. 87. — *Klien-ſeerig*, kleinzeerig, ligtgevoelig, II d. 86.

KLIEUWEN, (eigenl. kleven.) klimmen, ſtijgen, opſtijgen, fig. toenemen, I d. 33, 52, 54, 61, 70, 74, 99, 101, 113, 146, 158, 182, 225, II d. 93, 96. Verled. Tijd, *Kleauw*, I d. 42, 206. Deelw. *Kleauwn*. — *Klieuw-learde*, een klimladder, een ladder, ledder, II d. 74. Zie *Æſ-klieuwen*. Bij *Maerlant* leest men *Cliven*, I, 461, 43. *Te hemele cliven*, II, 161, 40. Verled. Tijd *Claf*, II, 219, 11, waar men in het M. S. leest *clevede*. Waar voor men in *Waatze Gribb.* bl. 83, leest *Klieuwde*, klom. *Kiliaan*, *Klemmen*, *Klimmen*, ſcandère. *Teuton. Clijmmen. Cleemen* bij *Maerl.* II, 462, 44. Die met rijcheit *cleemt* ter ſeeren. — Het grondwoord is *Kle-en*, waarvan *Kleven*, adhaerere, adhærescere. V. d. *Kliven* (*Cliven*) *Klieuwen*: Voorts *Klemmen*, *Klimmen*, p. p. premere, premendo adhaerere, *iets klemmen*, *omklemmen*, *beklemmen*, en *al klemmende opſtijgen*. De verled. Tijd *Claf* bij *Maerl*, leert ons, dat er ook is geweest *Claven* of *Klaven*, v. w. het frequent. *Klaveren*. *Kil.* Vergel. wat wij in *Kladde*, *Klaerdjen*, enz. gezegd hebben. Hiertoe behoort ook nog *Klaey*, klei, kleem, of leem, waarin ook het hoofddenkbeeld van *Kleven* heerscht. *Kiliaan* noemt daarom den *Klemmerboom* ook *Klever-boom*, hedera. Zie *Beklieuwen*.

KLIM, klem, houdvast; vasthouding, kleving; vastheid, I d. 114, II d. 67. — Klem, beklemdheid, benaauwdheid, druk, I d. 133, 203. En zoo ook *Klimme*, I d. 169, 199. — *Earm-klimme*, een omklemming met de armen, arm-klem, omvatting, I d. 224. — *Hoop-klim*, vaste hoop, I d. 199. *Hoops-anck're-klimme*, I d. 177. — *Kloere-klim*, klaauwenklem, I d. 147, — *IJnne klim habbe*, beklemmen, benaauwen, I d. 135. *Bredero*, bl. 674, *in klem hebben*. — *Klimkreſt*, klemmende kracht, dwang, bedwang, II d. 65. — *Klim-om-klaerdjen*, teeder en vast omhelzen, omvatten,

I d. 73. — *Klim*, Bijw. vast, b. v. *Klim-hingjen*, vast aanhangen, kleven, II d. 61. Vergel. hier *Heemskerk*, B. A. bl. 147. — *Klim*, *Klimme*, Bijv. Naamw. b. v. *Klimme earmen*, klemmende armen, I d. 127. — Ook voor *Klam* en *Kleverig* is het nog genoeg bekend. Zoo zegt *Hooft*, *Ged.* bl. 77, *Klem van bloedt*. *Dezelve*, *N. H.* bl. 287, *Het klamme ſlijk*. — Bij *Waſsenb.* in de *Bijdr.* I bl. 168. *Klemmender reeden*, enz. *Kiliaan*, *Klemmen*, ſtringere; arctare; pervellere; interpremere, *Teuton.* *Clijmmen*, angere. Behoort ook tot *Kle-en* — *Kli-en*.

KLIJN, klijnaarde, klijngrond, I d. 163. Wat dit is, leert *Waſsenb. Idiot.* in V. Het verſcheelt niet veel van de Zeeuwſche *Darink*, *Dary*, *Darie*, *Daritorf*, bij *Kiliaan* vertaald cespes bituminoſus, gleba bituminoſa, ſalſuginoſa. Dit woord is ook uit dezelfde bron met de vorigen.

KLINCKJEN, klinken, I d. 69. *Klingjen*, idem, I d. 115. *Kiliaan*, *Klincken*, *klinghen*, clangere, tinnire, ſonare. *Teuton.* *clijncken*, *clijngen*, luijden. *Cats* gebruikt ook *Klingen*, I d. 546, b. *Broer Cornel.* II, 27, *Klingen* met bellen. — Zamengeſt. *Klinck-klear*, klinkklaar (goud) I d. 64. *Baardt* bl. 85, Hij ſpeelt met *Klinck* en ook geree, d. i. met klinkende munt en gereed geld. Gr. κιγκλίζειν. Klanknabootſend.

KLINGE, een heuvel, klif, duin, I d. 76. 87. *Kil.* *Klingh*. clivus. *Siegenbeek*, *Proev. v. d. Ilias*, bl. 11, In *bosch* of op *een Kling*. Zie ald. *Aant.* bl. 99. Vergel. *Weiland*. *Klingen* noemt men in Friesl. ook de lange ſtreken turven, heuvelsgewijze op de Veenlanden gezet om te droogen.

KLINSGJEN, zuiveren, reinigen, klaar en ſchoon maken, I d. 111. Het is ons Tegenw. *Kleinzen*, *Klenzen*, defecare, adeoque purificare. *V. d. Veen*, *Raets.* bl. 99, overdr. zij *Kleynsſen* haer verſtant in dees gewighte ſaken. Zamengeſt. *Klings-binsgje*, I d. 161, is hetzelfde, maar wat ſterker en nadrukkelijker, *wel waſschen*; *reinigen*, gelijk de Grondtekst hier heeft. Vergel. in *Binsgjen*, *Klanck-bleackerſlamjen*; en *Junius* in *Clean*.

KLIPPE, eene klip, I d. 22, 62, 78, 94. II d. 86. — *Klipp'ne*, Bijv. N-W. b. v. *Klipp'ne toppe*, klippen-top, kruin der klippen, I d. 207. — *Klipp'-nead*, gevaar van op eene klip

te geraken, I d. 77. — *Klip-neade*, II d. 108.

KLIRCK, KLIJRCK, Voorr. XIII. Zie *Lijst van uitheemsche woorden.*

KLOECK, kloek, verstandig, vernuftig, gaauw, schrander, I d. 91. Bijw. vaardig, lustig, I d. 60. *Hooft*, *Ged.* bl. 170, In vrede *kloek* als bijen, in oorlogh *kloek* als leeuwen. In welke plaats men twee hoofdbeteekenissen vereenigd vindt, die van *dapper* en *zuinig*, *spaarzaam*, *wingraag*. Verg. *Wassenbergh Idiot.* — Zamengest. *Kloeck-hertig*, kloekmoedig, dapper, II d. 116.

KLOERE, een klaauw, I d. 86, 189. 223. Genit. *Kloers*, I d. 168. Meerv. *Kloeren*, I d. 166, II d. 75. — *Kloere-klim*, klaauwenklem, of vaste en sterke klaauwen, (overdr. van de ellende) I d. 147. Vergel. *Wassenb. Idiot. Kloer* en *Klauw* zijn uit dezelfde bron. Zie voren. Zie ook *Earns-kloer* — *Grijp-kloer.* — *Uwls-kloer.* — *Schoer-sjeack'-neyll'-kloer'-poate.*

KLOMJEN, kleumen, bekleumen, verkouden, I d. 92, 95. *Teuton. Beclummen van kelde*, algidus, gelidus. — *Klomsck*, kleumsch, I d. 64. Zie *Weil. Hooft*, *Ged.* 262, uw' vlam ontdooy zijn *Kleumde* strammigheên.

KLOMPE, een klomp, I d. 217. Zie *Ming'le-klomp.* Vergel. *Maerlant* III, Aanteek. 47. *Bilderdijk* en *Weiland.*

KLONTE, een klont, klomp, kluit, I d. 218, II 111. Zie *Daey-klonte.* — *Yerd-klonte.* Vergel. *Junius* in *Clodd. Kil. Klotte*, *Klonte*, gleba, massa. *Klonterig*, dat in Friesl. zeer gebr. is, leest men ook bij *Bredero*, bl. 55.

KLOPPJEN, kloppen, slaan, I d. 94. *Maerl.* I, 269, 54, Eenen klop geven. *Waatze Gribb.* bl. 85. *Kloppe* voor *Klopje. Libb. fen A. Ysbrants*, bl. 95, *Klopjen voor ien doofmans door.* Ibid. bl. 44, *oofklopjen*, afrossen.

KLORCKJEN, uitvragen, onderzoeken, uitvorschen. II d. 70. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Klurken*, bl. 117. Dit woord is verbonden met *lurken*, zuigende drinken; van kinderen gezegd, die van tijd tot tijd, op hun gemak, en als er wat toevloed van melk komt, al *lurkende* dezelve uit 's moeders borst zuigen. De overdragt is zeer schoon en natuurlijk. Wanneer een Pijp onder het rooken *suigt*, noemt men het, hier, *lurken.* Het woord schijnt *klanknabootsend.* Zie *Lorge.*

KLUIJNJEN, heukeren, koud en kleumsch zijn, huiveren, I d. 92.

Dit woord, en *Kluynsck*, is nog veel in gebruik, vooral 's Winters, wanneer men, bij een klein vuurtje, over de kolen hangende, gezegd wordt te *Kluijnjen.* Het schijnt met *klomjen* verbonden.

KNÆGJEN, knagen, kniezen; wroegen, kwellen, verontrusten (van 't geweten) II d. 92, 103. Verled. Tijd en Deelw. *Knæge*, II d. 103. *Knæginge*, knaging, II d. 98. — *Knægwierme*, knaagworm, Fig. het knagend geweten, dat hier vergeleken wordt met een' worm, die de voorwerpen doorknaagt, II d. 88. Vergel. Marc. IX, 44. Zie *Junius* in *Gnaw.*

KNECHT, een knecht, I d. 139. *Maerl.* II 252, 11, *Knecht*, in het 9 vers *Knape. Hooft*, gebruikt het voor een verachtelijk onderwerp, Ged. bl. 179, De overdwaelsche *Knecht*, Ixion.

KNERSSJEN, knarsen, I d. 204. 't Voortd. W-W. *Knersseljen*, II d. 69. — *Knerseltoasckjen*, knarseltanden, I d. 127, II d. 91. *Kiliaan*, *Knarsen*, *Knarselen*, *Knersen*, stridere. *Knarsel-tanden*, stridere dentibus. Zie *Junius* in *Gnash.* Zamengest. *Kners-knijpp'-knoarr'-knæg'-tanne*, een knersknens-knor-knaag-tand, I d. 223. Een gemaakt woord, zoo als men er meer aantreft, waarvan 't gebruik, hoe schoon ook door den Dichter aangewend, echter altijd den Leermeester *Gabbema* verraadt.

KNETTEN of KNETTJEN, Eig. KNEDEN, v. h. duwen, drukken, I d. 73. — bewerken, bereiden, veroorzaken, parare, machinari, struere insidias, I d. 220, 227. — *Knett' daeyklonte*, een gekneede deegklomp, fig. het ligchaam, zoo als het in de baarmoeder is, embryon, I d. 218. *Knetten of knettjen* voor knoopen, zamenbinden, en daardoor beteugelen, wederhouden, I d. 200. A. S. *Cnijttan*, connectare, contexere. Vergel. *Junius* in *Cnitt.* De Verl. Tijd is *knôtte.* V. d. *knôtte*, een knoop, I d. 3, 5, 200. Vergel. *Jun.* in *Cnott. Teuton. Knaide*, knope. *Kil. Knodde*, nodus. Hiervan weder het W-W. *Knoattjen*, knoopen, II d. 54. Verl. Tijd en Deelw. *Knoatte*, II d. 75. — *Knoattinge*, knooping, zamenknooping, vereeniging, II d. 47. — Vergel. ook *Junius* in *Cnead.* En *Gnuwjen.*

KNIELJEN, knielen, I d. 87.

KNIER, een knier, scharnier, I d. 222. *In az ijn knieren draeyt. Hooft*, *N. H.* bl. 551, de *Knieren van den krijg*

te laten *draaijen.*

KNIESEN, kneuzen. V. d. *Kniesinge*, kneuzing, contusio, II d. 108. *Kniest* en *Knoeijt*, *Baardt*, bl. 130. Zie *Wassenbergh Idiot.*

K'NIJN, een Konijn, I d. 207. *Spiegel*, *Hooft*, *Bredero*, *Heemskerk* en verdere Tijdgenooten gebruiken ook *Knijp*. Vergel. *Junius* in *Conie*.

KNIJPJEN, knijpen, nijpen, I d. 81, II d. 93. *Teuton. Knijppen*, nippen, comprimere, contorquere, Verl. Tijd *Kniep*, II d. 70. Zie *Hert-knijpen.* — *Kniep-egge*, hij knipoogde, I d. 51. — *Knip-schiere*, een knipschaar, II d. 76.

KNOEYEN, knoeyen; mishandelen, I d 134. *Knoesten*, van *Knoest*, heeft *Baardt*, bl. 248, En *rolt* en *Knoest* hem heen en weer. Zie *Knuwckjen.*

KNOARJEN, knorren, knarren, knarsen, frendere dentibus. Zie *Knerssjen* en *Gnorjen.*

KNOATTJEN, *Knotte.* Zie *Knetten.*

KNôRE, een knor, knarre, been, bonk, I d. 11. Zie *Wassenbergh Idiot. Knarre.* Dit woord is in bestendig gebruik in Friesl. en beteekent doorgaans een *harde knobbel*, *klomp*, *bult*, *kwast*; vooral in zamenstelling met andere woorden, b. v. *In knar-bien*, cartilago. *In knarre brea*, een homp of stuk hard brood. *In knorre senne beam*, een boomkwast, nodus arboris. Dit laatste noemt men ook *Knoest*, *Kwast*, enz.

KNUWCKJEN, knokken, knoken; op of met de knokels slaan. Zamengest. *Knuwck-forschjen*, knokforschen; kwellen, plagen, ut solent invicem amantes, I d. 2. II d. 61.* *Kiliaan*, *Knokelen*, indecenter tractare manibus, impuris digitis contrectare. *V. d. Veen*, bl 207, Men kreet, men peep, men sloeg, men gaf mij *kneukel-sop;* doch al uijt vriendlijckheyt en amoreuse treckjes. Bij *Starter* heet dit *Knoffelen*, *Melis Thijss* sin. Ick sou jou soo *koest'ren*, *knoffelen* en *behagen*. En *Bredero*, bl. 135, In *knoff'len*, in gestoey, in geylheijt en oneeren. *Cats* gebruikt *Handt-gespeel*, I d. 563, c, veel *Tacke-leqlens* en *handt-gespeel* met Jongmans is van gelijken gansch bekommerlijck. A. S. *Cnucian* of *Cnocian*, pulsere, tundere. Vergel. *Junius*, *Cnook*, *Cnuckle.* — Maar *Knuwckjen* heeft ook de beteekenis van *Kreuken*, *Kreukelen*, *sommelen* of *frommelen*, knoeyen. *Waatze Gribb.* bl. 47, *Ho knuckslu* mijn hoed so? Velen dezer W-W. met

KN beginnende zijn uit ééne bron, gelijk die met *GN*. Zie *Gnuwjen*.

KOAGJEN, kaauwen, knagen, bijten. H Sneld. bl. XXXII. Bij zamentrekking is het *Koayen*, I d. 127; voor overdenken, overwegen, II d. 70. Zoo als *Stoke*, VII, 1170, *Dit woert kauwe*. Zie *Oer-koayen*.

KOACKENE, de keuken, I d. 1, 72. Elders vind ik *koken*. *Kil*. *Kokene*, *Keukene*, coquina, culina. *Hooft*, *Kooken*. *Bredero*, *Kooken* en *Koken*. A. S. *Cycene*. Het W-W. *Koaytsjen*, contr. *Köytsen*, zie op zijne plaats. De OA schijnt hier, zoo in 't N-W. als W-W. ons OO te zijn.

KOAL, kool, brassica, I d. 66.

KOAL, eene kool, pruna, I d. 86. — *Koal-ljeacht*, kool-licht, I d. 58.

KOAM, kwam, I d. 1. II d. 46. 51, 81. Verl. Tijd van *Kommen*. Zie *Kaem*. *Koamer*, kwam er, I d. 14. *Bijdr*. van *Wassenb*. I, 151. *Koom*, kwam Bl. 166, *Komen*, kwamen; Niet zonder gebrek, gelijk in dat anders zoo uitmuntend stuk meermalen wordt bespeurd.

KOARDE, koorde, I d. 51. *Baardt* bl. 155, de golden *Koorden* op sijn kleer.

KÔATER, een Kooter, een geringe kleine boer, die voor zich en zijn gezin een klein getal beesten weidt, I d. 88. Meerv. *Kôaters*. II d. 95. Men noemt dezen anders een *Heuker*, *Heukerboer*. *Baardt* evenwel bl 216 en 220, gebruikt dit W. *Heuker*, voor een Kruidenier in 't klein, institor. *Kôater* komt van 't A. S. *Cot*, *cota*, *cote*, casa, domus, een kleine boeren-hoeve. Vergel. *Hoeufft*, *Taalk. Bijdr. tot de Naamsuitg*. bl. 110, volgg. *Idsinga*, *Staatsr*. II, 228, die er echter mede verlegen stond. *Vaderl. Letteroef*. Maart 1821. No. 3, Meng. bl. 128. en *Maerl*. III, Aanteek. 15-19. — Voor een *gevangenhok*, *kerker*, gebruikt het *V. d. Veen*, bl. 176, Geboeid, sit ghij in donkre vuijle *Kooten*. Voor het *hol van een nachtuil*, dezelfde bl. 379, gelijk den schouwen uijl vlieght in de duyster *Koten*. — Dit woord gaat, in dezelfde beteekenis, door alle vocalen heen; men heeft toch: *Kaet*, *Keet*. *Kit*, *Kot*, *Kut*. Van den wortel *Ca*, enz. *holte* aanduidende.

KOE, kon, konde, I d. 4, 8, 10, 11, 15, enz. Verl. Tijd

van *Kinnen*, kunnen. *Y koene*, gij kondet, I d. 37, II d. 74.

KOE, kende, noverat, II d. 75. *Koene*, kenden, noverant, II d. 77. Verled. Tijd van *Kinnen*, kennen. Zie ald.

KOER, een korf, mand, I d. 126. Meerv. *Koerren*. *Waatze Gribb.* bl. 29, 32, ook *Koer*. Zie *Wasfenb. Idiot.* in *Korf*.

KOETS-WEIJN, een koets-wagen, koets, II d. 79.

KOEZEN, de kiezen, II d. 76. Zie *Æſter-koezen*.

KOEYTTEN, de kuiten, I d. 67.

KOKER, een koker, pijlkoker, I d 31.

KOLCKE, een kolk, afgrond, I d. 76, 113, 195, 200, 229. Meerv *Kolcken*.

KOLPJEN, vermoedelijk) *golven*, *golven opwerpen*. *Kiliaan* verklaart *kolp* door finus aquae, finus maris. Zie *Oer-kolpjen*. En *gjealpjen*, *gjoalpjen*. Vergel. *Laurman*, kleine Taalk. Bijdrag. bl. 39, in *Kulppan*.

KOMMER, **KOMMERE**, kommer. I d. 110, 129. II d. 91. Zie *Jun.* in *Comber*. *Teuton. Cummer*. *Kiliaan*, *Kommer*, *Komber*

KOMMEN, komen, I d. 1, 2. 3, enz Verl. Tijd *Kaem*, *Koam*. Zie ald. Deelw. *Kommen*. I d. 161. II d. 81. *Komne* en *Komn*, I d. 1, 83, 89, 153, enz. *Komste*, de komst, II d. 75. Zie *Æſkomste*, enz.

KOP, een kop, nap. II d. 95. Zie *Ypey*, gefch. der *N. T.* bl. 102. - In *Kopvol*, de *Burkery*, bl 27. — Maar *Kop*, voor *hoofd*, *Waatze Gribb.* bl. 54. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 161, 167. Vergel. *Ypey*, l. l. bl. 99.

KORT, fchier, bijna, haast, I d. 99. *Waatze Gribb.* bl 30, 45, 61. — Kort, kortaf, I d. 157. Vergel. *Jun. short.* — *Korts*, fchier, bijna, I d. 1, 45, 51, 57 67, 71, 75, 78, 105. — *Korts*, kortgeleên, *Broer Corn.* II, 128. *Baardt*, 363. *Bredero*, 48, 490. *V. d. Veen*, bl. 539. *Kamph. S. R.* 423, *zoo korts*. — *Corts*, flus, weldra, *Marnix*, *R. B.* fol. 6 verfo, soo als wij *corts* breeder sullen verclaren. *Bredero*, bl. 767. *Hooft*, *Ged.* 337, *op een kort*, weldra, flus. De *Burkery*, bl. 16, *Mei korten*, binnen kort. *Teut. Cortlick*, nijling, onlanx, laetſte, nuper, alias, noviter. *Bredero*, bl 792, *Korteling*, d. i. kort geleden.

KORTTELASSE, een korte, breede sabel, of zwaard, I d. 202. *Kiliaan*, *Kortelasſe*, gladius brevis et anceps. *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 10, of met het *Kortelas*, of fpits geflepen

ijzer. Bredero, bl. 201, Flucx haelt mijn *Kortelas.*

KOSSEL, KOSSELE, kostelijk, kostelijke, I d. 218, *Ho koss' le Koss'lijcke. Kosfel* leest men ook in de *Burkery*, bl. 19, en elders. — *Kostlijck*, II d. 93. *Kostlijckfle*, II d. 90. — *Kostel* wordt niet alleen in *Gelderland* en *Groningerland*, maar ook in *Friesland* en op meer andere plaatfen nog dagelijks gebruikt. Men vindt het reeds bij *Baardt*, bl. 32, 110. *Bredero*, bl. 133, 295, *Hooft Ged.* bl. 319. *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 80. *Kamph. S. R.* bl. 75. *Teuton.* en *Kiliaan. Kostelheid*, *Hooft*, *N. H.* bl. 161, 243. In de *Bijdr. van Wasfenb.* bl. 158, 160, 161, 168, *Koslijk.*

KOST, de kost, victus, II d. 112.

KOSTJEN, kosten, II d. 69, 93. *W. Gribb.* bl. 77. Verled. Tijd en Deelw. *Kostte* of *Kostge*, II d. 66. *Waatze Gribb.* bl. 68.

KÔY, kooi, fchaapskooi, I d. 24, 137. *Koay*, I d. 111.

KÔIJTSJEN, of KÔYTSEN, onz. kooken, branden (van liefde) I d. 21. Bedrijv. kooken, weekkooken, fig. verzachten, I d. 103. *Waatze Gribb.* bl. 56, *Koaytfen. Bijdr. van Wasfenbergh* I, 163. *Kookjen.* De K, en TS zijn wisselletters.

KRAEBJEN, krabben, kraauwen, I d. 37. II d. 50. — *Kraebbetjen*, (Verl. Tijd *Kraebbele*) overdr. Vordig en flechtheen fchrijven, II d. 50. *Waatze Gribb.* bl. 64, Der *krabbelde* hij meye fingers op lâns, hij *ftreek* met de vingers, op de Luit langs.

KRAKEEL, krakeel, twist, I d. 58. Van *Kraken*, d. i. met eene *krakende* (donderende) ftem zich laten hooren. In 't Gr. 'ρῆξαι φωνήν.

KRÂNZE, een krans, kroon, I d. 155. — *Kránzgjen*, kranfen, met een' krans verfieren, kroonen, I d. 155, II d. 91. Verled. Tijd en Deelw. *Kranzge*, I d. 130. — *Kransjen*, (de S S ftaat gelijk met Z) hetzelfde. I d. 178. *Cats*, I d. 455, b. en elders, ook *Kransfen.* — Zamengeft. *Kranzfrisfeljen*, met een krans omhangen, bekranfen, I d. 89.

KREAGE, een kraag, I d. 49. En *Waatze Gribb.* bl. 15. In dien tijd waren de kragen in achtbaar gebruik. Verg. *Wasfenbergh Bijdr.* II, 9.

KREAM, een kraam, eene verzameling van kleedeiftukken, tot pronk dienende, I d. 53. Men leze hier vooral *Cats*, I d. 226, b.

van *Kinnen*, kunnen. *Y koene*, gij kondet, I d. 37, II d. 74.
KOE, kende, noverat, II d. 75. *Koene*, kenden, noverant, II d. 77. Verled. Tijd van *Kinnen*, kennen. Zie ald.
KOER, een korf, mand, I d. 126. Meerv. *Koerren. Waatze Gribb.* bl. 29, 32, ook *Koer.* Zie *Wasſenb. Idiot.* in *Korf.*
KOETS-WEIJN, een koets-wagen, koets, II d. 79.
KOEZEN, de kiezen, II d. 76. Zie *Æſter-koezen.*
KOEYTTEN, de kuiten, I d. 67.
KOKER, een koker, pijlkoker, I d. 31.
KOLCKE, een kolk, afgrond, I d. 76, 113, 195, 200, 229. Meerv *Kolcken.*
KOLPJEN, (vermoedelijk) *golven, golven opwerpen. Kiliaan* verklaart *kolp* door ſinus aquae, ſinus maris. Zie *Oer-kolpjen.* En *gjealpjen, gjoalpjen.* Vergel. *Laurman*, kleine Taalk. Bijdrag. bl. 39, in *Kulppan.*
KOMMER, KOMMERE, kommer. I d. 110, 129. II d. 91. Zie *Jun.* in *Comber. Teuton. Cummer. Kiliaan*, *Kommer*, *Komber*
KOMMEN, komen, I d. 1, 2, 3, enz Verl. Tijd *Kaem*, *Koam.* Zie ald. Deelw. *Kommen*, I d. 161. II d. 81. *Komne* en *Komn*, I d. 1, 83, 89, 153, enz. *Komste*, de komst, II d. 73. Zie *Æſkomste*, enz.
KOP, een kop, nap, II d. 95. Zie *Ypey*, geſch. der *N. T.* bl. 102. – In *Kopvol*, de *Burkery*, bl 27. — Maar *Kop*, voor *hooſd*, *Waatze Gribb.* bl. 54. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 161, 167. Vergel. *Ypey*, l. l. bl. 99.
KORT, ſchier, bijna, haast, I d. 99. *Waatze Gribb.* bl 30, 45, 61. – Kort, kortat, I d. 157. Vergel. *Jun. short.* — *Korts*, ſchier, bijna, I d. 1, 45, 51, 57 67, 71, 75, 78, 105. — *Korts*, kortgeleên, *Broer Corn.* II, 128. *Baardt*, 563. *Bredero*, 48, 490. *V. d. Veen*, bl. 539. *Kamph. S. R.* 423, *zoo korts.* — *Corts*, flus, weldra, *Marnix*, *R. B.* fol. 6 verſo, soo als wij *corts* breeder sullen verclaren. *Bredero*, bl. 767. *Hooſt*, *Ged.* 337, *op een kort*, weldra, flus. De *Burkery*, bl. 16, *Mei korten*, binnen kort. *Teut. Cortlick*, nijling, onlanx, laetſte, nuper, alias, noviter. *Bredero*, bl 792, *Korteling*, d. i. kort geleden.
KORTTELASSE, een korte, breede sabel, of zwaard, I d. 202. *Kiliaan*, *Kortelasſe*, gladius brevis et anceps. *V d. Veen*, Zinneb. bl. 10, of met het *Kortelas*, of ſpits geſlepen

ijzer. *Bredero*, bl. 201, Flucx haelt mijn *Kortelas*.

KOSSEL, KOSSELE, kostelijk, kostelijke, I d. 218, *Ho koss' le Koss'lijcke*. *Kosfel* leest men ook in de *Burkery*, bl. 19, en elders. — *Kostlijck*, II d. 93. *Kostlijckfte*, II d. 90. — *Kostel* wordt niet alleen in *Gelderland* en *Groningerland*, maar ook in *Friesland* en op meer andere plaatsen nog dagelijks gebruikt. Men vindt het reeds bij *Baardt*, bl. 32, 110. *Bredero*, bl. 135, 295, *Hooft Ged.* bl. 319. *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 80. *Kamph. S. R.* bl. 75. *Teuton*. en *Kiliaan*. *Kostelheid*, *Hooft*, *N. H.* bl. 161, 243. In de *Bijdr. van Wasfenb.* bl. 158, 160, 161, 163, *Koslijk*.

KOST, de kost, victus, II d. 112.

KOSTJEN, kosten, II d. 69, 93. *W. Gribb.* bl. 77. Verled. Tijd en Deelw. *Kostte* of *Kostge*, II d. 66. *Waatze Gribb.* bl. 68.

KôY, kooi, fchaapskooi, I d. 24, 137. *Koay*, I d. 111.

KôIJTSJEN, of KôYTSEN, onz. kooken, branden (van liefde) I d. 21. Bedrijv. kooken, weekkooken, fig. verzachten, I d. 103. *Waatze Gribb.* bl. 56, *Koaytfjen*. *Bijdr. van Wasfenbergh* I, 163, *Kookjen*. De K, en TS zijn wisselletters.

KRAEBJEN, krabben, kraauwen, I d. 37. II d. 50. — *Kraebbeljen*, (Verl. Tijd *Kraebbele*) overdr. fordig en flechtheen fchrijven, II d. 50. *Waatze Gribb.* bl. 64, Der *krabbelde* hij meye fingers op låns, hij *ftreek* met de vingers, op de Luit langs.

KRAKEEL, krakeel, twist, I d. 58. Van *Kraken*, d. i. met eene *krakende* (donderende) fiem zich laten hooren. In 't Gr. ῥῆξαι φωνήν.

KRâNZE, een krans, kroon, I d. 155. — *Krånzgjen*, kranfen, met een' krans verfieren, kroonen, I d. 155, II d. 91. Verled. Tijd en Deelw. *Krantzge*, I d. 130. — *Kransjen*, (de S S ftaat gelijk met Z) hetzelfde. I d. 178. *Cats*, I d. 455, b. en elders, ook *Kransfen*. — Zamengest. *Kranzfrisfeljen*, met een krans omhangen, bekranfen, I d. 89.

KREAGE, een kraag, I d. 49. En *Waatze Gribb.* bl. 15. In dien tijd waren de kragen in achtbaar gebruik. Verg. *Wasfenbergh Bijdr.* II, 9.

KREAM, een kraam, eene verzameling van kleederftukken, tot pronk dienende, I d. 53. Men leze hier vooral *Cats*, I d. 226, b.

Dan is het gantsche *kraem* van al de moye dingen,
Gesmyde, bloemgewaat, gesteenten, arrem-ringen,
Gehangen om het lijf; dan komt er aan den dag
Al wat er eenigsins het ooge locken mag,
Oorhangsels, vederbos, enz

Maar *Kream*, beteekent ook een *kraam* of *winkel*, of ook *een mars*. *Teuton. Crame*, mersse, merx. *Kiliaan*, *Kraem*, cadureum, tabernaculum institoris, taberna sive capsa rerum venalium: et merx. — V. d. *Kreamer*, een kramer, marskramer, I d 6, 7. *Baardt*, *Cremer*, bl. 218. 224. *Teutonista*, *Cremer*, coipman, enz. *Coipman*, meersman, cremer mercator. *Kremer-mersse*, merx, mercula. — *Marnix*, *R. B.* fol. 138. verso. *Kremerien-Kremer* — fol. 243, verso, *Cremerien*. *Bredero*, bl 177, *Kramery*. — *Teuton. copen*, *cramen*, tuijgen, marckten, gelden, emere, mercari. *Kiliaan*, *Kraemen*, mercari, nundinari, enz. *Kraemer*, institor. *Kraemerye*, merx. Zie daar de beteekenissen, bij onzen Dichter voorkomende; de overigen zie men elders, bij *Kiliaan* b. v. en *Weiland*. — V. d. *Æf-gods-kreamen*, I d. 105. winkels der afgoden, overdr. de *tempels* der A.

KREAUN, een kreet, geschreeuw, I d. 24, 30. Vid. *Wassenb.* spec. Philol. Patr. pag. 30. Et Idiot. in *Kreeuwen*. Staat in verbindtenis met *krijten*.

KREAUWELJEN, kriewelen, krevelen, I d. 27. *Kiliaan*, *Krevelen*, leniter fricare, aut motitare, prurire. *Krievelen* is, zamengetr. wordende, *Krielen*. Zie ald. *Hooft*, *Ged.* 401, *Gekriewel*. *Junius crawle*, repere, reptare. Zie *Kryoelen*.

KREFT, kracht, I d. 37, 38, 42. 44, 54, enz. A. S. *Kræft*. Ook in de *Bijdr. van Wassenb* I, 142, *Kræft*. *Hooft*, *Kraft*. — Voor vrouwenkracht, verkrachting, I d. 81. *Maerl.* II, 277, 78, Al sonder *Cracht*, d. i. zonder onteerd of verkracht te worden. *Kreft-fuwl*, verkrachting, I d. 48. — *Kreft!* tusschenw. van versterking en bevestiging, I d. 7, 11. — *Kreft-great*, groot van kracht, I d. 188. — *Krefts-hânz*, met eene krachtige hand, I d. 189, 196, 221. — Bijv. N-W. *Kreftig*. *Kreftige*, krachtig, I d. 5, 38, 41, 109, enz. *Kreftiger*, II d. 65. *Kreftigste*, I d. 36, 37, II d. 100. — *Kreftig-folle*, krachtig d. i. zeer vele, I d. 204. Zoo vindt men *Kraftig* voor *zeer*, bij *Starter*, Fr. L. Boert. Bl. 13, 20. Jan soetek. bl. 7, 11. — *Teuton. Creftich*. *Bredero*, bl. 291,

769, *Kraftig.* — *Kreften-heer*, heer der heirscharen, I d. 163. *Kreften-God*, God der heirscharen, I d. 121, 154 — *Kreftigjen*, bekrachtigen, versterken, I d. 144. — *Gekraftigd*, *Hoofd*, *N. H.* bl. 563. — *Kreftleas*, krachteloos, I d. 227. Zie *Oer-kreftigjen.*

KREGEL, KREGELE, kregel, kriegel, krijgel; moedig, forsch, I d. 197. *Teutonista*, *Creghe*, orloch, veede, vijantschap. *Kil. Krijghel*, pertinax, obstinatus, praefractus, durae cervicis. *Kriegelheit*, *Hooft*, *N. H.* bl. 187, d. i. onbuigzaamheid, naauwnemendheid, gezetheid.

KREUNJEN, kreunen, grommen, morren. Zie *Jin-kreunjen. Clignett*, *Bijdr.* 400, Noot, *Cronen*, klagen. *Kiliaan*, *Kronen*, i. groonen, gemere.

KRIBBE, eene krib, I d. 138. *Junius*, *Kribb.*

KRIE, een kraai, I d. 10, 166. *Teutonista*, *Crade*, cra, cornix, *Kiliaan*, *Kraeye*, cornix. — *schiere-krie*, grijze, zwarte kraai, I d. 11. Men noemt dezen vogel anders *Roek*, *Schierroek*, overal in Friesland. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 135, Noot. *Junius*, *Crow.*

KRIELEN, krielen, krioelen, wemelen; vermenigvuldigen, in menigte toenemen, I d. 135. Zamengetr. voor *Krievelen.* Zie *Kreauweljen*, *Krijoelen.*

KRIESCHJEN, krijschen, schreeuwen. *Moart-kriesschjen*, moordkrijten, II d. 81. De Verl. Tijd *Creesch*, is bij *Maarl.* I 354, 25, Hi *Creesch* van grooten mesbare. *Crijch*, vociferatio, gekrijsch, *Stoke*, IV, 1210. Zie *Huydecoper. Asegab. Skrichta*, bl. 316, d. i. noodgeschrei. Verg. *Junius* in *crie*, *Scritche*, et *Skry.* *Teutonista*, *Crischen.* (zie *Krijtten.*) *Kiliaan*, *Krijschen*, exclamare, clamorem edere, vociferari. Men vindt het meermalen in *Broer Corn. Serm.* b. v. I, 58, *Krijschen*, tieren, roepen, briesschen. bl. 70. Te tieren, te schreeuwen, te brijsschen, te roepen en te *Krijsschen.*

KRIET, kreet. Verled. Tijd van *Krijtten.* Zie ald.

KRIJGGET en KRIGGET, krijgt. Verled. Tijd en deelw. *Krijgge*, *krigge*, kreeg, gekregen. Van *Kryen.*

KRIJGS-LJUE, krijgslieden, I d. 86, 187, II d. 76.

KRIJTTEN, krijten, schreijen, roepen, I d. 10. (van kinderen.) *Teuton. Krijten*, *garren*, garrire. *Crijten*, crischen, roepen, reren, rachlen, gherren, vociferari, clamare, garrire. Verled. Tijd

Kriet, I d. 30. Doch in de Tegenw. Tijd vindt men ook, om 't Rijm, *Krie't*, voor *Krijt*, I d. 88, 98. Dit woord is met *Kriesschjen*, uit eene bron, namelijk de Natuur, want als natuurlijke kreeten zijn het klanknabootsende W-W. Zie *Græyen*. Hiertoe behoort ook *Creyeren*, Juychen, jochlen, clamorizare, bacchari, tumultuari, *Teuton*. — *Kriéren*, *Krayéren*, proclamare, *Kil*. waarschijnlijk ook *kreauwen*. Zie ald. Een *oproeper*, heet hier *crieerder*.

KRIMPJEN, krimpen, inkrimpen, (van smart, aandoening, kwelling) I d. 43. *Maarlant*, II, 246, 27 en 29, En hem *vercrompen* al die lede.

KRINCKJEN, krenken, verzwakken, I d. 66. *Stoke* en anderen *Crancken*. Vergel. *Clignett*, *Bijdr*. bl. 172 en 370, Noot. *Maerl*. II, 389, 12, *Vercrancken*.

KRINGJEN, eigenl. kringen, kringen, kringen maken. Verv. in eenen kring zamenloopen, zamenrotten, op een dringen, II d. 99, 103. *Teuton*. op eyn *gekrijngelt*, in *Cirkelijng*. Zie *Weiland* in *Kringelen*, *Krinkelen*. Dit woord wordt in Friesl. nog zeer vaak gebruikt, voor *dringen*, *drukken*. *Junius*, *Thringe*, premere, coarctare.

KRIPPEN, kruipen, zeer langzaam gaan, I d. 54, 57, 154, II d. 103. Verled. Tijd *Kroep* (*kruwp*) Deelw. *Kroept*, *kroeppen*. *Waatze Gribb*. bl. 19, *Kruwpen*, gekropen. Thans zegt men *Ik kroep*, — *Ik kruwp* of *Kroap* — *Kruwppen* (*Kroeppen*) en *Kroept*. A. S. *Crijppian*. *Junius*, *Creepe*. *Teutonista*, crupen.

KRITSJEN, KRUYEN, sjouwen, voeren, vervoeren, overvoeren, I d. 90, 182. Op zich nemen, dragen, voeren, I d. 133, 136, 187, II d. 94. Men vindt *Het krat* en *kret* bij *Weiland*, voor 't achterstuk eens wagens. „In Noordholland (zoo gaat Dezelve voort) noemt men ook zoo de voorbank op een boerenwagen." Voor het *achterstuk* gebruikt *Hooft Ged*. 250, hetzelve: Geen goodtje bleef er, dat niet liever op het *krat* van schoone Doris waeghen zat. En bl. 253, 't Gezelschap -- bezit de voorste banken; ghy koost het *krat*. Het woord *krat*, *kret*, beteekent eig. den *wagen* zelf, doch in gebruik, ook de *zitplaats voor* of *achter* op een' boeren wagen. Die nu dit wel wil onderscheiden zegt *voor-* of *achterkret*. Zoo doet men in Friesland. Hier in Zeeland zegt men *karrét* voor een melk of groensel-wagen, met één paard.

Karrétje. voor een ſleekwagentje, daar men alles mede voórtkruijt, zonder paard. *Karrooy* is hier een voertuig met twee wielen, éénen as, langen ſteel of ſtok, geſchikt ter vervoering van houtwaren, zonder paard. Wannneer men nu de Y met de D verwisselt, zou dit woord *Karrooy* overgaan in *Karrode* en dit bij zamentrekking in *Krode* en *Kroo*. En zie daar de zekere weg geopend tot den oorſprong des woords. De *Teutonista* heeft *Carre*. carruca. *Crade*, carre. *Craidwagen*, cirſum, moniga. *Libben ſen A. Ysbr*. bl. 40, *Karre — Karrebak*. *Bredero*, bl. 384, de *Kroo: Kruywagentje* voortkruyen — daar lagh de *Kroo*. Men heeft ook *Karros*, b. v. *Hooft*, *Ged*. 304, Ik zit in mijn *Karros*. — Het Frieſche *Króde* of *Kroade*, is het zelfde met *Karrooy* dat hier, en met *Craide*, *Crade*, dat bij den *Teuton*., of *Kroo*, dat bij *Bredero* voorkomt. En van dit *Kroade* of *Króde* komt weder het W-W. *Kroadjen*, krooden, krooijen, kruiden, kruijen; vervolg. brengen, voeren, I d. 108. *Kiliaan*, *Krodewagen*, i. kruy-wagen. Men heeft dit woord gedurig bedorven en verbrod; dan is het *koorde-wagen*, dan *korte-wagen*. Zie *Kil*. volkomen naar waarheid zegt *A. de Rooi*, Mengelſt. bl. 9, *Koorde-wagen*, beter *Krodewagen* Vergel. *Junius* in *Cart*. *Waſſenb*. *Idiot*. in *Kroade*. Zie *Cret*. Aanverwanten zijn het Lat. *Carrus* en *Currus*. Het Franſche *Char*, *Chariot*, *Charette*, *Charrier*, *Charroi*, *Charrue*. Ik heb heb hier, mijnen eigen' weg gaande, den waren grond dezer woorden, zoo ik meen, ontdekt: de lezer oordeele. *Karremennen*, gebruikt onze Dichter van *Phaethon*, *Berigt* bl. XXVII.

KRJUES, eig. een kruis, I d. 210. (V. d. *Krjueschjen*, aan 't kruis nagelen, ibid.) — Vervolg. verdriet, kwelling, ellende, I d. 114, 135. *Krjuesgjen*, kwellen, verdriet en ſmart veroorzaken, I d. 14. Vergel. *Ypey*, *Geſch. der N. T.* bl. 104, *Junius* in *Cross*.

KROADJEN, kruyen. Zie *Kritsjen*.

KROANE, eene kroon, koningskroon, I d. 19, II d. 96, 97, 99. — *Kroanjen*, kroonen, Deelw. *Kroane*, I d. 190, II d. 97. Zie *om-kroanjen*. *Bijdr*. van *Waſſenb*. I, 154, *Kroenen*. Vergel. *Junius* in *crown*.

KROES, een kroes, beker, I d. 105, 125. Zie *Weiland*.

KROL, KROLLE, krul, kroes. *Krolle-holle-hyer*, krul hoofd-

hair, I d. 55. *Krol-herede*, krulhairig, voorr. bl. XIII. Zie *korte Aanteek.* bl. 118. volg. *Krol*, *Krul*, *Kroes*, *Kruis*, zijn uit eene bron. In Friesl. gebruikt men *Kroes* voor eptig, net, pronksch, luchtig, schier even als *Krol.*

KROM, KROMME, niet regt, I d. 64, De wey iz *krom.* Fig. krom, verdraaid, verwrongen, I d. 54, 59, 66, 102, 155, 158, 181, 190. — *Krom*, Bijw. van den weg af, b. v. *wannelje*, I, 118. Zamengest. *Kromme-mizgong*, verkeerde weg, afwijking van 't regte pad, Ibid. — *Kromjen*, krommen, buigen, I d. 181.

KROMMELJEN, kruimelen, aan kruimels wrijven, II d. 42. Deelw. *Kromle.*

KROPPE, de krop, fig. het gemoed, I d. 162. — *Kroppjen*, het gemoed vol maken, smart veroorzaken, II d. 64. *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 135, vleesch *croppen* in den levendigen balg, d. i. *verslinden*, in den balg slaan. *Ledenst.* bl. 56, Benje *krops*, of benje kriegel? d. i. trotsch.

KRUWCK, een kruik, I d. 76. *Junius*, *Crouk.* Bij ouds ook *Stoop.* Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 189, 190, Noot. Hier van is nog over *een stoop wijn*, enz.

KRUWD, kruid, gras, I d. 3de Sneld. bl. XXXII, 2, 54, 56, 73, 95, 175, 207, II d. 91. *Maerl.* I, 22, 22; I. 23, 18, *crude.* Het verkleinw. *crudekine*, voor geneeskruid, Idem, II 227, 218. *Cruderen* (zoo leze men) voor *speceryen*. Idem, II, 157, 10, die II, 158, 59, genoemd worden *specie.* Onze Dichter gebruikt *kruwd* ook voor *buskruid*, *buspoeder*, I d. 76.

KRUWNE, de kruin, I d. 175, 207. *Maerl.* III, XXIX, 126, *Crunem* *Jun.* *Crown.*

KRYEN, krijgen, I d. 8, 10, 11, 37, 43, 68, 96, 123, enz. *Ick kry*, *y krye*, of *du krijggeste*, *hij kryt*, of *krijgget* of *krigget.* Zie ald. Verl. Tijd en Deelw. *Krijgge* en *Krigge.* Zie ald. *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 153, 156, 158, 160, *Kree*, bl. 154, 157, *Kreen.*

KRYOELJEN, krioelen, krielen, wemelen; leven, I d. 208. De verled. Tijd *Kryoele*, wemelde, leefde. I d. 224. *Hooft* *N. H.* bl. 353, *Kryoelen* en woelen. Bl. 367, zoo woeld' het en *krioeld'* het door straaten en steeghen. *Bredero*, bl. 614, Laet ons t' saem vrolijck zijn, dat het van vreught *kryoele.* V. d. *Krioel-blije*, *Bredero*, bl. 52. *Jonctijd*, R. O. bl. 102, Die noch in 's moeders buyck *kryoelt*, die noch in

's Vaders lenden woelt. Zie *Krielen.*

KUNST, kunst. II d. 104. *Kunste*, II d. 105. — *Kunst-glanz*, kunst-glans, I d. 88. Zie *Kinst* in *Kinnen.*

KUNDIGJEN, *Teuton. Kundigen*, in *apenbaren.* Zie *For-kundigjen* – *Uwtkundigjen.*

KUWCKE, koek, II d. 59. *W. Gribb.* bl. 29, 47, 48, *Koecke.*

KUWLLE, een kuil, I d. 30, 48, 77, 142, II d. 103. *Kuwl*, I d. 94, 98, 107. Meerv. *Kuwlen.* *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 153, *Kullen.*

KUW, een koe. I d. 69. *Junius*, *cow*, vacca. Gen. *Kuws*, I d. 74. Meerv. *Ky*, I d. 21, 57, 65, 79. *Junius*, in *Quie.*

KUWPPER, een kuiper. Fig. een bedelaar om een ambt, ambitiosus, I d. 48. *Kuwppjen*, kuipen; dingen naar een ambt, ambire munus, I d. 1, 58, 71. Vergel. *Burman*, aanm. I, 22. *Weiland.* *Junius*, *Hoop* en *Cowpe.* *Baardt*, bl. 227, wanneer het op een *kuypen* gaat. Dezelfde gebruikt ook *Bekuipen*, Ledenst. bl. 103. Vergel. *V. d. Veen*, bl. 227, *Heemskerk*, bl. 259 en elders. Wat *Kuipen* voorheen was, en hoe men, bij 't stemmen van Grietslieden, enz. te Leeuwarden in de herbergen, de boeren aanriep, hun drank en spijs voorzettede, om hunne stem te gewinnen, is elk reeds van elders bekend, en deels ook kenbaar uit het eerste Gedicht, I d. 1. enz.

KUWSCH, KUWSCHE, kuisch, eerbaar, II d. 65, 66.

KUWZE, het minnewicht, Cupido, I d. 31. Dit woord schijnt met *Koosen*, liefkozen, (*Kil.* Blandiri, adulari) in verband te staan.

L.

LAEBBJEN, labben, klappen, snappen; lasteren, I d. 105. *Krul*, *Amst. Linde*, bl. 289, Phyllis acht geen *labben* en gekal. Vergel. bl. 288, *Labbekacken* overal, snorcken met een vuijl gekal. *Kiliaan*, *Labben*, i. klappen. Id. *Labberen* vana loqui. blaterare. *V. d. Veen*, bl. 219, en *Bredero*, bl. 21, *gelab.* *Labbekack*, een babbelaar, lasteraar, *Bredero*, bl. 16, 319, 341, 737, voor *Labbe-kaeck*; en *Labbe-kaecken.* — *V. d. Veen*, bl. 274 maakt van *Labben* een

eigen naam: Noch 't gesnap van *Leentje Labben.* *Lab* voor snapper of snapster, Idem, bl. 278, wat *lab* soo koen om dit rontom te stooten. — *Labbey*, eene snapster, door *Baardt*, bl. 362 tot een eigennaam gemaakt: Madame *du Praet*, ende *Juffer Labbey*. V. h. weder het L-Fr. *Labbeiskjen*, dat voorkomt in *'t Libben fen A. Ysbr.* bl. 3. Vergel. *Junius* in *Quail*, en *Weiland* in V.

LAECKJEN, lagchen, I d. 11, 53, 100, 227. Verled. Tijd *Laecke.* I d. 30, II d. 64. *W. Gr. Brill.* bl. 30. In de *Bijdr.* van *Wassenb.*, I, 164, *jemmela kje.* De verl. Tijd was oudtijds *Loeg*, b. v. Genes. XVIII, 12. *Hooft Ged.* bl. 65. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 325, Noot. Het schijnt in verbindtenis te staan met het Eng. *Lake*, ludere; en het M-G. *Laikan*, exsultare. Zie verder *Weiland.*

LAEYTSEN, en LAEYTSJEN, hetzelfde woord als het vorige met verwisseling van K en TS, I d. 20, 25, 59, 90, 126, 164, 165, 175. — *Laeyts*, een lach, gelach, vreugd, I d. 8, 61, 99, 159, 169, 179, 192. Zamengest. *Laeyts-rijck*, vreugderijk, vreugdevol, vrolijk, I d. 171. — *Laeyts-wijt*, een die wit lacht, d. i. zeer innig vrolijk, (vergel. hier I d. 11, o du *laeckeste* so wijt.) I d. 203. — *Laeyts-wille*, een lagchend genoegen, vermaak, vreugde, I d. 221.

LAEDEN, laden. Zie *Oer-laeden.*

LÆF, laf, bloode, kleenmoedig, I d. 125. Zamengest. *Læf-lef*, zoo bloode dat men voor 't ritselen van een blad vlicdt, I d. 209. Zie *Lef.*

LAEY, lag, leide, jacebam, jaciebam, I d. 15, 30, 31, 35, 87, 94, 133, 134, 173, 211. II d. 71, 72, 73. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* *Looi*, bl. 167, 168. Verled. Tijd van *Lizzen*, *liggen*, en *leggen*, jacére et ponere. Zie ald.

LAEM, een lam, I d. 21, 22, 95, 134, 210. Meerv. *laemmen*, I d. 140. — *Laem* is ook een vleiwoord. *swiete Laem*, I d. 3. *Starter*, bl. 41, b, *soete lam.* Verkleinw. *Lâmcke*, I d. 3, 32. II d. 62. *Laemke*, I d. 8. — *Laemm're-herder*, een schaapherder, I d. 173. — *Laemme-dons-traep*, een lammer-dans-getrappel, I d. 139. Cf. *Junius* in *Lamb.*

LAEM, LAEMME, lam, lamme, I d. 54, 111, II d. 57, 90. *Laemme ljea*, I d. 54; lamme ledematen, *Baardt*, bl. 191. *Afsegab.* Lom. *Junius*, *Limp*, claudicare. *W. Gribb. Brill.* bl. 4, *Laam*: de Tegenw. spelling.

LAEMPE, eene Lamp, I d. 56. *Junius*, *Lamp*. Verg. *Ypey*, *Gefch. der N. T.* bl. 102. *Maerl.* II, 541, 62, *Lampe*.

LAEPE, eene lap, I d. 55, 174. — *Laepjen*, lappen, aanvullen, I d. 57.

LAERDIG, flaauw, flap, fletsch, lafhartig, I d. 198.

LAESJE, (o) helaas! I d. 41, 42, 43, II d. 66, 76, 101. Bij de *Ouden* ook *Allaes*, vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 326, Noot. *In laesje* is ook in Friesl. een lafaard, een lafbek, een durfniet.

LAET, leidt, I d. 75, 106, 107, 124, 163, 217, 225, alwaar het is voortbrengt, enz. Verled. Tijd, *Laet'*, leidde, I d. 188. Deelw. *Laet*, geleid, II d. 75, 79, 81, 92, 101. Van het W-W. *Lieden*. Zie ald.

LâN, Land, een land, het Land, I d. 41, 46, 52, 56, 58, 60, enz. gen. *Lâns*, I d. 87, 90, 94, enz. *To lânne*, te lande, II d. 90. *Fen lân to lanne*, van land tot land, I d. 91. Meerv. *Lânnen*, I d. 25, 99, 106, 137, enz. In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* leest men *laand*, *laanden*. — *Lânst*, landgenoot; landsman; vriend, vriendje, (als behoorende tot de vleiwoorden) 2de Sneld. bl. XXXII. I d. 62, 68. *Starter*, *Jan Soetek.* bl. 7, Maar wat benje voor een *langst? Idem*. *Melis Thijsz*, bl. 1, Die lieffelijke *langst*. *V. d. Veen*, bl. 55, Een wacker *lanst*. *Hooft Ged.* bl 257, Die braeve *lanst*. *Bredero* gebruikt *Lanst* en *Langst* zeer dikmaals, b. v. bl. 171, 270, 305, 347, 422, 711, 774, 801. Als mede *Lansjen*, bl. 344, 755. En *Lanfert*, bl. 678, 751. *Cats*, I, 520, b. en 555, a, *Lantfert*. — Zamengest. *Lân-aerde*, Landgenooten, van den zelfden Landaard, populares, voorr. bl. XXX. — *Lânzdouwe*, Landouwe, I d. 95, *Heemskerk*. B. A. Narede. — *Lân-frouw*, landvrouw I d. 1. — *Lân-frije*, 't land bevrijden, verlosfen, I d. 91. — *Lân-fijnne*, Landsvijand, I d. 74. — *Lân-geanne*, algemeene land-vreugd, I d. 1, 80. II d. 81. Zie *geanne*. — *Lânz-heere* of *Lân-heare*, Land-heer, I d. 1, 3, 4, 67. — *Lân-heeren*, 's Lands-heeren, vorsten, aanzienlijken, principes, proceres, I d. 71. Bij *Stoke* vindt men *Lantsheren*, I, 9 en 81. *Maerl.* I, 111, 26, en I, 311, 6. *V. d. Veen*, bl. 419. *Landtheer* wordt Graaf Floris V genoemd bij *Hooft Ged.* bl. 75. Daar tegenover staat *Lante-*

knechten, dat men dikmaals vindt voor *krijgslieden*, milites, b. v. bij *Marnix R. B.* fol. 34, verso; Vergel. *Idsinga*, *Staatsr.* I, 62, 86 volg. — *Lânz-ljoe*, landslieden, I d. 231. *Lânz-ljue*, voorr. XXX. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 151, *Laandlie.* — *Lân-minsche*, een mensch die op 't land woont, (T. K. *een Landman*) II d. 95. — *Lân-predikant*, een land-predikant, II d. 50. — *Lân-reise*, eene landreis, II d. 85. — *Lân-rinner*, een landlooper, II d. 64. — *Lân-schip*, een landschap, II d. 115. — *Lân-sted-see-twangs lock*, het geluk van land-stad-en zee te bedwingen, I d. 190. Dit behoort weder tot de gemaakte woorden; gelijk trouwens deze aanhef voor den 1 Psalm, over het geheel, niet vrij is van brommend te wezen, en merkelijk verschilt van de eenvoudige gedichten van onzen Dichter. — *Lân-siet*, Landzaten. I d. 174. *Kamph. S. R.* IV deel, bl. 19, Trouw *landsaat.* — *Lân-wrigge*, een landplager, dwingeland, II d. 115. Zie *Wrigge.*

LANG, LANGE, Lang, I d. 4, 55, 67, 73, 74, enz. *Langer*, I d. 41, 62, 98, 205, enz. *Langre*, II d. 114. — *Lânz*, langs, I d. 15, 35, 47, 51, 60, enz. *Lânze*, langs de, I d. 5, 11, 51, 52, enz. — Zamengest. *Lang-beriedig*, lang van beraad, lankmoedig, I d. 118. — *Lang-doerjende*, langdurig, II d. 86, 88, 90. — *Lang-stuwnig*, langstondig, langdurig, I d. 197. — *Lang-schoncke*, langbeenig, II d. 95. — *Langsom*, *Langsome*, langzaam, II d. 74, 86. — W-W. *Langjen*, verlangen, exspectare, voorr. XXXII. I. d. 194. II d. 47, 48, 61, 87; 99, 110, 115. *Ons langter na*, *Maarl.* II, 453, 59. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* 305. Noot. — *Lang-halzjen*, reikhalzen, verlangen, I d. 91, II d. 44, 47, 80, 115. *Langst* voor *verlangen, begeerte*, is nog in bloeijend gebruik.

LASTERJEN, lasteren, kwaadspreken, eerrooven, I d. 97, 98, II d. 94. — *Lastre-weijdjen*, in den laster uitweiden; hatelijk lasteren, I d. 220. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 86, Noot. *Lachteren* (zegt *Bilderdijk*, *Taal* en *Dichtk. versch.* III, 16) is een frequentativum van during tevens en herhaling, van *laken.* Hetzelfde was reeds te voren gezegd door *Ypey*, *Taalk. aanm.* bl. 50. *Kamph.* gebruikt *Laster-reden*, *S. R.* bl. 434, en *Ps.* bl. 279. *Teuton. Lacken*, lastren.

LAVEARJEN, laveren; varen, I d. 75. — *Zwemmen* (van den Walvisch) I d. 208. *M. Stoke*, VIII, 67, *Loverende*

recht in den wind. Zie voorts *Weiland.*

LAUWRIEREN, laurieren, II d. 62.

LAUWJEN, (looven); prijzen, roemen, I d. 107. — *Looven*, *beloven*, I d. 38, V. d. 't *Lauwe*, 't beloofde, de belofte, fides, I d. 104. — Geloof, I d. 132. *Hamconius* in Fris. fol 79, *Suobbe Lauwe*, i. c. Punica fides. *Asegab.* bl. 27, 159, *Lawa*, *Lewa*, *Lowia*, schatten; bl. 37, *lowa*, beloven. *M. Stoke*, IV, 1036, *Lovede*, beloofde *Teuton. Laeven*, prijsen, laudare. *Laeven gayde*, enz. vovere Deo. *Laeven*, *gelaeven*, promittere. *Gelaiste*, sponsio. *Gelaeste*, promisfio. *Kil. Loven.* Zie *Leauwjen.*

LAUWGJEN, laven, I d. 164, 174, 207. Verl. Tijd *Lauwge*, I d. 175. Deelw. *Lauwge*, I d. 208. *Teuton. Laven*, ergwikken, feucken, refocillare. — Zamengest. *Lauwgwiet*, laafnat, lafenis, I d. 83. — *Lauwg-fied-wiets oerfloede*, overvloed van lavend-voedend-vocht, I d. 73. *Laaflijk vocht* en milden watervloed, *Kamph. Psalm.* bl. 519.

LEAD, lood, I d. 205. II d. 92. Een lood gewigt. In *Hindelopen* en ommestreken *La.*

LEADS-MAN, een loots, II d. 72.

LEAF, een loof, lover, blad; bladzij, I d. 89, 102. Meerv. *Leaven*, bladen, II d. 107. Hiertoe behoort *Læf-lef*, zie voren. Vergel. *Junius* in *Leaf. Bredero*, bl. 59, en *Hooft*, *Ged.* bl. 162, *Lof. Loover*, voor een kleinigheid, *Hooft*, *Ged.* 173.

LEAG en LEAGE, loog, laey, vlam, vuur, brand, I d. 25, 26, 93. 157. 219, 227. *Læge*, II d. 66. — *Lægjen*, vlammen, branden, II d. 81. *Leagjen*, I d. 229. Zie *oplægjen. Wisp'-leagjen. Loga*, flamma, II d. 18. O. F. W. *Logha.* Nog bekend in Fr.

LEAGE, eene laag, lage, insidiae, I d. 102, 220. — *Læge*, I d. 66, II d. 99. *Leaghje*, een laagje, insidiuncula. I d. 31. Zamengest. *Mock-lægen*, bedekte lagen, II d. 89. — *Leagloeren*. uit eene hinderlaag bespieden; belagen, I d. 98, 145.

LEALCK, leelijk. I d. 161. *Hooft*, *Ged.* bl. 73, van opzicht *Laelijk. Huygens*, bl. 594, soo slænewe mekær niet *Leålicke* ter kusf. *W. Gribb. Brill.* bl. 60, *leelts.* Bl. 16, *Leelts.* Bl. 71.. *Leeltje.* In andere stukjes vind ik *Leelck*; maar in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 156, *Lelck*. Bl. 152,

Lelkheit. Bij *Maerl.* II, 196, 38, *Lelicheit.* — *Leelijckhede*, verachting, *Clignett, Bijdr.* bl. 326, Noot. Zie *Lilck.*

LEAN, LEANE, loon, I d. 66, 106, 169, 182. II d. 92, 116. — *Leanjen*, loonen, beloonen, II d. 92, 105. Verled. Tijd *Leanne.* Deelw. *Leane.* Op de spelling der *Bijdr.* van *Wassenb.* kan men zich hier, gelijk elders, niet geheel verlaten. Men leest daar, I, 140, *Læen* en *Leæn;* doch I, 156, *loon.* In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 25, vindt men een fraai W-W. *Æf-leanjen*, na 't geven van de huur, zijnen bediende wegzenden, uit den dienst laten gaan. Dit woord, nog in gebruik, heeft over het geheel de nadrukkelijke beteekenis van *iemand zijn verdiende loon geven*, meest al in eene kwade beteekenis voor *straffen, afrossen, tuchtigen.*

LEAN, eene laan; een weg, pad, opweg naar eene boere-woning, I d. 9, 11. *Kiliaan, Laen*, diverticulum, viculus. Vergel. *Junius* in *Lane.*

LEARDE, een ladder, ledder, leer, II d. 74, 98. *W. Gribb. Brill.* bl. 19, *Leerde.* Zoo wordt bij onzen Dichter, II d. 6, gezegd, dat het woord *leerde* geen' tweeden N-val heeft: nec enim, (ait Grammaticus) dicimus de *Leerdez treppen.*

LEARRE, liever, potius, I d. 41, 42, 44, 48, 63, 69, 158, 166, enz. In *W. Gribb. Brill.* bl. 9, leest men *lære*, doch beter ware *laerre*, welk laatste volgens de gewone spelling van dat boekje overeenkomt met ons *Learre.* Trouwens zoo moet het worden gespeld, want het is bij inkorting voor *Leavere;* en daarom leest men ook in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 157, 159, 168, *Lauwer*, dat meer overeenkomst heeft met dat van G. J. *Ljeauwer.*

LEAT, een loot, surculus, I d. 69, 132. *Ængelier-leaten*, II d. 60. *Teuton. Laide*, sprute van en boom, palmes, propago. — *Leat-sjietten*, looten schieten, pullulare, I d. 164.

LEAUWJEN, gelooven, credere, I d. 2, 12, 32, 40, 41, 49. II d. 110, 112. *Hooft, Ged.* bl. 177. *Cats*, I, 249, a, *Bredero*, bl. 337, 348, *Looven.* In de *Bijdr.* van *Wassenb.* bl. 162, ik *leeuw.* Bl. 152, *leeuwde.* Zie *Laauwjen* en *Ljeauwen.*

LEAZ, LEAZE, loos, looze, callidus, astutus, I d. 24, 61, 66, 227, 230. II d. 64, enz. Dikwijls vindt men het achter andere woorden aangelascht, b. v. *Gea-leaze*, I d. 73.

Rest-leas, I d. 74, enz. — *Leazjen*, loos en afgerigt noemen, I d. 70. Zie de *korte Aanteek*. ald. waar ter plaatze men voor *en 't ander* SPELT, vooral moet lezen: *en 't ander* PELT. Vergel. *Bostjen*, *Stomjen*, *Huisen*, en *Hoven*, O. F. W.

LEAZE, eene leus, leuze, loze, tessera, I d. 213.

LECK, lek, vol gaten of scheuren, rimosus, futilis, I d. 78. In afkomst staat dit woord gelijk met het volgende.

LECK, een lak, gebrek, vout, I d. 51, 68. *Teuton. Lack*, gebrek. En zoo ook *Cats*, I, 287, b. Eng. *Lack*. Zie *Junius*. *Leck* voor *schimp*, in de O. F. W. bl. 392. *Lac*, voor *nadeel*, *Maerl*. I, 204, 61. Sonder *leck* of *gebreck*, *Martena*, Ann. voorr. bl. 3. Zie in vergel. *Wassenb. Bijdr*, I, 21. *Ypey*, Taalk. aanmerk. bl. 44, vooral bl. 50. *Laecken*, (staat daar) is minuere, consumi, verminderen, verteeren. — *Leckjen*, laken, misprijzen, voorr. XXX Deelw. *Lecke*, gelaakt, I d. 104.

LECKEN, laken, (pannus laneus, *Kil.* quem videas, quaeso) I d. 52, II d. 92. Zie *Reascher-lecken*. *Junius*, *Lake*.

LECKER, LECK'RE, lekker, delicatus, I d. 87. Cf. *Junius* in *Lick* et *Relish*.

LEDIG, LEDIGE, ledig, ijdel, II d. 71. In de *Burkerij*, bl. 35, leest men *Liddig*, beter naar de tegenw. uitspraak. — Bij zamentrekking *Leeg*, *leege*, ongevuld, ijdel; werkeloos; zonder geschenk, I d. 9, 182. II d. 59. *Leeger*, compar. *ijdeler*, II d. 105. *Marnix* heeft echter met eene E, *Lege dagen*, R. B. fol. 118, verso. *Leeg*, voor *onbeladen*, *onbelast*, *Bijdr.* van *Waesenb.* I, 167. Wegens *Ledigbaar*, *Leegbaar*, vergel. *Siegenbeek*, Proeve v. d. Ilias, Aanteek. bl. 100. Zie *On-leeg*.

LEED, leed, verdriet, smart, I d. 94, 171. *Lee*, I d. 187, 202. Zie *Moard-lee*. — *Het is mij leed*, het deert, verdriet of berouwt mij. I d. 44. — *Leet hebben* voor *verachten*, *M. Stoke*, III, 804. Vergel. *Clignett*. *Bijdr*. bl. 14, Noot. — *Leit* voor *verdriet*, *nadeel*, *M. Stoke*, VIII, 670. verg. *Clignett*. l.l. bl. 207, Noot. — *Leed* voor *rouwe*, *Wassenb. Idiot.* — *Lede doen*, leed toebrengen, *Clignett*, bl. 117. Noot. *Lede hebben to hem*, leed of verdriet hebben over hem, *M. Stoke*, IV, 84. — *Leed*, Bijv. N-W. voor *ongevallig*, *onaangenaam*, dezelfde V, 1282, Doe qua-

men den Grave *lede* gaste. *Clignett.* bl. 198. Noot, *Te leder*, te onaangenamer. Onze Dichter gebruikt *Leedſte*, voor *verachtſte*, I d. 132. Zamengest. *Leedwezzen*, leedwezen, tegenzin, verdriet, II d. 66, 89, 113.

LEEG, laag, I d. 84, 187, 206, 216. II d. 96. — *Leegte*, laagte, I d. 191, 196. *Leegtme*, idem, I d. 147. *Junius Low.*

LEER, of LEERE, de leer, doctrina, I d. 116, 131, 200, 229. — *Leare*, I d. 48. *Learaer*, een leeraar, zie *Stedlearaer. Maerl.* II, 449, 13, *Leerrer.* — *Leeringe*, Leering, I d. 89. — 't W-W. *Leeren*, leeren, docere et discere, I d. 40, 71, 88, 106, 114, 128. II d. 104, enz. Verled. Tijd *Leerde*, Deelw. *Leerd*, II d. 113.

LEF, laf, flaauw, moedeloos, bloode, I d. 5, 26, 228. *Kamph. Ps.* bl. 94. *Laf* en *ſlof.* Idem, bl. 546, *Laf* en zwack. Idem *Ps.* bl. 279, *Laf* en ſlap. *Bredero*, bl. 693, b, *Laf* en lam. Idem, bl. 694, b, Maar den berooijden naeckt en *laf.* *J. H. Krul, Diana*, bl. 17, fin. moedeloos en *laf.* — Onze Dichter gebruikt het ook voor *moede*, *vermoeid*, *loof*, (gelijk men nog in Noordholl. zegt.) I d. 184, 211. *Baardt*, bl. 297, *Laff* en van de reijs vermoeijt. — *Loof*, *Bredero*, bl. 85, Haer *love* macke leen met koelte fris beſprocit. Idem, bl. 246, Haer breijdel ben ick *loof.* En zoo ook bl. 300, 305, 529. *Hooft Ged.* 106, *Laffe* leden. Idem bl. 165, *love* leden. Maar voor *ſmakeloos*, Idem, *Ged.* bl. 177, *Laffe lekkernijen.* — V. h. *Lafferij*, Lafhartigheid, lafheid. Idem, *Ged.* bl. 580, Goedheid zonder *lafferij.* — Een *Lafbeck*, *Bredero*, bl. 777.

LEFFJEN, leffen, klappen, ſnateren. *Kiliaan*, *Laffen*, *leffen*, i. klappen, garrire, loquitari. *Leffen*, garrire. Het frequentat. *Leffeljen*, leest men in *Waatze Gribb. Brill.* bl. 51, Uws buwrmans feijnt woe ſo hette meij mij *leffelje*, d. i. een zot, laf praatje houden; gekſcheeren, boerten, maljagen. *Baardt*, bl. 263, Men kust, men *leffelt*, waar men gaet. Bl. 294, Hij ſoent, hij *leffelt* en hij drinkt. — V. d. *Leffelij*, *Baardt*, bl. 122, Oft ander wulpſe *Leffely.* — V. d. eindelijk 't zamengest. *Ljeaf-leftjen*, liefkozen, dat veelal bedorven en in *Liff-leffjen en Laf-laffen*, is overgegaan. Zie ald.

LEGER, een leger, armee, II d. 92. Meerv. *Legers.* — *Le-*

gerjen, legeren, zich legeren, ſcharen, I d. 199.

LELIJ, eene Lelie, lilium, II d. 5, 6, 8, 10. Genit. *Lelys.* Meerv. *Leljen.* In de *Bijdr.* van *Waaſenb.* I, 146, *Leeljen*, naar de Tegenw. uitſpraak.

LELLJEN, lellen, lallen, λαλεῖν, I d. 24, 121. Dit woord gaat door alle vocalen heen: *Lallen*, *lellen*, *lillen*, *lollen*, *lullen.* Zie *Lilljen.*

LEPPIL, een lepel, cochlear, II d. 5, 6. Genit. *Leppils.*

LESCKJEN, leſchen, (den dorst) I d. 220.

LEST, een last, pak, onus, I d. 5, 59, 84, 110, 120, enz. — *Scheepslast*, I d. 78. — *last*, *bevel*, I d. 119, 137, 153. Meerv. *Lesten*, I d. 59, 62, 77, 112. — *Lestig*, *lastig*, *bezwaarlijk*, *drukkend*, I d. 135. II d. 111, 116. — *Lestig*, Bijw. geweldig, zeer, I d. 133. — *Lestlijck*, lastiglijk, zeer, I d. 32. — *Lest-lef*, lastmoede, drukmoede, wanneer men den druk of de verdrukking moede is, I d. 211.

LESTEN, lusten, aangenaam zijn, welgevallen, juvare, libére, I d. 7, 29, 53, 163, 190. *Junius* in *List.* *Het lust mij niet aan* — *Hooft*, *N. H.* bl. 396.

LEST, LESTE, laatst, laatſte, I d. 41, 42, 43, 44, II d. 48, 65, enz. *Op 't lest*, op het laatst, d. i. naderhand, I d. 12. — *Lest*, onlangs, laatstleden, I d. 173, II d. 45. — *lesten*, idem, II d. 59. *W. Gribb. Brill* bl. 41. — *Lestſchreauwne*, laatstgeſchrevene, II d. 49. De ſuperlat. van 't volg. w.

LET, laat, ſpade, ſero, I d. 8, 15, 55, 56, 57, enz. *To let*, te laat, I d. 3, 6, 64. *Oon lette juwn*, aan den laten avond, I d. 208. *Lett' juwns*, idem, (genit. abſol.) I d. 219. *Traghe en lat. Maerl.* II, 395, 137. *Junius*, *Late.*

LETTEN, beletten, verhinderen, I d. 40, II d. 67. — beperken, bepalen, paal en perk zetten, cohibere, I d. 195. — deeren, hinderen, nadeel doen, leed doen, I d. 23, 62, 199. II d. 59. *M. Stoke*, VII, 648. —. V. d. *Letſel*, beletſel, verhindering, II d. 48. *Lette*, *M. Stoke*, II, 70. *Maerl.* II, 436, 54. — *Letten*, voor *talmen*, *ſammelen*, *M. Stoke*, VII, 570. IX, 212. — *Letten aen goedt nocht bloedt*, *Hooft*, *Ged.* bl. 586. Staat met het vorige woord in verbindtenis en maagſchap, en beteekent eigenl. *tardare.*

LETTEN, opletten, acht geven, I d. 13, 113, 131, 200.

LETTER, of LETT'RE, een letter, I d. 90, 193. Meerv. *Lettren*, *letteren*, *letters*, I d. 51, II d. 52, 54, 57. — Zamengest. *Letter-kreft*, letterkracht, d. i. letters krachtig genoeg om uit te drukken, wat ze moeten uitdrukken, voorr. XXXI. — *Letterspjealdinge*, letterspelling, spelling, voorr. XXVIII. — *Letter-wille*, lettervreugd, d. i. het genoegen, dat men uit het lezen van een Gedicht schept, I d. 83.

LEUGEN, een leugen, logen, I d. 158. Meerv. *Leugens*. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 155, *leugnen*. Zamengest. *Leugen-spreken*, logen spreken, liegen, I d. 128. *Kamph. Ps.* bl. 100, *Leugen-flikkers*. *Teuton. leunen*, (misschien *leugnen*) verzaken, negare. *Junius*, *Lie*, mentiri. Zie *Ljeagen*.

LEUNJEN, leunen, steunen; zich verlaten, I d. 129. *Teuton. loenen*.

LEYT, ligt, jacet, I d. 2, 50, 51, 92, 100, 102, enz. *Leyt oere heap*, ligt over hoop, is in verwarring, I d. 62. — *Leyt*, legt, ponit. I d. 72, *sijn libben leyt*, vitam agit. I d. 102, *leagen leijt*, insidias podit, struit. Dikmaals is dit schier een stoppelwoord, b. v. *Hooft*, *Ged.* 279, *Ik leg te maken*. *Cats*, I, 33, b, *Leyt* en *vroet*. — *Leyste* in *floyteat'* hier dijn liet, I d. 9, gelijkt er wel iets na. — Deelw. *leyd*, gelegd, I d. 214, II d. 79.

LEZZEN, lezen, I d. 36, 62, 89, 90, 91, 92, enz. Verled. Tijd *liez*, las, I d. 83. *Libb. sen A. Ysbr.* bl. 17. Deelw. *Lezzen*, II d. 46, 54. — *Lezzer*, een lezer, Meerv. *Lezzers*, voorr. De *Burkerey*, bl. 1, *Læser*, het welk nader aan de tegenw. uitspraak is; het naast is *Læser*. Zie *Junius*, *Lease*. — *Lez-wirdig*, lezenswaardig, II d. 51 — *Læxem*, een les, lesje, *Libb. sen A. Ysbr.* bl. 85. V. d. *In læxem oplezze*, iemand de les oplezen.

LIBBEN, het leven, I d. 5, 8, 17, 18, 22, 25, enz. Genit. *Libbens*, I d. 100, 106, 124, enz. Meerv. *Libbens*, I d. 42, 43. — *Libbens-gong*, levensloop, I d. 125. *Libbens-fluwne*, levensstond, levenstijd, levensdagen, I d. 133, 198. Men kan hier weder niet af op de spelling van *W. Gribb. Brill.* want bl. 78, leest men *Libben*, gelijk bij G. J. Doch bl. 40, en 66, *leven*. Trouwens thans is *Leven* ook al in Friesland doorgedrongen, en van de naburen ingevoerd. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* vindt men *Lebben* en *Libben*. — Voor *Libben* heeft men bij afkorting, *Lib*, leven, levens-

wandel, I d. 128, 184. — *Lib-stuwne*, levensstond, I d. 91, 179. — *Lib-wirdde*, levenswaardige, I d. 89. — *Lib-teeljende*, leventeelende, I d. 48. — *Lib-teel-swiete*, leventeelende-zoete (min I d. 73. In *Broer Cornelis*, *Serm.* I, 231, *Leef-dagen*. — Bijv. N-W. *Libben*, *libb'ne*, levendig, I d. 31, 69, 134, 152, 159, 211, II d. 55, 74. — *Libbne*, levendig, gevoelig, duidelijk, zeer, Bijw. II d. 71, 80. *Libb'ne lijv'*, in levenden lijve, I d. 167. *Libb'ne lijvs*, Levenslijfs, I d. 197. Genit. absol. Zie daarvan *Clignett*, *Bijdr.* bl. 246. En vergel. *wijds-kiels*. *Lett' juwns*, enz. — V. d. *Libbenig*, — Compar. *libbeniger*, levendiger, I d. 39. — Het W-W. *Libbjen*, leven, I d. 10, 16, 28, 29, 40, 43, 62, enz. *Bijdr.* van *Wasſenb. Lebjen* en *libjen*. — Verl. Tijd en Deelw. *Libbe*, leefde, - geleefd, I d. 74, II d. 82, 98.

LICHEM, en LICHEME, ligchaam, I d. 40, 43, 44. II d. 90, 92, 95, enz. In de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I 144, leest men ook *lichem*, doch bl. 166, *lighaam*. — *Lichemlijk*, ligchamelijk, II d. 90.

LICHT, ligt, levis; facilis, I d. 4, 50, 66, 118, II d. 88. — *Licht*, misschien, I d. 7. *M. Stoke*, I, 455, *Lichte*, forte. — Zamengest. *Licht-firddig*, ligtvaardig, II d. 74, 89. *Huijdecoper* op *M. Stoke*, VIII, 1074, bl. 67, leidt het af van *voere*, waarvan eerst *ligtvoerig*, vervolg. gelijk nu *ligtvaardig*, — *Licht-firddigheyt*, I d. 15, ligtzinnigheid, in het eene meisje, onbedachtzaam, voor het andere te verkiezen. — *Licht-leauwigheyt*, ligtgeloovigheid, II d. 75. — *Licht-schoncke*, ligt-beenig, vlug ter been, (van dansers.) I d. 53. *Cats*, I d. 193, a, 2, *Lichtevoet*, ποδαςωκύς. Vergel. *Wasſenb. Bijdr.* II, 40.

LID, een lid, geleding, I d. I. *IJn 't lid reytse*, fig. van pas komen; II d. 106. — *Lidmaete*, lidmaat, lid, II d. 102. Zie *Ljea*.

LIE, leed, I d. 7, 135, 133. II d. 84. Verled. Tijd van *Lyen*, lijden,

LIE, de luiden, lieden, menschen, I d. 3, 5, 168, 219. Meer gebruikelijk is echter *Ljue* of *ljoe*. Zie ald. De genit. plur. *Lieds*, leest men in de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 153. Bij *Bredero* en anderen vindt men ook *Lie*.

LJEA, de leden, I d. 8, 26, 37, 54, 57, enz. *Ljean*, I d. 176. In de *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 165. *Leen*. *W*.

Gribb. Brill. bl. 11, en 82, *ljæ.* — Fen *ljea to ljea*, van lid tot lid, I d. 201. — Zamengest. *Ljea-breck*, ledebreuk ledebreken, I d. 67. *Tijdw. in L. U.* bl. 53, en *Huijgens*, bl. 103, *Ledebreken*. Zie *Weiland*. — *Ljea-lilljen*, ledebeven, beven over zijne leden, I d. 210, 228, II d. 112. — *Ljea-trilljen*, trillen, trillen over zijne leden, I d. 86. II d. 73. — *Ljea-trille*, eene ledebeving, I d. 162. — *Ljea-schoddjen*, ledeschudden, ledebeven, II d. 85. Dit *ljea*, *ljean*, is het Meerv. van *Lid*. De D is er slechts uitgevallen, volgens gewoonte ook in andere woorden.

LJEACHT, licht, lux, I d 16. 26, 54, 111, 116, 126, enz. Genit. *Ljeachts*, I d. 116, 224. — *Ljeachten*, Meerv. Zie *Haed-ljeachten*. — *Ljuecht*, idem, I d. 41, 42, 44, 114; Meerv. *Ljuechten*, lichten, lumina, I d. 40, 195. — *Ljocht*, waar van *ljochtig*, luchtig, I d. 109. — In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* leest men I, 144, *ljuegt*; I, 154, en 160, *liogt*. *Teuton. Lijcht*. Bij *Maerlant*, I, 6, 20, en II, 124, 53, *lecht*. Cf. *Junius* in *Light*. Zamengest. *Ljeachts-blier*, (it) Lichts-vrolijkheid, vrolijk aanschijn, I d. 165. — *Ljeacht-baer-nende*, helder-brandende, II d. 71. — *Ljeachte leag* (*fjoers*) vuurs heldere vlam, I d. 219. — *Ljeacht ijnne leag oon-flecke*, in lichte laaye vlam ontstoken, I d. 157. Zoo leest men in een Gedicht van *S. A. Gabbema*, in *Klioos kraam*, bl. 533, *Een lughter laaye vlamme*. — Het W-W. *Ljeachten*, *ljeachtjen*, en *ljeachtgjen*, lichten, verlichten, I d. 156, 164, 215, 217. II d. 110. Doch *ljuechten*, *ljuechtjen*, I d. 44, 60, 131, 182, 192, 195. — *Beluchtigen*, *Kamphuijzen Ps.* bl. 70.

LJEAF, LJEAVE, lief, lieve, I d. 1, 2, 3, 4, 7, 8, enz. Genit. *Ljeafs*, II d. 47. A. S. *Leof*. Zie *Junius*, in *leaf*, *Loved*. — *Ljeave*, eilieve! ik bid u! II d. 86, 87, 106. Dit *lieve* vindt men ook vaak bij *Cats*, en anderen. — *Ljeauwe*, lieve, geliefde, I d. 12, 24. In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 144, *Leæuw*. I, 161, *Leeuwe*. Het laatste en beste is nog in gebruik. — *Ljeafst*, *Ljeafste*, superlat. I d. 2, 24, 27, 28, 38, II d. 47, 51. — *Ljeafke*, liefje! I d. 14, 25, 29. — *Ljeaflijck*, *ljeaflijcke*, liefelijk, I d. 4, 25, 120. enz. II d. 43, 46, enz. *Ljeaflijcker*, Comparat. I d. 105, II d. 92. — *Ljeaff'lijck*, I d. 124, 212, 225. *Cats*, *Bredero*, *Broer Corn.* en anderen hebben ook door-

gaans met F F, *Lieffelijck.* — *Ljeaflijckheijt*, I d. 106. *Ljeaff'lijckheijt*, II d. 64. — *Ljeafte*, liefde, liefheid, I d. 34. *Maerl.* I, 212, 31, *Liefte;* I, 11, 27, *Lieffcap. Hooft*, *N. H.* bl. 153, *ter geliefte*, Idem, ibid. bl. 474, onderworpen aan de *geliefte* d. i. aan het goedvinden, believen. En zoo ook *Bredero*, bl. 129. — *Ljeaftme*, liefde, min, II d. 62. — *Ljeaveling*, lieveling, I d. 212. — Zamengest. *Ljeaf-lefjen*, liefkozen, streelen, I d. 43. — *Ljeafde-lefferye*, liefkozerij, I d. 39. Dit woord vindt men vaak verbrod en bedorven in *Lif-leffjen*, II d. 63, 99. Bij *Cats*, I, 341, b; 397, b; 592, c, *Liffelaffen.* Bij *Heemskerk*, B. A. bl. 139, *Liflaffen.* — *Liffelafferije*, bij *Cats*, I, 253, c. 270, c. *Heemskerk*, l. l. bl. 125. Van hier bij *Cats*, I, 188, b, *liffelijck gemint*; en bij *Bredero*, bl. 530, *Liffelijk*, *verkeert.* Zie *Leffjen.* — *Ljeaf-gloerjen*, liefde-gloren, d. i. liefdevuur, II d. 66. — *Ljeaf-tâlle*, liefstalig, II d. 54, 56, bij *Cats liefgetal*, oneindige malen — *Ljeaf-hebber*, een liefhebber, minnaar, I d. 223. II d. 57, 60.

LJEAFDE, liefde, min, I d. 1, 13. 14, enz. Genit. *ljeafds*, I d. 14, 22, 75, enz. *Ljeafdes*, II d. 81. Zamengest. *Ljeafde-eag*, liefde-oog, I d. 73. — *Ljeafde-fjoer*, liefdevuur, I d. 21, II d. 64. — *Ljeafde-flamme*, liefde-vlam, II d. 76. — *Ljeafde-gâl.* liefde-klagt, I d. 15. — *Ljeafdgaestigheyt*, Liefde-geestigheid, d. i. bevalligheid in het maken van liefde- of minnedichten, II d. 47. — *Ljeafde-pleag*, Liefde-kwaal, I d. 24. — *Ljeafde-sjochte*, liefde-zucht, I d. 14. — *Ljeafds-trouwe*, getrouwheid in de liefde, II d. 68. — *Ljeafd'-twangs-trienen*, liefde-dwangs tranen, tranen die iemand tot liefde of wederliefde dwingen, II d. 62. — *Ljeafd-uwtdruwckjende*, liefde uitdrukkende, d. i. te kennen gevende, aanduidende, II d. 67. — *Ljeafd-willig*, tot liefde genegen, I d. 172. — *Ljeafd'-wirddig*, liefdewaardig, voorr. XXVIII, XXX.

LJEAFJEN, lieven, beminnen, I d. 13, 21, 24, 111, 114, enz. Verled. Tijd en Deelw. *Ljeave*, geliefd, bemind, II d. 76. — *Ljeaver*, minnaar, I d. 40, 42, 110, 182. II d. 65. Meerv. *Ljeavers.* — *Ljeavert*, lievert, II d. 75, 81. *Ljeauwert*, I d. 42. — *Liever* voor minnaar, ook *Kamph.* S. R. bl. 165, 166. *Jonctije*, R. O. bl. 74. *Lievaert*, *Bredero*,

bl. 661. *Lievert!* Idem, bl. 236. *Gelieveren*, *Cats*, I, 91, b. *Liever!* hetzelfde als *Lieve!* eilieve! *Baardt*, bl. 152, 181, 201, *Bredero*, bl. 483. — *Ljeafster*, eene minnares, I d. 39, 40. — *Ljeaverye*, minnarij, gemin, minnenekozerij, II d. 47.

LJEAGEN, een leugen, logen, I d. 214. II d. 112. — *Ljeag'ne*, I d. 220. — *Ljeagne-belljen*, pogchen, snorken, zoo dat men op eene logenachtige wijze zijn eigen roem vergroot, I d. 218. Wegens dit *Belljen*, hetzelfde met *bellen*, *belen*, *bilen*, *bijlljen*, dat is, blaffen, en al blaffende uitslaan; vervolg. op elke andere wijze zich luid laten hooren: zie men wat door ons gezegd is op het woord *Bijlljen*. — *Ljeagenbanck*, een leugenbank, I d. 190. Zulke *leugenbanken* had men voorheen bijna in elke Stad, Dorp of Buurt, door geheel Friesland: hier kwam men op gezette tijden, vooral tegen den avond bijeen, om elkander wederkeerig een praatje te verleenen. Tot dus verre was deze inrigting goed; maar onder de verschillende gesprekken vloeiden, van tijd tot tijd, grootspraak en leugentaal in: men kwam aan 't verdichten, vergrooten, snorken, en liegen. En van daar de naam van *leugenbank*. Ook de Grieken hadden zulke openbare bijeenkomsten, op bepaalde plaatsen, die men noemde λέσχαι. Vergel. *Homerus* Odyss. Σ, vs. 528, *Hesiodus*. Op. et dies, op verscheidene plaatsen, vooral vs. 493. en de Interpretes ald. en op *Aeliani* H. V. Lib. II, c, 34. — *Ljeagen-faer*, de vader der Leugenen, I d. 180. — *Ljeagen-tjienste*, Leugendienst, I d. 215. — *Ljeagen-tôltjer*, leugen-spreker, I 180. Zie van dit laatste *Tôttjer*, wat op *Tôttjen* gezegd wordt. De dus genoemde *leugenbanken* werden *klapbanken* genoemd in *Br. Cornelis Serm.* I, 94.

LJEAP, leep, schrander, voorr. en I d. 86. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 9, *liep*, dat beter met de tegenw. uitspraak overeenkomt,

LJEAP, een kiviet, zeker zeer bekende vogel, I d. 61, 73. Van *Ljeappen*, loopen. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Liep*, en *Junius*, in *Lapwing* en *Peewit*.

LJEAPPEN, loopen; springen, I d. 27, 33, 34, 67, 98, 139, enz. *Ljeap*, de loop, I d. 190, 220. — *Ljeapper*, een springer, I d. 56. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 47. *Junius*, *Leap*, saltare, in *Loophole*.

LJEAUWEN, gelooven, I d. 4, 65. II d. 70, 80. *Ljeauwjen*, II d. 70, 112. Verled. Tijd, *Ljeauwde*, II d. 75. *W. Gribb. Brill.* bl. 16, 30 en 42, *Ljœuwen.* Zie *Lauwjen*, en *Leauwjen*, welk laatste het meest overeenstemt met de Tegenw. uitspraak.

LIEDEN en LIEDJEN, leiden, geleiden, I d. 40, 53, 62, 87, 106, 147, 148, 155, enz. A. S. *Lædan.* Vergel. *Junius*, in *Lead*, *Ladesterne.* *Maerl.* *Leeden*, *Leden* en *Leiden*, II d. 369, 43 Hiervan is *Liden* (verl. tijd *Leet*) *gaan*, het onzijd., gelijk in de Nederl. taal van *Leggen - liggen*; *zetten - zitten*; van *Jacére - Jacére*; van *sitére - sidere*, enz. *Liedsman*, een leidsman, II d. 87. Verg. *Junius* in *Ladesman.*

LIEDEN, luiden, klokluiden. Zie *Belieden*, *Bern-belieden.* En korte Aanteek. op de voorr. XIX.

LIEMEN, leemen, van leem, I d. 118. *Maerl.* I, 1, 15; I, 9, 19, *Erden lime.* Verg. *Junius*, in *Limie* en *Lome.* Is met *linus* verbonden.

LIENEN, leenen; verleenen, I d. 199. Verled. Tijd, *Liende*, Deelw. *Liend*, II d. 49, mutuo datus. *W. Gribb. Brill.* bl. 39, *Lienen*, leenen, ter leen geven, mutuo dare. Bl. 68, *Lienen*, opnemen, ter leen nemen, mutus accipere. Vergel. *Junius* in *Lend* en *Loon.* *Verlienen*, met de I E vindt men ook bij *Starter*, Fr. Lusth. bl. 94, a.

LIERE, een lier, I d. 79. de Genit. *Lieroms*, I d. 88, is van *Lierom*, dat met *om* is aangevuld, streelenderwijze, gelijk *Jan-om*, *Heer-om*, enz.

LIET, een lied, I d. 2, 7, 9, 45, enz. *Jun. Lai*, *Lay.*

LIET, liet, I d. 6, 58, 65, 75, 134, II d. 63, 64, enz. Verled. Tijd van *Litten*, laten. Zie ald. *wij liett'ne*, voorr.

LIETTE, vreugde, vermaak, weelde, wellust, uitgelatenheid, dartelheid, I d. 2, 131, 139, 194, II d. 77. Hier gebruikt men nog bestendig *Leut*, voor *genoegen*, *vreugde.* Ik weet niet, dit woord elders te hebben aangetroffen.

LIEUWERJEN, leveren, afleveren, I d. 83, 89, II d. 52. *Lieuweringhe*, Zie *Wan-lieuweringhe.* *Martena*, ann. bl. 68, en *Gabbema* Verh. v. L. bl. 128, *Lyuryen.* *Gabbema* heeft ook l.l. bl. 49, *Lyuwrien* en bl 77, *Lyurien.* *Wiarda*, worterb. *Liuvria.* Vergel. *Junius* in *deliver.*

LIEUWE, een Leeuw, I d. 98, 136, 146. II d. 93. *'t Lieu-*

we-jong, de jonge leeuw, I d. 199, 208. - *Lieuwe-tosck*, een leeuwen-tand, I d. 204. Zie *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 104. *Junius*, *Lion.* *Maerl.* II, 75, 31, *Liebaerde*, vs. 35, *Leuwen*, en vs. 24, *Lijoene.* Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 94.

LIEZ, las, I d. 83. Verled. Tijd van *Lezzen.*

LIFTER, linker, b. v. *lifter sijde*, de linker zij, II d. 81. — *Liftse'ig*, de linker kant, I d. 145. *Maerl.* II, 21, 15, *Luchter side.* *Bredero* bl. 516, *luchter-hant.* Vergel. *Junius*, in *Lefthand*, *Clignett*, bl. 317, volg. Noot. de F en CH zijn wisselletters. Zie *Lofte.*

LIJCK, LIJCKE, gelijk, similis, I d. 102, 203. Bijw. gelijk, als, eveneens, ut, aeque, I d. 13, 137, 151, 177. *Gabbema* in *Klioos kraam*, bl. 355. *Huygens* bl. 594, *Lijck as* sus. *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 140, *Lijcken as.* *Bredero*, bl. 433, soo *lijck gelijcken.* — *Lijck*, Z-N-W. gelijk, aequum, jus, I d. 141, 172, 202. — *Lijcke*, gelijken, gelijkheid, I d. 69, 102. — *Lijck-besljuechter*, gelijkbeslechter, justitiae arbiter, I d. 141. *Lijck-scheel-plachte*, pleitgeding, twistzaak, I d. 154. — *Lijcke-wol*, evenwel, nogtans, echter, I d. 4, 41, 98, 104, 133, 145, 216, 218. *W. Gribb. Brill.* bl. 41. *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 155, 167, *Lijkwol.* — *Lijkewel*, *Hooft*, *Ged.* bl. 13. *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 70. *Bredero*, bl. 54, 72, 414, 500, 560. — *Gelijcke-wel*, *V. d. Veen*, *Raets.* bl. 91. — *Lijkwols*, *Libb. fen A. Ysbr.* — *Allijcke-wal*, *J. R. van Wedde*, bl. 168. Zie *Allijck*, dat bij *Hooft* is *aallijk*, en *Junius*, in *Like*, *alike.* — 't W-W. *Lijckjen*, gelijken, gelijk zijn, schijnen, I d. 12, 26, 54, 37, 45, 50, 51, 53, 59, 65, 68, 71, 82, 89, 97, 105, 123, 140, 175, 203. II d. 78, 81, 92, 93, 94, 109. Verled. tijd en deelw. *Lijcke*, II, d. 63, 70. *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 152. *Baardt*, 245. *Bredero*, bl. 414, *Kamph.* S. R. bl. 106. *W. Gribb. Brill.* bl. 93. — Act. gelijk maken, vereffenen, beslissen, I d. 145 — Vergelijken, 5 sneld XXXII, I d. 52. *Van der Veen*, 61, 179, 190. *W. Gribb. Brill.* bl. 72, en *Broer Corn. Serm.* II, 189. Vergel. *Fortman*, aanm. 24, 25. — *Lijckjen*, gelijken, bijkomen, voegen, *W. Gribb. Brill.* bl. 81. *Teuton. Evenkomen*, *Lycken*, passen. En in *dyenen*, evenkomen, *lycken*, passen, maten, congruere, convenire. — *Liken*, gevallen, placere, *Asegab.* bl. 105. *Junius*,

Like; placere. O. F. W. bl. 151, *Likje*, behagen. — *Lijckenisse*, gelijkenis, beeld, beeldtenis, I d. 201. II d. 111. — Voorts heeft men in de O. F. W. en bij *Gabbema* spreekwijzen, die nog zeer bekend zijn in Friesl. b. v. O. F. W. bl. 595, *Lijck jest*, even als of. *Gabbema*, b. 105. *Lijck oft*. Dezelfde, bl. 114, *Toe Lijka*, te gelijk, te zamen. En bl. 81, 94, *Toelijkka*. *Martena*, *ann*, bl. 68, b, *mey mankorum to lijcka*, te zamen, gezamenlijk.

LIJCK, een lijk, dood ligchaam, funus, cadaver; Meerv. *Lijcken*, I d. 137, 145, 166. — *Lijck-bedobbjen*, lijken begraven, dooden ter aarde bestellen, I d. 166.

LIJN, eene Lijn, I d. 95. Zie *Mer-lijnne*. Vergel. *Junius*, in *Line* en in *Ream*.

LIJNNE, geleden, II d. 76, deelw. van *Lyen*, zie ald.

LIJTS, LIJTSE, luttel, klein, gering, weinig, kort, I d. 30, 31, 41, 52, 66, 78, enz. *Also lijts*, even min, alzoo weinig, II d. 101, comparat. *Lijtser*, weiniger, kleiner, II d. 101, 102. — *Lijtste* superlat. Zie *Allerlijtste*. — *'t Lijtst*, het geringe gewas, of produkt, I d. 66. — *Omlijts*, om eene kleinigheid, geringe zaak, I d. 72. — *Lijts-tijds*, voor eene korte wijl, (genitiv. absolutus. Zie bij 't w. *Libben*.) II d. 92. — *M. Stoke*, *Lettel*, I, 68. *Maerl*. II, 121, 97. *Clignett*, bl. 347, *Lutten*, bl. 573, *Luttel*. *Bijdr*. van *Wassenb*. I d. 157, 167, *Lijtje*, klein; doch bl. 162, *Litje*; en bl. 146, *Lijts-gelovige*. Vergel. *Junius*, in *Lite*, *Litte*.

LIJVE, LIJV' het Lijf, I d. 1, 39, 136, 160, 167. II d. 113. In de *Bijdr*. van *Wassenb*. I, 155, 156, 157, 160, *Lijjf*. Meerv. bl. 162, *Lijjfen*. — Zamengest. *Lijv'leas*, lijfloos, levenloos, I d. 100. — *Lijv'-schutten*, Lijfwachten, custodes corporis, satellites, II d. 95.

LILCK, leelijk, boos, gram, I d. 51, 61, 160, Zie *Oer-lilck*. *Wassenb*. *Idiot*. in V. *Libb*. *fen Ysbr*. bl. 22, *Dou liltje bok*, *uit lilkens*, uit boosaardigheid. Vergel. wegens deze Z-N-W. op *ens*, *Wassenb*. *Bijdr*. I, 119. — Zie *Lealck*.

LILLE, een doedelzak, zakpijp, zeker blaasinstrument, I d. 79. — *Lille-seck*, I d. 8. — *Lille-piepkers-seck*, I d. 67. — *Lille-piepkers-bonge*, I d. 1. — *Lille-pijpe*, I d. 173. *Cats*, I 629, b. *W*. *Gribb*. *Brill*. bl. 61 *Seck-pijp*.

LILLJEN, lillen, trillen, zie *Ljea-lilljen*. Onze Dichter gebruikt *Lilljen* ook voor *zingen*, *spelen*, *kwelen*, eig. met eene

trillende of tramblerende ftem, I d. 2. Men vindt ook *Lijll-jen*, I d. 53, 174. — Zamengeft. *Lille-piepjen*, zingen, fpelen, I d. 7. — *Lijlle boutkjer*, een minnaar, die al boertende en ftoeijende zijn meisje door zijne handen laat gaan, II d. 62. Zie *Eal-lijlle-bortlijck*, en *Wasfenb. Bijdr.* II. 41. — *Lallen*, *lellen*, *lillen*, *lollen*, *lullen*, klanknab. W-W. en fchier eenerlei beteekenis.

LIMME, het lemmet (der kaars) pit. II d. 110. Thans zegt men, meen ik, *limmet*.

LINCKERT, linkert, looze vos, (een fcheldnaam) I d. 2. *Baardt*, bl. 207. *Cats* gebruikt het meermalen, b. v. I 33, b. Die ftaeg in 't duijster leijt en vroet,
Dat is een *Linckert*, of een bloet.
zoo ook I d. 271, c. — Doch *Lincker* (zonder T) *Cats*, I, 249, a. 352, a. 360, a. 397, b. 441, a, 530, b. enz. — V. d. *Linckery*, *Cats*, I, 33, b. en *Linckerny*, I, 197, b. 225, a. 266, b. 349, a, enz. voor *listige boosheid*, *fijn bedrog*, ja *Cats* gebruikt zelfs het W-W. *Lincken* voor looze, en bedekte ftukken plegen, heimelijk kwaad ftoken, I, 552, a. 362, a.
Schon al het dienstbaar volk, geflepen om te *lincken*,
Sluijp-fielen uijt der aart, en rechte luijfter-winckeu.
ftamt af van *Link*. Zie ald. *Weiland*.

LINDNE-PIJNNE, lende-pijn, II d. 105. *Baardt*, bl. 110. *Lenden-wee*. Anders de *pleuris*.

LJOE, de lieden, de luiden, I d. 49, 51, 53, 55, 89, 90. enz. *Ljue*, I d. 2, 19, 46, 61, 65, 67, 70, 76, 88, 100, enz. Zie *Lie*. O.F. W. en *Afegab.* bl. 23, 34, *Liod.* Vergel *Wasfenb. Bijdr.* II, 5. Proeve van Oudh. T. en D. bl. 66, volg.

LJORDIG, LJORDIGE, lodderig, bevallig, aangenaam, zoet, lief, I d. 29, 31, II d. 47. — Het W-W. *Ljordigjen*, bevallen, behagen, aan- of toelagchen, II d. 57. Zie *Lordig* en *oon-lordigjen*.

LIP, LIPPE, eene lip, I d. 101, 162, 179, 193, 200, II d. 61. — Meerv. *Lippen*, I d. 101, 127, II d. 71. Zie *Ypey Gesch. der N. T.* bl. 99.

LIRA, of LIJRA, rookvleesch, ham, Voorr. XIII. Cf. *Junius* in *Lijre*. In andere kleine ftukjes en zamenfpraken vind ik *Liere* en *lierre* gefpeld; welk laatfte de tegenw. uitfpraak is. Dit woord behoort tot *Lier*, wang, kaak, koon, mala, maxilla, gena. *Kiliaan*, *Liere*, wanghe. Vergel. *Clignett*, bl.

77, Noot. Het zijn dus eigenl. de kinnebakken, die men ook nu nog vaak in den rook hangt; of het woord *Lier* moet ook de beteekenis hebben gehad van *hammen*, *bilstukken*, dat niet onwaarschijnlijk is.

LIST, list, bedrog, I d. 58, 98, 110.

LITTEN, laten, toelaten, gedoogen, I d. 7, 11, 39, 98, 102, 106, 115, 116, 118, enz. *littene* (met den staart-letter E, die zoo vaak in de oudste stukken, b. v. de O. F. W. voorkomt) II d. 68, 69. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* leest men *litten* en *letten.* — Verled. Tijd *Liet*, zie ald. deelw. *Litten*, II d. 114. — *Lit*-voor *litten*, I d. 103, 149; gelijk *lib* voor *libben*, en *wit* voor *witten*, enz. Zoo ook *Kamph. Ps.* 109, 199. *In doen en laat* voor *laten.* — *Litten*, voor, zich houden, gedragen, I d. 22. Zie *To litten.*

LIT-TINCK, laatdunkend, een laatdunkende, I d. 130. *Baardt* bl. 18, *Signoor Laat-dunck.* — *Lit-tinkene*, 2 Sneld. XXXII. I d. 227. II d. 69, 94. — *Lit-tinck*, laatdunkendheid, I d. 151. *Littinckenheijt*, idem, II d. 67.

LIT, *lijdt*, *is* lijdzaam, I d. 134. — *Lit*, geleden, deelw. II d. 75, 90, 92, 106, 107, 109. Zie *Lijnne.* Van *Lyen*; Zie ald.

LITSEN, getrokken, II d. 47. Deelw. van *Luwcken.* Zie ald.

LJUENTJEN, smeken, bidden, aanhoudend en meer of min vleijend verzoeken, I d. 87, 112, 153, 164, 185. II d. 47, 49, 51, 61. — *Ljoentjen*, idem, II d. 64, 67, 77. 109, alw. men leest *wij ljoentjene*, wij baden, verled. Tijd. — Mijne Grootmoeder, die in 1785 in den ouderdom van 86 jaren overleed, en dus vele oude en echt-Friesche woorden gebruikte, zei vaak, wanneer ik iets afsloeg en haar bedankte: nu, ik wol dy naet *ljuere*, d. i. smeken, verzoeken, er mede naloopen. — V. d. *Ljuentje-dichte*, een smeek-dicht, II d. 51. — Nog gebruikt men in Friesland dikwijls, wanneer de Lucht betrokken is, en eene knisterende stilte de geheele Natuur als in eene om regen smekende houding brengt, het woord *Ljoensck*, b. v. *'t Is soo Goensck; Ljoensck waer*, enz. — Van deze woorden vind ik elders geene sporen: alleen bij den *Teutonist* lees ik *Lunschen*, weyvelen, streylen, smeyken, ooghendyenen, flattéren, adulari, — blandiri: — *Lunscher*, adulator: — *Lunschery*, adulatio. Bij *V. d. Veen*, bl. 266, *Loens.* — Men vindt *Ljoenen*, bij onzen Dichter ook in de beteekenis van *lusten*, *welgevallen*, *behagen*, enz.

I d. 29, 't wijlt uwz *muwlcket*, *ljoent*, in *leest*. De I is in dit woord eene litera Epenthetica, zoo dat het met *Lunschen*, d. i. in de uitspraak *loenschen*, wel overeenstemt. Maar wat meer is, in Friesland, Groningerland, en misschien elders, kent men ook nog *Luinen* of *loenen*, in deze laatste beteekenis. B. v. Het *luint* of *loent* mij niet, dat mijne Grootmoeder uitdrukte door: *it ljuensjet my naet*, het lust mij niet, staat mij niet aan, bevalt mij niet. Hiertoe behoort ook *Aveluinig*, voor wanluinig, knorrig. Zie *Bilderdijk*, T. en D. Verscheid. II, 112, vergel. 147. - Bij *Cats*, I, 566 vindt men *af-leunen*, deprecari, vriendelijk afwijzen, afslaan, weigeren, en toonen, dat men in het verzoek geen genoegen neemt. In de spreekwijze *zich iets laten aanleunen*, beteekent *Aan-leunen*, behagen, welgevallen. In het H. D. heeft men er *Launen*, voor, v. h. in gutem *laun*, seyn, esse certo, tempore affabilem, nec difficilem, minus morosum. Zie *Fritsch*, Teut.-Lat.-Worterb. - wij dalen dus, als van zelfs, af tot ons *luimen* en *Luim*, de N in M overgegaan zijnde. Vergel. *Weiland* in V. - Nog vindt men, als hiertoe behoorende, iets bij *V. d. Veen*, zinneb. bl. 170, En haast sijn eed vergeet. en krijght sijn oude *loenen*, d. i. zijn oude *luimen*, *aanvallen*, *grillen*. En bl. 301, So doe ik seper ook, dan krijg ik *Jonge loentjes*, al ben ik buyten grijs, van binnen ben ik groentjes. d. i. ik krijg *jonge*, *jeugdige luimen*, de grillen der jeugd komen weder in mij op. Cf. *Wassenb.* specim. pag. 22.

LJUERCK ('t) de Leeuwerik, leeuwerk, I d. 69, Dit woord staat in verbindtenis met *Ture-ljuerckjen*, als of men zeide *turen* als een *Ljuerck*, want dit *turen* is schier de inhoud van 't geheele gezang eens Leeuwerks. Cf. *Junius*, in *Lark*. *Wassenb. Idiot.* in *Lieurk*.

LJUESTRE, luister I d. 221.

LIZZEN, active, *leggen*, *zetten*, *stellen*, I d. 114, 121, 177, 205. II d. 69, 74. Neutr. *liggen*, I d. 7, 94, 112, 125, 127, 138, 165, 179, 180, 196, 200. II d. 53. - Ergens op leggen, d. i. aantoeschrijven, wijten, te danken hebben, b. v. *oppe suwnwirddinge lizze*, II d. 109. *Maerl.* II, 453, 5, *Prijs ane leggen*, d. i. prijzen. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* leest men *lessen* en *lissen*. In de O. F. W. *Lidsa*, *lidsen*, *lidsane*, *lidse*, in de beteekenis van *leggen* en *lig-*

gen. Vergel. *Bilderdijk*, T. en D. Verſcheid. II, 144. De vervoeging is: *Ick lis*, — *ick laey* — *Leyd.* Cf. et *Junius* in *Laie*, *Lie.*

LOACKJEN, zien, kijken, aanſchouwen, I d. 10, 24, 33, 87, 185. II d. 78. Verl. Tijd en Deelw. *Loacke.* Gebied. wijs *Lôke* en *loacke*, I d. 10, 24, 49, 189. II d. 78. In eene zamenſpraak, in een Almanak van 1749, bl. 36, En *loke* ney de mônne. Dit woord ſtaat in verbindtenis met *Luwcken*, dat ik echter met anderen liever ſchrijf *Loecken*, trekken, ons *lokken* en *luiken*; welke beide woorden ook *trekken*, *aantrekken*, *toetrekken* beteekenen, terwijl men aan het laatſte de beteekenis heeft toegekend ook van *toetrekken*, *ſluiten*, *toedoen.* Wanneer men toch ziet, trekt men de voorwerpen der beſchouwing aan, en naar zich toe, ſoms zelfs met meer of min *toegetrokken* oogen. Zoo komt ons *zien* ook insgelijks overeen, met het oude *Siehen*, *Siegen*, trekken; waarvan nog over is *Siege-ſagen*. *Teuton.* in o, bl. 186, mijt den ogen *luechende*, nubiloſus, ſuperciliosus. A. S. *Locian*, adſpicere, videre, inquirere, percontari. — De K in TS verwisſeld wordende, heeft men: *Loaytsjen*, of *lôytsjen*, dat meermalen in G. J. voorkomt, b. v. I d. 2, 9, 22, 32, 33, 49, 50, 51, 59, 61, 67, 88, 89, 91, enz. enz. — V. h. *Eag-loayts*, zie ald. *Loayts-ljeacht*, duidelijk, zigtbaar, zoo duidelijk en helder, als het Licht dat men ziet, I d. 222. Cf. *Junius* in *Look.* *Waſenb. Bijdr.* II, 6. En ſtus hierna in *Luwen.*

LOACKE, look, ajuin, II d. 103. A. S. *Leac*, *Garleac.* Zie *Junius* in *Garlick.*

LOAF, loof, frons, frondes, I d. 55. Zie *Læf*, *Leaf.* *Heidelb. Catechismus* vr. 27, *Loof* ende gras.

LOAM, loom, traag, I d. 109, 118, II d. 55. *Kamph.* bl. 433, *Dof* en *loom.* — *Loamheyte*, loomheid, traagheid, lafhartigheid (T. K.) II d. 117.

LOAR, (to) te loor, te leur, I d. 58, 150, 227. Dit woord behoort vermoedelijk tot *Ler*, *Leer*, vacuus. Cf. *Junius*, in V. Voorts noemt men elke *vod* of nietig ding, *een Leur.* *Baardt*, bl. 219, 228, Al is 't *een leur.*

LOATE, eene loot, ſurculus, I d. 165. Zie *Leat.*

LOAY, *lui*, *vadzig*, I d. 176. — *Lôy*, I d. 7, 9. — *Loay-*

heyt. luiheid, vadzigheid, II d. 116. — *Loayckjen*, Luijeren, lui zijn, (*Kil. Luyaerden*) II d. 57. — *Lôykjen*, I d. 9. *Teuton. Loey*, piger. *Loeyen*, pigrescere, pigrari. — Zamengestelde: *Loay-lecker-lân*, Lui-lekker-land, I d. 70. Zie *Luy-leedig verseffen*, *Hooft*, *Ged.* 572. — Dezelfde gebruikt ook 't W-W. *luyen*, l. l. bl. 93, 117, 261. *Bredero*, 549, *Luyeren*. *Cats*, I, 75, a, 573, b. *Leuyeren*.

LOBBEN, beenen, voeten, I d. 98. *Lob-neyljen*, verscheuren met de klaauwen, I d. 204. Zie *Wassenb. Idiot.*

LOCKEL, evenwel, II d. 87, 116. *W*, *Gribb. Brill.* bl. 20, Y binne *lockel namers* ien aade Grijnbeck, d.i. *evenwel toch*, en zoo ook bl. 93. Dit woord is in de uitspraak zoo ineengedrongen voor *Lijcke-wol*, waarvoor men ook wel eens vindt *Allijcke-wol*, b. v. *W. Gribb. Brill.* bl. 19. Zie *Allijck*. *Lijck*.

LOCK, een lok (hair) hairlok. Meerv. *Locken*, I d. 51. *Junius*, *Lock*. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 28.

LOCK, (met een doffe o) geluk, I d. 1, 4, 6, 7, 12, 59, enz. *Junius*, *Luck*. *Hooft*, *Cats*, *Bredero*, *Kamphuijzen*, *V. d. Veen*, en anderen *Luk*. — Bijv. N-W. *Lookig*. *lookige*, gelukkig, I d. 19, 43, 65, 96, II d. 45, 79, 81, 82, 87, 89, 112. *Cats*, *Bredero*, enz. *lukkig*. — comparat. *Lockiger*, II d. 87. — superlat. *Lockigste*, I d. 18, II d. 82, 98, 107. — *Lockig'er noeg*, gelukkig genoeg, II d. 45. — Zamengest. *Locks-lock*, een groot geluk, I d. 229. — *Lock-firddigende*, welgelukkende, voorspoedig, (grondtekst *geluckelick*) I d. 135. — *Lock-forwachtjen*, het verwachten van geluk, I d. 143. — *Locks-ljeap*, geluks-loop succesfus, I d. 190. — *Lock-paed*, geluk-pad, de weg naar 't eeuwig geluk, I d. 112. — *Loek-fillig*, gelukzalig, gelukkig, I d. 38, 94, 172, 175, 190. II d. 44, 79, 80, 115. — *Lock-filligheyt*, I d. 143, II d. 76. — *Lock-steat*, geluk-staat, I d. 180. — *Lock-sizzen*, geluk-zeggen, goed geluk voorspellen, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 72. — *Lock-sted*, gelukstad, de Hemel, I d. 84. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* en *W. Gribb. Brill.* vindt men *gelokkig*. — 't W. W. *locken*, gelukken, II d. 55, 92. *W. Gribb.* bl. 93. en *Bredero* bl. 532. Zie *Gelock*, *ongelock*.

LOCKJEN, lokken, aanlokken, aantrekken, vleyen, II d. 87. Zie *Oonlockjingen*.

LODDE, een schup, spade, spa, spitlep, leppe, graaf, I d. 30.

LOEREN, loeren; ſpieden, beſpieden, belagen, I d. 149. Voor *beſpieden*, opnemen, op eene arglistige wijze gadeſlaan, *W. Gribb. Brill.* bl. 74. — *Teuton. Lupen, luren*, obſervare, inſidiari. *Kiliaan, Loeren*, obſervare, inſidioſe ſpeculari, inſidiari. Ook *Bredero*, gebruikt het, bl. 115, 224. Cf. *Junius, Lowre.*

LOF, lof, I d. 82, 108, 124, 131, 137, 143, 153, enz. Zamengeſt. *Lof-gesjong*, een lofzang, I d. 127, 191. — *Lof-luwd*, lof-geluid, loflied, lof-geſchal, I d. 104, 194, 198, 209. — *Lof-ſang*, Lofzang, I d. 150, II d. 49. — *Lof-sjong-liet*, Lof-zang-lied, dichterl. voor lofzang, I d. 195. — *Lof-sjongen*, en *lof-sjongjen*, Lofzingen, I d. 106, 109, 111, 117, 119, 140, 155, 162, enz. enz. — *Lof-Psalm-sjangen*, Lof-Psalmen zingen, I d. 110, 140, 160, 194, 209 — *Lof-sjong-rijp*, tot lofzingen gereed, I d. 176. — *Lof-tanck*, lof-dank, (grondtekst *lof.*) I d. 193. — *Lof-tolcke*, een lof-verkondiger, I d. 204. — *Lof-trommjen*, iemands lof uittrompetten, loftuiten, I d. 85.

LOFTS, links, ſimistrorſum, I d. 87. — op eene ſlinkſche, onregtvaardige wijze, I d. 181. In de *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 140, leest men *Loaſter-hånd.* Zie *Lifter.*

LOFTS, links, ſimiſtrorſum, I d. 87. — op eene ſlinkſche, onregtvaardige wijze, I d. 181. In de *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 140, leest men *Loaſter-hånd.* Zie *Lifter.*

LOFTE, de lucht, aër, I d. 48, 65, 108, 113, 145, 175, 225. II d. 66, (*loft jaen*, lucht, ademtogt geven, verfriſchen) 71, 102. *Waſenb. Bijdr.* I, 164, *Loft.* - *Kamph.* bl. 354; *Cats*, I, 121, b. 238, a. 258, a. *locht* - *Loft-weriſe-oon*, Luchtwaart-aan, naar boven, I d. 176. — *Luft*, I d. 15, 62. Zie *Wetter-loft-ljeap.*

LOG, LOGGE, log, loom, luij I d. 49, 139. II d. 53, *Jun. logg.*

LOMME, luim, voorr. I d. 213. II d. 54, 56, 73.

LONG-STåLLE, eig. de ſteel of pijp der Long. Hier de nieren, II d. 106. In 't algemeen, noemt men *de Long-ſtalle* de *nieren met het vet daarom heen.*

LONTE, de lont, I d. 76.

LORDIG, zoet, bevallig, aanvallig, aanminnig, I d. 2. *Lordig-ſwiete*, aanvallig - lieve, II d. 62. — *Lordigjen*, zie *oonlordigjen.* — Door omzetting van letters ſtaat dit voor het Nederl. *Lodderig*, dat zeer dikmaals voorkomt; terwijl men

bij *Cats*, *Baardt*, *Huygens*, *Bredero*, en *V. d. Veen*, enz. daarvoor ook vindt *Lodderlijck*. Verder vindt men bij onzen D. *Lodder-laeytsende*, Lodder-lagchende, I d. 20. Bij *Hooft*, *Ged.* bl. 16, *Lodder-zoet.* — *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 156, *Lodder-venus-oog.* — *Bredero*, bl. 59, Bij sijn lief *lodderende*, rusten. — Dit woord heeft eene dubbele beteekenis, zoo wel goede (gelijk wij hebben gezien) als kwade, (gelijk wij flus zullen zien) gehad. Vergel. *Weiland.* Van daar dan ook *Lodder*, voor *boel*, *Bredero*, bl 115. *Lodder-koets*, Idem, bl. 135, een hoere-bed. — *Loddig* voor *hoerig*, *hoersch*. *onkuisch*, *Broer Corn. Serm.* II, 275. — *Loddege*, voor *hoer*, Idem, I, 331, II d. 100, 125. — *Loddige voeren*, hoere-treken, II d. 49. — *Kiliaan*, *Loddeghe*; mezetrix. Zie *Ljordig*. *Wassenb.* specim. Phil. Patr. pag. 23: Minus, inquit, bene scribitur *Lordig*." Men vindt zeker deze J Epenthetica in vele L-Fr. woorden.

LORGE, de keel, I d. 115. Dit woord is verbonden met *lurken*, d. i. met kleine teugjes, en bij tusschenpoozing zuigen, drinken. Angl. *Lurch*, ingurgitare. Cf. *Junius* in h. v. — V. h. *Iemand bij de lurven* (lees *lurge*) *krijgen*, d. i. iemand bij den keel grijpen, vatten.

LOS, LOSSE, los, vrij; los-zinnig, onbedacht. I d. 91, 210. II d. 59, *Los-meijtsjen*, d. i. uit den grond nemen, uitgraven, (eene plant.) — *Lossen*, verlossen, I d. 201. *Lossjer*, I d. 198. — *Los-ontsijterjen*, Losmaken, ontbinden, slaken, I d. 111. — *Los-jild*, los-geld, rantsoen, I d. 210. — *Maerlant*, I, 27, 32, *Loste uten sere*, verloste van het kwaad, de straf, enz. (van *Jesus*) Cf. *Junius* in *Lewse*, *loose*.

LOT, het lot, I d. 40, 41, 105, 130, 209, 213. *Lot noch erve*, *Kamphuijzen*, *Psalm*, bl. 330, 378.

LOTTER, LOTTRE, louter, zuiver, rein, schoon, I d. 102. II d. 103. — *Lottre-schien*, louter-schoon, rein, I d. 162. — *Lotterjen*, louteren, reinigen, Deelw. *Lottre*, gelouterd, gezuiverd. II d. 78. Vergel. verder *Wassenb. Idiot.* in *Lotteren.*

LUST, de lust, trek, begeerte, I d. 95. Zie *Flesck-lustschern.* Meerv. *Lusten*, vleeschelijke begeerten, booze lusten, II d. 89. Zie *wol-lusten.* — *Lustig*, *lustige*, lustig, genoegelijk, vreedzaam, I d. 72. Lustig, vrolijk, aangenaam, streelend, II d. 73. — *Lustig*, Bijw. zeer, geheel, (van 't

hoofd tot de voeten.) *W. Gribb. Brill.* bl. 67. Zoo zegt men nog: *Lustig ijnne war, oon 't wurk*, enz. voor *ijverig, bezig.* — Zamengest. *Lust-eyn.* het einde van den lust, wellust, d. i. verzadiging van zijnen lust, voldaanheid in begeerte, I d. 29. — *Lust-pleats*, Lustplaats, plaatze des genoegens, II d. 85. — *Lust-pricke*, prikkeling tot wellust, wellust-prikkel, II d. 69. — *Lust-luwckjende*, Lust-trekkende (TK.) d. i. vermakelijk, streelend, II d. 88. Bij *Junius*, in de *Bijdr.* van *Wassenb.* en *W. Gribb. Brill.* leest men ook *lust.*

LUWCKEN, en **LUWCKJEN**, trekken, uittrekken, I d. 91, 113, 202. II d. 85, 114. — *Luwck' mij de eagen ypen*, trek mij de oogen open, open mijne oogen, ontluik mij de oogen, I d. 210. Hier ziet men duidelijk, dat *Luwcken* ons *luiken* is. In 't *Asegab.* bl. 196, is het *Luca*: *W. Gribb. Brill.* bl. 64, *Loecke.* Verl. Tijd *Loek*, trok, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 99. Deelw *Litsen*, zie ald. Vergel, *Wassenb. Idiot.* en *Junius*, in *Lugg.* — 2°. beteekent *Luwcken*, trek hebben naar iets, verlangen, begeeren, I d. 70, 177, 179. II d. 97, 100. Verled. Tijd *Luwcke*, verlangde, verwachtte, II d. 66, 68. — 3°. smeeken, zuchten, kermen, I d. 22, 112, 185. II d. 61, 71. — 4°. In de beteekenis van *toetrekken, sluiten, insluiten, bezetten*, leest men *Luken*, bij *M. Stoke*, IX, 1217. Vergel. VIII, 961. *Maerl.* I, 94, 39. II, 187, 5, Noot. II 392, 35, Rechts alse die hant *luuct*, en *ondoe*, d. i. sluit en opent. Voor 't eenvoudige *trekken* vindt men het dikwijls, b. v. *Maerl.* II, 214, 36, want het *loec* den vinger, doe in die palme nederwaert, d. i. *trok den vinger nederwaarts.* Uit dit alles ziet men duidelijk dat ons *luiken* (gelijk wij zeiden) niet alleen, maar ook ons *lokken*, één en hetzelfde W-W. is met het L-Fr. *Luwcken, Loecken*, en het oude *Luca, luken*, in 't *Asegab.* en *Stoke* en *Maerlant.* En hier mede staat wederom in verbindtenis het woord *Loch*, of *lok*, opening, gat, en in 't algemeen zoo iets, waarin iets kan worden weggesloten of opgesloten. Als mede het Eng. *Lock*, claustrum. Vergel. *Junius* in *Loch* en *lock*, claustrum, claudere. Het frequentativum *Lukkeren*, voor *telkens verlangen, gobberen, hunkeren, trek hebben*, hoort men nog vaak in Noordholland. Verg. verder wat wij zeggen in *Loackjen*, en *Kiliaan* in *Locken.*

LUWD, geluid, I d. 34, 42, 69, 79, 89, 94, 96, 113, 155, enz. *Luwde*, idem., I d. 215, 219. Meerv. *Luwden*, geluiden, II d. 104. — Bijw. *Luwd*, overluid, hard op, met *luider stem*, I d. 53, 76, 227. *W. Gribb. Brill. Loed* en *Loeder*, bl. 60. — *Luwdig*, zie *Swiet-luwdig*. — *luwd-rofte*, luidruchtig, I d. 86, 199, 206. *Luidrufte stormen*, *Hooft*, *Ged.* bl. 347. *Maerl.* I, 45, 53, *Lude*, stem, geluid. *Stoke*, I, 1015, *Luut*. Verg. *Cligneti*, *Bijdr.* bl. 92, en 177, Noot.

LUWEN, zien, aanzien, aanschouwen, I d. 20. *Teuton. Luwen*, sijen, schouwen, conspicere, videre. En *Luwen*, schouwen, sijen, mijt begerten kijcken, visere, convisere. — Dit laatste vooral doet ons, met overtuiging, zien, dat *luwen* eigenl. beteekent trekken, waarvan *luwcken*, enz. afstammelingen zijn. Zie *Luwcken*, en vergel. *Junius* in *Look*.

LUWTTE, eene luit, I d. 79, 104, 194.

LYEN, lijden, ondergaan, I d. 2, 8, 11, 12, 21, 37, 40, 41, enz. — Voor *te vrede* zijn, zich vergenoegen, I d. 1, Tjochtme dea d' Hijmmel ijn? Frjuenen, lit mij mey *Lye*. Hoe lam en ondichtmatig deze regel ook mag zijn, wanneer men dien leest, (en in dezen opzigte moet men iets aan den tijd toegeven) de uitdrukking die er in opgesloten ligt, is echter zeer fraai. Trekt men dus den Hemel binnen? vraagt *Tjerne*, d. i. geniet men hier zoo vol op van alle lekkernijen? (denk hier aan het *aanzitten met Abraham*, enz. aan *Conviva Deorum*, aan *evehere ad Deos*, etc.) vrienden, laat mij toe met U te lijden, d. i. *mij* met u *te behelpen*, of te *vergenoegen* met het opgedischte. Of wil men het liever Ironice opvatten: laat mij met u *lijden*, d. i. *ontbeeren*; het zal bij slot van rekening toch op hetzelfde uitkomen. Want *ontbeeren* is Ironisch hetzelfde met *smullen*. En wie gevoelt zich hiermede niet vergenoegd en te vrede? — Zoo vindt men *Lyden*, voor *zich onthouden*, *behelpen*, *vergenoegen*, bij *Martena*, ann. bl. 62, b. Ende hebben huer noch summighe daeghen in *armoede gheleden* (MS. Lambrechtsianus *geleeden*.) onder aan de bladz. staat als een varians lectio *gheholden*. *Kiliaan*, Hij *lijdt hem met luttel*, contentus est parvo. *Hooft*, *N. H.* bl. 361, En zich, als 't naauwt, *er mee te lijden*. Verg. bl. 373, bov. *Dezelfde*, *Ged.* bl. 51, *Lijdt zich met het minste*. *V. d. Veen*, *Raets*. bl. 89, *zich met kool lijden*. *Bredero*, bl. 306, sij *lyen haer* dan wel *met*

scharrebier, te drinken. *Marnix* aan *Sonnius*, bl. 3, Maer hadden *sick met dunne kuyte* oft knol moeten *lijden*. In de O. F. W. bl. 43, heeft men het zamengest. *Bi-lia*, ald. overgezet door *missen*, doch men kan het beter vertalen door *zich te vrede houden*, en die plaats beter en gemakkelijker dus verklaren: Bij het vijfde geding is hij nader (geregtigd) den eed te zweren, en zijn aandeel te nemen, en (het geding) te winnen, dan (dat) hij zich (met hannen eisch) behoeft *te vrede te houden*. — Men vindt voorts het eenvoudige *Lya* in de O. F. W. bl. 385, vertaald door *laten*, en *lida*, bl. 23, door *volslaan*, dat beide door *zich vergenoegen* kan worden afgewisseld. — Wat eindelijk de beteekenissen aangaat van *Lijden*, *dulden*, *gedoogen*; *laten*, *toelaten*; *verdragen*, *doorslaan*, waarvan men overal voorbeelden vindt, neme men hier slechts deze weinige tot bewijs: Martena, ann. bl. 68, b. *Gabbema*, Verh. v. L. bl. 27, en bl. 146. Alle deze schijnbaar zeer uit één loopende beteekenissen, of liever vertalingen van 't W-W. *Lijden*, kunnen dus uit elkander worden ontwikkeld, dat de eerste beteekenis act. is, *laten gaan*, waaruit dan van zelf voortvloeijen die van *laten*, *toelaten*, *gedogen*; van *lijden*, *ondergaan*, *doorslaan*; van *belijden*, *bekennen*, *verhalen*; van *over zich laten gaan*, *te vrede zijn*, *zich vergenoegen*; ja zelfs van *missen*, *ontbeeren*. Verg. *Kiliaan*. Wegens *lijden*, voor *be-lijden*, fateri, vindt men ook voorbeelden genoeg bij de Ouden, b. v. *Maerl.* II, 459, 61, enz. In de *Bijdr.* van *Wassen*b. leest men I, 154, 163, 166, *Lien*. Vergel. wegens het onzijd. *Lijden*, *gaan*, en het Bedr. *Lijden*, *Weiland*. — V. h. *Lyër*, een *lijder*, I d. 104. — *Ly-leas*, onlijdelijk, d. i. hevig, smartelijk, II d. 106. — *Lijsemheijte*, lijdzaamheid, II d. 93. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 156, *Lijtsaamheit*. Zie *Lit* en *Lijnne*.

M.

M' voor *Me*, *my*, I d. 160, r. 5 van ond. 162, r. 7 en 17. 169, r. 11 — voor *Min* of liever voor *Me*, men, I d. 2.

MACHT, magt, I d. 186, 224. — *Machtig*, zie *Greatmachtig*.

MACK, mak, tam, II d. 93.
MACKLIJCK, gemakkelijk, I d. 65. — *Macklijckheyte*, gemakkelijkheid, gemak, II d. 95.
MACKET, maakt, I d. 45, 124, 150, 206. II d. 90. 3 perſ. praes. Indic. —, *Macke*, I d. 108, 150, 176, 186, 195. Verl. Tijd. — *Macke*, I d. 217. II d. 43, 46, 51, 56, enz. Deelw. van *meytſen*, *meytſſen*. Zie *Mecke*.
MÂDE, een made, wormpje, I d. 123, 134, 208. *Junius*, *Magget*.
MAEGD, eene maagd, II d. 77. Meerv. *Maeghden*, ibid. *Maegdomme*, maagdom, II d. 78. — *Maegdlijckheyt*, idem, ibid. Zie *Ypey*, *Geſch. der N. T.* bl. 330. *Junius*, *maid*, *may*, ons meid. Bij ouds *Maget*.
MAEGE, de maag, II d. 11. Dit is uit den ouden Grammaticus, die *AE* gebruikt, volgens oude gewoonte, waar G. J. de EA meestal heeft verkozen. Zie *Meage*.
MAEST, MAESTE, meest, meeste, grootſte, II d. 95, 101. — *Maest*, bijw. meest, maxime, I d. 39, 130. II d. 105, fin. *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 154, 156, *Mâste*, en *Mâstal*. Men ziet hieruit, dat *maest* door onzen Dichter uit den zuidhoek is ontleend, want in het overige van Friesl. ſpreekt men doorgaans *Meast* uit. — *Maesten-deel*, meestendeel, II d. 69. — *Maest-deel*, idem II d. 104. — *Maest-tijdz*, meesttijds, II d. 92. — *Maest-habbende*, de meest-bezittende, II d. 99. Vergel. *Junius* in *Most*. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 266, volg. Noot.
MAESTER, meester, meister, maister, magister, I d. 37, 99, 101, 126, II d. 4, 56. genit. *Maester*, I d. 49. Meerv. ook *Maesters*, II d. 88, 94. — *Greate maester*, I d. 49, en *greate maesters*, II d. 92, voor *aanzienlijken en grooten dezer aarde*, waarvan velen ook thans den naam van *Meester* of Mr. voeren. Vergel. *Waſenb. Idiot.* in *Meiſter*, en *Bijdr.* II d. 8. — In de *Bijdr.* van *Waſenb.* I, 168, leest men *Meester*. Bij *Bredero* bl. 150, 249, *Miester*. Bl. 440, *Miestery*, curatio, ſanatio, doch *Meesterij*, bl. 510. Dezelfde bl. 811 *Miesteren*, ſanare. *Cats*, I d. 351, b. 374, b. *Meester*, en 665, b, *Meesteren*. *Baardt*, bl. 147, *Meesteren*, genezen. Zie *Hân-maester*. *Junius*, in *Master*. *Hoeufft*. aanmerk. op Fr. ſpreekw. bl. 195 en Register.
MAET, een maat, makker, metgezel, I d. 24, 60, 68, 70,

137, 210. *Kiliaan*, *Maet*, *med-maet*, *maetken*, ſocius, collega, aequalis, Compar. — *Maetſchippye*, maatschappye, II d. 49. Conf. *Junius*, in *mate*, *match*, aequalis, Compar. et *mate*, ſocius, ſodalis.

MAEY-BLOMME, eene meibloem, II d. 57, 58. — *Maey-moanne*, de mei-maand, II d. 48. *Maey-tijde*, mei-tijd, II d. 105. Meerv. *Maey-tijden*, II d. 58.

MâL, MâLLE, mal, gek, zot, I d. 2, 49, 50, 220. *W. Gribb. Brill.* bl. 70, *Maal*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 10, *Maol*, dat met de tegenw. uitſpraak op vele plaatſen overeenſtemt, waarin de A veel O-achtiger is, dan bij de Ouden.

MâLLJEN, mallen, gekken, gekſcheeren, ſchertſen, boerten, jokken, I d. 33, 97. Onder de Tijdgenooten van G. J. gebruiken *Heemskerk* en *Cats* het w. *mallen* zeer dikmaals.

MâM, moeder, I d. 10, 32, 162, 203. Dit is uit den Zuidhoek. Zie *Mem*. Dit *Mâm* gaf de geboorte aan *Mama*.

MAN, een man, I d. 1, 6, 36, 37, 41, enz. *Alle man*, ieder een. Zie ald. *Man* voor *iemand*, *Stoke*, V, 452, Noot. Voor *mensch* is 't zeer oud, zie *Clignett*, *Bijdr. Inleid.* bl. 9, Noot. — Gen. *mans*, I d. 122, 175, 185. Meerv *Mannen*, I d. 53, 78, 218. *Mans* is ook in gebruik. — Diminut. *Manke*, I d. 30, II d. 95. *Man-minſche*, een manmensch, een mansperſoon, II d. 64. Zie *Wasſenb. Idiot.* In de *Bijdr.* van denzelven, I, 160, *man-lie*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 2. *Manlieuw*, dat naar den tegenw. uitſpraak is. — *Man-lijck*, *man-lijcke*, mannelijk, II d. 87, 106. — *Man-heyte*, mannelijkheid, mannelijke jaren, aetas virilis, II d. 107. *Manlichede* voor moed, dapperheid, *Stoke*, II 270. *Manheijdt*, idem. *Heemskerk*, B. A. voorr. — *Manheftig*, manhaftig, moedig, Bijw. II d. 89. — 't W-W. *Manjen*, bemannen, met een man of mannen voorzien, deelw. *Mand*, b. v. *Hijnzers mand*, paarden bemand, daar een man opzit, I d. 174. *M. Stoke*, V, 636, *Ghemannet*, ſterk bemand, van veel manſchap (tot den krijg) voorzien. *Baardt*, bl. 159, *Gemant*, idem.

MAR, maar, Voegw. I d. 4, 5, 6, 13, 14, enz. *M. Stoke* en anderen *Mer*. In de *Bijdr.* van *Wasſenb* meest altijd ook *mar*, doch ééns *maar*, door misdruk, I 155.

MARR' een meir, I d. 69. Genit. *Mars*, I d. 187, 224. Zie

Rea-mar. *Junius Mere*, en *M. Stoke*, I, 926. — *Teuton. Maer*, *mear*, fee. O. F. W. *Mer*, *maer*, zee.

ME, men, I d. 13, 29, 45, 52, 58, 59, enz. Doch menigmaal wordt het achter andere woorden aangelascht, b. v. *Tjochtme*, I d. 1. *Jouwtme*, I d. 7. *Gietme*, I d. 52, enz. Zie *Min*.

MEAGE, de maag, I d. 203. Zie *Maege*.

MEAGER, mager I d. 67.

MEALJEN, malen, schilderen, I d. 72. *Maelre*, *Maerl.* I, 318, 5, en *Mielre*, idem. II, 280, 33, een Schilder. Zie *Mielen*, *Mieljen*.

MECKE, maakte, I d. 2, 4, 6, 30, 42, 43, 110, 139, 210, II d. 79. Verled. Tijd en Deelw. ook *mecke*, I d. 109, 117, 135, 164, 229. *mecket*, maakt, 3 pers. praes. Ind. I d. 42, 60, 92, 140, II d. 64, 99. Van *Meytsjen*. Zie ald. en *Macke*, *macket*. *M. Stoke*, I, 1099, *make*, voor *makede*. Zie *Huydecoper*.

MED, eene zware en vermoeijende arbeid; pak, last, *sjouw*, I d. 135. Van 't verouderde *Medjen*, matten, is nog over *æf-medjen*, afmatten. Zie *Æf-med*. *Moede* en *Mat* voegt *V. d. Veen* te zamen, Zinneb. bl. 55. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 598, Noot, en *Weiland*, in *Mat*. Zie ook *Uwtmeddjen*.

MEER, meer, I d. 4, 40, 42, 54, 143, 165, II d. 48, enz. Voor *grooter*, *Clignett*, *Bijdr.* bl. 218, Noot. — V. d. *Maeren*, voor *vermeerderen*, *vergrooten*, *M. Stoke*, VIII, 272, *Bredero*, bl. 62. *Meerſen*, *Maerl.* I, 157, 47. I, 200, 21. II, 353, 3. *Kiliaan*, *Meerſen*, Fland. i. meerderen, augere. *Idem*, *meerderen*, augere.

MELDJEN, melden, vermelden, I d. 205.

MELCKIR, een melker, II d. 4. 't W-W. is *Meltzen*, of *Meltjen*, melken. Zie *Uwt-meltjen*.

MEM, moeder, I d. 5, 31, 75. Het meest gewone in Friesl. Zie *Mam*. Bij de Tijdgenooten van G. J. *Huijgens*, *Bredero*, en anderen, vindt men dit *Mem*, meermalen.

MENEER, MENEAR, MENEARE, manier, gewoonte, I d. 53, 55, II d. 66, 72, 85, 99. Meerv. *Menearen*, manieren, zeden, II d. 101. *M. Stoke* gebruikt *Maniere*, voor maakſel, I d. 605. — In *W. Gribb. Brill.* bl. 16, leest men *Maneer*, dat met de Tegenw. ſpell. meest overeenſtemt. *Junius*, in

Manner. Zie ook *Weiland*.

MENNIG, menig, menig een, I d. 54. *Van der Veen*, Zinneb. bl. 23, en *Jonctijs*, R. O. bl. 7, ook mennig. — *Mennig togten*, menigmaal, *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 166. Vergel. denzelfden in *Idiot.* in V. *Junius*, in *manie*, *meine*, *meny*. — *Mennigte*, de menigte, de veelheid, I d. 66. II d. 96, 100, 103. *V. d. Veen*, l. l. bl. 43, Door ongerechtigheyt fich *mennighte* verrijcken, d. i. *velen*. *Mannig* en *manig*, vind ik ook in kleine ftukken en zamenfpraken: en dit is met de Tegenw. uitfpraak veelal overeenkomftig.

MERCKE, markt, kermis, jaarmarkt, I d. 7, 52, 53, 64, II d. 103. In *W. Gribb. Brill.* bl. 77, ook *Mercke*, maar in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 2, *Marke*. *Junius*, *Market*. *Cats*, *Mart*, b. v. *Mart-ftuck*, of *kerremis*, I d. 151. *Maerl.* *Maerct*, forum. — V. h. *Merckjen*, ter markt brengen, I d. 54. *Teuton.* *Marckten*, forare, afforare, etc. *Gelden*, *marckten*, *copen*, cramen, tuygen, *marckten*, gelden, emere, mercari, forare, conferre. Vergel. *Kiliaan* in *marckt*, *merckt*, *Marckten*.

MERCKJEN, merken, opmerken, I d. 41, 163, II d. 88, 94, 102, 103, 105. *Merck'-flaen*, acht geven, gadeflaan, I d. 204. *Maerl.* II, 449, 65, *Merc ane leggen*, opmerken, animum advertere. Men heeft thans ook nog *merck-bijten*, in die beteekenis. Zie *Mierckjen*.

MERGE, merg, I d. 67. In d. *Bijdr.* van *Wasfenb.* I, 168, *morg*. *Teuton.* *march*, *morch*. *V. d. Veen*, *Uytgemurcht*, Zinneb. bl. 49. Vergel. *Junius* in *Marle*. *Wasfenb. Idiot.* in *Marge*. Welk laatfte thans vrij algemeen in gebruik is.

MER-LIJNNE, merlijn, marlijn, een fterk, tamelijk dik touw, II d. 76. Zie *Huydecoper*, *Proeve*, bl. 544. *Weiland* in *Marlen* en *Marren*. *Ten Kate* I, 239, uit *Kiliaan*, *meertouwe*, rudens.

MERSSE, een mars, marskraam, welke of op den rug, of voor de borst gedragen wordt, I d. 7, 10. *Kiliaan*, *Meersfe*, *Meerskorf*, corbis inftitoris, canistrum inftitorium. *Teuton.* *Kremer-mersfe*, mery, mercula. *Crame-mersfe*, merx. Vergel. denzelven in *coipman*, *meersman*, *cremer*. *Junius* in *Mercer*. — *Cats*, I, 644, een *meerfche*. *Broer Corn. Serm.* II, 338, *Meersfe*. — V. d. *diere*, *merferie*, *Maerl.* I, 353, 71. *Kiliaan*, *Meerferye*, i. meerfe, merx.

MEST, de mast van een Schip, I d. 77. II d. 75. Meerv. *Mesten.*

MESTJEN, mesten, voeden, I d. 75 Verl. Tijd en Deelw. *Meste*, I d. 220. *W. Gribb. Brill.* bl. 54. *Junius* in *Mast.*

METSLIR, een metselaar, II d. 3. Zie *Mirsfeljen. Kiliaan Metser*, caementarius, structor. *Metsan*, struere, exstruere muros. *Cats*, I, 204, a, *Metsen*, en zoo ook *Bredero*, bl. 133, 519. *Metser*, *Cats*, I, 633, b. *Broer Corn. Serm.* I, 143. — Van *Metsen* komt het frequent. *Metselen*, dat men thans gebruikt. Vergel. *Hoeufft*, *Aanm. op Fr. Spreekw.* bl. 192. In *Weiland.*

METTEN, gemeten, I d. 32. Deelw. van *Mietten*, zie ald.

METTEN, ontmoeten. *met*, ontmoet, voorvalt. wedervaart, contingit. I d. 109. *Baardt*, bl. 168, Men *moet* malckander aan het Merck. *Kamph. S. R.* bl. 28, wat vreugd zie ik mij *moeten*, d. i. overkomen, gebeuren. *Dezelfde* l. l. bl. 100, en IV deel, bl. 5, Een sterke vijand *moet't. Cats*, I, 589, groote Heeren salmen groeten, selden *moeten.* Met de hoogste waarschijnlijkheid, brengt *Bruining*, Synonym. II, 210, hier ook toe *met*, in *te met*, *altemet.* Zie *ont-metten*, en *miette*, verbonden met *metiri*, scil. viam, i. e. *ire.* Vid. Schelleri Lexicon Lat.

MEY, met, mede, I d. 1. 3. 4, 5, 6, 7, enz. *Meye*, met de, I d. 4, 41, 76. *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 19, *mette.* — *Meyer tijd*, metter tijd, met den tijd, II d. 66, 93. — Zamengest. *mey-bringen*, medebrengen, II d. 103. — *Mey-fryer*, medevrijer, I d. 20. — *Mey-geande*, nevensgaande, II d. 48, 58. — *Mey-gesel*, metgezel, I d. 134. — *Mey-jaen*, medegeven, ten huwelijk medegeven, dotare, dotem dare, I d. 6. V. h. *medegave*, dos, *Melis*, IV, 149. — *Mey-lyen*, medelijden, misericordia, I d. 39, 43, 113. II d. 78. *Mey-lyig*, medelijdig, medelijdend, I d. 43. *Metlijdig*, *Kamph. Ps.* bl. 405. — *Mey-lyentheyt*, mededoogen, II d. 70, 81. Doch *mey-lyenheyte*, (zonder T) I d. 165. — *Mey-slijppjen*. medesleepen, mede onvoeren. I d. 43, II d. 88. — *Mey-maet*, medegezel, metgezel, medemakker, I d. 103. *Kiliaan*, *Med-maet*, socius, sodalis. — *Mey-wirddig*, meewarig, mededoogend, I d. 126, 189, II d. 55. *Mey-wirdigheyte*, meewarigheid, mededoogendheid, II d. 67, 70. *Cats*, I, 204, b, *Mee-weerdig* hert, *Kamph. Ps.* bl. 315,

medewaardig. *Kiliaan*, *med-waerigh*, comis, familiaris. *Med-werdig*, comis, humanus. *Med-werdigheyt*, comitas. Zie *Weiland*. — *Meij-witten*, het medeweten, geweten, gewisse, I d. 102, 142, 180, 192. II d. 77, 88, 100. Genit. *Mey-wittens*, I d. 128. Bij inkorting, *Mey-wits*, I d. 130, 162.

MEYEN, mogen, kunnen, posse, valere, licere, I d. 3, 4, 8, 9, 12, 12, 28, 26, 54, enz. *meyen*, (*Cats*, meugen, I, 602 a) voor *lusten*, *gaarne eten*, delectari cibo, is ook Friesch, en zeer bekend. Wegens *mogen*, idem, vergel. *Clignett*, *Bijdr*. bl. 12, Noot. — *Formeyen*, iemand vermogen, wel mogen lijden, genegen zijn, is nog in Friesland zeer gebruikelijk. *Junius*, *maie*, posse. *Main*. *Meuge-veel*, een vraat, *Bredero*, bl. 172, 224, 290, 574. — fijn *meug drincken*, zoo veel men lust drinken. Idem bl. 642.

MEYTSEN en MEYTSJEN, (de K met TS verwisseld, voor *Meyckjen*) maken, doen, verrigton, I d. 2, 50, 44, 55, 62, 84, 107, 110, enz. In de *Bijdr*. van *Wassenb*. I, 142, *Meæitje*, doch menigvuldiger *maaikjen*, l. l. 152, 153, 156, 157. — *Meytsel-wirck*, *maaksel*, I d. 118, *Hooft*, *Ged*. bl. 136, *Maksel*. Vergel. *Junius* in *Make*. *Teuton*. *Macken*, bereiden, facere, perficere, efficere, conficere, etc. *Maken*, *scheppen*, creare, plasmare, condere, formare. Doch flus leest men daar ook *maecken*. Vergel. *Hoeufft*, *Aanm. op O. F. Spreekw*. bl. 192. en *Weiland*.

MICKJEN, mikken, doelen, zien, op het oog hebben, I d. 106. *Libben fen A. Ysbr*. bl. 37. Ik *mikte* er naet op. — *Stoke*, *Mecken*, VII, 401; *Micken*, IX, 660. Zie ald. *Huijdecoper*. *Maerl*. II, 58, 22, *om huwelic mecken*. Doch *Micken*, I, 88, 46. Dezelfde, ergens *op mecken*, I, 276, 18, *mecte*; *gemecken*, Dezelfde, I, 195, 77. *Micken an* Dezelfde, II, 465, 60, om dat hi finen ganc so hoghe *mict ant* erdsce goet. — *V. d. Veen*, *Zinneb*. bl. 95, Laeght en *mickt*. Dit woord (zegt *Weiland*) beteekent eigenl., eene *trillende beweging*, en heeft vermoedelijk met *micare* een gemeenschappelijken oorsprong. In 't bijzonder gebruikt men het van eene beweging met de lippen." Bij V. In *Broer Corn. Serm*., II, 19, 470, en 480, *Kicken* of *micken* " Wijders, van eene beweging met de oogen, enz.". Ik twijfel schier

niet of het is verwant met *mik*, een boomtak, in de gedaante van de Letter V eindigende aan het boveneinde. De spreekmanier micare digitis, bij 't spel der Romeinsche kinderen, dat met ons spel, *Harmen de bok*, *hoe veel horens staan er op*, vrij wel overeenkomt, duidt aan het *opsteken van vingers* in dezelfde gedaante van de Letter V, die tegelijk veel overeenkomst heeft met horens. Bij dit spel moet eene schielijke beweging met de vingers hebben plaats gehad, waarin vermoedelijk het geheim van 't raadsel zal hebben bestaan. *Mikken* zal dus eigenl. ook eenen *schielijken opslag van het oog* aanduiden, waarbij de oogleden eene *trillende beweging* aannemen, om des te beter te turen. De Lezer oordeele.

MIDDE, het midden, II d. 65. — *Mids*, midden, te midden, I d. 26, 156, 187. II d. 65, 70, 71, 79, 80, 95, 116. *Kamph.* dikmaals, b. v. *Ps.* bl. 161, En *mids* in 't oorlogs woel; en bl. 122, In 't *mids* van ongeval. *Bredero*, bl. 549, *In 't midsen.* Vergel. *Wassenb. Idiot. Mids. Hooft*, *Ged.* bl. 168, gebruikt *In 't mid* der starren. Hiertoe behoort ook *mits dat*, *Hooft*, *Ged.* bl. 253, d. i. middelerwijl dat, terwijl dat. Dit ziet op *den tijd*; doch wegens de *oorzaak* en *het middel*, Vergel. men *Bilderdijk*, *Taal- en Dichtk. Versch.* III, 59, met betrekking tot *mits*, en *vermits* of *overmits*. — Zamengest. *Mid-dey*, middag, I d. 149. II d. 114, 116. Zoo heeft men *min-nacht* voor *midnacht*, bij *Maerl.* II, 573, 16. Vergel. *Kiliaan*. *Midd'-Somer*, *Bredero*, bl. 721. Vergel. ook hier *Kiliaan*. — *Mid-dey-schijn*, middag-glans, I d. 26. *Middey-sinne*, middag-zon, I d. 217. — *Mid-see-strânne*, het strand der Middellandsche zee, I d. 164. — *Mids-hol*, b. v. *Trog mars mids-hol*, midden door de holle zee, I d. 187, of door het *middelhol* der zee, de droogte.

MIDDEL, beteekent ook *het midden*, en als bijw. *midden*. b. v. *Bredero*, bl. 549, *middel* door het slijck - *middel* door de straat. — *middel* door de regen. Hierop volgt ook driemaal *midden*, in dezelfde beteekenis. *Cats*, I, 561, b, *Middel-schut*, Bijv. N-W. — Het beteekent ook het *middellijf*, *den middel*; welk woord men in Friesland inecntrekt tot *mil*, b. v. *oone mil to*, tot aan den middel, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 51. — Maar bij onzen Dichter beteekent *Mid-*

del, alleen, *het middel*, *middel-oorzaak*, II d. 103. *Middele*, II d. 74, *middle*, II d. 78, 79, 100, 103. Meerv. *midd'len*, II d. 76, 77. Verg. *Junius* in *Medle* en *mell*. — *Middeljen*, bemiddelen, I d. 138.

MIE, de mare, tijding, kundschap, het berigt, I d. 136, 137. II d. 82. Zoo ook *Bredero*, *mie* voor *mare*, enz. bl. 85; 150, 405. *Hooft*, *N. H.* bl. 323, 331. Ged. bl. 149. — Maar *miede* voor *bodenloon*, loon voor 't brengen van berigt, *Hooft*, *N. H.* bl. 260. En *mie* voor *belooning*, in 't algemeen, *Bredero*, bl. 90. *Mede*, geschenk, *Asegab*. bl. 36. Vergel. *Clignett Bijdr.* bl. 52, volg. Noot. V. h. In *Waatse Gribb. Brill.* bl. 94, ien great *metpinnigh* jaan; en *to metten bidde*; bij gelegenheid der geboorte van Waatzes kind. — *Kiliaan*, *Mied*, i. tijdinghe, nuntium. *Miete*, *miente*, *miede*, donum, munus. Vergelijk *Weiland* in *Meed* en *miede*, die echter dit woord, dat in verscheidene Provincien in volle gebruik is, niet *verouderd* had moeten noemen; en dit geldt van honderd anderen meer. Indien een woord in ééne of twee Provincien, b. v. *Holland* en *Utrecht*, niet wordt gebruikt, mag men het dan voor verouderd beschouwen? Hoe nuttig en raadzaam zou het zijn, voor onze Dichters vooral, om soortgelijke woorden optenemen in hunne Gedichten, en daardoor te zorgen, dat de rijkdom onzer tale niet verminderd, maar gaaf tot de nakomelingschap, die daarop een vollen eisch heeft, overgebragt worde!

MIEDE, een miede, miedland, d. i. hooiland; mede, mad, mede, meed, I d. 64. II d. 6, 11. *Junius* in *mead*. *Wassenb. Idiot. Mad.* *Huijdecoper* op *M. Stoke*, I d. 901. Dit woord is verbonden met het volg. *mjean*, maayen. Zie *Weiland* in *Mat*. *Meta*, maaying, O. F. W. bl. 530. Zie Noot.

MJEAN, maaijen, I d. 40, 54. *Teuton*. *Meyen*, metere, demetere. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* leest men, I, 144, *Meye*. In de *Burkerij*, bl. 10, *Meen*. — *Vormeyen*, voormaayen, en *vormeyer*, voormaeyer, L-R. van *Wedde*, bl. 182. Zie *Æfmjean*. *IJn-mie't*. *Junius* in *Mairn* et *Magget*.

MIELLE, een maal, convivium, refectio, passus, (*Kil.*) v. d. *Nacht-mielle*, het Nachtmaal, II d. 59. *Junius*, *meal*. *Mieltijd*, is nog zeer bekend.

MIELLE (*folle*) veelmaal, II d. 93. *Tuwzen-mielle*, duizend maal, II d. 75.

MIELLE, *miel*, een maal, emulsi laetis mensura, I d. 65, in Boerr'-ljue ky jae greate *miellen*. Zie van deze woorden, die uit eene bron komen, *Weiland*.

MIELJEN, malen, afmalen, schilderen, afbeelden; schetsen, voorstellen, Voorr. XXXI. II d. 71. Verl. Tijd. *Mielle*. Deelw. *Mielle*, geschilderd. II d. 108. — *Kamph.* S. R. bl. 324, 't *Malen*, maagschap van 't vermommen, past de wereld. Idem, bl. 233. Van graveren, trekken, *malen*, hangt de heele weerld aan een. Vergel. *Bilderdijk*, T. en D. Versch. III 65. *Kiliaan*, en *Weiland*.

MIELJEN, onz. voor de verbeelding zweven, I d. 8.

MIENEN, meenen, denken, vermoeden, zich verbeelden. I d. 2, 10, 29, 176. Verled. Tijd *Miende*, II d. 65, 71, 74, 91, 92, 102. Deelw. *Miend*. Deze spelling met IE is zeer oud, en schier algemeen: men vindt dezelve In de *Oude Holl. dronk*, *S. Geerden Minne*, bij *Clignett*, bl. 396, vs. 101. En bij de Tijdgenooten van G. J. *Baardt*, bl. 18, 52, 244. *Bredero*, bl. 512, 530. *Starter*, bl. 94, b. Ja zelfs in de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 142, 156. — *Mienje*, eene meening, I d. 220. *Miengje*, II d. 98. — *Innerlijke hartenmeen*, d. i. harten-meening, *Kamph. Ps.* bl. 39. Cf *Junius* in *Mean*; *Mind*.

MIENTE, Gemeente, I d. 204. *Meente* wordt door *Maerl.* vaak gebruikt: men zie onder anderen II, 174, Noot. — *Meente*, de gemeente, het gemeen, vulgus, tegen over *Heren*, *Maerl.* II, 430, 3. — *Mienteman*, *Bredero*, bl. 745. Thans zegt men in *Friesl.* daarvoor, meestal *de gemiene man*. — *Mient-schip*, gemeenschap, I d, 160, Cf *Junius* in *Mean*, Zie *Gemien*.

MIERE, een maayer, hannekemaayer, I d. 230. De *Burkery*, bl. 12, De *Mieren*. Men noemt ze anders ook in Friesland *Poepen*. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Mier*. Die er met regt bijvoegt, Bij verkorting voor *Meyer*. *maaijer*, *Hanneke*." Zie *Mjean*, *meyen*.

MIERI, Tusschenw. van verrukking en verwondering, I d. 2, 9. Zou dit ook in de uitspraak bedorven zijn voor *Mary*, en dus eene aanroeping wezen aan de Moeder Gods? of is 't

verbonden met het A. S. *Mirth*, gaudium, hilaritas? Cf. *Junius* in *Merrie*.

MIERCKJEN, merken, bemerken, aanmerken, opmerken, I d. 46, 98, 182, 210. II d. 101. Verled. Tijd en Deelw. *Miercke*, II d. 74. Men heeft, zoo 't schijnt, ook dit woord onder de ongelijkvloeijende W-W gerekend, want men gebruikt in Fr. nog bestendig de verl. Tijd *mork* of *murk*; het deelw. *murken*. Zie *A. Ysbr. Libb.* bl. 20. De eerste beteekenis van dit W-W. schijnt geweest te zijn *obscure videndi*, ons *turen*, van *Mijrk*, *merk*, obscurus. Cf. *Junius* in V. v. — Van hier dan de gewoonte om iets *te merken* d. i. om het wel te kunnen zien, onderscheiden en beoordeelen, met een *merkteeken voorzien*. Zoo is dan *Merk* eigenl. een *doel*, waarop men oogt, dat het oog (als het ware) helpt, en beter doet zien op verwijderde, en daardoor minder kenbare voorwerpen. Vervolg een kenteeken. En eindelijk een *scheidpaal*, *grenspaal*. Ja een zeker *binnen* hare *grenspalen*, *besloten landstreek*. Zie *Merckjen*, *Trog-mierckjen*. *Weiland* in *Mark*.

MIETTE. (to) te gemoet, I d. 90, 91, 154. II d. 102. *W. Gribb. Brill.* bl. 49, *To miette sjen.* Idem bl. 81, *ijne miete komme.* Bl. 88, *To miete komme. Baardt*, bl. 577, *Te moet comen*; en zoo ook *Bredero*, bl. 119, 571. *Hooft*, *Ged.* bl. 75. — *Hooft*, *Ged.* 221, *Gemoeten*, obviam ire. Bl. 159, *sich te gemoet maken*, obvium se ferre. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 227, Twi *quaemstu*, *in minen ghemoete.* Zie Noot bl. 228. *Asegab.* bl. 291, *meta*, ontmoeten. Zie *Metten*.

MIETTE, eene maat, I d. 4, 52, 59, 66, 97, 108, 228. II d. 45, 53, 99. — *Oere miette*, boven mate, I d. 5. *Maerl.* II, 440, 41, *over mate*. O. F. W. *Meta*, eene maat, mate, bl. 23, 30, 353, enz. *Gabbema*, Verh. van L. bl. 139. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 249, Noot, *Mez*, *messe*, *masse*. — Zamengest. *Miette-kinde*, de meetkunde, II d. 104. — *Miett'-leaz*, mateloos, I d. 208, 225, 228. — *Miette-klang*, maatklank, I d. 83. — *Mietre-fersen*, maat-versen, gedichten, Voorr. XXXI. — *Miette-klinckjen*, den maat-klank houden, Voorr. XXX. - *Miette-lijnjen*, met lijnen afmeten, II d. 104, T. K. *meten*. — Het W-W. *Mietten*, meten, me-

tiri, (waar mede het verbonden is.) I d. 136, II d. 96. — *Mietter*, een meter, I d. 56. — Van *Miette*, maat, komt *miettig*, dat men bij G. J. niet vindt. V. h. *miettigjen*, matigen, I d. 41, II d. 104. Verl. Tijd, *miettige*, matigde, II d. 67. Deelw. *miettige*, *miett'ge*, gematigd, II d. 88. — Bij zamentrekking vindt men ook *mietgjen*, zie *On-mietgjende*. Verg. *Junius*, *meet; mete*, *meth*. Zie *Æf-mietten*. *Baardt* gebruikt de E in *aen-metigen*, (Deugdensp. bl. 145. Bij *Maerl.* vindt men van *mate*, matig, den Comparat. *mater*, II, 411, 43. Vergel. *Clignett*, bl. 73, Noot.

MIGGE, eene mug, I d. 13, II d. 95. — *Mig*, idem, II d. 11, en *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 41. Dit laatste is de tegenw. uitspraak.

MIJ, mij, I d. 1, 2, 3, 4, enz. - *Mijn*, *mijne*, mijn, mijne, I d. 1, 2, 3, 4, enz. Genit. mijns, I d. 24, 105, 162, enz. - *Mijn-frouw*, Mevrouw, II d. 65. Dit was voorheen de algemeene schrijfwijze. *Mijn vrouwe Venus* leest men bij *Clignett*, *Bijdr.* 333. - *Mijn vrou*, *Hooft*, *Ged.* 17. *Baardt*, bl. 167, 377. *Bredero*, bl. 128, en dikmaals meer. - *Mijnent weagen*, mijnent-wege, om mijnen wil, I d. 147. *Bredero*, *Mijnent-weghen*, bl. 178, b.

MIJG, een maag, aanverwant; neef, I d. 49, 51, 54. Meerv. *Mijgen*, magen, aanverwanten, I d. 4. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* vindt men, I, 165, *Magen*. Doch in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 94, *Mijgen*. Bij *Maerl.* I, 283, 16 *Maech* der gode (zoo noemt zich Alexander ald.) *Bredero*, bl. 746, 752 *Maegh*, vriend, vriendje (een vleiwoord) *Maerl.*, II, 285, 23, *Maghetoghe*, die bl. 215, 75, wordt genoemd *Voghet*, educator. *Kiliaan*, *Maeghd-toghe*, vetus. Paedagus. Vergel. *Junius* en de *Teutonist.* in *Maich*. *Wassenb. Idiot.* in *Miegen*, en *Bijdr.* II, 25. *Ypey Gesch. der N. T.* bl. 330, Noot.

MIJLD, mild, zacht, toegeeflijk, goedgunstig, mededeelzaam; overvloedig, I d. 5, 6, 11, 44, 48, 55, 66, 89, 99, enz. *Junius*, *Mild*, coll. *smoult*, ubi A. S. *Smijlt*. *Wassenb. Idiot.* in *Mild*. *Teuton.* in *Mijlde*. - *Mijld-heijt*, mildheid, goedheid, goedgunstigheid, barmhartigheid, goedertierenheid, I d. 114, 118, 124, 163, II d. 99. - Meerv. *mijldigheyten*, goedgunstigheden, II d. 99. - *Mijldlijck*, mildelijk, II d.

114. - zamengest. *mijld-diedig*, mildadig, I d. 14. - *Mijld-diedgjen*, beweldadigen, I d. 208. - *mijlder-han*, milder hand, I d. 188.

MIJLLE, een mijl, miliarum, Meerv. ook *Mijlle*, I d. 13, 60. — *Mile*, II d. 6. — *Junius*, *Mile.*

MIJMERJEN, mijmeren, zwaarmoedig ergens over nadenken. Zie *Oer-mijmerjen.* *V. d. Veen*, *Sinneb.* bl. 228, *Raets* bl. 58, *Mimm'ren.*

MIJNJEN, mijnen, zich toeeigenen, eig. door *mijn* te zeggen, bij eene openbare verkooping van goederen. Zie *Eijn-mijnjen.* *Hooft Ged.* bl. 248, Dat *mijnd'* z', en plukt het met een veegh.

MIJNGLEN, een mengel, menglen, (eene maat van natte waren) II d. 4. Thans zegt men meestal *minglen.*

MIJTTE, eene mijt, de allergeringste muntspecie; Fig. iets van zeer geringe waarde, I d. 46, 190. Voor een *kleine munt*, *Cats*, I, 89, b, Rekenpenningen, die somtijds ponden, somtijds penningen, somtijds maar *mijten* en doen. *Broer Corn. Serm.* II, 170, Tot dat gij betaalt ook die laatste *mijte*: Bij *Matth.* V, 26 door *penning*, en *Luc.* XII, 59, door *penningsken*, van onze Taalsmannen overgezet. *Dezelfde*, I, 256, sijnen kinderen een *mijte* niet erven noch delen laten. *Bredero*, bl. 17, niet ien *mijt* vresen. En zoo ook bl. 185, en 723. — *Cats*, I, 436, a, Thyrsis acht het niet *een mijte.* *Baardt*, bl. 95, 269. *Marnix*, gebruikt het ook vele malen, als mede *Starter.* *Junius*, *Mite.*

MIN, men, I d. 50, 69. Zie *Me.* In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 154, *Men.*

MIN, weinig, gering. I d. 40. II d. 86. *Naet to min*, niet te min, II d. 70. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 154, ond. *naet min*, niet zelden. — *Deadlijcke min*, doodelijke ziek, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 85. Zie *Weiland*, in *min.* *Asegab. min*, klein, kort, bl. 219. — ook wordt *min* voor minder, geringer, weiniger gevonden, bij onzen Dichter, I d. 12, *Nimmen min az*, niemand minder dan. — En zoo ook bl. 39, 69, 71, 97, 108, 123, 132. II d. 72, 87, 112. Voorbeelden, dat de *Compar.* en *Superlat.* *minder* en *minste* voor *klein* genomen worden, zie bij *Clignett*, *Bijdr.* bl. 216, Noot. — *Minste*, superl. II d. 47, 65, 67, 73, 78, 80, 101. — *To minste*, ten minste, althans, nogthans, I d. 41, 44. II d. 94.

Bijdr. van *Wasfenb.* I, 163, *Ten minsten.*

MINGER, een Koopman, I d. 50. Cf. *Junius* in *Monger*; *Wasfenb. Bijdr.* II, 12. *Libb. fen A. Ysbr.*, bl. 48, *Ade mingers.*

MINGJEN, mengen, vermengen, ondermengen, I d. 71, 194. II d. 100, *Junius*, in *Mingle.* — Het frequentat. *Mingeljen*, mengen, vermengen, II d. 101. *Kiliaan*, *Minghelen*, i. menghelen, i. menghen, miscere. *Broer Corn. Serm.* Hier en is geen *paeys te maecken* - niet te *middelen* noch te *mengelen*, I bl. 156, 210, 211. — *mingel-deuntjes*, *mengeldichten.* Zie *Deuntje.* — *Mingel-klompe*, of *ming'le-komp*, mengelklomp, Chaos, I d. 217, II d. 65. Zie *Trog-mingjen*. *Trog-mingel*, *onder-mingle.*

MINNE, de min, liefde, I d. 19, 20, 30, 48, 73, enz. Door afkorting *min*, I d. 3, 15, 21, 23, 33, 48. *Minne!* een vleiwoord, *M. Stoke*, VI, 254, Noot, gelijk *Lieve!* bij *Cats*, en anderen. Zie ald. Vergel. *Maerl.* II aant. 114, volg. — Zamengest. *Minne-dichten*, II d. 44. — *Minne-fjoer*, liefdevuur, I d. 3, II d. 61. — *Minne-fjoerig*, min-vurig, verliefd, I d. 39. — *Minne-fjuecht-fpil*, boertig gevecht met den mingod, I d. 30. — *Minne-mâmm'*, de Moeder der Min, II d. 62. — *Minne-rijmlerye*, het minnedichten, II d. 60. — *Minne-fæ*, liefde-zee, II d. 62. *Minne-zee*, *Jonctijs*, R. O. bl. 89. — *Minne-finne*, liefdezon, I d. 26. — *Minne-sjochte*, liefde-zucht, verliefdheid, liefde, ziekte, I d. 14. *Minne-sjochtme*, I d. 23. — Het W-W. *Minjen*, minnen, beminnen, I d. 18, 148, 170, 195. II d. 64. *Verminnen* voor beminnen *Maerl.* II, 432. — *Minner*, een minnaar, I d. 13, 44, II d. 66, 68, *Kamph. S. R.* bl. 165.

MINSCHE, een mensch, I d. 2, 13, 18, 46, 72, 84, 85, 93, 108, enz. Meerv. *Minfchen*, I d. 55, 111. II d. 53, enz. — *Minsck*, I d. 187, 190. *Minscke*, I d. 67, 84, 99. Meerv. *Minscken*, I d. 51, 144. In de *Bijdr.* van *Wasfenb.* *Menfchen*, I, 152, 154, 156, enz. *Minsken*, I, 140, tot driemaal toe, 142 ook verfcheidene malen enz. — Genit. *des minfches*, des menfchen, II d. 104. — *Minfchene*, Bijv. N-W. b. v. *minfchene on-folkommenheyte*, menfchelijke onvolkomenheid, II d. 89. — Zamengest. *Minfchebern*, menfchen-kinderen, kinderen der menfchen, I d. 110, 122, 123, 196. *Minfche-bern*, het menfchen-kind, I d. 132. —

minſche-berne, bijv. N-W. I d. 100. — *Minſche-zoon*, menſchen-zoon, I d. 165.

MINTEN, munten, zie *Falſche-minten. Junius*, *Mint.*

MIRSSELJEN, metſelen Voorr. XXIX. Fig. in het hart bewaren, niet vergeten, maar in geheugenis behouden, I d. 117. — Verled. Tijd en Deelw. *Mirsſele*, II d. 64. Bij verkorting *Mirsle*, II d. 94. — *Mirslerije*, metſelarij, II d. 114. Zie *Metslir.* Het W-W. *metſen*, vindt men reeds bij *Maerl.* I, 20, 34.

MISSEN, misſen, carere, I d. 8, 126. Feilen, I d. 61. *W. Gribb. Brill.* bl. 93, Hij mei neat *misſe*, hij mag d. i. kan niet misſen, maar wil liefst behouden.

MISDIED, en MIZDIEDE, eene misdaad, I d. 43, 94, 130, 166, 211. II d. 66, 74, 99. Genit. *Mizdieds*, I d. 133. Meerv. *Mizdieden*, I d. 43, 161, II d. 92, 105. — *Mizdwaen*, misdoen, I d. 55. Verl. Tijd *Miz-die*, Deelw. *Mizdien*, I d. 160, 168. — *Miz-grijppe*, een misgrijp, vergrijp, misſlag, I d. 42, II d. 68. — *Miz-fällen*, niet gevallen, niet pasſen, incommodum esſe, II d. 47. niet gelegen komen, II d. 57. — *Hooft*, *misval* en zwarigheen, *Ged.* bl. 188, d. i. *ongeval*, *ramp*, *ongeluk.* Reeds vindt men het bij *Maarl.* *'t Mesfal*, I d. 138, 34, het *ongeluk* van 't verdrinken van *Sijlvius Tiberius.* Idem, II, 429, 70, In *die mesfalle.* (Lees *dien* of *den.*) *Stoke*, V, 1032, in *den misvalle.* Het W-W. *Mesfallen*, mislukken, kwalijk gelukken, niet wel uitvallen, *Maerl.* I, 448, 1. — *Miz-hægjen*, mishagen, niet behagen, II d. 100. *Miz-hægen*, een mishagen, II d. 100. — *Mizbruwckjen*, misbruiken, II d. 114 — *Miz-ginst*, wangunst, II d. 107. *W. Gribb. Brill.* bl. 66, *Misgunne*, misgunnen, benijden. — *Miz-gong*, een mispas, dwaling, I d. 118. *Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 285, *misgang*, in dezelfde beteek. *Hooft*, *N. H.* bl. 409, Eenen *misgang* hebben, d. i. tegenſpoed hebben, repulſam ferre. Het W-W. *Mes-gaen*, tegenloopen, ongelukkig gaan, *Stoke*, VI, 929. *Aſegab.* bl. 88, and hiara God *misgunge*, hetwelk *Wiarda* vertaalt *zuruckgehet*, d. i. achteruitgaat, vergel. denzelven bl. 111. — *Mizgrijpjen* (het) het misgrijp, de misvatting, dwaling, Voorr. XXIX. — *Miz-moed*, mismoedigheid, I d. 131. Vergel. *Fortman*, Aanm. bl. 37. — *Miz-moedig*, I d. 145. — *Miz-*

nuwgjen, misnoegen, mishagen, I d. 163. — *Miz-prijzjen*, misprijzen, II d. 101. — *Miz-treastig*, mistroostig, I d. 40. *Miz-treastigheyte*, mistroostigheid, II d. 106. — *Miz-ſtean*, misſtaan, kwalijk ſtaan, niet betamen, I d. 51. — *Misſchien*, misſchien, II d. 58. *Misſchean*, idem, II d. 76, 77, 78. Vergel. *Huijdecoper* op *Stoke* II, 380. (of B. V. 458.) — *Mislijck*, misſchien, II d. 64, 76. Dit *Mislijk* of *misſelijk*, beteekende van ouds niet alleen *vreemd*, *zeldzaam*, maar ook *onzeker*, *twijfelachtig*, v. d. *mogelijk*; vergel. het Lat. *dubium*, pius an ſceleratus Orestes. *Mislijc* voor *onzeker*, *twijfelachtig*, leest men bij *Stoke*, VII, 1180, *ſo mislijc es*, *dat gheſciet*, *en hoe de avonture keert*, d. i. zoo onzeker is dat geſchiedt, en hoe het toeval keert. *Dezelve*, VIII, 226, *Misſelike*, of het worde in roere. Zoo gebruikt *Huygens* het, bl. 98, *Misſelick*, waer bij de ſtraet, deur of venſter opengaet. *Teuton. Aventurlick*, wanſchichtlick, *Mislick*, onverſyenlick, twijvelechtich, onſekerlick, eventuale, enz. *Kiliaan*, *Misſelick*, ambiguus, dubius, incertus. — *Misſelicken*, forte, fortasſe. Uit het vorige ziet men dat ik een anderen weg inſla, als *Steenwinkel* betreedt, in zijne *Aanteek*. op *Maerl*. III, 33 — 36. Intusſchen vindt men een nog zeldzamer woord, dat ook voor *mogelijk*, *misſchien*, wordt gebruikt, namelijk, *machlichte*, dat ik evenwel nergens verklaard gevonden heb. *Maerl*. gebruikt, het II, 150, 9. waar in de Noot uit Fl. en Bl. 5, c, eene plaats wordt aangevoerd, welke ook reeds bijgebragt was door *Huijdecoper* op *Stoke*, V, 458. Mij komt het, om kortelijk iets ter verklaring te zeggen, voor, dat het zal bedorven zijn uit *machſchienlicken*, of *machſchienlijck*. *Kiliaan*, *Mis-ſchienlijck*, fortuitus et forte, fortuito, fortasſe. Volgens *Steenwinkel* nam *Grimm Misſelijck* voor *misgleich*, dat is, *ongelijk*, *verſchillend*. Te regt: en dit is de eerſte beteekenis, waaruit de overige zijn voortgevloeid. Voor *vreemd*, *zeldzaam*, vindt men het bij *M. Stoke*, VIII, 1004. Voor *kwalijk geſteld*, *ongeſteld*, *ziekelijk*, in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 34. Wegens andere beteekenisſen zie men *Weiland* en anderen.

MISTE, de mist, duiſtere nevelachtigheid, I d. 56. II d. 97. *Junius*, *Mist*.

MITS, vermits, overmits, I d. 48, 135, 153, 169, 184, 215.

Hooft Ged. 141, *Mits* uw vereeniging, d. i. *door middel.* Zie *Bilderdijk*, *Taal en Dichtk. Versch.* III, 59, 60. En op het woord *midde*, hier voren.

MOACHT, mogt, I d. 8, 99. II d. 71, 75, 77, 78, 87, 94, enz. *Mócht*, I d. 4, 18, 36, 58, 65, 75, 202, enz. Verl. Tijd van *meyen*, mogen. — *Mog*, *mogge*, *moggen*, I d. 4, 8, 10, 37, 52, 54, 92, II d. 47, 65, 70, 85, enz. Tegenw. Tijd der Aantoon. Wijze, van 't zelfde W-W. anders *ick my*, *y meye*, of *du meyste*, *hij mey*. Men had, namelijk, oudtijds: *Ik mege* (waarvan ons *mey*) ik *mag*, of *moge*, (waarvan ons *mog*.) Verl. Tijd ik *mogte* of *mogt* (waarvan ons *moacht* of *mócht*.) Deelw. *gemogen* (waarvan ons *moggen*.) Zie *Proeve* van O. T. en D. bl. 85. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 157, 169, leest men *moogsten*, mogten.

MOAL, meel, I d. 99. *Junius*, *Meal.*

MOANNE, de maan, I d. 29, 108, 186, 190, 207. — *Moanne*, een maand, II d. 45, 48, 113. *Junius*, in *Moneth*, *Moon. W. Gribb. Brill.* bl. 95, *Monne*, maanden. Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 105, alwaar men voor *Densch* leze *Dorisch.*

MOANJEN, manen, interpellare debitorem, monere debiti. (*Kiliaan*) II d. 58.

MOAR, moeder, I d. 9, 10, 11, 43, 50. *Genit.*, *Moars*, I d. 73, 74, 217, 220. *Junius*, *Mother.* Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 97. *Moer* is thans in gebruik.

MOARD, een moord, — *Moard-âter-jefte*, een bloedig offer. een offer, waarbij men aan de afgoden menschen offerde, I d. 105. — *Moart!* moord! Tusschenw. van *smart*, *pijn*, en *droefheid*, I d. 12, 32, 67. — *Moard-dea-wuwne*, moordadige doodwond, I d. 166. — *Moard-dobbe*, een moordkuil, I d. 160. — *Moard-gluwp-kuwlle*, moordadige netgroeve, (de Grondtekst) I d. 202. — *Moard-hânne*, eene moordhand, hand eens moordenaars, I d. 223. — *Moard-lân*, (Egijpte) I d, 139. — *Moard-lee*, moordenarij, moordleed, I d. 187. — *Moard-kolcke*, moordkolk, moordkuil, I d. 159. — *Moart-kriefchjen*, (it) het moord-geschrei, II d. 81. *Moordig*, *Hooft*, *Ged.* 45. Zie *Weiland.* — *Moardjen*, moorden, vermoorden, Verl. Tijd *Moardde*, I d. 157. — *Moardner*, moordenaar, I d. 43, Meerv. *Moard'ners*, I

d. 158, 211, II d. 90. — *Moarderye*, moordenarij, het moorden, I d. 190. *Junius*, *Murder*. In de *Bijdr.* van *Waasenb.* leest men, I, 162, *Mordadig*, met de R, doch ibid. zonder R, *Modsjeck*, moordziek. *Moddjen*, moorden, bl. 159. — *Maerl.* II, 224, 231, *morderde*, vermoordde. II, 248, 19, *morderne*, vermoorden. II, 332, 36, *Mordren.* Van dit *moorderen*, komt dan ook regelmatig *moordery*.

MOARN, morgen, I d. 54, 56, 60, 123, II d. 87. Genit. *Moarns*, I d. 8, 179. Meerv. *Moarnen*, I d. 114. *W. Gribb. Brill.* bl. 55, *Moorn.* Bl. 5 *Moorns.* *Bijdr.* van *Waasenb.* I, 146, *Moon.* Dit ſtemt met de Tegenw. uitſpraak overeen. *Junius*, *Morning*, *Morrow*. — *Moarn-ljeacht*, 't morgenlicht, de dageraad, I d. 123, 124, II d. 71. — *Mearn-liet*, een morgenlied, I d. 116. — *Moarn-rea*, het morgenrood, II d. 71. *Moarn-rea-ljeucht*, het licht van den dageraad, I d. 116. — *Moarn-ſtuwne*, morgenſtond, I d. 208, 216, II d. 116. — *Moarn-ſtuwne-rea*, morgenſtonds rood, I d. 91. Anders de *dageraad*, welk woord ik oordeel zamengeſteld te zijn, uit *dag* en *raad*. De Ouden toch gebruikten dit woor voor *rood*; en nog zegt men *Ra* er voor in den zuidhoek, terwijl het anders elders *Rea* is, met onzen Dichter. Vergel. *Kiliaan*. Geheel iets anders is *dagerake*. Zie *Huydecoper* op *M. Stoke*, VI, 565. — *Moarn-ſtuwn'-ſinne*, de zon in den morgenſtond, I d. 163. — *Moarn-tijd*, de morgen-tijd, morgen, tempus matutinum, overdr. de eerſte jarender jeugd, I d. 123. Genit. *Moarn-tijds*, I d. 114, 156. — *Moarn-yer*, morgen-vroeg, mane, I d. 115.

MOATTEN, moeten, verbonden, of verpligt zijn, I d. I, 10, 71, 75, 125, 126, enz. — *Môtten*, I d. 4, 7, 28, 37, 40, 41, 52, 60, 73, enz. In de *Bijdr.* van *Waasenb.*, overal *Mutten.* *Teuton.* *Moeien*, *poſſe*, licere. *Kiliaan*, *Moeten*, *moetten*, debere, teneri, oportere. — Verled. Tijd *Moast*, moest, I d. 8, 71, 75, enz. — *Môst*, I d. i. *Junius*, *Must.* *Bijdr.* van *Waasenb.* *Moost*, bl. 153, 162, 163. *W. Gribb. Brill.* *Most.* — Thans is de uitſpraak vrij algemeen *matten.* Vergel. *Weiland.*

MOCK-LÆGEN, heimelijke lagen, II d. 89. Tegenw. is het meestal *moeck*, b. v. in *Te moeck*, ter muik, of *ſmuig*, zoo als *Hooft* zegt, N. H. bl. 423, of *ter ſluik*, zoo als men ſchier het geheele Vaderland door ſpreekt. Vergel. *Junius*

in *Smuggle*, et *Comm. Anonymi* in Literas Goth. a *Vulcario* post *Jornandem* editus, pag. 8, ubi *mucken*, *mummelen*. *Weiland* in *Smuigen*.

MODDER, modder, I d. 64, II d. 92. *Kiliaan*, *Modder*, *moder*, *moyer*, *more*, *moer*. limus, coenum mollius. Cf. *Junius* in *Mire*, *Moor*, *Mudd*. *Teuton*. *Modde*, slijm. *Dreck*, slijck, slijm, *mod*, lutum, limus. — Vergel. *Weiland* en *Bruning*.

MOED, moed, gemoed, I d. 12, 24, 33, 38, 60, 62, 75, 84, 86, 91, 92, enz. *Moede*, I d. 48. Dit woord geeft onderscheiden neigingen der ziel te kennen; b. v. *Moet*, voor *meening*, *gedachte*, *begrip*, zie *Clignett*, *Bijdr*. bl. 288, en 396, Noot. – Voor *toestemming*, *genegenheid*, *M. Stoke*, III, 502, doe si hadden sine *ghemoede*, zie *Huydecoper*. – Voor *moed*, *couragie*, b. v. *moed habben*, *W. Gribb. Brill*. bl. 9. – *Sijn moed naet habben*, Idem, bl. 8, niet te vrede, onvergenoegd zijn. *Te moede Wesse*, *Bijdr*. van *Wassenb*. I, 162, te moede zijn. Zie meer bij *Weiland*, Tweede N-V. *moeds*, I d. 229, II d. 69. Het meerv. *Bredero*, bl. 708; *mannelijcke moeden*, mann. harten. *Met gemoede*. Zie *onmoede*, *ongemoede*. Zamengest. *moed-great*, groot van moed, I d. 30, 158. – *moed-wille*, moedwil. II d. 88. – *moed-wolle*, II d. 89.

MOEIJTE, moeite, verdriet, arbeid, twist, I d. 58, 59, 63, 98, 123, 149, II d. 86, 87, 90, 92, 93. Dit komt van *moede*, gemoed, waarvan *moeden*, *moeyen*, ter harte nemen; ook act. aanmoedigen, aanzetten, *Hooft*, *N. H*. 158, *Aanmoeyen*, voor aanmoeden, aanmoedigen. – *Moeylijck*, moeijelijk, II d. 108. In de *Bijdr*. van *Wassenb*. I, 165, *moeilijker*. – *Moeilikheit*, bl. 166, verdriet, ellende. Zamengest. *moeysillige*, moeite-volle, T. K. smertbarende, II d. 111. – *moey-silligheijten*, ellenden, rampen, tegenspoeden, II d. 75. — 't W-W. *moeijen*, moeite aanwenden, operam dare, I d. 134. — berouwen, spijten, I d. 71, II d. 51 — *Moeylijk*, voor bedroefd, is nog zeer bekend in Friesl. en elders. *Libb. fen A. Ysbr*. bl. 48.

MOEYTERYE, muitery, I d. 62. Zoo iemand dit woord afleide van *moeyten*, in de beteekenis van *moeite*, *ellende*, *verdriet*, *ramp veroorzaken*, W-v. het frequent. *Moeyteren*,

en *Moeyterye;* ik zou er mij niet tegen verzetten. *Weiland* in *Muiten* vertaalt het door zijne ontevredenheid al morrende aan den dag leggen, enz.

MOEIJNTS, een Munnik, Monnik, monachus, I d. 80. *W. Gribb. Brill.* bl. 93, *Mounk. Junius, Monk. Maerl. Moenc,* II, 159, 52. *Moenke,* II, 117, 31. *Moenken-leven,* een monniks-leven, II, 215, 80. — *Muyntz,* II d. 11. *Muynce,* dimin. Ibid. — V. h. In *moeijnts-môlne,* een molen met een overhangende kap, gelijk sommige monniken dragen. Dit woord is in Friesl. nog zeer gebruikelijk. Cf. *Kiliaan in Monck.*

MOER-BEAMTE, moer-bezien-bosch, I d. 121. *Moore-lof, Hooft, Ged.* 253.

MOERRE, een muur, I d. 164, 230. II d. 108. Meerv. *moeren,* I d. 2, 95. *Moerr'wirck,* I d. 62, 165, 215.

MôLCKE, melk, I d. 55, 66. V. d. *Molken,* het molken, voor 't gemolkene. Zie *Wassenb. Idiot.* in V. — *Melkjen,* (*Meltzjen*) *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 93. Verl. Tijd *Molk,* Deelw. *Molken. Junius* in *Milk,* et *Salamander.*

MOLLE, eene mol, I d. 6, 54, 71. *Baardt* 208, Al siet hy, als een Mol, so veel. De *Burkerij* bl. 4, *Môl. Junius, Molle.* In Friesl. zegt men nog een *Mol-wrot,* eig. *een aarde-omwroeter,* van *Mul,* aarde, (waarvan in de F. Wett. *Molda, molde,* aarde) en *wrotten,* d. i. *wroeten.* Zie ald. Vergel. *Junius,* in *Mould,* humus, pulvis. Zie *Moude. Molla.* II d. 18.

MôLNE, een molen. — *Môlne-stien,* een molensteen, I d. 115. *Moelner,* molitor, *Teuton. Moelnaer, M. Stoke,* VI, 409. Zie *Mounlir.*

MOM, eene Mom. — *Mom-œnsichte,* een mom-aanzigt, d. 69. *Baardt,* Voorr. bl. 5. *Mom-aensicht.* — *Momme-klaed,* een mom-kleed, II d. 102. *Kamph. Momme-dek,* een mom-deksel, Psalm, bl. 199. *Momme-schijn,* Idem, bedriegelijke schijn, Psalm. bl. 4. — *Mom, mommers, mommekans,* en *mommeschijn* leest men ibid & S. R. bl. 216. *Junius, Mummer,* larva.

MOMME, mag men, kan men, 3de Sneldicht, XXXII. I d. 49, 52. Zie *Wassenb. Bijdr.* II 9. Vergel. *Somme.*

MOMPELJEN, mompelen, zich laten hooren, doch in stilte en schier binnens monds. Verled. Tijd en Deelw *Mompele,* II d. 75. *Teuton. Mumpelen,* rumari. Van *Mom,* of *Momme,* komt *Mommen,* verkleinw. *Mommelen, Klioos kraam,* bl.

291, *Jonctijs*, bl. 145. *Baardt*, bl. 348. Maar dezelve voor *fluisteren*, bl. 242, *in 't oor mommelen*. V. h. *Gemommel*, *Kamph. Psalm.* bl. 135. Zamengest. *Mommel-lezen*, l. l. bl. 166. *Mommel-praten*, l. l. bl. 190. Thans is echter *Mompelen* gebruikelijker, dat afkomt van *Mompen*, misleiden, bedriegen. Rec. XV. deel, No. 5, bl. 229. *Hooft* gebruikt dit W-W *mompen* vaak, b. v. *N. H.* 57, 142, 360. *Ged.* 71, 242, 369.

MOSCK, een musch, mosch, I d. 120. *Wassenb. Idiot.*

MOTTE, de mot, I d. 46. *Mot-scheyn't*, de mot schendt, I d. 190. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 144, *mot*, *Junius*, *Moth.*

MOUDE, stof, I d. 97, 118. — *Moude-stuwer*, stof-stuiver, Epitheton solis, I d. 56. *Melis Stoke*, *Moude*, aarde, III, 1581. *Brenghen ter mouden*, sepelire, Idem, V, 1038, Verg. *Huijdecoper*. *Onder moude*, onder de aarde, *Maerl.* I, 233, 45. *Mul* heeft ook *Maerl.* I, 392, 5. II, 241, 184. Baardt, 129, *Heemskerk*, 36. Vergel. *Wassenb.*, Idiot in *Moude*, *Junius* in *Mould. Clignett*, *Bijdr.* bl. 37, Noot.

MOUNLIR, een Molenaar, II d. 4. — *Mounle*, ibid. 4. Zie *Mólne*. De U in *Mounle* en *Mounlir* is oud, waarvoor in lateren tijd aangenomen is de E. Dit is uit den ouden Grammaticus.

MOUWE, een mouw, manica, I d. 55. II d. 116. *Mouwe* is bij *Maerlant*, II, 207, 38, een mantel, vrouwenkleed. Vergel. bl. 292, 67. Vooral bl. 217, 59, alwaar men leest *mantele*. — Meerv. *Mouwen*, I d. 100.

MóY, mooi, schoon, I d. 3, 4, 8, 12, enz. *Moyst*, superl. II d. 9. *W. Gribb. Brill.* bl. 41, ook *Moy*.

MóYTS, eene moei, I d. 4, 49. *Maerl.* II, 169, 25, en *M. Stoke*, IV, 61, *Moye. Teuton. Moeye. Kiliaan*, *Moeye*, *Moede*, Matertera, et amita. *Libb. sen A. Ysbr.* bl. 45, *Moeike*; de Tegenw. spelling. Zoo noemt men ook in Fr. Eene *Stiefmoeder*.

MUWLCK, mogelijk, I d. 3, 154, 61, 104. II d. 55, 57, 64, 66, enz. — *Muwglijck*, II d. 87, 100. *Muwglijckheyte*, mogelijkheid, II d. 59. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 166, leest men *mooglijk*. In 't *Libb. sen A. Ysbr.* bl. 84, *moolijk* (misschien vitieus) en bl. 100, *Moelijk*, dat vrij wel instemt met het Tegenw. *Moelk*.

MUWLCKJEN, zoenen, kussen, I d. 40. II d. 61, 71. — *Muwlckjen* beteekent ook lusten, smaak in hebben of vin-

den, overdr. smaken, behagen, lust aan hebben, I d. 20, 29. II d. 59. Dit antwoord *mondde*, den Koning niet, d. i. behaagde hem niet, *Hooft*, *N. H.* bl. 23. *Ged.* bl. 525, En dien noch de gezonde smaak der ouwde deughde *mondt*. *Marnix*, R. B. bl. 29, verso, Al wat haar niet wel en *mondet*, d. i. behaagt. Bl. 222, Die hem niet wel en *monden*. V. d. het Zamengest. *vermuÿlen*. *Hooft*, *Ged.* 368. Danckt u dat een brok om te *vermuylen*. *Kiliaan*, *vermuÿlen*, stomachando amittere, et contemnere cum indignatione. Van het volgende verkleinw. *muwlckje*, osculum.

MUWLLE, de mond, eig. muil, I d. 10, 31, 33, 40, 42, 55, 90, 93, 98, 101, enz. *Muwlle*, overdr. de mond van de haven, II d. 108. Meerv. *Muwllen*. I d. 77, 204. — Verkleinw. *Muwlcke*, I d. 26, 68, II d. 61. *Muwlckje*, I d. 21, 108. *W. Gribb. Brill.* bl. 10, nu *Muwltje*. Vergel. *Wassenb. Bÿdr.* II, 49. *Junius Mauth.* *Asegab.* bl. 199, 219, *Muth.* O. F. W. *Muda*, in *Heves muda* en *Suder muda*; en *mond*, *monde*. Zie *Alting*, Not. Germ. Inf. Part. I, bl. 5. *Hoeufft*, Aanm. op de Fr. Spreekw. bl. 91. — In de *Bÿdr.* van *Wassenb.*, I, 168, leest men *mund*. Men vergete niet hier *Weiland* te vergelÿken. Zamengest. *Muwlle-bopperst*, het bovenste van den mond, het gehemelte, I d. 94. — *Muwlle-gaest*, de adem des monds, I d. 195. — *Muwlle-stiet*, een stoot of druk met den mond, een hartelÿke kus, I d. 34 — *Muwlle-trieuw*, een mond-druk, kus, II d. 54. Zie *Herts-muwlle-trieuw*.

MUWL-DJIER, Een muil, muil-ezel, I d. 131. *Teuton.* *Muÿle.* *Junius*, *Mule.* Lat. *Mulus.* Men vergel. *Bilderdÿk*, Geslachtl. in *Muil* en *Ezel*.

MUWNE. O OER ALL' MUWN'! o boven allen mogende, alvermogende, I d. 208, d. i. o almagtige God! Zamengetr. voor *Moggene*. Zie *Mocht*, *Moacht*.

MUWZ, een muis, I Sneld. XXXII. I d. 37, 38, 81, II d. 95. Ook zoo *W. Gribb. Brill.*, bl. 44. *Clignett*, *Bÿdr.* bl. 18, *Muus*, *Junius*, *Mouse*. Vergel. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 105. *Muwske*, een muisje, I d. 35. — *Muwsintje*. een Muisinne, mus femina, I d. 56. — *Muwz-man*, een mannetje muis, masculus, I d. 38. — *Muwze-boasch*, en *Muwze-boatte*, een muizen-huwelÿk, I d. 35. — *Muwze-huwz*, een muizen-huis, d. i. muizenhol. I d. 38.

N A.

NACHT, de nacht, I d. 26, 57, 60, 130, 136, enz *Nachts*, des nachts, I d. 153. Meerv. *Nachten*, I d. 11, 42, 45. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 105. *Junius*, *Night.* — *Bredero*, bl. 12, *Te nacht*, in den nacht, 's nachts. Dit woord wordt vaak in Friesland zoo gebezigd, om aanteduiden, dat iets in *den laatstvorigen nacht* is geschied, b. v. sij koam *to nacht* bij mij, proxima nocte ad me venit. Als mede van den *eerstvolgenden nacht. Ik sil te nacht komme.* Zamengest. *Nacht-djoey-wijld*, het bij nacht in de bosschen zwierende wild gedierte, I d. 208. — *Nacht-grijmme*, een nacht-spook, I d. 115. — *Nacht-grijm-gruwle*, de schrik des nachts, I d. 145., Vergel. 86. — *Nacht-in-froast-forjeyer*, nacht en vorst verdrijver, Epithet. solis, I d. 56. — *Nacht-mielle*, het nachtmaal, avondmaal, II d. 59. — *Nacht-rest-bejearte*, Nachtrust-bede, avondgebed. I d. 115. — 't *Nacht-tjuester*, de duisternis des nachts, I d. 116. — *Nacht-wâdster*, Nachtwachtster, Nacht-voogdes, Epith. Lunae, I d. 15. — *Nacht-uwlle*, een Nacht-uil, I d. 41. — *Nacht-weytse*, eene nachtwake, I d. 123. — *Nacht-weytsing*, I d. 179. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 165, *Naeits*, noctu.

NACHTEGEALTJE. een Nachtegaaltje, Nachtegaal, I d. 69. *Jun. Nightingale.*

NAEM, nam, I d. 3. Verl. Tijd van *nimmen*, nemen. *Cats*, 246, c. ond. ook *Naem.* Zie *Noam.*

NAERNE, nergens, 2 Sneld. XXXII. I d. 2, 3, 24, 40, 44, 50, 63, 70, 71, 92, enz. *Naernse*, I d. 111, 179, II d. 63, 69, 70. *Naerne ney*, I d. 24. *Niewerna*, *Melis* VIII, 292. d. i. *op verre na niet. J. H. Krul*, *Wegwijs.* bl. 115, *Nieuwers na. Hooft*, *N. H.* 157, *V. d. Veen*, *Sinneb.* bl. 147, *Raets*, bl. 81, *Baardt*, bl. 96, 144. *Nergens nae.* Verg. Rec. ook der Rec. XV. d. N°. 5. bl. 228. — *W. Gribb. Brill.* bl. 72, *Nærne*, en 74, *Nærnse. Niewer*, *Cügnett*, *Bijdr.* bl. 66, Noot.

NAET, niet, niets, I d. 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, enz. *Naet den*, niets dan, II d. 104. II d. 91. *Naets*, niets, I d. 214. *To naete* en *to naet*, te niete, I d. 111, 188, 191, II d. 99. —

I D. 214. komt Naets voor [illegible]
[illegible] Naet

't Is om naet, 't Is vergeefs, II d. 103. *Dat lijckewol om naet is*, dat evenwel vruchteloos is, T. K. dat evenwel niets baat, II d. 91, ond. Men heeft ook bij G. J. *Neat*, *Neate*. Zie ald. In de *Bijdr. van Wasſenb.* leest men doorgaans *Naat*, & *Naats*, voor niet, en niets; doch I, 140, *Naet*. I, 152, 155, 157, *Net*. *Bredero*, bl. 115, *Naat*, *Junius*, *Naught*. *V. d. Veen*, bl. 441, ook *Naet*, *Aſegab. Nawet*, niets, bl. 161, *Nauth*. bl. 218. O. F. W. *Martena*, *Gabbema*, *Naet*, niet, niets; *Naeth; Naet ne; na*, niet, noch; *nates*, geene. — *Naet-blieuwigh*, onbeſtendig, I d. 130. — *Naeth-tinck-op-nead*, niet denkende op gevaar, zonder op gevaar te denken, I d. 100. — *Naetig*, *naetige*, nietig, nietige, I d. 71, 108, 144, 214, II d. 43, 48, enz. *Naetighformietlne*, nietig-vermetele, II d. 99. — *Naetigheyt*, nietigheid, I d. 214. *Naetheyte*, idem, ibid. — *Naetachtinge*, kleinachting, II d. 66 — *Naetigjen*, vernietigen: I d. 196.

NAMME, een naam, I d. 44, 88, 104, 107, 108, enz. *Ypey*, *Geſch. der N. T.* bl. 102. *Junius*, *Name*. *Waſenb. Bijdr.* I, 152, 155, 159, *Nemme*. — *Namme-klang'*, het gerucht van mijn' naam, I d. 86.

NAMMERS, maar, ſlechts, toch, toch maar, II d. 50, 113. *W. Gribb. Brill.* bl. 12, 18, 19, 20, 36, 68, *Nammers*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 6, *Nammers mar*, ſlechts maar.

NåRRE. NåRRE-GRILLEN, zotte Grillen, I d. 54. *Nårre wirck*, narrenwerk, dwaasheid, II d. 105. *Narren-rede*, *Kamph. Ps.* bl. 520.

NAUW, NAUWE, naauw, bekrompen, I d. 112. *Nauwer-ſpiſe*, bekrompen ſpijs, *M. Stoke*, IX. 741. — *Nauw*, naauwelijks, vix, I d. 42, 44, 123, 164, II d. 66, 73, 87, 99, 113. — *Nauw'*, naauwkeurig, oplettend, Bijw. I d. 217. — Superlat. *Nauſte*, de ſmalſte (weg) II d. 9.

NEA, nooit, nimmer, I d. 43, 91, 103, 111, 135, 137, 142, 164, enz. *Nea-ſlomjende*, nooit ſluimerende, I d. 182. — *Næ*, nooit, neen, nimmer, I d. 24, 34, 40, 42, 95, 97, 103. — *Næ-to-litſene*, nooit toegeloken (oog.) I d. 112. — *Maerl.* en *Stoke*, *nie*. b. v. *Maerl.* I, 4, 1, *Niene*, nooit niet. *Kiliaan*, *Nie*, i. *noyt*. *Junius*, *Never*. Vergel. *Burm. Aanm.* II, 92. Hiertoe behoort *Niewers*. Zie *Ea*. — *Neat*, niet, I d. 8; (*min az neat*, minder dan niets, I d. 97, 132.) 101; *niets*, 150, 182. — *To neat*, te niet, I d. 109. *To*

neat, I d. 108. Zie *Naet*.

NEA, nood, verdriet, gevaar, behoefte, I d. 15, 87, 110, 145. II d. 78. *Nead*, idem, I d. 40, 77, 78, 84, 97, 98, 112, 114, enz. Meerv. *Neaden*, I d. 2, 149, II d. 76. *Genit.* fing. *Neads*, I d. 147. — *Neade*, nood, I d. 200, 220. In sommige zamenspraken van later tijd vind ik *need*. Maar bij anderen *Noed*, b. v. in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 69, *Noed fen stean*. zorg voor dragen. V. d. heeft men nog *Noedlijck*, zorgelijk, gevaarlijk. Bij *Maerl.* en *M. Stoke*, is het *nood* of *noot*. B. v. *noot doen*, verdriet aan doen, *Stoke*, II, 130. IV, 1031. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 14, Noot. *Junius* in *Need*. — *Nood*, voor ongaarne, zie ald. Vergel. voorts ook *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 248, en *Wassenb. Idiot.* in *Noed*. — Zamengest. *Nead-drift*, en *Nead-drifte*, nooddruft, I d. 55, 101. II d. 73. Genit. *Nead-drifts*, I d. 129. — *Nead-drift-brea*, nooddruft-brood, d. i. zoo veel als men behoeft, I d. 203. Bij de Ouden vindt men *Nootdurft*, *Nooddurst* en *Nooddorst*. Zoo leest men bij *Maerl.* II, 427. 28, *Noddorste*, vergel. ibid. 434, 39, en *Clignett*, *Bijdr.* bl 104, Noot. — *Neaddrift-leaz*, die zonder nooddruft is, behoeftig, I d. 101. — *Nead-driftig*, nooddruftig, I d. 203. — *Nea-druwck*, nood-druk, benaauwdheid, I d. 199. — *Nead-druwckjen*, benaauwen, beklemmen, — Deelw. als bijv. N-W. *Nead-druwckjende steat*, een drukkende, beklemde, gevaarlijke staat, II d. 101. *Heemskerk*, bl. 568, Is *genood-druckt* geweest. — *Nead-holpe*, noodhulp, een helper in den nood, I d. 86, 98. — *Nea-lot*, noodlot, II d. 63. — *Nead-lot*, I d. 40. *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 152, *Noodlot*. — *Nea-leaz*, en *Nead-leaz*, noodeloos, I d. 53, 220. — *Nea-prange*, nood-prang, prangende nood, II d. 70. — *Nead-rop*, noodkreet, I d. 184. — *Naed-schik*, noodschik, noodlot, I d. 40. *Noodschikking*. *Bredero*, bl. 196. — *Nead-schickflers*, de schikgodinnen, II d. 74. — *Nea-twang*, nood-dwaug, I d. 78. — *Nea-twingd* en *Nead-twingd*, genoodzaakt, genooddrongen, II d. 75, 79. — *Nead-windig*, noodwendig, II d. 111. *Hooft*, *Ged.* bl. 122. *Noodtlijck*, noodwendiglijk, noodzakelijk, bijw.

NEAKEN, NEAKENE, naakt, naakte, I d. 94, 103, 210. *Junius*, *Naked*. *M. Stoke*, III, 1157, VIII, 1189, *Naket*.

Baardt, bl. 44, 155, *Nakent*. Verg. *Wasſenb. Idiot.* in *Nakend*.

NEACKJEN, genaken, naderen, I d. 33, 44, 120, 193. enz. II d. 59, 74, 86. *Genaken*, erlangen, asſequi, *Maerl.* II, 435, 22.

NEAMEN, noemen, I d. 14, 54, 43, 46. 48, 67, enz. Verl. Tijd *Neamde* en *Neamme*. Deelw. *Neamd* en *Neame*, I d. 79, 192. II d. 72, 89, 102, 105. — *Neamme*, naam, I d. 185. — *Neamlijcke*, namelijk, II d. 103. *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 159, *Nemen*. — *Neamjen*, noemen, II d. 63, 68, 94. *W. Gribb. Brill.* bl. 69, *Neamjen*.

NEAR, NEARE, naar, nare, I d. 70, 97, 131, 146, 156, 162, 163, 167, 198. II d. 108. *W. Gribb. Brill.* bl. 81, ſo *neer* in ſo bang. *Bijdr.* van *Wasſenb.* I, 156, *Neere gehugten*, akelige gehuchten. *Junius*, *Narrow*. *Naar* is eigenl. *benarrende*. Zie *Benearjen*. *Near-ſillig-paed-ſpoar-bjueater*, rampzalig, van 't pad-spoor afgeweken, I d. 143.

NEB, NEBCE, neb, nebje, bek, bekje, II d. 10.

NECKE, de nek, I d. 128, 139, 203. II d. 11.

NEDDJEN, bereiden, maken, machinari, comparare, ſtruere, I d. 220, *Jearm tonge' in puwl' fenn' Leage in ljeagne knett't, in nedd't, in breydjet*, overdr. voor hun tong *bereidt* een poel van lagen en bedrog. Eig. *kneedt*, *nedt*; en *breidt*. Dit *neddjen* intusſchen ſchijnt zijnen oorſprong verſchuldigd te zijn aan het oude *Neden*, *neyen*, het welk hetzelſde is met *naeden*, *naeyen*. *Kiliaan*, *Naeden* i *naeyen*, ſuere. Van *neden* komt vervolgens *nedden*, L-Fr. *neddjen*, pp. ſuere, conſuere. V. d. de *Nedding* van iets, d. i. de *naad*, waar twee ſtukken aan elkander zijn genaaid. Ook is V. d. *Nedle*, bij verzachting *Nelle*, naald, in 't Eng. *Needle*. Zie *Junius*. A. S. *Nedl* en *Nædl*. In de O. F. W. bl. 593, vindt men *Nitla*, waarvoor in het Worterb. van *Wiarda* vitieus gedrukt is *Nixla*; terwijl II d. 10, *Nirle*, *Nirlce*; voor *nitle* of *nidle*, en *nitlce*, wordt gelezen. Vergel. wat er gezegd is bij *Breydjen*. Thans *Nille*, ja zelfs *Nulle*.

NEE, neen, I d. 2, 47, 52. *Wasſenb. Idiot. Nee*.

NEERINGE, neering, nering; bedrijf, kostwinning, I d. 65. *Blijnne neering'*, eene kostwinning in het duistere; hoerery, hoerenhandel, I d. 67. De oorſprong van dit woord is *Neere* (*Kiliaan*) *Nere*, voedſel. *Teuton. Neerijng*, voeding. *Lijfnere*, alimentum, *Maerl.* I, 342, 33. I, 415, 20. II,

219, 4. *Kiliaan*, *Lijf-neeringe*, victus, alimentum, annona. *Neering* voor hoerenhandel, *Bredero*, bl. 15, 817.

NEST, een nest, I d. 68, 121, — *Nesfeljen*, nestelen, I d. 207.

NET, een net. Meerv. *Netten*, I d. 76, 143. *Junius*, *Nett*. Zie *Not*.

NEY, na, naar toe, I d. 1, 2, 4, 6, 7, 10, 13, 31, 36, enz. *Junius* in *Narrow*, *Nigh*. *Wasfenb.* *Idiot.* *Na.* — *Ney*, bijna I. d. 1. *W. Gribb. Brill.* bl. 54. — *Ney*, nabij, I d. 212. — *Ney*, naderhand, I d. 12. — *Neye*, na of naar de, I d. 31, 57, 82, 106. — *Neyer*, nader, II d. 52, 54, 110. O. F. W. *Nyaer*, *Nyer* en *Nier*. Hiervan *Niaar-* of *nyercaep*. Zie *Wasfenb.* daarvan *Idiot.* in *Niaar*. — *Naer*, na, dicht bij een, *M. Stoke*, VIII, 72. — *Neyste*, de naaste, I d. 42, 104, II d. 71, 105, *Neyften*. *Hoeufft*, aanmerk, bl. 148. *Junius*, *Next*. *Neyfte by*, ten naaste bij, I d. 231. — *Neyst-leste*, naastlaatste, II d. 44, 48. — *Ney-dien*, nadien, II d. 67, 80. — *Neyerhân*, naderhand, II d. 44. — *Ney-mels*, namaals, I d. 66, 102, II d. 114. — *Ney-boerr'* een nabuur, I d. 164, 167, 172. *Teuton.* *Nabur.* *Junius*, *Neighbour.* — *Ney-boerte*, nabuurt, naaste gebuurte, nabuurfchap, I d. 166. *Teuton.* *Naberfchap.* — *Ney-folgjen*, navolgen, II d. 101. Verl. Tijd en Deelw. *Ney-folge*, II d. 78. — *Ney-folger*, een navolger, opvolger, I d. 98. — *Ney-gâlljen*, achterna weenen, of fchryen, I d. 91. — *Ney-gean*, nagaan, navolgen, I d. 96. — *Ney-jaen*, nageven, te laste leggen, I d. 7. — *Ney-kijckjen*, nazien, na-oogen, I d. 52. *Ney-komste*, nakomst, nakomelingen, I d. 125. — *Ney-litten*, nalaten, II d. 75. — *Ney-fiet*, nazaad, nagellacht, I d. 90. — *Ney-fizzen*, nazeggen, I d. 112. — *Ney-fmeytfe*, de nafmaak van iets, II d. 88. — *Ney-team*, nakroost, nagellacht, I d. 148. — *Ney-flyppjen*, naslepen, II d. 88. — *Ney-tinsfen*, het nadenken, de nagedachtenis, I d. 4. II d. 75. 't *Nagedenk*, *Kamph. Ps.* bl. 187. — *Ney-tinsfjen*, I d. 152. — *Neyerjen*, naderen, II d. 85. *Naerde*, naderde, *Maerl.* I, 30, 51.

NEYLLE, een nagel, klaauw, I d. 225, II d. 5. — *Neyl-breek*, een nagelbreuk, I d. 78. — *Neylljen*, nagelen, zie *Lob-neylljen*. Verl. Tijd en Deelw. *Neylle*, II d. 85. Zie ook *Trogneylljen*. *Junius* *Nail*.

NIERE, een nier, I d. 217. *Junius*, *Reines*, a Lat. *renes*,

en dit door omzetting van letters *Nieren*. — *In nierre* beteekent in Friesl. nog ook een *adder*. In 't *Libb. fen A. Ysbr*. bl. 64, *Trye grouwe nierren*. *Adder*, *nadder*, *nierre*. *Kiliaan*, *Nater*, *nater-slanghe*, natrix, hydrus.

NIFT, eene Nicht. II d. 56, 74, 77, 78, Meerv. *Niften*, II d. 74, 77. *Bredero*, *Nift*, bl. 308, 319, 768. Zie *Huydecoper* op *Stoke*, X, 341. *Junius* in *Niece*.

NIJD, NIJDE, de nijd, haat, wraakzucht, I d. 58, 61, 149, II d. 100. - *Nijdig*, nijdig, afgunstig, I d. 125, 127. - *Nijdigheyte*, nijdigheid, II d. 94. *Stoke*, *met nide*, vijandelijk, VII, 895. *Nijtspele*, gevecht, vijandelijke aanval, idem, I, 37. VII, 798. - *Nijddjen*, nijden, benijden, afgunstig zijn, I d. 18, 20. - *Niden*, spotten, bespotten, verachten, *Stoke*, VI, 927. *Nijdde dit en spotte*, *Maerl*. I 269, 48. - *Nijd-toscken*, nijd-tanden, I d. 204, Dearse oer my *nijdtoscken* knerssje gear, daar zij over mij, uit nijd, op hunne tanden knersen.

NIJGHEYD, nieuwheid, nieuws, bevreemding, I d. 68, 69. *Bredero*, bl. 798, *Nieuwigheyt*. Zie *Wasenb. Idiot*. Dit woord is vervolgens door de schielijke uitspraak zamengetrokken in *Nijgit*, b. v. *omme Nijgit! W. Gribb. Brill*. bl. 4 en 68, d. i. uit *nieuwsgierigheid*, en *om de aardigheid*, *zeldzaamheid*. *Libb. fen A. Ysbr*. bl. 3, en 57, *gien nijget er oon habbe*, vermaak, genoegen, lust of trek tot iets hebben. — Zie *Ny*.

NIJSKES, kort geleden, flus, vindt men niet bij G. J. maar in 't *Libb. fen A. Ysbr*. bl. 43, Het hab ik der *nijskes* te pal west. Bij verkorting is het ook *Nijz*, dat bij G. J. I d. 49, II d. 48, 113, en in *W. Gribb. Brill*. bl. 58, *nieuws* beteekent, maar elders, en in de zamenleving zoo veel is als 't voorgaande *Nijskes*. Vergel. *Wasenb. Idiot*. bl. 118, en wegens *nijgheyt*, bl. 65. — *Nijz-gierige*, nieuwsgierige, I d. 49. *Nijz-gierigheyt*, I d. 68. Zie *Ny*. — Nog kan men hiertoe brengen *Nijlick*, zonderling, zeldzaam, vreemd, I d. 33, 49. Bij *Hooft*, *Ged*. bl. 405, *Nieuwlijk*. Vergel. *Wasenb. Bijdr*. II, 8. In deze woorden, is de X in IJ overgegaan, waarvan meer voorbeelden worden gevonden, b. v. *Lyen*, Deelw. *Lijn*, *Lijnne*.

NIJP-TANGE, een nijptang, I d. 101. *Junius* in *Nipp*.

NIJTGJEN, spotten, benadeelen, verachten, I d. 169, 184, 204. Zie *Gluwp-nijtgjen*. Het grondw. is *Nijd*, of *nijt*,

gelijk de Ouden schreven. V. h. komt *nijddjen*, dat wij reeds hebben gemeld, en *Nijtgjen*, of *nijtjen*. Het oude *neten*, *nijden*, verklaart *Kiliaan*, door obtundere clavum, affigere clavum, et ab altera parte stricte figere, Het verkleinw. *Netelen*, eig. *sprikkelen*, *steken*, *stooten*. Vervolg. *met netelen steken*. Eindel. ook op *andere manieren mishandelen*. In Friesland wordt dit woord, en *Nijtlig*, van stooterige ossen, en stieren gebruikt, doch ook menigmaal in de laatstgem. beteekenis. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Nietelen*, *Nietelig*.

NIMMEN, nemen, I d. 3, 42, 143, enz, enz. In de *Bijdr.* van *Wassenb. Nemmen.* — Verl. tijd *Naem* en *Noam*, zie ald. Deelw. *Nimd*, II d. 45, 54, 76, 78, 79, 87, 111. In de *Bijdr.* van *Wassenb.*, I. 164, *Nomd*, dat nog zeer gebr. is in Friesl. en zoo ik mij niet bedrieg, ook *nómn*.

NIMMEN, niemand, I d. 3, 4, 8, 36, enz. A. S. *Neoman*.

NIN, geen, I d. 3, 4, 5, 9, 12, 13, 18, enz. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 159, 164, *Nen*; doch bl. 140, *nin*. Dit is in latere stukken overgegaan in *Gien*, b. v. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* En dit stemt met de tegenw. doorgaande spelling wel overeen. *Ninter*, niemand, geen, I d. 37, 59, 63, II d. 87, 90, 112. *Ninter-tijd*, ten geenen tijde, I d. 97, II d. 73, 77, 93. *Ninter-tijds*, II d. 71. *Nin-tijd*, I d. 169. *Ninter-stuwne*, idem, II d. 53, 55, 56, 92, 93. *Nint're-stuwn*, I d. 87. — In de O. F. W. *Nintera*, en *Nentera*. Bij *Gabbema*, Verh. v. L. bl. 106, *Nentra* en *nijntra*. — *Ninfinz*, geenzins, II d. 90, 95, 109, 116. — *Nin-quea-tinckjende*, geen kwaaddenkende, onnoozel, onschuldig, I d. 98. — *Nin-quea-tinckert*, idem, I d. 158.

NJOE, of NJUE, goedheid, gunst, genegenheid, liefde, I d. 111, 179, 182, 184. II d. 48, 53, 64, 67. — Vreugde, genoegen, I d. 92, 148, 181, 185, 198. II d. 57, 116. — begeerte, zucht, verlangen. I d. 19, 93, 172, II d. 101, 107. *Mey njue*, gewillig, II d. 116. — hoede, bescherming, bewaring, I d. 146. *Njoede*, bescherming, hoede, II d. 49. — *Njoeheyt*, goedheid, I d. 198. — *Njoeder*, een beschermer, behoeder, I d. 124. — *Njue-bejearte*, goedheid, gunst, I d. 205. — *Njue-drifte*, liefdedrift, II d. 80. — *Njue-drieuwinge*, idem, II d. 69. — Zie *Herts-njue*, *Rest-njue*, *Siel-njue*. — *Njue*, Bijv. N-W. aangenaam, liefelijk, I d. 120.

NJOET, tam, mak, bedaard, I d. 53, 88, 228. *Njuet*, I d.

108. — Bijw. *langzaam*. bedaardelijk, I d. 33. Zie *Waesenb. Idiot. Njeut.*

NJOER, boos, kwaad, norsch, I d. 13; *Njuer*, idem, I d. 31. II d. 62.

NJUEGGEN, negen, I d. 89, 166, 216, 229. *Njoeggen*, II d. 11. — *Njueggende*, de negende, I d. 140. — *Njoegende* en *Njoegenste*, idem, II d. 12. — *Njoegentien*, negentien, II d. 11. *Njueggentjiende*, negentiende, I d. 193. II d. 54, 56. — *Njoegentiende*, en *ste*, II d. 13. — *Njoegentig*, negentig, II d. 12. *Njuegentigste*, negentigste, I d. 144. *Njoegentigste*, II d. 13. — Zamengest. *Njueggenduwbbeld*, negendubbeld, I d. 4. Zie *Tnjueggentigste.*

NJUENCKE, nevens; jegens, tegen, I d. 8, 20, 21, 89, 92, 101, enz. *Maerl.* II, 191, 70, *Gode beneven*, tot God of in de tegenwoordigheid van God.

NOAG, genoeg, I d. 68, 70, 175, 190. II d. 53, 66, 71. *Noagh*, I d. 40, 51, 159, II d. 45, 113. A. S. *Genoh. Junius*, *Enough. Clignett*, *Bijdr.* bl. 169, Noot, *Genoech*, *gnoech. W. Gribb. Brill.* bl. 48, 77, *Noog.* — *Noagsum*, genoegzaam, II d. 63. — *Noagjen*, genoeg hebben, vergenoegd zijn, II d. 58, 100. Vergel. *Bruining*, *Sijnonijm.* I, 142.

NOAM, nam, I d. 4, 30, 35, 41, 71, enz. Verl. Tijd van *Nimmen.* Zie *Naem.*

NOARD, NOARDE, noord, I d. 61, 89, 91, 138, 215, 227. *Hamoonius*, Fris. fol. 40, *Nordera oord.* — *Noardsche*, noordsche, I d. 90. — *Noard-lân*, het Noorden, I d. 68.

NOAZ, de neus, I d. 67, 97. — *Bredero*, bl. 282, *Noos. W. Gribb. Brill.* bl. 8, 41, ook *Noos. Maerl.* I, 308, 14, *Nese. Teuton. Nase. Junius*, *Nest*, *Nose.* Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 99. — *Noaz-wijz*, neuswijs, I d. 61. *W. Gribb. Brill.* bl. 78, *Nooswijs.* Zie *Trognoazjen*, *Trognoaseljen. Junius*, *Nuzsle.* O. F. W. *Noes.*

NOATIG, NOATIGE, bedaard, geschikt, ingetogen, I d. 48, 88. — Van *Noat*, tonus, nota. *Teuton. Note*, wijse in den sangh, tonus, nota. Dus eigenl. *Toonvast.*

NOCHT, genoegen, geneugte I d. 2, 8, 45, II d. 68, 82, 87, 95. *Nochte*, II d. 92. Meerv. *Nochten*, II d. 88, 89, 106, 107, 116. — *Nochlijck*, genoeglijk, I d. 5, 7, 12, II d. 114. — *Nochlijckheyte*, genoeglijkheid, II d. 88, 90, 111,

114. — *Hooft*, *Ged.* bl. 177, *Genucht Maerl.* I, 160, 11, *Genouchte.* In eene zamenst. vind ik *Noft*, waarvan *Noflijk* nog zeer bekend is in Friesl. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Nocht* en *Noglijk.* — Zie *Noeyen*, *Nuwgjen.*

NODE, ongaarne, onwillig, vindt men niet bij onzen Dichter, maar bij *M. Stoke* II, 1002. Vergel. IV, 1492. *Maerl.* II, 302, 19. — Bij zamentrekk. *Noo*, *Bredero*, bl. 186, *Kamphuijzen*, *Ps.* bl. 579. — *Noy*, *Broer Corn. Serm.* II bl. 66. — De Compar. *Nôder*, onwilliger vindt men bij G. J. II d. d. 113. — *Heemskerk* bl. 279. *Cats*, I, 257, b. Zie *Weiland.*

NOEIJEN, neurien, zingen, I d. 104. Zie *Nuwre.*

NOEYEN, vergenoegen, II d. 90, 96. — *Kamph. S. R.* bl. 97. *Noegen. Hooft*, *Ged.* bl. 306, Mij *noeght* wel *aan* mijn rijk. *Baardt* 383. *Genoeghen aan* de plaats. Zie *Nuwgjen.*

NOG, NOGH, nog, noch, adhuc, nec, I d. 3, 4, 56, 62, enz. *Nogge*, I d. 37, 73, 95, 110, 115, 118. In de *Bijdr.* van *Wassenb.* I, 164, met een ontkennend woord er op volgende, *Nog ek nen*, noch ook geen. Ibid. bl. 166, *Nog ek net*, noch ook niet. Bij de Ouden werden *Noch*, nec, en adhuc, telkens verwisseld, doch men vindt voor 't eerste ook bij verkorting *No.* Zie er een voorbeeld van bij *Bilderdijk*, uit een oud fragment, T. en D. Verscheid. III, 151. In de O. F. W. vindt men ook *ner* voor *nec*, b. v. bl. 12, 15; *Naet* — seq. *ner.* Bl. 31, *Neen* seq. *ner.* Bl. 170, *Nen*- seq. *ner.* Bl. 39, *Ne*, seq. *ner.* Soms staat het alléén gelijk ons *Noch*, b. v. bl. 59. Dit zij, voor deze plaats, hiervan genoeg. Vergel. *Weiland.*

NOLCK, NOLCKE, goed, braaf, hupsch, in staat, geschikt, bekwaam, II Sneld. bl. XXXII. I d. 66, 86, 88, 102, 131, 137, 158, 162, 172, 176, 200, 208, 228. II d. 53, 88. Superl. *Nolckste*, de beste, braafste, II d. 45, 100. — *Nolckheyte*, geschiktheid, bekwaamheid, II d. 47.

NOMMEL, NOMM'LE, gepast, geschikt, bekwaam, opregt, Voorr. XXX. I d. 66, 88, 176, 228. — Superl. *Nommelst*, braafste, beste, I d. 17, II d. 100. — *Nommelheyt*, opregtheid, braafheid, II d. 68. — *Nommelijckheyte*, geschiktheid, behendigheid, II d. 47. Men vindt deze twee laatste woorden, *Nolck* & *Nommel*, bijna telkens in den zelfden zin vereenigd: een bewijs van derzelver bijna gelijke beteekenis. Misschien is dit verbonden met het Lat. *Nobilis.*

NOT, een Net, I d. 98, 123, 149, 203. II d. 88. Zie *Net.*

NÓT, (it) koorn, veldgewas, graangewas, I d. 69. O. F. W. bl. 52, 329, *Noth*, Zie ald. de Noot. In de *Burkerij*, bl. 2, *Noot*, voor *veldvruchten*. Bl. 22. *Siednoot*, zaay-koorn.

NU, nu, I d. 4, 6, 8, 10, 12, 16, enz. Zoo ook in de *Bijdr.* van *Wassenb.* en *W. Gribb. Brill.* — *Junius*, *Now.* Elders vind ik ook *Nou*, en dit ftemt volkomen overeen met de tegenw. uitfpr.

NUMMER, nimmer, I d. 1, 41, 50, 56, 119. *Van der Veen*, *Zinneb.* bl. 24, 40, ook *Nummer.* Als mede *Huygens*, bl. 104. *M. Stoke*, V, 422, *Nummermere.* Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 16.

NUTTIGJEN, nuttigen, II d. 73, 112. Zamengetrokk. *Nutgjen*, I d. 220 II d. 67. Verl. Tijd, en Deelw. *Nutlige*, *genuttigd*, II d. 75. *Nutge*, nuttigde, I d. 166, II d. 81, *Nutge*, genuttigd, II d. 90, 91. *Teuton.* *Nutten*, in coeren. *Kiliaan*, *Nutten*, uti, frui, potiri. Voorts vindt men het bij meest al de Tijdgenooten des Dichters, en bij de Ouden. — *Nutte*, nut, genot. I d. 89. *Hooft*, *Not*, *Ged.* 15, 54. *M. Stoke*, *Nutscap*, I, 729. — *Nutheyte*, nuttigheid, I d. 91. — *Nuttlijks*, nuttigs, II d. 45. *Nutte*, dienstig, nuttig, *Melis Stoke*, VIII, 1150. Zie *Genietjen.*

NUWRE, neury, zang, vrolijkheid, I d. 221. Zie *Noerjen.*

NUYNTJEN, neurien, zingen, fpelen, I d. 22, 104, 153. Verl. Tijd *Nuyntte*, zong, *neuride*, I d. 96.

NUYSCKJEN, langzaam, wandelen, kuyeren, gaan, I d. 53. — *Nuysck-bestjoeren*, het traag of loom beftieren; traagheid, loomheid, I d. 74. — Tegenw. gebruikt men er voor *Nesch*, lui, loom, langzaam, b. v. *in nesche faem*, een luije meid. Ook in Noordholland gebr. *V. d. Veen*, bl. 448, *Neske-bol.* A. S. *Nese*, *Hnesc*, mollis, tener, effeminatus. Zie *Junius* in *Nescook.* Vergel. *Weiland*, in *Nesch.*

NUYT, **NUYTCE**, een Noot, nootje, II d. 10, 11.

NUYVERHEYTE, nijverheid, naarstigheid, II d. 88. Zich *nijver* geneeren, *Hooft*, *Ged.* bl. 116. *A. M. Schurman*, *Eucler.* Bl. 121, Neerstig en *Nuiret.* En bl. 149, *Nuiverheit* en werklijkheit. — Tegenw. gebruikt men ook in *Friesland* *Nuver*, voor *zeldzaam*, *zonderling*, b. v. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 4, *dat kaam ik ris nuver ta witten.* Onder aan de bl. wordt het door *aardig* verklaard.

NY, NYE, nieuw, nieuwe, I d. 54, 85, 91, 114, 195. II d. 74, 90, 113. — *Superl. Nyst*, II d. 9. *Op ny*, II d. 105, ond. *Wasfenb. Bijdr.* I, 168, *op ny*, op nieuw. Doch ald. bl. 161, 165, heeft men *Nie.* Zoo als bij *Bredero*, bl. 298, en 735, op een *Nie. Junius*, *New.* — Zamengest. *Ny-fcheppen*, *Ny-fchepp'-ne*, nieuw-gefchapen, I d. 208. — *Ny-weer-bern*, op nieuw herboren, I d. 116. — *Ny-jier*, nieuwjaar, II d. 44.

O.

OAFT, ooft. *Oaft-moanne*, ooftmaand, II d. 51.

OALJE, olie, I d. 58, 175, 207. Zie *Oaljen.*

OARLôGE, oorlog, II d. 104, 113. *Maerl.* I, 59, 81; I, 183, 39, *Orloge.* Doch in de *Bijdr.* van *Wasfenb. Oorlog.*

OARLOAVE, geoorloofd, II d. 86. Deelw. van *Oarloafjen. Maerl.* I, 180, 29, *Gheorlovet. Dezelfde* I, 182, 53, *Orlof. Afegab. Wrlowa*, bl. 37. *Hooft*, *Ged.* 304, *Oorlof nemen*, d. i. affcheid nemen.

OAR, een ander, I d. 63, 190, enz. *Oar*, *oare*, ander, andere, I d. 1, 2, 14, 15, 19, 20, enz. *Oarz*, anders, I d. 3, 33, 44, enz. *Aers nogh aers*, *Starter*, *Jan Zoetek.* bl. 8, 9, *Huygens*, bl. 140. *Bredero*, bl. 148, 272, 342, 790. — *Oor*, *oore*, in de *Bijdr.* van *Wasfenb.* en *W. Gribb. Brill.* — *Oarfinz*, anderzins, II d. 78. — *Oarde*, de andere, de tweede, I d. 49, 86, 93, 127, II d. 47. *Kiliaan*, *anderde. Hooft N. H.* bl. 541, *d'anderde* handt. *Wasfenb. Idiot.* in V. *Junius*, in *Other*, *Another.* M. G. *Anthar.* V. h. ons *ander.* — Zamengest. *Oare-heyte*, Grootvader, I d. 4. *Kiliaan*, *Oor-aene*, vet. abavus. *Oor-aen-heere*, Proavus. — *Oar'-weys*, elders anders, I d. 122. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* leest men bl. 54, 55, veel meer met de Tegenw. fpelling overeenkomftig, *Orre-wey.* Want men fpreekt het thans uit, zelfs bij verkorting, *orr'-wey* - *Orwei*; doch *Orreheit*, *Orremem*, volledig.

OARDELJEN, oordeelen, II d. 109. — *Oardel*, oordeel, II d. 78. Zie *Ordel.* Thans fpreekt men *Oordeel*, doch met zachtere drukking op de vocalen.

OCH! och, ach! I d. 16, 22, 40, 58, 95, 153; enz.
OEFFENJEN, oefenen, II d. 101. *Teuton. Oeffenen*, *oeven*. — *Oeffninge*, oefening, II d. 104, 105.
OER, over, I d. 6, 21, 39, enz. *Oere*, overde, I d. 2, 4, 51, 62, enz. — boven de, I d. 5, 122. — In de *Bijdr.* van *Waasenb. Oer*, *uur*; I 154, 163, en 155, 158, 159. *W. Gribb. Brill.* bl. 10, *Ouur*; 17, 29, *Uwr*; 13, en 78, *Oer*, enz. — *Oer in oer*, over en over, d. i. in alle opzigten; geheel, geheel over, I d. 52, 107. Zamengestelde in de beteekenis van *over*: *Oeral*, overal, I d. 3, 7, 39, 60, enz. — *Oer-blieuwen*, overblijven, Deelw. *Oer-bleauwn*, II d. 68. *Oer-bljeuwfille*, overblijfsel, II d. 99. — *Oer-beck*, overrug, d. i. rugwaarts, achterwaarts, achter-uit, I d. 87, 139, 143, II d. 86, 89, 93, 101. — *Wrbeck*, O. F. W. *Gabbema*, *Afscgab.* bl. 123. Zie *Beck*, rug. Hier van schijnt te komen *Bachten*, retro. *Kil.* vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 574, Noot. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 76, vindt men *te bek falle*. — *Oer-bly*, *oer-blye*, oververblijd, zeer blijd, I d. 106, 152. — *Oer-boadig*, overbodig, overvloedig, Voorr. XXXI. II d. 45. *Oer-boadigste*, superl. II d 58. *Hooft*, *N. H.* bl. 65, 66, 83, enz., *overboodig*; Bl. 66, *overboodigheit*. — *Oer-bringen*, overbrengen, I d. 164. — Doorbrengen, I d. 96. *Oer-brommjen*, overbrommen; overtreffen, I d. 83. — *Oer-buwnig*, overbondig, zeer bondig, I d. 149. — *Oer-dauwjen*, overdauwen; overstorten met zegeningen, I d. 121, 173, 208. — *Oer-djoer*, overduur, zeer duur, I d. 200. — *Oer-drippen*, over laten druipen, overstorten, Deelw. *Oerdript*, I d. 121. - *Oer-dadig*, overdadig, zeer wel, Bijw. II d. 43. - *Bredero* gebruikt *overdadigen moyen knecht*, voor *zeer schoon*, bl. 17. *Overdadigen genoeglijcken prater*, bl. 300 *Overdadige moye*, bl. 748. *Overdadig vet*, 755. In de *Bijdr. van Waasenb.* I, 161, *Oerdaadige Groptschens*, Bijv. N-W. zeer groote trotschheid. Ibid. 151, *Oerdadige lasten*, te groote, te drukkende lasten. *W. Gribb. Brill.* bl. 13, *Oerdadige wol*, Bijw. zeer wel. Maar *Overdadegh* beteekent bij *Maerl.*, slecht, oudeugend, misdadig, I, 401, 8. II, 380. 8. Bij onzen Dichter vindt men *Oerdiede*, voor 't gebruikelijke *overdaad*, luxuries, II d. 105. Doch *Hooft*, *N. H.* bl. 581, gebruikt pleegers van al zulke *overdaaden*, d. i. wandaden, misdaden. *Melis Stoke*; VI, 1104,

en *Maerl.* I, 74, 34; I, 194, 16; II, 329, 42, waren hierin reeds voorgegaan. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 231, Noot. - *Oer-dægjen*, overtreffen, II d. 67, Eigenl. overdagen, overschijnen. - *Oer-ditfen*, overdekt, I d. 132, II d. 81. Deelw. van *Oer-deckjen.* - *Oer-dròvig*, over- d. i. zeer droevig, I d. 15. - *Oer-dwealsch*, overdwaalsch, buitensporig, spoorloos, I d. 52, 129, 227. *Hooft*, *N. H.* gebruikt het voor *trotsch* bl. 535. *Ged.* bl. 25, 33. Dezelve gebruikt *N. H.* bl. 5, *overdwaalsheit*, meer voor *weelde* en *verkwisting*, dan voor *trotschheid. Overdwaelsch* gebruikt *Baardt*, Deugd-sp. bl. 31, 55, 176, voor alles wat *buitensporig* is, *trotsch*, *hoofsch*, *gemaakt.* Trouwens het is ook zamengest. uit *over* d. i. *ver*, en *dwalen*, en beteekent eigenl. *van 't regte spoor gedwaald.* - *Oer-dwelmjen*, overdwelmen, d. i. in *verwarring*, *verbijstering*, *brengen*; *van 't stuk helpen*, II d. 72. - *Oer-dwerz*, Bijw. eig. *dwars*, *schuins*, *van ter zijde*, II d. 94. vervolg. *averegts*, *verkeerd*, *onbescheiden*, I d. 133, — *Oer-dwerz sette* (de *schonk.*) I d. 211, 227, den voet dwars zetten, vooral om iemand te laten tuimelen. *Over dwers* gluiren, *Hooft*, *Ged.* 123. *Cats*, I, 190, a. *Huijgens*, bl. 86. *Over dweers zien*, *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 82. *Bredero*, bl. 432, *over dwars.* - *Oer-eagjen*, overzien, I d. 145. *Kamph. deur-oogen*, bl. 5, *Ps.* - *Oer-eyn*, over einde, om hoog, opwaarts, I d. 29, 57, 113, 116, 144, 151, 169, 181, 201. *Land tegen land over einde hitsen*, *Hooft*. *Ged.* 245. *Het woud over end zetten.* Idem, bl. 159. *Zij holp korinthen over eijndt*, Idem. bl. 312. - *Oer-eyd-tijnjen*, Eig. over-eggen, met de eg het Land overploegen, Fig. bedillen, berispen, belasteren, door alles namelijk uit zijn verband te scheuren, Voorr. XXX. *Overeggen* gebruikt *Baardt*, bl. 351. - *Oer-fâllen*, overvallen, verrassen, II d. 88, 103, 117. - *Oer-fervjen*, oververwen, met den kwast overstrijken; bedekken, Deelwoord *Oer-ferve*, overdekt, bedekt, overstreken. - II d. 71, *Oer-fjuechten* en *Oer-fjoechten*, oververchten; al vechtende overwinnen: overwinnen, overweldigen, I d. 117; overvallen, aanvallen, benaauwen, I d. 168. *Hooft*, *N. H.* bl. 366. Den vijand met voordeel *overvechten.* *M. Stoke* IV, 346, *Doorvochten*, overwonnen. *Afegab. Ovir fjuchta*, bl. 287. In

de O. F. W. *Bi-fjuchta*, bevechten, en betrappen, overvallen. - *Oer-flean*, overvliegen, overtreffen, II d. 53. - *Oer-floede*, overvloed, I d. 73, 129, 193, II d. 91. Meerv. *Oer-floeden*, I d. 117. *oer-floedig*, overvloedig, I d. 3, 6, 43, 163. Compar. *Oer-floediger*, II d. 67. *Oer-floede-fol*, tot overvloeyens vol, zeer menigvuldig, talrijk, I d. 176, 224. - *Oer-fochtgjen*, overvochtigen; uitstorten over iets, overdr. I d. 168, *Oor-fochtjen*, I d. 212. *Kamph. Bevochten*, *S. R.* bl. 357, 365. *Ps.* bl. 182. *Door-vochten*, Idem, *S. R.* 430. *Oer-fol*, overvol, zeer vol, I d. 135. - *Oer-gapjen*, overgapen, bedreigen, dreigen te verblinden, overdr. I d. 149. - *Oer-gean*, overgaan, te boven gaan, overtroffen, I d. 73. - *Oer-getten*, overgoten, I d. 72, 202. - *Oer-gleddjen*, overgladden, overzien en verbeteren, I d. 46. - *Oer-glippen*, overglippen, overglijden, I d. 105. - *Oer-gjealpjen*, overstroomen, I d. 123, 153. *Oer-gjolpp'*, overstelping, verrassing, overstorting, I d. 201. *Oer-gong*, overgang, II d. 86. - *Oer-goune*, overguld, verguld, fig. vleyende, v. de lippen, I d. 101. *Oer-goune* (*pinne*) fig. voor fraaije, uitnemend schoon schrijvende, II d. 53. - *Oer-great*, overgroot, zeer groot, I d. 122, 148, 188, enz. - *Oer-grymme* (*mey fljoer gelaet*) met een norsch gelaat vergramd, grimmig, als met een grijns over het gelaat bedekt, I d. 87. - *Oer-haed*, I d. 228. *Hooft*, *Ged.* 375, *Overhoofd.* - *Oer-haed-floack*, een Konings scepter, staf, I d. 228. - *Oer-hân*, de overhand, I d. 101. - *Oer-handigjen*, overhandigen, II d. 51. - *Oer-heer*, opperheer, I d. 120, 139, 150, enz. Zoo vindt men *Overheer*, bij *Cats*, I, 173, c. 189, b. *Marnix R. B.* fol. 154. *Bredero*, 163. *Idsinga*, *Staatsr.* bl. 331. Ja bij *Hooft* zelfs *over-vrouw*, *Ged.* 372. — *Oer-heeren*, overheeren, I d. 185. *Oer-heerschinge*, II d. 64. In de *Bijdr.* van *Wasenb. Oerheerde*, I 161, *Uurheerde*, ibid. 163. — *Oer-huynigjen*, (sic) met honig overstrijken, en daar door even als met een kleed bedekken, fig. verschoonen, bewimpelen, II d. 74. Verzoeten, aangenaam maken, I d. 39, 101. *Bredero*, bl. 743, *behoonigen*. *Hooft*, *Ged.* 146, *verhonigt* met venijn. — *Oer-jaen*, overgeven, overleveren, I d. 21, 228. II d. 64, 69, 78, 89, enz. — *Oer-jaen*, overgeven, braken, II d. 102. — *Oer-juwne*, overgegeven, boos, slecht, I d. 94, 98, 101, 145. *Hooft*, *Ged.* bl. 376, *Over-*

geven, ten dienste van het hoog geslacht van Nassau, in een goeden zin. En *Overgevenheit*, Idem N. H. bl. 95. — *Oer-jietten*, overgieten, I d. 48. — *Oer-ijen-kommen*, overeenkomen, II d. 50. *Oer-yen-bringen*, over een doen komen, II d. 104. *Oer-yenkuwdingen*, overeenstemmingen, overeenkomsten, zamenzweringen, II d. 89. *Overeèn*, gezamelijk, *Maerl.* II, 159, Noot. Coll. 160, 58. — *Oer-kijtsjen*, overtreffen, I d. 85. Zie *Keatsjen* en *Kijtsjen.* — *Oer-klaeyen*, overkleeden, I d. 116, 225. — *Oer-knoeyste*, met knobbels bezet, begroeid, I d. 67. — *Oer-kliemjen*, bemorsen, bevuilen, Fig. bedillen, berispen, Voorr. XXVIII. Zie *Kliemen.* — *Oer-koayen*, overkaauwen, herkaauwen, Fig. overdenken, herdenken, overwegen, I d. 119, 190, II d. 109. Verl. Tijd *Oer-koayde*, en *Oer-koage*. Deelw. *Oer-koayd*, I d. 190. — *Oer-koage*, Voorr. XXVIII. *Oer-koaying*, overdenking, I d. 179. *Oer-koay*, I d. 209, 218. — *Oer-kolpp'*, Deelw. van *Oer-kolppjen*, eig. met golven overdekken, overstorten, vervolg. overstorten, overdekken, in 't algemeen, I d. 201. *Kamph. Ps.* bl. 252, *Over-golven. Kiliaan*, *Kolp*, sinus maris; thans *Golf. Junius*, *Gulf.* Zie *Bruining*, synonym. II, 303. Aanverwanten in beteekenis zijn *Oer-gjolppjen*, — *Oer-stjolppjen.* — *Oer-kommen*, te boven komen, overkomen, II d. 80. overvallen, verrassen, I d. 166. Deelw. *Oer-komd.* In Friesland zegt men ook nog: *Hij is oerkomd; in oer-komde dogeniet. Baardt overkomen*, *onverlaets*; bl. 376. — Voor verkrachten, vertrappen, *Hooft*, *Ged.* 150, wilt twijfflen niet oft hij 't ontzich van eer en deught heel *overkomen* zij. — *Oer-kreftigjen*, overwinnen, te boven komen, II d. 69. — *Oer-kreftgjen*, kracht geven, met kracht bedeelen, I d. 156. *Oer*-in *uwt-kreftgjen*, van kracht berooven, II d. 92. T. K. verkrachten en uitmergelen. — *Oer-kreftinge*, verkrachting, overheering, dwang, II d. 81. — *Oer-kreftig*, overkrachtig, zeer krachtig, I d. 132, 159. *Kamph. Ps.* bl. 300, In schaeuw des doods, verslagen, *met ijzers overkracht't*, d. i. met ketens overladen. Bl. 410, Die de *overkrachte* helpt aan recht, d. i. overheerde, verslagene. *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 136, Als de gramschap hem *verkracht*, d. i. overheert. — *Oer-laeden*, en *Oer-laedgjen*, overladen, bezwaren, overhoopen, I d. 143, 167. II d. 95. *Kamph. Ps.* 313, ontslaasde hij haer *verladen*,

nekken. *Stoke* is reeds *Kamph.* voorgegaan, IV, 854. IX, 12. — *Oer-lang*, over lang, I d. 35, 118. — *Oer-ljeafste*, allerliefste, I d. 9. — *Oer-ljeachtjen*, verlichten, licht over verspreiden, I d. 222. — *Oer-lest*, overlast, I d. 81, 110. — *Oer-lestjen*, beladen, overlast doen, benadeelen, I d. 96, 106, 181. II d. 70. *Fortman*, Taalk. Aanm. bl. 20. Deelw. *Oer-lestge*, de verdrukte, I d. 142. — *Oer-ljeappjen*, overslappen, overgaan. II d. 112. — *Oer-lilck*, over leelijk, zeer l. I d. 160. — *Oer-ljjne*, overleden, II d. 54. Deelw. van *Oer-lyen*, overlijden, I d. 40, 42, 43. — *Oer-lizzen*, overleggen I d. 227. — *Oer-ljeuwerjen*, overleveren, II d. 70, 73, 76, 92, 105. — *Oer-lockig*, over gelukkig, I d. 96. — *Oer-lock-sillig*, hoogst-gelukzalig, I d. 196, 229. — *Oer-lochtigjen*, overgieten, I d. 125. — *Oer-loftigjen*, bevochtigen, I d. 175. — *Oer-miette*, overmaat, I d. 228. — *Oer-miettene*, boven mate, overmatig, geweldig, Bijw. II d. 67, 68, 80, 111. *Oer-miett'ne kjeald*, overmatige, geweldige koude, II d. 85. — *Oer-mietlijcke*, bijw. Idem, II d. 65. — *Oer-mierckjen*, opmerken, in overweging nemen, gadeslaan, II d. 107. *Cats*, I d. bl. 412, b. *Hooft*, *N. H.* bl. 74, nazien, *overmerkt*, en gebeterd — *Oer-mijld*, over, d. i. zeer mild, I d. 105, 161, 178, 208. — *Oer-mijmerjen*, overmijmeren, overdenken, II d. 75. — *Oer-mits*, overmits, dewijl, vermits, I d. 36, 39, 40, 41, 61, 63, enz. *Bilderdijk*, T. en D. Verscheidenh. III, 59. — *Oer-mocht*, overmogt, overwonnen, I d. 171, 229. *Overmogen*, *Kamph. Ps.* bl. 367. — *Oer-moed*, overmoed, trotsehheid, I d. 214. Genit. *Oer-moeds*, I d. 86, 158, 204. — *Oer-moedsch*, hoogmoedig, trotsch, I d. 97. *M. Stoke*, II, 823 en 1353, *Over-moede*. *Kamph. Ps.* bl. 39, *Overmoedigheit*. *Hooft*, *N. H.* bl. 194, uitgelatenheit en *Overgemoedt*. *Ürmode*, *Afegab.* bl. 103. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 218, Noot. — *Oer-mbye*, zeer schoone, II d. 66. — *Oer-molckne*, overmolken, verzadigd, eig. met melk, I d. 207, Deelw. v. *Oer-melkjen*. — *Oer-naeuwe*, zeer naauwkeurig, I d. 112. — *Oer-noag*, over genoeg, II d. 64. — *Oer-nbazjen*, overzien, nazien, II d. 60. — *Oer-balje*, met olie overgoten, gezalfd, I d. 228. *overolyt* hoofd, *Kamph. Ps.* bl. 5. — *Oer-puwck-ljeafde*, overgroote liefde, I d. 73. — *Oer-reynjen*, overregenen, overgieten, overstorten, I d. 124. Verl. Tijd, *Oer-reyne*,

fig. toezond, mededeelde, I d. 117. Deelw. *Oer-reÿne*, overftort, overgoten, I d. 121. — *Oer-rinnen*, overloopen, vertreden, vertrappen, fig. I d. 154. — verfloren, verhinderen. I d. 115. — *Overloopen*, fmelten, van eene kaars, II d. 110, In de O. F. W. leest men *Bÿronnen*, voor *overvallen*, bl. 11, *Birÿnd*, bl. 236, *omvergeloopen*, *vertreden*, *vertrapt*. Vergel. *Hoeufft*, Spreekw. bl. 32. — *Oer-fchien*, overfchoon, II d. 65. fuperl. *Oer-fchienfte*, I d. 13. — *Oer-fealle*, opperzaal, I d. 206, 207 — *Oer-fchaede*, overfchaduwd, overdekt, I d. 206, Deelw. van *Oer-fchaedjen*. — *Oer-fchÿppjen*, overfchepen, te fcheep overvoeren, II d 82. Verl. Tÿd *Oer-fchÿppe*. — *Oer-fchoddjen*, overfchudden, overftorten, overdekken, I d. 167, 178. *Cats*, I d. 191, b, verval en *overfchudt* — *Oer-fchomjen*, overfchuimen, overftroomen, I d. 206 Deelw. *Oer-fchomd*, overftroomd, I d. 166. — *Oer-fchuwlle*, verfcholen, bedekt, verborgen, I d. 97, 100, 206, II d 89. — *Oer-fchuwlle*, te fchuil, bedektelÿk, in 't verborgen, heimelÿk, I d. 98, 130, 145, 160. II d. 103. — *Oer-fchuwl*, fchuilplaats, verfchuiling, I d. 107. — *Herts Oer-fchuwlle*, het verborgene des harten, het binnenfte, I d. 162 *Sins oer-fchuwlle*, het ondergaan of verfchuilen der zon, I d. 207. *Yn 't oer-fchuwll'*, in 't verborgene, clam I d 217. *Oer-fed*, overzad, zeer verzadigd, I d. 129. — *Oer-feynd*, overgezonden, II d. 45. *Oer-siieden*, overkoken, I d. 211. — *Oer-fillig*, overzalig, I d. 172, 209. *Oer-sjean*, overzien, II d. 57, d. i. verbeteren. — Overzien, het oog over iets laten gaan, I d. 56. — *Oer-foalderjen*, overfolderen, eene foldering maken over, I d. 206. — *Oer-fÿllen*, overzeilen, (de zee) I d. 60. — *Oer-fpil-fchodde*, een overfpeler, I d. 220. — *Oer-flaeppjen*, overflappen, II d. 112. — *Oer-ftjealpjen*, overftelpen, overdekken, bedekken, I d. 123, 185, 205. *Oer-ftjealpe*, overloop, overftrooming, I d. 131. — *Oer-ftjolpjen*, overftelpen, verrasfen, I d. 104. II d. 89. *Oer-ftjolpe*, overftrooming, zie *Gruwle-oerftjolpe*. — Men vindt bij de Tÿdgenooten van G. J. meermalen hier voor *beftelpen*, b. v *Hooft*, *Ged.* 228. Of *beftolpen*, *Bredero*, bl. 695, b. *Kamph. S. R.* bl. 46, de wonde wel *beftolpen*, maar niet *ftelpen*. *Idem*. *Ps.* bl. 159, de ziel *beftolpt* met grouwel vlagen. *Kiliaan*, *beftolpen* i. bedekken, of

Overslolpen, *Cats*, I, 31, a. *Kamph. S. R.* bl. 457. *Ps.* bl. 295, 315. — *Na-slalpen*, najagen, nazetten, *Kamph. Psalm*, bl. 222, 294.— *Oer-sljietten*, overstooten, overwerpen, I d. 98. — *Oer-sljoeren*, overzenden, II d. 44, 45. — *Oer-slirtten*, overstorten, overdekken, overstroomen, overgieten, I d. 182, 187, 205, 228. *Kamph. Ps.* bl. 187, *Bedek* en *overstort*. *Bestorten*, idem ibid. bl. 335, 371. — — *Oer-slirtinge*, overstorting, overhaasting. II d. 69. — *Oer-sloppjen*, overdekken, bedekken, bedekken, I d. 167, 206, 211, II d. 97. — *Oer-strieljen*, overstralen, (gouden) stralen werpen of schieten, I d. 56. — *Oer-swiet*, overzoet, I d. 3. — *Oer-swier*, zeer zwaar, I d. 135. — *Oer-tillen*, overtellen, I d. 159, Verl. Tijd, *Oer-telle*, voor *Oer-telde*. — *Oer-tjean*, overtrekken, bedekken, I d. 147, 202. Zich verspreiden over-, I d. 157, 178, 211, Deelw. *Oer-teyn*, overtrekken, bedekt, I d. 15. Overheengetrokken, verspreid over, I d. 164. — *Oer-tijd*, overtijd, meer dan tijd, I d. 101. — *Oer-tijd-libben*, altijd levende, I d. 120 — *Oer-tinsfen*, overdenken, het overdenken, I d. 218. II d. 71, 75, 76, 80. *Oer-tins*, overdenking, I d. 209, 223. *Oer-tinsfing*, II d. 101. — *Oer-tinckjen*, overdenken, I d. 14, 152, 190, 204. Verl. Tijd en Deelw. *Oer-tocht*, I d. 65, 192. *Oertinckinge*, overdenking, II d. 65, 67. *Oer-tinckenisfe*, II d. 74. — *Oer-tjuwgjen*, overtuigen, I d. 128. (*Overticht worden*, *Hooft*, *N. H.* bl. 71.) Deelw. *Oer-tjuwgd*, I d. 161, II d. 77. *Oer-tjuwginge*, overtuiging, II d. 69. — *Oer-tommeljen*, achterover tuimelen, vallen, I d. 140. Verl. Tijd en Deelw. *Oer-tomm'le*, — *Oer-tredden*, overtreden, overstappen, overgaan, II d. 102. *Oer-tred*, overtreding, I d. 131, 134, 161. Genit. *Oer-treds*, I d. 148. *Oer-tredder*, overtreder, I d. 136. - *Oer-wægjen*, overwegen, overdenken, II d. 68, 77, 78. Verl. Tijd *Oer-woeg*, I d. 93. En *Oer-wæge*, II d. 81. Deelw. *Oer-wæge*, II d. 46. - *Oer-weagjen*, overwegen, overtreffen, te boven gaan, I d. 83, 135. *Woegh over*, *Hooft*, *N. H.* 373. *Verwegen*, door zijne zwaarte, overlast en moeite veroorzaken, bezwaren, enz. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 372, Noot. - *Oer-wâlgjen*, walgelijk maken, T. K. smakeloos maken, II d. 88. — *Oer-wâlmjen*. overwalmen, met walm overdekken; fig. bedekken, overdekken, verschuilen, I d. 210. Misschien is

het hetzelfde als het Eng. *Overwhelm*, obruere, immergere. Zie *Junius*, in *Whelm*. - *Oer-wjealdjen*, overweldigen, vermeesteren, II d. 64, 68. *Oer-wjealdigjen*, idem, II d. 61, 69, 97, 107. Ten K. bestormen. - *Oer-wjealdiger*, overweldiger, overwinnaar, I d. 226. *Oer-wjealdinge*, overheersching, II d. 102. O F. W. en bij *Gabbema*, *Wield*, geweld. *Wieldighen*, met geweld noodzaken. - *Oer-winnen*, overwinnen, I d. 43, 65, 107, 182. Deelw. *Oer-wônne*, I d. 171. II d. 68, 80. overwinnen, behalen, zich op den hals halen, II d. 90. - *Oer-winninge*, overwinning, II d. 73, 89. - *Oer-winst*, overwinst, overwonnen land, II d. 98. *Oer-wôn-feyne*, overwinning, I d. 226. - *Oer-wird*, zeer waard, I d. 117, 191. *Oer-wirdste*, superl. I d. 13. - *Oer-wjuwckeljen*, overvliegen, I d. 220. - *Oer-wonder*, zeer wonder, bewonderenswaardig, I d. 157. - *Oer-woast*, zeer woest, I d. 180. - Met *Oer* in de beteekenis van *Ver*: *oerbolgen*, verbolgen, I d. 211. Zie *Forbolgen*. *Hooft*, *Ged.* 228, *overbolge ramp*. *Ovirbulgen*, *Asegab.* 324. - *Oermomme*, vermomd, I d 61. *Bredero*, bl. 14, *bemomt*. Hier van wordt ook nog afgeleid, *Oerste*, de overste, opperste, I d. 99, 107, 140, 141, enz. - *Oerst'-heagste*, allerhoogste, I d. 156.

OERDE, een oord, I d. 209, 228, II d. 93. *M. Stoke*, IV. 762.

OERE, een uur, I d. 48, 95, 106, 116, enz. Meerv. *Oerren*. I d. 172. Zie *Uwre*. In de *Bijdr. van Wassenb.* bl. 155, *ure*, 164, *uren*, 168, *oere*. *W. Gribb. Brill.* bl. 5, 7, *oure*.

OEYT, uit, I d. 6, 14, 20, enz. Zie *Uwt*. *Oeyt-gean*, uitgaan, I d. 20.

OFFER, een offer, II d. 70. *Offere*, II d. 77. — *Offerjen*, offeren, I d. 41, 55. II d. 56, 66, 67, 69, 73. — *Offerer*, offeraar, II d. 77, 79. *Offer-ljue*, offeraars, II d. 80. *Offerpápen*, offerpapen, priesters, II d. 81. — *Offerhánne*, offerande, II d. 70, 73, 77, 79 Meervout. *Offerhannen*, I d. 41. *Offer-timpel*, een offertempel, II d 77.

OGSE, een os, I d. 72, 163, 220. Meerv. *Ogsen*, I d. 108. — *Ogse-kribbe*, een ossenkrib, I d. 138. *Ogs'ne*, ossen, van een os, Bijv. N-W. I d. 220 *W. Gribb. Brill.* bl. 68, *Osse*.

Junis, *Ox*, bos. In de O. F. W. *Oxa*; *Gabbema*, *Oxze*.

OLGER, een orgel, I d. 69. Zie *Orgle*.

OLIJVE, een olijfboom, I d. 159, 178.

OM, om, propter, I d. 2, 7, enz. — Ad, met eenen Infin. I d. 3, 52, 54, enz. circum, I d. 4. *Om 't de oare deys*, tot den volgenden dag, II d. 73. — *Om in om*, van rondsom, I d. 156. *Hooft*, *omendom*, *Ged.* bl. 337. *Al ommedomme*, *Maerl.* II, 317, 25. — *om dat*, om dat, I d. 142. *om 't*, om dat, I d. 8, 18, 34, 43, 136, 150, enz *Om dat*, *dat*, *M. Stoke*, VII, 1144. *Om 't dat*, I d. 73, 107. *Omme*, om de, I d. 9, 87, 93, enz. Zamengest. *om-earmken*, omarmen, omhelzen, II d. 71, 79. *Hooft*, *Ged.* 254, want hij *arremd'* haer gespeeltjen, d. i. *omarmde*. — *Om-bochtjen*, omvatten, omringen, I d. 224. — *Om-boardjen*, omboorden, I d. 51. — *Om-bringer*, een moordenaar, I d. 48. — *Om-buwckjen*, omhouwen, omver hakken, I d. 165. *Om-bijnen*, ombinden, omgeven, I d. 224. — *Om-drieuwen*, omdrijven, I d. 62. — *Om-eer-kranzgjen*, met eer bekroonen, I d. 108. — *Om-verfjen*, bevlekken, besoedelen, II d. 74. — *Om-feltjen*, omvatten, omhelzen, I d. 212 — *Om-fier*, om ver, over hoop, I d. 164. — *Om-gean*, omgaan, verkeeren, II d. 102. - *Om-gong*, omvang, I d. 223. Omgang, verkeering, I d. 103, II d. 50, 100. - *Om-meganc*, gewoonte, *M. Stoke*, I, 458. - *Omgong*, gewone levensloop, gewoonte, II d. 100. - *Om-glezze*, omstraald, omschenen, I d. 219. *Omglanst*, *Kamph. Ps.* bl. 56. - *Om-heag*, om hoog, I d. 112, II d. 79. *Om-juwn*, omgeven, I d. 90. - *Om-kommen*, omkomen, perire, I d. 213. - *Om-kearen*, omkeeren, 't onderste boven keeren, I d. 62. Zich omkeeren, I d. 75. - Deelw. *Om-keere*, I d. 102, II d. 62. - *Om-klimmen*, omklemmen, omvatten, omhelzen, I d. 40. - *Om-kranzgjen*, omkransen, I d. 116. - *Om-kroanjen*, omkransen, I d. 117. - *Om-leeg*, omlaag, naar beneden, I d. 177. - *Om-lieden*, omleiden, II d. 74. - *Om-mingjen*, vermengen, in een doen smelten, II d. 61. - *Om-momjen*, als met een mom bedekken, I d. 221. - *Om-namme*, omnoemd, met een' anderen naam benoemd, I d. 79. - *Om-reckjen*, omreiken, omvatten, I d. 60. *Omrierende*, omroerende, d. i. treffende, gevoelige, aandoenlijke, II d. 53. Deelw. *Om-rierd*, omgeroerd, II d. 78. - *Om-rieringe*, omroering, ont-

roering, II d. 69. - *Om-rinnen*, omloopen, v. d. zon, I d. 37. — *Fier omrinnen*, ver omloopen, longum anfractum habere, de via, II d. 6. — *Om-rin*, omloop, II d. 86. — *Om-rôlljen*, omrollen, omwentelen, I d. 37. II d. 89. — *Om-ruwnjen*, rondom omringen, I d. 216. — *Om-ſchanzgjen*, omſchanſen, I d. 155. — *Om-ſchoerren*, omſcheuren, omverhalen, omkeeren, Voorr. XXX. I d. 229. Deelw. *Om-ſchoerre*, omgeſcheurd, omgerukt, I d. 215. — *Om-sjean*, omzien, dispicere, I d. 62. Omzien ergens na, d. i. zoeken, I d. 68. Naar iemand omzien, respicere, I d. 98. — *Om-ſlinge*, omſlingerd, omgeven, I d. 4. — *Om-ſnie-bolwirckjen*, met ſneeuw, als met een bolwerk, omringen, II d. 66. *Kamph. Psalm*, bl. 337, omwallen, bl. 239, *Om-ſloeten*. — *Om-ſtânner*, een omſtander, II d. 73. — *Om-ſtjietten*, omſtooten, I d. 100. — *Om-ſwommjen*, omzwemmen, I d. 208. — *Om-tacke*, omhangen met takken, I d. 108. — *Om-teeren*, omrollen, omwentelen, omkeeren, I d. 156. — *Om-tjean*, omtrekken, I d. 63. — *Om-tiemjen*, omverhalen, eig. met den tiem, I d. 166. — *Om-tommeljen*, omtuimelen, I d. 62. — *Om-wey*, een omweg, I d. 191. Gen. *Om-weys*, I d. 147. — *Om-weynjen*, omwenden, I d. 190. — *Ont-wraegſeljen*, ont-worſtelen. Zie *On-omt-wraegſiljen*, *Kiliaan*, *wrastelen*, *wratſelen*, i. q. *worstelen*. — *Om-wrânteljen*, omwroeten, omwentelen. II d. 95, 99. — *Om-wijnen*, dit wordt zeer eigenaardig nog in Friesland gebruikt voor *omloopen*, *omzwerven*, vooral in 't verborgen, en achterom, Zie *Fordwijnen*.

OMMERS, immers, I d. 1, 29, 212, 213, II d. 49, 59, enz. Vergel. *Wasſenb. Idiot.* In *W. Gribb. Brill. Ommers*, bl. 68, en 77. Bij verk. leest en hoort men nog *ommis*.

OMTRINT, omtrent, in de nabijheid van, I d. 22. II d. 96. Voor *rondom*. *Cligneit*, *Bijdr.* bl. 65, Noot. G. J. neemt ook *njuencke* ſchier zoo.

ON, een voorzetsel, dat in zamenſtelling alleen gebruikt wordt, en eene ontkennende kracht heeft. H. D. *ohne*: ons *on* en *wan* — *On-æble*, ongeſchikt, onbekwaam, onbevallig, II d. 55. - *On-æſ-earte*, onafgemaaid, onafgeweid, I d. 96. Zie *Æartjen*, *Æſeartjen*. - *On-æſter-fochtlijck*, onachterdochtig, zonder achterdocht, I d. 41. - *On-barmhertig*; on-

barmhartig, I d. 43. In de *Bijdr. van Waasenb.* bl. 163, *unbarmhertig;* bl. 165, *un-barmhattig.* — *On-beditsen*, onbedekt, II d. 66. — *On-bedreauwn*, onbedreven, I d. 14. *On-bedriem*, wanbedrijf, II d. 81. — *On-beheynte*, onbeschoft, lomp, groot, ongeschoren, II d. 94. *Hooft*, *Ged.* 547, Het opperste gewelf van d' *onbeheinde kloot*, d. i. onbeperkte, verbazend groote, orbis immensus. *Beheinen* voor bezetten, zich verschansen, aan alle kanten insluiten, als met eene heining, *Hooft*, *N. H.* bl. 245, 433, 603. *Beheinen*, voor verborgen, bedekken, *Hooft*, *N. H.* bl. 111. Zie *Heyn.* — *On-bekleauwn*, onbeklimbaar, I d. 100. — *Onbeklieuwber*, onbeklimbaar, I d. 227. — *On-beklieuwlijck*, idem, I d. 157. — *Onberet*, onberaden, I d. 118. Zie *Beret* Verg. *Clignett*, bl. 213 volg. Noot. — *On-beriedig*, onberaadzaam, I d. 129. — *On-beschie*, onbescheid, onbescheidenheid, I d. 14. — *On-beschiedig*, onbescheiden, I d. 129. — *On-beschave*, onbeschaafd, I d. 89. — *On-beschromme*, onbeschroomd, I d. 92, 152. — *On-bestjoerd*, onbestuurd, onbestierd, in 't wild om, I d. 26. *Kamph. Ps.* bl. 206, *onbestuurden loop.* *Baardt*, *Ledenst.* bl. 77, 78, *Onbestuyr*, voor *slecht bestuur*, *verkeerd bestuur.* Als Bijv. N-W *Onbestuyr*, bij den *Teuton.* in B. *Onbestuyr*, haistig, rap, roe, bulderende, rijde, sonder dwanck, balstuyrig, wuest. Importunus,-tas, impetuosus, itas, inquietus, tudo, enz. Vergel. Denzelven ook in *Bolderen.* – *On-bestjoersum*, onbestierlijk, I d. 79. *On-bestjoersumheyt*, het slecht bestier, II d. 72. — *On-bespritsen*, onbesproken, braaf, I d. 17. In de *Bijdr. van Waasenb.* I, 168, *unbesprekkene.* — *On-beteamd*, ongetoond, onbetoomd, vrij. I d. 207. — *on-betocht*, onbedacht, onbedachtzaam, zonder nadenken, Bijw. I d. 161, 171. Zonder zich te bedenken, zonder verder nadenken, II d. 100. Onbedacht, onberaden, Bijv. N. W. II d. 67, 88. *On-betochtheyte*, onbedachtzaamheid, onvoorzigtigheid, II d. 116. *Bredero*, bl. 47, *Lichthartig*, *onbedocht*, *onbedocht* zoeken, *Kamph. Ps.* bl. 372. *Onbedachtheyd*, dezelfde, ibid. 323. — *On-betwong'* voor *on-bet-wonged*, om 't Rijm, onbedwongen, I d. 162. — *On-brecklijcke*, onverbrekelijk, I d. 39, 43. *On-breeklijk*, *Kamph. Ps.* bl. 373. *Hooft*, *Ged.* bl. 397. — *On-buwne*, ontbonden, I d. 93. ongebonden, ontsloten, geopend, I d. 106. Ontslagen vrij

van- I d. 115. *M. Stoke* gebruikt *onbonden*, voor *ongebonden*, uitspattend, VII, 1061. Zelfs *Baardt*, bl. 528, gebruikt ook in dit woord *on* voor *ont*, in *onbondenheyt*. Gelijk *Cats*, I d. 187, b, in *onsteken*, enz. — *On-diede*, eene misdaad, I d. 114. — II d. 68, 74. Meerv. *On-dieden*, I d. 162. *On-diedig*, misdadig, I d. 129. *Maerlant*, I 224, 47, *On-dadeg*. — *On-djier*, ondier, ondieren, I d. 97, 209. II d. 100, 112 — *Ondilde*, ongeduld, I d. 14, II d. 67, 79. *On-dild'lijck*, onverdraaglijk, Voorr. XXXI. - *On-doerheftigh*, onduurzaam, II d. 64. - *On-dreag*, onzwanger, I d. 13, zoo verklaarde het de Dichter zelf op den rand der vorige Uitgaven. - *Ondrœglijck*, ondraaglijk, onverdraaglijk, II d. 98. - *On-eere*, oneer, I d. 97, II d. 77. - *On-eyne*, oneindig, zonder einde, I d. 126. - *On-eyn'-great*, oneindig groot, I d. 119. - *On-eynge*, oneindig, I d. 148. *On-eijnlyçke*, idem, II d. 80. *On-eyngjende*, nimmer eindigende, II d. 90. - *On-eynbrie*, oneindig breed, oneindig ver, I d. 185, 189. - *On-feet*, omvast, onzeker, I d. 186. - *On-folkommenheyte*, onvolkomenheid, II d. 89, 105. - *On-folmacke*, onvolmaakt, II d. 114. T. K. *Onvolleefd* - *On-forbijtt'ne*, on-afgegeten, I d. 96. - *On-forhoope*, onverhoopt, II d. 70. - *On-forfalsche*, onvervalschte, II d. 53, 59. - *On-forgonckelijck*, onverganekelijk, I d. 105. - *On-forjitlijck*, onvergetelijk, II d. 80. *Hooft*, *Ged.* 348, *Onvergeetle*. - *On-forlit*, een onverlaat, deugniet, II d. 78. Zie *A. de Rooij*, Mengelst. bl. 11. - *On-forsjoens*, onverziens, onverwacht, II d. 88, 116. superl. *On-forsjoenste*, II d. 82. - *Onforstânnig*, onverstandig, II d. 91, 112, 113. - *On-fortjienne*, onverdiend, I d. 92. - *On-fortjiensten*, geringe verdiensten, II d. 55. - *On-fortseage*, onverzaagd, I d. 146. *Kamph. Ps.* bl. 526, *Onvertsaagdlijck*. — *On-forwachtene*, onverwacht, II d. 80. — *On-forwerrer*, on-verweerder, die zich niet te weer stelt, zich niet verzet, I d. 134. — *On-forwriggjende*, onbeweeglijk, I d. 156. *On-forwriggeljende*, onwankelbaar, onwrikbaar, II d. 59. - *On-wricklijkheit*, leest men bij *Hooft*, *N. H.* bl. 392. — *On-free*, onvrede, onrust, II d. 102. *Stoke*, I, 378. — *On-gedild*, ongeduld, II d. 51. — *On-geheard*, ongehoord, I d. 145. — *On-gelock*, ongeluk, I d. 41, 42, 43, II 66, 68, 97. *Bredero*, bl. 29. — *On-gelockig*, ongelukkig, I d. 44, II d. 94. — *On-lockig*, II d. 51,

93. 98. *Ongelockigfle*, II d. 99. — *On-gemack*, ongemak, nadeel, verdriet, II d. 99. *On-gemacke*, II d. 96. *Tongemake*, ongemakkelijk, ontevreden, *Stoke* III, 1362. *Te gemake*, vergenoegd, blij, *Cligneett*, *Bijdr.* bl. 72, doch *tonghe-make*, misnoegd, droevig, idem, ibid. bl. 82. — *On-geneslijck*, ongeneeslijk, II d. 106 — *On-gerest*, ongerust, II d. 94. — *Kamph. Ongerustig*, *Ps.* bl. 126. — *Ongerestheyte*, ongerustheid. II d. 91. — *On-gerjuechte*, onregtvaardig, I d. 162. Zie *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 63. *On-gerjuechtheyd*, ongeregtigheid, I d. 135, 162. Genit. *On-gerjuechtheyts*, I d. 130, 148, 184. *On-gerjuechtigheyt*, I d. 61, 102. In de *Bijdr. van Wasfenb.* bl. 155, 160, *Ungerogtigheit.* - *On-goertiern*, onbarmhartig, I d. 154. - *On-gruwne*, ongrond, diepte, I d 106, 116. - *On-gruwne-djiep*, ongrondig-diep, I d. 117. - *Ongruwne-djiepte*, grondelooze diepte, I d. 225. - *On-gruwne-fee*, onpeilbare zee, I d. - 109. *On-gruwne-fwiet*, peillooze zoetheid, I d. 229. - *On-gruwn'-fwiet-luwdig*, hoogst-zoetluidig, I d 153. - *On-gruwn-'rijck*, onbeperkte rijk, I d 183. - *On-hiermlijck*, onwederftaanbaar; onuitdoofbaar, II d. 80. Zie *Hiermen.* - *On-himmel*, onhemel, ongedaan, (T. K. onklaar;) onzuiver, vuil, onrein, II d. 102, 103, 111. Dit W. behoort tot *Hijmmel*, hemel. Zie *Weiland*, in *Ophemelen*. - *On-jouwijck*, is eigenl. onjonnelijk, ongunnelijk, *ongálijk*. Van welk laatfte W. Zie *Weiland*. V. h. de beteekenisfen van *onaandoenlijk*, *onbarmhartig*, *wreed*, *gruwelijk*, *affchuwelijk: die het nergens voor opgeeft*, *niet zwigt*, *niet toegeeft*, *voor alle indrukken onvatbaar*, *het oor fluit voor alle vermaningen.* Zoo vindt men *On-jouwlijcke pijn*, zware, drukkende, prangende, gevoelige pijn, I d. 14. *On-jouwlijck hertswier*, ondragelijke hartzeer, II d. 70, druk. - *t' On-jouwlijck-gruwle*, Bijw. op eene te gruwelijke en afgrijfelijke wijze, I d. 213. *On-jouwlijk oonprikkjen*, geweldig, op eene zeer hevige wijze, aanvuren, II d. 63. *Dizze on-jouwlijcke*, deze wreedaard, ongevoelige, onbarmhartige, onmedoogende, II d. 75. *It on-jouwlijckfle ondjier*, het wreedfte, affchuwelijkfte ondier, T. K. het fchrikkelijkfte ondier, II d. 112. - *On-kunfle*, onkunst, d. i. ongefchiktheid voor de kunst (van Dichten,) onkunde, II d. 55. - *On-klieuwber*, onbeklimbaar, I d. 207. - *On-kreftig*, onfterk, zwak, I d. 40. - *On-kuwsch*, onkuisch, II

d. 106. *On-kuwsckheyte*, onkuischeid, II d. 103, 105. - *On-ljeaver*, ongaarner, nooder, met meer tegenzin, II d. 113. - *on-leegh*, onledig, bezig, werkzaam, II d. 92. *Hooft*, *N. H.* bl. 75, De *onlede* had zijne Majesteit belet, dat is, de *drukte*, *bezigheid*. Dezelfde, *Ged.* 116, woelen met *onlede*. *Maerl.* II, 377, 10, der Apostelen groote *onlede*; werkzaamheid. *Kamph. Ps.* bl. 312, met zaken van geheym *onleeg*, d. i. bezig, bezet. Zie *Wasfenb. Idiot.* — *On-ljeaflyck*, onaangenaam, II d. 58. *Maerl.* I, 245, 29, *ontlieflyc.* — *On-luste*, onlust, II d. 89. — *On-macht*, on-magt, I d. 23, *Ommacht*, *Maerl.* II, 190, 35. — *On-miett'ne*, ongemetene, immenfus, I d. 119. *V. d. Veen*, *ongemeten* fchendt, d. i. zeer groote, *Zinneb.* bl. 174. — *On-mietig*, onmatig, II d. 100. *On-miettigheyt*, onmatigheid, II d. 88. *Hooft*, *N. H.* bl. 367, de onmaat hunner gulzigheid. — *On-miettgjende*, onmatig, II d. 88. — *On-meylyig*, onmedelijdig, onmedoogen, I d. 43. — *On-moedde*, gebrek aan moed, neerslagtigheid, I d. 213. *Kil. Onghemoedigheyt.* Vergel. *Fortman*, Aanmerk. bl. 37, 57, volg. *Hooft*, met *gemoede* of *ongemoede*, met of tegen genoegen, *N. H.* bl. 113. *Met gemoé*, Idem, 16, bl. 211. *Met gemoede*, oft anders, ibid. bl. 470, 507. *Kamph. Ps.* bl. 115, dat mij *onmoet* moet gefchieden. Idem, ibid. bl. 220, tot *onmoed* opgewekt, d. i. ongenoegen. Bl. 323, enz. *Onmoedig*, onvergenoegd, Idem, S. R. bl. 424, zo *onmoedig* en op haar geftoort. Zoo zegt men nog op heden in Friesl. Ik ha mijn *moed* naet. d. i. mijn zin, genoegen; ben niet te vrede. — *On-muwlck*, onmogelijk, I d. 94, II d. 59, 65, 74, 81. *W. Gribb. Brill.* bl. 72, *Onmoughlijck*. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 154, *Unmoelijker*, onmogelijker. Ibid. 155, *Unmoelijke*. En zoo ook bl. 161, 165. Dit komt met het tans vrij gebruiklijke, *onmoelck*, wel overeen. — *On-nocht*, ongeneugt, II d. 88. — *On-nofel*, onnoozel, onfchuldig, I d. 17, 61. II d. 77. Van *Nofen*, Zie *Maerl.* II, 89, Noot. II. Aanteek. 132. *Bilderdijk*, Taal- en Dichtd. Verfch. III, 15. *Ypey*, Taalk. Aanm. bl. 63. *Hooft*, *N. H.* bl. 25, *Noosfelijk*, bedrijf. *M. Stoke*, III, 830, *onnofel niet fel.* — *Onnofelijck*, onfchuldiglijk, I d. 40, Bijw. — *On-nutte*, onnuttige, I d. 40, II d. 114. *Onnutter*, II d. 91. *Onnutlijck*, onnuttelijk, II d.

92. — *On-oerwinlijck*, onoverwinnelijk, I d. 50. — *On-ontwraegstljende*, onontworstelbaar, ineluctabilis, II d. 49, 69. — *On-ophâdelijck*, onophoudelijk, I d. 198. II d. 53. *On-ophâdlijck*, I d. 106. II d. 85, 88, 95, 100. — *On-paed*, het onregte, het verkeerde pad, daar geen eigenl. pad is, I d. 111. Tijdw. in L. U. bl. 170, Een weg, daar hij geen *pad* of *onpad* kennen kan. *Kamph. Ps.* bl. 294, quaads *onpad* is men ingeslagen. Bl. 301, *Een onpad* ingegaan. Bij *Bredero* bl. 695, b, vindt men zoo *onweg*. Vergel. *Huijdecoper* op *Stoke*, III, 259. Bij *Maerl.* vindt men het Bijv. N-W. *ongepaet*: so mach hi liden ongescaet dordi werelt *ongepaet*. — *On-rest*, onrust, II d. 90. 99, 116. Meerv. *On-resten*, I d. 43. *D'onraste*, *Maerl.* II, 428, 23. — *On-restig*, II d. 70, 88. — *Onrestig-sjuechtende*, onrustig, vol onrust, strijdende II d. 69. - *On-rest'lijck*, Bijw. I d. 153, 154, 155. Doch *On-restlijck*, onrustig, Bijv. N-W. II d. 105, 108. *Onrestlijcker*, onrustiger, II d. 115. *On-restlijckheyte*, onrustigheid, ongerustheid, II d. 103, 167. — *On-rie*, onraad, ongemak, kwaad, I d. 115. *On-rjuecht*, onregt, ongeregtigheid, zonde, I d. 60, 61, 98, 169, enz. Genit. *On-rjuechts*, I d. 90, 117, 123, 131, enz. *On-rjuechte*, Bijv. N-W. onregt, verkeerd, kwaad, I d. 117, 155. *De on-rjuechte*, tegen over *de oprjuechte*, I d. 143. — *t' onrjuechte*, voor *to onrjuechte*, I d. 22, 90, 112. *On-rjuechts*, te onregt, op eene verkeerde wijze, I d. 204, Bijw. — *On-rjuechtdieder*, een kwaaddoender, pleger van onregt, I d. 181. — *On-rjuecht-forwoaste*, onregtvaardig verwoeste, door onregt verdrukte, I d. 101. — *On-rjuechtfirddig*, onregtvaardig, I d. 43. — *On-rjuechtfirddigheyt*, onregtvaardigheid, II d. 73, 77. — *On-rjuechtlijck*, onregtvaardiglijk, II d. 68. — *On-rom*, onruim, bekrompen, I d. 75. — *On-rijmm'*, onrijm, I d. 91. - *On-scheijnelijck*, onschendbaar, II d. 68. — *On-schild*, onschuld, I d. 205. - *On-schildig*, onschuldig, I d. 40, 98, 104, 201, 202. II d. 77. — *On-schildredne*, de oorzaak van onschuld, II d. 49. — *On-sillig*, onzalig, ongelukkig, I d. 160, II d. 65, 79, 98. — *On-silliger*, Compar. II d. 98. — *On-sillighεyt*, onzaligheid, ongeluk, ramp, nadeel, II d. 64, 68. — *Onsalig*, voor ongelukkig, miser, *Maerl.* dikmaals, b. v. II 426, 45. Verg. *Fortman*, Aanmerk. bl. 10. *On-stearlijck*, onsterflijk, I d. 43, II, 64, 115. — *On-sjoene*, ongeziene, I d. 157. —

On-sijcker, onzeker, II d. 107. - *On-sijck'rer*, Compar. II d. 116. - *On-sijckerheyt*, onzekerheid, II d. 108. - *On-stanthestigheyt*, onstandvastigheid, II d. 64. - *On-stjoerige*, ontoombare, verbolgene, (golven) II d. 65. Van *on-stjoer*, verwarring, b. v. in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 80, *to on-stjoer arbeidje*, verkeerd werken. Zie *Wassenb. Idiot.* in *On-stuur*. - *On-stommige*, onstuimige, II d. 65, 75. - *On-stommigheyt*, onstuimigheid, I d. 40. *Kamph. S. R.* bl. 550, *Ongestuijmig Volkje*; oproerig, bl. 409, *Ongestuijmig* en dom, gelijk het wild gediert. - *On-teammelijcke*, ontoombare, onbeteugelijke, II d. 64. - *On-tanck*, ondank, I d. 89. - *On-tanckbre*, ondankbare, I d. 43. 173, 209. - *On-swiet*, onzoet, zuur, bitter, I d. 47. *Teuton.* en anderen, *onsuet*. - *Onsoet*, *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 88, *onsmakelijk*, onsoet voor 't redelijk vernuft. *Melis Stoke*, V, 40, En bonden hem sine voete ondert paert wel *onsoete*, d. i. onzacht, gevoelig. *Hooft N. H.* bl. 483, *onzoet maken* op 't voornemen, d. i. ongenegen tot, warsch van — Bl. 514, *onzoet*, in 't oor *luijden*, d. i. onaangenaam. — *On-tier*, Bijw. onzagt, wreed, onbarmhartig, I d. 133. — *On-tollijck*, ontelbaar, ontallijk, II d. 87, 107. — *On-treastlijck*, ontroostbaar, II d. 74. — *On-trouw*, ongetrouw, infidelis, I d. 41, 42. — *On-trouwe*, de ontrouw, I d. 43, II d. 77. — *On-trouwigheyt*, ongetrouwheid, I d. 39, 41, 43. — *On-twinglijck*, onbedwingelijk, II d. 63. — *On-twijfelijck*, ontwijfelbaar, zonder twijfel, Bijw. II d. 52, 77. — *On-tijgge*, eig. ondeeg, vervolg. ondeugend, slecht, I d. 100. Verkeerd, averegtsch, I d. 212. Compar. *On-tijgger*, ondeugender, II d. 91. — *On-tijgge*, ondeugd, kwaad, gebrek, zonde, I d. 68, 161, 220. *Hooft*, *N. H.* 394, een *ontijghe*, dienst, d. i een slechte, ondeugende, versoeijelijke dienst. *Bredero*, *onthijge* stukken verwijten, bl. 361, d. i. ondeugende, slechte stukjes. Zie *Tygge*. — *On-waer*, onweder, onweer, slecht weer, II d. 97, 108. Genit. *On-waers*, I d. 119. Meerv. *On-waeren*, II d. 85, 96. — *On-waers-buy*, onweersbui, I d. 86. *Onweder*, *Maerl.* II, 89, 37. — *On-weergeadelijck*, weergaloos, II d. 76, d. i. hoogstgelukkig. — *On-wier*, onwaarheid, valschheid, I d. 225. — *On-wird*, op eene onwaardige wijze, I d. 103. *On-wird*, *onwirdde*, onwaardig, Bijv. N-W. I d. 2, 225. Superl. *On-wirdste*, onwaardigste,

I d. 152. — *On-wirddig*, onwaardig, I d. 104., 166, 191. II d. 63. — *On-wirddigjen*, voor onwaardig rekenen, voor onbetamelijk houden, dedignari, I d. 105. *Maerl.* I, 210, 9, gebruikt *onwert werden*: *wart hi onwert* metten sinen d. i. werd hij *veracht* van de Zijnen. Dezelve gebruikt I, 226, 14, *onwerden*, voor verongelijkingen, beleedigingen: Daer hem Denijs vele *onwerden leiden an*, d. i. vele smaadheden en beleedigingen aandeed. *Onwert hebben*, voor verwaarloozen, verachten, Zie *Clignett*, *Bijdr.* bl. 145, en 196, waar men ook *onwertscepe*, aantreft, voor verontwaardiging. Bij *Maerlant*, I, 189, 34 leest men hare gode *onwerde* hi, verachtte hij, versmaadde, hoonde hy. — *On-wirddearlijck*, onwaardeerbaar, II d. 113. — *Onwittene*, onwetende, II d. 113. *Baardt*, bl. 53, sowel *onwetene*, als aff-gerichte volck. — *On-wittenheyte*, onwetendheid, II d. 55, 105. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 163, *Unwuttentheit*. *Jun. Unwit.* — *On-twae*, aan tweën, aan stukken, I d. 99. Dit is zeer gebruikelijk, bij de Tijdgenooten van G. J. bij v. *Marnix*, R. B. fol. 57, *Ontween*, fol. 104, verso, *ontwee*, en 133. *Kamph. S. R. ontween*, bl. 28, 57. *Ontwee*, Ibid. bl. 500, 414. *V. d. Veen*, *Sinneb.* bl. 94, 133, 271, 543, enz. Men vindt het ook reeds bij de Ouden, b. v. *Maerlant*, I 99, 28. En in de O. F. W. *on twa*, en *ont twa*, b. v. *ontwa sprecke*, oneens zijn, bl. 394. Doch men leest ook *en twa sprecke*, elkander tegenspreken, verschillen, bl. 11, 108. Ook in de *L.-R. van Wedde*, *en twee*, bl. 106, 148, 164, enz. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 123. Noot. — Voorts vindt men *Ontstucken*, b. v. bij *Marnix*, *R. B.* fol. 21, Als een hamer die de steenen *ontstucken maalt*. *Geuse Lied*, Vele spiessen *ontstucken* kloncken.

ONDER, onder, I d. 30, 31, 39, enz. — *Ond're*, onder de, I d. 34, 86, 87, 102, 128, 136, 195, enz. Doch dit beteekent ook wel eens eenvoudig *onder*. — *Ondere*, I d. 152, 156. II d. 71. — *Onder diz*, onder des, ondertusschen, II 67, 75, 90. *Onder in oar*, onder elkander, II d. 99. Zie *Inoar*. Het voorzetsel *onder* voegt zich voor velerhande W-W. die de middelen aanduiden, waardoor men iemand iets behendelijk weet aftewinnen, *Huydecoper* op *Stoke*, I, 847. — *Onderste*, onderste, I d. 180, 217. — *Onderdienigh*, onderdanig, II d. 97. *Onderdienigheyt*, II d. 69. — *Onderdie-*

nigjen, tot zijn' onderdaan maken, onderwerpen; zich onderwerpen, II d. 64. Verl. Tijd *Onderdienighe*, onderwierp, I d. 43. *M. Stoke*, I, 206, 229. II, d. 1331. *Maerlant*, I, 271, 23, *tonder doen*, onderwerpen. — *Geonderdanigt heeft*, *Kamph. Psalm.* bl. 402. *Onderdaanheyt*, *Kamph. Ps.* bl. 6, *Hooft*, *Ged.* bl. 273. — *Onder-bringhen.* Verl. Tijd en Deelw. *Onder-brocht*; ondergebragt, I d. 171. — *Onder-druwckjen*, onderdrukken, II d. 74. — *Onder-frejen*, ondervragen, II d. 72. — *Onder-fijnen*, Deelw. *Onder-fuwn*, onderwonden, I d. 71, d. i. ondervinding gehad. — *Wasſenb. Bijdr.* I, bl. 154, *Undervinde*, bl. 166, *Under-vijnden.* - *Onder-fijnninge.* II d. 96. - *Onder-gean*, V. d. *Ondergong*, ondergang, II d. 69. *Ondergaen. Maerl.* Aanteek. III, XLII, overweldigen. - *Onder-hâden*, onderhouden, I d. 43, 92, 197, enz. Verl. Tijd *Onderhâdde*, onderhield, II d. 74. - *Onder-hâder*, onderhouder, I d. 105. — *Onder-hâd*, het onderhoud, I d. 169, 199. - *Onder-kijpjen*, van onder zien, begluren, I d. 11. - *Onder-lizzen*, onderleggen, voornemen, trachten, II d. 116. *Onder-lizzinge*, onderneming, voornemen, II d. 69. - *Onder-mingeljen*, Deelw. *Onder-ming'le*, onder vermengd, I d. 153. — *Onder-rjuechtjen*, I d. 40, 131, 148. II d. 51, 98. Deelw. *Onder-rjuechtge*, onderrigt, II d. 63, 110. — *Onder-rjuechtinge*, onderrigting, onderrigt, Voorr. I d. 150, 152, 158, II d. 57. — *Onderſchie*, onderſcheid, II d. 93, 95, 110. *Wasſenb. Bijdr. Underſcheit*, I, bl. 152, 160. — *Onder-ſteunjen*, onderſteunen, I d. 129. — *Onder-ſijkjen*, onderzoeken, I d. 97. — *Onder-taestjen*, ondertasten, onderzoeken, I d. 97, en Voorr. Deelw. *Onder-taest*, II d. 88. — *Onder-twisſche*, ondertusſchen, I d. 40, 41, 67, 69. II d. 44, 46, enz. *Wasſenb. Bijdr.*, *Undertusſchen. Kamph. Hier tusſchen Ps.* bl. 331, en meermalen. — *Onderworpne*, Deelw onderworpen, II d. 88. Dit W-W. is althans gedeeltelijk buiten gebruik. — *Onder-wuwn*, Verl. Tijd en Deelw. I d. 71, V. *Onder-wijnen*, onderwinden, ondernemen. Zoo gebruikt *Hooft*, *Ged.* bl. 148. *Onderwindt*, voor drukke bezigheid, b. v. *Het onderwindt* de mans, de ſtilte past de vrouwen. *Onderwinden* voor aanmatigen, zich het regt van iets toeeigenen, *Melis Stoke*, I, 594. III, 1248, 1285. Maar *bewin-*

den, voor ondernemen, bestaan, *M. Stoke*, I, 765. *Maerlant*, I, 175, 10. Doch nog iets anders vindt men het bij *Maerlant*, II, 148, 23, Pilatus wijs die sendem an, dat hi hem niet en *bewonde* van dien rechten man tier stonde. In onze Staten Overzett. leest men: *hebt niet te doen* met dien regtvaardigen. — *Onder-wyen*, Deelw. *Onder-wijd*, onderworpen, II d. 112.

ONT, Voorz. alleen in zamenst. en dus onscheidbaar. B. v. *Ont-aerdgjen*, ontaarden, veraarden, van aard veranderen, I d. 48. *V. d. Veen*, *Sinneb.* 188, *veraerden* — *Ont-beane*, Deelw. van *Ont-bieden*, I d. 59. Bij de Ouden beteekent dit W-W. algemeen *kennis geven*. — *Ont-beeren*, ontbeeren, missen, I d. 191. Noodig hebben, behoeven, I d. 184. *Ontberen*, voor zich onthouden, nalaten; *Maerlant* II, 218, 18. *M. Stoke*, VI, 1328, *Ontbaren*; doch *Onberne*, Idem IX, 696. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 69, 70. — *Ont-bleattjen*, ontblooten, II d. 76. Deelw. *Ont-bleate*, ontbloot, II d. 90. *Wassenb. Bijdr.* I, 161, *Untbleeten*; bl. 165. *Unbleeten*. — *Ont-boage*, beroofd van boog, I d. 31. — *Ont-bijtten*, ontbijten, I d. 9. Hier schijnt het, uit het beloop van 't geheele Gedichtje, te beteekenen; *het middageten:* terwijl het anders het *morgeneten* aanduidt. *Kiliaan*, *Aenbijt*, jentaculum. *Aen-bijten*, inbijten, jentare. Zoo ook bij *ontbijt*, *ontbijten*. Doch de beteekenis, van dit W. was bij ouds veel ruimer dan bij ons. Zoo vindt men bij *Maerl.* II, 170, 32, wine *ontbeten* noch heden *wijn*. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 205, 206, Noot. — *Ont-brecken*, ontbreken, I d. 42, 181, 199. *Ontbrekt*, *Hooft*, *Ged.* 29. *Ont-braecke*, Verl. Tijd, Idem, ibid. bl. 224. — *Maerlant*, II, 57, 45, gebruikt *ontbreken* voor afvallen, deficere: want si echt wilden *ontbreken*. En zoo ook *M. Stoke*, II, 133, som wile *ontbraken*, saghen sijs Stede. *Ontkomen*, *Maerl.*, II, 92, 15, Die duve, die eens *ontbrac*, des *Havece* claeuwen. *M. Stoke*, VI, 32, Men condene hem cume *ontbreken*, in de Noot, alwaar het in de beteekenis van *ontrukken* wordt opgegeven. Nog eens, en misschien meermalen, vindt men het voor *ontgaan*, *ontvallen*, *ontkomen*, b. v. bij het spreken, wanneer iemand niet een woord ontvalt; *Maerl.* II, 148, 14, Maar so wat hi (Herodes) sprac, Ih'e altoes *geen wort ontbrac*. Meer beteekenissen zie men

bij *Weiland*. — *Ont-ditsen*. Deelw. v. *Ont-deckjen*, ontdekt, geopend, I d. 141. II d. 89, geopenbaard. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 168 *Undekt*. *Maerl.*, I, 145, 60, *omt onteckene* sinen zin. — *ont-druwckt*, ontheven van druk, I, d. 91. — *Ont-duwckjen*, ontduiken, ongemerkt verloopen, V. d. tijd I d. 29. — *Ont-fâdjen*, ontvouwen, I d. 200 *Ontfâdne*, Deelw. I d. 206. — *Ont-fean* ontvangen, I d. 8, 44, 50, 54, 147. II d. 101. *Melis Stoke*, I, 193, *ontfaene*. *V. d. Veen*, *Broer Cornelis*, *Bredero*, enz. *Ontfaen*. Ook de O. F. W. *Ontfaen*, voor ontvangen. aannemen, toelaten, ondergaan, naar zich nemen, enz. — *Ont-fangjen*, en *ontfangen*, II d. 44, 53. Verl. Tijd *Ont-fongh*. Deelw. *Ontfinzen*. I d. 89, 162. II d. 44, 46, 48, enz. O. F. W. Verl. Tijd, *Ont-fengh* en *ont-fingh*. Deelw. *Ont-fensen*, en *ont-finsen*. *Gabbema*, *Ont-fenzen*. — *Ont-fearjen*, ontvaren; ontgaan; verlaten, I d. 77, 162. Verl. Tijd *Ont-foer*. Zoo ook *Maerl.* I, 280, 11, want daventure hem so tegen van en *ontfoer*, ontweek, ontging, d. i. ongunstig was. *M. Stoke*, V, 640, dat si niet mochten *Ontvaren*, d. i. ontsnappen, ontkomen. *Bredero*, bl. 13, Ick sorgh dat mij mijn ziel van blijtschap sal *ontvaaren*. *Huygens*, bl. 94, Eer mij weer mijn hand *ontvaer'*. — *Ont-flean*, ontvliegen, vliegend ontkomen, ontgaan, I d. 27, 29, 77, 97. II d. 100. *Ont-flo*, Verl. Tijd, *M. Stoke*, VIII, 165. Volgens G. J. *Ont-fleag*. — *Ont-flechtjen*, ontvlugten, II d. 86, 101, 102. *Ont-fluchtjen*, II d. 77. — *Ont-gean*, ontgaan, ontkomen, II d. 68, 78, 105, 113. *Ont-ging*, Verl. Tijd, I d. 220. Deelw. *Ont-gien*, II d. 90. — *Ont-fermjen*, ontfermen, I d. 126, 192. — *Ont-flamjen*, ontvlammen, I d. 183. — *Ont-fytterjen*, ontbinden, verlossen, redden, II d. 75. — *Ont-fry-buwttjen*, ontrooven, ontnemen, ontvoeren, I d. 134. — *Ont-glijden*, ontglijden, ontgaan, ongemerkt verdwijnen, I d. 29. Verl. Tijd *Ont-glied*, I d. 135. *Bredero*, bl. 32, *ontglijen*, voor ontvallen, verloren gaan, verijdeld worden: *van aanslagen*. Voor *ontgaan* (de straf) *Kamph. S. R.* bl. 138. Van den tijd, de Tijd gaat heen en *ontglijt*. Idem *Ps.* bl. 117. — *Ont-hâden*, onthouden, gedenken, in geheugen houden, I d. 78, 194. Zich onthouden, II d. 68, 80, sin. *Ont-hâd*, geheugen, geheugenis, II d. 48. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 162, *Unthaalden*.

Maerl. voor *bewaren*, I, 13, 8, omme dat hi daer den roof *onthelt.* — *Onthout* voor oponthoud, verblijf, *Melis*, II, 1283, Daer hi feker *onthout* vant. *Heemsk. B. A. Onthout*, voor geheugen, bl. 387, de fwackheyt van mijn *onthout.* Vergel. ook *Wasfenb.* in *Idiot. Onthouden.* — *Ontheyfterjen*, ontheilteren, ontftellen, van zijn ftuk brengen, en geraken, act. en neutr. II d. 67, 71, 94. *Broer Corn. Serm.* I, 237, *ontheiftert* en beroert. II, 119, foo feer *ontheytert.* Zie vooral *Weiland* — *Ont-helljen*, onthalen, onttrekken, ontnemen, redden, I d. 117, wegnemen, I d. 134. Onthalen, onthaal aandoen, II d. 64, 82. *Onthelle*, een onthaal, vriendelijke ontvangst, I d. 229. — *Ont-hietten*, belooven, I d. 66, II d. 49, 52, 54; Verl. Tijd *Ont-hiette*, II d. 76, enz. — *Ont-hiet*, belofte, II d. 115. *W. Gribb. Brill.* bl. 75, *Onthiet* mij den. *Wasfenb. Idiot. Ypey*, *Gefch. der N. T.* bl. 226, Noot. *Maerl. beheeten*, II, 171, 35, dat het wilen was *beheeten*.. II, 457, 53, vreeheit *beheet* die groot gelt. 58, *beheet* di te makene Here. II, 99, 12, onder, Hi belovede, gaf en *behiet. M. Stoke*, I, 173, Die hem vele goets *behiet. Ont-jaen*, ontgeven, zich openen, vermijden, ontfluiten, I d. 225, alw. de grondtekst heeft, *verheft U.* — opbeuren, verheffen, I d. 109. beroemen, I d. 198, En zoo fchier ook Voorr. XXXII. Zie *Hoekftra*, K. en L. B. voor 1815, bl. 292, 295. — *Ont-juwck'ne*, van *Ont-juwckjen*, aan 't juk onttrekken, verlosfen, bevrijden van flaverny, I d. 91. — *Ont-kommen*, ontkomen, I d. 59, 76, II d. 65, 100. *Ont-komminge*, ontkoming, II d. 77. — *Ont-leaden*, ontladen, ontlasten, van last bevrijden. I d. 149. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 212, Noot. — *Ont-leegjen*, ontleedigen, ledig heenzenden, I d. 151. Dit woord gebruikt vooral *Kamph. S. R.* bl. 427, van troost *ontledigt*, d. i. beroofd. *Ps.* bl. 9, *ontleegt* van allen dut. Bl. 64, *ontleegt* mijn hart van vreezen. — *Ont-lestigjen*, ontlasten, alle last van zich werpen, ontdoen van iets, dat lastig viel, II d. 69, 76, 113. Deelw. *Ont-lestge*, II d. 88, ontslagen, ontdaan, 102. *Ontlesting*, ontlasting, bevrijding, I d. 24. — *Ont-lizzen*, ontleggen, ontnemen, afweeren, I d. 118, de grondtekst heeft, *doet hij van ons.* — *Ont-luwcken*, ontluiken, opengaan; de vaak uit de oogen wrijven, ontwaken, I d. 57. Deelw. *Ontlitfen*, ontloken, geopend, onsloten, I d. 115,

141, 150. Onttrokken, gered, II d. 70. — *Ontmetten*, ontmoeten, I d. 47, 146, II d. 72, 73, 116. *Ontmiettinge*, ontmoeting, II d. 69, 76, 79, 80. 81. - *Ontnomme*, ontnomen, (van *ont-nimmen*) I d. 34. - *Ont-ploffjen*, ontvallen, Verl. Tijd *Ont-ploffe*, I d. 25. - *Ont-pijld*, beroofd van pylen, I d. 31. - *Ontrieren*, ontroeren, d. i. roeren, aangenaam treffen en aandoen, II d. 53. - *Ont-roere*, ontroerd, aangedaan, getroffen, Deelw. van *ont-roeren*, II d. 66, 80. - *Ont-rinnen*, ontrennen, ontloopen, ontvlugten, I d. 26, 60. II d. 102. Verl. Tijd en Deelw. *Ontrón*, II d. 77. *M. Stoke*, II, 100, *Ontran*, liep weg. — *Ont-ſchuwlljen*, ontduiken, ontwijken, door in de ſchaduw te gaan, I d. 51. Verl. Tijd. *Ont-ſchuwlle*. - *Ont-sjean*, ontzien, vreezen; eerbiedigen, I d. 53, 125, 148, 177, 190, ens., II d. 65, 72, 86. *Ont-sjuwcht*, om 't Rijm voor *ontsjocht*, I. d. 215. *W. Gribb. Brill.* bl, 73, *ontsjoecht*. *Ont-sjean*, ſparen, verſchoonen, I d. 72, 100. Tegenw. Deelw. *Ont-sjeande*. ontzaglijk, aanzienlijk, geacht, I d. 147. Verl. Deelw. *Ont-sjoen*, ontzien, geacht, I d. 143, 188. II d. 92. *Ont-sjean*, wederk. zich ontzien, vreezen, II d. 75. — *Ont-sjoene*, ontziene, ontzaglijk, achtbaar, I d. 107, 108. *Wasſenb. Bijdr.* I, 152, *Untſaglijk*. - *Ont-sjog*, het ontzag, I d. 228. *Ont-sjochtme*, Idem, I d. 148, 159, 195, - *Ont-sjogbere*, ontzaglijk, I d. 119, 139, 167, 179. *Ont-sjoghlijck*, idem, I d. 148, - *Ont-sjogh-bern*, kinderen die God eerbiedigen, die God als kinderen eeren, I d. 148. - *Ont-sjoen-wirdde*, ontzag-waardig, I d. 212. — *Maerl.* I, 17, 21, En want ſi die louie *ontſaghen*, zij vreesden voor den zondvloed. II d. 317, 8, maer ſi ſcuwedene en *ontſaghen*, dat hi geen recht kerſtijn was, zij vreesden dat Paulus geen Christen was. En II, 390, 12. Zie *Clignett. Bijdr.* bl. 239, Noot. — *Ontzigh*, *ontzighlijk*, *Hooft. Ontzichelijk*, *Kamph. Ps.* bl. 241. *Bredero*, bl. 34, *onſichtlijk ſtael.* Bl. 516, *onſaghlijckheyd*. De Compar. heeft *Maerl.* II, 431, 44, ſo *ont-ſienlikere* is de loep. De Superlat. vindt men bij *Stoke*, II 163, *donſienlijcste* wast ſinen vianden. *Ont-sjietten*, ontſchieten, ontvallen, ſchielijk ontgaan; verloren raken, II d. 112, van 't hart. De Tankb. Boere Zoon. bl. 1, 't zoe mij *ontsjette*, d. i. misſen, feilen. *Maarl.* I,

157, 7, Eene clove sag hi in die erde, daar hi den regen in *ont-scoot*, d. i. ontging, ontweek. *Stoke*, I, 124, Arnout, de outste zone, bleef doot; Bouden, de jonxte, de *onscoot*; ontkwam den dood. — *Ont-schalckjen*, deelw. *ontschalcke*, I d. 48, *Dy* (*wrâd*)*! ont-schalcke*; u, o wereld! ontwassen, op eene schalksche wijze ontkomen, ontnomen, onttrokken. Van *Schalck*, een dienaar, knecht; een loosaart, doortrapte, listige, veterator, vafer. V. h. *verschalken*. Zie *Weiland*. *Ont-schalken*, op eene listige wijze ontnemen, afnemen. Zie *Hoekstra* K. en L. B. 1813, bl. 283. — *Ont-schæckjen*, ontschaken, ontvoeren, I d. 115. Fig. — *Hooft*, *Ged.* 342, *Ontschaeckt'* hun de dood. — *Ont-sleyn*, ontslagen, Deelw. van *ont-slaen*, losmaken, verlossen, ontheffen, ontdoen, I d. 25, 73. II d. 87, 105, 106. *Wassenb. Bijdr.* I, 169, *Untsleen*, *M. Stoke*, II, 1377, *ontslough*, afsloeg, van de hand wees. — *Ont-sletten*, Deelw. van *Ont-sluwtten*, ontsluiten, openen, los maken, bevrijden. I d. 69, 126. II d. 111. — *Ont-sluten*, losmaken, *Maarl.* I, 267, 24. — *Ont-sluwppjen*, ontsluipen, ongemerkt ontkomen, ontgaan, I d. 123. II d. 65, 77, 79. — *Ontslopen*, *Maerl.* II, 305, 47. *Ontslippen*, *Hooft*, *N. H.* bl. 169 — *Ont-snelljen*, ylings ontrukken, redden, verlossen, act. I d. 142, Eigenl. doch ontsnellen, — ontkomen. — *Ont-soncken*, Deelw. v. *Ont-sncken*, ontzinken, zinkend ontgaan; verloren gaan, I d. 12. — *Ont-spielen*; *'t bloed ontspielt*, het bloed ontloopt, uit het lijf loopt, I d. 180, hier onzijd. Zie *Weiland*. — *Ont-spranckjen*, ontsprenken, ontvonken, ontvlammen, I d. 194. — *Ont-steeken*, ontsteken, ontbranden, ontvlammen, I d. 3, onzijd. maar act. ontvonken, doen ontbranden, I d. 112. Verl. Tijd *ont-stijk*, ontstak, deed ontbranden, II d. 66. Deelw. *Ont-stitsen*, ontstoken, ontvlamd, ontbrand, I d. 3, 123, 159, 200. II d. 77, 79, ens. *Ont-stekt*, *Hooft*, *Ged.* 205. — *Ont-stellen*, ontstelen, als een dief wegnemen, I d. 25, 103. Deelw. *Ont-stellen*, ontstolen, I d. 134. — *Ont-stjoerigjen*, van 't stuur brengen, in verwarring brengen, in wanorde van 't stel br. I d. 42. *Ontstjoergjen*, idem, ontontroeren, I d. 115. — *Ontstjoen*, Deelw. v. *ontstean*, ontstaan, oprijzen, een aanvang nemen, II d. 72. *Ont-tjeun*, onttrekken, met kracht ontnemen, ontheffen, I d. 56, zich onttrekken aan. II d. 67, 98, 103. Ontgaan, verlaten, be-

geven, I d. 77, 152. Deelw, *Ont-teyn*, onttrokken, ontogen, I d. 14, 18, 25, 91, 115, 231. — *Ont-suwngjen*, ontzondigen, reinigen, van de straf der zonde ontheffen, I d. 162. — *Ont-syllen*, ontzeilen, al zeilende ontgaan, ontvaren, I d. 77. — *Ont-weytsjen*, ontwaken, I d. 109, 205, 218. Verl. tijd. *Ont-wecke. Ontwiec*, *Maerl.* II, 210, 82. II, 226, 201. — *Ont-wjealdigjen*, ontweldigen, ontzetten, met geweld wegnemen, II d. 72. — *Ont-teamjen*, uit of van den den band ontslaan, I d. 157. *Bredero*, bl. 44, *ontoomt* uw deerlijk klagen. *Starter*, Fr. L. bl. 45, *ontomen* en ontbinden. *Ont-wirttesjen*, ontwortelen, met den wortel uitrukken, I d. 165. — *Ont-wyckjen*, ontwijken, ontgaan, I. d. 76. Verled. Tijd *Ont-wycke*, en zoo ook Deelw. II d. 76, 102. — *Ont-wijdjen*, verwijden, vergrooten, I d. 225. — *Ont-wyen*, openscheuren, openen, oprijten, I d. 203, eigenl. *Openwerpen*. Zie *Wyen*. Thans zegt men er voor *ontwayen*, *Ontweiden*, d. i. het ingewand uithalen. *Hooft*, *Ged.* bl. 256. *de Lijken ontwayen.* — *Ont-wrâdjen*, Deelw. *Ont-wrâde*; *ontwereld*, geen wereld meer blijvende, maar uitstervende, I d, 48. —

OON, een voorzetzel, dat vele beteekenissen heeft, zie *Weiland* en anderen, in *Junius* in *On*, exhortantis. Dit komt zeer dikwijls voor. - *Oone*, aan de, I d. 14, 15, 16, 35, 40, enz. *Wassenb. Bijdr.* I, 142, *oonne*, dat beter is dan *oone* Anders vindt men aldaar *oen*, *un* voor *aan*, b. v. bl. 151, 154, 155, 156, 157, enz. Zie voren *Aloon in oon*, waar voor *Hooft*, *N. H.* bl. 217, 370. *Aanendaan*. Bl. 268, 310, *anendan*, heeft. — Zamengest. *Oon-eagjen*, aanoogen, aanzien, I d. 26. - *Oon-bidden*, aanbidden, I d. 73. II d. 68, 90 - *Oon-bieden*, aanbieden, I d. 100. II d. 79. Verl, Tijd *Oon-bea*, Voorr. XXIX. - *Oon-biedinge*, aanbieding, aanbod, II d. 67, 79. *Wassenb. Bijdr.* I, 168. *Oen-bjean*, aanbieden, aanbod. - *Oon-bliezen*, aanblazen, I d. 101. - *Oon-blierjen*, al vrolijker en vrolijker worden, I d. 179. - *Oon-blinckjen*, Verl. Tijd *Oon-blonck*, aanblonk, I d. 111. - *Oon-bijltjen*, aanblaffen, tegenblaffen, I d. 95. - *Oonboaschjen*, aantrouwen, aanhuwlijken, I d. 37. - *Oonbouwjen*, aanbouwen, opbouwen; herstellen, verbeteren, Voorr. XXX. - *Oon-brecken*, aanbreken. 't *Oon-breck*, het

aanbreken, begin, I d. 156. - *Oon-bringen*, aanbrengen, verschaffen, doen geworden, I d. 133, 175. II d. 64, 71, 90. - *Oon-dachte*, aandacht, I d. 176. Genit. *Oon-dachts*, I d. 132. - *Oon-dwaen*, aandoen, II d. 115. 3 pers. praes. *Oon-det*, aandoet; II d. 109. *Oon-dweane*, om het rijm, I d. 222. Deelw. *Oon-dien*, I d. 104. II, 71, 94. *Wassenb. Bijdr.* I, 158, 164, 166, *Oendiend.* Alwaar ook bl. 163, *oendweende*, staat voor *aangedane.* - *Oon-fâl*, een aanval, II d. 66. Meerv. *Oon-fallen*, II d. 64, 69. - *Oon-fangjen*, aanvangen, II. d. 86. - *It oon-fange*, het begin, de aanvang, I d. 158, 222, II d. 92, 105. *Oon-fangh*, I d. 161, 191. *Oon-fangleas*, zonder aanvang, of begin, I d. 228. - *Oon-fettjen*, aanvatten, Verl. Tijd *Oon-fette*, aanvatte, begon, II d. 68. - *Oon-fiedjen*, aanvoeden, Verl. Tijd *Oon-fiedde*, I d. 39. *Oon-fiedingh*, aanvoeding, I d. 218. De verbuiging is: *Ik oon-fied, y oon-fiede, hy oon-fet*, I d. 110. - *Oonfjoerjen*, aanvuren; aanzetten, aandrijven, I d. 116. - *Oon-firddjen*, en *Oon-firddigjen*, en *Oon-firdd'gjen*, aanvaarden, beginnen, aanvangen, ontvangen, aannemen, I d. 89, 120, II d. 44, 59. - *Oon-fjuechtjen*, aanvechten, aanranden, II d. 67. *Oon-fjuechtinge*, aanvechting, II d. 69, Meerv. *Oon-fjuechtingen*, II d. 89. - *Hooft*, *N. H.* bl. 69, sarren, benauwen, *aanvechten.* Idem, *aangevochten te worden*, d. i. bestreden, ibid. bl. 66. Idem bl. 571, het *aanvechten* der Stad. d. i. het belegeren, bestormen, *Broer Corn. Serm.* II, 258, *aangevochten worden*, van de boose ketters. *Aanvechting*, belegering, *Hooft*, *N. H.* bl. 401. Zie *Weiland*, Sijnonijm. I, 68. — *Oon-gean*, aangaan, aanvangen, bedrijven, bestaan, I d. 34. — Aangaan, opgaan, zich verheffen, I d. 106. *Oon-geande*, aangaande, wat aangaat, de, quod ad, I d. 123, 169. II d. 68, 77, enz. *'t Oon-gong*, aangang, het begin, II d. 81, 109. Meerv. *Oon-gongen*, beginselen, II d. 67. *Kamph.* gebruikt dit woord veelmalen, doch zeldzaam is, *Ps.* bl. 562, *met woord' hem in de poort' aangaat*, d. i. hem aanspreekt. Ook *Hooft*, *Ged.* bl. 100, gebruikt het eigenaardig. Die veler vrees wil zijn, *gaat* veel te vrezen *aan*, d. i. dien valt veel te vreezen, multa huic timenda. *A. Ysbr. Libb.* bl. 22, Moest du sa *oongean*? En bl. 40, jiemme koene sasel wol reis *oongien* habbe, dat — Hier is *aangaan*, zoo veel als *beginnen*, *aanvangen*, *onder-*

nemen, *zoo veel leven en gespuis maken*, *het zoo aanleggen*, *zich zoo aanstellen*. *Anegange*, aanbegin, *Maerl. II Aanteek.* 85. *M. Stoke*, VIII, 1132, wonden sijt met hem *anegaen*, d. i. met hem aanvangen, het met hem avonturen, zoo als men vs. 1139 leest, of zoo als wij nu zeggen, het met iemand wagen. — *Oon-genamme*, aangenaam, II d. 44, 49, 57, 64, enz. *Oongenammeheyt*, aangenaamheid, II d. 68. — *Oon-gljoerckjen*, aangluren, aanzien, aankijken, I d. 25. Doch veeltijds zit in dit woord eene sterkere, volledigere, beteekenis, die van *aangloren*, *bestralen*, *begunstigen*, *aanlagchen*, II d. 48, 74. — *Oon-gloerjen*, aanzien, I d. 87. aangloren, beschijnen, I d. 26, begunstigen, I d. 215. — *Oon-gonzjen*, aangonzen, al gonzende om iemand heen vliegen, (van een langbeenige mug gezegd) II d. 95. — *Oon-groeyen*, aangroeijen, II d. 87. — *Oon-grijmmjen*, aangrimmen, aangrijnzen, I d. 222. — *Oon-grijnje*, aangrijnen, aangrijnzen, II d. 86. — *Oon-grijzjen*, vrees, afgrijzen, ergens van hebmet ijzing aanzien, I d. 107. — *Oon-grijppjen*, aangrijpen, aanvatten, I d. 97, II d. 113. — *Oon-guwjen*, aanstaren, aanzien; haken, verlangen naar iets, I d. 20. — *Oon-guwzjen*, aanschreijen, aanroepen, I d. 153. Grondtekst: De afgrond roept tot den afgrond. — *Oon-hâden*, aanhouden, II d. 85, 89. — *Oon-hearren*, aanhooren, I d. 222. — *Oon-herckjen*, aanhooren, Voorr. XXX. — *Oon-helljen*, aanhalen, liefkoozen, streelen, I d. 43. Anders beteekent het *aanhalen*, *na zich nemen*, *zich eigenen*. *Zie Helle-oon. A. Ysbr. Libb.* bl. 46, Dy folle mey tjoenen *oon-helle wier*, die veel met heksen was geplaagd, veel v. h. had te lijden. — *Oon-hietgjen*, van tijd tot tijd heeter worden, I d. 166, 183. — *Oon-hingsele*, aanhangsel, I d. 88. — *Oon-hissjen*, Deelw. *Oon-hisse*, aangehitst, aangevuurd, I d. 166. *Oonhitsjen*. I d. 90. *Kil. Aan-hissen*, instigare. *Hooft*, *ophissen*, *Ged.* bl. 74. — *Oon-jeyen*, aanjagen, aandrijven, I d. 144. Verled. Tijd *Oon-jegge*, aanjaagde (den angst) II d. 49. — *Oon-jeldjen*, ontsteken, aanvuren, doen ontbranden. II d. 66, 77. — *Oon-kântjen*, aankanten, zich verzetten, II d. 74. — *Oon-kijckjen*, aankijken aanzien, I d. 76. — *Oon-kijtsjen*, Idem, II d. 108. — *Oon-kijte*, aankijk, het aanzien, II d. 108. *Oon-klaerdjen*, aankleven, aanhangen, I d. 179. — *Oon-klaeyen*, aankleden, II d. 94. — *Oon-kommen*, aankomen, II d. 65,

66, 85. Verl. Tijd *Oon-kaem*, II, 63. — Ergens mede aankomen, Voorr. XXVIII, XXX. *Aankomen*, *M. Stoke*, VIII, 1253, *voorkomen*, *goeddunken*, videri. — *Oon-kundigjen*, aankondigen, bekend maken, I d. 136. - *Oon-laeijtsjen*, aanlagchen, II d. 115. *Oon-laeytsen*, II d. 71. *Oon-langjende*, belangende, aangaande, II d. 106. — *Oon-ljeappen*, aanloopen, aankomen, II d. 76. — *Oon-lieden* - *Oon-liedinge*, aanleiding, I d. 160. II d. 69. — *Oon-loaytsjen*, aanzien, II d. 81, 99. *Oon-loaytser*, aanschouwer, II d. 81. - *Oon-lockjing*, aanlokking, aanloksel, II d. 90. - *Oon-loeren*, aanloeren, aanzien, I d. 98. - *Oon-lordigjen*, aanlagchen, vriendelijk aanzien, II d. 87. — *Oon-luwckjen*, aanstaren, aanzien, met eenige verwachting, en hoop, I d. 93. — *Oon-moedigjen*, aanmoedigen I d. 107. — *Oon-merckjen*, aanmerken, II d. 105, 109. *Oon-mierckjen*, idem, I d. 182. II d. 57. *Wassenb. Bijdr.* I, 157, *Oen-morkelijk*. *Oon-nimmen*, aannemen, I d. 108, 185. II d. 89. Verl. Tijd. *Oon-noam*, II d. 69. Deelw. *Oon-nimd*, I d. 162, II d. 106. — *Oon-ploeren*, aanpluren aanzien, — *Oon-ploer*, het aanpluren, I d. 211. — *Oon-prickjen*, aanzetten, aandrijven (metaph. sumta ab animalibus, stimulo punctis) II d. 63. — *Oon-prijzjen*, aanprijzen, II d. 90. *Oon-prijzge*, Deelw. II d. 50. — *Oon-quickjen*, aankweken, onderhouden, I d. 209. — *Oon-rieren*, aanroeren, I d. 209. aanraken, II d. 111. Eene zaak aanroeren, er van spreken, I d. 62. *Oon-rierd*, Deelw. te voren aangeroerd, II d. 46. — *Oon-rinnen*, aanrennen, aanloopen, Id. 6. — *Oon-rjuechten*, aanrigten, aanregten, veroorzaken, bewerkstelligen, I d. 157. — *Oon-roppen*, aanroepen, I d. 149, 165, 166, 200. *Oon-schoagjen*, aanschouwen, aanzien, I d. 108, 157, 209, 210, II d. 85, 86, enz. Verled. Tijd en Deelw. *Oon-schoagge*, I d. 179. II d. 70. *Oon-schouwjen*, idem, I d. 155. — *Oon-schijn*, aanschijn, I d. 100. — *Oon-sjean*, aanzien, I d. 43, 101, 107, 108, 126, 145, enz. *Het aanzien*, *uiterlijke gestalte*, I d. 132. *Oonsjog*, aanzien, achting, eerbied, II d. 94. Verled. Tijd *Oon-seag*, I d. 127, 132, 189. *Oan-sjea*, aanzie, gebied. W. I d. 149. *Wassenb. Bijdr.* I, 144, *Oonsjæ*. Deelw. *Oon-sjoen*, I d. 122, 199. 211, enz. — *Oon-sjeanlijck*, aanzienlijk, in 't oog vallende, conspicuus, I d. 163. Superl. *Oon-sjeanlijckste*, II d. 65. *Wassenb. Bijdr.* I, 168, *Oensjoglijk*. - *Oon-sjeanlijckhey-*

te, aanzienlijkheid, aanzienlijke rang, eerepost, II d. 94. *Bredero* bl. 538, *aanzienlijckheyt*. - *Oonsjoglijckheyte*, zie *Oontjoglijckheyte*, en Aanteek — *Wassenb. Bijdr.* I, 156. *Oensjoende*, aangezien, conjunct. — *Oon-stecken*, aansteken, in brand steken, doen branden, I d. 157. II d. 79. *Guwch oonstecke*, bespotten den guich aansteken, I d. 72. — *Oonslaen*, aanslaan, ondernemen, I d. 97. *Hooft*, *Ged.* 19. — *Oon-slag*, onderneming, toeleg, I d. 97. Meerv. *Oonslagen*, II d 72, 103, 114, in eenen goeden en kwaden zin. — *Oonsizzen*, Verl. Tijd *Oon-sey*, aanzeide, bekend maakte, te kennen gaf, I d. 220. — *Oon-sjietten*, aanschieten, ergens schielijk zich heen begeven; te voorbarig zijn, onbeleefd, onbeschoft zijn, II d. 55. — *Oon-spijtgjen*, honend aanzien, honen, smaden, verachten, I d. 184. — *Oon-sprecken*, aanspreken, II d. 44, 65. — *Oon-stellen*, aanstellen, inrigten, aanleggen, I d. 12. gedragen, II d. 88. *W. Gribb. Brill.* bl. 75, in uws tijge *oonstelle*, ter deugd aanstellen, zich braaf gedragen Deze beteekenis is in Friesland nog zeer gebruikelijk. - zijn leven ergens naar inrigten, II d. 115. — *Oonstietten*. aanstooten, aanvallen, krenken, benadeelen, II d. 110 *Oon-stoe*, aanstond, behaagde, I d. 152. II d. 51. — Verl. Tijd van *Oonstean*. — *Oon-talle*, aantal, I d. 135. *Oontol*. idem, I d. 149. — *Oon-taesten*, aantasten, I d. 129. 218, d. i. schenden, lasteren. — de handen aan zich zelven slaan, II d. 77. — *Oon-tjean*, aantrekken (een kleed) I d. 96. *in blier gelaet* aannemen, I d. 159. Zich iets aantrekken, ter harte nemen, I d. 98. — naartoe trekken, reizen, II d. 72. Deelw. *Oon-teyne*, aangetrokken, aangedaan, bekleed, I d. 165, 206. *Maerl.* II, 155, 67. Wildi u dese gode *antien*, d. i. aannemen, erkennen, Zie Noot. — *Oontjeande*, als een Bijvoegl. N. aantrekkelijk, II d. 66. *Oontjoglijck-folmecke*, aantrekkelijk-volmaakte, II d. 66. Superl. *oon-tjoglijckste*, bevalligste, II d. 65. — *Oon-tjoglijckheyte*, aantrekkelijkheid, II d. 98; maar misschien moet men daar lezen *Oon-sjoglijckheyte*. Zie Aanteek. — *Oon-tjuwgjen*, aantuigen, aantijgen, beschuldigen, verwijten, I d. 153. Men zegt hier voor zeer dikmaals *aantigten*, te last leggen, *betigten*, beschuldigen. *Aandichten*, dat men bij *Weiland*, Synonym. I, 10 leest, is zeker eene drukfout: althans gebrekkig gespeld; want ik zie het nallaande ook in Deszelfs woor-

denboek. Men vindt ook bij *G. Japiex Oon-tjuwgen*, voor beschuldigen, aantijgen, aantigten, I d. 34. Zeldzaam gebruik. *Hooft*, *N. H.* bl. 449, aantuigen, voor *protesteren*, gelijk *aantuigenis*, voor *protest*, bl. 456, 590. *Kiliaan*, heeft *aen-tyen* en *aentijghen*; als mede *op-tijghen*, imputare. *Kamph. Optijgen*, *Ps.* bl. 338, booze stukken *optijghen*. Bl. 76, *Opdichten* (*optigten*) En *tigt mij op* daer ik nooyt deel aan had. Bl. 100. En mij *optigten* 'k weet niet wat. *Maerl.* I, 220, 69, *Op-tyende* van anderen wiven. Ja zelfs gebruikt deze het Eenvoud. *Tyen*, voor te last leggen, beschuldigen, I, 214, 7, want men hare *tyen* woude, dat soe, boven haren man, overspel ghevaen adde an. — *Oon-tuwlckjen*, bespotten, verachten, smaden, I d. 20. — *Oon-waegs*, aanwas, vermeerdering, I d. 149. *Oon-waegsjen*, aanwassen, toenemen, vergrooten, vermeerderen: I d. 42, 48, II d. 52, bis. — *Oon-waeyen*, aanwaayen; genoegen verschaffen, welgevallig zijn, I d. 174, even als het Lat. *adspirare*. I d. 181, Ho jamck hun 't Lock *oonwaeyt*. I d. 225, o' dizz' ljue de Heer' mey seijne' *oon-waeyt*. — *Oon-wirck*, aanwerk, d. i. gestadig werk, werk aan werk of werk op werk, II d. 63. — *Oon-witt'nerz*, aanleerers, toenemers in wetenschappen, I d. 48. *Hoekstra*, K. en L-B. 1813, bl. 283, verklaart het te regt door *beminnaars der wetenschappen*, (*die in wetenschappen toenemen.*) Men heeft hier het zinversterkend voorzetsel *oon*, *aan*, gelijk in *aantal*, voor *tal* of *getal*: *aanloop* voor *loop*, *geloop*: *aanstichter* bij *Hooft*, *N. H.* bl. 485, *aanstichter* van diesgelijk bedrijf, enz. — *Oon-wispjen*, aansteken, doen ontbranden, II d. 69, Verl. Tijd *Oon-wisppe.*

OORSAECK, oorzaak, reden, I d. 24, 41. II d. 72. *Oorsæck*, II d. 79. *Oorsæcke*, II d. 69, 73, 79, 97, 109. *Oor-sæck-leas*, zonder oorzaak, I d. 204. *Wasenb. Bijdr.* I, 166, *Oorsake.*

OORSPRONGE, oorsprong, I d. 137.

OORTZIN, een oortje, twee duiten, II d. 4, 11.

OOTMOED, ootmoed, I d. 161, *yn djiepe ootmoed*, in diepe onderwerping en eerbied. Ik vind dit woord in onderscheidene beteekenissen, met verschillende spelling, bij de Ouden. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 80, Noot zegt: gewoonlijk vinde ik dit woord bij de Ouden gebruikt voor *genade*." Dit bewezen zen hebbende door voorbeelden, vervolgt hy: *omoede* is mij echter ook in eene andere beteekenis voorgekomen, in die

van *nederigheid*. Het welk bewezen wordt. — Bij *Maerl.* I, 67, 12, vindt men het in de beteekenis van *gehoorzaamheid*, *onderdanigheid*, *ondergeschikttheid*, *eerbied*: En alle *daden si* hem *oetmoede*, als haren outsten en haren Here, d. i. betoonden hem, als oudsten Broeder, *gehoorzaamheid*, als wahij hun Heer en Meester. *Ootmoedig* voor *nederig*, *niet hooggevoelende*, *Maerl.* I, 126, 18, Entie *oetmoedechste*, mer dar nare, alse hi dat heerscap (de heerschappy) gewan, wart hi een *overdich* man. *Omoedichede* voor verootmoediging, vernedering, onderwerping, *Maerl.* I, 129, 17. Sine berouwenesse was so groet, en finen grote *omoedichede*, dat God ghehorde fine bede. Waarop bl. 130 terstond volgt: Oec ghedoghedi *omoedelike*, dattem sijn tône afwan sijn rike, d. i. hij verdroeg *met onderwerping* en *lijdzaamheid*.

OP, voorzetsel. I d. 1, 3, 7, 12, 13, enz. *Oppe*, op de, I d. 2, 4, 7, 8, 19, 12, enz. *Op dat*, II d. 60. *Op leugen vinden*, zeldzaam. *Kamph. S. R.* bl. 355, Die uw woord *op leugen* vand, d. i. onwaar, onwaarachtig, bedrieglijk. *Op en neder*, overal, *Melis Stoke*, I, 1096, zie *Huydecoper*. *Zamengestelde*: *Op-borlljen*, opborrelen, I d. 129. – *Op-bringen*, opbrengen, opvoeren, opwaarts leiden, I d. 155. *Wassenb. Bijdr.* I, 162, *Op-brijngen*, opvoeden. – *Op-bliezen*, opblazen; – *Op-bliezene*, opgeblazen, trotsch, II d. 67, 74, 90 *Op-bliez'neheyte*, opgeblazenheid, verwaandheid, trotschheid, II d. 99, 106. – *Op-deagjen*, opdagen, oprijzen, I d. 127. Zie *Glinz-op-deagjen*. Verl. Tijd *Op-deagge*, I d. 218. – *Op-donssjen*, opdansen, I d. 140. – *Op-drieuwen*, opdrijven. *Op-drieuwinge*, aandrift, opwelling, begeerte, II d. 78. – *Op-dwaen*, open doen, openen, I d. 161. *Opdoen*, de tafel afnemen, wanneer men met eten geëindigd had; *M. Stoke*, IV, 1576, zie *H*. – *Op-fieden*, opvoeden, I d. 36. Deelw. *Op-fet*, opgevoed, II d. 87, 96, 99. *Op-fiedinge*, opvoeding, II d. 71. – *Op-folljen*, opvullen, II d. 116. Deelw. *Op-folle*, opgevuld, I d. 228. II d. 93. – *Op-gean*, opgaan, oriri, I d. 56, 116, opengaan, I d. 71. – *Opgaen*, voor optrekken, op los gaan, aanvallen, *M. Stoke*, V, 761, 763. – *Op-gong*, de opgang, I d. 54, 117, 182, 192. – *Op-håden*, (zonder) ophoudelijk, I d. 42, II d. 100. *buwtte*

schonstjen æf op-hâden, zonder rusten of ophouden, I d. 103. *Wassenb. Bijdr.* I, 159, *Ophaalden.* Deelw. *Ophoold*, ibid. bl. 167. *Maerl.* I, 167, 47, En *hiltene op*, alse haren sone, d. i. *voedde hem op.* – *Op-happjen*, ophappen verzwelgen, (v. d. zee) I d. 75. – *Op-helljen*, ophalen, verheffen, looven, tollere laudibus, I d. 198, 205, 209, 215, 218. Deelw. *Ophelle*, geprezen, I d. 167. *Wassenb. Bijdr.* I, 164. *Ophellede sugten*, opgehaalde, geloosde zuchten, *W. Gribb. Brill.* bl. 73, *ophelje*, oude dingen ophalen, melden. — *Op-hippjen*, opligten, opheffen; opwegen, I d. 214. — *Op-jaen*, opgeven, hoog opgeven, pogchen, I d. 97, 101, 110, 147, II d. 112. — Opgeven, voorgeven, voordoen, aanprijzen, II d. 90. — Zich opgeven, overgeven, gewonnen geven, II d. 89. — Opgeven, toevertrouwen, I d. 149, II d. 100. — Opgeven, ergens van spreken, b. v. van vrede, I d. 212. *M. Stoke*, III, 356, Doch so mosten si hem *opgheven*, d. i. gevangen geven, gewonnen geven. *Hooft, Ged.* 309, Toen ghij mij *opgaeft* lichaem en gemoedt, d. i. uw ligchaam en ziel aan mij overgaaft, verbond, schonkt. — *Opijtten*, opeten, I d. 127, 170. — *Op-kâtjen*, oproepen, opwekken, I d. 163, 210. — *Op-klauterjen*, opklaveren, opklimmen, Deelw. *Op-klautere*, opgeklauterd, II d. 71. — *Op-klearjen*, opklaren, (v. 't morgenlicht) I d. 123, 179. — *Op-klieuwen*, opklimmen, I d. 118. II d. 99. Deelw. *Op-kleauwn*, II d. 93. – *Op-klieuw*, het opklimmen, de verheffing, I d. 190. *Opklieuwe*, verheffing, II d. 47. — *Op-lægjen*, opbranden, naar de wolken opstijgen (v. brand) II d. 81. — *Op-lezzen*, oplezen, voorhouden, openlijk bekend maken; aankondigen, (de grondtekst heeft *vergelden*) I d. 94. — *Op-lizzen*, opleggen, (b. v. straf) I d. 40. Deelw. *Op-leijne*, opgelegd, bevolen, belast, II d. 85. — *Op-luwcken*, optrekken, opbeuren, oplieken, I d. 82, 90, 91, 120. — Optrekken, in den hemel, I d. 212. Openen, opendoen, b. v. den mond, I d. 134. 250. Opluiken, opwassen, opgroeijen, opkomen, I d. 148, II d. 58. Opluiken, ontluiken, opgaan, (v. 't zonneoog) I d. 208. Opzwellen, I d. 130, van een paddenhuid. — Opengaan, zich openen, *Her doar luwckt op*, I d. 33. — *Opluwck*, opheffing, I d. 91. Zie *Holle-op-luwck.* — Deelw. *Op-litsen*, opgetrokken, naar omhoog, I d. 95. — Opgeschoten, opgewas-

sen, (als een rijs) I d. 132. — *Opmeytsjen*, opmaken, gereed maken, opdelven, I d. 202. *Wassenb. Bijdr.* 160. *Opmaaikje*, opfieren, versieren. Voor, *mutsen opmaken*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 29. — *Op-nimmen*, opnemen, het voor iemand opnemen, II d. 78. — Opnemen, van den grond opnemen, II d. 97. *Wolop-nemmen*, *Wassenb. Bijdr.* 166. — *Op-offerjen*, opofferen, I d. 44. II d 70, 74, 76, 78, 79, 80. — *Op-quabbjen*, opkwabben, opblazen, fig. trotsch, verwaand zijn, II d. 94. — *Op-rin*, oploop, tumultus, II d. 77. — *Op-rijkjen*, oprooken, rook opwerpen; overdr. ontbranden. toornig zijn, I d. 164. Grondtekst: *rooken tegen het gebed.* — *Op-rjuecht*, opregt, I d. 60, 111, 122, 126. 131, enz. *Op-rjuechtheyt*, opregtheid, I d. 126, 192. *Wassenb. Bijdr.* 159, *Oprogtheit.* — *Oprjuechtigheyt*, I d. 158, 195. *Op-rjuechtgjen*, oprigten, opregten, Voorr. XXX, I d. 191, II d. 71, Deelw. *Op-rjuechtge*, I d. 91, II d. 51. — *Op-rjuechten*, Voor. XXIX. — *Op-rjuechtlijck*, opregtelijk, I d. 162. — *Op-roer*, oproer, I d. 62. — *Op-scherpjen*, opscherpen, aanmoedigen, opwakkeren (den geest) I d. 194. — *Op-schobbjen*, opeten, opvreten; verteeren; uitroeijen, I d. 141. 166. — *Op-schrieuwen*, opschrijven, aanteekenen, I d. 100, 218. — *Op-sijkjen*, opzoeken, opzamelen, Voorr. XXXII. — *Op-slag*, opening, apertura libri, I d. 96. — *Op-slingeren*, onz. opslingeren, oprijzen, opgevoerd worden (tot de wolken) I d. 76. — *Op-snyen*, opensnijden, I d. 25, Deelw. *Op-sneyn.* — *Op-snolckjen*, opschikken, opfieren, oppronken, I d. 105, II d. 50. Zie *Snolckjen.* — *Op-sot*, opzet, voornemen, denkbeeld, opvatting, II d. 96. *Opgesetten wil*, *Hooft*, *N. H.* bl. 96. — *Op-spoarjen*, opspeuren, zoeken, navorschen; verwerven, II d. 88. Verl. Tijd en Deelw. *Op-spoarre.* — *Op-spreckinge*, opspraak, berisping, II d. 116. *Op-sprecka* beteekent in d. O. F. W. *aanspreken*, *aanspraak hebben*, *opzeggen*, *te laste leggen*, enz. — *Op-stean*. opstaan, I d. 101, 169. — *Op-stômjen*, opstoomen, opbruischen (van de golven der zee) II d. 103. *Ten Kate Opstuiven.* Het woord schijnt te komen van *stoam* of *stôm*, damp. wasem, eig van kokend water; hier, van de kokende en bruisende zee. Zie *Stoam.* — *Opstecken*, opsteken, opbeuren (het hoofd) I d. 75. — *Op-stuwen*, opstui-

ven, opvliegen, zich verheffen, I d. 225. — *Op-swollen*, opzwellen, Deelw. *Op-swoln*, opgezwollen, I d. 67. — *Opswommen*, opzwemmen, (in een stroom) II d. 89. — *Op-tjean*, optrekken, verheffen, verhoogen, I d. 213. — Deelw. *Opteyne*, opgetogen, verrukt, I d. 105, 179, II d. 101. — Opgetrokken, uitgetogen, (in kracht) I d. 218. — Hoog verheven, II d. 95. Opgevoed, II d. 101. — *Op-teynheijt*, opgetogenheid, verrukking, I d. 85. — *Op-tillen*, optillen, opheffen, opbeuren, I d. 93, 169, 176, 205, 225. Zich opheffen, opbeuren, I d. 78. — Deelw. *Op-tille*, verheven, II d. 98. *W. Gribb. Brill.* bl. 81. Verl. Tijd, *Optilde*. — *Op-til*, opheffing, verheffing, I d. 156. *Sonder op-til*, zonder weder opgebeurd te kunnen worden, I d. 180. — *Optilleaz*, onoptilbaar, waarvan men niet weder kan worden opgebeurd, I d. 213. — *Op-toohtme*, opgetogenheid, verheffing (van ziel) I d. 159. — Verheffing, opgeblazenheid (des harten.) I d. 151. — *Op-tôy*, opteoisel, sieraad, I d. 24, van een waterbel. — *Op-wâlling*, opwelling, (des harten) II d. 104. Zie *Wassenb. Idiot.* in *Opwallen.* - *Op-wâlljen*, opwellen, (van een' stroom) I d. 109. *Jun. Upwell.* - *Op-weijtsen*, opwaken, ontwaken, wakker worden, I d. 31, 219. - Opwekken, I d. 69.

ORCKEL-PÅN, een onderpand, pand, dat tot getuigenis strekt, I d. 89. *Orken*, is een getuige, en dit woord komt meer dan twintig malen voor in de O. F. W. Zie onder anderen ald. bl. 25, Noot. *Wassenb. Idiot.* in *Ordelpenning*, *Weiland*, in *Oorkonde.* En *Cûgnett.*, *Bijdr.* bl. 24 Noot.

ORDEL, oordeel, I d. 141, 144. II d. 50. *Oardel*, II d. 78. Meerv. *Ord'len*, en V. d. met de S, om den tweeden naamval te vormen, *Ord'lens*, I d. 223. — *Ordeljen*, oordeelen, beslissen; II d. 50. *Asegab. Urdela.* In de O. F. W. overal, en zeer vaak, *Ordel*, judicium, *Ordela*, judicare. *Baardt*, *Deugdensp.*. Voorr. bl. 6, *Ordelen. Marnix*, *R. B.* bl, 58, vers. *Ordeel.* En 126, vers. *Ordeelen.* Daarentegen heeft *Kamph. S. R.* bl. 77, *Oordel. J. H. Krul*, *Diana*, bl. 27, *Oord'len*, alsmede *Bredero*, bl. 274, 498, en *Hooft*, *Ged.* bl. 44. Zoo ook *Vordel*, voordeel, *Bredero*, bl. 668. *Junius*, *Ordeal.*

ORG'LE, een orgel, (een speeltuig) I d. 170.

P.

PACK, een pak, farcina, II d. 103. — *Packjen*, pakken, II d. 49. *Uwtte wey packen*, zich heen begeven. wegloopen, II d. 67. Verled. Tijd en Deelw. *Packe*.

PÆ, een kus, zoen, Meerv. *Pæen*, I d. 26, 29. *Starter*, bl. 90, a, *Pæen* en *Patjes*. — *Pæen*, W-W. kusfen, zoenen, I d. 29. — *Paetjen*, I d. 41, 172. *Paetgjen*, I d. 34, 212. II d. 52, 54. *Paetkjen*, I d. 3. *Paetken*, I d. 28, 29. — *Paetke*, een kus, zoen, I d. 29, 39. II d. 71. — *Paetkerye*, zoenerij, liefkoozing, I d. 34. II d. 47, 71. — *Paet-rijmme*, kusdicht, liefdedicht, II d. 61. — *Paeyerke*, zoenstertje, liefje, (een vleiwoord) I d. 29. — *Paey*, een kus, I d. 229. — *Paey-wiet*, zoen-nat, II d. 61, *Paeyen*, kusfen, kusfen geven, I d. 26. — *Patjen en fobbjen*, *Gærspr. fen Wouter en Tjalle*, bl. 7. *W. Gribb. Brill.* bl. 75. Ik mot dij eerst jitte reijs *partje* (lees *Pattje.*) Dit laatste vindt men in de *Tanckb. Boere-Zoon*, bl. 16, en den Verl. Tijd *Patte*, ibid. bl. 8. — *Teutonista*, cusfen, open, *pachen*, muntken geven, osculari. Men heeft bij G. J. ook nog *Pea*, een kus. Zie op dat woord. — De Dichter fchijnt hier verfchillende dialecten te hebben gevolgd. Het fubft. *Pæ* of *Pea* wijst ons op 't W-W. *Pea-en* of *Pæ-en*, waarvan de Imperat. *Pæ*, bl. 29: *Paey* op *Paeyen*: *Paetke* op *paetke*, *paetken*, *paetkjen*, *paetgjen*. Er zijn dus drie onderfcheidene W-W. allen uit eene bron herkomftig, waarvan de beteekenis fchijnt te zijn *zachtkens drukken*, verder *ftreelen*, dan *kusfen*, eind. *door eene kus bevredigen*, *verzoenen*, *te vrede ftellen*. Meer is er dunkt mij niet noodig, om alles naauwkeurig, eenvoudig, en natuurlijk uit elkander te doen ontwikkelen. — Van *Pea-en*, of *Pæ-en* is het merkbaar jongere W-W. *Paa-i-en*, (*Paayen*) gekomen, hetwelk ook in de beteekenis van *met harpuis beftrijken*, (*een fchip*) nog bekend, zich nu bij *Weiland* van zelf verklaart uit de opgegevene grondbeteekenisfen. De Ouden gebruikten *Paeyen* veelal voor *betalen*, *te vrede ftellen*, zie *Clignett*, bl. 51, Noot. *Junius* in *Pay*. *Ypey*, *G. d. N. T.* bl. 328. In de *Bijdr. van Wasfenb.* bl. 161, kunwe jemme net *paaje* mei

us tjensbooden, beteekent het ook te *vrede ſtellen.* En zoo ook bl. 164, mei losſe wodden jemme te *paajen.* Doe er bij *M. Stoke*, I, 309, enz. Onze Dichter heeft het woord alleen in de beteekenis van *kusſen* gebruikt. Vid. *Wasſenberghii* ſpec. Phil. Patr. pag. 22 et 23.

PAED, een pad, I d. 60, 93, 102, 106, 107, enz. Meerv. *Paeden*, II d. 85, enz. enz. — *Paed-bjuester*, het pad bijſter, ſpoorbyſter; afgedwaald van 't regte pad, I d. 161. — *Paed-ſpoar'-bjuester*, I d. 194. — *Paed-lieder*, een leidsman, wegwijzer, viae dux, dux itineris, II d. 88. Zie *On-paed.*

PALEYS, een paleis, I d. 72, II d. 74, 75, 81. Meerv. *Paleysſen*, II d. 100. *Junius*, *Palace.* Lat. *Palatium.*

PALM. — *Palm-grien*, palmgroen, zoo groen als palm, I d. 83.

PAMPIER, papier, I d. 48. Zie *Klad-pampiere.*

PâN, een pand, I d. 9, 15, 18, 39, 89, enz.

PAEP. Zie *Offer-papen.*

PAS. FEN PAS, van pas (geven) I d. 215, d. i. hier, eene genoegzame hoeveelheid, en dat juist op zijnen tijd. *So wol to pasſe*, zoo juist op zijnen tijd (helpen) II d. 77. *To pasſe kommen*, gelegen komen, II d. 116. *Passjen*, *pasſen.* — *Hij pasſet daer naet op*, hij geeft daarop geen acht; dit is hem om 't even, II d. 116. — *Bijdr. van Wasſenb.* I, 159, *te pas komen bij*, — veroorzaakt worden door, — voorvallen door, — *Dezelve*, I, 155, *Pas*, naauwelijks *wol to pas oon-kommen*, *W. Gribb. Brill.* bl. 86. — *Pasſen*, decere, *Bijdr. van Wasſenb.* I, 160. *V. d. Veen*, *Raets*, bl. 1, 'k En *pas* op Duyts of Deens geroep, d. i. ik ſtoor er mij niet aan, nihil moror, laboro. Zie *To passjen.*

PEA, een kus, I d. 26. — *Pea-ſjeack*, kus-ziek, begeerig naar een zoen, I d. 34, II d. 61.

PEALLE, een paal, I d. 195. II d. 52, 85. — *Pealjen*, — Deelw, *Peald*, paal en perk gezet, I d. 206. *Jun. Pale*, *Pole.* Lat. *Palus.* Elders lees ik *Peal*, de tegenw. ſpell.

PEAR, een paar, twee Echtgenooten, I d. 5. — *Paer*, II d. 9, uit den ouden Grammaticus, alwaar volgens oud gebruik de AE zoo veel geldt als de EA bij G. J. *Junius*, *Pair.* — *Pearjen*, paren, zich ſchikken, vereenigen, I d. 33. — zich mede paren, bijkomen, toegevoegd worden, I d. 41. — Trouwen, huwelijken, als man en vrouw zich onderling vereeni-

gen, I d. 5, 24. *Starter* noemt dit *verſamen*, bl. 27, b. *verſamelen*, 105, a. En zoo ook anderen.

PEARLE, eene parel, I d. 48, 83, 95. Meerv. *Pearlen*, I d. 70, II d. 90. *Waſenb. Bijdr.* I, 159, *Peerlen*, *Junius*, *Pearl.*

PENNINGH, een penning, II d. 52. Zie *Quæ-penningh.*

PERREN, peren, pira, I d. 66 *Jun. Pear.* Tegenw. meestal *Parren*, in *par.*

PERSSE, eene pers, I d. 91. II d. 65 *M. Stoke*, IX, 67, uter *perſen* brengen; uit den *nood*, *gevaar*. *Maerl.* II, 7, 21, Die Ceſare vele *perſen* daden, d. i. gevaarlijke *invallen*, *aanvallen*, II, 383, 16, Met deſer *perſen*, met deſer voere, d. i. *nood*, *gevaarlijke opſtand.* Ibid vs. 21, In den tempel *te perſen quamen*, d. i. kwamen aanvallen, benaauwen, elkanderen den uit- en ingang beletten. — *Perssjen*, perſen, drukken. I d. 205, 216. II d. 66, 93, 97. Verl. Tijd, *Perſe*, I d. 91.

PERT, een part, ſtreek, kunstgreep, I d. 24. *Perte*, deel, II d. 110, zie *tredde perte*, en *bijze-pertte.* Vergel. *Junius* en *Kiliaan*, in *Parte*, *Partie*, *Pratte*. *Prank.*

PERTYE. partij, vijand, tegenpartij, I d, 204. *De ſchiene in lottre pertye uwzer ſielen*, het ſchoone en zuivere *gedeelte.*

PEST, de pest, I d. 145. II d. 101, 102. — *Pest-djier*, pestdieren, d. i. verderfelijke ondeugden, I d. 58. - *Pest-fjoer*, pestvuur, pest, I d. 145. Grondt. pestilentie. - *Pest-kôal*, pestkool, pestvuur, de pest, I d. 86. - *Pest-sjeacktme*, de pest-ziekte, II d. 101.

PETEAR, praat, ſpraak, geſprek, taal. I d. 3. 144, 193. 213. II d. 70. *Peteare*, II d. 112, 113. Doch *Pittear*, I d. 34, 39, 50, 64, 159. II d. 63, 65, 66. - *Petearjen*, praten, ſpreken, zeggen, I d. 33, 41, II d. 48, 87, 100, 104, enz. Verl. Tijd *Petearre*, I d. 85, 93. II d. 64, 84, 98. Deelw. ook *Petearre*, II d. 57. Verg. *Junius* in *Patter and pray.*

PETIELLE, een ſchotel, pan, patina, patella, I d. 65. *Hamconius* in Fris. f. 8, *Patiele*. fol. 87, verſo, *Patele*. *Junius*, in *Pail.* *De Rooy*, Mengelſt. bl. 42. *Teutonista*, *Patene*, - Patena, patenula. *Bredero*, bl. 736, een *betiel* met visch. Meerv. *betielen*, idem, bl. 588, 678, 759. In deze laatſte plaats wordt *twie betielen*, voor *twee platteelen*, verwisſeld.

Van eenerlei beteekenis is 't woord *Teyle*; *Kiliaan*. *Teyle*, testa, fictile vas, gabata figlina. *Maerl.* I, 226, 15. Maer daer hi die *teelen* dwoueh. Ook bij *Cats* en anderen, *Teyle*, *Teijltje*, enz. In *Enkhuijzen* noemt men een doorflag of vergiettest een *gate-petiel*, in *Friesland*, een *gattje-panne*, in Zeeland *Een ſtrumijn*. Aldaar noemt men *teeken*, (*teylen*) patinae, niet alleen *aarden*, maar ook *koperen*, *vaten* van onderſcheiden ſoort, zelfs met ooren, of handvatſels. Vergel. *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 118, volgg. alwaar men het laatſte door *Van Lelijveld* zal afgeleid vinden van *Tegel*, bij verkorting *Teyl*.

PEIJNZGJEN, PEYNZJEN, peinzen, overdenken, II d. 87. *Junius*, *peiſe*. *Hooft*, *Ged.* bl. 50, *Peinzerig*.

PIELLJEN, arbeiden, zijn best doen, werken, zich toeleggen, (T. K. ſterk oefenen) II d. 72, 110. *Mei 't wurk oonpiele*, De *Burkerij*, bl. 13. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 73, *Eltz mat er zwiet nei ta pielle*, elk moet er zoet *op aan werken*, en *pligt betrachten*. *Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 327, Die niet dan op vervoeren *pielt*. Zie *Waaſenb. Idiot.* Is *pielen* ook bij ineentrekking gezegd voor *pijneljen*, deminutiv. van *pijnjen*, werken? Zie ald.

PIEPJEN, piepen, d. i. ſpelen, op een muzijk-inſtrument zich laten hooren, I d. 7, 8. — *Piepe*. een zeker blaasinſtrument, fluit, doedelzak, I d. 9. Zie *Lille-piepjen*. *Pipe* voor ſchalmei, hombooi, σιμοβοΐνη *Melis Stoke*, IX, 1144.

PIJK'-FELLJEN, met den piek vellen, met den ſpies dooden, I d. 202. *Vondel* (bij *Weiland*) en *Cats*, I, 514, a, hebben ook *pijk*. Van hier: *zijn piek ſcheuren*, zijn' ſpies uit den grond rukken, dat is *opmarſcheren*, *voortrekken*, castra movere. Dit noemt men juist zoo in 't Latijn, *vellere ſigna*, wanneer men met het leger opbreekt, *Livius*, III, 50, en elders. Voorts *wegloopen*, zich *verwijderen*. *Hooft*, *N. H.* bl. 260 noemt een *Piekenier*, of *Piekdrager*. zonderling genoeg, *Pijkeling*.

PIJL, PIJLLE, een pijl, I d. 30, 87. II d. 64, 68. Meerv. *Pyllen*, I d. 145. 183. — *Pylle-fol*, vol pijlen, I d. 182. — *Pijl-ſchie*, een pijlkoker, I d. 30.

PIJN, PIJNNE, pijn, ſmart, I d. 14, 21, 25, 39, 61, 63, 66, 67, 100, enz. Meerv. *Pijnnen*, I d. 149, 185, enz. *Pijn-banck*, een pijnbank, II d. 94. *Pijnnigjen*, pijnigen,

ſmart aandoen; als Z-N-W. kwelling, I. d. 104. Deelw. *Pijnge*, II d. 107. De Ouden ſchreven *Pine*, b. v. *Maerl.* II, 433, 7. Doch *Hooft*, *Ged.* 99, 126, *Peene*. *Pine* vindt men veelmalen bij de Ouden voor *arbeid*, *werk*, Zie *Clignett*, *Bijdr.* bl. 252, volgg. Noot. *Maerl.* II, 286, 14. *Pinen*, voor *werken*, *arbeiden*, ibid. II, 286, 17, dat dander *pinen*, en hi ſit, d. i. dat de andere *werken* en hij ledig zit. II, 428, 31, 57, Dat men rusten ſal nat quellen en na die ruste *pinen* mede. Zie ook III Aanteek. 17. Zeldzaam is Ibid. I, 52, 34, om dat men daar doet den lande *pine* met osſen, d. i. den landbouw, het landwerk, opus rusticum, uitoefent, doet, met osſen. — *Pijnen*, voor *verdriet veroorzaken*, *kwellen*, *pijnigen*, *Kamph.* *Ps.* bl. 106, Laet droeve nijd inwendig U niet *pijnen*. *Zich pijnen*, voor *zich moeite doen*, operam dare, Idem, ib. bl. 116, Ik *pijnde mij*, en zweeg ſtock-ſtil. Ib. bl. 353, Mijn Broeders, mijn gezelſchap, zijn 't waarom zich hart en tonge *pijnt*. *Hooft*, *Ged*, 158, Maar, wat zij mag, zich *pijnen* gaat. *Pijnlijk* voor *lastig*, *moeilijk*, *kwaad*, *ſlecht*, *boosaardig*, zie *Clignett*, bl. 21, Noot. Vergel. *Junius* in *Pine*.

PIJP, een pijp van een veter, een veterspijp, II d. 5. — *Pijpkeniel*, pijp-kaneel, I d. 4. *W. Gribb. Brill.* bl. 69, *Pijpkaniel*. *Baardt*, bl. 19, veel beter zijn dan *Pijp-caneel*. Nog heden noemt men in Friesland *in Pype*, een brug, ſteenen brug, bij v. te *Leeuwarden de lange Pype*. *Hamconius*, Frisl. f. 84 verſo.

PIJPJEN, piepen, (als een muis.) I d. 81. *Marnix*, *R. B.*, fol. 143, *Pijp*, of ick ſoeck U niet. — Voor *ſpelen*, *zingen*, (zie *Piepjen*) *Cats*, I, 227, a. *ſij pijpen* haren ſang. Bekend is het ſpreekwoord: *Het de âde sjonge*, *dat pijpje de jonge*. Zie en vergel. *Hoeufft*, Oud Fr. Spreekw. bl. 85, volg. en Register. — *Pijp* voor *fluit*, *Baardt*, bl. 75, *Mercurius Pijp* en *Orpheus lier*. Deminut. *Pijpje*, *Cats*, I, 182, a. Ey let hoe ſoet de lincker ſpeelt, hoe ſoet ſijn listig *pijpje* queelt, eij let eens hoe fijn fluitje gaat. *Sack-pijp*, *Huijgens*, bl. 122. *Pijpers-fluijten*, *Baardt*, bl. 146. *Teuton.* *Pijp*, *fleute*, fistula. *Pijppen*, fistulare, enz. *Kiliaan*, *Piepen*, *pijpen*, pipire. *Piepen ghelijk een muijs*, disticare, mintrare. *Pijpe*, fluyte, tibia. *Pijpen*, tibia canere, enz.

PIJZE, een pees (van een boog) I d. 100. V. d. *Bolle-pijst*,

een bullèpees, een werktuig om kinderen mede te straffen, voorheen althans zeer bekend. — *Pijst*, een scheldwoord, verbero, ook nog bekend.

PIN, PINNE, eene pen, schrijfpen, I d. 88, 89, 90, 140. II d. 44, 47, 48, 49, 51, 53, 54.

PINCKJEN, pinken, pinkoogen, I d. 125. *Pinck-ooghen, Jonctijs, R. O.* bl. 55.

PISSJEN, pissen, mejere, I d. 66. — *Piss'-beloytser*, een piskijker, I d. 65. *Bredero*, bl. 556, sij sijn noch evenwel kaeckproevers en *Piskijkers*. (van de Doctoren.) *Broer Corn. Serm.* II, 120, Medicijns oft *Pisbesienders*. *Bredero*, bl. 766, Doctoor Jan de *Pis-besier*. *De mijgbekijken*, *Baardt*, *Deugdensp.* bl. 17, en 51. *Teuton. Pijsse*, *streule*. *Pijssen*, *streulen*, urinare, mingere. — Bekend is 't spreekw. *Pisjen for donssjen*, *sey de faam*. Misschien is in hetzelve bij ouds wel geschreven *Pijsjen*, waar van dan *Pijsseljen*. Zie *Hoeufft*, Oudfr. Spreekw. Register. Doch *pisjen*, mejere, geeft ook hier een goeden zin.

PIT, het pit, I d. 91. *Baardt Deugdensp.* bl. 14, Dat al u hert en wetens-*pit*, alleen niets doelen nae dit wit.

PJUECKE, een prikkel, piek, spoor, II d. 115; vooraf gaat *de Prieme*. Staat in verbindtenis met *Pikken*; *Hooft*, *Ged.* bl. 91, Nu schijnt te *pikken* ijet op ons van alle zijen. Vergel. *Junius* in *Pick*. *Coll. Peack*, *picked*, *pickeer*. — Van hier nog bekend *In Pjueck-slijde*, een pik-slee.

PLACHTJEN, pleiten, bepleiten, voldingen, dingen, twisten, I d. 6, 66, 147, 202. II d. 99, 104. Verl. Tijd en Deelw. *Plachte*, bepleit, voldongen, I d. 64, 205. *Plachte*, een pleitgeding, I d. 154, 205. *Plachtjer*, een pleiter, twister, I d. 202. — *Placht-gefjuecht*, pleitgeding, I d. 183. — *Placht-dwaen*, regtsgeding, zaak, causa, I d. 126. Zie *Sinplachtjen*. A. S. *Plihtan*. Zie *Junius* in *Plead*. *Kiliaan*, *Plechten*, *Plichten*, agere lites. Onze ouden gebruikten *Playdieren*, b v. *Maerlant*, I, 215, 21, Pythagoras, die eenen Jongelinc te leerne nam. *Playdieren*, dingen. *Teutonista*, *Pledieren*, pleyten, placitare. *Kiliaan*, *Pladeren*, playeren, pleyten, litigare, contendere, disceptare in judicio, causas actitare, sequi lites: vulgo *Placitare*. Dit middel-eeuwsche *Placitare* gelijkt Latijn te zijn, doch is in de daad niets anders, dan ons *Plachten*, *Plachtjen*, in de be-

teekenis van *pleiten*, *dingen*, *bepleiten*, *voldingen*; *verdragen*, *een verdrag maken*. Dit geschiedde, en geschiedt nog veelal door elkander in de handen te slaan, gelijk men bij de kooplieden dit dagelijks ziet; waarom men dit in 't Land-Friesch ook noemt *Han-backjen*. Zie ald. Vergel. *Keure van Zeeland*, in *Mieris Charterb*. D. I. bl. 314, LXXIII, *Ende doen eenen man leghhen dach te dingene*. Het welk ald. in het Lat. vertaald dus luidt: Et unus illorum alicui diem *placitandi* constituerit. Intusschen ziet men uit het vorenstaande, dat de W-W. *plachten*, — *pleyten*, verwand zijn met het Grieksche πλήσσω of πλήττω, *ferio*, *percutio*, afkomende van den oudsten oorsprong πλάω, πλεω, met invoeging der Γ, πλάγω, πλέγω, fut. πλέγσω, nu πλήξω; en dat daar mede ook in verbindtenis staan de Lat. woorden, *Plaga* en *plango*, enz. ons *Plaag*, *plagen*, (eig. slaan) maar vooral ons *Pletten*, *Pletteren*, enz. als mede ons oude *platten*, uit jokkernij slaan, stoeyen — *Plakken*, — *Plak*. Zie *Clignett*, *Bijdr*. 189, Noot. — *V. d. Veen*, Overzeesche Zang, bl. 235, geest'lijck, beest'lijck, *pleyten*, *plechten*, Ja de rechten, moet hij weten op een prik. *Idem*, *Guld*. en *Yz. Eeuw*, bl. 97, b. Men en wist van *pleyten*, *plechten*, noch van geen beschreven rechten. *Pleitjen* heeft men nu meestal in gebruik, en dit vind ik ook in verscheidene zamenspraken, en Almanakken van lateren tijd.

PLAESTER, een pleister, emplastrum. *Cats* I, 475, a. *Teuton. Plaister*, epilema - emplastrum. — *Plaester-lizzer*, een pleisterlegger, Chirurgijn, II d. 86.

PLANTJEN, planten, pooten, Id. 189, alw. het Verl. *Plantte*. Zie *IJn-plantjen*. — *In planttje*, een plantje, kleine plant, II d. 59.

PLEAGE, **PLEAG**, een plaag, kwelling, verdriet, enz. eigenl. *een slag*, plaga, I d. 3, 5, 24, 25, 50, 60, 62, enz. Meerv. *Pleagen*, I d. 51, 59, 63, 130, enz. — *Plæg*, *Plæge*, I d. 52, 104. II d. 86. — *Pleagjen*, plagen, kwellen, I d. 94, 136, 145, 146. — *Plægjen*, I d. 67. Deelw. *Plæge*, II d. 107. — *Plæg-sjochtigheyt*, plaagzucht, II d. 74. — Als een Interjectio vindt men I d. 10, *Het pleage! Bredero*, 576. *De plaeg op uw hals!* Verg. *Junius*, *Plague*, et *Plaie*. *M. Stoke*, VI, 910, Most her Wolfaert dese *plaghe* daer ghe-

doghen. *In de Bijdr. van Wassenb.* I 158, *Plegjen.* Ibid. 151, Verl. Tijd, *Pleegden.*

PLEATS, eene plaats, I d. 2, 39, 58, 119, 164, 206. II d. 107. *Pleatse*, I d. 225. Meerv. *Pleatsen*, I d. 44, II d. 63, 103. In de *Bijdr. van Wassenb.* overal *pleets*, *pleetsen.* — *Pleetsen hien*, bl. 164, hadden geplaatst. *W. Gribb. Brill.* bl. 12, *Plæts*, (liever *pleets.*) *Bredero*, *Plets*, bl. 349, 354.

PLEATE, eene plaat. Zie *Tuttel-pleate.*

PLETTJEN, verpletten, verpletteren, vergruizen, vernietigen, I d. 211. Zie *Forplettjen. To pletter reijlajen*, te pletter raken, gaan, verpletterd worden. I d. 67. *Platten*, gebruikt *Maerl.* II d. 196, 33, Een wassen beelde — dat die Jueden alte hant bespottet hadden en *geplat.* En I, 413, 18, Eenen *plat* geven, d. i. eenen slag. Vergel. *Junius* in *Flat en Plat.* Zie *Plachtjen.* Iemand *plat slaan* is dus *te pletter slaan*, geweldig slaan: *Plat nederwerpen*, met eenen smak nederwerpen. enz.

PLICHTE, de pligt, I d, 40, verpligting.

PLIJGJEN, plegen, gewoon zijn, I d. 152, *Plijgge*, verl. tijd, ik plag, was gewoon. — Oefenen, in werking brengen, behartigen, betrachten, uitoefenen, (b. v. de vriendschap) II d. 94. De Verled. Tijd *Ploen*, voor plagten, bij zamentr. voor *ploghen*, vindt men bij *M. Stoke*, IX, 553. Zie ald. *Huydecoper*, en *Clignett*, *Bijdr.* bl. 31 Noot.

PLIZ, glibberig, slibberig, slijkerig, I d. 202. Zie *Druwckpliz. Kiliaan*, *Plas*, *plasch*, palus, lacuna, fossa, in qua stat aqua. Vergel. *Junius* in *Plash. Modder-plas*, *Huygens*, bl. 88. V. d. *Plis-plasschen*, in *Broer Corn. Serm.* II, 78.

PLOAYE, eene plooi, vouw, I d. 91. Zie *Twangg'-ploay'*. *W. Gribb. Brill.* bl. 10, Dat muwltje ijnne *plojen* sette. verwant aan πλέκω plico.

PLOAYTSJEN, plukken, I d. 40, 174, 227. *W. Gribb. Brill.* bl. 40, *Ploaytse. Kamph. S. R.* bl. 438, *Plokken. Hooft*, *Cats* en anderen *Pluiken.* Vergel. *Junius* in *Plie en Pluck.*

PLOCKHYERJEN, plukhairen, vechten, II d. Verl. Tijd *Plockhiere*, *W. Gribb. Brill.* bl. 13. — *Libb. fen A. Yebr.* bl. 45, Beginne jimme al ta *plokhierren*. d. i. te twisten kijven.

— *Marnix*, *R. B.* fol. 88, verso, kijven en *hayrpluiken* onder malcanderen. Zie *Hijer-ploaytsjen.*

PLOEYER, een ploeger, arator, I d. 229. *W. Gribb. Brill.* 79, *Ploegjen. Tanckb. Boere Zoon*, bl. 2. En de *Burkery*, bl. 1, *Ploejen.* Zie *Pluwge*, *Pluwgjen.*

PLOEREN, pluren, loeren, insidiose adspicere. Zie *Oon-ploeren.* V. d. Een *Ploert*, een luipert.

PLOFFJEN, ploffen, nedervallen, nederstorten, vallen, vervallen, I d. 78, 140, 203, 222, II d. 90, 104. Zie *Ontploffjen.* — *Ploffe*, een plof, een val, I d. 213. Klanknabootsende W-W. V. d. *Plotseling*, q. d. in eenen *plof*, *eensklaps.*

PLOMME, eig. pluim; pluimgedierte, de vogelen, I d. 207. Voor pluimen op den hoed, I d. 75, 77. *V. d. Veen*, bl. 454, op luye deugeniet! de *pluijm* versiert den man. — *Plom-bod*, een pluimbed, bed van dons, II d. 95, — *Plomstrijckerije*, pluimstrijkerij, gevlei, I d. 101. *M. Stoke*, IV, 275, Verraders, smekers, en oerstekers, Runners ende *Plumestrekers.* Zie *Huydecoper.*

PLOMP, plomp, lomp; dom, onverstandig, I d. 70, II d. 92, 111. *Maerl.* I, 331, 18. de Compar. *plomper. Bijdr van Wassenb.* I, 163, *alderplomste*, zonder P. *Cats*, I, 189, b. *'t Is te plomp*, 't en sluyt, 't en hangt, 't en kleeft. *Baardt*, bl. 9. Belaeckt, beswalckt mijn *plompery*, d. i. mijn eenvoudig schrijven, mijne geringe versen. — *Plomp*, Bijw. Voorr. XXXII, d' Æbare *traeppet plomp* ijn 't gnod, d. i. trapt *plomp*, (met eenen *plomp*) in de vlotgrazen, en dus natuurlijk in 't water. Klanknab. Zie *Hoekstra* K. en L. voor 1814, bl. 43, die het ook van 't geluid in 't water verklaart, en niet noodig had gehad, wegens eene daarop gedane aanmerking bl. 165, zich te verdedigen, op bl. 214, om dat deze beteekenis hier zich van zelf aanbiedt. Zie *Weiland* in *Plomp.*

PLUNDERJEN, plunderen berooven, II d. 91. Verg. *Junius* in *Plunder*, en *Weiland.* Van *Plun*, *Plunje. Baardt* bl. 362, want al haer *plunnen* diese heeft.

PLUWGE, een ploeg, I d. 57, 72, 74, 174. — *Pluwgjen*, ploegen, I d. 57. — *Pluwg-ijersen*, het ploegijzer, I d. 172. Zie *Junius* in *Plow.* Wat *ploegging* zij, Zie *Wassenb. Idiot* in V.

POAL, eene polle, of ſtukje lands, I d. 76. Hier door wordt bijzonder gedoeld op laag of door water omgeven land. Zoo kan ik even buiten 't dorp *Wirdum*, mijn geboorteplaats, eene ſtrook lands, van wederskanten door water omringd, en aan eene kleine kooi gelijk, waarom men het ook noemt *it koayke*. Dit is eigenl. een *poalle*. Het daartegenoverſtaande is *kling*, heuvel. Zoo kon onze Dichter zeggen: *Fuwg.* gelt ſean op *poal* æf *kling*. Vergel. *Waſenb. Idiot.* in *Polle*. Een ingedijkt Land wordt .v. d. nog *Polder* genoemd. Zie *Weiland*.

POâT, een poot van een dier, I d. 223. — *W. Gribb. Brill.* bl. 15, *Poot*, een pot. Almanak van 1749, bl. 7 en 13; *Tankb. B. Z.* bl. 8. Master, jou de *Poat* ris. *A. Ysbr. Libb.* bl. 49, ien haelmingels *poatje*. — *Pôt*, een pot. G. J. I d. 228.

POATTJEN, pooten, planten, I d. 164, 165.

POAZJEN, poozen, rusten, I d. 114.

POCHJEN, pogchen, ſnorken, I d. 30, 110, 222.

POCKEN, de pokken, variolae. *Het pocken!* Tusſchenw. van beſtraffing, enz. I d. 10. *W. Gribb. Brill.* bl. 53, Dat him de *pocken* (ſic) ſcheijne mot! *Bredero*, bl. 186, Dat jou de *pocken* halen met jou lieghen. *Idem* bl. 567, datter de *pocken* hael, *Starter*, *Boertigh.* bl. 17, De *pocken* hael de meid. *W. Gribb. Brill.* bl. 48, wa *pocken* (ſic) ſoe ſo faak ijne Sted gæn. Bl. 50, Ja! *ho pocken* ſoe 't mij ijne Sted al gien habbe? *Gierſpræck fen Wouter in Tjalle*, bl. 1, *tuſin pocke!* — Onder de ergſte kwalen en gebreken telde men voortijds de *Pocken*, b. v. *Jonctijs*, R. O. *bl.* 42, of die ontleende Locken niet uitgevallen zijn van *lemten* of van *Pocken*. *Bredero*, bl. 195, dat hij hem met een ſtreeck wellichtlijk ſal geneſen van *Pocken*, *Mocken*, *Lempten*. Denk echter hier aan de ſpaanſche. Zie *Bepockt*. V. d. *Pockig*. *Baardt* bl. 155, ofte een anderen *pockigen* Boordeel-brock.

PODDE, een pad, pod; een puit, kikvorsch, Voorr. bl. XXXII. *Maerl.* I, 90, 50, Dander (plage van Egypten) was, dat alle die lude huus en lant was al vul *Pude*, Ja des Coninx camere en heimelichede was al vul *vorſche* mede. *Hier* is dit woord in de beteekenis van *kikkers* zeer bekend, b.v. *een puit in de duke*. Vergel. *Waſenb. Idiot.* in *Pod*. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 18, ghene muus bat *i. punt*.

Idem bl. 146, en 174. Zie op deze laatste plaats de Noot. En *Hoekstra*, K. en L. B. voor 1814, bl. 55, volg. — *Podde-hoed*, een padde-huid, of liever kikkershuid, I d. 108, 130. Hier wordt in beide deze plaatsen gedoeld op den *Kikvorsch van Fedrus.* — *Podde-hijers-tuwt*, padde-hairsmond, I d. 34. Vergel. *Wassenb. Idiot.* l. l. *Poddehier*, lanugo.

POEHÔNE, een poehaan; een verwaande snorker, I d. 158. *Baardt*, bl. 305. 307, 309, *Poehaan.* Eigenl. is 't *Pofhans*, b. v. *Geuse Liedek.* bl. 153, Dees moedige *Pof-hansen* zijn voorwaer als stroo voort vier voor onsen Godt lofbaer. Zie *Weiland.*

POELLE, een poel, I d. 107, 151, 121. Doch *Puwll*, om 't Rijm, bl. 220. Vergel. *Junius* in *Pool Puddle.*

POHEY, ophef, gepoch, gesnork, I b. 170. Zie *Ba-hey.*

POLSCHJEN, polschen, polsen, I d. 77. Alwaar het Fig. genomen wordt voor *op de onstuimige zee varen*, zich in 't schokkend en slingerend schip bevinden, dat met de baren op en nederpolscht. Verdere beteekenissen zie men bij *Weiland.*

POLZE, de pols van de hand, pulsus. II d. 104. — *Pols* is nog in Friesl. een springstok, een *verrejager*, gelijk *Gabbema* dien noemt Voorr. bl. XIII. *Kiliaan*, *Verren-jaegher*, contus, venabulum longius.

PONGH, een pong, een geldbeurs, I d. 10. — *Pong*, *Pongilke*, II d. 11. *Almanak* van 1749, bl. 12, *Ien pong fol jild.* Zie *Wassenb. Idiot. Ponge.* Is dit niet hetzelfde met *bonge*, een blaas, (w. v. *lille pijpkers bonge*, een doedelzak?) zoo dat de oudste beursen bestaan zullen hebben uit een blaas? Dit schijnt allezins zoo te zijn. *Junius* in *Bung vel pung*, crumena: *Pong*, inquit, vett. Frisiis non tantum vesicam, sed et crumenam, denotat, quoniam incultioribus adhuc seculis vesica, persæpe, marsupii vicem explebat. Ook *Bunch* vertaalt Dezelve door *tuber*, *gibbus*, er bijvoegende: Fieri potest a C. B. *pwnga tuber.* *Kiliaan*: *Bonge*, *Bunge.* Sax. Fris. Sicamb. i. *Bomme*, Tijmpanum. — Dit alles hangt goed zamen, en wordt uit het hoofdwoord wel afgeleid. Maar wat is nu het Friesche W. *Pongjen*? Hoe kan dit er mede zamenhangen? Men weet dat *Pongjen* met *klongelen* wel eens wordt verwisseld, en zeer gebruikelijk is van iets

dat men zamenstelt uit onderscheidene bijeengevoegde, hoewel niet passende stukken, vooral bij het naaijen en herstellen van kleederen, zoo dat er dikten, oneffenheden, bongels en bulten ontstaan. De Naaister nu, die dit doet, wordt gezegd, te *pongjen*, en *klongelt* met eens. Lap wordt op lap gezet, en er ontstaat een *bonge* of *ponge*. Zoo is eene *klongel* een vrouwspersoon, die bij de echte vrouw als 't ware aangevoegd en vereenigd wordt. Zoo, dunkt mij, kan het zamenhangen en onderling met elkander in verband staan. Verg. *Hoeufft*, Fr. spr. bl. 116.

PONSMIETTE, een pondemate, (zekere afdeeling der Landerijen in Friesland) II d. 94. Hier over zie men *Wassenb. Idiot.* in *Pondemaate.* En wegens de beteekenis van *Pond*, ook *Clignett*, *Bijdr.* bl. 13, Noot.

POP, eene pop, pupa pupula, I d. 36. *Dizze Pop*, is dit kleine kind, dit klein meisje. Men verg. *Weiland* in *Pop*, wanneer nu dezelve zegt, dat het ook een *propje van hennip of vlas*, beteekent, dat met pek, zwavel, enz. bestreken en aangestoken, ergens wordt neergeleid om brand te stichten: zoo vergelijke men den grooten *Hooft*, *N. Hist.* bl. 289. Ende lag er, en smeulde een' *pop* om bijsteren brand te baren. Bl. 471, ontstaken zij de andere huijzen met stroowisschen, oft lieten er *poppen* in. — *Poppe*, een beeld, afgodsbeeld, I d. 222. — Zoodanig een *popje* was de Ἴυγξ bij *Theocritus*, en de *effigies* sive *imago cerea aut lutea*, bij *Virgilius*, maar in het klein. — *Popp'-bortlijck*, zoo speelziek als een kind, I d. 30. — V. d. *Poppe-goed*, — *Poppe-spel*, — *Poppen*, met de pop spelen, overdr. de wereld en het wereldsche aankleven, beminnen. *J. H. Krul*, *Christel. Offerande*, bl. 134. Die niet meer met de wereld *popt*, maar 's werelds al met voeten schopt. *Pop*, *Popje*, iets dierbaars en beminnelijks, daar men zoo veel mede opheeft als een kind met de pop; met een woord, een *speelpop*, *Kamph. S. R.* bl. 147, in het uitmuntend gedicht, *Spelemate.* *Junius* *Puppet.*

PORTTE, eene poort; groote deur; stadspoort, huisdeur; elke ingang, I d. 35, 72, 95, 143, 183, 225, II d. 115. Overdr. *Deads-portte*, de poort des doods, Ἀΐδαου πύλη I d. 142. — De *Holl'-portte*, het aangezigt, gelaat, I d. 202. — Dat sijn *Portte* 't rea scheamte-teken noag sjean liet, II

d. 71. — *Poort eene Stad*, in tegenstelling van een *Dorp* komt in de *keuren*, onzer oude Steden dikmaals voor. Vergel. *Idsinga Staatr.* I, 110, volg. — *Clignett*, bl. 71. Noot. *Bredero* bl. 731, gebruikt het voor *het achterste* van een mensch: Ick mogt blaeren aen mijn *poort* krijgen. Hier voor heeft *V. d. Veen*, bl. 452, 453, *Kak-poorte*: Terwijl *poort-vast* ald. is ὁ ἀπεχόμενος πορδῆς — V. d. bij onzen Dichter *Portte-feyen*, poortvegen, Voorr. XXXII. *Broer Corn. Serm.* I, 79, 158, Ick *vage mijn poorte* aan. — Verg. *Hoekstra* K. en L. B. voor 1813, bl. 295, volg. — In de *Tanckb. B. Zoon*, bl. 12 leest men *Poatte*, naar de uitspraak: Finne mooder *Poatte* oone trye breggen, (te Franeker, namelijk)

PRACHT, pracht, I d. 51. *Bijdr. van Wassenb. Pracht*, I, 160.

PRAET, praat, gesprek, I d. 101. Verkleinw. *Praetje*, I d. 35, 65. — *Praeten*, praten, spreken, I d. 4, 68. *Junius Prate. Teuton. Proten*, oodren. — *Callen*, spreken, reden, jehen, cotren, pralen, cosen, *Proten*, loqui, fari. *Kiliaan*, *Praeten*, fabulari, nugari. De oude en gewone uitspraak van dit en soortgelijke woorden is hier ook, onder de Burgers, meestal met de *O*, proten, op zijn vlaamsch.

PREAL, praal, luister, glans, I d. 19, 91. *Bijdr. van Wassenb.* I, 160, *praal*. — *Prealle*, idem, I d. 83, 207, 209, 219, 225, 227. — *Prealljen*, pralen, I d. 87, 90, 123, 210. Zie *Seyne-preallen*. — *Preal-fieren*, praal-voeren, pralen, I d. 185. *Preal-pin*, een praal-pen, fig. uitmuntende letterkundige voordragt, die uit iemands schrijfveder vloeit; verstandige manier van stellen of schrijven, II d. 53.

PREAM, een praam, zeker platbodemd vaartuig, I d. 4. *Junius*, *prawn*. Zie *Weiland*. Maar beteekent ook *dwang*, *drang*, *drukking*; V. d. *Preamjen*, pramen, prangen, drukken, en vervolg. al drukkende stieren bestieren, premere, premendo fingere, I d. 87. Voortreffelijk past hier de schoone plaats van *Virgilius*, lib. VI, vs. 80, Tanto magis ille (Phoebus) fatigat os rabidum (Sibyllae) fera corda domans *fingitque premendo*. Alwaar *Heyne* deze aanmerking in eene Noot geeft: *Fingitur*, equus a magistro *premendo*, h. e. pressus. frenis, compressus, coercitus. Het Lat. *Premere* is hier mede verbonden.

PRÆSTER, een Priester, II d. 81. *Hamconius* in Praef. p. 6, ob raram vitae ſanctimoniam *Præster* i. e. *ſacerdos* appellatus. — *Prester*, I d. 158, 210, II d. 75. 79. 81. O.F.W. ook *Prester*. — *Presterlijck*, priesterlijk, I d. 72.

PRICCE, PRICCILCE, een prik, een ſteek, prikje, ſteekje, II d. 11. *Pricke* bij G. J. Zie *Lust-pricke*. *Hooft*, *Prik op prik geven*, *Ged.* 186. — V. d. *Prickjen*, prikken, ſteken, prikkelen; fig. gevoelig aandoen, treffen, verontrusten, (van 't geweten) I d. 66. (van den honger) II d. 91. Deelw. *Pricke*. Zie *Trog-prickjen*. *Bredero*, bl. 127, *Gepricket* van 't Edel bloed, d. i. aangedreven, aangevuurd. Zie *Oon-prickjen*. Hier mede ſchijnt vermaagſchapt te zijn het woord *Prige*. ijver, drift, nijd, bij *Stoke*, I, 276, zie *Huijdecoper* ald. *Prieghen*, opſtaan zich verzetten, Idem, VII, 28. — *Maerl.* I, 116, 54, daar men in hadde groten *prijch*, d. i. groote ijverzucht, contentio. *Prighen*, ijveren, werkzaam zijn, operam dare, Idem, I, 247, 38, Hets beter leren, dan worden rike; nochtan eist nutteliker ſekerlike, die noot hevet, dat hi goet gecrige, dan hi omme leeren *prighe*. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 119 en 205, Noot.

PRIEME, een priem, prikkel, II d. 115, *de Prieme fenne deade*, de prikkel des doods. V. d. *Priemjen*, priemen, eig. met een priem ſteken, prikkelen, doorboren, I d. 152, II d. 81. beide plaatſen fig. — *Priemkjen*, aanzetten, aanprikkelen, II d. 53; Verl. Tijd *Priemke*, prikkelde, II d. 52. *Priem-prickjen*, (van 't geweten) als met een' priem doorboren; hoogst verontrusten, II d. 100.

PRIEUWEN, proeven, ſmaken, meestal fig. II d. 64. Proeven, ondervinden, II d. 63, 64. Proeven, beproeven, I d. 219. Proeven, beproeven, voor goed keuren, I d. 100. — *Prieuwkjen*, proeven, ſmaken, I d. 199. II d. 107. — De Verl. Tijd is *Prieuwde* en *Preauw*. Deelw. *Prieuwd* en *Preauwn*. — *Prjeuwkjen* - *Prjeuwke*. In *'t Libben fen A. Ysbr.* bl. 6, leest men *Praeuw*, proef, en *Praeuwde*, (liever *Præuw* of *Preauw*, enz.) het welk als een nieuw W-W., van den voorl. Tijd gevormd, kan worden beſchouwd; althans een ander dialect is. In de *Tanckb. B. Z.* bl. 5, is 't *Prieuwen*, proeven, ſmaken. — Maar *M. Stoke*, I, 132, voor *beoordeelen*, *opmaken*. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 23, Noot. *Proeven*, voor bewijzen, probare, demonſtrare argumentis.

— *Prieuw-druwckſille*, proefdruk, I d. 91.

PRINT, PRINTJEN. Zie *Bled-print*. *Printen*, *Prenten*, voor drukken, is bekend. *Teuton. Prenten*, drucken. *Kil. Printen*, *drucken*, imprimere.

PROAY, eene prooi, I d. 87, 111, 137.

PROMME, PROM, eene pruim. Meerv. *Prommen*, I d. 66.

PRONCK, pronk, ſieraad, I d. 53. 2de N-V. *Proncx*, I d. 91. Verkleinw. *Pronckje*, het pronkje, het puikje, ornamentum, decus, I d. 19. — *Pronckjen*, pronken, ſieren, verſieren, I d. 20, 51, 174, 190. Verled. Tijd en Deelw. *Proncke*. — *Proncke-prealjen*, pronke-pralen, uitnemend ſchoon verſierd zijn, I d. 125. In de *Bijdr. van Waſſenb.* I, 167, *Prunkjen*. — *Proncke-bijld*, een pronkbeeld, II d. 79. — *Pronck-gordijne*, Pronk-gordijn, I d. 206.

PROPPJEN, proppen, opproppen, volproppen, I d. 1. Vervullen, I d. 117, II d. 64. *Fol-proppjen*, I d. 178. Verl. Tijd en Deelw. *Proppe*.

PRIJZJEN, prijzen, looven, roemen, I d. 55, 97, 107, 121, 194. II d. 91. — *Prijz-sjongen*, lofzingen, I d. 179. De Verl. Tijd en Deelw. *Prijse*, voor *Prijsde*; welk laatſte men vindt bij *Stoke*, VII, 46, IX, 118. Dit heeft ook plaats in *wijsde*, enz. — *Prijſen*, voor ſchatten, aestimare, *Stoke*, VIII, 1026. *W. Gribb. Brill.* 41, *prijsje*.

PSALME, PSALM, bijna op elke bladzij. — *Psalm-boeck*, I d. 96. — *Psalm-sjongen*, Psalm-zingen, I d. 142.

PUNTE, dit punt, dit ſtuk, deze betoogde zaak, II d. 96.

PURPRE, purper, II d. 92. *Maerl.* II, 60, 7, *Puerper*. *Jun. Purple*.

PUWCK, puik, alles wat in zijne ſoort voortreffelijk is, I d. 13, 87, II d. 60. Verkleinw. *Puwckje*, I d. 19. Zamengeſt. *Puwck-blomme*, puikbloem, ſchoone bloem, I d. 85. — *Puwck-cier*, puikſieraad, I d. 91. *Puijck-cieraat*, *Klioos Kraam*, bl. 165. — *Puwck-eel*, puikedel, zeer fraai, I d. 95. *Puwck-ſamkes*, keur van meisjes, II d. 47. — *Puwck-folmecke*, geheel volmaakt, II d. 63. — *Puwck-mby*, uitnemend ſchoon, I d. 32. — *Puwck-pearl'-fol*, vol van de ſchoonſte parels, I d. 206. *Gabbema* gebruikt in *Klioos Kraam*, bl. 116 en 333, *Puijck-paarl*, voor *Sibijlla van Griethuijſen*, en *Prof. Boxhorn*. — *Puwck-ſchiente*, uit-

ftekende fchoonheid, I d. 48. — *Puwck-troay*, een uitmuntende gang, loop; fig. voortreffelijke manier van voordragt, I d. 83. — *Puwck-wondre*, fig. uitnemend voortreffelijke ziels en ligchaams-gaven, II d. 70. — *Huygens* bl. 93. *Opper-puyck*.

Q.

QUABBJEN. Zie *Op-quabbjen*.

QUÆ, kwaad, boos, erg, toornig; als Z-N-W. het kwaad, een ramp, nadeel, I d. 1, 14, 42, 59, 98, 124. II d. 74. — *Quea*, I d. 28, 37, 47, 51, 54, 55, 98, 101, 103, 104, 123, enz. *Queand*, kwaad, nadeel, II 86 — Compar. *Quea'er*, I d. 168, II d. 115. — Superlat. *Queaste*, II d. 102, 115. — *Queaën*, kwaden, rampen, II d. 115. — In de *Bijdr. van Wasfenb.* I, 142, *Quæ*, de kwade de booze, 146, *Queæ*, malum, 154, *Kwee*, kwade, meerv. 157. *Kwe*, kwaad, Bijv. Ibid. *Kwee*, malum, fubft. 164, *Kwee*, hartenleed, 159, *Kwee dween*, kwaad doen. Ibid. *Goe of Kwee*, bene maleve. 163, *Kweens*, kwaadheid. *W. Gribb. Brill.* bl. 69, Is jou deel jitte nu *Quætst*, (liever *Quaest*.) *Hamconius*, fol. 40, *Quaed*, kwaad, malum. — Zamengeft. *Quea-dieder*, een kwaaddoender, I d. 126, 184, 200. — *Quea-penningh*, kwa-penning, II d. 52. — *Quea-feer*, kwaad-zeer, I d. 148. — *Quæ-tinsfen*, kwade gedachte, II d. 77. (*quade jonste*, afgunst, *Stoke* IV, 1104.) — *Quea-wolligheyte*, kwaadwilligheid, II d. 100.

QUEACKJEN, kwakken, kwaken, kweeken (met twee *ee*) II d. 49. de Ranis Latonæ. *Junius*, *Quack*. *Cats*. I, 245, b, een *hees gequeek*, de anatibus. Idem, 620, e. Men treet ook een vors wel foo lange, tot hij eens *quaeckt*. *V. d. Veen*, bl. 372, *Queecken*; Bl 592, *Quaken*. De ranis. *Bredero*, 578, Ick laatfe wat *quaken*: van menfchen gezegd: *Praten*, *Quaecken*: de ranis, *Cats*, I, 620, e.

QUÆLCK, kwalijk, flecht, verkeerd, onregt, I d. 14, 71, 124. — *Quealck*, idem I d. 35, 52, 90, 146, 201, II d. 101, 106, 107. *Quealck*, is dikwijls een Z-N-W bij V I d. 205, Blij yn mijn *quealcks* jammre, verheugd in mijn' *jammerftaat*; die hen in mijn *Quaet* verblijden. Grondtekst — Superl. *Quælijckst-hânle*, zeer kwalijk behandeld, II d. 95.

QUALSTER-BOSKEN, eene menigte kwalsters, een groote hoeveelheid taaije slijm: I d. 55. *V. d. Veen*, *Sinneb.* bl. 53, Daar gaat de Satir-bok, en rochelt fluijmen, en *qualsters*, groen als gras, so dick als duijmen. V. d. *Qualsteteren.* *Broer Corn. Serm.* I, 358, Dan sond men daer liggen storten en *Qualsteren* Gots bloed, tegen de aarde; II, 28, sonder storten en plancen, sonder stalpen en *qualsteren.* *Cats*, I d. 188, b,

Waer isser oyt een vraet zoo hol en graag gevonden,
Die kost, bij dees en geen *bequalstert* en geschonden,
Sloekt, sonder kiesheyt, op?

Teuton. *Qwalster*, onreynicheijt uyt den monde of der nasen, carunca, screa, *Qualstren*, Screare, exscreare. Verg. *Wassenb.* *Idiot.* in *Kwallter.*

QUANSQUUZ, kwanswijs, kwansuis, Voorr. XXXII, I d. bl. 30, 169, 203. *W. Gribb. Brill.* bl. 74. *Quanswijs.* *Baardt*, bl. 229, *Quansuijs*, die man en ben ick niet, die of op geld, of gaven siet. Vergel. *Hoekstra*, K. en L. B. voor 1813, bl. 285, volg. en *Weiland.*

QUELLE, kwelling, I d. 146. Meerv. *Quellen*, I d. 129. — *Quellen*, kwellen, plagen, II d. 95. Verl. Tijd, *Quelle*, kwelde, II d. 102. *Quel*, I d. 203. — *Quellinge*, kwelling. I d. 39, 40, 43. — Van *Quol*, komt weder *Quolmen*, b. v. *smert quolmen, de sjeachtme*, II d. 86. — *Quolme*, II d. 96, 106, 107, 112, kwelling, kwaal, — *Sjochtquolme*, ziekte-kwaal, d. i. zware ziekte, II d. 90. *Junius*, *Quell*, *Qualm.* Bij *Cats*, I, 244, c. *Gequollen* van den dorst. Idem 298, b, so doende werd het volck met drincken niet *gequollen*, 355, a, Hoe ben ick dus *gequollen*? V. d. *Quellyck*, Idem, 1, 5, veel werdender *gequelt*, alleenlijck daerom, om datse een *Quellijcken* geest hebben, 522, b. Een diep, een innigh seer, een droeve ziele-pijn, meest *quellik* als de mensch eens blijde meynt te zijn. 323, a. Maer als het *quellick vocht* (de etter) is in het holle been, wat raet dan? — *Quellig*, Idem, 333, a, komt Grimmers, *quellig* volck. 412, b, die flux het *quellig* been hem uijt den monde dee.

QUETSEN, wonden, bezeeren. *Quetsinge*, schending, benadeeling, fig. II d. 78. *Stoke*, IX, 338, En van *Quetsin-*

gen (kwetſuren, wonden) ongeſondt. — *Quetzuren*, II d. 115, *wuwnen in quetzuren. Maerl.* II. 76, 74, Fig. Here ons *quetst* die hitte, d. i. benadeelt, is ons lastig. Verg. *Junius* in *Quash. Teuton* in *Quettzen. Kiliaan*, *Quetſen*, quassare — rumpere — laedere — malum inferre.

QUICKJEN, kweeken, kweken; verkwikken, I d. 116, 211. Zie *Oon-quickjen. Kiliaan*, *Quicken*, *Quecken*, *Queecken*, nutrire, alere, educare. *Teuton. Laven*, *erquwicken*, *feucken*, refocillare. — *Quick*. levendig. *Quicke eag*, helderziend oog, I d. 208, vividus oculus. De Compar. is bij *Jonctijs*, bl. 135, 't Goud-geflikker maeckt u *quicker*. De ſuperl. *Hooft*, *Ged.* 278, 't jeugbelijk jaer, met zijn vrolijke tyen, is rechtevoort op zijn *quikſte* te vrijen. Het grondwoord is *quick*, kwik, flug, levendig, ligt beweeglijk, vrolijk, lustig, tierig; W. v. *Quick-ſulver*, argentum vivum. In de O. F. W. beteekent *Quick*, *Quickfia*, vee, beesten, bijzonder *Jong-vee*, b. v. bl. 91, 94, 246, 250. V. h. ons *kuiken*, pullus gallinaceus. Voorts *Quicken*, verkwikken: *Quicken*, kwinkſlagen, aardige, vrolijke, geestige zetten, *Hooft*, *Ged*, bl. 381, Te recht ſleet, zinrijkkindsch, zijn tijd met *Popp*' en *Quicken*, de ronde *Roemer*, die nooit rijk van roemen was. Verg. *Scheltema*, Anna en Mar. Teſſelsch. bl. 84. *Junius* in *Quick. Aſegab.* bl. 516. *Huydecoper*, op *Melis Stoke*, II d. bl. 556. En *Weiland* in *Kwik*.

QUYL, kwijl, zever, ſlijmachtig ſpeekſel, I d. 54. *Flybbe*, is ſchier hetzelfde, en thans meer in gebruik. *Baardt*, bl. 139, En *Flijpt* en *Quijlt*.

QUIJT, kwijt, vrij, los, ledig, weg, verloren, I d. 11, 29, 67, 117, 119, II d. 113. *Bijdr. van W.* I, 160, *Kwut*. Zamengeſt. *Quijt-lit*; kwijtſchelding, vergeving van zonden, I d. 192. *M. Stoke*, VII, 589, Dat hiſe *Quite* hadde *gelaten*, d.i. losgelaten, had laten loopen. — *Hooft*, *Ged.* bl. 10, Iemand iets *quijt maken*, d. i. ontnemen. Idem, ibid. bl. 262, De glans, — dien *gaet* gij *quijt*, d. i. verliest gij. — *Baardt D.* bl. 223, iemand iets *quijt doen*, d. i. kwijtſchelden.

QUIJNJEN, kwijnen, uitteeren, vergaan, I d. 169. *Van der Veen*, Zinn. bl. 193, Maer gequel, of *quijn*, ziekte, ſucht of pijn

QUISTGJEN, verwoesten, verdelgen, verdoen. Zie *For-quistgjen*. Verg. *Junius* & *Teuton*.

R.

RACHEL-QUIJL, Ragchel-kwijl, taaye fluimen, kwalsters, I d. 55. Verg. *Jun. Reatsch.*

RACKER, een diefleider, beulsknecht; beul, I d. 210. *Hooft, N. H.* bl. 484, zond men *Rackers*, om 't vonnis uit te voeren. *Kiliaan*, *Racker*, Lictor, tortor-cornifex. Van *Racken*, *Kil.* torquere. *Teuton. Rechen*, *wreken*, vindicare, ulcisci.

RÆ-BRÆCKJEN, rabraken, radbraken, II d. 74. *Stoke*, V, 443, Nochtan dede hise *radebraken*. *Maerl.* I, 323, 45, Hieromme dede Alexander dan *raetbraken* sinen Leetsman. *Baardt*, *D.* bl. 139, Die *raebraeckt*, brandt, die snijt, en vilt. Idem, bl. 331, Een ander werdt verbrand, vermoord, *geraeybraeckt*. *Heemskerk*, *B. A.* bl. 307, Hangen, branden, braden, verdrenken, *raebraken*.

RAEB. Zie *Jan-raeb.*

RAEBJEN, rabben, achterklappen, kwaadspreken, I d. 5. Verl. Tijd *Rabbe*. Samenspr. tusf. een Edelman en Boer, Alm. van 1749, En *rabbe* wonder tjoed, en tjantre sa al wey, bl. 37. — Meer bekend, althans in Holland, is het voortd. W-Woord *Rabbelen*. *Bredero*, bl. 34 en 318, Hij *rabbelt* sonder slot *Kamph. Ps.* bl. 55, gebruikt in dit woord de P voor B: Dat zij (de tong) van niemant achterklapt, en niet lichtvaardig zich *verrapt*. Vergel. *Junius* in *Rabble*. — *Raebjer*, een achterklapper, I d. 190. Zie *Spijt-spot-raebjer*. Het W. is verbonden met *Rabula*. Zie *Weiland*. *Rammelen* verschilt er niet van.

RÆFFELJEN, rafelen, in stukken rafelen, breken, I d. 227. Het schijnt in verbindtenis te staan met *Reven*, *revelen*, *rijven*. Zie *Weiland*.

RÆG, rag, spinrag, I d. 104. — *Reag*, I d. 82, 231. *Cats* I, 81, a. Het broose *raegh*. Idem, II, 4, a.

Daar quam geen witte *raeg* omtrent de bomen sweven,
Daar quam geen vuijle spin haar netten over weven.

Het W-W *Rægjen*, ragen, van spinrag zuiveren; wegdoen, verdoen, Zie *uwt-rægjen*. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 99, leest men *Oof-raegjen*, voor *afrossen*, *afkloppen*. Maar in de 1e beteekenis, *Hooft*, *Ged.* bl. 84, *Beraegde*, kroonen,

opgehangen Scepterslaven.

RAEY, RAEYE, een rei, eene menigte van dansers, en danseresfen, zangers of zangeresfen, I d. 104, 174, 223. — *Ray*, II d. 11. — *Kiliaan*, *Rey*, *Reye*, chorea. *V. d. Veen*, *Gez.* bl. 275; Nu zijn sij aan den *rey*, d. i. aan 't dansen. *Martena*, ann. bl. 9, fig. Zie mosten mede aan den *raey*, d. i. aan den krijg. *Cats* I, 190 a. De *rajen* der Planeten. — *Raeyen*, reijen, dansen, dansende zingen, I d. 9. *Cats*, I, 193. a, *Jock*, altijd even blij; *Spel*, meester in het *reyen*. *Starter*, *F. L.* bl. 123, b. Laet u geleyen, Meysjes aen 't *reyen*. *Kiliaan*, *Reyen*, subsilire, tripudiare. *Teuton.* *Danssen*, *reyen*, swantzen, corisare, coream ducere.

RAEM, een ram, I d. 21. 22, 139, alw. het Meerv. *Raemmen*.

RAENEN, ranen, rennen; afloopen (van de kaars) smelten, I d. 152, 157, 222, II d. 110. — *Raen*, Bijv. N-W. vloeibaar, stroomende, vloeyende, I d. 206. — *Kiliaan*, *Rannen*, vet. i. rnnnen, rennen, currere, fluere. Vergel. *Wassenb.* *Idiot.* *Raanen.* *Bruining*, Synon. II, 99. V. h. ons *rank*, dun, teeder. Zie *Weiland*.

RAENJEN, ranken; listen, booze treken, nukken, trekken, I d. 50, 81. Dit woord is in deze beteekenis, bij de tijdgenooten, *Hooft*, *Cats*. *Huigens*, *Heemskerk*, *Starter*, enz. zeer gebruikelijk. Verg. *Wassenb.* *Bijdr.* II, 19. *Bruining*, t. a. p. en *Junius*, in *Wrenches*.

RAEPEN, rooven. *Raep*, I d. 97. Hij spijtlet *raep* in schraep. *Wassenb.* *Bijdr.* I, 157, Mei *rapen* en schrapen bij en kerm te kreen. *Kil.* *Raepen*, colligere, levare, auferre. Het is verbonden met het Lat. *rapere*.

RAER. raar, zeldzaam, II d. 59.

RALLJEN, rallen, rellen, snappen, lasteren, I d. 97, 101, 169, 227. *Cats* gebruikt dit woord dikmaals, b. v. I, 266, 287, 294, 296, 327, enz. *Kamph.* *S.* *R.* bl. 412, Men hoort er in de poorten van schimpen en van *rallen*. *Bredero* bl. 427. Hij mompelde in der harten 't geen andre *rallen* uijt. *V. d. Veen*, bl. 264. Maer overmits dit volk soo *ralden*, deur malkaer. *Teuton.* *Rallen*, onnutlick kallen. *Kiliaan*, *Rallen*, *rellen*, blaterare, garrire, jocari. — *Geral*, *Cats*, I 188, b. 't gehoor van dwaes *geral* en sonteloose reden. V. h. het Fransche *Railler*. Verg. *Junius* in *Rail*. Niet min

bekend is *Rellen*. *Baardt*, bl. 188, wanneer een oorenblaſer *relt*. Idem, bl. 248, Ist maer wat quaets, hij *relter* af. *Geuſe Liedb*. bl. 20, *Oude rel*. Tijdw. in L. U. Voorr. XVII, onwijs *gerel*. *Bredero*, zeer dikmaals, b. v. bl. 34, Hoe lange ſullen wij noch dulden dit *gerel*. 320, waerom ſij ſijn *gerel* en vuijl geſnap aanhoorde. Bl. 689, verſtandeloos *gerel*. — Gelijk *Ravelen*, zamengetrokken is in *Rallen*; zoo *Revelen* in *rellen*. *Hooft*, *Ged*. 308, Maar acht niet wat hij daar af *revet*. *Bredero* bl. 578, als ik op mijn *revel-ſtoel* kom, enz. d. i. *babbelſtoel*, overdr. *praten*, *ſnappen*. *Revelduytsch*, is bij denzelven, een *kromtongh*, een *koeterwaal*, zie bl. 734. Verg. bl. 363, wat komter vrijdaegs een gerit ter poort in dringen van *revelduytſche* en van vreemde hommelingen. *Raffelaer*, een babbelaar, die veel *ralt*, *Bredero*, bl. 549, ſpreekt men veel, ist ſtrack een *raffelaer*, een wrijter. Bl. 612, wat *rafelje* toch al? Bl. 140, Gij *Rafseltuijt*! gij ſpreekt een ongebonden rede. Ook in Frieſl. is *Raffeljen*, *Reffeljen*, *Ryffeljen*, in dezelfde beteekenis, bekend. Van dit laatſte heeft men zelfs *For-rijffeljen*, d. i. met babbelen en praten foppen bedriegen. *Dou ſilſie mij naet forrijfelje*, *hear*! hoort men meermalen, enz. *Weiland* had, bij *Rafelen* en *Revelen*, deze beteekenis ook kunnen plaatſen. Ik hoop genoeg gezegd te hebben, om aan te toonen, dat *Rafelen*, *Raffelen*. *Ravelen*, *Revelen*, *Reffelen*, *Rijffelen*, met *Rallen* en *rellen* van een en dezelfde beteekenis zijn; gelijk ik boven zeide. Vergel. *Rabbelen*, *Raebjen*.

RAMP, een ramp, ongeluk. V. h. *Ramp-ſillig*, rampzalig, II d. 113. *Bijdr. van Waſenb*. I, 159, 164, *Rampſalig*. — *Rampſilligheyt*, rampzaligheid, II d. 97. *Ramp-valligheyd*, bij *Kamph*. meermalen, b. v. *Ps*. 326, en midden in *rampvalligheden* had ik een rots des heyls aan Dy.

RAN, RANNE, de rand, van iets, I d. 164, 195. In 't *Libb. fen A. Ysbr*. bl. 49, vindt men het dus geſpeld *Râone*, het welk, naar de tegenw. ſpelling, volkomen aan de uitſpraak beantwoordt. *Junius* in *Rand*.

RANCKE. eene rank, tak, ſcheut, I d. 164. Zie *Raenjen*. *Ranck*, *Rang*, voor *dun*, *teeder*, *ſcheutig-uitgewaſſen*, (van menſchen) *dun*, *ſpigtig*, *tuiterig*, *onvast*, enz. (van zaken) is ook in Friesland in gebruik. *Rang* vindt men veel

bij *Bredero*, b. v. bl. 180, en 939. Niet *rang*, noch vet, maar wel gefet. Bl. 259, Haer lichaems ftal is fray, niet *rangh*, noch niet te vet. Vergel. *Weiland*, die te regt beide deze woorden uit eene bron doet voortvloeijen. Hiertoe behoort ook *ring* voor *gering*, waarvan voorbeelden genoeg zijn. Hier flechts een voorbeeld, uit *Bredero*, bl. 52, Lief, het ontbreekt an macht mijn *ringe* aartfche mensch. Zie ftraks *Ringen*.

RAPEN, rapen, rapa, I d. 66. *Junius*, *Rape*.

RÅSEN, razen, tieren, onzinnig zijn. V. h. 't Bijv. N-W. *Råsene*, razende, uitgelaten, woest, dol, II d. 77, 104. — *Rafernye*, razernij, I d. 76. *W. Gribb. Brill.* bl. 12, *Rafende* ljæf habbe, misere amare, perdite diligere. Idem, bl. 21, 22, Ien boos wijf, in ien nye weyn motte altijd *rafe*. Coll. pag. 60, 61, 78. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 159, *Raesjende* wreeheit, d. i. dolzinnige wreedheid. Vergel. *Junius* in *Rage; rag a perfon*; *Res*. Onze Ouden hebben er voor *Riefen*. *M. Stoke*, I, 196, Die gelike verwoeden riefen. Vs. 897, In 't felve jaer begonsten *riefen* en ftriden die Westvriefen. Zie ook II, 174, III, 1519, enz. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 160, Noot.

REA, rood, I d. 21, 47, 65, 66, 67, env. zoo wel in 't *één-* als meerv. *W. Gribb. Brill.* bl. 10, her lippen binnê fo *read*, als ien *reade* estrick. Doch bl. 9, *ræde roock*, lees *reade*. Onze Ouden hadden *Ro*. b. v. *Maerl.* I, 325, 5. Water drinken, en *ro* visch eten. — Zamengeft. *Rea-boytter*, roode boter; grasboter, I d. 65. — *Rea-flinders*, roode vlinders, d. i, gouden dukaten, I d. 66. *Baardt* 321, de *roode vliegen* wifschen 't off: dat geldt, dat geldt, dat lieve geldt, enz. Idem, bl. 227, de kost- daar hij alder-graegst nae janckt, zijn *roode Vossjes*, die men fackt, en in der munten oven backt. Onder aan: *Een fackjen rijders*, in fijn handt. Idem, bl. 230, Maer langer niet dees heusheijt duert, tot dat gij uwen buijdel fnuert, tot dat gij defe Ravens fchort, en haar de *gulden aes* vercort. — *Rea-fchamme*, fchaam-rood, befchaamd, I. d. 199. — *Rea-fcher-locken*, rood fcharlaken, II d. 92. — *Rea-fchonck*, roodbeen, d. i. een ooijevaar, Voorr. XXXII. Verg. *Junius* in *Read*, hier. — *Rea-mar*, de roode zee, I d. 47, 187. — *Reagoune*, goud-roode, zoo rood als goud, I d. 21. Dit be-

hoort tot de vleiwoorden, gelijk *Aurea Venus.* In de Voorr. XIII, *Raed.* Thans nog in den Zuidhoek *Ra*, gelij *da*, dood, *bra*, brood, *la*, lood. Dit laatste *Ra* komt wel overeen met *Ro* bij *Maerl.*

REAME, room, cremorlactis, I d. 55. *W. Gribb. Brill.* bl. 75, *de ræme.* A. S. *Ræm. Junius*, *Ream*, in *Cream.* In de *Tanckb. B. Z.* bl. 30, leest men *Riemme*, dat, wanneer men de I als J. leest, zeer goed met de Tegenw. uitspraak overeenkomt.

REAM-GREAT, raam-groot, zoo groot als men maar immer ramen kan, en zich voorstellen, I d. 162. Van *Ramen*, dat onder andere beteekenissen ook die heeft van *begrijpen*, *bevatten*; *meenen*, *oordeelen*; *wikken*, *wegen*, *beoordeelen.* Zie *Kiliaan. Hooft*, *Ged.* bl. 510, Is 't ook, dat gij mij noch den man te wezen *raemt*, voor wien gij mij, in 't eerst van onze Vriendschap, naemt. *Idem*, ibid. bl. 334, Te wikken hun bestier, te *raemen* op het naeuwste. *Cats*, I, 169, c. Naer ick het *raem*, enz.

REAPPJEN, (amme) adem halen, op zijn adem komen, nieuwen ademtogt krijgen, I d. 87. *Kiliaan*, *Raepen sijn sinnekens*, colligere se, reficere se, dilapsum spirutum recipere. Ons oude *rapen*, het Latijnsche *rapere.*

REAUW, tuig, werktuig, allerlei gereedschap en huisraad, alles (volgens *Wassenb. Idiot.* in *Reeuw*) wat tot den inboedel, vooral des Landmans, behoort, I d. 24, 30, 31, 99. *Reauwe-bjuester*, berooid van pijl en boog, (van Cupido) I d. 31. Zie *Wirck-reauwe — Holp-reauwe*, *Sjiet-reauwe. Reauw* voor rytuig, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 41.

RECKJEN, rekken, uitrekken, strekken, verlengen, uitbreiden, I d. 110, 135, 227. De Verl. Tijd is *Recke*: deelw. *Ritsen.* B. v. In een Alm. van 1749, bl. 18, of het hij sen zijn volk *de eeren* tijgge *ritsen. Kamph. Ps.* bl. 344, *Tijds-rek*, tractus temporis. Ook nog is in Friesl. *in lang rek*, *in kort rek*, of *rekje*, voor *tijdsverloop*, zeer gebruikelijk. Dit W. is hetzelfde met *Racken*, torquere. Zie *Racker*, en *Junius* in *Rack.*

RECKJEN, raken, treffen; geraken, d. i. vallen; raken, d. i. komen. Beter *Reytsjen.* Zie ald. Verl. Tijd en Deelw. *Recke*, Dit staat met het vorige in verbindtenis.

RECKENJEN, rekenen, berekenen; waarderen, schatten, achten, I d. 46, II d. 92, 96, 98, 104. *W. Gribb. Brill.* bl.

68, Ick mot omme nijget reys *reckenje*, d. i. berekenen, overrekenen, natellen, supputare. — *Reckninge*, rekening, berekening, I d. 130. II d. 105. — *Tanckb. B. Z* bl. 25, Ik mat dat wol ris *bireknje*- mey boere krijt. — De Spijlman zil ik net *rekkenje*. A. S. *Ræcan*, *Reccan*. *Junius* in *Reck* en *Recken*.

RED, **REDDE**, rasch, snel, rad, I d. 207. Bijw. *Red*, ras, schielijk, I d. 174, 207, 211, 225. *Ho red*, I d. 4, 199. *To red*, I d. 1, 5, 50, 60, 88. *Rad*, *Kamph. Ps.* bl. 43, En in zijn ren zoo *rad* was en gezwind. Bl. 109, De booze, *rad* om woecker-winst te vinden. Idem, *Gerad*, ib. bl. 47, Dat ik een boog van enkele metale, met kracht geperst, *gerad* weet in te halen. *Hooft*, *N. H.* bl. 348, Hij, zoo *rad* als een water. *Rat*, *Bredero*, bl. 52, voor cito. *Rat* ook in 't *Geuse Liedeb.* en bij *Cats*, I, 126, b. — *Raddigheijt*, *Hooft*, *N. H.* bl. 456, De *raddigheijt* van eenen geest, als de zijne scheen. *Heemskerk*, *B. A.* bl. 156, Met een fluxsche *raddigheijt* van leer treckende. Verg. *Junius* in *Race*, *Rash*, *Rathe*. *Kiliaan*, *Raede*, Hist. Fris. i. *Rade*, cito. En *rasch*, snel, rapidus. *Weiland*, *Sijnonijm.* I d. 56, *Ras*, wil men, dat, even als *rap* en *rad*, van den snel-rollenden klank afkomstig zij. Vergel. het woord *Reppen*.

RED, een rad van een' wagen, enz. II d. 74, het rad der Fortuin. *Asegab.* bl. 298, *Rad*. Dit en het vorige W. zijn uit eene bron. Zie *Weiland*. Misschien ook *Rat*, *Rot*, *Rattus*, mus major, wegens de *radheid* in hunne bewegingen.

REDDEN, redden, helpen, verlossen, I d. 136, 149, 167. II d. 87. *Junius* in *Ridd*, schijnt, van *red*, ijlings, te komen, want het is eig. *ylings*, uit een gevaar rukken. *Bijdr. van Wassenb.* I, 165, Deelw. *Redden*, gered. Voor *bijstaan*, *doen bekomen*, *wat iemand wenscht*, *Starter*, *Fr. L.* bl. 86, b. wilt dan de Bruyd'gom *redde*, helpt doch de Bruyd te bedde. Deze beteekenis is nog in Friesl. althans in gebruik, in onderscheidene rigtingen. Ook zegt men: *Hij kin 't redde*, hij is welvoorzien, kan 't stellen, is een gegoed man. *Hooft*, *Ged.* bl. 68, van swarigheen, daer geen *doorredden* aen en is.

REDEN, eene rede, gesprek, spraak, oratio, sermo, I d. 8. — De *rede*, ratio, I d. 40. II d. 88, 111 *Reedne*, idem, II d. 87, 101. — *Redelijck*, met rede bedeeld, II d. 100. —

Reden, caufa, oorzaak, *Bijdr. van Wasfenb.* I, 153, *funder eeden.* bl. 158, Het de *reeden* west hebbe. Bl. 168, *funder reden.* —. Voor *gefprek*, *woorden*, Idem, ibid. bl. 157, 166. *Reednen*, woorden, gezegden, ibid. bl. 169. (Men ziet, dat *Reden* in deze 2 of 3 beteekenisfen, eveneens gefpeld is: zoo was het van ouds overal. Zie *Weiland.*) *Raedlijke*, redelijke, ratione praediti, idem, ib. bl. 166. Meestal krimpt dit woord in tot *Rillijk*, b. v. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 98 en 100, *Rillijke ziele.*

REE, ree, reede, ftatio navium, I d. 208. *Junius*, *Rode.*

REE, gereed, vaardig, klaar, I d. 198, 202, II d. 89, 106, 115. — Voor *reede*, *alreede*, *reeds*, II d. 76. — *Reedt*, gereed, *Hooft*, *N. H.* bl. 410, De Prins was voor hem *reedt*, *Reed*, Gærfpr. fen Wouter in Tjalle, bl. 4. *Kamph. Ps.* bl. 338. - *Ree*, *Bredero*, bl. 266. *Kamph. Ps.* bl. 195. *Hooft*, *Ged.* bl. 50, voor mij, ik ben terftond het Hof te laten, *reé*, *Baardt*, bl. 305, met antwoord *ree.* Dezelve *gerée*, bl. 85. 138, 214. *Junius*, *Readie.* — *Teuton.* in *Altohant.* — *Gerade*, ftatim, cito. *Reede*, paratus, — jam, nunc. Verg. *Junius* in *Rathe*, cito. En het flus behandelde *Red.*

REEKT, rookt, fumo indurat. Zie *Rijkjen.*

REG, de rug, I d. 33, 103, 220, 229. II d. 11, 94, 102. *Recket den yen oppe reg*, I d. 52, d. i. volgens *Wasfenb. Bijdr.* II. 34, gefchiedt er dan eene neerlaag. *W. Gribb. Brill.* bl. 52, de *regh* hette to fmarren, verberare. Bl. 67, *oppe regh falle*, achter over vallen. Ook de *Noordholl. reg.* — *To reg ftjoere*, te rug, wederom, zenden, II d. 44. *Melis Stoke* IX, 382, *over rugge* en IX, 536, *achter rugge*, te rug, zie ald. Noot. Verg. *Oerbeek. Maerl.* I, 324, 30, Den *rigge* getant, alfe ene zaghe. II, 116, 77, en hoe fijn *rigge* ftont in den fteen. Vergel. *Junius*, *Ridge* - *rig.* En *Riggeljen*, hier beneden. — Diminut. *Regje.* Het W-W. *Regjen*, *ruggen*, is ook bekend in *Friesland*, voor iets kunnen doen, het uithouden, beftand zijn tegen, praestare, parem esfe, non fuccumbere, fufficere.

REPPEN, REPPJEN, reppen, roeren, in beweging brengen, bewegen, II d. 53, 65, 87. — *Cats*, I, 566, De leden *reppen.* *Huijgens*, bl. 97, Hier is kauw en kraey aan 't *reppen.* *Kamph. Ps.* bl. 83, Dat ik mij *reppen*, en ruijme lucht

mag *scheppen.* — *Rippen*, Dezelve, bl. 338, Door last *des druks* kan naauwlijks 't hart zich *rippen.* *Bredero*, bl. 208, *Doen* hij hem plach te *reppen*, d. i. toen hij nog leefde. — *Verreppen*, *Kamph. Ps.* bl. 44, De heel natuur *verrepte sich* en *schrack*, d. i. schudde en beefde. Bl. 371, door wien ik leef en mij *verrep.* — *Oorlog reppen*, Dezelve, bl. 350, wier hart het liefde-waardigst haat, en *oorlog rept* op vrede-praat, d. i. *verwekt.* — Voor *haasten*, *handen uit de mouw steken*, *Hooft*, *N. H.* bl. 288, Dat men zich nu *reppen* oft te kort komen moest. *Gærspr.* fen *W.* en *Tjalle*, bl. 3, *Rep dy* az in man. — A. S. *Hreppan*, tangere. Hier van zal de Verl. Tijd zijn *Rap* of *Hrap*, en v. d. ons Bijv. N-W. *Rap*, ligtbeweeglijk, vlug, gezwind, b. v. *Rap ter been*, enz. Dat bij *Hooft Rapsch* is, b. v. *Rapsch volk*, *N. H.* 214, *Rapsche* gasten, bl. 312. Dit *Rapsch*, vervolgens door de uitspraak verzacht, en weldra ook in geschriften overgenomen, is geworden *rasch.* — In Overijssel zegt men de deur *rappelt.*

REST, de rust, kalmte, I d. 25, 43, 56, 57, 58, 73, 114, II d. 85, 86, 90, 95, enz. — *Reste*, idem, II d. 95, 96, 101, 112. *Resten*, I d. 57, 62. *To rest stelle in noeye litte*, zich gerust stellen, en vergenoegen laten, II d. 90. — *Restig*, rustig, gerust, I d. 72. — *Restlijcke*, gerust, vergenoegd, I d. 124. II d. 98. Bijw. I d. 31, II d. 100, 105. *Restlijckheyte*, gerustheid, weltevredenheid, II d. 64, 90, 98. — *Resten*, rusten, I d. 7, 9, II d. 96. *Restjen*, idem, I d. 75, 96, 106, 115, 181. II d. 49, 71, 85, 92, 95, 97, enz. Zamengest. *Rest-berge*, rust-berg, berg der rust, I d. 228. — *Rest-hav'ne*, de haven der ruste, II d. 85, 109. — *Rest-kuwlle*, rust-hol, het nachtverblijf der wilde dieren, I d. 207. — *Rest-leaz*, rusteloos, I d. 74, II d. 90. — *Rest-njue*, aangename, genoeglijke, rust, I d. 115. — *Rest-pleatse*, rustplaats, II d. 116. — *Restjens-tijd*, rustens-tijd, I d. 96. — *Teuton. Rast. M. Stoke*, *Raste*, X, 741, De Heere behoeft oec enigher *raste.* Zie ald. *Huijdecoper*, die meende, dat *raste* om 't Rijm daar genomen was, wijl hij het zoo zeldzaam bij anderen had aangetroffen. Doch het wordt ook bij *Maerlant* gevonden, I, 158, 36, Want aerm cootkijn, es dicken vro, daer men *raste* hevet in 't stro. *Kilaan*, *Raste*, i. ruste, rouwe, quies. Verg. *Ju-*

nius in *Rest*, quies. *Weiland*, in rust.

RESTINGE, rusting, wapenrusting, I d. 30, 82. Van *rusten*, *Hooft*, *Ged* bl. 150. *Rusting*, *Bredero*, 290.

REIJD, riet, een riethalm, I d. 175, II d. 97. 't Swiet *uwt reyd*, æf by, d. i. het zoet, de zoetigheid uit een *riethalm*, of *honig*. De binnenste pit, namelijk van een riethalm bevat eenig zoet, dat, door kinderen vooral, er uit gezogen wordt. In *Noordholland*, bijzonder te *Enkhuijzen*, loopen daarom de jongens langs de straat, met zulke pitten, die zij *tukkelen* noemen, ten einde die aan anderen te verkoopen, onder 't zingen van een deuntje, waar van 't begin is: Wie wil tukkelen koopen? 't Is zoo ver om heen te loopen. Elders, en op de *Gorredijk*, noemt men ze *siggen*, te *Workum doeren*. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Reid.* O. F. W. *Reijl*, riet.

REIJN, de regen, I d. 54, 168, 175, 176. — *Reynen*, regenen, I d. 70, 100. — *Reyn-geate*, een regen-goot, watergoot, I d. 153. *Maerlant.* I, 16, 31, Doe begant *reinen*, met chrachte. I, 90, 45, De eerste (plaghe) was, dat *reinde* bloedroot. I, 259, 35, Aldus *reinet*, sonder saghe. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 106, Noot. — *Reinig*, regenig, b. v. In de *Burkerij*, bl. 18. *Reinig waer*, zegt men nu nog.

REYNIGJEN, reinigen, zuiveren, I d. 261. *Junius*, *Rinse.*

REYSE, eene reis, eig. te paard, vervolg. ieder togt, II d. 51, 75, 85. — Voor *eens*, *maal*; I d. 1, 7, 25, 51, 53, 80, 90, enz. *Tuwsen reys*, duizend malen, I d. 4, 65, 68, 153. *Hondert reyssen*, honderd malen, I d. 29. *Tuwzen reyssen*, II d. 90. Bij anderen vindt men hier voor *res* of *ris*, B. v. *Bijdr. van Wassenb.* I, 162, 165; *Tanckb. B. Z.* bl. 1, 8. *Reijsgjen*, reizigen, reizen, I d. 47, 92. II d. 57, 72, 90. Verl. Tijd, *Reysge*, I d. 69, 71. — *Reysger*, een reiziger, reizer, I d. 210, II d. 85. In *Friesland* heeft dit woord ook de beteekenis van *vreemdeling*, *uitlander*; *deugniet*, *schurk*, Vergel. I d. 210, alwaar men eene menigte van verachtelijke wezens ziet opgeteld: Hier stiet boal', racker, guwt-soldât, troff', schodd', *reysger*, *Jan raeb* in sijn maet, los. Redenen en bewijzen voor deze beteekenis vindt men in de Voorr. XIV. *Gabbema*, Verh. van L. bl. 39. *Fokke Sjoerds*, Fr. Jaarb. V, 175, 176. Van hier De *Wapel-djiepinga*, of *Wapeldrank*. Zie O. F. W. *Fokke Sjoerds*, *Gabbema*, in de Voorr. XIII, enz. Zoo is ook in het Latijn

het woord *Hospes*, *Peregrinus*, in het Grieksch ξένος, meermalen van eene slechte beteekenis. Zie op *Horatius* I *Od.* 15, 2, en op vele plaatsen.

REYTSJEN, REYTSEN. raken, treffen; geraken; (vallen komen) bereiken, zich uitstrekken tot; gelukkig zijn, I d. 1, *zyn 't lid reytse*, gelukkig treffen; 7, 15, 18, 24, 29, 37, 52, 95, 115, 183, 202, 210, 215, enz. *Reyts wol*, *hab wol*, luk raak, I d. 66. De *rake hebben*, bij *M. Stoke* VI, 742, Zie *Huijdecoper*. De Verled. Tijd *Reeke*, I d. 15, 39, 164. II d. 65. Deelw. *Recke*, I d. 100, II d. 46, 68, 69, 73. — *Waatze Gribb. Brill.* 49, *to rjuecht recke*, te regt geraakt, in zijn voornemen wel geslaagd. *Te boven raecken*, d. i. komen, *Hooft*, *Ged.* 84. — *Raken* voor bereiken, beseffen, bevatten, *Hooft*. *Ged.* 58. *Geraket*, gekomen, *M. Stoke*, VIII, 1190. *Geraken*, geluk hebben, Idem VIII, 1241. Vergel. VI, 741. Bij de Ouden vindt men den Voorl. Tijd, *Rochte*, b. v. bij *Maerl.* I, 160, 13, *Hem en rochte niet*, het raakte hem niet, het trof hem niet, het ging hem niet aan, hij gaf er weinig acht op. Vergel. *A. de Rooij*, *Mengelst.* bl. 13, in *Roecken*, *Rochten*, *Ruchten*, curare, attendere. *Gerochten*, geraakten, *Jonctijs*, R. O. bl. 9, 30. In de *Keuren v. Zeeland* ontmoet men meermalen *Rochen*, *rochte*. In de O. F. W. bl. 15, Dat dij logha oen den Himel *rachte*, dat de vlam aan den Hemel raakte, tangeret coelum, extenderet se ad coelum. Ibid bl. 105, Da *rachten* hin de Koningh Radboed, toen rekte zich d. i. bewoog zich K. R. — Ibid. bl. 348, Dine grond *reka*, den grond raken. In den Zuidhoek is het *Raaikjen*, b. v. in de *Bijdr. van Wassenb.* I, 160, *Kwut Raaikje*, kwijt raken, verliezen. Ibid. 166, in *unmacht raaikje*, in onmagt vallen. Vergel. wat wij gezegd hebben bij *For-rokeleazjen*. — Overmits *Reka*, in de O. F. W. beteekent *Raken*; en *Reecka*, *reecken*, bij *Martena*, *Ann.* bl. 68, b; *Reken*, in de O, F. W. bl. 388; en *Hreka*, *Hreken*, bij *Gabbema*, Verh. v. Leeuw. bl. 80, *betalen*, eig. *reiken*, *aanreiken*, *uitreiken*, (welk laatste er nog voor gebezigd wordt) zoo geloof ik dat wij veilig deze woorden voor een en hetzelfde mogen houden. *Rekenen*, als Freq. is hier ook niet vreemd van. Voeg hier nog bij *Reken*, voor *reiben*, *overreiken*, *aanlangen*, bij *Maarl.* II, 311, 30, Nu wille hi *reken* tperke-

ment, enz. — V. h. *Reck-halzjen*, reikhalzen, verlangen, II d. 89, 116.

RIBBE, een ribbe, rib, I d. 25. *Maerl.* I, 10. 34, eene *rebbe* nam hi hem, (t. w. Adam.) *Ribseckjen*, ribbezakken, met slaan en stooten aandrijven. *P. Marin*, Woordenb. *Ribbezakken*, Laag woord, noopen, aanzetten, talonner, pousser, inciter. Voorts beteekent het fig. plagen, kwellen, verontrusten, benadeelen, T. K. vermoeijen II d. 105. *W. Gribb. Brill.* bl. 53, ick frees dij Grietmans feynten fillem wer *ribsekje*, d. i. plagen, kwellen, kwaad doen. *Bredero*, bl. 792, En die Westphalingen en Knoeten *ribsacken* ons noch veel meer. *Tuinman*, *Ned. Spreekw.* II d. bl. 149, *Iemand ribbesakken*, d. is hem plagen en quellen. Zie ald. — In de O. F. W. leest men *Reb en Rib.* Vergel. *Seck.* — *Bredero*, bl. 302, *Ribsacken* en Roeijen, bl. 339, quellen en *Ribsacken*.

RID, geloop, gedraaf, drukte, I d. 1. Zie *Waesenb. Idiot* in V. *Bredero*, bl. 308, wat was daer en *gerit* van Vlasters en van Kemsters, kort hierop volgt: wat was daer en *gedoen*, en *geraes*, en *gescherm.* Zoo ook bl. 563, 792 en 373, wat isser alle daegh tot onsent en *gerit*, enz. Zie *Rijden.*

RIDDER, een ridder II d. 80. *Ridd're*, I d. 48. *Junius*, in *Ride.*

RIE, raad, raadgeving; raad, raadsvergelding, I d. 5, 6, 12, 14, 18, 36, 41, 63, 106, enz. — *Ried*, idem, I d. 110. II d. 74, 77. *Bijdr. van Waesenb.* I, 165, *Rie. W. Gr. Brill.* bl. 92, *Ried*, consilium. — Zamengest. *Riedsheeren*, raadsheeren, I d. 227. — *Riedsheerlijck*, raadsheerlijk, patricius, I d. 87. — *Rie-jaen*, raadgeven, I d. 86. — *Rieds-ljue*, Raadslieden, II d. 101. *Bijdr. van Waesenb.* I, 154, 158, 161. Doch *Rie* in *Riekeemer*, I, 152. — *Riedsvergadering*, I, 157. — *Rijydzaal*, Raadzaal, I, 160. — *Rieplachtjen*, G. J. raadplegen, I d. 170. — Het W-W. *Rieden*, raden, aanraden, II d. 45. *Waesenb. Bijdr.* I, 161, *te rien*, raden, gissen. Zie *To rieden.* *Junius* in *Read*, (coll. *Rede*, *Riddle.*) en *Aread.* *M. Stoke*, IX, 474. *Raed up hebben*, rationem habere.

RIEME, een riem, I d. 9, 51. II d. 85 *Junius* in *Ream.* *Waesenb. Bijdr.* II, 26, O. F. W. *Rema.*

RIERE, *een rier*, veerſe, vaarſe, varre, I d. 163. O. F. W. *Reeder*, *Reder*; *Junius*, *Rother*. Zie *Waſenb. Idiot.* in *Enter*. — *Ryrn*, rieren, van een rier, Voorr. XIII.

RIEREN, roeren, treffen, bewegen. I d. 53, 62. 105, II d. 87. — *M. Stoke*, VII, 1058, Doet alſo verre was vergaen, dattie Coninc voer te lande, *roerde*, daer ene niwe ſcande, d. i. ontstond. *Junius* in *Uproar*. Zie *Roeren*.

RIGGELJEN, *Oer beck riggelje*, terug gaan, terug keeren, weder achteruit gaan, *T. K. achterwaarts keeren*, II d. 89. Het W-W. *Riggeljen* komt van *Rig*, de rug, Zie *Reg*. Het heeft dus overeenkomst met *aarselen* in beteekenis.

RIMPEN, haastig, voorbarig, overhaastend, bijw. II d. 75, 110. *Rimpne*, idem II d. 103, 113. *Rimpene*, Bijv. N-W. *Rimpene komste*, ſchielijke komst, II d. 73. Van dit woord weet ik niets meer te zeggen, dan dat hetzelve mij voorkomt verbonden te zijn met *overrompelen*, haastig overvallen, en met het Romeinſche *rumpere*, ſchielijk uitbreken; uitbarsten, als mede met het Eng. *Ramping*. Verg. *Junius* in V. *Waſenb. Idiot* in *Rimpen*.

RINGEN, ras, schielijk, dra, weldra, I d. 33, 83, 96, 118, 123, 211, enz. *Ringe*, I d. 48, 83, 91, 130, 206. *Ringh*, I d. 85. *Kiliaan*, *Ringh*, *ghe-ringh*, celeriter, ocius. — Idem, *geringh*, cito, propere. *Teuton. Altohant*, bald, ſnel, *geringhe*, — ſtatim. *D. Joris Wonderb.* fol. 19, verſo, *ſoo gheringhe*, zoo dra. *L. R. van Wedde*, bl. 208. Zie Noot, en *Clignett*, *Bijdr.* bl. 251, Noot. — Ook als Bijv. N-W. *IJn 't ringenſte naet* blijckje to littene, d. i. in 't geringſte, minſte, niet.

RINGE, een ring, kring, I d. 76, 87. Dat bij ouds geschreven werd *rinck*, b. v. de *Rinck* des aertrijcks, *Bredero*, bl. 525. — *Ring-ruwn*, ring-rond, kringvormig rond, I d. 224, (van de aarde) *Kamph. Ps.* bl. 117, *Ommering:* 't Gesternde rond, dat met zijn *ommering* de aarde omvat. *Hooft*, *Ged.* 238, Boven 's Hemels ringen. — Het W-W. *Ringjen*, ringen, kringen, I d. 87, Den liedt ſe im ruwn, *in ringet ringe oon ring*. Verg. *Bredero* bl. 176, b. 177, a. En voorts heeft hij met ſpringen, met knielen, en met *ringen*, (d. i. in 't rond rijden) en brillen in het ſantee maken, ſijn verſtant volkomen nijtgegeven, enz. Men ziet duidelijk, dat onze Dichter voordeel heeft getrokken uit *Bredero*, bij 't maken

van zijn Gedicht op bl. 87. *Ringjen*, omringen, I d. 151, 216. *Beringen*, voor bezetten, omringen, omſingelen, *M. Stoke*, VII, 905, En *beringhedenſe* an biden ſiden. *Maerl.* I, 447, 36, ſi hadden met waghene haer here al *beringet* d. i. omgeven, omringd. II, 12, 27, want die Gallen alle waren *beringhet* (ſic) metten Roemſcen ſcaren. II, 126, 5, Die Jeuden hebbene *beringhet*, hebben Jezus omſingeld. — Van *Rinck*, komt *Rinckeljen*, rinkelen, II d. 71, eig. met een° rinkel spelen. Zie *Weiland. Junius* in *Ring*.

RINNEN, rennen, loopen (van menschen, dieren, zaken, b. v. rivieren, enz.) I d. 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 27, 29, 33, 35, 43, 49, 50, 51, enz. Verl. Tijd en Deelw. *Roan*. Zie ald. De *rin*, de loop, I d. 33, 43, 87, 122, 129, 220. II d. 76, 85. — Zamengeſt. *Rin-ſtreamme wielle* een ſtroomende rivier, I d. 224, II d. 95. — *Rin-ſtreamm'-floed*, I d. 190. — *Rin-wetter*, I d. 140, 106. II d. 72. Meerv. *Rin-wetteren*, rivieren, II d. 103. — *Rin-wiet*, idem, I d. 139, 207. — *Maerlant* I, 25, 11, die Tigre an die nort ſide *rinnet*, ſtroomt. *Ronnen*, Idem, II d. 25, 40, Bloots hovets plach hi henen *ronnen*. *Rennen*, *Hooft*, *Ged.* 254. *Runne* voor loop, *Bredero* bl. 21, de *runne* van mijn min. A. S. *Ryne*, curſus, *Rijnel*, curſor. Zie *Waſenb. Bijdr.* II, 15. *Kiliaan* heeft, *Rannen*, *Rennen*, *Rinnen*, *Runnen*. Voeg hier uit *Maerl. Ronnen* bij, dan heeft men het door alle 5 klinkers. Vergel. *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 88, *Runnen*. Zie ook *Ranen*.

RIJCK, rijk, dives, I d. 4, 102, 125, 135, 151, II d. 86, 98. *Rijckdomme*, rijkdom, II d. 93. Meerv. *Rijckdommen*, II d. 90. *Rijcheit*, *Maerl.* II, 438, 29. — *Rijckjen*, rijk worden, diteſcere, I d. 90.

RIJCK, RIJCKE, rijk, regnum, II d. 96. Meerv. *Rijcken*, I d. 86. *Gen. ſing. Rijcx*, I d. 119. Zie *Hijmmel-rijck*.

RIJDEN, rijden, onzijd. op eenen wagen, paard, enz. gevoerd worden, I d. 2, 70, II d. 79. In de *Burkerij*, bl. 21, *wij riedden*, wij reden. — *Rijder*, een rijder, een die op den wagen rijdt, I d. 70. — *Rijder*, — *Goaldne Frieſche rijders*, gouden Frieſche rijders (a 14 gulden 't ſtuk) II d. 91. — Een ſackjen *Rijders*, *Baardt*, bl. 227. — *Rijden*, voor anker rijden, (om dat men dan even als op een' wagen ge-

schokt wordt.) I d. 78. *M. Stoke*, IX, 613, En bleven *ridende* dat ghetide. vs. 776, daer si vor hem *ridende* bleven. vs. 872, De vor hem in den diepe *reden*. Eene *metie riden*, d. i. bespringen, *Maerl.* I, 196, 96. Zie *Rid* en *Rit*.

RIJGGE, rij, reeks, gelid, series, ordo, I d. 68, 96. II d. 116. *Baardt*, bl. 45, Neemt al de Pausen op een *rijg*. *Huigens*, bl. 93, *Regel-rij*, regte lijn, of *reeks*. *W. Gribb. Brill.* bl. 80, Bij de *rijge* om, bij den regel langs. *Rijggjende*. Zie *Rjuecht-rijggjende*. *Junius* in *Rew.* — *Rijggel*, een regel, in geschrift, linea, II d. 45. *Rijchel*, eene lijst. Zie *Weiland* in *Rigchel*.

RIJK, de rook, I d. 209, II d. 92, 110, 112. — *Rijkjen*, rooken, I d. 225. Zie *Op-rijkjen*, in een *Alm.* van 1749, lees ik *riek*, rook. - *Reekjen*, rooken, fumo indurare, Voorr. XIII. — In de O. F. W. vindt men *Reek* en *Reec*. — *Reec-hol*, rookgat. - *Reeken*, rooken. Thans gebruikt men ook nog *Reek*, *Reekjen*, en *Rikjen*.

RIJME, beter *Rijmme*, het rijm; een Dichtregel; gedicht, I d. 2, 83, 91. II d. 44, 48, 57, 59, 't verkleinw. *Rijmke*, een gedichtje, II d. 49. — *Rijmjen*, Dichten, Voorr. XXX. II d. 56. — *Rijmmeljen*, Frequent. II d. 56. Deelw. *Rijmmele*, II d. 45, 56. — *Rijmer*, een Dichter, I d. 48, II d. 61. - *Rijmlerye*, het dichten, ook de Gedichten. I d. Tit. II d. 43, 44, 46, 47, 48, 51, 55, 56. *Bredero* bl. 170 gebruikt hier voor *Rymery*. - Zameng. *Rijmmebrea*, Dichtbrood, dichtvoedsel, II d. 59. - *Rijm-faem*, de Dichtgodes, zanggodin, I d. 48. - *Rijmme-fers*, een rijm vers, een gedicht, II d. 48. - *Rijmme-ferske*, Gedichtje, II d. 44. - *Rijmme-kinste*, dichtkunst, II d. 49; Maer *Rijmme-kunste*, II d. 45. - *Rijmme-wircken*, gedichten, II d. 59.

RIJP, RIJPPE, rijp, I d. 71, 221, 227, Zie *Taens-rijp*. - *Rijppe-Riedsheeren*, I d. 227, zijn Ernstige, welberadene, verstandige Raadsheeren. *Kiliaan*, *Rijpmoedigh*, severus. - *Rijp-radigh* overleggen, *Bredero* bl. 716, voor *met rijp beraed overleggen*.

RIJSEN'BRIJ, rijstebrij, een kooksel van rijst en melk, I d. 4, In een Alm. van 1749, bl. 29 leest men het overdr. En krigge 'k *rijsen-bry*, d. i. stokslagen. Want kort er op

volgt: want *riesen* taye *bry*, dy mei ik het in bijt, — stokvis fil het ligt wesfe. In deze woorden is een zeer fraaye speling, tusschen *Rijst* en *Rijs*.

RIJZ, een rijs, teen, takje, spruit, I d. 132. *Rijz-biezme*, een rijzenbezem, roede, I d. 220, II d. 97. Zie *Tucht-rijz-biezme*. - *Rijz-bosck*, II d. 73, een rijsbos, takkebos. Verg. *Junius* in *Rise*.

RIJZ-BOSCKJEN, Rijsboschen, Rijboschen, trillen, beven, I d. 40, 209, II d. 90. Hier voor gebruikt *Bredero*, bl. 333, *Rits-evelen*. Ick *ritsevelde* van angst, als ik hem komen sagh. Zie hiervan nader bij *Risselen*. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Rijbosschen*. *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 169. — Onze Dichter schijnt dit woord zelf afgeleid te hebben van het zoo even gemelde *Rijs-bosck*, en dan zal het beteekenen *trillen als een rijs-bos*, *beven als een rijsje*. Doch *Ypey*, l. l. die *Rijboschen* schrijft, leidt het af van *rijden*, beven, schokken, W. v. *Rijdelen*, *Rijbelen*, *Rijbosschen*. Wat de twee eerste woorden betreft, geef ik dit toe; maar betrekkelijk *Rijboschen*, had ik gaarne verklaard gezien, waar dan van afteleiden is het laatste gedeelte, *boschen*.

RIJZJEN, rijzen, overeinde rijzen, van zijn legerstede oprijzen, I d. 57, 116, 216. - Opgaan, oprijzen, (van zon en maan) I d. 29. Verg. *Junius* in *Rise*, *Raise*.

RISPJEN, IJN-RISPJEN, intamelen, inoogsten, I d. 66. - *Risp-moane*, oogstmaand. II d. 49. - *Baardt D.* bl. 132, Ick hebber niet bij *gezaeyt*, gedencker ook niet bij te *rispen*. Idem, *Ledenst.* bl. 44, Ick (de hand) moet *planten*, ick moet *saeyen*, en de groene velden *maeyen*: Ick moet, 't geen den hemel geeft, *Respen*, daer gij al van leeft. *Kiliaan* kent *Respen*, *rispen*. *ruspen*, alleen in de beteekenis van ructare, eructare, dat bij *Baardt D.* bl. 274 heeft *Respen haelen*. Om beide deze beteekenissen een vereenigings punt te geven, zou men de grondbeteekenis behooren te stellen in *halen*, *trekken*, *grijpen*, *plukken*, en tot grondwoorden te nemen *Rapen*, *Repen*, *Ripen*, *Ropen*, *Rupen*, die allen overgebleven zijn, deels op zich zelve, deels in hunne afstammelingen. - *Rapen* is overbekend, V. d. *Rappen*, *rappe*, *rappig*, *rap*, *rapsch*. *Repen*, *Kil.* zamenbinden. W. v. *Reep* (Reep) band, hoepel, eig. alles,

wat zamentrekt, en bindt: *reppen*, *Kil.* rapere, capere; als mede *repsen* of *respen*. Zie boven. *Ripen*. W. v. *Rippen*, d. i. toehalen, zamentrekken, dat in Friesland althans, misschien ook elders, van *Kleedermakers* en *Naaisters* gezegd wordt; als mede *Ripsen* en *Rispen*, zie boven. *Ropen* (*reupen*) *Kil.* reffare segetem, i. o. vellere, v. w. *Roppen*, *Roppig*, waarvan *Roppen* door den *Teuton.* vertaalt wordt door *uittrekken*, *pluycken*, terwijl *roppig* in Friesl. voor *inhalig*, vooral betrekkelijk het eten, gebruikelijk is. *Rupen*, w. v. *Ruppen*, *Kil*, carpere, vellere, trahere, Voorts *Rupsen*, *ruspen*. Vergel. *Junius* in *Reap*, *Rope*. *Wassenb. Idiot.* in *Rispen*. Dat *Rispen* eig. *grijpen* beteekent, leert het zamengest. *Berispen*, anders *Begrijpen*, d. i. bestraffen, Lat. *reprehendere*, *verbis corripere*.

RISSELJEN, ridselen, (*Weiland*) rijsselen, (*Kil*). II d. 95. Men vindt ook *Ritselen*. Het woord stamt af van *Rijden*, w. v. *Rijde*, *Ritse*, *Kil.* febris, eig. een bevende koorts. V. d. *Ritsen*, *Kil.* instigare, incitare, inducere, incendere, waarvan het frequent. is *Ritselen*, bij verzachting *Risseljen*. Het frequent. van *Rijden*, schokken, stooten, is *rijdeljen*, welk woord, in mijne jeugd, in Friesland zeer gebruikelijk was, in de scholen, b. v. wanneer iemand aan eene tafel zat te schrijven, en een ander tegen de tafel stootte, of er over ging, zei de eerste doorgaans: *dou maste sa naet rijdelje*, d. i. de tafel bewegen, doen schudden. Onzijd. is 't ook in gebruik, b. v. *hij sit te rijdeljen; hij rijdelt hin en wer*. Vergel. *Junius* in *Rush*, *Rustling*, en *Weiland* in *Rijden*. Overdr. *Hooft*, *Ged.* bl. 405, Lichte dansjes, nieuwe deuntjes, mooye meysjes, minnekeur, *Ritselden* zijn aêren deur. Dezelve *N. H.* bl. 556, *Ritseling* van tweedraght.

RIT, plaagt, kwelt, foltert, aandrijft, I d. 15. Men zou het hier ook wel kunnen vertalen door *ritsig maakt*, *rijdt*. Het komt van *Rijden*, dat dus vervoegd wordt. *Ik rijd*, *y rijde*, of *dou rijdste*, *hij rijdt* en *rit*. Verl. Tijd *Ried*. Deelw, *Rijden*. Zie *Rijden*, en *Weiland*. V. d. *Ridsig* of *ritsig*. — *Ritsch* of *ridsch*, overdr. van *paarden* en andere dieren, ja zelfs van *menschen*, en wat meer is van *zaken*. *Hooft*, *Ged.* bl. 362, *o Ritse razery! Teuton. Reijtszen*, hijssen, porren, incitare instigare. *Kiliaan*, *Rijtsen*, Sax. Fris. i. terghen. *Ritsen*, instigare. *Ritsch*, *Ritsig*,

catuliens, pruriens in venerem. – *Ane' reifen* aanvallen, *Stoke*, IV, 249, En *ane reisde* de Vriesen. Zie *Huydecoper*. In 't *Geuse Liedb.* bl. 140, sal dees Alf ons meer *rijden*, d. i. plagen, kwellen, teisteren.

RJU, vrij veel, vrij wat, zeer, schier, weldra, straks, I d. 3, Mij ænget *rju* for 't raebjen fenne ljue. Bl. 34, *Rju folle*. Bl. 51, Lijcket dat *naet rju* ney precht. Bl. 57, 'k sjogh de nacht *al rju* forsleijn. Bl. 71, 'k hab yn mijn tijd *rju* onder-fuwn. Bl. 82, Ja 't sil lijckje *rju* neye âde goune wrâd. Bl. 83, *Rju* hitte sonders. Bl. 90, *Rju* rjuechts set-ker. Bl. 91, *For rju* sonders. II d. 47, *Al rju misfalt*, vrij wat te onpas komt. Bl. 91, *Rju komm're lye*, d. i. zeer veel kommer uitstaan. Het schijnt te komen van *Rijf*, *rijve*, *Kil.* largus, copiosus, abundans. *Rijven* is bij *Kil.* rastro corradere. *Rieuwe* voor *veel*, leest men in de *Burkery*, bl. 14. *Rijgen*, *Rijven*, *Rieven*, *Rieuwen*, zijn uit dezelfde bron. Ook vindt men het voor ons *vry*. Vergel. *Wasfenb. Bijdr.* II, 27. En *Junius* in *Rive*. Wat in *Zeeland rijven* is, is elders *harken*, rastro corradere.

RJUECHT, RJUECHTE, regt, regte; goed, wettig; opregt, ongeveinsd, regtvaardig. Komt ontelbare reizen voor. *Clignet*, bl. 283. — *Rjoeucht* vindt men II d. 21. *Bijdr. van Wasfenb. Rogt.* — *To rjuechte*, te regt, te pas, I d. 102. II d. 77. — *It rjuecht*, het regt, judicium, jus, I d. 90, 141, 154, 222. — Zamengest. met *rjuecht*; *Rjuechte-ford*, regtevoort, terstond, nu, voortaan, van nu af aan, II d. 65, 67, 70, 76. *M. Stoke*, IV, 360, en bleef ligghende *rechte vort*. V, 744, *Rechtevoert*. En zoo ook VI, 599. VIII, 243. Doch IX, 368, *Rechte doe*, aanstonds zie *Huydec. Rechtevoort* vindt men zeer vaak bij de Tijdgenooten van Onzen Dichter, b. v. *Marnix R. B.* fol. 160, 191, verso, 197. *Hooft*, *N. H.* bl 191. *Ged.* 278. *Klioos kraam*, bl. 364. *J. H. Krul*, Wegwijs, bl. 108. — *Rjuechts-geleerde*, een regtsgeleerde, II d. 104. — *Rjuecht-boetfirddig*, regt boetvaardig, I d. 112. — *Rjuecht-firddig*, regtvaardig, I d. 100. 126, 135, 159, 161, enz. *Rjuecht-firdigheyt*, regtvaardigheid, I d. 141. — *Rjuechte-hân*, de regterhand, I d. 165. *Rjuechter-hân*, I d. 94, 106, 165, 179. *Rjuecht're-hân-grijppe*, I d. 217. *To rjuecht're*, ter regterhand, I d. 145. *Rjuechte*, idem, I d. 87. —

Rjuecht-miettig, regtmatig, I d. 141. — *Rjuecht-rÿggende*, regt regelende, schikkende, net, proper geregeld, I d. 91. — *Rjuecht-saecke*, eene regtszaak, geding, I d. 141. — *Rjuecht-stuwns*, regtstandig, perpendiculair, I d. 207. — *Rjuecht-uwt*, *Rjuecht-uwtte*, opregt, regtuit, regtschapen, I d. 61, 149, 195, II d. 43. Als Bijw. regtuit, naar behooren, zonder omwegen, I d. 72. *Kamph. Ps.* bl. 315, *Rechtuyt*, en ongeveynst van zeden. *Huygens*, bl. 148, Door 't listige *Rechtuyt*. — *Rjuecht-war*, de vierschaar, I d. 191, 202. — 't W-W. *Rjuechten* of *Rjuechtjen*, regten, rigten, vonnissen, I d. 110, 111, 141, 154, 205, 215, 219. Verl. Tijd *Rjuechtte*, vonnisde. I d. 117. — *Rjuechtjen*, verrigten, doen, I d. 119. — *Him rjuechtjen*, zich rigten, opbeuren, opstaan, I d. 96. *Hooft*, *Ged.* bl. 60, wilt *u rechten*. — *Rjuechtjen uwtt' stof*, uit het stof opbeuren, I d. 154. *Oer eyn rjuechtjen*, over einde rigten, oprigten opbeuren, I d. 151, 169, 201. *Kamph. Ps*, bl. 410, Die het neergekromde *richt*. *Hooft*, *N. H.* bl. 371, Alles met gemak kunnen *richten*. — *Rjuechtens*, regtens, b. v. *Jin rjuechtens billÿckheÿt*, I d. 194. *Rjuechter*, een regter, rigter, I d. 59, 43, 141, 202, II d. 116. Gen. *Rjuechters*, des regters, I d. 60. Meerv. *Rjuechters*, I d. 228. — *Rjuechtre-wer*, regtbank, vierschaar, I d. 90.

RIVIERE, eene rivier, I d. 156.

ROAF, een roof, I d. 136. — *Roavjen*, rooven, I d. 4, 40, 204. Verled. Tijd en Deelw. *Roave*, I d. 214. - *Roaver*, een rover, II d. 71, 79, 86. - *Roav'-kloer*, roof-klaauw, I d. 203. Vergel. *Junius* in *Reif*, *Rob*.

ROAFT, roept, I d. 42. Doch *rôft*, I d. 231. Dit is uit den Zuidhoek. Zie *Roppen*. *Rom-roftig*, *Luwd-rofte*.

ROAN, liep, I d. 1, 11, 15, 42, 134, 194, 206. - *Rônen*, liepen, II d. 77. - *Roanstu*, liept gij, I d. 4. Deelw. *Roan*, geronnen, II d. 86. - *Ran* leest men ook bij *M. Stoke*, VI, 785, Het liep, het *ran*, het jaghede. *Maerl.* I, 257, 34, En *onder ran* eenen Casteel, d. i. berende. I, 280, 10, want daventure hem so *jegen ran*. Deelw. *Geronnen*, *Maerl.* I, 329, 26. - *W. Gribb. Brill.* bl. 52, 53, *Roon*. *Bijdr. van Wasenb.* I, 152, ook *roon*. Deelw. *Roon*, geloopen, *W. Gribb. Brill.* bl. 41.

ROASTE, de roest, I d. 190. *Bijdr. van Wasenb.* I, 144,

Rost, — Het W-W. *Roastjen*, *Roastgjen*, roesten, I d. 46, 81, 89.

ROAZ'NE, reuzen, van eenen reus, II d. 95, een Bijv. N-W. van *Roaze*. *M. Stoke* IX, 738, Dan of hi eenen *Ruse* verwonne. Alw. in de Uitg. van Alkem. staat *Rose*. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 299. in Noot. *Huydec.* op *Melis Stoke*, VII, 480, bladz. 33, alw. men *Rese* vindt. *Kiliaan*, *Reuse*, *Rese*, *Gigas*. *Teuton. Rese*, *huyne*, Gygas.

RÔCK, Zie *Himbd-rôck*. Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 103. *Junius* in *Rochet*. *W. Gribb. Brill.* 81, *Rook*. Bl. 9, *Ræde roock*.

ROE, eene roede, I d. 119. Verg. *Junius* in *Rod* en *Rood*.

ROEME, de roem I d. 48.

ROER, beroering, beweging; opschudding, beroerte, I d. 58, 206. *IJn roer setten* is in beweging, opschudding, brengen. Hier voor zegt *Baardt*, bl. 42, En stelt het gansche Land in *roer*. Bl. 53, 't moet alles *in roer*. *In rep en roer stellen*, *Bredero*, 541, 770. *Kamph. S. R.* bl. 155, Of het Land al waar in vree, noch bleeft gij *in roeren*. Dit wordt bl. 156, dus uitgedrukt, evenwel bleeft gij *in onlust*. *Cats*, I, 65, b. In stilte — *in roere zijn*. *Kamph. S. R.* IV d. bl. 21, 't Land is *in roeren*. *Ps.* bl 234, uw vijand is *in roeren*. *Heemskerk*, dat de Christen werelt in roeren was, bl. 198. — Verg. ook *Cats* I, 567, a. *Hooft*, *Ged.* bl. 111. Onze Dichter gebruikt ook *ijn roeren*, maar in de beteekenis van *beweging*, werkzaamheid, I d. 57. — *Roeringhe*, *Maerl.* II, 367, 62.

ROEREN, roeren, bewegen; aanroeren, aantasten; ontroeren. Hetzelfde schier met *rieren*. Zie *Beroeren*, *Ontroeren*, *Ontrieren*.

ROERE, een scheepsroer, gubernaculum, I d. 84, 221. *Kiliaan*, *Roeder*, *roer*, clavus. *Maerl.* II, 200, 92, Alsonder *roeder*. Idem, II, 470, 32, Ne can men tscip bestieren niet; maer alsemen den storm wiken siet, so eist tijt, dat men sla de hant andien *roedere* en ant gewant. Dus genoemd, wegens de gedurige *beweging*.

ROERE, een roer, zeker schietgeweer, I d. 62. *Kiliaan*, *Roor*, i. sengh roer, fistula ignivoma, sclopus. *Huygens*, bl. 93, Tot het knarsfen van de vijlen op het grove *Blixem-roer*.

ROEYTTER, een ruiter. *Roeyter-schear*, een ruiterbende. I d. 72. Zie *Ruwtter*.

RÔLLE, eene rol, partes, II d. 69. *Kiliaan*, *Rol*, personæ inscriptio.

RÔLLJEN, rollen, wentelen, I d. 67. Verl. Tijd *Rôlle*, I d. 41. Zie *Omrôlljen*, *Ruwn-om-rôlljen*.

ROM, ROMME, ruim, I d. 65, 72, 102, 136, 208, 224. II d. 51, 55, oer *in romme tijd*, voor een geruimen tijd. *Hooft*, *N. H.* bl. 505, *Ruime tijd*. — Comparat. *Rommer*, II d. 45. — *Roem om 't hart*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 53. — *Romte*, ruimte, I d. 70, 120, 225, II d. 91. — *Rombeane*, ruim-baan, I d. 226. — *Rom-miettig*, ruim-matig, in overvloed, I d. 167. *Rom-miettigheyte*, overvloed, II d. 89. — *Rom-rôftig*, roem-ruchtig, I d. 107, 108. — *Romjen*, ruimen, ontruimen, vertrekken; zuiveren, ontledigen, I d. 75, 80, 140, II d. 68. — *Rumen*, *M. Stoke*, VI, 125 sijn *huus rumen*, d. i. ontruimen. En zoo meermalen. *Maerl.* I, 65, 4, Doe *rumde* hi en sine liede *sijn Lant*. — voor *ruim maken*, *Kamph. Ps.* bl. 87, Gij nauwt en *ruijmt* den draad. — voor *weggaan*, Idem 288, maar met de zon haar aanschijn weer vertoont, *ruijmt* elk, en gaat ten kuijle dien 't bewoont. Bl. 335, Doch uwe wet laat ik nijt 't hart noyt *ruymen*. Bl. 541, uw wet nochtans *ruijmt* niet uit myn gedacht.

RÔMMELJEN, rommelen, I d. 86. *Junius* in *Grumble* en *rumble*.

ROMPE, een romp; de romp des ligchaams, I d. 217. *Junius* in *ropes*. *Bijdr. van Wassenb.* I, 161, *Rump*.

ROPPEN, roepen, I d. 16, 51, 95, 146, 219, 220. II d. 64, 67, 78, 116. Verl. Tijd *Rôp*, riep, De *Burkerij* bl. 28. *W. Gribb. Brill.* bl. 53 en 80, *Roopen*. *M. Stoke* VI, 859, volg. Alkm. *Ropen*: *Huijdec. Roepen*. — *Rop*, geroep, I d. 113, 142. — *Junius*, *Roupe*. In den zuidhoek v. Friesl. *Roffen*. Zie *Roft*.

ROSEN, rozen, rosae, I d. 40, 70. *Bijdr. van Wassenb.* I, 168, *Roose*. *Junius*, *Rose*.

ROTTJEN, rotten, verrotten, I d. 106.

ROUN IJN 'T BOUN. Zie *Boun*.

ROUWE, rouwe, droefheid, I d. 95, 109. — Berouw, II d. 64, 90. — *Rouwjen*, rouwe bedrijven, rouwklagen, I d. 155.

— *Rouwen*, *Rouwjen* berouwen, berouw hebben, I d. 41, 123. II d. 100.

ROTSE. eene rots, I d. 140, 153, 212, 213, 223. — *Rots-holle*, rotshoofd, kruin der rotse, II d. 65. — *Rots-ftien*, Rotsfteen, I d. 94, 207. *Weiland* houdt dit W. van eenen onzekeren oorfprong. Vermoedelijk is 't met *Ros* voor *rouw*, *fcherp*, verbonden. *Hooft*, *Ged.* bl. 401, uw fchichten feherp en *ros*. Vergel. *Rouw*, *Ruw*, *Ruif*, *Ruide*, *Roove*. *Kiliaan*, *Rootfe*, *Rotfe*, *Roetfe*, rupes. *Rootfe* ook *Hooft*, *Ged.* bl. 42, 50. *Maerl.* I, 143, 13, *Roetfe*. II, 226, 176, *Roedfe*. II, 295, 43, *Steen-roche*. *Melis Stoke* II, 967, over bosch en over *roche*. Zie ald. *Huijdecoper*. — Het bovengenoemde *Ros*, voor *fcherp*, heeft voortgebragt *rosfen*, d. i., *fchuren*, *fcherp* en *rouw maken*, en dit *rosfen*, wordt ook wel eens *rotfen* of *rotzen*. Zie *Kiliaan* en *Weiland*. ook *rupes*, en ῥὼξ, ῥωγὰς fchijnen er mede in verbindtenis te ftaan. *Vosfius*, in *Etijmol.* leidt *rupes* af van *rupo*, nu *rumpo*, en ῥὼξ, ῥωγὰς van ῥήσσω breken. Nu heeft het denkbeeld van *breken* natuurkijk ten gevolge het denkbeeld van *ruwheid*, *fteilte*. V. d. ook in 't Latijn *Praeruptus*, fteil. Verg. ook *Martinius*.

RÔY, rooi, I d. 9, 't Het nin fchik, in 't *fet nin rôy*. Bl. 27, *it is nin rôy*. — Deze fpreekmanier vindt men veelmalen bij de Tijdgenooten van onzen Dichter. *Bredero*, bl. 121, *dat waer immers gien roy*. Bl. 415, o dat en is *geen roy*. Bl. 651, Ick mach gaen: 't is *geen roy* hier lang te blijven droomen. *Starter Soetekauw*, Dats ommers *geen roy*. Hier voor heeft men ook *Fly* en *Merk*. *Starter*, *F. L.* bl. 90, a. *Dit het nin fly*. *Baardt*, bl. 27, 't en fet *geen merck*. Thans zegt men nog: 't *rooit* nin bijt.

RUWCKEN, ruiken, rieken, I d. 163. — *Ruwck-rijk*, welriekend, I d. 175. *Maerl.* II, 296, 64. *Soete roke*. Verg. *Clignett.*, *Bijdr.* 299, Noot.

RUWD, de fchurft, ruide, I d. 48. *Baardt*, *D.* bl. 13, *Ruydigh* en fchorff. Zie *Weiland* in *Ruidig*, *Waafenb.* *Idiot.* in *Ruide*.

RUWG, ruig, I d. 82, 89, 206, 214. *W. Gribb. Brill.* bl. 58, *Rough*. *Junius*, *Rough*. *Maerl.* I, 66, 42, doen was fcone, dander *ru*, van *Efau*. Idem, II, 473, 3, *Ru* ge-

haer *over die lede*. V. d. *ruigen*, ruig zijn of worden. *Kamph. S. R.* bl. 464, Het bloempjen dringt ten knoppen uijt, 't geboomte *ruijgt* van lof. Van hier wederom *Ruigelen*, L-Fr. *ruwggeljen*, ftrooijen, enz. Zie *Waſsenb. Idiot.* in V.

RUWN, RUWNE, rond, I d. 1, 17, 66, 87, 102, 103, 171, II d. 48, 55, 62. *Junius*, *round*. *Bijdr.* van *Waſsenb.* I, 155, *ronduit*. — *Ruwnlijckheyt*, rondheid, opregtheid, I d. 92. — *Ruwndasſe*, rondas, rond fchild, I d. 202. — Zamengeſt. *Ruwn-aerdig*, rondaardig, opregt, geestig, I d. 21. — *Ruwn-inckel*, opregt, II d. 77. — *Rouwneoer-ruwne*, rond-over-rond, kring boven kring, I d. 118. — *Ruwn-om*, rondom, I d. 36, 77, 86, 90, 93, 102, enz. — *Ruwn-om him*, rondom hem, om hem heen, I d. 221. *W. Gribb. Brill.* bl. 67, *roonom*. — *Ruwn-om-heyne*, rondomheen, d. i. rondom, I d. 181. — *Ruwn-om-hinne*, van rondom, aan alle kanten, I d. 172. — *Ruwn-om-rinner*, rondomlooper, (Epithet. folis) I d. 56. — *Ruwnom rolljen*, in 't rond omrollen, omwentelen, I d. 156. — *Ruwn-om-goun*' finne-eag, I d. 208.

RUWTTER, een ruiter, I d. 174, Meerv. *Ruwtters*, II d. 95. Van *ruiten*, rooven. Doch dit woord *Ruiten*, (*Ruten*) heeft bovendien in Friesl. eene andere beteekenis, en wel die van *ſpreken*, *zich laten hooren*, *iets aanroeren*; B. v. Du matte er naet fen *ruwtje* of *ruitje*, niet van fpreken, geen gerucht van maken. *Kil. Ruyten*, garrire more avium, modulari. *Teuton. Ruytten*, d. i. mijt eynen fwerde of anderen dijngen eijn weijnt geluijd to maken, vibrare, crispare, coruscare. Vermoedelijk is *Ruten* bij *M. Stoke*, VI, 808, hetzelfde woord: De dat volc doe hoerde *ruten*, hem mogte grouwen al daer ave, hoe fi *riepen* om haren Grave. Verg. *Huijdec.* Noot. — Misfchien behoort ook hier toe het voortd. W-W. *Rotelen*, (*reutelen*) *Kil.* grunnire, murmurare, murmillare. En, movere, aut quatere cum fonitu, crepitare. — *Junius* in *Ride* fchijnt *Ruter* of *Ruyter* af te leiden van *Kide*, A. S. *Ridan*. Al. *Ritan*, ons *rijden*; in welk geval het met *Ridder* hetzelfde zou wezen.

RUWZ, ruisch, geruisch; een roes bedwelming door fterken drank, om dat dronken lieden doorgaans veel gedruis ma-

ken. Van daar *Bije-ruwz*, I d. 55, 68, voor *bij gissing*, *bij den hoop, in groote menigte.* Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *roes*, in *Weidland.*

RUWZJEN, ruischen, van de zeegolven, I d. 156. II d. 95, 97. *Ruwz-bruwz-guwzjen*, ruisch-bruis-guijsen of gudsen, I d. 206. Vergel. *Bruining*, Synonijm. II, 302. Zie *guwzjen.* — *Ruusscinge* leest men bij *Maerl.* I, 276, 37. *Ruesschinge*, II 244, 22; voor *geruisch*, *gedruisch.*

S.

SABBJEN, sabben, zoenen, Voorr. XXXI. I d. 29. *Bredero*, bl. 519, Noch prijs ick Giertje, die pleeg mij selfs te *sabben.* Bl. 748, Ick wouwer flusjes wat *snobbelen*, wat *soenen*, wat *sabben.* *Tanckb. B. Z.* bl. 27, Lit dat *Sapjen*, de moelle dogt mij wrammels zeer. *Heemsk. B. A.* *Sabben* en soenen, bl. 166. *Kamph.* gebruikt *Sabbelen*, *S. R.* bl. 445. *Broer Corn. Serm.* II, 120, *Besibberen*, *besabberen.* Van de Schapen zegt *Bredero* bl. 59, De Schaapjes *sabb'rend* knabb'len het groene grasjen of. Zie *Sobbjen.*

SÆ, eig. zee, vervolg. put, kuil, gat, groeve. Meerv. *Sæln*, putten, kuilen, II d. 94. Dit *sæ* of *sea* kan men gevoeglijk afleiden van *sea*, den Verl. Tijd van *Sjieden*, sieden, koken. Zoo dat de *zee* dus van het *koken*, *sieden* en *bruissen* der golven zal genoemd zijn. Zie *Dol-sea*, *Jerre-sæ*, *Minn'-sæ.* Nog heden is *Sea* en *Sæd* voor een *put* in gebruik. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Saad.* *Junius* in *Sea.*

SAECK, eene zaak, I d. 40, 108. II d. 78, enz. *Sæck*, idem, I d. 214, 228. II d. 50, 69, 87, enz. Meerv. *Saecken*, I d. 6. *Sæcken*, II d. 108, 114, 115. De *Bijdr. van Wassenb.* hebben het gewone *Saak*, *Saaken*

SAEUWEN, leveren. *Asegab. Seaw*, succus, sewer, bl. 193. — *Sewer*, bl. 207. Zie *Besaeuwen.*

SAEYEN, zijgen, nederzygen, dalen, I d. 175. 207, 226. — Zie *Dol-saeyen.* *Starter F. L.* bl. 129, Daer *Saijden* wij gelijck, daar daalden wij te gelijk neder. *Kiliaan* kent *Sijghen* alleen in de act. beteekenis van *Colare.* En zoo ook

de *Teuton.* behalve dat deze op 't woord *Hoevel* heeft: *Hoevel nederwart ſijghende*. d. i. afdalende. *Hooft*, *Overdr. N. H.* bl. 100, ſiende achtbaerheijd der Regeeringe aan 't *Sijghen.* Bl. 392, Raakte met een in zwijm, en aen 't *ſijghen.* *Kamph. Ps.* bl. 22, Zie Trotſer, hoe dijn trotschheijd *zijgt.* Vergel. *Waſſenb. Idiot* in *Saaien.*

SIEGEN, *Junius* in *ſwag down.* *Sijghen* komt vaak voor bij *Cats*, ald, I, 23, b. 87, a. 199, b. 258, a. 413, b. enz.

SALM, SALME, zelf, zelve, I d. 25, 26, 30, 36, 43, 51, 52, 62, 71, 84. 87, enz. Zie *Selm.* *Bijdr. van Waſſenb.* *Solm*, I, 144, 116, 157, 159, 165. — Zamengeſt. *Salm-diede*, zelf-daad, eigen daad, I d. 112, *Salm-ſormeyts*, zelfvermaak, I d. 209. - *Salm-ſorrieder*, zelfverrader, I d. 181. - *Salm-glanze*, eigen glans, I d. 116. - *Salm-hert*, eigen hart, I d. 97. - *Salm-ljeachte*, het zelf licht, I d. 217. - *Salm-ljeafde*, de liefde zelf (God) I d. 73. - *Salm-mijldheyt*, de mildheid zelf, (God) I d. 118 - *Salm-naetigheyte*, de nietigheid zelve, I d. 214. - *Salm-nutte*, eigen nut, Ind. 89. - *Salm-oonbiedinge*, aanbieding van zich zelven, II d. 67. - *Salm-pijlle*, zelf een pijl: I d. 50. - *Salm-ſchiente*, eigen ſchoonheid, I d. 95. - *Salm-tins*, eigen-gedachte, I d. 97. - *Salm-willigh*, vrijwillig, I d. 196. II d. 98.

SALVE, de zalf, I d. 125. 228. - *Salvjen*, of *Salſjen*, zalven, w. v. 't Deelw. *Salve*, gezalfd, I d. 138, 190, 227. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 142, 164, *Salſjen.* Zie *Junius* in *Salf*, *Salve*, *Salme.*

SÂN, zand, I d. 18, 46, 118, 218. II d. 106. *Sâne*, I d. 221. Meerv. *Sannen*, I d. 78.

SÂN, zeven, I d. 171, 182, 215, 221. II d. 113. *Saan*, II d. 11. - *Saun*, II d. 15. In de O. F. W. *Saun* en *Sauwen* en *Saeuwen.* - *Sânde*, de zevende, II d. 48, 49. Doch *Saande* en *Saanſte*, II d. 12. - *Santien*, II d. 11. - *Santiende*, II d. 45, 47, 52. Doch *Santienſte*, II d. 13. - *Santig*, II d. 12. *Santigſte*, II d. 13. Zie *Tsantig.* Zamengeſt. *Sân-fâd*, zevenvoudig, I d. 167. - *Sân-reys*, zevenmaal, I d. 102, 110, II d. 62. *Junius*, *Seaven.*

SANG, een zang, gezang. I d. 23, 94, 95, 138, 205. Wat *ſangerig* zij, Zie *Waſſenb. Idiot.*

SÂP, ſap, vocht van 't mensch. ligchaam, I d. 150. In 't

algem. vocht, I d. 207. - *Zaapen* voor *bevochtigen*. *Kamph*, *Ps*. bl. 193, Gelijk een lieffelijke regen met laaffelijk gedrop den akker *zaapt* ten zoeten zegen. Bl. 236, God *zaapt* het veld. *Doorzaapen*, *Dezelve*, bl. 178, En d' akkervoorn *doorzaapt*. - *Soppe* gebruikt *Maerl*. II, 33, 39. Dat hi eene *soppe* in watre at. Zie *Soppjen*. *Sappe*, hiet in Friesland het bekende *hang-op* in Holland en elders.

SARLLE, O WIJLDE SARLLE! Interj. I d. 1. Wat dit *Sarlle* eig. zij, is duister. Het komt mij echter niet onwaarschijnlijk voor, er door te verstaan den *Duivel*, d. i. den menschenplager, die gedurig sart en tergt, aanzoekt ter verleiding, enz. Van het eenvoudige *Sarren* komt het voortdur. W-W. *Sarrelen*, dat men zeldzaam zal aantreffen. Eens heb ik het maar gevonden, bij *Baardt*, *Ledenst*. bl. 75, sliep ik eens, of woud niet hooren, *Sarrelt*, scheurt mij om de kop, wie van allen crijcht mij op? *Sarle* zal dan komen van *Sarllen*, contr. voor *Sarrelen*. Ter bevestiging van dit gevoelen dient ons eene plaats uit onzen Dichter op bl. 31. Ja bij Gammen! *Wijlde wiermen!* d. i. *wilde* duivels. Zie *Wiermen*.

SÂT, zout, sal, I d. 75. V. h. *Sât*, *Sâte*, zout, zoute, I d. 22, 36, 76, 77, 90, 108, 152, 184. *W. Gribb. Brill*. bl. 80. Ja! ayen mey saat! En zoo leest men het Bijv. N-W. ook met *aa*, *Saat*, *Satir*, *Saatst*, II d. 10. - *Sâtigheyte*, zoutigheid, II d. 101. *Junius*, *Salt*. *Teuton*. en *Kiliaan*, *Salt*. Verg *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 103.

SCHALCK. Zie *Ont-schalckjen*

SCHAED, schaduw, I d. 51, 46, 123, 127, 144, 164, 193. II d. 64, 70. *Junius*, *Shade*, *Shaw*. *Teuton*. *Schade*, scheme, umbra. *Kiliaan*. *Schaede*, *Schaeye* i. Schaeduwe, umbra, *Schawe*. Fland. i. *Schaduwe*, umbra. Vergel. *Clignett*, bl. 30, Noot, en *Wassenb*. *Idiot*. in *Schad*. *Melis Stoke*, I, 1109, onder die *Scade* rusten. VII, 1191, En hi vliet als een *Scade*. *Maerl*. II, 173, 35, Dat Pieters *Scade*, als hi lede, up hem quane. - *Baardt D*. bl. 245, waar van de *Schaeu* in 't water scheen. *Kamph*. *Ps*. bl. 159, des Doods verschrikkelijk *Schadden*. Zamengest. *Schaedschijn*, schaduw-schijn, het schijnsel eener schaduw, I d. 130. - *Schaed-schril*, wegens de schaduw schrikkelijk, I d. 125. Zie *Schril*.

SCHEAT, Ik ſcheide (van Jo) a te diſcederem, abirem, I d. 41. Ik *ſchaet uwtte ſchoalle, in 't leeren*, d. i. ophield van ſchoolgaan en leeren, I d. 71. Vergel. *Melis Stoke*, IV, 243, Noot. - *Hy ſchaet*, hij ſcheidt (uit dit leven) II d. 115. - *Hy ſchaet*, hij ſcheide, verdeelde, I d. 187. *Hy ſchaet fen mij*, hij vertrok van mij, verliet mij, II d. 51. Alles van *Schieden*. Zie ald.

SCHÆCKJEN, ſchaken, vervoeren, II d. 65. Deelw. *Schæcke*, II d. 78. *Junius* in *Check*. Zie *Ont-ſchæckjen*.

SCHAMME, ſchaamte, I d. 97. *Schamme-rea*, ſchaamrood, beſchaamdheid, I d. 183, 202, 222, 231. — *M. Stoke*, VI, 1076, dat dinct mi voer Gode *ſcame*. *Maerlant* I, 225, 29, verwan die menſcelike *Scame*, Idem. II, 442, 65. *Scameneſſe* die es ſere goet. 444, 29, Hets ſcameneſſe, alſe elc bevint. Idem II. 433, 49. En *Scamelheit* es ene dinc te priſene in den Jongelinc. *Junius*, *Shame*. In de *Bijdr. van Waſenb.* I, 159, *De ſchimt*. Zie *Scheamte*.

SCHAMJEN, (him) zich ſchamen, I d. 10. II d. 43, 98, 101, Ook de Ouden b. v. *Maerl.* I, 225, 25. Dattem niemen ſoude *Scamen*. *W. Gribb. Brill.* bl. 46, 56, *Schamjen*.

SCHANNE, ſchande, I d. 99, 101, 149, 158, 205. II d. 49, 116. *Junius*, *Shan*. *Scande*, voor *leed*, *ongelijk*, *nadeel*, gebruikt *Stoke* meermalen, b v. VI, 892, Hi dede ſo grote *ſcande* ſinen viant. Zamengeſt. *Schanne-dob*, ſchandkuil. I d. 230 — *Schanne-keacke*, ſchandkaak, I d. 147. — *Schanne-paed*, ſchandpad, Grondtekst: ſchadelijke weg, I d. 219. — *Schanne-ſchamme-rea*, ſchandelijke beſchaamdheid, I d. 202. — *Schaane-ſcheamts-rea*, I d. 147. *Schânlijck*, ſchandelijk, II d. 75, 97.

SCHANSSE, een ſchans, bolwerk, verſchanſing, I d. 164. Meerv. *Schansjen*, I d. 80. *Schansjen*, ſchanſen; omringen, I d. 178.

SCHAT, een ſchat. I d. 68, 124. *Schat-keamer*, ſchatkamer, II d. 65. *Schat-keam're*, I d. 195. *Scat en miede*, geld en loon, *Maerl.* II, 163, 62.

SCHEA, ſchade, nadeel, I d. 14, 47, 104, 146, 159. II d. 92. *Junius*, *Scathe*. *Aſegab.* bl. 265, *Skatha*. - *Schealeas*, ſchadeloos, I d. 146. - *Scheadlijcke*, ſchadelijk, II d. 89. Compar. *Schealijcker*, II d. 65. *Baardt D.* bl. 218 bruikt *Schaeloos* voor beſchadigd: Dat doet u goet coop-

fienig flaen, 't geen *Schaeloos* is. Zie *Weiland*. Op der Romeinen manier gebruikt *Stoke*, II, 694, Vergel. 794 *Sçade nemen*, detrimentum capere. *Libb. fen A. Ysbr. It schaet her naet.*

SCHEALLE. Zie *Weag-schealle*.

SCHEAMTE, schaamte, I d. 202, 205, II d. 101. *Scheamtme*, I d. 230. — *M. Stoke* VIII, 182, *Scamelheit*, schaamte, vrees voor schande. Zie ald. *Huydecoper*. — *Scheamts*, der schaamte, I d. 147, 205. — *Scheamtleaz*, schaamteloos, I d. 129. — *Scheamte-leaz*, I d. 180. — *Scheamte-teken*, teeken der schaamte, II d. 71. — *Scemte*, bij *Nodekyn*, *Bilderdijk*, *Taal-* en *D. Versch.* III, 164.

SCHEAMEL-RUWTTERS, schamele Ruiters. *T. K.* schamele knechts, II d. 95. *Cats*, I, 579, b, waer krijgt een *schamel ruyter* prijs? — *Onschamel*, dat niet veel voorkomt, (zegt *Weiland*) leest men echter meer dan eens bij *Marnix*, *R. B.* fol. 189, seer *onschamelijk* beschijten. Fol. 224 verso, De *onschamele* hoere *Theodora*. Fol. 25, verso, een *onschamele* vuijle hoere.

SCHEAMELE, een schabel, voetbank, II d. 74, 96. *Junius*, *Shalm*. Zie *Foet-scheamele*. Vergel. *Wassenb.* in *Idiot.* *Schammel*, *Weiland* in *Schabel*.

SCHEAN, geschieden, plaats hebben, I d. 41, 98. II d. 78, 100. Zie *Schien*, *Schijden*.

SCHEAN, schuinsch, scheef, I d. 87. II d. 94. *Libb. fen A Ysbr.* bl. 63, Fal net, it is der hette *schaen*, d. i. iets schuinsch afloopende. *Hooft*, *Ged.* bl. 147, Een *scheven* weg inslaen.

SCHEAR, eene schaar, bende, I d. 72. Zie *Raeytter-schear*. *Heer-schearne*.

SCHEAT, schoot, I d. 30, 164. Verled. Tijd van *Sjietten*. Zie. *Leat*.

SCHEEL, verschil, geschil, oneenigheid, I d. 57, 58, 70, 121, 154, II d. 46, 72, 104. Meerv. *Scheelen*, geschillen, I d. 58. *Kamph. S. R.* bl. 138, En nochtans kan *'t scheel* 't quaad niet ontquaden.. Idem, 27, te groot was mij *'t verscheel*. *Van der Veen*, Zinneb. bl. 186, 't *verscheel* van wel of qualijk te leven. Ib. *Verscheelen*, verschillen. *L-R.* van *Wedde*, bl. 10, *Geschellen* und twisten. Bl. 12, ques-

tien and *gescheelen*. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Scheel.*

SCHEELEN, verschillen, I d. 118. *Hooft*, *Ged.* bl. 397, Elk van elkandren *scheelt*, d. i. verschilt. *Marnix*. *R. B.* fol. 110, so vele *schillet*: zoo veel verschilt het, zoo veel ontbreekt er aan. *Alm. van* 1749, bl. 4, As der ien floer of twa mar *schield* oon de Lânhier, d. i. ontbrak. Bl. 39, Der *schielt* fry folle oon; het verschil tusschen beiden is groot. *V. d. Veen*, Zinneb. bl. 326, *verscheelen* noch krakeelen; geen verschil noch krakeel hebben. *T. B. Zoon*, bl. 27, Dogs 't kin net *scheele*, d. i. nihil interest. Zie *Schijlt.*

SCHEETSCH, verachtelijk, smadelijk, kwalijk, trotschelijk, I d. 94, 133, 164, 227. *Starter*, Boertigh. bl. 8, b. sij weet haer mongt soo pruijts zoo *scheets* nu in de pruijm te vlijen. *Bredero* bl. 45, smadelick en *scheets*, weerbarstig goens en suur. Bl. 114, sie deuse labbige hoop, die lachender hiel *scheets*, om. Bl. 203, Een ijeder sal mij daar *scheets* lachende op aanzien. Bl. 342, Met sulke *scheetse* lippen. Andere Dichters gebruiken hiervoor *Schots*. *J. Krul*, *Am'l. Linde*, bl. 272, Met een schamper *schots* verwijt. *Kamph. Ps.* bl. 40, Haar tong is trots en *schots* van talen. *Hooft*, *Ged.* bl. 123, Dus lang onwaardelijk versmaadt, en op het *schots* bejegent, met de nek, getergt, getreen, getrotst. En bl. 387, Duidt alle werk op 't wrevelst, woord op '*t schotst*. *Cats*, I, 335, b. Sprack dikmaels *schots* genoeg. Bl. 551, b, O al te *schotsen* treck! O wreet en hert bedrijf! O al te rouwen man! en al te flegen wijf! *Bredero*, 72, *Schotse* tong, d. i. lastertong. Bl. 152, Den ander *schots* belabt, beschempt. En zoo ook verder bl. 255, 264, *schots* en bitter ophaelen. Bl. 265, 425, 444, Ick sal de bittere spijt van 't *schotsche* weygeren wreecken. Bl. 504, *schots* verweten, Bl. 523, Met sulcken *schotsen* mond soo smadelijck veragt. Bl. 694, b. *Schots* bespotten, Bl. 736, de trotsche, *schotsche* Engelsman. — Al ken ick met geen Engelsche tonge spreecken: de Hollanders konnen ook wel wat *schotsjes* reden, en daar heb ick oock vrij wat *schots* afgeleerd: En dat is voor de *schotsen* oock *schots* ten besten. Bl. 533, Met een *schotseren* tong een ander lasterlijck schelden en schennen. Zie *Weiland* in *Schots* en *Schotsch.*

SCHELDJEN, schelden, I d. 141, d. i. bestraffen, berispen.

De Ouden gebruikten *Scalden*, *Scald*, *gescouden*. Zie Voorbeelden by *Ypey*, *Taalk*. *Bijdr.* bl. 91. Voeg er bij *Maerl*, I, 137, 59, *Scaldene* die Propheete ons Heren. *Maerl.* II, 444, 51, Hieromme sal elc hem selven *scelden*, hem selven wroughen en melden. — *Scheld-geluwt*, het schelden, de bestraffing, I d. 165. Verg. *Huydecoper* op *M. S.* I, 103, Noot.

SCHELME, een schelm, I d. 34, 167. *Schelmke*, diminut. *W. Gribb. Brill.* bl. 31, 85. *Schelmsch*, schelmsch, I d. 202, 223. — *Schelm-diede*, een schelmstuk, II d. 75. — *Schelmheftige*, schelmachtige, II d. 75. *Baardt D.* bl. 186, Daer hij misschien geen uijr geleen, veel *Schellenhafter* heeft gedeen. In de *Bijdr. van Wasenb.* I, 159. *Schelmachtig*. *W. Gribb. Brill.* 53. *Schelmachtig*. Ibid. bl. 63, *Schelmerij*. *Bijdr. van Wasenb.* I, 156, op het *allerschelmste*. *Alman. van* 1749, bl. 7, Dy my sa *Schellems* keert.

SCHEPPJEN, scheppen, I d. 162. Verl. Tijd *Schiep*. I d. 217. Doch *Scheppe*, I d. 157, 161, 195. — *Schepping*, de schepping, II d. 104 — *Schepsel-steat*, schepsel-staat. I d. 109. De eerste schepsel-staat is hier de staat der regtheid. — *Marnix R. B.* bl. 246 verso, of hij de wereld wel hadde connen beter *schapen* dan hij gedaan heeft? Of hij wel een Vader hadde connen *schapen* sonder kint? — *Nyschepp'ne*, zie ald. *Junius*, *Shape*.

SCHER-LECKEN, scharlaken, II d. 92. Vergel. 1 Proeve van O, T. en D. bl. 201.

SCHERME, een scherm, bescherming, I d. 197. *Kamph.* dikmaals *Scherm*, b. v. *Ps.* bl. 341, Gij zijt mijn schild, mijn schut, mijn *Scherm*. — *Scherm-schilde*, scherm-schild, schild ter bescherming, I d. 145, 202. — Eist dastu mate houden wilt, altoes houde dinen *Scerem-schilt* voer dijns vleesch nature sere, dat di te scanden niet en kere, *Maerl.* II, 401, 154. — *Marnix R. B.* fol. 187, onse troost, onse *schut-scherm* ende bewaernisse.

SCHERN, drek, stront, mest, I d. 95. Zie *Fleeck-lust-schern*. *Junius*, *scarn*. *Asegab.* bl. 502. *Skern*, mest. — *Schern-dobbe*, mestvaalt, mest-put, I d. 94. — *Schern-stirt*, strontstaart, vuile staart. Fig. Voorr. XXVIII. XXX. Nog heeft men in gebruik, *Ruwg-scherne*. Verg. *Wasenb. Idiot.* in

Ruig-scherne: *schern-buutsjen*, de uitgedroogde drekhoopen op 't land flechten: en 't W-W. *Schernjen*, pedere, visire; cacare. Bij onze Ouden beteekende *schern* ook bespotting, verachting, b. v. *Maerl.* Ic ghae *ter scherne* en te spotte. *Maerl.* II, 285, 87. Vergel. *Cügnett. Bydr.* bl. 10. Noot, *Bilderd. T. en D. Versch.* III, 154. Doch deze laatste beteekenis in Fig. ontleend van de eerste. Verg. *Junius* in *Scorn.*

SCHERP, scherp, I d. 134. *Junius*, *Sharp*. *M. Stoke* III, Dat hi *Scarp* is en fel. Id. X, 789, *Scarper*, en 795, *Scarpheden*, voor streng en strengheid. Zie *Huydecoper.* — *Scherp-sinnig.*, II d. 105. *Scherpjen*, scherp maken. I d. 140. Zie *Op-scherpjen.*

SCHERREN, scheren, II d. 99. *Wassenb. Bydr.* I, 161, *Scheere. Junius Sheare.* — *Scherrer*, een scheerder, I d. 154. — *Scher-mes*, een scheermes, I d. 158. — *Scher-wirck*, scheerwerk, het scheren, I d. 158.

SCHERTTE, de schoot, I d. 7, 74, 167. — *Schirtte*, I d. 2, 219. II d. 47. *W. Gribb. Brill.* bl. 67, *Scherte.* Men vindt soms bij Onzen Dichter de R overtollig, en ik vrees maar al te zeer, dat ook hier dezelve te veel is. Thans zegt men in Friesl. *Schutte.* En in de *Bydr. van Wassenb.* I, 164, leest men *Scholte.*

SCHETTEN, geschoten, I d. 62. Deelw. van *Sjietten.*

SCHET-JEFTSTIJD, de voer-tijd, I d. 52. Verg. *Wassenb. Bijdr.* II, 30.

SCHEIJNEN, schenden, I d. 46, 75, 79, 84, 94, 104, 145, 190. Verl. Tijd, *Scheynne*, schond, I d. 14, 18, 86, 157. Deelw. *Scheyne*, geschonden, I d. 32, 115, 133. II d. 97. *Bydr. van Wassenb.* I, 162, *men schenden*, men verkrachte. Zoo heeft men in *Maerl.* III Aanteek. 32, 36, *gescent*, als Deelw. — *Scheynelijck*, schendig, II d. 218. Zie *On-scheynelijck.* - *Scheijneryen*, schenderijen, II d. 85. Zie *Striet-scheyneryen.*

SCHEIJTSIN en SCHEYZIN, een penning, II d. 4, 11.

SCHICK, schik, vergenoegdheid, tevredenheid, I d. 4, 9. II d. 66, 84. — *Schickjen*, schikken, schikking maken, I d. 196. Verl. Tijd, en Deelw. *Schicke*, geschikt, I d. 40. — *Schickinge*, schikking. I d. 41. — *A. Ysbr. Libb.* bl. 1. *Schiklijk.* Ien mooi *schiklijke* krijtte, een vrij groote kreits of

omtrek. Ibid. bl. 29, *Schik jaen*, fatſoen geven.

SCHICHTE, een ſchicht, pijl. I d. 51, II d. 73. *Junius*. *Shaft*. *Hooft*, *Ged*. 226, In dat gelaet de Min vergiftigt zijne *ſchachten*.

SCHIE, eene ſcheede, ſchêe, I d. 30, 183. *W. Gribb. Brill.* bl. 64, ook *Schie*, *V. d. Veen*. bl. 451. *Maerl.* I, 389, 37, In Gallen trac een wolf daartoe eenen man 't ſwert uten *ſcoe*. Hier uit zou men ſchier opmaken, dat *ſchie* en *ſchoe* elk bekleedſel is, van *ſchoeijen* of *ſcheyen*; doch dat in vervolg van tijd *ſchoe* voor een ſchoeiſel der voeten is gebruikt, terwijl *ſcheide* of *ſcheede* voor een bekleedſel, vooral van ſnijdende of ſtekende werktuigen, is genomen. *Junius* in *Sheath*. *Wasſenb. Idiot. Scheid*. In de O. F. W. vindt men bl. 196, *Schate*. A. S. *Scatha*, vagina.

SCHIEDEN, ſcheiden, afſcheiden, afzonderen; ſcheiden van iemand, zich verwijderen. I d. 40, 41, 66, 117, II d 65, 113, 115, 116. *Schiedjen*. II d. 103. — *Schiedinge*, ſcheiding, I d. 39, 40, 41. II d. 102, 104, 112 — *Schiedmiet-tou*, een ſcheid-meetſnoer, I d. 105. *Clignett*, in *St. Geerden Minne*, vs. 232, Ende die vijant *ſchiet* daer af, d. i. de vijand vertrekt, verwijdert zich. *Maerl.* II, 211, 119, Dien was hi gram en dede gebieden, dat ſi wt dien cloester *ſcieden*; zouden of moesten vertrekken, het klooster verlaten. Doch het *act*. *Maerl.* I, 8, 9, omme dat ſi *ſceden* zouden dag en nacht (van zon en maan.) — Ook *Bredero*, een Amſterdammer Dichter, gebruikt *Schieden* voor *Scheiden*, bl. 123, Ter werelt geen Minnaar in *ſchiede* van een vrouwe. *Kamph. St. R.* bl. 94, Doe Israel, na veel ſlavens, uijt Egijpten *ſchied'*, d. i. ſcheidde, vertrok. — In de O. F. W. vindt men *ſcheda* voor *Scheiden*, *onderſcheiden*, herhaalde reizen. Verled. Tijd. Ibid. bl. 13, eerſe van him *ſchate*, d. i. eerſe van hem ſcheiden. Deelw. *Martena*, ann. bl. 69, b. *Schioedt* ende *Schaet* wesſa *Gabbema*, *Verh.* v. *L.* bl. 128, *Scioed* ende *ſchat* toe wesſan. Idem, 126, *Schaet* ende *wtſeyd*. Doch ook in den Tegenw. Tijd vindt men: Jef di Dekken *een aefte ſchaet*, d. i. *een' Echt ſcheidt*, *Gabbema* bl. 51. Vergel. *Wiarda*, Altfr. W. in *Skata*, *Schata*, *ſketha*, ſcheiden. Zie *Schaet*. *Junius*, *Shedd*.

SCHIEN, ſchoon, fraai, I d. 38, 40, 90, 101, 105, 130,

enz. — *Schien*, voegwoord, schoon, hoewel, I d. 8, 40, 66, 76, 104, enz. — *Æf-schien.* — *Schienste*, de schoonste, fraaiste, I d. 13, II d. 47, 70, 76. — *Schien-schijns*, schoonschijnend, I d. 159. – *Schiente*, schoonte, schoonheid, I d. 95, II d. 63. – *Schienheyt*, I d. 20, 111. II d. 67, 71. Meerv. *Schienheijten*, II d. 66, 68, 69, 71.

SCHIEN, geschieden, I d. 160. II d. 60. Ook *Bredero*, bl. 140, 499. *Geschien*, *Cats*, I, 82 a. *Heemsk* 404.

SCHIEP, een schaap en schapen, I d. 8, 57, 69, 79, 98, 108, 111, 115, 134, 161, 167. – *Schiep*, Meerv. *Schiep*, Genit. *Schieps*, II d. 4, 7, 11. Vergel. hier, vooral met betrekking tot het Meerv., *Clignett*, *Bijdr.* bl. 185, Noot, *Junius*, *Sheep*. – *Schiepke*, schaapje, I d. 8, Meerv. *Schiepkes*, I d. 21, 76. – *Schiepe-hoeder*, een schaapherder, I d. 136.

SCHIER, schier, grijs – *Schiere-krie*, bonte kraai, I d. 11, Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Roek* en *Schier.* – *Schiere wirdden - grijz kât*, Voorr. XXXI.

SCHIER-MOARN, schiermorgen, te eeniger tijd. T. K. II d. 106. *Baardt D.* bl. 340, Daer selfs dijn Heer, dijn Opperal, *Schiermorgen*, dy beroepen sal. *Hooft*, *N. H.* bl. 41, ook stond dapper te beduchten, dat *schier oft morgen*, enz. d. i. van daag of morgen, nu of daarna. Zie *Weiland* in *Schier*, *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 160, Licht dat ghij *schier of morgen* – versmoort in bloed. Bl. 184. Wat raed dan *schier of morghen*. – *Sciere*, schielijk, aanstonds, mox. *Maerl.* II, 455, 67, Alse die volgen sullen *Sciere*. *Weiland*, *Synonym.* I, 56, noemt de afleiding van *schier* en *schielijk*, onzeker en twijfelachtig. Ik leid het af van *Scheren*, met *Adelung*. *Scheren* is *vliegen*, *sich ras van de eene plaats begeven naar de andere*; zoo komt *gier* van *geren*, enz.

SCHIERRE, eene schaar, forsex, II d. 76. A. S. *Skær*, *Scer*. *Asegab.* bl. 160, *Sker*. *Junius*, *Cats*, coll. *Share*. van *Scheren*.

SCHIJDEN, geschieden, voorvallen, plaats hebben, gebeuren, I d. 12, 19, 102, 174. II d. 52, 54, 68, 92, 108, 109, 110, *It schijd' den so 't wol*, 't ga dan zoo 't wil. Verl. Tijd *schijdde*, Deelw. *Schijd*. – *Schijdenisse*, geschiedenis, I d. 94. II, 66. Ook de Ridder *Hooft*, ge-

bruikt *Schiedenis*, *Ged.* bl. 398. - *Schijd-boeck*, geschiedboek, II d. 43. — *Schijdmisse-schrieuwer* een geschiedschrijver, II d. 104. - *Schijd-schrieuwer*, II d. 96. — *Schijd-schrieuw-ampt*, geschiedschrijvers ambt, I d. 89. Het Deelwoord *Schied* vindt men met *ie* voor *ij* eens, I d. 166, vermoedelijk om 't Rijm. — *Hooft* en anderen gebruiken *Schieden*, voor *geschieden*, b. v. *Ged.* bl. 112. Zie *Schean*, *Schuen*. De Dichter heeft een naauwkeurig onderscheid gemaakt tusschen dit *schijden*, geschieden, en *schieden*, scheiden.

SCHIJLT, verschilt, I d. 34. *Junius*, *Seill*. Zie *Scheel*.

SCHIJN, de schijn; gedaante; voorwendsel, I d. 26. 46, 104. (Az 't neyst ijn schijn iz, cum proxime appaiet. Cf. *Teuton.* Voorr. XLI.) II d. 65, 74, 77. — *Schijne*, idem, I d. 193. 222, II d. 90. — *Schijnen*, schijnen, blinken, glinsteren, I d. 12, 46, 65, 91. II d. 88, 91, 96, 97, (schijnne, scheen.) 102. — *Schijnte*, glans, schijnsel, I d. 219. — *Schijns'le*, II d. 110. Zamengest. *Schijn-aet*, in schijn iets, I d. 214. 't *schijn-groot*, *Kamph. Ps.* bl. 325 — *Schijn-blierheyt*, schijnvreugd, II d. 71. — *Schijn-frouwminsche*, in schijn of uiterlijke gedaante een vrouwspersoon, II d. 65. — *Schijn-ljeafde*, schijn-liefde, I d. 14. *Schijn-ljeaflijck*, schijn-lieflijk, II d. 74. — *Schijn-schuen*, schijn-schoon, I d. 130.

SCHIJP, een schip, I d. 60, 76, 78, 208. Zie *Schip*. *Junius*, *Ship* en *Skift* *Teutonista*, *Scheep* Gen. *Schijps*, I d. 75. — *Schijp-fearte*, scheepvaart, II d. 109. — *Schijp-ljue*, Schippers, II d. 85. T. K. *Schip-lieden*. *Teuton.* *Scheepman*. *Maerl.* *Scipliede*, II, 225, 155. *Scipmanne*, idem, 16. vs. 161.

SCHILLE, de schil, de bast, II d. 111. — *Schille*, *Schillce*, II d. 10. *Junius*, *Shale*, *Shell*.

SCHILLEN, zullen, hulpw. I d. 2, 30, 40, 41, 42, 43. enz. Zie *Sillen*. De vervoeging is deze: *Ik schil*, *y schille* of *du schulte*, *hy schil*. Meerv. *wy*, *jiemme*, *jæ schille*. Verled. Tijd: *Ik schoe*, *y schoene*, of *du schoeste*, *hy schoe*. — *Schoene*. Zie verder de *Inleiding*. Eig. *moeten*, *schuldig zijn*.

SCHILD, schuld, I d. 12, 13, 14, 133. II d. 54. — *Schildig*, schuldig, II d. 70, 77. — *Schild-æscher*, een schuldeischer, II d. 113. — *Schild-offer*, schuldoffer, I d. 135. —

Schuldner, een schuldenaar, II d. 51. — Zie *Onschild*. *Junius*, *Shield*. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 142, *Schiold*, en *Schioldner*. Bl. 168, *Sjold*.

SCHILD, een schild, clijpeus, I d. 104, 121, 122.

SCHILDERJEN, schilderen, malen, I d. 101. II d. 64, 108. *Schilderjende*, Voorr. XXXI. *Schilderye*, eene schilderij, I d. 68, 69. Verl. Tijd en Deelw. *Schildere*; *Bijdr. van Wassenb.* I, 160, *Schilderde*, geschilderde.

SCHINCKJEN, schenken, mildelijk geven, I d. 162, 229, II d. 99. — *Schinck*, een geschenk, vereering, I d. 101. — *Schinckadje*, een schenkadie, geschenk, II d. 44. — Meer gebruikelijk is *Schinssen*, I d. 8, 55, 71, 73, 117, 122, 151, 173, 192, 231. Verled. Tijd *Schinste*, schonk, II d. 81. Deelw. *Schinst*, geschonken, II d. 95. — *Bijdr. van Wassenb.* I, 164, *wei schijnken*. Deelw. *Schünken*, I 158. Zamengest. *Schins-jesten*, geschenken, II d. 92. — Maar in de beteekenis van *inschenken*, fundere, infundere, promere, vindt men het woord bij onzen Dichter niet; maar elders, b. v. *Broer Corn. Serm.* II, 463. *schinken ende drincken*. *Tanckb. B. Z.* bl. 8. Hij *schinkt* het glas fol. Kort daarna: *Schink* jer gauw ien glas wijn ijn. In deze beteekenis vindt men het Imperf. *Seincte* bij *Maerl.* I, 334, 13, Alexander *Scincte* die een; die ander proevede. Wegens de vereeniging dezer beteekenissen vergel. men *Bruining* sijnonym. II, 29. V. b. beteekent dan *Propijne* (van propinare) ook een *geschenk* of *voorafgeschenk*. Zie onder anderen *Martena*, ann. bl. 8, 9. — wegens *Schinke*, een ham, zie bij *Schonck*.

SCHIP, een schip, I d. 45, 42, 43. II d. 73, 75, 82, 102. Meerv. *Schippen*, II d. 82. *Schippe* een schip, II d. 91. — *Schipper*, nauta, II d. 116. — *Schip-breck*, schipbreuk, I d. 42. II d. 91, 116. *Junius*. *Shipwrack*. Meerv. *Schipbreckingen*, schipbreuken, II d. 86, 90. *Maerlant*, II, 342, 23, *Scepe*. Het verkleinw. *Scepelkijn*, idem, II, 341, 16. Idem, II, 349, 7, *scepeden en voeren*, navigabant. Zie *Schijp*.

SCHIRD, een schard, een scheur, I d. 57. *Junius*, *Shardes*, *Scarr*, *Shord*. — *Schurdtje*, diminut. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 49. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Scarde*. — Van hier het W-W *Scharden* of *schaarden*. *Klioos Kraam*, bl. 119,

(Gabbema) Geen Pars, geen Parth, geen Turk of Moor zou *fchaarde* meer zijn ftaale degen. Tegenw. zegt men *Schurd.* Staat in verbindtenis met *Schoerren.* Zie ald.

SCHOAFTJEN, fchoften, den arbeid ftaken, ten einde te gaan eten of drinken (van Werklieden) voorts fig. rusten, ophouden, II d. 105, *Buwtte fchoaftjen æf op-håden* Zie *Schôftjen*, intermittere paulisper laborem, ut mox cibo potuve recreatus, integer ad laborem redeas.

SCHOAFTJEN, dragen, torfchen, eig. op de fchouders, II d. 95. Van *Schôfte.* Zie ald.

SCHOAGJEN, fchouwen, befchouwen, aanzien. I d. 83, 98, 196. Misfchien hetzelfde met ons *Schooijen. Jun. Shew, Show.* de G en W verwisfeld, gelijk in *koagjen, kaauwen.*

SCHOAIJEN, fchooijen, fchikken, vlijen, I d. 102. Verg. *Weiland* in *Verfchooijen.*

SCHOALLE, eene fchool, I d. 69, 71, II d. 110. *Ynne fchoelen in oppe ftrieten, Bijdr. van Wasfenb.* I, 140. — *Schoalle-maester*. een fchoolmeester, II d. 87. Voorts beteekent het ook elke bijeenvergaderde hoop. — *W. Gribb. Brill.* 59, heeft *Scholle* en *fcholfeynten.* Beter leest men in de *T. B. Z.* bl. 13, de Franfche *fchoalle.*

SCHOALLJEN, zamenfchoren. zich vereenigen tot een grooten hoop, I d. 227. Zie *Schôlen.*

SCHOAN-SOON, fchoonzoon, gener, I d. 37. Verg. *Bilderdijd, T.* en *D. Verfch.* III, 27.

SCHOARJEN, leunen, fchoren, ergens tegen aan leunen, I d. 53. In deze beteekenis is het woord nog zeer bekend. — *Junius, Shore.* fulcrum. *Kiliaan, Schoore*, fulcimen, *Schooren*, fulcire. — In de beteekenis van *tegenwerking, onwilligheid*, en tegenftand is het bij *Hooft, Ged.* bl. 270. door wederftand en *Schooren.* Voor *Talmen, dralen*, is het ook bekend. Vergel. *Wasfenb. Bijdr.* II, 39. Vooral is deze beteekenis in *Schoorvoeten*, wanneer men de voeten te fchoor zettende, zich niet ligt laat overhalen, maar langzaam ergens toe komt. Zie *Weiland.* Deze 2 laatfte beteekenisfen loopen bijna in één, want het te fchoor zetten der beenen duidt *onwilligheid, tegenftand*, en *talmery* te gelijk aan.

SCHOASCHJEN, zich in de zon bakeren, apricari, I d. 7. *Baardt, D.* bl. 80, Men *bakert* zich wat in de zon. *Jun.*

in addend. *Bask in the ſun*, apricari. Een oud en veel beteekenend woord, waarvan ik echter de herkomst niet weet.

SCHOBBJEN. *Ten Kate* houdt *Schobben* voor *Schrobben* en *Schurken*, en past dit toe op haveloos volk. Zie *Weiland*. Van hier in *Friesl.* nog zeer bekend *Schobsch* voor *ongehavend*, *ſlordig*, *vuil*, *ſlecht gekleed*, enz. Vermits nu zulke verwaarloosde menſchen, dikmaals met de ledige maag loopen, en niet veel voor den neus krijgen, kunnen ze, wanneer hun wat ſmakelijks voorkomt, geweldig eten en zeer veel te lijf ſlaan. V. h. bij onzen Dichter. *Schobſche ÿtgrægte*, alles verſlindende eetgraagte, ſterke honger van de jonge leeuwen) I d. 208. In *W. Gribb. Brill.* vindt men het W-W. *Schobbjen*, bl. 91, In hij *ſchobbe* jitte wol fijf of ſegs baargemargen ÿne eers, d. i. hij ſloeg te lijf, at ze gulzig op. Zie *Op-ſchobbjen*. *Baardt D.* bl. 6, gebruikt *Schobbig*, voor *ſlecht*, *ruw*, b. v. Om dattet bij velen, diverſche malen, naar mijne eerſte Editie, ſeer incorrectelijk, *Schobbig*, ende lasterlijk is nagebootst ende uijtgegeven." Dit volkje is meestal zonder opvoeding, ongemanierd, lomp, ſchurkachtig, enz. Dus is *Schobbe* bij *Kiliaan*, ſcurra. En bij *Heemskerk B. A.* bl. 55, vindt men *eerlooſe ſchobben* en *ſchavuyten* vereenigd. Dezen is ook geen gras voor den mond gewasſen, zoo dat zij allerlei ruwe taal uitſlaan, lasteren, ſchelden en ſchimpen; V. d. *Schobben*, *Schoppen*, conviciari, cavillari, bij *Kiliaan*. Vergel. *Junius* in *Scoff*. *Ten Kate* brengt het niet ongepast tot *Schuiven*, wijl zulk Volk al ſchurkende hunne plunjes zoo over elkander *ſchuift* en *ſchuurt*, als de visſchen hunne ſchubben.

SCHOK-SLOCK, ſchok-ſlok, d. i. al ſchokkende en ſlokkende, I d. i. 66. Want *Schokken*, beteekent, onder anderen, ook *gulzig eten*, *ſchrokken*. *Broer Corn. Serm.* I, 260, ſoo gaat hij met de groote Geuſen en Geuſinnen ſitten *ſchokken* en *brocken*, en ſijnen balch vullen. Zoo ook Ib. bl. 199. Bl. 221, Al verlekt, al *verſchockt*, al *verbrockt* II d. bl. 43, Bij hoeren en boeven *ſchrocken* en *brocken*, kusſen en lekken. — *Schokken* is ook hetzelfde met *sjokken*. Zie *Weiland*, *Omsjokken*, omloopen *Hooft*, *Ged.* bl. 366, Hij komt te paerd' *aenſchokken*. *N. H.* bl. 536, *Schokkende* de dingen op dezen draf. In *Frieal.* hoort men ſoms van een drentelaar, *Dat giet mey him sjok-sjok*.

SCHODDE, *Kiliaan Schudde*, homo vilis, ignavus. Zie *Aant.* op *W. Gribb. Brill:* bl. 2. — Dezelfde *Kiliaan* vertaalt het vervolgens door mendicus, furcifer, en zoo verre is het een scheldwoord, dat bij velen zoo gevonden wordt. B. v. Bij *Hooft*, *N. H.* bl. 2 *Schudden* en *Schalcken*. Bl. 152, twee of drie *schudden*, alle ziende naar den mond van Vargas. Bl. 460, zulk een schuim van *schudden*. Bl. 437, *Schud*, verrader, ik wil uw groeten niet. *Bredero* bl. 563, Een deel gespuijs van fielen; *schudden*, wespen — onschamel geboeft. Voorts bl. 444, o *schudde!* bl. 552, T' wijl den eenen schud' laet op den ander staen, soo komt de sorg en 't werk vast op het heerschop aen. *Broer Corn. Serm.* I, 75, Fijlten, *schudden*, blijters, deugnieten, enz. Bl. 89, Leelijcke Fijlten, vuijle *schudden*, ende enckel verloopen rabbouwen, deugnieten en beursesnijders. Zoo ook Bl. 97, 100, 116, 120, 196, 296, enz. Bij onzen Dichter komt het driemaal voor, I d. 210, *Schodd'*, reijeger, Jan raeb en fijn maet, Bl. 220, *Meye oer-spil'-schodde* in schomme eyndeelje s' 't fuwll'. Meerv. *Schodden*, I d. 102, wenneer se 't schom dear snoadste *schodden* schoaye op 't kessen fen lânz heagte steat, ijn eer. *Scheuck* is bijna hetzelfde, *Baardt* Ledenst. bl. 93, Deugenieten, hoeren, *Scheucken*. *Schudden*, *Scheuken* en *Schobben* komen in het hoofddenkbeeld (*Schrobben* en *Schurken*) volkomen overeen.

SCHODDJEN, schudden, bewegen, Bedr. I d. 77. Du *schoddeste* holle in plommen, en bl. 167, Zie *Oer-schodjen*. Doch meest al vindt men het onzijdig en met *Trillen*, *tjealilljen*, *Schromjen*, *touterweagjen*, vereenigd, b. v. I d. 77, 144, 156, 210. II d. 85, 112. Verled. Tijd, *Ick schodde*, I d. 130. — *Schod-sjochtme*, de schud-ziekte, d. i. de *Koorts*, II d. 104. Zie *Kjeald-sjochtme*. — In 't *Libben fen A. Ysbr.* vindt men bl. 76, Hoe *schodholle* master sa, is 't gefaarlijk?

SCHOE, zou, Verl. Tijd van *Schillen*, I d. 1, 2, 3, 7, 8, 16, 18, 30, enz. Zie *Soe*.

SCHOERRE, een schuur, horreum, I d. 6, 66. *Schoerredoar*, de schuur-deur, I d. 11. Meerv. *Schoerren*. *Bijdr. van Wassenb.* I, 144. — *Schuur*, II d. 5.

SCHOERREN, scheuren, rukken, plukken; verscheuren, Voorr. XXXII. I d. 61. 78, 94. 96, 131, 145, 174, 197, 201, 227. Verled. Tijd, *Schoerde*, I d. 189. Deelw. *Schoerd*,

I d. 203, 207. *W. Gribb. Brill.* bl. 40, to ploytse in te *schuwre. Bijdr. van Wassenb.* I, 162, *verschurrende* — *Schurden*, gescheurd, Deelw. *Maerl.* II, 344, 32, *midden ontwee schoren*, d. i. van een scheuren, dirumpi. Id. Ibid. 422, 15, Negeen storem mach lange staen so die zeebaren hoger gaen en vreselikere *Schuren*, so si onlanghere geduren, I, 186, 59, so dat hi hem wonden dede, *Scoren* en ghesselen mede. vs. 63, En *sceurde* sine cledere. I, 132, 61. Datet van boven neder *scuerde.* II d. 551, 22, En *scorde* sijn cleet. Zoo ook I, 335 bov. I, 420, bov. *M. Stoke*, VI, 528, Es de vreenscap al *gescoert*. *Clignett, Bijdr.* bl. 17, Die wolf sloech te sticken en *scoert*, d. i. scheurde het lam. — *Stoke*, VII, 69, Een *donre scuere. Kil. donder-schore*, fulgur, vis tonitrui. Fr. *Tongre-fleag. Junius*, *Showez*, imber, een regen-scheur. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Schoer.*— *Schoerring* gebruikt G. J. voor *Scheurnig oproer. oneenigheid*, I d. 62. *Huijgens*, bl. 94, schande, *scheuringh*, hoon en spijt *Hooft*, *Ged.* bl. 187, En twist, en quaedt vermoen, jae *scheuring*, oproer, krijg. Vergel. *Junius* in *Scoure*, *Scarr* en *Score.* Zamengest. *Schoer-sjeack*, scheur-ziek, verscheurend, wreed, I d. 204. — *Schoer-sjeack'. neijss'-kloer'-poat*, verscheurende nagel-klaau-wepoot, d. i. kortaf, een verscheurende klaauw, I d. 223.

SCHÔFTE, een schoft, schouder, I d. 91. — *Schôftc-bledden*, de schouderbladen, II d. 106,

SCHÔFTJEN, poozen, rusten, schoften, I d. 112, II d. 53. Zie *Schoaftjen.*

SCHÔLEN, scholen, te zamen zich bijeenvergaderen, I d. 21, Zie *Schoalljen. Scöte*, een school, hoop, troep, *Maerl.* I, 372, 26. *Schôlen*, voor *Schoallen* schijnt uit den zuidhoek herkomstig. Verg. *Junius*, *Shoal.*

SCHOLPERJEN, scholperen, d. i. zacht klotsen, zich bewegen, schommelen, stroomen, (van vochten) I d. 4, 207, *'t Rinwiet-dat scholp're streamm't*, het vlietend nat, dat kabbelende stroomt. V. d. *Scholperig*, b. v. *'t scholp'rig edt*, het golvend pekel-nat. Het is een voortd. W-W. van *Scholpen*, door *Kilian* vertaald *pultare.* Het zamengest. *Overscholpen*, vindt men bij *Kamph. Ps.* 286, En om voortaan de wat'ren (als weleer) het gansch bevang des aardenkloots niet meer met haren vloed te laten *overscholpen*, d. i.

te laten overstroomen, overvloeyen. Zie *Oer-kolpjen.* Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Scholperen.*

SCHOM, schuim, I d. 77, 78, het zee-schuim. Fig. het schuim van 't volk, fex populi, I d. 97, 102. 136, 145. — *Schomme*, zee-schuim, het schuimend zeewater, I d. 90. Schuim van volk, I d. 155, 220. *Libb. fen A. Ysbr*, bl. 43. *It schoem* stoe har op dy bek. *Junius*, *Scumm. Kiliaan*. *Schuym*, in onderscheidene beteekenissen. — *Schomjen*, schuimen, de zee zuiveren van zeerovers, I d. 75. *Kamph. Ps.* bl. 26, Die 't heylige erve *schuymt* van 't Heidensch volk, d. i. zuivert, ontdoet. Idem *S. R.* bl. 181, wordt dikmaals Gods gemeent *geschuymd* van vele argernissen. Eens vindt men het eigenl. II d. 78, *schomjende*, fen wreck-hiettene, schuimende van wraaklust. Zie *Æf-schomjen. Maerl.* II, 378, 32, Afbreken, en *ontscumen*, d. i. van 't schuim ontdoen, van 't overtollige kwaad ontlasten (ziende op der Joden oude kerkgebruiken.) — *Schomjer* een schuimer, zeeschuimer, fig. een roover, I d. 203. Zamengest. *Schom-schien*, van schuim gezuiverd, louter, I d. 102. — *Schom-tosck'*, bijw. met het schuim op de tanden, I d. 210. — *Schom-wetter*, schuimend water, I d. 153. — *Schom-woel-wiette*, het schuimend, woelend zeewater, I d. 156. — *Wrâd-schomme.* Zie ald. Men noemt het in *Friesland* ook. *Broes*, *Kiliaan*, *Bruys*, *Holl.* i. *Schuym*, spuma. Zie ook *Kiliaan* in *Schom.*

SCHOMACCIR, een schoemaker, II d. 4.

SCHONCK, SCHONCKE, een schonk, schenkel, been, I d. 1, 66, 111, 149, 211, 227, 229. II d. 106. Meerv. *Schoncken*, I d. 4, 54, 57, 193, II d. 93, 95. — *Schonckjen*, gaan, voortgaan, vorderen, I d. 174. — Hier toe behoort *Schincke*, een ham. *V. d. Veen*, bl. 292, een *schink*, of ham, of hesp, of spek, of varkes vleijs. *Kiliaan*, *Schenckel*, schencke van 't vercken, perna. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Schinke. Jun. Schank. J. v. d. Veen* bl. 503, *Westphaalse schinken.*

SCHORTEN, schorten, schelen, gebreken, haperen, I d. 4, 42, 66. *W. Gribb. Brill.* bl. 74, *Neat folle schorte.* Bl. 86, Het *schortit*, wat ongesteldheid heeft het kind? ook bl. 88. *Junius Short.* — *Schorting*, hapering, verschil, once-

nigheid, I d. 58, *Schortting*, moeijte in scheelen. *Schortinge*, idem, II d. 101, *Schorttinge* in *Scheel*. *V. d. Veen, Raets.* bl. 69, sij soecken waer dat is de *Schortingh.* — *J. H. Krul. Toneelsp. v. Diana*, bl. 18. Wat is *de schorting* doch? wat verhindert zulks. *Schorten*, voor verhinderen, beletten, weerhouden is bekend, en in Friesl. zeer gebruikelijk, b. v. *dat schort ik.* Als mede *op-schorten*, voor uitstellen, verschuiven, enz, Zie *Weiland.*

SCHOUDER, een schouder, II d. 4. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 167, *Scholder.*

SCHOUWJEN. Zie *Oon-schouwjen. Junius*, *Shew*, *Show.*

SCHOUWNE, een schoof, een garve, I d. 230. A. S. *Schæf, Scheaf.* Dit laatste vooral is in Friesl. zeer gebruikelijk. Verg. *Junius* in *Sheaf* of *Corn.*

SCHRAEPJEN, schrapen, bij een brengen, inzamelen, I d. 57, 66. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 157, mei rapen en *schrapen*, bij en korm te kreen. *Junius*, *Scrape.* In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 26 leest men: Men *schript* en sparret, dat men 't hette bij ien hâdt, hast kloeker as men ken. *W. Gribb. Brill.* bl. 66, De muwle to *schraabje. Gærspr. fen W. en Tj.* bl. 8, jo weerd', her as in man, mey *Schraebjen* en mey bijtin. V. d, *Schrabſel*, in de *Burk.* bl. 28. — *Schraep*, bijw. Hy spijllet *raep in schraep*. I d. 97. Bij de Ouden vindt men ook *Schraven.* Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* 336, Noot. — Hier mede heeft veel verwandschap het in *Friesl.* zeer gebruikelijke *Schreppen*, in *Reppen* en *Schreppen*; *Schreppen* en *Schoerren.* En misschien moet ook wel *schrept*, voor *schript* in 't *Libb. fen A. Y.* gelezen worden. — Ook *To schrep sette. T' schrap raaken*, *Hooft*, *N. H.* bl. 305. *Schrap ſteen*, *Bijdr. van Wasſenb.* I, 156. En *schrap te ſteunen* sulcken kraek. *Sib. van Grieth.* in *Klioos Kr.* bl. 15. Altijd *schrep* en *ijn forwar ſtean*, onze Dichter, II d. 88, schrap en pal staan. Verg. *Wasſenb. Idiot.* in *Schreppen.* — Voorts beteekent *Schrap*, eigenl. een *ſtreep*, *Kamph. Ps.* bl. 508, Haar naam krijg' in 't gedenk *een schrap*, d. i. overdr. worde *doorgehaald*, uitgewischt, inducatur. Zie *Weiland.*

SCHREAG, schraag, bekrompen, schaarsch, Bijv. N-W. I d. 66. Zie *Wasſenb. Idiot.* in *Schraag*, & wegens de afleiding des woords *Weiland.*

SCHREAL, SCHREALLE, ſchraal, dun, rank, tenger, I d. 132, 167. De *ſchrale* Dood, *Baardt*, *D.* bl. 13.

SCHREAUW, hij ſchreef. Verl. Tijd van *ſchrieuwen*. *Schreauwn*, Deelw. Zie *Schrieuwen*.

SCHREP, ſchrap, pal, II d. 88. Zie *Schraepjen*.

SCHRICK, de ſchrik, verbazing, ontroering, I d. 113. — *Schrickjen*, beven, ontſtellen, door ſchrik bevangen worden, I d. 62, 196, 208. — *Schricklijck*, ſchrikkelijk, vervaarlijk, Bijv. N-W. I d. 44. *Hooft*, *Ged.* Bl. 294, *Mij ſchrikt.* — *Schrik roppe*, een zeer gebr. ſpreekmanier in Friesl. voor, *den meester ſpelen*, *voor baas opſlaan*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 30. – De eerſte beteekenis van dit woord ſchijnt te zijn *verwijden*, *wijd uit een zetten*, *verwijderen*. Zoo beteekent dan *verſchrikken*, iemand uit zijne plaats doen gaan; zich verwijderen, enz. — *Schrikken* is bij *Kiliaan*, met wijde ſchreden gaan, late divaricatis pedibus currere. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 103, Noot. Aanverwanten zijn met invoeging der N, *Schranken*, *Schrinken*. — *Zich uitzetten*, *verwijderen*, *bewegen*, beteekent het bij *Kamph.* *Ps.* 65, zoo dat 'et heen noch weer mag *ſchrikken*. Bl. 285, Een vasten ſtand, daar uijt zij noijt mag *ſchrikken*. Doch deeze beteekenis is ſlechts de onzijd. of wederk. van de eerſte en grondbeteekenis. Ter bevestiging van het vorenſtaande dient eene plaats uit onzen Dichter, I d. 62, Mar ſtiet allijck in klippe, æſ getten moer-wirck, dat wijckt nog *ſchrickt* foar ſtoarm nog ſwiere fleag. V. *Junius*, in *Shrike*. Men vergelijke het Lat. woord *abhorrere*.

SCHRIEUWEN, ſchrijven, I d. 73, 231. II d 47, 48, 50, 51, 52, 55, 68, enz. De vervoeging is deze: *Ick ſchrieuw*, II d. 54. — *Schreauw*, II d. 67. — *Schreauwn*, II d. 43, 46, 49, 59. In de *Bijdr. v. Wasſcnb.* I, 157, leest men *Schreud* voor *Schrieuwd*, geſchreven. In *W. Gribb. Brill.* bl. 28, *Schreon*. In de O. F. W. heeft men *Schrijuuen*, en *Scriwa*. — *Screef* — *Scrioen*, *Scrioun*, *Screuen*, enz. *Martena*, Ann. bl. 69, b. *Schrijaeuw*, Verl. Tijd. *Gabbema*, Verh. v. L. *Schrijon*, *Scriown*, enz. Voorts *Schrieuwer*, ſchrijver, *Gabb.* — *Scrift*, ſchrift, geſchrift; *Schrifta*, ſchriften. O. F. W. Thans zegt men *Schrift*. *T. B. Zoon* bl. 5, Oon 't *Schruft* en de hân ta sjen. — *Geſchrichte*, *Maerl.* II, 175, 28. — *Baardt* bl. 9, ſiet daer mijn *Schrijvens* niet vooraen. — *Schrieuwe*-

rye, *geſchrijf*, *ſchrijven*, II d. 43. *Schrieuwinge*, II d. 44, 46, 47, 48, 51, enz. — *Schrieuw-in-druwck-heerne*, Bijv. Naamw. van heeren ſchrijver en drukker, I d. 91.

SCHRILLJEN, ſchrillen, ſchrikkelen, ſchrikken, I d. 145. II d. 108, 115 Dat dit dit woord is zamengetrokken uit *Schrikkelen*, ziet elk. Verg. *Waſenb. Idiot* in *Schrutel*: welk woord hiertoe ook behoort, en in dagelijksch gebruik is.

SCHROEY-NIJP-TANGE, een gloeijende nijptang, I d. 101.

SCHROL, beſpotting, beſchimping, I d. 99. *Schrollen*, hekelen, onvergenoegd bedillen, *J. v. d. Veen*, bl. 303, En ſoo daar yemant *ſchrolt*, die hierin is t' onvreden, die breng hem ſpek in 't moes, enz. — *Schrol* voor *dolheid*, *krankzinnigheid*. Idem, zinneb. bl. 27, Dan komt de *kop op ſchrol*, en drinckt hem vol en dol. Idem bl. 401, o wat *ſchrale ſchreeuw en ſchrol*, ſey de Paep, en ſchoer het vercken: veel gerucht en weynig wol.

SCHROMJEN, ſchromen, vreezen, I d. 228, II d. 85, 86, 108, 115. — *Schromme*, ſchroom, vrees, I d. 167. Staat in verbindtenis met *Schrompen*, *Schrompelen*, en is eigenl. dus in de eerſte beteekenis *in een krimpen*, *zich zamentrekken*; het welk op de vrees is toegepast. Verg. *Weiland* in *Schrompe*. — *Verſchrimpen* gebruikt *Kamph.* bijna in dezelfde beteekenis, *Ps.* bl. 337, Ik voel door druk mijns levens krachten *krimpen*: gelijk een leer, omtrent het vuur geleijt, door kracht des hits allenken moet *verſchrimpen*, d. i. *zich zamentrekken*, *zamenkrimpen*. Verbonden met *rimpel*, *rompel*, enz.

SCHUW, (ſpreekuit *ſchouw*) ſchouw, bloode, afkeerig, I d. 114. *Junius*, *Shun*, vitare. Komt van *Schuwen*, heen gaan, vlugten.

SCHUWEN, (ſpreekuit *ſchouwen*) ſchuiven, duwen, aanſtooten, II d. 107. Zie *Ford-ſchuwen*. Onzijd. beteekent dit, woord *weggaan*, *vermijden*, *vlugten*. *Melis Stoke*, II, 222, Maer teghen nacht *ghinghen* ſi *ſcaven*. *Maerl.* I, 16, 2, Hine quam niet, hi ginc henen *ſcaven*. *Kiliaan*, *ſchuyven*, — loco moveri, labi, prolabi, cedere. *Junius*, *Shove*. Nog eene andere beteekenis van *Boomen*, conto protrudere, vind men bij *Waſenb. Idiot.* in *ſchuiven*, doch die met de eerſte wel overeenkomt.

SCHUWL, de daad van Schuilen, (zegt *Weiland*) enz. *To*

Schuwl, verborgen, bedektelijk, te fchuil, I d. 98. *Stopp' Schuwll'*, bedek, verberg, I d. 162. *Schuwl*, te fchuil, I d. 170 — *Schuwlle*, eene fchuilplaats, eene verbergplaats, toevlugt, I d. 121, 131, 142, 144, 164, 165, 179, 197. Zamengeft. *Schuwll-fcherm-fchild*, fchuil-fcherm-fchild, waar onder men fchuilende wordt befchermd, I d. 202 — *Schuwl-herne*, een fchuilhoek, I d. 42, II d. 102, — *Schuwlle-klaed*. een dekkleed, I d. 217. Een voorwendfel, bewimpeling, II d. 112. — *Schuwl-kuwl*, een fchuilhol, cubile ferarum, latebrae, I d. 208 — *Schuwl-fluwppjen*, bedektelijk wegfluipen, II d. 76 — Het W-W. *Schuwljen*, fchuilen, zich verbergen, bedekt zijn, I d. 130, 191, 208. Verl. Tijd en Deelw. *Schuwlle*. — *Maerl*. I, 321, 38, Maer fi *fchuulden* alle behouden. Men vindt *Schuylen* ook bedrijv. b. v. *J. v. d. Veen*, Overz. Gez. bl. 535, Dat Phoebus *fchuylt* fijn hooft. *Hooft*, gebruikt zoo *Ontfchuijlen*, *Ged*. bl. 5, *Het vinnig ftralen* van de fon *ontfchuijl ick* in 't Bosfchaedje. Bl. 582, Een fteen *zijn lichaam* ons *ontfchuijlt*. Zie *For-fchuwlljen*. — In Friesland kent men ook nog *Schuwlckjen*, voor den regen, enz, fchuilen. Vergel. *Junius* in *Sculck* en *Shelter*. *Teuton*. in *Schuijlen*, ftoppen. *Bargen* ftoppen, — Schulen. Ook mij komt *Schuwljen* voor, zamengetrokken te zijn uit *Schuweljen* van *fchuwen*, vitare. Verg. *Weiland*. Bij *Baardt D*. bl. 132, leest van het Z-N-W. *Schuiling*: Geen *droncke-flette-fchuijlingen*.

SCHUWTTE, een fchuit, zekere foort van fchip, II d. 105. *Junius*, *Scute*. *Teuton*. *Schuijtte*, navicula.

SE, zij, illa, I d. 5, in *Seijfe*, zeide zij; illi, I d. 6; in *Hetfe*, wat zij, en in *datfe; az-fe*, bl. 7. Men vindt dit *fe* ook zoo wel in *Accus*. B. v. bl. 8, in *fil-fe foerje*.

SEAG, zag, I d. 5, 18, 24, 30, 31, enz. Verl. Tijd van *Sjean*. Zie ald. — *Sæg*, idem, II d. 69, 70, 73. Meerv. *Seagen*, I d. 111, 124. *Hooft*, *Ged*. bl. 66, 77, *Zaegh*.

SEAL, SEALLE, eene zaal, I d. 216, 227. Verg. *Clignett*, *Bijdr*. bl. 346, Noot. *Ypey*, *Taalk. Aanm*., bl. 143.

SEAL, een zadel, I d. 87. *Junius* in *Seel*. *Bijdr. van Wasfenb*. I, 160, *Saal*, in *Rijdfaal*. Van *Seden*, *Seten*, zitten. *Kiliaan*, *Sedele*, per fyncopen *Sele*, fedile. Zie ook deuzelven in *Sael*.

— Ees

SEAM, SEAME, een zoom, rand, kant, I d. 53, 65, 107, 175. *Junius Seam.*

SECK, een zak, I d. 8, 67, 203. Meerv. *Secken*, I d. 65, 97, 126. Zie *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 103. — *Lille-ſeck*, zie ald. — *Seck-pijpen* d. i. doedelzakken, *W. Gribb. Brill.* bl. 61. *Sackpijp of een lier*, *Huygens*, bl. 122. *V. d. Veen*, bl. 100. — *In de ſack ſteken. Marnix R. B* fol. 54. Deze ſpreekwijze is ontleend van de gewoonte om de ketters te *zakken*, en zoo te verdrinken.

SED, SEDDE, zat, verzadigd, I d. 16, 22, 49, 60, 70, 117, 135, 159, enz. *Maerl. Sat*, II, 120, 96, Noot.

SEE, de zee, I d. 40, 41, 43, 60, 74, 75, enz. Zie *Sæ.* Zamengeſt. *See-œngſte*, zee-angst, vrees voor de zee, I d. 74, enz. — *See-becken*, zee-bekken, dichterlijk, voor de zee zelve, I d. 207. — *See-djiep*, zoo diep als de zee, I d. 199. — *See-djiepte*, diepte der zee, II d. 71. — *See-feart*, de zeevaart. *See-fearts-lof*, lof der zeevaart, II d. 46. — *See-roaver*, een zeeroover. II d. 71, 79. — *See-ſchirte*, de ſchoot, boezem, der zee, I d. 219. — *See-ſchomme*, zee-ſchuim, I d. 22, *See-ſchoms*, gen. I d. 207. — *See-wetter*, zee-water, I d. 195. II d. 65. — *'t See-ſchomm'-woel-wiette*, I, 156.

SEER, zeer, een wonde, I d 7, 24, 25, 113, 203, overdr. hartzeer, rouw, verdriet, pijn. V. h. *Seer-dwaen*, zeer-doen, pijngevoel, I d. 25. — zeer doen, pijn of ſmart verwekken, I d. 92. — *ſeertme*, ſmart, pijn, wond, I d. 133, 146, 175. II d. 71, 86, 106. *Maerl.* gebruikt *Sere*, I, 27, 32, Die Here, die ons loste *uten ſere. M. Stoke*, X, 840, men ſoude ſegghen, dat hi van *ſere* en van rouwen ware bleven. *Baardt*, bl. 39, Tast ik u feylen op het *ſeer. W. Gribb. Brill.* bl. 6, *Meyts* mij de holſe naet *ſeer*, d. i. breek mij 't hoofd niet, ne me obtundas. — Hier van komt *ſerig*, d. i. pijnlijk, ſmartelijk, droevig gewond. *Maerl.* II, 393, 95, viſiere daarin al dine behoeve dune blives waer *ſerech* en *droeve. Hooft*, *N. H.* bl. 392, zoo *zeerich een lichaam* knelde en rekte men dan noch met de folter-zeelen. — V. h. *Serichede*, *M. Stoke*, II, 961, daer *rouwe* groot en *zerichede* om dreef al kerstinede. II, 4, Met *Se-richeden* herde groot. Zie *Huijdecoper* in Not. *Maerl.* II, 225, 146, En hi die mordenare mede weenende en *maecte*

serechede, d. i. bedreef rouwe. Doch men moest hier lezen *weende* voor *weenende*, of het volgende *en* doorstrijken. Ibid 312, 62, En hiet, dat hi hem troesten soude en *versochte* (verzachten) daer ter Stede liere herten *serechhede*, d. i. zijne hartelijke droefheid. Zie *Be-seere*. Verg. *Junius* in *Sore*, coll, *Tetter*.

SEFT, SEFTE, zacht, zachte. I d. 2, 4, 11, 36, 60, 84, 87, 102, 118, 121. II d. 95. Compar. *Sefter*, superl. *Sefst*, II d. 10. *Maerl. en M. Stoke*, *Socht*, *Sochte*, dikmaals. *Kiliaan*, *Socht*, Holl. Fris. i. *Saecht*. *Bijdr. van Wassenb.* I, 163, *Seft*. *Bredero*, *Saft*, bl. 317, 335, 447, 775. — *Seftjes!* zacht! bedaar! Tusschenw. I d. 12. *Cats*, I, 193, b. Al *Sachtjens*, Jonggesel! *V. d. Veen*, bl. 387, sus, sus, *al sacht*, goe mannen! *Kamph.*, *zachtjes*, voor *langzaam*, *Ps.* bl. 25, *Al zachtjes aen* krijg ik den ouden dag. *W. Gribb. Brill.* bl. 43, *seftjes yte*, langzaam eten. Het W-W. *Sachten* voor zachtaardig zijn, *Maerl.* II, 430, 13, verzachten. *Sochten* en *versochten*, in de gewone beteekenis, komt ook elders voor. Zie een voorbeeld in het woord *Seer*. Zamengest. *For-seftjen*, zie ald. *Seft-moedig*, zachtmoedig, I, 99, 148, 198. — *Seft-sinnig*, zachtzinnig, Voorr, XXX. I d. 61.

SEGS, zes, I d. 9, 109, 156, 185. II d. 55. enz. — *Sex*, II d. 11. *Waatze Gribb. Brill.* bl. 55, en 59, *Sex*. Verg. *Jun. Six*. — *Segste*, de zesde, I d. 183. — *Sexte*, II d. 12. — *Sextien*, II d. 41. — *Segstiende*, de zestiende, I d. 105. — *Sextiende* en — *ste*, II d. 12. *Segstig*, zestig. — *Sextigste*, de zestigste, II d. 13. Zie *Tsegstugste*.

SELM, SELME, zelf, zelve, Voorn-W. I d. 11, 30, 34, 39, 41, 43, 51, 167. II d. 95. Zie *Salm*. *Jun. Self*. *Tanck. B. Z.* bl. 4 *Sels*. Het welk nog zeer in zwang gaat. — *Selle*, dezelfde, hetzelfde, I d. 62, 68, 139, 143, 198, II d. 46, 48, 63, 91, 93, 97. — *Dy selde*, *Tanckb. B. Z.* bl. 4. — *Dy selne*, *A. Ysbr. Libb.* bl. 100. — *Zelste*, vindt men bij *Hooft*, *Ged.* bl. 178, Maer 't is al *Selfste* werk.

SELLE, de maand Februari, II d. 54. *Kiliaan*, *Selle*, *Sellemaand*, *Sulle*, vet: Holl. Februarius. *Maerl.* I, 156, 37, En setter II maenden en: dat was *Laumaent* en *sille*. Welke laatste maand door denzelfden, II, 25, 22, genoemd

wordt *Sporcle*: Doe quam Numa, diere toe dede *Laumaent* en *Sporrle* mede. Confer. *Martinii*, *Lexic.* in V. *Februarius*.

SETTEN, zetten, stellen, I d. 41, 58, 123, 146, 195, 199, 211. II d. 104. Verled. Tijd, *Sette*. Deelw. *Set*, gezet, gepoot, I d. 207. II d. 75, 91, 96. — *Set-ker*, eene inzetting, wet, keur, I d. 90. *'t Set nin roy*, I d. 9; het past nietmetal. Zie *Sotten*. In de *Bijdr. van Wasenb.* I, 157, *Sette*. Het leven *setten* voor *inzetten*, instituere vitam, *Maerl.* II, 451, 67. — *Toe setten*, *Melis Stoke*. IV, 568, De grave Florens *zette toe*, En belach te hant Montfort. V, 566, En *sette toe* ter Stede. *Huydec.* verklaart dit door *maakte* aanstonds *werkstellig*. VI, 598, Nu *setten toe*, al sonder sparen 's Graven raet rechte voert, en leiden liede bider poert. Wij zeggen nu nog: *zich er toe setten*. *Toe-zetten* is echter, naar mijn' dunk, iets anders. In *Friesland* althans hoort men soms, bij gelegenheid van eenig werk, of verrigting: *bom*, *set wat ta*, voor *maak voort*, *handen aan 't werk*, *werk aan*: *Bij 't scheuveljen hette ta sette*, d. i. *wat meer en sterker aanrijden*, enz. — *Ien set*, voor *een poos*; *een weinig*, *iets*, b. v. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 48. Ien *set* oere hondert lieppen. *In setje der nei*, een poos daarna, bl. 50. — Van *sitta* (bij ouds *seda*, w. v. *Sedel*, zitting, ons *Setel*, *Sadel*) komt *Seet*, zat, *Seten*, zaten, in de O. F. W. V. h. *Setten*, doen zitten. Verg. *Ten Kate* I proeve, 2 deel, bl. 561.

SEY, zei, zeide, I d. 50, 36, 37, 40, 51, 102, enz. *Y seyen*, gij zeidet, II d. 45. *Seyer*, zei hij, I d. 40 *Seyse*, zei zij, I d. 5, 15. *Seijt*, zegt, I d. 98, 101, 102, 103, enz. *Sij* seijne (voor *seijene*) zij zeiden, I d. 3. Het Deelw. *Seijdt*, gezegd. *Bijdr. van Wasenb* I, 163, 167; *wolge seide*, Ibid. 169. Zie *Sizzen*. — *Sey*, zeg, gebiedende wijze; I d. 9.

SEYL, een zeil, I d. 43, 77. II d. 86, 103.

SEYNE, een zeissen, I d. 72, 230. *Junius*, *Sithe*. Verg. *Weiland* in *Zeissen*.

SEYN, een zegen, I d. 68, 88, 91, 124, enz. *Seyne*, I d. 2, 91, 117, 150, 171, enz. *Seyngjen*, zegenen, I d. 123, 178, 180, 181, 215, enz. *Seynjen*, I d. 128. Verl. Tijd, *Seynge*, zegende, II d. 99. Zoo ook het Deelw. — *Sey-*

ninge, zegening, I d. 6, II d. 44. — zamengest. *Seyn-fol*, zegen-vol, vol zegen, I d. 175, 195. — *Seyn-kolck*, bron van zegen, zegenrijke bron, I d. 200. — *Seyn-juwche*, eigenl. gejuich bij of over den zegen, lof-gejuich, I d. 221. — *Seyn-kâtjen*, zegen uitspreken, zegenen, I d. 213. — *Seyn-reyn*, een zegenrijke, regen. I d. 176. — *Seyn-rijck*, zegenrijk, I d. 175, 226. — *Seyn-fillig-salve*, zegenrijk gezalfd, I d. 228. — *Seyn-swiet-fol-proppe*, zegen-zoet-volgepropt, d. i. gevuld met aangenamen zegen. — *Seyn-wird*, zegening, I d. 230. — *Maerl.* III, 121, 75, Alse hi dit hadde gebeden, *water-seyndi*.(sic) daer ter Steden. Zie Noot. II, 237, 216, Mettien so *seindem* elc man. Zie Noot.

SEYNEN, zenden, I d. 84, 92, 110, 115, 176, 200, 208, enz. Verl. Tijd, *Seynne*, Deelw. *Seynd*, I d. 92. 231. II d. 43, 46, enz. Zamengest. *Seyn-bode*, een zend-bode, gezant, II d. 82. — *Seynd-wirdig*, zondens-waardig, II d. 68. — *Ik sen'*, ik zend, *Kamph. S. R.* 286, *Ps.* 127. *Sennen*, *Bredero*, bl. 408. — *Seynden*, *Baardt*. *D.* bl. 21, De Apothekers van onse tijdt *Seynden* menichmael haere leerjongeren aen de zee-cant. Zoo ook *verzeynden*, Idem bl. 220. *Marnix* aan *Sonnius*, — uwer E. toe te schicken en te *seijnden*. *Hooft*, *Ged.* bl. 99, Dit wreekvyer, deze toors, die *zeyndt* U 't recht vergheten. bl. 301, De groetenis belet bij mond te doen, in deezen *zeindt* Menelaus d' uw', of die het plaght te wezen. *Maerl.* en *M. Stoke* gebruiken in den Verl. Tijd *Sant*, *Sendde*. Deelw. *Gesint*, *Gesent*. Zie *Maerl.* III Aant. 36. En *Clignett*, *Bijdr.* bl. 523, Noot. Zie *Weiland* in *Zenden*.

SEYNE-PREALLJEN, zegepralen, II d. 98. Zie *Weiland* in *Zege*.

SJAMME, een spook, schrikbeeld, T. K. grijns, II d. 108.

SJEACK, ziek, II d. 86, 95, 105, 109. — *Sjeachtme*, ziekte II d. 86, 94, 101. 105, 106, 115. *W. Gribb. Brill.* bl. 86, It bern is so *sieek!* *so sieck!* It gappit neije sijcken. Bl. 87, ien *sieck kæl* — *sjeack-bod*, een ziekbed, I d. 168. — In zamenst. komt het dikwijls voor, zie onder anderen *Forwoest-sjeack*, *Pea-sjeack*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 153, *Roossjeek*. Bl. 162, *Mod-sjeeck* (*mord-sjeek*) Verg. *Junius* in *Sick*, *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 276, Noot. Zie *sjochte*.

SJEAN, zien, I d. 22, 37, 39, 41, 49, 54, 59, 68, enz. *W. Gribb. Brill. Sjen*, bl. 2, enz. *Bijdr. van Wassenb.* I. 154, 160, 162, *Sjeen.* De vervoeging is deze: *Ik sjea* of *sjæ* en *sjog*, enz. Verl. Tijd, *Seag.* Deelw. *Sjoen.* Zie de *Inleiding. Sia*, (eigenl. *trekken*) *naayen*, voorts ook *zien*, *H. D. Ziehen*, in de O. F. W. Vergel. *Wiarda.*

SICHTE, eene ſicht, ſikkel, I d. 72, 230. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Sichte.* Aanverwant is *Sickel. Jun. Sickle*, falx. *Teuton. Seeckel*, falx. *Sychte* mit to meyen, runeo. Mit der *Sychte* meyen. — *Sichtere*, een fichter, maaijer, koornmaaijer, I d. 230. — *Sichtjen* komt voor bij *W. Gribb. Brill.* bl. 63, den most ick beere, as of ick ſayde, of ick *ſichtjede*, of ick *ploeide.* Men behoort voor *ſichtjede* te lezen *Sichtte*, dat nog heden gebruikelijk is. Is met voorgaande *Seyne* uit eene en dezelfde bron, *Sega*, *Siga*, of *Sicca.* waarvan het Lat. *Sica*, *Secare.*

SIED, zaad, I d. 135, 224. *Jun. Seed.* - *Siedjen* en *Siedgjen*, zaayen, I d. 57. 224. - *Sielân*, zaayland, I d. 66. *Bijdr. van Wassenb.* I, 144, *Siedje.* — Vergel. *Clignett, Bijdr.* bl. 555, op *ſieu en wan*, d. i. zaaide en won, in Noot.

SIEL, de ziel, I d. 15, 16. 22, 47, enz. (Gen. *Siels*, I d. 170, 177, 179.) — *Siele*, idem, I d. 135, 136, II d. 105. Meerv. *Sielen*, I d. 197. II d. 105. — Verkleinw. *Sielckje*, zieltje, II d. 61. Zamengeſt. *Siel-bejeare*, ziels-begeerte, I d. 84. — *Siel-beweytſter*, ziel-bewaker, I d. 210. — *Siel-fjoer*, zielen-vuur, I d. 93. — *Siel-formeyts*, ziel-vermaak, I d. 199. — *Siel-frij'-forloſſe*, verloſſing der zielen, I d. 191. — *Siel'-fuwl*, zielen-vuil, onreinheid des harten, I d. 94. — *Siel-genezze*, de ziel genezen, I d. 161. — *Siel-njue*, ziel-zucht, begeerte, I d. 85, 96. II d. 84. - *Siel-sillig*, ziel-zalig. I d. 132. - *Siel-ſmerte*, zielen-ſmart, I d. 133. — *Siel-wille*, ziels-genoegen, I d. 194, 205. - *Siel-willig*, van harten gewillig, met gewilligheid der ziel, I d. 190. met zielsgenoegen. - *Siels-wol-tiere weyde*, de wel tierende weide mijner ziel, I d. 169. Misſchien is het met *Syckjen* wel uit eene bron gevloeid. Zie ald.

SIERE, (naet in) geen zier, I d. 90. *Hooft, Ged.* bl. 249, *Niet een zier. Bredero*, bl. 513, 558, 673, *Niet een zier.* Verg. *Junius*, in *mite.* Zie *Mijtte.*

SIET, zat, I d. 1, 7, 15, 35. 86, 93, enz. *Y siettene*, gij zat, I d. 141. — *Sietsiu*, zat gij, I d. 7. *Siettene*, zij zaten, I d. 193. *Bijdr. van Wassenb.* I, 168, *wij sieten*, wij zaten. Zie *sitten.*

SIET, zaad, *Ney-siets*, Gen. I d. 90, 't schien' wircks striel' prealt *ijn-ney-siets* eag. Niet te min leest men in het II d. d. bl. 5, *siet* nou habet *Sietz.* Zie *Sied.*

SIETTE, eene zate, een landgoed, waarop, eene onedele eigenerfde gezeten is (*Weil.*) I d. 71. — *Siette-oon-siettenlân*, zate aan zaten land, de eene zate lands voor, de andere na, I d. 46. *Baardt, D.* bl. 69, Een heeft mij laesten so geglost, dat mij een gantsche *Sate* kost. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *saate.*

SJIEDDEN, zieden, koken, braden, i. d. 21, II d. 61; 78. Verg. *Junius* in *Seethe*, *Sodden.* — *Oone sood komme*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 4, Toe, jongens helje gaauw hette prikken ijn, dat it wetter *oone sood komt.* Verl. *Sea*, Deelw. *Sean.*

SJIETTEN, schieten, I d. 24, 50, 96, 98, 100, 132, 177, 202. II d. 62, 63. Verl. Tijd. *Scheat.* Zie ald. Deelw. *Schetten.* Zie ald. — *Sjiet-boage*, schiet-boog, boog, I d. 157. *Geschut*, *Hooft*, *Gez.*, bl. 245. — *Sjiet-reauwe*, schietgeweer, boog, I d. 99. II d. 68. — *Sjietter*, een schieter, schutter, II d. 66. — *Sjietke*, een schootje, kleine schoot, I d. 32. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 62, Dou jouwste mij *schoot* op *schoot.* Dit schijnt dus reeds verloopen en verbasterd. — Zie *Junius* in *Shoot.* *Te sinen voeten scieten*, *Maerl.* II, 160, 69, aan zijne voeten vallen, nedervallen.

SILLEN, zullen, een hulpwoord, I d. 2, 6, 8, 10, enz. De vervoeging is deze: *Ick sil*, *y sille*, *of du silste*, *hij sil.* — *Sille.* Verl. Tijd: *Ick soe*, *y soene.* — *Sitte* (voor *silste*) zult gij, I d. 10. *Solt doe*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 140. *Sol*, *Solt*, *Solle*, *Sollen*, Ibid. 140, 142, 144, 146, 152, 154, 157, 160. *Jun. Schall.* Zie *Schillen.*

SILLIG, SILLIGE, zalig, I d. 18, 55, 55, 65, enz. Compar. *Silliger*, I d. 95. 65. Superl. *Silligste*, I d. 100. — *Sillig-heyte*, zaligheid, I d. 48. 127, 147, 150, enz. Genit. *Silligheyts*, I d. 191, - Zamengest. *Sillig-boasck*: zalig huwelijk, I d. 120. Misschien wordt hier bedoeld het Gedicht, dat men vindt I d. 75. — *Sillig-meijtser*, zaligmaker, I d. 132.

136, 161, 210. *Jun. Sely. Teuton. Selich.* De Ouden gebruikten *Salich* voor *gelukkig*, b. v. *Maerl.* I, 157, 22. — *Bijdr. van Wassenb.* I, 155, *Salijge.*

SILSCHIP, gezelschap, I d. 2, 64, 70, 106. II d. 66, 67, enz. — *Silscippe*, I d. 204, II d. 95. *Selschap* vindt men meermalen bij de Tijdgenooten. *Bredèro*, bl. 57, 115, 499. *Kamph. S. R.* bl. 195. *Ps.* 244. *Hooft*, *N. H.* bl. 262. *Ged.* 50. — In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 165, *Gesolschip.* Zie *Gesilne.*

SILSUM, zeldzaam, II d. 73. *Teuton. Seltsem. Seltsiene*, *Maerl.* I, 23, 17, en I, 33, 30 & 32.

SIMMER, zomer, I d. 7, 29. *Jun. Summer.* — *Simmer-druwgte*, zomerdroogte, I d. 150. — *Simmer-moanne*, zomermaand, II d. 57.

SIN, zin, gedachte, verstand, enz. I d. 5, 8, 15, 16, 17, 23, 33, 47, enz. Dikmaals is het met *siel*, of *hert* vereenigd. *Meerv. Sinnen*, de zinnen, I d. 25, 26, 36, 51, 67, 73, enz. voor *zintuigen*, II, 106. *Teuton. Sijn.* Vergel. *Bruining*, *Sijnon.* I, 287. *Sin* voor *verstand*, *wijsheid*, vaak bij de Ouden, b. v. *Maerl.* I, 18, 33, II, 428, 24. — *Sin* voor *lust*, *trek*, *begeerte*, *Maerl.* II, 252, 28, soo dat een Bisscop *sin gheiwan*, d. i. zin kreeg. Deze beteekenis des woords is in *Friesland* nog zeer in gebruik. *Sin* voor *voornemen*, b. v. *Ik ben van sins*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 166. Ook deze is zeer bekend. — Zamengest. *Sin-beguwcheljen*, het verstand begoochelen, II d. 90. — *Sin-driftme*, drift der zinnen, hartstogt, II d. 103. — *Sin-dwelmjen*, de zinnen bedwelmen, II d. 64. — *Sinne-leaz*, zinneloos, I d. 54. — *Sin-plachtje*, zin-twisten, II d. 104. — *Sin-plachterije*, zin-twisterij, het zin-twisten, II d. 105. — T. K. strijdingen, die de mensch in zich zelve voelt. — *Sin-twistjen*, II d. 104. — *Sinne-tjeafke*, harte-diefje, I d. 25. — *Sinneweag*, weegschaal der gedachten, I d. 93. — Het W-W. *Sinnen* komt veel malen voor B. v. *Kamph.* *Ps.* 335, 'k zit weer, in *zinn'*, in aandacht van gemoed. *Sinnigjen*, voor *aanstaan*, behagen, is zeer in gebruik, b. v. *dat sinnigt mij naet*, displicet. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 13, Dy *zingje* mij net.

SINCKEN, zinken. Zie *Ont-sincken* — *Ont-soncken*, *Dol-sinc-ken.* Men vindt dit woord meermalen Bedrijv. b. v. *Mar-*

nis, *R. B.* fol. 108, verso, En *versinctse* in den afgront der zee. Doch onzijd. *t' zink-gaan*, *Hooft*, *N. H.* bl. 306. In een bedrijv. zin komt het bij *Hooft* ook dikmalen voor, b. v. *N. H.* bl. 217, 307, 367. *Ged.* 356, enz. Zie verder *Weiland.*

SINT, zij zijn. I d. 141, 183, 204. — *Sinte*, I d. 182, II d. 89, 92, 101, 103. *Wij finne*, *Starter*, Boert. bl. 14. — *Sinnen*, funt, *Bredero*, dikmaals, b. v. bl. 294. Zie *Ick bin.*

SINNE, de zon, I d. 7, 13, 26, 36, enz. — Gen. *Sins*, I d. 207. *Jun. Sunn.* Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.*, bl. 106. — Zamengest. *Sinne-eag*, het zonne-oog, I d. 18, 208. — *Sinne-fjoer*, het zonne-vuur, I d. 10. — *Sinne-gloed*, de zonne-gloed, I d. 91. — *Sinne-klear*, zonne-klaar, II d. 70. *Sinne-ljeacht*, het zonlicht, I d. 190. — *Sinne-middey-schijn*, zonne-middag-glans, I d. 26. — *Sinne-schijn*, zonne-schijn, zonnestraal, I d. 2. — *Zonne-schijn*, *Kloos Kr.* bl. 121. *Jonctijs*, R. O. bl. 35. *Cats*, I, 220, b. 224, b. *Hooft*, *Ged.* bl. 254. — *Sinne-strielle*, zonnestraal, I d. 48.

SJOCHJEN, zich wel vertoonen, gunstig laten aanzien, voordeelig staan (van eene overwinning) I d. 30. Na den ouden trant zouden wij zeggen, *De kans der overwinning stond gezien.* *M. Stoke*, III, 1106, Nu staat Hollant een *deel siene.* VIII, 175, En haddent *ziene.* Ibid. 354, so dat haer spel daer mede *siende.* IX, 750, Dat sijt nie en hadden so *siene.* Zie *Huijdecoper*, op I, 1002. — *Hooft*, *N. H.* bl. 282, *gezienste* kans. — *Clignett*, *Bijdr.* bl. 397, Dat hi coos voert alre *sienst* ghestade te bliven in horen dienst, alwaar het in de Noot verklaard wordt door *best*, *gevoegelijkst.* V. h. nog zeer bekend, Bedrijv. en onzijd. *Op-sjochjen*, *schoon maken*, *reinigen*, en *schoon worden*, *helder uitzien.* Vergel. *Wassenb.* spec. Philol. Patr. bl. 31. En *Idiot.* in *Onsjeuch.*

SJOCHTIGERT, de wijsgeer. II d. 104. Zie *Wijz-sjochtigert.*

SJOCHTE, SJOCHT, zucht, krankheid, ziekte, smart, ongesteldheid, I d. 25, 117, 132, 135, 175. II d. 64, 69, 86. Meerv. *Sjochten*, ziekten, II d. 109. — Eens vindt men *Sjoecht*, met de E er in, om 't Rijm, I d. 168. — *Sjochtme*, idem, I d. 203, II d. 104, 109. — Zamengest. *Sjochtnead*, eene zware, gevaarlijke krankte, I d. 203. — *Sjocht-*

quolme, ongesteldheid, ziekte-kwaal, II d. 90. — *Minne-sjochte*, *Ljeafde-sjochte*, — *Wit-sjochtme*, enz. Zie ald.— W-W. *Sjochtgjen*, *Sjochtjen*, ziek, ongesteld zijn, II d. 88, 95. — *Siecheit en sucht*, *Maerl.* I, 247, 3. - *Sucht* en *siekte*, *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 22. — Hiertoe behoort ook *Besieckt*, bij *Kiliaan*, voor effectus morbo — morbidus et comitialis. *Broer Corn. Serm.* I, 69, Uijtsinnigh, rasende, dul *besieckt* en *beseten*. Zoo ook bl. 101, 201. *Besieckthėden*, Bl. 111. Besmetheden, *besieckt-heden*, evelen, dulligheijt, besetenheijt. - Bl. 128, *Besiechtheydt*, melaetsheijt of laserie. - Bl. 210, Plagen, euvelen, besmetheden, *besieckthėden*, maledictien, en katijvigheden. - *Bisucht*, voor *zeer*, *geweldig*, *bijzonder*, *W. Gribb. Brill.* bl. 66. Zie de Noot, waarin het woord zeer wel wordt verklaard. *Besuckt* is zeer gemeenzaam bij *Bredero*, bl. 52, Ick heb jouw soo *besuckt* onwetend' lief. Bl. 120, Het sel al *besuckt* veul beloopen. Bl. 148, soo *besuckt* tentigh en klaar isse. En zoo ook bl. 224, 246, 293, 382, 429, in welke plaatsen alle het een Bijw. is, en door *zeer geweldig*, *boven mate*, enz. kan worden vertaald. Ook als een Bijv. N-W. komt het bij *Bredero* voor, b. v. bl. 115, Dese *besuckte*, stee-katten schempen altijd met de Boeren, Bl. 558, wat rijeme dese *besuchte* (met de *h*) bekrenckte schavuijten. Bl. 572, soo neuswijs als die *besuckte* maloot is. - Zie wegens *siecheit*, d. i. *ziekte*, *Clignett*, *Bijdr.* bl. 301, Noot. *Wassenb. Idiot.* in *suchtig*. Ook in de O. F. W. *sieck*, ziek, en *syochte*, ziekte. Vergel. *van Swinderen*, *Landr. van W.* - bl. 121, Noot. *Jun. Sick.* Aegrotus. *Sigh*, gemere. *Teuton. Cramp*, een *Suyckte*. Verg. denzelven ook in V. *Crancken*. Uit al het vorenstaande nu de slotsom opmakende, zal niemand het vreemd dunken, wanneer wij zeggen, dat *Sjochte* of *Sjochtme*. - *Sjeacktme*, - ons *zucht*, *ziekte*, - met *zuchten*, gemere, uit een en dezelfde bron voortgekomen zijn. Vergel. *Weiland* in *ziek*.

SJOG, (ick) ik zie, I d. 2, 4, 27, 32, 61, 67, 68, enz. — *Sjogste*, ziet gij? I d. 49, 50, 52, 178. *Sjocht*, hij ziet, I d. 12, 50, 67, 68, 97, enz. — *Sjochtme*, ziet men, II d. 81. Doch om 't Rijm *Sjawcht*, hij ziet, I d. 51. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 167, Ik *sjog*. — ib. *Sjogt*. - 140, *Sjuogt*. - *Sjog*, en *Sjogh*, zie Gebied. Wijze onze Dichter, I d. 5, 37, 49, 199. *W. Gribb. Brill.* bl. 3, *Sjoegh*. - *Sjoe*, zag,

I d. 1, 35, 83, 92, 139, enz. *Sjoene*, zagen, I d. 135. II d. 64, 97. - *Sjoen*, *Sjoene*, gezien, Deelw. I d. 42, 157, 179, 191, enz. *'t Sjoene*, het gezigt, I d. 184. O. F. W. bl. 360, 366. *Maerl.* I, 38, 21, *Siene*: II. 424, 48, *Sienne*. - *Bijdr. van Wasſenb.* I, 140, *Sjoen*. 156, 467, *Sjoend*. - Zie *Sjean*, - *Seag*.

SJONGEN, zingen, I d. 2, 5, 8, 16, 56, 60, 73, 89, 95, enz. *Sjongjen*, idem, I d. 45, 194. II d. 86. *Sjonger*, een zinger, zanger, Voorr. II d. 104. - *Sjongſter*, zingſter, zangſter, II d. 53. - *Sjingſum*, zingbaar, dat gezongen kan worden, I d. 2. - Zamengeſt. *Sjong-bly*, tot zingen toe vrolijk, I d. 221. - *Sjong-ferſe*, een zangvers, I d. 88. II d. 47. - *Sjong-maester*, een zangmeester, I d. 99, 101, 107, 120, 140, enz. Verg. *Jun.* in *Sing*. *Teuton*. *Sengen*, *Singen*. - Zie *Songh*.

SIJCKER, SIJCKERE. zeker, zekere, I d. 52, 112, 188, 212, II d. 80, 82, 94, 116. — Compar. *Sijckerer*, II d. 92, 108. — *Sijcker*, bijw. I d. 3, 100, 106, 177, 178, 179. - *Sijckerlijck*, zekerlijk, Bijw. II d. 47, 58. - *Sijckerheyt*, zekerheid, II d. 75, 108. *Wasſenb. Bijdr.* I, 154, 158, *Sijker*. - ibid. bl. 156, 159, *Sijkerlijk*. *Junius*, *Siker*.

SIJCKEN, de zieken of ſieken, de adem, ademtogt, II d. 110. *W. Gribb. Brill.* bl. 73, liſſe to ſparljen, in gapje neye *ſijcken*. *Tankb. B. Zoon*, bl. 9, ſorbaast *efter de zijken*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 72, ſo yer az de *sijcken* er uwt wienne. - *Sijckjen*, adem halen, I d. 45. O Goads-frjuene! het ſil 't lijckje? o frjuene! *sijckje*. D. i. O Godsvriend! wat zal het gelijken? o vriend! het zal bij het hemelsch eeuwig lied zoo veel gelijken, als 't *ademhalen* naar 't *singen* gelijkt. Zoo meen ik, zal de zin dezer plaats zijn. Verg. *Wasſenb. Idiot.* in *Sieken*.

SIJDE, de zijde, kant, II d. 81. *W. Gribb. Brill.* bl. 27, oon hocker *ſijdde*.

SIJDE, (met een merkelijk langer uithaal dezer IJ) zijde, zij, bombijx, I d. 2, 4, 51, 52. *W. Gribb. Brill.* bl. 36, *yn ſijde* klaayd gean. - *Sijden*, zijden, van zij, bombycinus I d. 50.

SIJKJEN, (zonder C, ten einde de IJ hare juiste uitſpraak krijge) Voorr. I d. 66, 74, 98, 99, 108, 111, 120, 142, 171, 179, 180, enz. Voorl. Tijd, *Sijke*, zocht, II d. 98, 99. en *Socht*,

I d. 36, 41, 58, II d. 75. Deelw. *Sijke*, gezocht, I d. 198, (Zie *Aanteek.*) en II d. 90. Zie *Socht*. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 153, *Siekenſe*, zochten zij. Men vindt aldaar, niet alleen *Siekjen*, I, 160, 164; maar ook *Sietjen*, I, 146, bis. In de O. F. W. *Seka*, *Sekane*, zoeken; *Seeckt*, zoekt, *Seket*, hij zoekt en zij zoeken; *Socht*. A. S. *Secan*, Verg. *Junius*, *Seak*, *Beſeech*.

SIJLLEN, zeilen, varen, I d. 60, 77. II d. 64. *Sijljen*, I d. 208. II d. 85. Verl. Tijd, *Sylle*, zeilde, I d. 4, 41. Zie *Oer-sijllen*. — *Sijl-arck*, het zeiltuig, ſcheepstuig, zeilgereedſchap, zeilen, het loopend wand van een ſchip, de tuigagie, II d. 75. *Hooft*, *N. H.* bl. 598, gebruikt *zeilaadje*, voor *ſcheepvaart*: De *zeilaadje*, zoo oostwaarts als westwaarts, vrij hebben. Zie *Arck*.

SIJN, zijn, ſuus, ejus, I d. 2, 6, 7, enz. Genit. *Sijns*, van zijnen, zijne, zijn, I d. 150, 201. II d. 101. - *Sijnent-halve*, zijnenthalve, om zijnen wil, II d. 75. -· *Sijnent-wæge*, (fen) van zijnent-wege, ſuis verbis, ſuo nomine, II d. 57.

SIJPPJEN, langzaam afdruipen, lekken, druipen, zijpen, zijgen, I d. 175. *Tijdw. in Led. Uren*, bl. 221, waar in daauw en regen *sijpen*. *Bredero* bl. 667, 't bloed uijt de wonden *sijpt*. *Kamph.* heeft *neder-sijpen*, *Ps.* bl. 375. En *nederzijpt*, met edel-geurig zweet. In de O. F. W. vindt men bl. 360 het woord *Biſeppen*, dat de Uitgevers verklaren niet te kennen, doch mijns oordeels, zeer goed vertalen door *beſapt*, *bevochtigd*. Het grondwoord is, dunkt mij, *Sepen*, — *Sap* (*Sappe*) en *Sop* (*Soppe*) — *Seppen*, waarmede ons *Sijpjen* en in vorm en in beteekenis juist overeenkomt: want waar men in de O. F. W. de E vindt, gebruikt onze D. veeltijds de IJ, b. v. *Seka*, *Sijkjen*; *Reka*, *Rykjen*, enz. Van het Verl. *Sap* of *Seppe* komt ons *Sap*, en v. d. weder een nieuw W-W. *Sapen*, *Saapte*, *Geſaapt*, in het L. Fr *Sabbjen*, *Sabbe*, *Sabbe*. Zie ald. en op *Sap*. Van *Sop* of *Soppe*, komt *Soppen*, *Sopte*, *Geſopt*, in 't L-Fr. *Sobbjen*, *Sobbe*, *Sobbe*. Zie ald. Het voortd. W-W *Sepelen*, leken, druppen vindt men bij *Kiliaan*: *Sijpelen* bij *Jan Vos*, in *Klioos Kraam*, bl. 4. Het *zijpelen* der dikke wolken. Verg. den *Teuton.* in *Sijpen*, te vinden onder de woorden *druppen*, *oogen*, enz. *Kiliaan*, *Sijpen*, ſtillare, manere, ſluere; *Waſſenb.* *Idiot* in *Siegen* of *Sij*-

gen. En wegens het voortd. *Sijpelen*, *Weiland* in *Zijpelen.* Dat hiermede in verbindtenis ſtaan *Suigen* (bij *Hooft Zuijken*) en *Suipen*, is meer dan waarschijnlijk, wanneer men in aanmerking neemt, dat *Sijgen*, volgens *Wasſenb.*, hetzelfde beteekent, als *Sijpen*, en het woord *Suipen* in het L–Fr. is *Soepen* (bij G. J. *Suwpjen*) waarvan *Soepe*, karnemelk, en ons *Soep.* Vergel. *Wasſenb.* in *Suip.* Zie ook *Trien-Sijppjen*, het welk bedrijvend is, als mede *Trog-sijppjen.*

SYPPLE, uijen, ajuin, look, II d. 103. Vergel. *Wasſenb.* Idiot. in *Sipel.* *Teuton.* *Junc*, *Sijpel*, *Loick.* Zie *Loacke*, en *Jun.* in *Chiboll.*

SISTER, eene zuster, II d. 72. *Sustir*, II d. 4. *Jun.* *Sister.* — *Sist're*, zusters, van eene zuster, I d. 89. — *Sisterlinge*, een zusterling, zusters kind, I d. 68, 78.

SITTEN, zitten, I d. 9, 10, 11, 57, 94, enz. — Verled. Tijd. *Siet.* Zie ald. Deelw. *Sitten*, gezeten, I d. 153.

SIZZEN, zeggen, I d. 4, 5, 39, 65, 78, enz. Verled. Tijd, *Sey*, Deelw. *Seyd*, zie ald. Gebied. wijs: *Sizze*, zeg, zegt, I d. 9, 42, 43, 44, 139. II d. 114. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 165. *Siz*, (hij) hij zegge, I d. 44. In de *Bijdr. van Wasſenb.* vindt men *Sesſen*, I d. 152, 155, 156, 157, 161. En *Sisſen*, I, 140, 152, 153, 154, 156, 159. enz. *V. d. Veen*, bl. 441, *Met ſisje* is 't naet te dwaen. *Jun.* *Say.* — V. d. *Siz*, het zeggen, gezegde, I d 91. — *Sizlijck*, gezeggelijk, I d. 23. — *Siz-kunst*, redeneerkunde, II d. 104. *Siz-reden*, reden, oorzaak om te zeggen, II d. 64. Vergel. *Bilderdijk*, *Taal- en Dichtk. Verſch.* II, 144, die echter zeer ten onregte, *Tjoed* voor *Goed* opgeeft, terwijl het *kwaad* beteekent.

SLAEN, ſlaan, I d. 197, 198, 228, II d. 47, 104. De vervoeging is deze: *Ik ſlaen of ſlag*, *y ſlaene*, *of du ſlagſte*, *hij ſlacht*, I d. 112. Verl. Tijd *ſloeg*, Deelw. *ſleijn*, Zie ald. Zie ook *Slean.* *Bijdr. van Wasſenb.* I, 161, 162, 165, *Sleen*, *Sleene*; O. F. W. *Sloegh* en *Slee*, *Slayn.* V. h. *Slagh*, een slag, II d. 76. — *Slag-ſwird*, een slagzwaard, I d. 159. — *Slag*, ſoort, geſlacht, II d. 47.

SLACHTJEN, ſlachten, ſlaan; offeren, I d. 163. Slachten, dooden, *W. Gribb. Brill.* bl. 92. — Zamengeſt. *Slacht-bancke*, de ſlagt-bank, I d. 134. — *Slacht-moane*, ſlagtmaand,

II d. 43. — *Slacht-fchiep*, een flagtfchaap, een fchaap dat geflagt zal worden, II d. 77. Dit W-W. komt van 't vorige, *Slacht*.

SLACHTJEN, flachten, gelijken, gelijk zijn, I d. 131. *Maerl.* I, 460, 41, des menfcen leven *slacht* den ijfere talre tijt. II, 430, 14, dat fi den dorpere te vele *slachten*. II, 468, 41, Wi fullen *slachten na* die bien. *Marnix*, *R. B.* fol. 39, verfo, Sij (de Kerck) *slacht* de katten. fol. 41, En de *slacht* defe oude Vosfen. Bij *Bredero*, *Starter*, enz. komt het veelmalen voor. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 60, die Kinder felen haren Vader *Slachten*. — Van *Slag*, foort, geflacht.

SLAEF, een flaaf. — *Slaefsch*, flaafsch, I d. 139, 164. — *Slavernye*, flavernij, dienstbaarheid, I d. 62, 81.

SLEAN, flaan, I d. 162. Zameng. *For-slean*, zie ald. en *Slaen*. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 159. *Volfleggen*, volflagen, prorfus. Zie *Sleyn*.

SLEAT, een floot, graft, in Zeeland dulve. I d. 8, 94. *Almanak van* 1749, bl. 23, ien modd'rige fleat. *W. Gribb. Brill.* bl. 63, *flæt uwt flæt ijn*. O. F. W. *Slaet* &c. Het W-W. *Slatten*, en *Slatane*, flatten, flooten uitgraven, uitdiepen. Zie *Wasfenb. Idiot.* in V. — *Sleat-ig*, de flootskant, rand der graft, I d. 35. Meerv. *Sletten*, I d. 76. *Sleat* is eene *afsluiting*, en komt van het volgende *Sleat*.

SLEAT, floot, befloot, (Verled. Tijd v. *Sluwtten*, fluiten) II d. 74. O. F. W. *Sluta*, fluiten. Verl. Tijd *Slate*. *Gabb. Slaet* Idem, Deelw. *Sletten*. Zie ald.

SLEAU, sleeuw, loom, traag, I d. 9, 74, 198. Verg. *Junius* in *Slae*, *Slow*. *Teuton. Slee*. *Wasfenb. Idiot.* in *Sleeuw*. V. h. *Sleaukemoer*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 62. *Weiland* in *Slee*. V. h. *Sleauwig*, en bij zamentrekk. *Sluwg*.

SLET, een flet, oude vodde, dweil; een haveloos vrouwmensch, I d. 6. Verkleinw. *Sletke*, I d. 12. *Marnix R. B.* fol. 146, verfo, De H. Veronica, dat is *een oudt verfleten Sletken*. *Huijgens*, bl. 103, Menig *fletgien* ongehavent, menig onbefneden floor. *Cats* I d. 540, b, Nu ben ik maer een floor, een flons, een rechte *flet*. *Baardt*, bl. 132, *droncke-flette-* fchuylingen — *Slet-finck*, een ongehavende knaap. T. K. *Slaaf*, II d. 96. Een *dronken flet*, (van een man) *Cats*, I, 267, b. *Slet-vink*, (van een wijf) *Bredero*, bl. 770.

SLETTEN, gesloten, Deelw. van *Sluwtten*, I d. 35. II d. 95. Zie *Sluwtten*.

SLEYN, geslagen, Deelw. van *Slaen*, I d. 72, 188. Zamengetr. van *Slegen* of *Sleggen*. In Noordholland, Zeeland, enz. *Gesloegen*. V. h. In *Sleye* of *Slaey*, een houten hamer. Zie *Weiland* en *Wasfenb. Idiot.*

SLIEP, de slaap, I d. 31, 106, 115, 170, 182, 219. Verkl. *Sliepke*, I d. 8. — *Sliepen*, slapen, I d. 210. Doch *Sliepjen*, I d. 4, 8, II d. 95, 98, 109. — *Sliep-keamer*, slaapkamer, II d. 76. — *Slieps-not*, het slaapsnet, fig. een diepe slaap, I d. 123. *Junius*, *Sleep*. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 165, *Sliepen*. De Verl. Tijd vindt men in G. J. niet; maar men zegt thans op sommige plaatsen *Slepte*, elders *Sliepte*, terwijl het Deelw. *Sliepen*, wordt gelezen in *W. Gribb. Brill.* bl. 95, Soe uws Wobbel bije Joncker æck *sliepen* habbe; Doch elders *Slept*, *Sliept*.

SLIEREN, glijden, sleuren, slieren, slippen, glippen, I d. 156. Zie *Streamme-sluwp-sliere*. Het schijnt zamengetr. uit *Slibberen*, dat men vindt bij *Kamph. Ps.* 39, op dat hij nooijt onzeker glibber of uyt het spoor der deugden *slibber*. En bl. 47, op dat mijn voet niet *slibber* op uw paen. Zie *Sloeren*, *Sljuerokjen*.

SLIM, slim, erg, boos, kwaad. V. d. de Compar. *Slimmer*, erger, II d. 87, 88, 115. *Slim gespuys*, *Cats*, I, 188, b. *W. Gribb. Brill.* 62, so hiettet so *slim*, neat, non tam male erat tibi. Idem, bl. 73, *Slimme* en listige grepen. Idem, bl. 85, Ick wier de Joncker jitto al folle to *slim*. *T. B. Z.* bl. 18, voor *kwaad*, *ongeschikt*, *ongemanierd*, b. v. Dat lijket uis nen *slim* feint ta. *Jun.* in *Slime*. Verg. *Kiliaan* en *Weiland*. — *Bijdr. van Wasfenb.* *Slem*, I, 154, 155, *Slim*, 157.

SLINGER, een slinger, slingerdoek, slippe, misschien ook zelfs sluyer, I d. 50. Vergel. *Wasfenb. Bijdr.* II, 15, die echter daar, om te bewijzen, dat *Base*, een *lijst* of *slippe* is, *Kiliaan* niet had moeten aanhalen in *Baesken* en *Basinneken*; welk woord geen *kleedingstuk*, maar een *vriend*, *vriendtje*, *vriendinnetje*, beteekent, amiculus, a. *Baas* en *Basinne* wordt hier nog gebezigd, ten platten lande, om een *huisman* of *boer*, en eene *boerinne*, te beteekenen, bij *Kiliaan* Herus, a. — Zamengest. *Slinger-fjoerig-weer-licht*,

de geslingerde of nedergeworpen bliksem; de *bliksem*, eenvoudig, II d. 65. — *Slingerjen*, slingeren, — Verled. Tijd en Deelw. *Slingere*, II d. 75. *Slingre*, II d. 97. — De *Sluyer* wordt door *Cats* I, 227, a. onder de vrouwen-pracht opgeteld, Zie op *Sljuerckjen*.

SLIPPE, eene slip, de uitstekende hoek van een kleed, I d. 55.

SLIPPEN, slippen, sluipen, zie *Uwt-slippen. Hooft*, *Ged.* bl. 358, uw steven *slipt* de Vecht verbij. Bl. 401, Dat immer diep het riet magh in haer harte *Slippen*. Voor *losgaan*, Idem, bl. 371, Een knoop, die niet kan *slippen*. Zie *Sluwppen*.

SLJUECHT, slecht, opregt, eenvoudig, braaf, I d. 16, 17, 59, II d. 62. — *Slecht*, *gering*, I d. 3, 20, 61, 70, 98, 132, 150, II d. 98. — *Sljoecht*, *Sljoechter*, etc., II d. 10. — *Sljoeucht*, II d. 21. — *Maerl.* II, 219, 14, Die zee wart *Slicht*, werd effen, zonder baren. Vergel. *Clignett*, *Bydr.* bl. 128. Noot. — *Bijdr. van Wassenb.* I, 154, 164, *Slogt. W. Gribb. Brill.* bl. 75 ijn mijn *sljeuchte* ftæt blieuwe, d. i. *geringe.* — *Bredero* gebruikt het voor *opregt*, bl. 568, *slecht en recht en eenvoudig. V. d. Veen* bl. 45, Met *slechte munt*, d. i. ongangbare, die niet in gebruik is, of vervalscht. — *Sljuechts*, slechts, I d. 72, 106, 112, 228, enz. Vergel. *Weiland* in *Slecht. It Sljuecht*, het slecht, de effen weg, I d. 215. Zie *Wassenb. Idiot.* in *Slecht. Marnix R. B.* fol. 61, effen, *Slicht* en gelijk. Bekend is de spreuk of sijmbolum van onzen Dichter *Sljuecht* in *Rjuecht. Marnix R. B.* fol. 113, verso, *Slecht* in *recht* daer ut besloten. — o *Sljuecht-eyn*, o slecht-einde, ongelukkige uitkomst, I d. 197. — *Sljuecht-holligheyte*, slechthoofdigheid, zotheid, verstandeloosheid, II d. 86. Van *Sljuecht-holle*, slecht-hoofd. *Hooft*, *Ged.* 568, o *Slechthoofd*, dunkt u dat een brok om te vermuylen. — *Sljuechtigheyte*, opregtheid, onnozelheid, braafheid: *de oprjuechte sljuechtigheyt*, I d. 61. De âd', ruwn', rjuechte *sljuechtigheyt*, I d. 102. *Marnix*, fol. 20 *Slechtigheid*, domheid, botheid, onverstand: Daerom is het groote *slechtigheyt*. En in die beteekenis heeft het ook onze Dichter, II d. 107, In *gicke sljuechtigheyte*, onverstand, verstandeloosheid. — *Sljuechten*, (*it paed*) het pad effen maken, banen, I d. 148, 192. Het Deelw. *Sljuechte*, voor *beslecht*, *beslischt*, I d. 141. Verg. *Kiliaan* en

Teuton. in *Slichten.* Voor *Slechten*, *wegnemen*, *verijdelen*, *Hooft*, *Ged.* bl. 50, Haer ben ick quijt, en zie voort al mijn *toeleg slechten.*

SLJUERCKJEN, flooven, fleuren, glijden, afdalen, zakken, I d. 7, II d. 76. Vooral wordt het van het *water*, van een' *ftroom*, enz. gezegd, en beteekent, *vloeyen*, *vlieten*, *ftroomen*, Lat. labi, b. v. I d. 131, Him *sljuerckt*, forbij dy gappjend' wreade' oer-ftjealp. I d. 199, De fromme habbe him oonsjoen, ja ney him *sljuercke* az ftreamm'-wiets rin. II d. 89, Al fwietjes *sljuerckjende* meye ftreamme dol-drieuwe. V. d. *sljuerck-feft*, zachtvlietend, I d. 156. — *sljuerckwiet*, een vlietend water, I d. 110, d. i. dat een fteenrots in een waterwel en vlietend nat verandere. Voor *vladdiren* en *over 't water heen vliegen*, zoo dat men er telkens weder in afdaalt, I d. 57, Eijn in gies ijn 't wetter *sljuerckt*, Zie *Sluwp-sljuerckjen.* Dit W-W. is een verklein-woord van *sloeren*, anders ook *sleuren* en is verwant aan *slieren.* Gelijk nu van *slibberen*, of *slidderen*, in de beteekenis van *glijden* komt *slieren*, zoo komt van *slobberen*, aanverwant van *slodderen*, *sloeren*, of *sleuren*, en ons *sljuerckjen.* Vergel. slecht *Kiliaan* op die woorden. — *Slibberen*, dat wij, in *slieren*, uit *Kamph.* aanhaalden, leest men ook bij *Hooft*, in de beteekenis van *glijden*, *uitglijaen*, labi, b. v. *Ged.* bl. 311, Maer volgt den rechten weg, hoewel hij *slibbert* dik. *Slibberen* in later. fig. Dezelfde, ibid bl. 174. *slodderen*, (*Kil.* flaccefcere, fluere) *Hooft*, *Ged.* bl. 306, Hunn prael weegt over van *slodderende* dartelhêen. — *Sloeren* vindt men veelmalen bij de Tijdgenooten van G. J. Indien 't alfoo voort *sloerde*, *Hooft*, *N. H.* bl. 41; fiende dit alles foo heenen *sloeren*. bl. 46. Heene zien *sloeren*, bl. 141. Deeze wanorde *sloerende*, Bl. 625. Gerechtig' aenslag *sloert*, d. i. gaat langzaam voort, vertraagt. Ook deze beteekenis is in Friesl. zeer bekend. — *Sloeren laten*, (onze Dichter I d. bl. 7.) *Hooft*, *N. H.* bl. 371. *Bredero*, bl. 731. — *Sluyeren*, om fijne ooren *sluyeren*, d. i. *slingeren*, *laten rondgaan*, *rondslingeren*, *Broer Corn. Serm.* II, 476, behoort zonder twijffel ook hiertoe; van hier *Sluyer*, rica, velum, dat onze Dichter fchijnt te noemen *slinger.* Zie *Slieren*, *sloeren.* *Junius* in *Slide*, *Slidder*: waar uit men terftond opmerkt,

dat het Friesche *Slijde*, in *Holl.* verzacht en ingekort tot *slede*, *slee*, herkomstig is.

SLOBBJEN, slooven, slaven, zwaren arbeid verrigten, I d. 227. II d. 85, 86, 90, 92. — *Slob*, gesloof, gedraaf, moeite, I d. 182. — Dit woord is 't zelfde met *Slobben*, bij *Hooft*, *N. H.* bl. 543, door dik, door dun te *Slobben*, d. i. gelijk het kort daar na verklaard wordt, *door modder en water heen plassen*. *Idem*, bl. 216, door slijk, door *slob*. *Anna Roemers* aan *J. Cats*, Is 't niet belachens waert dat de arme mensch soo wroet, en *slobt*, en *sloost* en sweetl, om onnut overvloed? *Overslobben* gebruikt *Hooft*. *Ged.* b., 173, Met leven reukeloos, en *overslobt* van schand. Zoo het niet, met verwisseling der *b* in *v*, hetzelfde woord is, schijnt het echter naauw verbonden met *slooven*, dat voor *zwaren arbeid verrigten*, zeer gebruikelijk is. *Hooft*, *Ged.* bl. 202, En wat ik loop of jaegh, mijn *slooven* heeft geen end. *Bredero*, bl. 192, Mijn vader, arme man, *slooft* in zijn visscherijen. *Idem* bl. 196, *slooven* of wanhopen doen. — Ja zelfs met *slaven*, b. v. *Kamph. Ps.* 117, Hij *slaaft*, hij draaft, hij zweet, hij wint en werft. — Wat hier ook van zij, *Slabben* en *Slobben*, beide klanknab, woorden, hebben in derzelver hoofdbeteekenis het denkbeeld van *met water*, *vocht* of *nat om te gaan*, en gevolgelijk in 't *water of dras*, *plassen*, *polschen*, *hetzelve doorwaden*, V. b. *met hetzelve andere dingen bespatten*, *bemorsen*: eindelijk, (de overdr. genomen van den boerenstand ten platten lande, die door dun en dik zwalken moeten. *G. J.* I d. bl. 64.) *moeijelijken en zwaren arbeid doen*. Verg. *Weiland* in *Slab*, *Slabben*, *Slabberen*, *Slob*, *Slobben*, *Slobberen*. Wat *Slooe*, *Slooven*, bij *Kiliaan* aangaat, die woorden zijn ontleend van *Sleuf*, *Sleuve*, iets, dat men ergens, voorschrijft om het te bedekken, of wegschuift, om het te ontdekken; en schijnen met *Slooven*, zwaren arbeid doen, niets gemeen te hebben: ja behoorden met eene O geschreven te worden.

SLOCKEN, slokken, doorzwelgen. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 164, *Sloeken*: gulsige *opsloekende* beelgen. *Baardt*, *D.* bl. 53, Kameelen door te *slucken*. Verbonden met *Slikken*. V. d. bij onzen Dichter *in sloek-ijn*, een verzwelger, een inslokker, I d. 97.

SLOEG, sloeg, Verl. Tijd van *Slaen*, I d. 56, 203, 204. Zie *Slaen*.
SLOFFJEN, slof zijn, achteloos zijn, nalaten, veronachtzamen, verwaarloozen, II d. 53. *Hooft*. *sloffen of slepen*, *Ged.* bl. 87; Ibid. bl. 359, *Sloft* men 's morgens haer te plukken. *Versloffen*, Idem *N. H.* bl. 306, *Versloften* het sterken hunner vesten. Van daar *Slof* en *laf*, *Kamph. S. R.* bl. 72. *Slof* voor *Slofheid*, *Hooft*, *N. H.* bl. 49, Alle hoop van *Slof*, oft slappingh benemen. *Idem*, *Ged.* bl. 186, ons mogen zij het danken, dat reukeloosheid, *slof*, en ontrouw bij hen banken. — *Sloffig*, *Kamph. S. R.* bl. 137, In God-plicht nooijt *sloffig* zijn. — *Sloffigheyt*, *Cats*, I, 49. b. Zie verder *Bruining*, Sijnon. I, 83, 84, *Weiland*, *Sijnon.* I 84.
SLOM, een sluim, eene sluimering; slaap, I d. 144. — *Slomm're eag-pinck*, het sluimerige pinkoogen, I d. 179. — *Slomjen*, sluimen, sluimeren, I d. 182. II d. 55. — *Sluim*, *Kamph.* *Ps.* 224, Het hooft ten *Sluijm* laat hangen. *Sluijmen*, *Idem*, *Ps.* 26, o God! wanneer uw straf *sluijmt*. Bl. 335, om looslijk mij te brengen aan het *sluijmen*. — *Versluijmen*, *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 23, die 't leven en haer goed *versluijmen*. *Slommeren*, *Kloos kraam*, bl. 14, wiens oogwit nimmer *slommert*. — *Sluimer-slapen*, *Heemskerk*, *B. A.* bl. 135. — *Sluijmer-oogen*, *Kamph. S. R.* bl. 34, 191. — *Sluimerlog*, d. i. traag door sluimering, *Hooft*, *Ged.* bl. 255. — *Sluijmerige stilte*, *Hooft*, *Ged.* bl. 395. — Ter *Sluimer-valliger* uur, *Kamph.* *Ps.* 334. Blijft eeuwig onbestreden van *sluijmer-valligheden*, Dezelfde bl. 351. Verg. *Junius* in *Slumber*.
SLORVJEN, slurpen, slorpen. Zie *Yn-slorvjen*. Vergel. *Weiland* in *Slorpen*.
SLOP, slap, I d. 227. *W. Gribb. Brill.* bl. 56, It kæl is so *slop* oppe schoucken. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 165, *Verslapje*.
SLOT, een slot, kasteel, burg, I d. 72, 112, 122, 157, 164, 165, 170, 201.
SLOT, een slot, sluiting, sera, I d. 98, 200. *Slotelen* voor *Sleutels*, *Maerl.* I, 332, 20. 'T Besluit had *Slot*, *Kamph.* *Ps.* 201. En *sloot* het *slot* in *'t slot*, *Bredero*, bl 203.
SLUWG, vadzig, loom, traag, slaperig, I d. 56, 74, 121. Vergel. *Wasfenb.* *Idiot.* in *Sloeg*. — Het schijnt herkomstig te zijn van *Sleauw*. Zie *Sleauw*. Vergel. *Junius* in

Slow. *Kiliaan*, *Sloef*, lentus, piger. — *Sluwgheijt*, loomheid, vadzigheid, T. K. lafhartigheid, II d. 116. — *Sluwgjen*, lui, loom, traag zijn, lunjeren, I d. 9. *Kiliaan Luyaerden*, dare se pigritiae. Vergel. *Junius*, in *Sluggard*, V. h. misschien *Slokkert*, *Slokker*. — Ja *Slak*, *Slek*. Idem *Junius*, in *Sluggigh*.

SLUWPPEN, sluipen, bedektelijk indringen, of wegsluipen, I d. 145. Zie *Schuwl-sluwpjende*. — *To sluwp*, ter sluip, II d. 102. *Bredero*, bl. 14, Siet hoe dat ick *ter sluijp* de straat met kruycen strengel. Dit is bij de *Friezen* ook *sluwpen*; dat men zelfs bij *Maerl.* vindt, b. v. I, 106, 17, En vloe in een husekyn *slupen*. Doch Bl. 171, 46. Die ypocriten, die *slupen* in hoeke, zeiden; is het de 3e persoon van 't meerv. des Tegenwoordigen tijds van *sluipen*. Zamengest. *Sluwp-lægen*, heimelijke lagen, II d. 103. — *sluwp-sljuerckjen*. — ter sluip nederdalen, nederwaerts vloeijen (van de wateren der zee) I d. 206. Verl. Tijd *Sluwp-sljuercke*. — *Sluwp-suwne*, heimelijke, bedekte zonde, I d. 130. Verg. *Junius* in *Slipp*. Trouwens *Slippen*, is hetzelfde met *Slupen*, *Sluipen*, *Sluwppen*. Zie *Slippen*, — *wt-slippen*.

SLUWTTEN, sluiten, toedoen, toesluiten, I d. 25, 49, 162, 200, 222. II d. 99. *Zich sluiten*, gesloten zijn, (van den mond) I d. 216. — *Besluiten*, decernere, I d. 41. Verl. Tijd *Sleat*, zie ald. Deelw. *Sletten*, zie ald. *Bijdr. van Wassenb.* I, 140, *Sluiten*, gesloten. *Maerl. Sluten*, I, 160, 21. — *Sluiten*, gebruikt *Kamph. S. R.* bl. 97, voor *Besluiten*: zoo mag en moet men *sluyten*. — Voor *passen*, *zamenhangen*, Idem *Ps.* bl. 22, Al wat Hy keurt, is recht en *sluijt*. Deze beteekenis is zeer gemeenzaam in *Friesland*.

SLUWZE, eene sluis, I d. 73. Meerv. *Sluwzen*, T. K. watervallen, II d. 97. Verg. *Junius* in *Sluse*.

SLIJNEN, slinden. verslinden. Zie *For-slijnen*. In de beteekenis van *Snoepen* vindt men het dikmaals: als mede *Slijnsck*. Zie *Wassenb. Idiot.* in *Y*. — *Kamph. S. R.* bl. 125, Het tijdelijke *slindt* de Tijd. *Ps.* bl. 144, Het *slindend'* wild. Bl. 225, dat geven zij (helaas!) het roofgediert te *slinden*. — *Bredero*, 641, Die *slindt* des menschen vleysch. *Slindsch*, *Kamph. Ps.* bl. 125, van *Slindsche* wolv' en schalke vossen. Bl. 226, *Slindsche* moorders van Jacobs Stam.

SLUPPJEN, slepen, trekken, sleuren, I d. 43, 53, 68, 169,

170. II d. 86, 95. Men vindt dit woord zeer fraaij, I d. 145, van 't *Pest-fjoer*, Dat *slijppjend' sluwpt* ijnn' tjuester, d. i. dat al *slepende*, en dus *allengs voortkruipende*, in de duisternis *aansluipt*. — *Slijppe-folgjers*, sleep-volgers, het gevolg van eenen Vorst, pedisequi, T. K. sleep van dienaars, II d. 95. *Hooft*, *Ged.* bl. 306, noemt dit *Sleep*. Aanzienlijk is mijn *sleep*, in deftigheijt van pracht: maar telbaer – geen gespuijs, en hoop van boevejacht. Zie *Weiland* in *Sleep*.

SLIJPPJEN, slijpen, acuere, I d. 73. *Slijppene*, geslepene, Deelw. I d. 158. — Doch dit woord is hetzelfde met het vorige: wanneer men toch iets *slijpt* en *wat* wat doet men dan anders, dan hetzelve *heen en weder te trekken*, al *slepende* over het *slijpbord*, of den *slijpsteen*, te bewegen?

SLIJTTEN, slijten, verslijten, I d. 190, van den tijd. Zie *For-slijttjen*. A. S. *Slitan*. Verg. *Junius* in *Slit* en *Selife*. — *Hooft*, *Ged.* bl. 73, Beknelken en beknêen, vernielen, *Slijten*, sloopen. Een weinig hooger: de honger *Slijtevlees*, d. i. die 't vleesch verteert. Hier zegt men nog: *Een schip slijtten*, het schip *te sleten*, d. i. afbieken, afgebroken, *sloopen*. *gesloopt*. Voor *verslijtten*. *Hooft*, *Ged.* bl. 74, uw *sleete* schoen mijn voet niet passen. Het *hair slijtten*. *Maerl.* III, 112, 26, En *sleet* mede sijns selfs *haer*, dat is rukte het uit, vellebat. *Idem*, II, 225, 158, *Gesletens haers* latende trane. — Voor *vernielen*, *verslinden*, *Idem*, II, 297, 10, Als oft sine *sliten* sonde dare. — Voor *Slijpen*, *polijsten*. *Idem*, I, 460, 42, Als men ('t ijsere) claer maect en slijt. — Nog vindt men eene aardige spreekwijze in *Friesl.* *immen slijtte wolle*, d. i. *wenschen dat iemand heenga*, *iemand wel missen willen*. *Tankb. B. Z.* bl. 20, Dou schijnste him al wer *slijte ta wollen*. NB. Deze laatste vier woorden, om dat er eene IJ en geene Y in is, behoorden geplaatst te zijn achter het woord *Slieren*. De goedgunstige lezer denke dezelve daar.

SMAED, smaad, hoon, I d. 94, 97, 166. — *Smaede*, I, 166. *Smaedjen* smaden, versmaden, honen, I d. 14, 79, 220. Het voortd. W-W. is *Smadelen*, in 't *Friesch* *Smealen*, of *smeelen*. Vergel. *Weiland*, in *Smalen*. *Junius* in *Small*. — Zamengest. *Smaed-heftig*, smadelijk, II d. 67. — *Smaed-huijnjen*, smadelijk honen. II d. 93. — *Smaed-wirdden*, smaadwoorden, I d. 104, Genit *Smaed-wirddens*.

SMACHTGJEN, ſmachten, versmachten; smachtend verlangen, I d. 120.

SMECKET, smaakt, I d. 131, II d. 59. Deelw. *Smecke*, ge-gesmaakt, II d. 107. Zoo ook de Verled. Tijd. Zie *Smeyt-ſen*. Tegenw. zegt men ook *Smakket*, *Smakke*.

SMELTJEN, ſmelten, I d. 102. Zie *Smoltjen*. Verg. *Junius* in *Melt*, *Melten*, *Smartle*, *Smelt*. *Waatze Gribb.* bl. 41, *Smolten*, geſmolten.

SMERREN, ſmeren; zalven, I d. 66. Deelw. *Smerde*, de gezalfde, I d. 121. *Junius* in *Smeare*. — *Maerl.* II, 239, 48, *Smerde*, ſmeerde, zalfde. Tegenw. zegt men ook *Smarren*. *W. Gribb. Brill.* bl. 16, oft meij ſpeck *ſmard* wier. Bl. 28, de ſchoegh hette *Smarre*. — *Smarre* voor ſmullen, braſſen, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 3.

SMERT, SMERTE, ſmart, verdriet, kommer, kwelling, enz. I d. 2, 7, 21, 39, 40, 41, 43, 67, 97, 105, 111, 123, 132, 149, 151, enz. Meerv. *Smerten*, I d. 41, 42, 197. — *Smerten*, *'t ſmert*, het ſmart, veroorzaakt ſmart, I d. 14. II d. 88. *Smertte*, mij sjochtme æf ſeer, I d. 203. — *Smertigheyt*, ſmartelijkheid, I d. 117, 166. Zamengeſt. *Smert-fielende*, ſmartelijk, II d. 64. — *Smert-flamme*, de ſmartelijke liefdevlam, II d. 66. — *Smert-leaz*, ſmarteloos, zonder ſmart, II d. 112. — *Smert-quolnende*, pijnlijk, ſmartelijk, II d. 86.

SMEYEN, ſmeden; fig. winnen, verzamelen, I d. 65. *Smeden*, *Maerl.* II, 449, 16. Men vinde *Smet*, die 't *ſmeden* conde. Zie *Smid*.

SMEIJTSEN, ſmaken, proeven, I d. 2, 169. 199. II d. 59, 71. — *Smeijtsjen*, I d. 219, 221. II d. 64. — *Smeyts*, de ſmaak, I d. 73. II d. 88. Verl. Tijd en Deelw. *ſmecke*, Zie ald. *Marnix*, *R. B.* fol. 136. verſo, *Smaecktede*. Voor *smeyts* leest men *de ſmaak*, *Bijdr. van Waſſenb.* I, 163, en dit is op vele plaatſen reeds in gebruik. *Kiliaan*, *Smetſen*, *Smetſchen*, epulari, commiſſari, ligurie. *Bredero*, bl. 20, En *Slinden* als 't gewormte, die een koude romp *ſmetſen*. En zoo ook bl. 295, 485, 693, b. — Dat de T S en K. wiſſelletters zijn, is overbekend, en dikmaals gezegd. *Jun.* in *Smack*.

SMID, een ſmid, I d. 14; — *Smitte-fjoer*, ſmids-vuur, I d. 14. — *Maerl.* II, 115, 51, Een *ſmeets* ſone nu geſciet; want Joſeph, die ſijn vader hiet, was een *Smet* van houtinen werke. Alwaar het voor *timmerman* ſtaat. Zie Noot; en

Kiliaan, *Weiland*. *Jun.* in *Smith*, *Smidy*. *Hoeufft*, O-F. Spreekw. bl. 215 en Regist. Van *Smijtten*, slaan.

SMIAEOUNT, een Smient, II d. 21. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *Smient*.

SMIET, smeet, wierp, I d. 187, 188. Verled. Tijd van *Smijtten*. Zie ald.

SMIJTTEN, werpen, gooijen, smijtten, I d. 79. Deelw. *Smijtten*, *Smijttene*, II d. 67. 72. 76. 78, 80, 88, 93. Ook in de *Bijdr. van Wassenb.* I, 146, In d' *oogen*. (*oven*) *smijtten* woard. — *Smeten geven*, *M. Stoke*, IX, 814, d. i. zware slagen toebragten. Zie Noot. De Ouden namelijk gebruikten dit woord voor *slaan*, *vechten*. Zoo vindt men het bij *Cats*, *Hooft*, enz. ook.

SMOAR, smeer, II d. 110. — *Smoor-fet*. smeervet, d. i. zeer vet, I d. 179. — *Smoar-gled*, smeer-glad, zoo glad als smeer, I d. 101.

SMOARJEN, smoren, verstikken; tegengaan, beletten, II d. 69, 70. — Onzijd. smoren, stikken, vergaan, I d. 54, 180, II d. 50. *IJnne suwne smoarje*, I d. 54. *V. d. Veen*, bl. 195, *smoren in de zonde*. *Jun. Smore.*

SMOECKJEN, smook of rook van zich geven, I d. 58. *Junius Smoke*.

SMOL, SMOLLE, smal, smalle, I d. 93, 212, II d. 89. Bij de Ouden *klein*, *gering*, *M. Stoke*, I, 568, Een Goedshuus van steine al, dat van koste niet was *Smal*. V, 1174, *groet* en *smal*. *Maerl.* II, 454, 33, Beesten vele laten hem genoeghen op *smæle* weyde. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 558, Noot. Tegenw. zegt men ook *Smel*, *Smelle*.

SMOLTJEN, smelten, liquescere, II d. 62. Zie *Smeltjen*, dat thans zeer in gebruik is. Verl. Tijd *Smolt*, Deelw. *Smolten*. *Maerl.* gebruikt het act. I, 99, 29, En brac en *smalt*, dat calf van goude. *Smol* in *Smoltjen* staan in verbindtenis met elkander.

SMÔRIG, smeerig, morsig, vuil, I d. 12. In de *Boerk.* bl. 29, leest men *Smorig linnen*, en dat is de Tegenw. uitspraak op vele plaatsen. Verg. *Wassenb. Idiot.* in *smeerig*, waar geleerd wordt dat het afkomt van *Smoar*, smeer. Een *smerig ambacht* voor een *vet*, *voordeelig*, *ambt*, *Bredero*, 366. Men zou evenwel ook kunnen zeggen, dat *Smorrig* bij zamentrekking, kwam van *Smodderig*. *Jun.* in *Smotred*.

Besmuyeren, gebruikt *Hooft*, *N. H.* bl. 72. Verg. wat wij in *bemodderjen*, gezegd hebben. In Friesl. kent men ook *Smoesterjen*, *besmoesterjen*, dat het *Nederl. besmuisteren* is. In beteekenis komen deze althans zeer goed overeen. — *Forsmorgjen*, leest men in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 53.

SNAER, eene snaar, (van een speeltuig) I d. 95, 176. *Jun.* in *Rope* en *Snare.*

SNAPPJEN, snappen, babbelen, klappen, I d. 53. — *Snaepsnobbjen*, steelswijze kussen, I d. 54. — Het is een klanknabootf. woord, en de oorsprong zit in *Sna-en*, waarvan *Snab-en*, *Snabben*; — *Sna-p-en*, *Snappen*; — *Sna-v-en*, *Snaauwen*: waarbij men nog zou kunnen voegen, *Snuffelen*, *Snaffeljen*, van een paard, dat op den toom bijt. Verg. *Junius*, in *Snaffle*, *Snapp.* *Kiliaan* in *Snabbe*, *snabben*, *Snappen*, *Snavel*, *Snauwen*, enz. Voor *opeten* vindt men *op-snappen*, in *W. Gribb. Brill.* bl. 92. Bij *Cats*, I, 133, b. Klap, die dees of geen *uyt-snabbelt*, voor uitflaat, voortbrengt, uitbabbelt.

SNAUWJEN, snaauwen. Zie *To-snauwjen.* — V. h. *Snauw.* *V. d. Veen*, bl. 326, noch *hau*, noch *snauw.* *Marnix*, *R. B.* fol. 163, verso, met een *snau* na de kele, en swelgt het op sonder knouwen. Zie het vorige woord. Verg. *Cügnett*, *Bijdr.* bl. 41, Noot.

SNEY, sneed, I d. 187, Verl. Tijd van *Snyen*, snijden.

SNEYN, zondag, I d. 12. *Sneyns*, des zondags, I d. 6, 61. Meerv. *Sneyn-n*, I d. 51. — wegens het doorbrengen van den zondag met spel en dans klaagt onze Dichter I d. 12. Ook dat deden anderen, b. v. *Baardt*, *D.* bl 262. Men brengt de *sondach* van de week, met troeven toe, off met roem-fleeck, enz. Verg. *Hoeufft*, l. l. bl. 226. *Wassenb.* *Bijdr.* II, bl. 25, 57 en 58. *De sneyns ijr moarn*, *Gabb. Verh.* bl. 278.

SNELLJEN, snellen, snel voort gaan, I d. 135. Zie *Ontsnelljen.* Verg. *Weiland*, Sijnon. I, 56.

SNICKE. Zie *Amme-snicke.*

SNIE, snee, sneeuw, I d. 14, 157, 162, II d. 66, 97. — *Sniebergen*, sneeuw-bergen, II d. 96. — *Snie-wijt*, sneeuw-wit, I d. 17. — De Ouden zeiden *Snee*, *M. Stoke*, IX, 988. *Maerl.* I, 328. 38. *Bredero*, b.. 162, 168. *Starter*, *F. L.* bl. 95, b. *Kamph. S. R.* bl. 370, 405, enz. *Wassenb. Idiot.* in

Sny en *Snee*. *Jun. Snow*. — *Snee*, *Sneeuw* als *zee*, *zeeuw*.

SNJOEN, zaturdag, I, 64. *Snjoens*, des zaturdags, I d. 1. Zie de Schrijvers aangehaald bij *Sneyn*. — *Alman*. van 1749, bl. 42, *Snjon*. — *Maerl*. II, 68, 42, *zonnacht*. — In *Friesl*. kent men ook *Saterdei*. Eng. *Saturday*. *Gabb. Snyonde*, bl. 48, *Sneaun*, bl. 67. *Snean*. 69.

SNIRCKJEN, ſnorken, ſtertere, I d. 31. Zie *Snorckjen*. Vergel. *Weiland Snerken*, *Snirſen*, *Snorken*. *Bruining*, Sijnon. II, 85. — *Snerken* voor *braden*, branden. *Hooft*, *N. H*. 394, deed men de gloeyende koolen in de verſche wonde *Snerken*. *Idem Ged*. 304. *Snerken* in 's harten *gloed*.

SNERTTEN, ſnuiten (den neus) fig. treffen, ſtraffen, I d. 193. De metaphora ſchijnt ontleend te zijn van ouders en kinders. — Het is bekend, dat kinderen doorgaans zeer ſnotterig zijn, en menigmaal van de ouders bevel krijgen om den neus te snuiten; doch dit zelven niet doende, door de onderen, of een derzelven, geſnoten worden. Dit gaat natuurlijk uit den aard der zake, gevoelig toe: en van daar *Knellen*, *een gevoelige neep geven*, enz. — Voor *bedriegen*, *de beurs ligten* is 't overal nog bekend; ook het Lat. *emungere*, beteekent dit ſoms. Tegenw. zegt men meestal *Snuwtten* of *Snutten*. — De R in *Snirtten* is bij mij verdacht. Althans *Junius* heeft *Snite the noſe*, waar van, met verdubbeling *dert*, in 't Friesch *Snitten*.

SNOAD, ſnood, ſlecht, ondeugend, boos, I d. 102. Comp. *Snoder*, Superl. *Snoadst*. *Bilderd*. T. en D. Verſch. III, 171, *Snode*, is ſlecht, gering. Vergel. *Kiliaan*, *Snoode*, vilis, malus, improbus, turpis, contemtus. *Bilderdijk* gebruikt te regt de enkele *O*, want dat men het bij ouds ook met *EU* heeft geſchreven, bewijst *Snuedel*, voor booswigt, door *Maerl*. gebruikt II, 240, 65. Als mede *Verſnodelen*, Ibid. II, 287, 30. *Verſnodelt*, onnutte en out. Verg. *Weiland*, die te regt aanmerkt, dat de Friezen *Snood*, voor *ſchrander*, *verſtandig*, nog heden gebruiken. Verg. *Waſsenb. Idiot*.

SNOBBJEN, eigenl. *Snoepen*, ter ſmuik iets lekkers koopen en eten, v. d. heimelijk iets doen. Vooral vindt men het van minnehandel, in een goeden en kwaden zin: *Kuſsen*, *zoe-*

nen, II d. 61. Zie in *Snappjen* — *Snaep-snobbjen.* — *Snobbelen*, het voortd. W-W. leest men bij *V. d. Veen*, bl. 234, gij laeckt het (minnen) met de mond, maar prijst het in de grond, voor goet, en denkt hoe soet het *Snobb'len* wesen moet. — *Bredero*, 748, Ick wouwer flusjes wat *Snobbelen*, wat *soenen*, wat *Jabben.* Bl. 800, Hoe sou ick *snobbelen*, hoe sou ick woelen. — *Snobbelig*, *Idem*, bl. 760. *Boer.* Waerachtig Giertje, gij bint soo *Snobbelighen* waerdin, *Giertje.* O dat mach ick lijen, seij de meijt, dat gij mij *soent* daer ik bij bin. — Van daar het vleiwoord *Snobbeltje*, Idem, bl. 369, gaet heen mijn Engeltje, mijn *Snobbeltje!* — Wegens *Snoepen*, *Snoeper*, *Snol*, enz. Zie *Weiland* en anderen. *Hooft. Ged.* 185, Jupijn, berucht met soo veel *Snoeperyen.* Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Snobben.* — *Snobbjen*, *Snobbeljen*, *Snollen*, *Snol.* Uit *Snollen gaen*, *Bredero*, bl. 794. *Snol* vindt men er zeer dikmaals, en *Snolletje*, bl. 598.

SNOEYEN. Zie *Uwt-snoeyen.*

SNOLCKJEN, zie *Op-snolckjen.* In *Friesl.* is nog bekend en gebruikelijk *Snokker* en *Snokkel*, (het welk in Holland is *Snogger* en *Snugger*,) in de beteekenis van *zindelijk*, *net*, *rein*, *frisch*, *levendig*, *wakker.* Van *Snokkel* komt *Snokkelen*, d. i. *zindelijk*, *rein*, *net maken*, *versieren*, *opsieren.* Trek het zamen, en gij bekomt ons woord *Snolckjen*, om 't gemak der uitspraak, voor *Snokljen.*

SNORCKJEN, snorken, pogchen, hoog opgeven, I d. 110. V. d. *Snorckig*, pogchend, I d. 30. *Jun.*, *Snore*, *Snort.* Zie *Snirckjen*, verbonden met *Snarren*, *Snorren*, gelijk *Sljuerckjen* met *Sleuren*, *Sloeren.* *Baardt* beschrijft een' *Snorker* omslagtig, *Deugdensp.* bl. 149, volgg.

SNORREPIJPERYE, voorraad van allerlei dingen; meest al kleinigheden, wisjewasjes, wij zouden zeggen *een prullekraam*, I d. 68. *Bredero*, bl. 294, En halen het hemt, daerse in korsfent is, met haar luyeren, met haar viercaute pille-gelt, met haer deken, slab en klet, met de loyermanct, en al de *Snorrepijpen*, diese houwen het. *V. d. Veen*, bl. 355, 't gespel dat luijt te grof, sij haddet liever fijn. Bij dese melodij so quam hem wel te staade, een vreesselijck banket van *snorrepijpery*, dat sond hij haer, daarbij veel app'len van Granade. — De metaphora schijnt ontleend van een *snorrende* of *brommende* fluit, lier, of eenig ander slecht gestemd speeltuig.

SNUWEN, (lees of er ſtond *ſnouwen*) ſnuiven, lucht uitblazen, figuurl. *Snoevan*, altos gerere ſpiritus, I d. 209, 225. Zie *Stoam-ſnuwen*. — Eigenl. geſchiedt dit met blazen door den neus. *Weiland*, *Sijnon*. I, 90. Van een' ſtorm, *Hooft*, *Ged.* bl. 178, geen ſtorm zoo ſtijf en *Snuijft*. Voor *Snoeven*, Idem, ib. bl. 114, Toen vermetel *ſnefte* aerds onbeſuijst gebroedt. — *Snuwer* en ſnoever, vermetele trotsaard. I d. 158. *Starter*, *Fr. L.* bl. 175, veel *ſnuijvers*, die 't geweer doen binden op de zy, die ſuijpen dagh en nacht, en houwen, ſteken, kerven, enz.

SNYEN, ſnyden, I d. 61, 200; verdelgen, verwoesten, vernietigen. Zie *Æſ-ſnyen*, *Trog-ſnyen*, *Bredero*, bl. 32, een ſcherp-*ſnyend* ſwaert. Ook zonder D. *Jun.* *Snide*, Een *Snider*, is bij *Maerl.* II, 288, 69, een *Maayer*. Hier zegt men ook het *koorn ſnyden*, voor *maaijen*, om dat men het inderdaad *afſnijdt*. O. F. W. *Snya*, *Snei*. *Snide*, ſnede.

SNYEN, ſneeuwen, ningere, I d. 70, *Roſen ſnye*, fig. voor *opleveren*, *voortbrengen*. - *Teuton.* *Snijhen*. - Van *Sny* (hetzelfde met *Snee*, *Waſenb.* *Idiot.* in V.) ſneeuw. Zie *Snie*.

SO, zoo als, indien, enz. (Zie *Weiland*) I d. 1, 2, 3, 4, 5. Meermalen is het een Enpletivum, of invullingswoordje, zonder wezenlijke beteekenis. - *So's*, voor *zoo als*, of liever voor *So as*, I d. 196. Zamengeſt. *So dienig*, zoodanig, zulk, II d. 43, 63, 74, 76, 109, 112. - *Waſenb.* *Bijdr.* I, 165, *Soken danigen*. Eigenl. is het *So gedaen*, gelijk men bij de Ouden vindt. *M. Stoke*, VII, 587, want hi den vader *ſo ghedaen kende*. Verg. *Huijdecoper*, ald. Dit is ook, zonder het augment, uitgedrukt door *ſo daen*. *Tueton.* *Alſulcken*, *ſodaen*. *Hooft*, *N. H.* bl. 525, Tot zoodaan een onderhoudt van Godsdienst en gehoorzaamheit. *V. d. Veen*, bl. 100, Men vindt oock mennichte *ſoodanen* aard van luyden. Bl. 113, of dat Moſis net ſijn wetten een *ſoodane* raeden wou. O. F. W. *Sodeen*, *ſodeenre*.

SÔALE, eene zool, II d. 91. Zie *Foet-ſoale*.

SOANTJE, zoontje, II d. 51. Zie *Soon*.

SOAR, SOARE, zoor, droog, ſtram, (*Kil.* *aridus*) I d. 130, 179. *V. d. Veen*, bl. 194, *Soore*, vaele blaen.

SOBBJEN, kusſen, zoenen, eigenl. natte kusſen geven, I d. 29, II d. 61. Verl. Tijd, *Ick ſobbe*, I d. 2. Zoo ook het

Deelw. *Kiliaan* en *Weiland* kennen dit woord niet, in deze beteekenis. De *Teutonist.* kent het in de beteekenis van *bevuilen*, *bevlekken*, Verg. denzelven in *Subben* en *Luncken.* Doch deze beteekenis is gemakkelijk afteleiden uit de eerste, welke is *Suigen*, sugere, Lat. V. h. eigenl. *bekwijlen*, vervolg. op elke wijs *bevlekken.* Zie *Sabbjen*, *Sappe*, *Soppe.*

SOCK, SOCKE, zulk, zulke, I. d. 1, 3, 41, enz. Bij verachting voor *Solck.* H. D. *Solcher*, *Solche.* *Gabbema Verh. Sukka*, bl. 145. *Sukker*, zulker, bl. 88. Elk ziet, dat dit eig. staat voor *Suslic.* Vergel. *Hoeufft*, *L-Fr. Spreekw.* bl. 114, 115. — Men vindt ook *Alsukke*, bij *Gabb.* bl. 49, 278. — *Sukke* vindt men ook bij *Bredero* bl. 750, Heur moer had oock *sukke* grepen. *Huijgens* bl. 597, Y hebt *sucken* slagh niet voor. *Starter*, *Jan Soetek.* bl. 11, *Sucken* treuseltje, *Sucken* moye mijd, *Sucken* suykertje, *Sucken* honigh-bietjen, *Sucken* vriendelijckheyt. — Zamengest. *Sockyen*, zulk een, I d. 41 Ja zelfs is *Socken* zamengetrokken uit *Soch-en*, hetzelfde met *Sock-yen*, I d. 49, 60, 67, 87, 92, 186, enz. In de *Bijdr. van Wasfenb.* leest men behalve *Sok*, *Sokke*, ook *Sokken* voor *zulk een*, I, 155, 166, *Suk ien*, I, 155. Als mede *Sok en*, I, 168. Men verg. *Junius* in *Such* en *Thilk.* en *Bilderdijk*, *Taal-* en *Dichtk. Versch.* III, 88, 107, die eenen bijzonderen weg inslaat. — — *Socx*, zulks, II d. 77, 100, 104, 105, 114. — *Socks*, II d. 112. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 155, 158, 166, *Soks. Kamph Ps.* 199, *Sus:* En *Sus* na niemant schijnt te vragen, d. i *Overzulks.* Verg. *Weiland* in *zus.*

SOCHT, zocht, I d. 56, 41, 58. II d. 75. Zie *Sijkjen.*

SOE, zou, moest, behoorde, I d. 3, 4, 5, 8, 9, 10, enz. — *Soene*, zouden, I d. 53, 66. II d. 100. Zie *Schoe. Bijdr. van Wasfenb.* I, 163. *Soeld*, 158, 159, *Soelden*, 160, 162, 156, 167. *Soel* en *Soelen.* — *Bredero*, bl. 691, b, Als mense bruijckt, ghelijck men *souden*, d. i. verschuldigd was, behoorde. Zie *Somme*, — *Sillen.*

SOER, SOERE, zuur, zure, I d. 22, 33, 47. 96, 123, enz. *Jun. Soure.* Zie *Swiet-soer.* De Compar. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 165, *Soever.*

SOLDAT. Zie *Guwt-Soldât.*

SOMME, zou men, I d. 72, 102, 163. Voor *Soe-me.* Zie

Momme. Gærspr. fen Wout. en Tj. bl. 8, Al haast *Somme* elck-oor hier ien gerdijn - mis lesse.

SOMME, eene somme, som; getal, I d. 123, 167, 194, 212, 218. *IJnyen somme*, in eene som, met een woord, in 't kort, II d. 95. *IJnne somme*, in 't kort, denique, II d. 90. — Het W-W. *Somjen*, *Sommjen*, optellen, op-sommen, I d. 208 — *Sommige*, I d. 48, II d. 86, 92, 101, 102, enz. Verkort tot *Somge*, II d. 91, 93, 100, 102, 112, 116. *Marnix*, *R. B.* bl. 236, *Som*, met verraderye, *Som*, met vergist, *Som* met andere listigheyt. O-F-W. *Somlike*, *Somlica*, sommige. - *Som* voor *somtijds*, *Hooft*, *Ged.* bl. 91, Als onghelук mij parst, vind ik mij heughlijk *som*, en somtijds treurigh. Hier voor gebruikt onze Dichter *Sommes*, I d. 65, 169. II d. 66, 88, 102. 103. — *Soms*, I d. 131. *Teuton.* *Somigen*, eenigen. *Sommels*, bewijlen, somtijt. *W. Gribb. Brill.* bl. 17, as ik *sommis* wol dogh. Vergel. *Junius* in *Some*, *Clignett*, *Bijdr.* bl. 258, Noot, *Someeh.* Vergel. *Kiliaan.*

SOMJEN, zuimen, verzuimen, II d. 55. *Kamph. Ps.* bl. 335, om nooijt daar in *te zuymen.* V. d. *Versuymelheyt*, *Marnix*, *R. B.* fol. 78, verso, En voor mijne *versuijmelheyt.*

SONDER, zonder, I d. 14, 15, 18, 51, 52, enz. *Bijdr. van Wassenb.* I, 152, 160, 164, *Sunder*; doch bl. 156, 157, *Sonder.* - *Sonder*, behalve, praeterquam, *Maerl.* II, 278, 105, Doet al keerde *sonder hi.* - *Over-zonder*, maximopere, *Kamph. Ps.* bl. 223. Het lant en volk van hem zoo *over-zonder* welcer gelieft, d. i. *zeer zonderling.* - *'t Sonder eyn*, het oneindige, de eeuwigheid, eeuwige gelukzaligheid, I d. 73. *Huijgens*, bl. 112, leert op *'t sonder-ende* mercken. Bl. 124, Daar oefent hij 't bewijs van 't saligh *sonder-ende.* — *Sonders*, iets bijzonders, zonderlings, I d. 83, 91. *Hooft*, *N. H.* bl. 511, niet *sonders* meer kunnen uitrechten. *V. d. Veen*, *Raets.* bl. 45, *Besonder*: soo acht men 't niet voor wat *besonder.* *W. Gribb. Brill.* bl. 28, Hette *sonners*, de *d* in *n* veranderd, om 't gemak der uitspraak, gelijk straks meer voorbeelden zullen volgen. — *Sônnerling*, *Sônnerlinge* zonderling, zonderbaar; bijzonder, II d. 81, 98, 102. 't *Sônnerlingste*, II d. 112. — Hette *sônnerlings*, iets zonderlings, II d. 90. *M. Stoke.* III. 521, so dat hem dochte

ſonderlinghe best, dat men te gemoete ghinge den vianden. *Maerl.* II, 165, 35, omme dus *Sonderlange* wort wart elk vervaert dieſe hort. *Bredero*, bl. 485, Ja dat ſoo *ſonderlingen*, d. i. op eene zoo zonderlinge wijze. *Tankb. B. Z.* bl. 5, Ik haf er *za zonnerling* net ney ſrege, d. i. zoo *bepaald*, *uitdrukkelijk*. *Cats* I, 179, b, wij hebben *ſonderlingh* de geſchiedeniſſe Josephs tot deze oeffeninge, verkoren, imprimis, expreſſe. Zie *Suwnerlinge*.

SONGH, zong. I d. 96. II d. 49. Verl. Tijd van *Sjongen*. Zie ald. Deelw. *Songen*.

SONT, ſinds, ſedert, II d. 64, 66, 68, 69, 75, 82. Zie *Kiliaan* in *Sedert* en *Sichtent*. — *M. Stoke*, I, 83, *Sider*, — 125, 314, *Seder*, — 1245, *Sident*. *Maerl.* I, 234, 75, *Sindert*. *Marnix*, *R. B.* fol. 120, verſo, *Sichten*: *Sichten* deſen grooten en generalen aflaet. — *Sichtent*, Idem, fol. 167, verſo, *Sichtent dat* de H. Kercke - ontslagen heeft. — *Sichtent* dien tijt, Idem fol 189, verſo. Zie *Steenwinkel*, aant. op *Maerl.* III, XLI. *Waſſenb. Idiot* in *Sont-ſichtent* vindt men meermalen in de *Serm. van Broer Corn.*, b. v. I, 237, 310, II d. 300. *'t Sichtens dat*, *Bredero*, 349, 355. Verg. *Jun.* *Since.* — *Sijnt*, *Maerl.* II, 350, 35.

SOON, zoon, I d. 6, 30, 32, 57, 83, enz. Meerv. *Sonen*, zonen, I d. 183. Zie *Soantje*. *Suwg-ſoantje*.

SOPPJEN, opgevuld zijn met *ſappige* d. i. geurige, lekkere, ſpijzen, I d. 65. Zie *Weiland* en *Kiliaan*. *Bredero*, bl. 172, Foey, 't is een gulſigh dingh, ſoo gulſich ſtaach te *ſoppen*, d. i. te braſſen, ſmullen. *Hooft*, *N. H.* bl. 347, De vijandt zelf zoude magherlijk *ſoppen* moeten, d. i. weinig te eten hebben, zich met een mager kostje generen moeten. *Marnix*, *R. B.* fol. 191. De vroubroeders begonde hier door heel rijck te worden, ende *vette ſoppen* te maken, d. i. lekker te ſmullen. *Idem*, bl. 92, Als ſij wel *geſopt* hebben in goede *bastart* oft romenye; *Kil.* vinum paſſum dulce et generoſum est *Bastaerd wijn*. Bij *Kiliaan* vindt men *Soppe offa*, *Teuton.* *Sopp*, offa, offula. *Cats*, I, 566, c, wie trouwen wil of *ſoppen* eten, dien is 't dienstig dit te weten, dat de eerſte *ſoppen* zijn de beste, en de eerſte trouw gaat voor de leste. *Jun.* in *Sop.* — In *Friesl.* is nog zeer bekend, *Sop*, nu *Soep* — *weacke bôle-ſop*, in melk geweekt en gekookt wittebrood ſop. Zie op *Suwpjen*.

SORGE, zorg, vrees. I d. 112, 225. II d. 99. — *Sorgjen*, zorgen; vreezen, verlegen zijn, II d. 51, 106. In de *Bijdr. van Wasfenb.* ook *Sorg* - *Sorgje*. Verg. *Bilderd. Taal-en D. Verſch.* III, 172. *Sorge* voor vrees is zeer oud. *Clignett*, bl. 77, In deſe *ſorge*, in deſe pine. — Zamengeſt. *Sorg-fâdig*, zorgvuldig, naauwkeurig, I d. 131, 136, 146. — *Sorgfadiger*, II d. 65, *Teuton.* in *Anxtfeldich.* — *Sorgfeldidich*, verſlagen, timidus.

SORJEN, — Zie *For-ſorjen.*

SOT, SOTTE, zot, zotte, ſtultus, demens, I d. 55, 159.

SOTTEN, zetten, ſtellen, I d. 214, 227. II d. 104. — *Sôt*, gezet, I d. 177, II d. 88, 99. Zamengeſtelde *Æf-ſetten*, — *Dol-ſotten.* Zie *Setten.*

SPALCKJEN, ſpalcken, uitſtrekken, uittrekken, overdr. aan 't kruis nagelen, I d. 210. *Junius* in *Spalk*. Van *Spannen* komt *Spanneken*, contr. *Spallen*, V. h. *Spalckjen*. Een *Spalk* verbindt en ſtevigt een gebroken ligchaams deel.

SPANNEN, ſpannen, den boog, I d. 100. O. F. W. *Spana*, *Spanna*, *Spande*, *Spand*, eig. *binden*.

SPARRE, ſpaar, ſpaart, (gebied. wijs.) I d. 43. *Junius*, *Sparre*. *W. Grits. Brill.* bl. 12, *Sperre* y nammers nen moeyte. Dit komt van *Sparjen*; doch men heeft *Spearjen*, ſparen, I d. 9, 63, w. v. de Verl. Tijd *Sparre*, ſpaarde, II d. 114. — *Spear-mauljen*, ſpaarzaam en zuinig leven, als ware het uit zijn' mond beſparen, I d. 282. — *Sparen*, voor uitſtellen, verwoeven, talmen, marren, *Maerl.* II, 215, 76. En hi en *ſpaert* langhere niet, hine liet al varen. Lat. *parcere* pro *morari*. *Sparen*, voor *niet gebruiken*; ergens van afzien, zich onthouden van, *Maerl.* II, 224, 109, ſpel en feeste plach ſoe *te ſpaerne*: niet bij te wonen.

SPECK, ſpek, lardum, I d. 66, 75.

SPEETSE, een ſpies, ſpeer, lans, I d. 82, 157. *Kil. Spet*, *Spete*. *Teuton. ſpijet.* *Maerl.* I, 316, 55. *Spiete*. Vergel. *Huijdecoper* op *Stoke*, D III, bl. 86 en 202.

SPEGEL, een ſpiegel, I d. 59. D. i. voorbeeld, ter afſchrikking. Zoo gebruikt het *Maerl.* reeds, van *Dionyſius*, I d. 254, 79. Das was hi *ſpegel*, een afſchrik voor andere dwingelanden. — *Spegeljen*, ſpiegelen, zich ſpiegelen, aan een ander een voorbeeld nemen, I d. 51, 59. Vergel. *Waaſenb. Bijdr.* II, 24.

SPICIR, een spijker, II d. 4.

SPIELEN, spoelen, afspoelen, wasschen, reinigen, I d. 123, 162. Verl. Tijd *Spielde;* Deelw. *Spield*, *Wassenb. Bijdr.* I, 164. Zie *ont-spielen.* *W. Gribb. Brill.* bl. 90, De Doctir mottit ijten hette del-spiele. *Spijlle*, (lees *spielle*) gespoeld, I d. 78, *Foetten spijlle. De voeten spoelen*, voor *verdrukken*, *Cats*, I, 174. *Bredero* bl. 240, *Geuselied.* bl. 103 *Junius* in *plunje.*

SPJEALD, een speld. — *Spjeald-wirck*, speldewerk, I d. 4. *Heemskerk*, bl. 175, Haer kleet van heel fijne witte nopjes, geboort met *speldewercks* kanten. *Huygens*, bl. 142, goud *spelde-werck* op zij. — *W. Gribb. Brill.* bl. 63, *Spjeld*: dat thans de gewone uitspraak is. *Spellewerck* komt bij *Cats* veelmalen voor.

SPJEALDINGE. — *Letter-spjealdinge.* Zie in *Letter.*

SPIER, een spar, balk, I d. 90. Meerv. *spierren.* *Junius*, *Spear.*

SPIL, een spel, fig. wat ter verlustiging dient, dus elk bedrijf, van ontspanning, vermaak, enz. I d. 1, 30, 94. Zie *Minne-sjuecht-spil. Herp-spil.* *Bredero*, bl. 310, Als ick dit lieve *spul* lang' enoch had' esien, soo kierden ick weerom. *W. Gribb. Brill.* bl. 81, Ick seag dit *spil* oon. d. i. bedrijf, deze grappige vertooning.

SPIJLLJEN, spelen, (in de onderscheiden beteekenissen des woords,) I d, 52, 53 97, 195. Verl. Tijd en Deelw. *Spijlle*, II d. 46. — *Spylljue*, de speellieden, de musikanten. I d. 2. *W. Gribb. Brill.* bl. 69. *Spijl-ljoe. Bredero*, bl. 769, *Speel-lui.* - *Spijlman*, *W. Gribb. Brill.* bl. 63. *T. B. Z.* bl. 24, Mattir nen *spijlman* bij wæsse. — *Spijl-feynt*, een speelknecht, speelmakker. *T. B. Z.*, bl. 9. - *To gearre spijljen.* Zie *Gearre.* Mogelijk staat hier mede in verbindtenis *Spillen*, *Verspillen*, als of het ware *verspelen*, door 't spel verdoen. Verg. Onzen *Dichter*, I d. 12, *In forspylle sneyn op sneyn.*

SPINNE, eene spin, I d. 104, aranea. *Spinnen*, spinnen, nere. Zie *Fol-sponne* in *Fol.*

SPITS-FIJNNIG, spits-vinnig, - Comparat. *Spits-fijniger*, II d. 91.

SPIJN, eene spinde, spijskas, I d. 10. *'t Spijn*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 46, IJn 't *spijn* of op dij *schoetelbank*, dat

wit ik nou net wol. Bl. 70, *Yten-spijn*, *Bredero*, bl. 316, 368, *Spijnt*. Vergel. *A. de Rooy*, *Mengelst*. bl. 17. *Junius*, *Spence*. *Wassenb. Idiot.* in *Spijne*. Thans hoort men ook wel eens *Spijskeamer*.

SPIJT, spijt, verdriet; spot, bespotting, verachting, laster, I d. 32, 58, 61, 84, 97, 101, 143, 149, 158, 166, 170, 187, II d. 71, 77. — *Spijtte*, I d. 89, 154, II d. 106. — Zamengest. *Spijt-laeyts*, een verachtelijke lach, spot-lach, I d. 204. — *Spijt-spot-raebjer*, een lasterende spotter, I d. 190. *Baardt* bl. 185, vereenigt *Spijt* en *achterclap*. Idem bl. 129, In *spijt* en *spot* van Godes machtich oog. Zie *Oon-spijtgjen*. Verg. *Jun.* in *Spite*.

SPIJZGJEN, spijzigen, I d. 208.

SPLIET, spleet, I d. 15, 187. Verl. Tijd van *Splitten* of *Splijten*. *Wassenb. Bijdr.* bl. 166, waerlijk, ik mien dat jemme hotten van droefheit in twaan *Splitten*, foel. Verg. *Wassenb. Idiot.* bl. 118. Hier mede is verbonden *Spjealten*, *Spalten*, spouden, door omzetting der L. terwijl in *spouden* die L in eene *U* is overgegaan en in *spouwen* de D in W.

SPLINTER, eene splinter, — *Splinter-sjean*. den splinter zien in het oog van eenen anderen, I d. 50. *Kamph S. R.* bl. 77, of in zijn broeders oog te konnen *splinter-kijken*. Verg. *Wassenb. Bijdr.* II, 20. Van *Splitten* — *Splinten* — *Splinter*, die *splijten* doet.

SPOARE, een spoor, prikkel, I d. 59, 208. — het spoor, I d. 131, 212, 216. *Wassenb. Bijdr.* I, 155, het *spoor* des deugs. — *Spoar-bjuester*, spoorbijster, van 't spoor gedwaald, I d. 15, 79, 105, 194. II d. 64. T-W. in L. V. bl. 35, *Spoorbijster* op den weg die tot het leven leidt. *Hooft*, *N. H.* bl. 369, *Spoorbijstre* grondeerzucht. — *Buijtenspoorsche*, *Hooft*, *Ged.* 89, de *buijtenspoorsche* maght in in d'ouwbezette paelen. — *Spoarjen*, spooren, met sporen steken, prikkelen, de sporen geven, I d. 87. Zie *Op-spoarjen*. *Bespooren*, voor *bespeuren*, *Hooft*, *Ged.* bl. 47.

SPOECK, een spook, schim, I d. 50. *Wassenb. Bijdr.* II, 15. — *Spoeckjen*, spoken, als een spook te voorschijn komen, II d. 58.

SPOED, voorspoed, welvaart. I d. 84, 147, 178, 181, 224. *V. d. Veen*, *Zinneb.* bl. 179, Ridderlijcke *spoedt*. *Kamph.*

Ps. bl. 255, Geef moed en *spoed* tot onzer handen werk. – *Junius* in *Speed.* — *Spoedjen*, spoeden haast maken, zich haasten, I d. 42, II d. 116. *Hooft. Ged.* 161, De *stappen spoeden*; onnozel zoontje, *spoeit* de kinderlijke *stappen.*

SPONNE, gesponnen. Deelw. v. *Spinnen.* Zie ald. *Ja sponne*, zij spinnen, *Bijdr. v. Wasenb.* I, 146.

SPOT, spot, beschimping, I d. 58, 61, 159. *Kamph. Ps.* bl. 331, Die *spot* en spijt van kleijn en groot verwacht. — *Spottjen*, spotten, *Bijdr. van Wasenb.* I, 164.

SPOUNLE, sponning, II d. 11. Zie *Weiland.*

SPRAECK, de spraak, gesprek, I d. 35. *Spraecke*, I d. 43. — *Sprake*, gesprek, *M. Stoke*, VIII, 199, en 420. — *Spraken houden met* — *Maerl.* II, 428, 8, *Hout* met dinen vrienden *spraken*, d. i. beraadslagen, bespreken.

SPRAEDE, verspreidde, I d. 175. Verl. Tijd van *Spriedjen.* Deelw. *Spraet*, verspreid: I d. 107, 108, ten toon gespreid.

SPRANCKJEN, zie *Ont-spranckjen.*

SPRECKEN, spreken, zeggen, I d. 8, 10, 42, 44, 52, 68, 72, enz. *Bijdr. van Wasenb.* I, 152, 157, 167, *Sprekken.* — *Spreckt* voor *Spreeckt*, *Bredero*, bl. 8, 129, 221, 335. *Hooft*, *Ged.* 292, enz. — *Spreck-wird* een spreekwoord, I d. 9. *Verled. Tijd Sprijk*, sprak, I d. 37, 38, 40, 41, 44, 131. — Deelw. *Spritsen*, I d. 158. II d. 93. Thans *Sprutsen.* —

SPRIEDJEN, spreiden, verspreiden, uitspreiden, I d. 206. Zie *Spraede*, Verl. Tijd. — *Kamph. Ps.* 212, dan dat uw eer te meer zich *Spreijd.* *Maerl.* I, 173, 15, Dat hi *bespreede* al Azia. *Justinus*, I, 4. cujus palmite omnis Asia *obumbraretur.*

SPRIJK, sprak. — *Spritsen*, gesproken. Zie *Sprecken.*

SPRONGEN, zij sprongen, I d. 8. Verl. Tijd v. *Springen*; welk W-W. men in G. J. niet aantreft. Verl. Tijd bij *Stoke* is *Spranc.* B. v. V, 324, onder 't folk so *spranc* de mare. VI, 945, Nu *spranc* vut di niemare: Fama exiit.

SPRUWTTJEN, spruiten, uitspruiten, I d. 40, 212. — *Spruwt*, een spruit, fig. een afstammeling, I d. 87. Zie *Uwt-spruwttjen.*

SPYEN, spuwen, spugen; braken, overgeven, I d. 67, 72. II d. 93, 102. — *Opwerpen*, *opgeven*, (van de zee) I d. 78. — *Spy*, spug, spuw, (gebied. wijs) *W. Gribb. Brill.* bl. 15, 56. Verg. *Wasenb. Idiot.* in *Spui*, spog. *Junius* in *Spew.*

Kiliaan, *Speyen.* — *Baardt D.* bl. 363, Besietse maer, so *spuw-je* schier, d. i. geefsje over, braak je. — *Verspuwen*, voor *verachten*, respuere, *M. Stoke*, IV, 640. Men mach mi *verspuwen.* — *Spyen* - *Spyde*, *Spyd*, *W. Gribb. Brill.* bl. 67. Doch *Spyen* - *Spey* - *Speyn*, is het oude echte, nog gebruikelijke.

STAET, stoot, aan stukken stoot, I d. 96. 3 pers. praes. Ind. van 't W-W. *Stietten.* — *Staet't jin* — verzet zich tegen, I d. 89. Zie *Jin-stietjen. W. Gribb. Brill.* bl. 15, Do mij uws feynt meye poot forre tuwt *staat*, d. i. *stootte*, of liever *Stiet.* Bl. 67, Ick *staat* uws aade soeg wol trije reijs sent bed. O. F. W. *Staet*, stoot en gestooten. Het Deelw. *Staat. Libb. fen A. Ysbr.* bl. 49, It ien eer wierder reis *oof-staat*; afgestooten.

STAEMME, een stam. tronk; tak, twijg; geslacht, I d. 55, 136, 159, 165. — Ook *stâmme*, — *Toalf-stamme-haed*, Koning der 12 stammen van Israël, I d. 190. *Stâmme* voor stam, geslacht, I d. 150, 225. — *Stâm-boeck*, Album amicorum, I d. 79. De *stam* doet den boom *staan.* Zie *Weiland.*

STAEP, een stap, — *Opp-staepp'*, op den stap. stapvoets, I d. 87. *Staeppe*, stap. tred, II d. 109. — *Staeppjen*, zie *Oer-staeppjen. Bijdr. van Waasenb.* I, 155, *Steppt*, stapt. Bl. 159, Mar solm *Steppers* oer henne. Beter ware: *Steppes'er*, zij stappen daar, of er, over heen. Thans zegt men meestal *Stappen*, *stap.*

STAESJE, — zie *Steag-staesje.*

STÆF, een staf, I d. 125, 188, 226. *Stæve*, II d. 97. Zie onder de uitheemsche woorden *Rejear-stæve.* — *Stæven*, duigen van een vat, — *Oon stæven borstjen*, in duigen springen, I d. 90. — *Staven*, voor *stokken*, *knuppels*, vindt men meermalen bij de Ouden, b. v. *Stoke*, VII, 915. Zie *Weiland*, en *Ypey*, *Taalk. Aanm.* bl. 110, volg.

STÅLLJEN, stellen, het stellen kunnen, onafhankelijk zijn, zijn eigen meester zijn, I d. 181. Deze beteekenis is zeer oud; doch dit woord heeft ook eene tweede beteekenis, en wel die van *het vee op den stal plaatsen of brengen. Hooft*, *Ged.* bl. 335, En eer wij kunnen *stallen* ons zatgeweyde vee. Zie *For-stålljen.* Verg. *Weiland*, *stallen*, *stellen.* Van *Stålljen*, stellen, en stallen, komt *Stål*, de stal, beestestal, I d.

24, 53. *Stálle*, I d. 220. — *Stál*, gestalte, houding, I d. 83, de verhouding van een Gedicht. — *Stálle*, I d. 220. — *Stál*, gestalte, houding, I d. 83, de verhouding van een Gedicht. — *Stálle*, gedaante form, gestalte, I d. 111. Zie *Boeck-stoay-stalle*, de Letterkas, I d. 91. — *Stálle*, het uitsteeksel van iets, een steel, handvatsel, II d. 5. V. h. *Longstálle*, de longpijp; Zie ald. — Bij de Tijdgenooten van onzen Dichter is dit woord ook zeer gebruikelijk: eenigen zullen wij slechts noemen. *Hooft*, *Ged.* 116, 221, *Stal* des ligchaams. *Bredero*, bl. 259, Haer lichaems *stal* is fraay. *Heemskerk*, bl. 77, en recht *de stal*, van een fraaij volslagen Jongeling hebbende. *Starter*, Fr. L. bl. 92, b, van deugd, van vreugd, van *'s Lichaems stal.* Zoo ook bl. 149, haer *lichaems stal. Bredero*. 719, des lichaams *stand en stallen. J. H. Krul*, III d. Dian. bl. 6, Twee beenen trots van *stal.* — *Stand*, *verblijf*, *rust*, *Hooft*, *Ged.* 358, De boomen in slagoord rondom haer (de R. de *Vecht*) *houden stal. Kamph. Ps* bl. 222, Een boog, die van een sterken manne, stijf ingehaalt, zich kromt; maer weer ontspannen, door eijgen aard van 't buijgelijke hout, den eersten *stal* zijns juijsten maeksels houd. Bl. 302, het sterk geblas der opgerezen winden *houd stal*, d. i. houdt op, bedaardt, rust. — Ja bij *Hooft* beteekent het *fieraad*, *Ged.* 355, gelijk de mast *het schik* van 't schip is, en de standers de *staetsy* van de mast, des Hopmans *stal* het zwaerd. Zoo beteekent *forma* in 't Lat. ook *schoonheid. Zoo* zegt men nog: Een *stal* van een' meid, voor *eene schoone meid*, enz. Een stel; *een schoon stel* van dit of dat, wanneer men van twee of meer dingen, die fraai zijn, spreekt enz. — Zamengest. *Stálformjen*, in den grondtekst leest men daarvoor *Formeeren*, I d. 196. Verl. Tijd *Stal-forme*, formeerde, I d. 210. Deelw. *stál-formearre*, II d. 47. — *Stál-cieraetjen*, in behoorlijke orde brengen. Voorr. XXX. — *Stál-leaz*, ongevormd, vorm-loos. Voorr. XXXI. I d. 217. — Van *Staen*, imperf. *stande*, komt *Standele*, H. D. *Standel*, contr. *Stalle*, in de O. F. W. *Stand* en *Stal* beteekenende, gelijk van *Stonde*, *Stode*, *Stoe* en *Stoel*, plaats.

STALCKE, vriend, I d. 48, 60. 120. II d. 44, enz. Vergel. *Bilderdijk*, Letterschrift. bl. 168. Vooral *Wassenb. Bijdr.* II, 20, die er zeer juist de afleiding en ware beteekenis van opgeeft.

STAM, *Stamme*. Zie *Staemme*.

STÂN, (ick) ik sta, I d. 99. Zoo heeft men ook ik *sjean*. *W. Gribb. Brill.* 42, ik *stæn*. Verg. *Wassenb. Idiot. Sien.* - *Ik gean*, ik ga, enz. - *Stân*, sta, (gebied. w.) I d. 7, 98. - *Stânne hade*, stand houden, I d. 44. *Wassenb. Bijdr.* I, 160, *stand*; en deze uitspraak vindt men thans overal in Friesland. V. h. trouwens de zamengest. *Stant-hefte*, standhaftigheid, standvastigheid, I d. 91. - *Stant-heftigh*, standvastig, I d. 42, 180. II d. 67, 80, 108. - *Stant-heftiglijcke*, Bijw. II d. 108. *Sant-heftigheijt*, I d. 40, 41, 45. II d. 66, 67, 69. Meerv. *Stant-heftigheijten*, II d. 80. - *Stant-Friese*, een stand-Fries, I d. 37. De *Friezen* zijn van ouds beroemd wegens hunne standvastigheid, constantia, et interdum pertinacia. De Dichter vertaalt II d. bl. 67 het woord *Stant-Frieze*, door de bijgevoegde woorden *mijn fin*. - *Stant-frizige besluwt*, II d. 52, standvastig besluit. - In dien smaak heeft *Kamph. Ps.* bl. 193, Een *standvest* der gerechtigheden, d. i. steunsel, houdvast. Bl. 223, Den *standvest* van 't geloof. Zie *Stean*.

STANCK, stank, I d. 94. Van *Stanc*, Verl. Tijd van *Stincen*, stjoncken.

STAPPEN, stappen. Zie *Stoep*.

STEAN, staan, I d. 18, 87, 94, 147, 176. *Bijdr. van Wassenb.* I, 156, 157, 164, *Stean*, en *Stæen* 140. *W. Gribb. Brill.* bl. 18, *Stæn*. - Verl. Tijd *Stoe*, zie ald. En *Stie*, want zoo moet men, dunkt mij, voor *stiet* lezen. I d. 173. r. 4, Dijse bitter *stie* in djoer. Verg. hier het Nederl. *Stond* - *Stind* - *Sting*. - Deelw *Stien*, *Stoen*, *Stinsen*. Verg. *Hoeufft*, O. Fr. Spreekw. bl. 9. De vervoeging is deze: *Ick stea*, I d. 216. *Y steane*, I d. 97. *Of du stieste*, I d. 52. Bij inkorting *y stea*, II d. 100. *Stiet*, staat, I d. 5, 21, 62, enz. Meerv. *Steane*, I d. 180, 202. enz. bij inkorting *Stea*, I d. 183, II d. 94. - Gebied. W. *Stea*, I d. 101, 210, *Stæ*, I d. 23, 67. - In de O. F. W. vindt men *Staen* - *Staet*, en *Steet*, staat. - *Stoed* en *Stode* en *Stande*, stond. - *Stinsen*, gestaen. Bij *Gabbema*, *Standa* en *Standen*, staan. - *Staet*, *Steet* - *Stoet*, stond het. - Het Bedrijv. deelw. *Steande*, I d. 111, 209, V. d. *Steande foets*, staande-voets, terstond, T. K. spoedig, II d. 91. Doch *steans-foets*, II d.

94. Zonderling is dit bij *Maerl.* II, 459, 46, want foe (de vrecheit) *om el* niet en *ftaet*, dam omme al te ebbene alleene, d. i. nergens anders naar ftaat of dingt.

STEARREN, fterven, I d. 5, 8, 28, 40, 41, 42, enz. In genit. *Stearrens*, b. v. *Stearrens-nead*, ftervens-nood, I d. 86. *To ftearrens to*, tot fterven toe, tot den dood toe, II d. 58. *W. Gribb. Brill.* bl. 40, *Stjerre.* En zook bl. 86, 88, Doch bl. 12 fin. *Sterre*, door misdruk. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 159, *Sturve*, fterven. Bl. 163, *Besturde wengen*; beftorven wangen, in den grond-tekst. *Junius. Starve.* In Noordholl. en elders ook *Starven*, waar mede *Stearren* voor *Stearfjen*, zeer wel inftemt. — De vervoeging is deze: *Ik stear*, I d. 16, 24, enz. *y stearre* of afgekort *Stear*, II d. 116. *Stearste*, fterft gij, I d. 44. *Steart*, fterft, I d. 44, 75, 89, enz. — Meerv. *Stearre*, I d. 208, II d. 83. — Verl. Tijd: *Ik stoar - stoarste*, I d. 41. — *Stoar.* Meerv. *Stoaren.* Deelw. *Stoarn*, geftorven, II d. 106, 111. *W. Gribb. Brill.* bl. 87, *Stoorn. Bijdr. van Wasfenb.* I, 169, *Stooden is*, geftorven is. — *Stear-dey*, fterfdag, I, 55. — *Stearlijck*, zie *Onstearlijck.* O. F. W. *Stera*, (*Stoor*, *Storen*, ftierven) voor *Sterwa*, w. v. *Sterft* voor *Sterwat.*

STEAR, een fter, ftar, Meerv. *Stearren*, I d. 56, zie *Stier.* EA en IE zijn aan elkander verwant.

STEAT, ftaat, ftand, rang, toeftand, enz. I d. 4, 19, 52, 71, 84, 101, 102, enz. *Hæge Steat*, II d. 105. —. *Steate*, I d. 186, 207. II d. 87, 93, 94, 95, 111. — Tweede N-val *Steats*, I d. 48. Meerv. *Steaten*, ftaten, — *Hæge staten*, II d. 102, d. i. posten en ambten van hoog aanzien. *Hooge steat*, *Cats*, I, 175. c. *Steat op meytfe*, ftaat op maken, zich op verlaten, I d. 84. — *Yen Sted æf fteat*, een ftad of ftaat, urbs vel civitas, ditio, I d. 182. — Zamengeft. *Steat- in eer-aempten*, ftaats- en eer-ambten, II d. 90. — *Steat-Jieffers*, ftaatdames, II d. 65. — *Steat-prealle*, ftaatpraal, aanzien, luister, II d. 106. — *Steat-stoack*, een Schepter, II d. 97. — *Steat-taebbert*, ftaat- tabbaard, ftaatsje-kleed, groot kostuum, II d. 94. — *Bijdr. van Wasfenb.* I, 163, *Staatkunde.* — *Staetlijckheit*, *Hooft*, *Ged.* 228. — *Staatsch* voor ftatig, deftig, *Baardt*, bl. 60, fo *staetfchen* gang, gelijckerwijs ons Dames deen, wanneer fe naer de misfe treen. — Verg. *Wasfenb. Idiot.* in *Staate.*

STECKEN, steken, eigenl. stooten, duwen, vervolg. steken, insteken, opsteken, omhoog heffen; steken, benadeelen, enz. I d. 76, 97, 181, II d. 94. *M. Stoke*, I, 1145, Dies so *stac* hijn uten lande, d. i. *verstoote*, *stootte*, *verdreef*. Zie ald. *Huydecoper*. — *Maerl.* I, 12, 17, En wi dien Paradise *gesteken*, gestooten, Idem, I, 143, 13, Daer sise van eere roetse *staken*, d. stootten, nederstootten. Idem II, 451, 60, van ons *steken* en verjaghen. II, 325, 29, wrougers *stac* hi van hem af. II, 350, 35, Maer sijnt dat ghijt *steect* van U, so keren wi ten heidinen nu. II, 281, 35, Een storm quam en een gecrac, dat ghene stagie *omme stac*. II d. 176, 19, Die uter stat waren *gesteken*, ghinghen dwoort ons heren spreken, omme en omme, verre en na. Ook *Stoken*, voor *Steken*, *mishandelen*, *dooden*, Idem, II, 396, 21. Siestu oec dinen viant, in dine macht, in dine hant, het saldi dinken genouch gewroken, dattus macht heefs wiltune *stoken*. II, 463, 7, van der doot en van der *stoken* er hier boven genouch gesproken. — Nog wordt dit woord door onzen dichter onzijd. op eene aardige wijze gebruikt, in de beteekenis van *ergens diep in steken*, *in zitten*, b. v. djiep *ijnne hoaf-taebbert stecke*, Fig. voor hooge eerambten bedienen, II d. 107. — Verled. Tijd *Stijk*, zie ald. Deelw. *Stitsen*, thans *Stutsen*. — Vergel. *Clignett*, bl. 189, soe lange *stuuct* men en *steeckt*, den sloep te watre, dat hi breect. En bl. 271, *Noot*. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 529, Noot. — In *W. Gribb. Brill.* bl. 63, leest men den Verl. Tijd *Stiek*, die meer met onze gewone spelling overeenkomt, en beter is, dan *Stijk*. Hetzelfde geldt ook betrekkelijk *Brecken*, — *Brijk* (*Briek*) — *Britsen*, enz. - *Steck-speetse*, een spies, I d. 157. - *Stecke-blijn*, zie *Stoack* - in *Stecke-blijn*.

STED, de stad, I d. 1, 50, 59, 61, 66, 67, 68, enz. — Tweede N-val *Steds*, I d. 64, 68. Meerv. *Stedden*, I d. 68, 141. II d. 101, 104. Doch eens om 't Rijm *Steden*, I d. 172. *Bijdr. van Wasenb.* I, 152. *Zee-steen*, zee-steden. - Verkleinw. *Stedtje*, II d. 101. - *Stedsche*, steedsche, stedelijke; I d. 50. - *Stee* voor *Stad*, met weglating der D, I d. 58, 172. - *Stee* voor *plaats*, *standplaats*, I d. 127, 156, 172, 173, 174, 175, II d. 78, 86. *Stee* voor *plaats* vindt men bij de Ouden meermalen, van hier zegt *Kamph. Ps.* bl. 222, gelijk 't al t' zaam in 't voorgeslacht *had stee*;

doch niet minder in de beteekenis van *gelegene plaats*, *of tijd*, *gelegenheid*. *M. Stoke*. VI, 105, Alst *is stade*. VII, 229. Alsi oec waren in elke *Stade*: zoo leest hier *Huijdecoper*, q. vid. *Marnix R. B.* bl. 182, sij en hadden de moeijte noch de *stade* niet. Vergel. *Kiliaan*. V. d. *In staden staen* voor *helpen*, *bijstaan*, *ontzetten*, *M. Stoke* IV, 853. Verg. *Kiliaan*. In deze beteekenis geloof ik, dat men de spreekwijze *oppe stee*, voor *in den namiddag*, moet opvatten. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 27, Je het mij *oppestee*, eer jimme hier wiene, za folle forteld. Iemand namelijk in Friesland gevraagd wordende, wanneer hij eens aan zal komen, en daarop antwoordende *oppe stee*, meent daar mede *in den namiddag*, als of hij wilde zeggen, *op den voor mij gelegensten tijd*. De koppeling dezer beteekenissen is deze: 's namiddags zijn ten platten lande de voornaamste bezigheden van den dag, in de huishouding en het bedrijf, afgeloopen: men neemt als dan zijn *gemak*: (want ook dit beteekent het W. *Staede Stee*) komt elkander spreken, een pijp bij iemand rooken, of een kopje thee drinken. De namiddaguren bevatten dus den *gepasten tijd* en *de gelegenheid*, om op zijn gemak elkanderen te bezoeken. En van hier zijn dan ook onderscheidene gezegden herkomstig, b. v. *Oppe stee komme*, *dwaen*, *uwt-gean*, enz. Met een woord *oppe stee*, beteekent nu al *namiddag*. Vergel. *Weiland* in *Stede*. - Zamengest. *Sted-fâd*, Stadvoogd, Koning v. Milete, II d. 72. - *Sted-folck*, Stedelingen, anders genoemd *Stedtjers*, I d. 64. - *Stee-huwz*, het Stadhuis, I d. 108. - *Sted-learaer*, een Stads Predikant, II d. 50. - *Sted-ljoe*, Steelieden, Stedelingen, I d. 49. - In de O. F. W. beteekent *Stede* ook eene *Stad* en *Plaats*: doch *Stoe* eene *plaats* eene *kerk*, en *haed-stoe*, *haed-stoed*, eene hoofdkerk. Vergel. *Junius* in *Stow*. - In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 169, Burger van us *Stee*, van onze Stad; doch *Stadhoolder*, Stadhouder, ibid, bl. 151. Zie verder behalve anderen, *Jun. Stead*, *Sted*. - Van *Stede*, Imperf. van *Staen*, komt verder *Steed* bestendig; ons *Stedig*, staeg, v. h. *Stedigje*, in de O. F. W. eig. bestellen, plaats geven, bevestigen, staven, w. v. *bestedigjen*, bestellen. Zie *Be-steedgjen*.

STEEGE, een steeg, gang, nauwe straat, I d. 187.

STEEG, STEGE. stug, onverzettelijk, I d. 23, 57, 87. II d.

65, 85. — '*Daem-steeg*, damſteeg, damvast. Zie ald. Staat voor *Stedig*, d. i. *als aan éénе plaats vastgebonden*, *Steevast*. In de O. F. W. vindt men zelfs *Steed* voor *vast*, *bestendig*. *Fest* ende *Stede*, bij *Gabbema*. *Steed* ende *fest*, bij *Gabbema* en *Martena*. *Stede* und *vast*, in de L-R. van *Wedde*, — voor *onverbrekelyk*, *onveranderlyk*. — Zie verder *Stjuwg*, dat met ons *Stug* wel overeen komt.

STEEZ, ſteeds, beſtendig, geſtadiglijk, I d. 219. — *Steez-oon*. beſtendiglijk aan, I d. 64, 118, 119, 131, enz. Als Bijvoeglijk N-W. *'t Steez-oone uwncke op uwnck'*, het geſtadige verdriet op verdriet, I d. 201. Dit is eigenl. de Tweede N-val van *Stede*. *Marnix*, *R. B.* *Stedes* voor vergevinge ſijner misdaden bidden, fol. 37, verſo. — *Stedes* Gode opofferen, fol. 70, verſo. — *Stedes* te hooren, fol. 208. — De Ouden zeiden *gestade*, Verg. *Clignett*, *Bydr.* bl. 397. Noot, en *Weiland*. *Kiliaan*, *Staeds*, continenter. *Junius* in *Stedfast*. — *Kamph. S. R.* bl. 6, *Staag-an* een nieuwe wind. Doch bl. 47, *Staag-uyt* bedriegen.

STELLEN, ſtellen, zetten, I d. 135, 159, 182, II d. 90, 113. Verl. Tijd *Stelde*, I d. 159. Deelw. *Steld*, II d. 78. en *Stelle*, II d. 114. V. h. *op ſtel bringe*, nog in gebruik. Vergel. *Waſſenb. Idiot.* in *Stelle*. In de *Bydr. van Waſſenb. Stellen*, Deelw. *Gesteld*, 159, 163.

STELLEN, ſtelen, rooven, I d. 34, 39, 129. Verl. Tijd *Stiel*, ſtal, I d. 34. Deelw. *Stellen*, geſtolen, I d. 32, 34, *Stelne*. *Steller*, een steler, een dief, I d. 54. — *Stellerye*, dievery, I d. 34. In de *Bydr. van Waſſenb.* vindt men ook *Stellen*, I, 144, 153, 154, 159, 161, Deelw. *Unsteld*, ontstolen, I, 158. — Zie *Ont-ſtellen*. — *Maerl.* I, 14, 26. Brochten alle Scalcheit ane in *rouene*. in *Steelne*. Vergel. *Junius* in *Steal*. *Clignett*, *Verstelen*. furari, bl. 544, Noot.

STEM, eene ſtem, I d. 2. *Stemme*, I d. 5, 40, 42. *Stem* voor voois of wijze is in G. J. menigmalen.

STERCK, ſterk, krachtig, I d. 61, 98. De *Sterckſte*, I d. 56, 57. *Bydr. van Waſſenb.* I, 155, ook de *Sterkite*; doch I, 159, de *Storkſte*, en I, 155, *Verſtorken het*, verkracht heeft. *Sterk* voor *gezond*, *W. Gribb. Brill.* bl. 76, ijte hette ſaak, dat jimme lang *ſterck* blieuwe. — *Stercktme*, ſterkte, kracht, I d. 165, 214, 226, II d. 89. — *Sterckjen*, ſterken, ver-

ſterken, I d. 60, 99. — *M. Stoke*, *Starc*, voor *moeyelijk*, II, 966. Entie wech was *Starc*, en lauc over bosch en over roche. — Ook *Maerl.* gebruikt het voor *verſterken*, *bekrachtigen*, *bevestigen*, II, 365, 15, Paulus voer in Grieken mede omme te *ſterkene* tkerſtijnhede. *M. Stoke*. VII, 476, En woudſe *ſterken* in allen kere, d. i. helpen, bijſtaan. In deze beteekenis, wordt het nog dagelijks in Friesl. gebruikt: dou maste de jonge naet *ſterkje*, d. i. in zijn kwaad ſterken, helpen, onderſteunen. Zoo komt het in de *keuren van Zeeland* veelmalen ook voor, b. v. *Mieris* Charterb. I d. bl. 272, b. XV, *Sterckt* weder den Rechtere, d. i. tegen den Regter *helpt*, *onderſteunt*. enz. *To helpen en to ſterckjen*, *Gabbema*, Verh. bl. 50. Zoo ook zelfs bij *M. Stoke*, III, 752, wie hi is, de *ſterken* ſal den valſchen Keizer, en ſine ghebode, doet hi te banne en ſceit van Gode. — Voor *ſterkte*, *kracht* zeiden de Ouden *Sterchede*. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 312.

STICHTJEN, ſtichten. — aanrigten, bewerken, (kwaad) I d. 213. O. F. W. *Stifta*, H. D. *Stiften*, V. h. het *Stift* Utrecht. CH en F zijn wisſelletters.

STICKJEN, ſtikken, eenig naaiwerk over en weder beſteken (*Weiland*) Verl. Tijd en Deelw. *Sticke*, geſtikt, benaaid. *D'Himbd-rock wijld mey ſijde ſticke*, I d. 51. *Baardt*, bl. 365, 't Is al bepeerlt, bekant, *beſtickt*.

STICK, een ſtuk, gedeelte. — Meerv. *Sticken*, ſtukken: *Dij ijn dizze ſticken wol gruwnge iz*, die in deze *ſtukken*, *zaken*, wel gegrond is, en bevestigd, II d. 115. — *ſtukken*, *aanſtukken*, *in ſtukken*, ſchier als een bijw. I d. 78, 96, 157, 228, 230. II d. 99 — *Bijdr. van Wasſenb.* I, 161. *Stekken*, in ſchelmſtekken; I, 162, *Stikken*. *Stic*, voor ſtuk, deel, *Melis Stoke*, I d. 319, Een *ſtic* van Vrieslant. — *Sticken*, voor zaken, dingen, Idem IV, 99, Dat ſi de *ſticken* brochten voort. — *Stic*, voor poos, wijs, Idem, IV, 327, Doe hire een *ſtic* hadde gheleghen. Zoo ook V, 683. V, 1205. — In *Stickelkine* (Deminut) ghescuert, in ſtukskens geſcheurd. *Maarl.* II 297. 14. — V. h. *Stucke-drogs* bij *Bredero*, 296. *Stucke-dieſs*, 391, 392, 577. *Stucke-boeſs*, 552 *Hooft*, *N. H.* 374, enz. Zie *Kiliaan* in *Stuck-boeſs*.

STJEALPJEN, ſtelpen, — ſtorten, - uitgieten, — doen vloeijen; en ook bedekken; tot ſtilſtand brengen, ſtillen, doen

ophouden, (bloed) In dit woord is iets krachtigs en plotselings werkende. Zie hier van voorbeelden in *Oer-ſtjealpjen* en *Oer-ſtjolpjen*, als mede in *Stirt-ſtjealpjen*. Doe hier bij een voorbeeld uit onzen Dichter, I d. bl. 153, Dear jon forze reyn-geat' *stjealpt*: Dear it hol ſchom-wetter bruwzet; Dear elck weag' mij d' holle oer-gjealpt. Hier is *Stjealpt*, plotselings nederſtort, van den hemel nederdaalt. — Als mede *Stjealplinge*, plotselings, onverwachts, op eens, (bijw.) II d. 100, T. K. *Stolpelings*. — *Beſtolpen* voor *bedekken*. (van puin, dat op iemand nederſtort,) *Hooft*, *N. H.* bl. 154, en *beſtolpte*, met den val, een' manspersoon. *Idem*, bl. 327, Die de kool hunner lonten met kookers moesten *beſtolbt* (lees *beſtolpt*) houden, d. i. overdekt. *Teuton. keren*, *wenden*, *Stolpen*, Torrere, torrescere, volvere, revolvere, girare, regirare. *Kiliaan* in *Stelpen*, *Stolpen*, *Stulpen*. kent niet meer dan twee beteekeniſſen: *tegere*, *occulere*, et *ſistere*. Vergel. *Waſſenb. Idiot.* in *Stelp*. *Weiland* in ST.

STIE, ſtond. Zie *Stean*, en *Stoe*.

STIEL, ſtaal, chalijbs, I d. 62, 158. — *Stielen*, ſtalen, van ſtaal, I d. 30. *Stiel'ne*, I d. 173. *Stielene*, II d. 65. — *Stiel-hird*, ſtaalhard, zoo hard als ſtaal, I d. 220. — *Bijdr. van Waſſenb.* I, 159, *Stiele* (*n*) *Leerſen. Jun. Steel.*

STIEL, een ſtaal, — monsterproef. — Deminut. *Stielke*, een ſtaaltje, Voorr. XXXI. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 9, Der heste wis wer fremd *Staal*. Bl. 12, fraemdens (nieuwheid, zeldzaamheid) fen 't *Staal*. Bl. 27. Ik hab er altemets wol *ſtaaltjes* fen heard, d. i. ſtukken, bewijsſtukken, voorbeelden. Zie verder *Weiland*.

STIEN, een ſteen, I d. 22, 94, 95, 140. II d. 11. — Voor, *de ſteen*: *het graveel*, II d. 105. Meerv. *Stienen*, I d. 113. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 162 *Stjennen*. — *Stient*, geſteente, edelgeſteente, I d. 2, *Stiente*, I d. 48. — *Stienig*, ſteenig, I d. 22. *Stienheſtig*, ſteenachtig, II d. 66. Zamengeſt. *Stienbocke*, een ſteenbok, I d. 207. — *Stien-heap*, een ſteenhoop, I d. 166. — *Stien-klippe*, een ſteenklip, rots, II d. 65. — Meerv. *Stien-klippen*, II d. 68. — *Stien-klippe-gruwne*, een rotsige grond, I d. 224. *Maerl.* II, 125, 57 en 318, 59, gebruikt *Steenen*, voor *Steenigen*.

STIEMMOAR, een Stiefmoeder, noverca, I d. 41. Voor

Stiep-moär. O. F. W. *Stiep-vader*, bl. 139, 191. *Stiep-moder*, bl. 191. *L. R. van Weddë*, *Steef-vader*, bl. 30. Het zal niemand berouwen, hier te lezen *Ypeij*, *H. D. N. T.* bl. 232, Noot.

STIERRE, eene ster, of star, I d. 43. *Stiër*, I d. 127, 192. *Meerv. Stierren*, I d. 66, 90. = *Stierte*, gesternte, I d. 26, 78, 108, 186, 190, II d. 78. — *Stierte-kijtser*, eën Sterrekijker, II d. 104. = *Gesteernte*, *Baardt*, *D*, bl. 74. *Ledenst.* bl. 11. *Stier-ægjen*, staroogen. II d. 95. *Staaroogen*. *Hooft*, *N. H.* bl. 389, Daar duijsent van menschen, met zuchten naar den pais, op *staarooghden*. Zie *Stear*. Verg. *Ypeij*. *Gesch. der N. T.* bl. 165.

STIETTEN, slooten, I d. 78, 151, 162, 164, 180. — *Stiet*, een sloot, I d. 34, een *duw*. *Bijdr. van Wassenb. Stjetten*, I, 153, Deelw. 162. Zie *Oon-stjiettende*, enz. *Staet*. Beter zou men schrijven *Stjitten* of *Stjietten*, gelijk *Stieden*.

STIJK, stak, II d. 79. *Bijdr. van Wassenb.* I, 152, En dij (ooljetakke) *Stiek* er om heeg. *T. Boere Zoon*, bl. 23, As wij dan joon ien schinke twa sjnne tjettiel *Stiekene*. Deze uitspraak met IE, welke de voorkeur verdient, wordt thans ook gehoord in *Friesl.* en is meer Etijmologisch. Zie op *Steken*, In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 31, Az men jin wol oonstelt, *Stijkket* er 'naet ijn, d. i. steekt er niets in, is er geen kwaad in. Dit is echt Friesch. Zoo ook bl. 52, Het *stijkket* der ijn? Daar voor vindt men in de *Serm van Broer Corn*, II, 300, Daar anders niet in en *stikt*, dan de liens te blameren. — Doch dit *Stijkket* komt niet van *Steeken*, maar van een nieuw W-W, dat van den Verl. Tijd *Stijk* wordt afgeleid, en dus vervoegd: Ik *Stijkje*, ik steek uit, (onzijd.) Verl. Tijd: ik *stijkke*, en ook zoo het Deelw. Den Verl. Tijd vindt men bij onzen Dichter, I d. bl. 206, Da tilde in *stije-ke* elck bergs ruwgge holle om heeg. — V. d. *Stijckel*, een Stekel, elk puntig en stekend ding; vooral een *distel*, I d. 40. Meerv. *Stijck'len*, distels, doornen, II d. 97. — *Stijckel-Smolle-paed*, een doornige, met stekels begroeide, smalle weg, I d. 93. — *Stijckel-wey*, distelige weg, T. K. stekelweg, II d. 89.

STIJPPE, een schoor, steunsel, een stok of paal, waarmede men iets schraagt en ondersteunt, I d. 126, 162, 182. Lat. Stipes. — *Stijppjen*, ondersteunen, schragen, staande hou-

den, I d. 168, 207. — V. d. de Zamengest. *Stijp-balcke*, een schoor-balk; Fig. een ondersteuner, beschermer, beschermheer, Mæcenas, patronus. (zoo wordt ook *Praesidium* bij *Horatius* gebruikt, Lib. I Od. 1.) I d. 48. — *Stijpp'leaz*, steunloos, zonder steunsel, I d. 213. Vergel. de Lijst der Drukfeilen, t. d. p. en *Kamph. Ps.* bl. 172. Zie *Behâdstijppe. Teutonista*, *onderstijppen*, sustentare. Nog in *Schairen: Stijpren* [misschien *Stijppen*] sustentare. Verg. *T. Kate*, II d. bl. 424, b. En *Weiland* in *Stapel*.

STIL, STILLE, stil, stille, I d. 11, 23, 33, 43, 74, enz. — *Stiltme*, stilte, stilheid, I d. 204. II d. 95, 103. Bij Ouds *Stille*, *ghestille*, Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 275, Noot. — *Stilligheyte*, I d. 194. — *Stilljen*, stillen, doen bedaren, tot rust brengen, I d. 72, 126, 183, 208. *Stille*, stil worden, onzijd. I d. 167, voor *Stilljen*, door eene licentia Poetica.

STINZE, een stins, een toren, een burg, kasteel, I d. 141, 164. II d. 95. *Gabbema Verh.* bl. 139, Ende scillet hiara *Stins* ende gueden frij habba. *Gabbema* zelf noemt het kort te voren 't *gesterkte steenhuis*. Verg. *Wiarda Asegab.* bl. 50. Vooral *Wasſenb. Idiot.* in V. *Jun. Stone.* — Van *Stinzen*, Deelw. van *Stean*.

STJOER, stuur, stoer, stuursch, barsch, onvriendelijk, I d. 21, 23, 87, 119, 211, 222. *Cats*, I d. bl. 121, a, Dan was 't al te *stueren* weder. Bl. 169, b, Hij is gedurigh even *Stuer*, en siet gestadig even suer. Bl. 173, b, Ick en ben noch dom, noch *Stuer*. Bl. 185, b, omtrent een aardig lijf en dient geen *stuere* geest. *J. H. Krul*, Hood. bl. 37, Is d' eene vriendelijk, den ander die is *Stuur*. *Brederô*, bl. 536, *Stuur* en straf. Ja zelfs *Maerl.* I, 434, 17, Die Romeinen vochten *sture*. *M. Stoke*, II, 434. En hebben gherovet en ghebrant die Kenemaren harde *Sture*. — Eens vindt men bij onzen Dichter *Stjoersch*, I d. 5. Zie *Struijs*.

STJOEREN, sturen, stieren, bestieren, I d. 36, 57, 63, 84, 106, 116, 161, 181, 193, 207, enz. Verl. Tijd, *Stjoerde*, I d. 59, II d. 65. — *Stjoer*, *Stjoere*, het bestuur, bestier, I d. 13, 108, 109, 174, 221. — Van hier *Oer-stjoer*, overstuur, in verwarring; dat zeer gebruikelijk is, in *Friesland*, en voorheen ook in *Holland*, en elders. *Hooft N. H.* bl. 66, de zaken *overstuur* te zien drijven. Bl. 130, Hoe alles *over-stuur* dreef. Bl. 193, ziende het werk *over-stuur* drijven. Zie *Ont-stjoe-*

rigjen, in wanorde brengen. De *Teuton.* gebruikt *Stuÿre* voor ſubſidium, ſuccurſus, in 't woord *behulp.* — *Stjoeren* voor *wenden*, *zich wenden*, naar iemand toegaan, I d. 17. — *Stjoeren* voor zenden. toezenden, I d. 77, 92, 103, 176. II d. 43, 44, 46, enz. *Stjoerde*, zond. II d 82. *Stjoerd*, gezonden, II d. 80. — *Stjoer-bæken*, ſtuur-bakens, bakens, die ons den weg aanwijzen, en op denzelven beſtieren, I d. 43. — *Slim for iemen ſtjoere*, ſlecht voor iemand afloopen. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 27, Ik wed az *Hepke* dat wist, it zoe *ſlim fer har ſtjoerre.* Men komt namelijk ſoms, ook onder 't beste ſcheepsbeſtuur, op klippen te geraken. — In de *Bijdr. van Waſſenb.* I, 158, 161, leest men *Stjoeden*, voor *gezonden.* Waar de R, ter verzachting, is weggelaten.

STJOEYEN, ſtoeijen, ravotten, I d. 34, 53. Maije fammen *Stoeyen*. *W. Gribb. Brill.* bl. 4. Zie *Djoeyen. Jun.* in *Stew.* De ST en D zijn wisſelletters.

STJOLPPJEN, Zie *Oer-stjolppjen.* En *gruwle.*

STJONCKJEN, ſtinken, een vunzige reuk van zich geven, I d. 112, 160. — Verl. Tijd. *Stank*, Deelw. *Stonken.* — *Stjonckende*, ſtinkende; als Bijv, N-W. *Vuil, beſmettelijk*, T. K. I d. 54, II d. 101. Dikmaals vindt men dit W-W. Figuurlijk, b. v. Het *stonk* al wat zij deden, *Kamph. Ps.* bl. 157. — Zamengeſt. *Stjonck bedrieuw*, een ſlecht, ondeugend bedrijf, I, 59. — *Stjonck-fogſe-boscken*, ſtinkende-rosſen-benden, I d. 180. — *Stjonck-poelle*, een ſtinkpoel, I d. 107. Tweede N-V. *Stjonck-poels*, I d. 180. *Kamph. Ps.* bl. 14, open *Stank-ryolen* en zonden-holen. Voorheen werd dit woord in een goede zin gebruikt *T. Kate*, II, 26.

STIPPE, en ſtip, punt, T. K. II d. 96, 105, 114. — *Stipke*, een ſtipje, II d, 113. — *Stippjen*, met ſtippen afperken, Verv. in 't algem. bepalen, afperken, I d. 207. - *Stip*, bijw. naauwkenrig, ſtipt, I d. 216. - *Hooft*, *Ged.* bl. 132, *Deez' Stip*, dit oogenblik, dit niet. - *Stip* op zijn zaak, *Hooft*, *Ged.* bl. 143. - *Stip staan*, op iets, Idem N. H. bl. 16. *Stip blijven* bij zijne laatste maaning, bl. 193. *Stips* vindt men herhaalde malen bij *Hooft*. b. v. N. H. bl. 211, 296, 306. - *Kamph. Ps.* bl. 71, *Stip* ſter-oogen op iets. *Bredero*, bl. 358, *Stip* de wet onderhouden.

STIRT, de ſtaart, Voorr. XXX. I d. 81, II d. 5. *W. Gribb. Brill.* bl. 9, *Laamme-stirt.* Bl. 81, *Laammirstirt*, *Start*,

vindt men bij *Hooft*, *Ged.* bl. 275. *Baardt D.* bl. 158. Vergel. *Jun.* in *Start. Kil. Staert.*

STIRTTEN, ſtorten, uitſtorten, nederſtorten, I d. 32, 42, 140, 160, 162, 169. II d. 75, 80, 114. - Onzijd. *Storten*, geſtort worden, vloeijen, I d. 72, 90. - Nederſtorten, vallen, (in bedwelming) I d. 34, 87, 167. Zie *Uwl-stirten*. *Maerl.* II. 339. 118, Deerſte Apostel - die dor Gode - ſijn bloed *Stuerte*, d. i. zijn bloed ſtortte, omgebragt werd. - Zamengeſt. *Stirt.* - *Stjealpjende*, als een Bijv. N-W. kwistig, overbodig, overdadig, T. K. II d. 114.

STJUWG, STJUWGGE, ſtug, ſtugge; onbuigzaam, hard, I d. 23, 37, 90, 224. II d. 52, 65, 67. - *Stjuwgjen*, onderſteunen, ſchragen, I d. 110, 201. Zie *Steeg*. Gelijk dus van *Staedig* komt *Staedigen*, bevestigen, confirmare, ſtabilire: van *Stedig*, - *Stedigen*: Zoo komt van *Stjuwg*, - *Stjuwgjen*, adminiculari, fulcire, Verg. *Kiliaan.*

STJUWN, de ſteven, voorsteven, I d. 7. Gelijk dit *Stjuwn* uit *Steven* is geboren, zoo komt van *Stedig*, - *Stjuwg*. De vorm is dezelfde, want *Stadig* en *Stevig* zijn na-aanverwanten, waartoe ook *Steunen*, *Steun*, behooren.

STOACK, een ſtok, ſtaak; ſtaf; paal; balk; tak, enz. I d. 67, 94, 228. Meerv. *Stocken*, I d. 9. Zie *Haed-stoack. Stæf. Rejear-stæf.* - *W. Gribb. Brill.* bl. 17, *Stoock*, en zoo ook bl. 11, 61; doch bl. 52 *Stock.* - V. d. de Zamengeſt. *Stoackblijn*, ſtok-blind, I d. 111. - *Stoack-in-stecke-blijn*. ſtok- inſteke-blind, I d. 26. - *stoack-hird*, ſtok-hard, wreed, verdrukkende, I d. 164. - *Stoack-siil*, ſtok-ſtil, I d. 87. - Zoo leest men T-W. in L. U. bl. 115, *Stokke-doof*. Bij *Bredero* bl. 442, en 633, en *Kamph. Ps.* bl. 116 *Stok-stil*. Bij *Baardt*, *Ledenst.* bl. 49, *Stake-styf.* In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 160, *Stok-beelden*. Andere voorbeelden zie men bij *Wiarda*, *Asegab.* bl. 86, en 218. Vooral bij *Weiland*, in *Stekeblind*; -*Stokblind*, - *Stikdonker*. Van daar *Stock noch staeck aensien*, d. i. ſtok- en ſteke-blind zijn, bij *Marnix*, *R. B.* fol. 64 verſo, en 253, verſo. *Galgestoc*, is bij *Maerl.* II, 148, 8, de galgepaal, de galg. *Staken* en *palen* zijn ook bij *Stoke* hetzelfde, b. v. V, 784, Verg. 778. Aardig zegt *Cats*, I, 237, c. *Niet een steeck zien.* Waarop terstond volgt *Steke-blint.*

STOANEN, ſteunen, zich ſtaande houden, gevestigd zijn, I d.

90. Onderſteunen, ſchragen, I d. 201. *Kil. Stonen, Steunen*, inniti. Zoo leest men in 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 34 en 35, de *Holle hette steune*, d. i. onderſteunen, vast houden. — *Stoane*, een ſteun, ſteunsel, I d. 206, Zie *Gruwnstoan*. — *Stoan-finger*, de ſteunvinger, vermoedelijk de middelſte en langſte vinger, Fig. een ſteun. ſteunsel, ſteunpilaar, I d. 48. — Zoo leest men in de O. F. W. *Scot-finger*. de voorste vinger. — *Lange finger*, in 't *A. S. Middel-finger* genoemd. — *Goldfinger*, digitus annularis. *Lytka-finger*, *A. S. Laece-finger*. Zie Noot op bl. 374. Verg. *Wiarda*, *Asegab.* bl. 206 en 218. — Thans nomt men den *voorsten* ook *wijs-vinger*, digitus index, den volgenden *Middelste-vinger*, den derden, *Ring-vinger*, den kleinen, *Pink*. Verg. *Weiland* in *Vinger*, waar men meer vindt. — Van *Stoan-finger*, of ſteunvinger, om dat daarop, als op den langsten, het ligchaam, of een gedeelte daarvan, ſteunen kan, vind ik nergens elders iets gemeld.

STOAME, damp of waſem van kokend water. V. d. *Stoame-ſnuwen*, dampſnuiven, damp van zich geven, walm uitwerpen, I d. 209. Schoon heeft *Kamph.* dezelfde plaats overgezet, *Ps.* bl. 289, Roert hij 't gebergh: het *rooke-dampt* en *stoomt*. Verg. *Junius* in *Steam*, nidor, vapor, ex osſa vel ſartagine exſurgens. *Weiland* in *Stoom*. *Kiliaan* ſchijnt het woord niet gekend te hebben, maar heeft er voor *Doom*, i. domp, vapor. *Doomen*. i. dompen. vaporare. Dat de ST. met D afwisſelt, hebben wij reeds elders gezien, bij *Djoeyen* — *Djaggeljen* — *Stoeyen*, of *Stjoeyen*. Zie *Op-Stomjen*.

STOAR, STOARN. Zie *Stearren*.

STOAREN, ſtoren, verſtoren. Bij *M. Stoke*, II, 146. En *Maerl.* I, 66, 28, is *Storen*, verwoesten, vernielen. Bij *Hooft*, *Ged.* bl. 141, 142, leest men *Steuren*, in de beteekenis van *ontevrede zijn*, *zich belgen*. Zie *For-stoaren*. O. F. W. *Stera*, *Stoerde*.

STOARME, een ſtorm, een geweldig onweder, I d. 62, 219. II d. 69. Zamengeſt. *Stoarm-twierren*, ſtormwinden, ſtormbuijen T. K. II d. 68, 108. *Maerl. Storen*, I, 325. 13, Mettien een groet *Storem* wt brac. II, 422, 13, Negeen *Storem* mach lange ſtaen. *Kamph. Ps.* 302, *Storm-blas*. Van *Storen*, vernielen, verwoesten; bij *Stoke*, ook nog

voorkomende I, 114, en 239 Verg. ald. *Huydecoper.* — V. d. *Steurige*, voor *vernietiging*, bij *Hooft*, *Ged.* bl. 155, In deez' ſtarlozen nacht van *Steurige* der vreden, in deez' helgaande zee, in deez' balſtirigheden. Het zamengeſt. *ghesturen*, voor verontrusten, benadeelen, leest men bij *Maerl.* II, 368, 32. — Maar *Stoarme*, ſtorm, hevige aanval van den vijand, beſtorming, II d. 113. Zie *Bestoarmjen*, en de Noot v. *Huijdec.* op *M. Stoke*, VI, 974. — *Stormen*, voor bestormen, Idem VIII, 288. — *Verstormen*, voor onstuimig maken, opruijen. *Maerl.* II, 112, 26, Doe *verstormde* die wint die Zee. II, 421, 30, Hi mach ontſien onververt die zee *verstormen.* Fig. van de *hartstogten*, vooral *gramſchap*, en *ontroering.* *Maerl.* II, 70, 9, omme dit wort wart Herodes entieport *verstormet*, van Jheruſalem. (Matth. II, 3, Herodes *wiert ontroerd* en geheel Jeruſalem met hem.) — Van *Storen*, *Storem*, *Storm*, *Stormen*, gelijk van *tieren*, *tiermen*; *gieren*, *kiermen.*

STOAY. Zie *Boeck-stoay.* O. F. W. *Stoyen* en *Stowien*, ſtaven, *Stowade*, ſtaafde. Van *Steven*, is nog overig *Stevig*, *Stevigen*, *Stijf*, *Stijven*, *Stoyen en Stowier*, gelijk *Schoya*, *Schowia*, ſchouwen. De Y en W zijn wisſelletters.

STOE, ſtond, I d. 1, 30, 164, 218. II d. 103. — *Stoe-stu*, ſtond gij, I d. 11. Meerv. *Stoene*, ſtonden, I d. 199. — Soms is 't ſchier overtollig: *Stoe in take er om*, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 46. Bij de Ouden *Stoet*, ſtond, b. v. *Stoke*, I, 828. III, 1065 en IX. 987. Verl. Tijd van *Stean.* Zie ald. - Bij *Maerl.* II, 237, 252, vind ik *Stoe* in *Staden.* In 't andere MS. *Stonde.* Hier is slechts zamentrekking, zoo gebruikelijk in alle talen.

STOELE, een ſtoel, II d. 94. Van 't voorgaande *Stoe*, *Stoedel*, *Stoel.*

STOEP, ſtapte, I d. 36, Verled. Tijd van *Stappen.* Zie ald. en *Staeppjen.* *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 62, De drompel is za wijt, men zoe grijze, dat men er op *stoep.* *M. Stoke*, III, 1085, En in den boot *stiep* hij metteen, en voer te ſcepe.

STOER, een ſtuiver, I d. 10, II d. 104. Meerv. *Stoerren*, I d. 52.

STOF, ſtof, pulvis et materies, I d. 118, 122, 154, 165. Zie

Tzœf. - In de *Bijdr. van Wasfenb.* I, 155. vindt men ook *Stof*, materies. *Jun. Stuff.* - *Stofsche for gruwzje*, tot ftof vergruizen, tot ftof doen verteeren, I d. 122.

STOM, STOMME, ftom, mutus, I d. 15. 40, 134. - *Stomje*, ftom maken, verftommen, I d. 95. Zie *For-stomjen.* - *Stom-kolck'*, kolk der verftomming, I d. 180.

STOPPE, de ftoep, luifel, II d. 51. Thans *Stoeppe. Cats*, I, 618, a, *Stoupe.* Dat Trijn haer *Stoupe* niet en fchuert. *Hooft*, *N. H.* bl. 571, Niet alleen *luifen en stoepen*, maar ook eenige woningen braaken zij af, tot berning van *stoep*, Verl. Tijd van *Staepjen.* *Stoppe*, ftoep, is dus eigenl. een *optred.*

STOPPJEN, ftoppen, toefluiten, I d. 42. II d. 76. - ftoppen, bedekken, verholen, verbergen, I d. 145. Deelw. *Stoppe*, weggeftopt, verholen, verscholen, I d. 231. *Stopp'-fchuwlt'*, verberg, I d. 162. - *Stop-teckne*, bedekfel, eig. ftopdeken, I d. 217. — *Stoppen*, voor *bedekken*, *verbergen*, leest men ook bij *Hooft*. *b. v. Ged.* bl. 65, 71, 387. Doch voor *vullen*, *opvullen*, *Idem*. Ib. bl. 88, met oorlogsvolk uijtheemsch onz' vestingen te *stoppen.* *Aanvullen*, *volledig maken*, Idem Ib. bl. 100, *Flor.* 't Bewijs was niet bestaend; en tegens hem te zwak. *Geer.* Uw bloed-dorst *stopt* het geen dat aan 't bewijs ontbrak.

STOTIR, een oude zilveren munt, ter waarde van vijf groot, II d. 4.

STOUT, ftout, driest, vermetel, moedwillig, boos. — *Stoutdiede*, eene misdaad, vooral onbezonnenheid, II d. 67. — *Stoutheyt*, vermetelheid, driestheid, II d. 67, 68. — *Stoutigheijt*, koenheid, moed, couragie, II d. 45. — *Melis Stoke* gebruikt *stout* voor *koen*, *onderneem-ziek*, *dapper*, I, 1287, Godevaert die ghebuulde Hertoghe, die van finne was *stout* en hoghe.

STOYTJEN, ftuiten, weerhouden, keeren, I d. 43. II d. 76. Onzijd. *Stuiten*, *ophouden*, I d. 42. — *Stoyte*, een ftuit, ftoot, I d. 89. Zie *Glanz'-ftoyte.* *Weer-ftoyte.* *Niet ftuijten willen*, d. i. niet willen deugen, oppasfen, aflaten van het kwaad. *V. d. Veen*, *Raets* bl. 87, En *wilje* dan noch *niet* wel *ftuyten*, ende recht u banden ftuijten, enz. *Jun.* in *Stutter.*

STRACK, ftraks, flus, oogenblikkelijk, I d. 220, II d. 115. —

Stracks, I d. 24, 78, II d. 92, 94, 103. *W. Gribb. Bril*, bl. 9, 50, *Straks*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 47. *Strak*. Zie *Weiland*. — *Strak* en *Stark*, gelijk *Schrap* en *Scharp*, verwant.

STRAEM, STRAEMME, ſtram, ſtramme, I d. 54.

STRAFFE, de ſtraf, I d. 40, 133, II d. 68. Meerv. *Straffen*, I d. 42. — *Straffjen*, ſtraffen, I d. 43, 219, 221. *Straffe*, geſtrafte, Verl. Deelw. II d. 79. Bij verzachting voor *Strafte*, gelijk men thans spreekt, zijnde de Verl. Tijd *Strafte*, en het Deelw. *Straft*, *Strafte*. In de *Bijdr. van Wassenb.* leest men, met eene F, *Strafjen*, I, 154, 166, 167. — *Strafs-oere-wea*, het wee van 't uur der ſtraf, I d. 221. Zie *Aanteek.* ald.

STRÂN, het ſtrand, I d. 15, 195. — *Strânne*, I d. 164, 208. Meerv. *Strânnen*, I d. 78. — *Strân-klippe*, eene ſtrand-klip, eene klip om er op te ſtranden, II d. 86.

STRANG, ſtreng, geſtreng, onmedogend, I d. 170. Voor *dapper*, *kloek*, *Maerl.* I, 312, ſtaerc en *Stranc*. Voor *Strak*, *Stijf*, *regt over einde*, Idem II, 98, 16, Hi (keizer *Tiberius*) ginc ſtijf in ſinen ganc, daertoe van ſinen leden *Stranc*, in inckende en ſtille. *Suetonius* in *Tiber*, cap. 68, Incedebat cervice rigida & obſtipa: adducto fere vultu, plerumque tacitus. — Voor *Sterk*, *geweldig*, *heftig*, *wreed*, *Maerl.* I, 24, 76, Menech ſerpent groot en *Stranc*. Bijw. *Strange*, voor *dapperlijk*, *heldhaftiglijk*, *M. Stoke*, VII, 915, Doe gingen ſi hem weren *Strange*, d. i. zich dapper verweren. Ibid. 1186, En doghet menighe droefheit *Strange*, d. i. ſtaat menige *hevige* droefheid door. — Het W-W. *Strangen* gebruikt *Hooft*, voor *ſtrak ſtaan*, Ged. bl. 255, Haer gelaet begon te *stranghen*. Ook nog overig in het gewone rijmpje: De daagjes, die daar langen, die zijn het, die daar *strangen*. Men leest bij onzen Dichter ook *String*, *Stringe*, I d. 39, 40, *Strangen* in *String*, beſel. Waarvoor men bij *Wassenb. Bijdr.* I, 165, *Strijnge*, vindt.

STREAMME, een ſtroom, I d. 174, 175. II d. 89. — *Streammjen*, ſtroomen, I d. 207, II d. 54. Zamengeſt. *Streamme-ſluwp-ſlieren*, met ſtillen en onopgemerkten ſtroom voortloopen, (de rivo) I d. 156. — *Streamme-wiet*, ſtroomend nat, eene rivier, I d. 166, 199. Zie *Rin-ſtreamme*.

STRIBBJEN, streven, strijken, overheen rossen, I d. 119, *Komt mar oer him stjoere onwaets grijmme stribbjen*, komt maar over hem een stoere onweers bui heen blazen. *Stribbig* voor wederstrevig, halstarrig, *Baardt*, *D*. bl. 515. Zijn *Stribbigen hals* te voegen onder het juck van de Weetkunst. — Van daar *Stribbelig wederstreven*, bij *Bredero*, bl. 14. Verg. *Weik* in *Stribbelen*, *Jun* in *Strive*. *Hooft*, *N. H*. bl. 34, gebruikt het W.-W. ook voor *tegenstribbelen*, *tegenwerken*, *verzetten*, tegen de goede meening des Konings te *stribbelen*.

STRIE, stroo, I d. 227. *Bijdr. van Wassenb*. I, 168, ook *Strie*. En *W. Gribb. Brill*. bl. 16. *Niet een strao ergens om geven*, *M. Stoke*, V, 635.

STRIELLE, een straal, I d. 31, 48, 90, 207. Meerv. *Striellen*, II d. 63, 81. Verkleinw. *Strieltje*, I d. 13. — *Strielkjen*, straalen, doorstralen, I d. 200.

STRIEM, een striem, stream, slag, I d 133. *Hooft*, *N. H*. bl. 438, 467, *Streem*. *Bredero*, bl. 667, wreede *Stremen*. Fig. *V. d. Veen*, *Zinneb*. bl. 97, En geesselt vaer en moer dan *strijmmen* in het hart. Zie *Weiland*.

STRIETTE, de straat, gebaande weg, I d. 1, 97. II d. 103. Meerv. *Strietten*, I d. 95. *Stritte* (om 't Rijm) I d. 64. *W. Gribb. Brill*. *Streette* en *Striete*, bl. 52. *Striete*, bl. 79. *Bijdr. van Wassenb*. I, 140, *Strieten*. — Zamengest. *Striete-scheynen*, straatschenden, I d. 79. — *Striette-scheynneryen* straatschenderijen, II d. 85. — *Strate* voor *weg*, in 't algem. bij *Maerl*. dikmaals, b. v. II, 366, 47, si wilen u die *Strate* mede ter euwelikere salichede.

STRITSEN, gestreken, gestroken (vonnis.) I d. 10 Deelw. van *Strijcken*, strijken. *Oof-stritsen*, afgestreken, (broek) *W. Gribb. Brill*. bl. 54. — Men vindt het W.-W. *Strijcken*, voor iemand strijken, het gewonnen geven, swigten, I d. 91. — 't *Swird-strijcken*, het slaan met een zwaard, of het uittrekken daarvan. I d. 137. Verh. Tijd *Strijk*. De Ouden gebruiken dit woord ook voor *trekken*, *uittrekken*, *uitgaan*, *vertrekken*, *M. Stoke*, VIII, 1151, Het Niclaes, here van Putte was in Dordrecht herde nutte, en *streec wt* te lande weert. *Maerl*. I, 94, 29, Moyses die *streec* in voren, d. i. Moses ging vooraan. Verg. *Jun*. *Strike*, *Strook*.

STRIJCK, een streek, vogelstreek. Meerv. *Strijcken*, I d. 246. *W. Gribb. Brill*. bl. 73, Fig. De minsken *Strijcken* omme

hals smijten. — Zamengest. *Strijck-jeärn*, strijkijzer, I d. 100. —*Strijck-not*, een strijknet, II d. 65. — *Maerl. Strec*, b. v. I, 12, 40, Dus viel hi in des Duvels *Strec*. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 123, In een *Strec* ghevangen. — V. h. *Strekel*, strijkstok. *Marnix*, *R. B.* fol. 122, na dat onse mate fijn met *eene strekel* is afgemeten. — *Bestricken*, illaqueare, intricare, irretire, *Kil. Marnix*, bl. fol. 36, verso, Niet meer dan een spinnewebbe sonde connen een Exter of Craey bedwingen ende *bestricken*. — V. h. het Frequent. *Strichalia*, stroekeljen, struikelen, eigenl. gedurig strijken, ergens met den voet tegen aan strijken. O. F. W. In het *H. D. Struchein*, *Sturcheln*, van *Struch*, w. v. *Struch-stein*, *Struch-stok*, eerst in vervolg van tijd schreef men *Straucheln*, doch niet van *Strauch*. Vergel. *Friesch*. Elk gevoelt dat men hier aan *strijken* voor *stooten* moet denken.

STRIJD, de strijd, I d. 71. II d. 113. — *Strijde*, II d. 102, 103, 106. — *Om strijd*, *W. Gribb. Brill.* bl. 61. *Melis Stoke*, *Te Stride*, V, 530, Het liep al en zeer *te stride*. — *Strijdjen*, strijden, II d. 89, 116. — *Striden*, *ane striden*, voor bevechten, bestormen, bij de Ouden zeer gebruikelijk. Zie *Stoke*, V. 573. VI, 978. VII 509, enz. V. h. het in *Friesl.* zoo bekende *Oon-strijd*, aanvechting; aandrift, lust. B. v. Ik heb er *oonstrijd* ta.

STRIJEN, strooijen, I d. 70. *Straie*, *Straw*. *Teuton. Strouwen*, *Spargere*, *Sparsare*. Thans zegt men *Struyen*.

STRIJPPE, eene streep, I d. 51. Meerv. *Strijppen*, I d. 50. Op welke beide plaatsen het w. genomen wordt voor *listen* of *linten*, welke op de klederen werden genaaid. Zie *Wassenb. Bijdr.* II, 19. — *Hooft. Fig. Ged.* bl. 77, *Streep* en schandvlek aller grooten. *Kamph. Ps.* bl. 344, uw woord mijn God, is louter door en door, heeft smet noch *streep*.

STRING. Zie *Strang*.

STROAM, de stroom, I d. 109, 123. Zie *Streamme*.

STROATE, de strot, I d. 223. Verg. *Junius* in *Throat*. Bij de ouden vindt men ook *Stort*, *Kilian Strote*, i. *Storte*, *Jugulus*. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 103, Noot. *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* II, 110, 111. — Alm. v. 1749, *Stroot*, bl. 13; *Strot*, bl. 31.

STRUWCK, een struik! I d. 55. — *Struwck-roaver*, een

ſtruikroover, II d. 86, 90. — *Maerl.* I, 348, 20, Dat erde draget of wast an *Struken.*

STRUWPEN, ſtroopen, ophalen, I d. 100, *Mouwen op-struwpen*, de mouwen opſtroopen. Fig. zich gereed maken tot iets. — *Bredero*, bl. 767, of ick nou mijn armen wat *Op-stropten*, wat kont ſchâen? *Junius* in *Stripp.* *Hooft*, *Ged.* bl. 142, Het gebruineerde *staal stropen*, d. i. den degen ontblooten. In de gewone dialect zegt men in *Friesl.* ook *Strupen*, *Struipen.*

STRUYS, STRUYSSE, ſtuursch, ſtoer; barsch, vermetel, ſtrak, ſtreng, geweldig, wreed, enz. I d. 158, 180. Bijw. *Struys*, op eene barſche, ſtrenge, en geweldige wijze, I d. 78, 207. II d. 69. — *Struijsch*, Bijw. idem, I d. 139. Ter verklaringe van dit woord, diene deze ruimſchootſche verklaring van den *Teuton.* *Struijss*, *Stuyr*, *Stugge*, *Drijst*, *Suyr*, *onſuet*, *wreet*, *ſtreng*, *ernſtich*, *bitter*, *ſtrac*, *ongenedig*, atrox, ferox, pervicax, protervus, etc. — *Cats*, I, 585, b, ſprekende van den Struisvogel, ſchijnt beide beteekeniſſen die van den vogel en dit woord vereenigd te hebben, wanneer hij zegt: ſie wat een *ſtruyſche maeg*, als of hij zeggen wilde: *wat een gretige*, *vratige*, *verſlindende maag.* Trouwens wat belet ons te ſtellen, dat die geweldige en groote vogel zijnen naam ontleend zou hebben van dit Bijv. N-W., waarin zijn aard geheel opgeſloten ligt. — Door omzetting der letter R krijgt men *Stuijrsch*, *ſtuursch*, dat hetzelfde woord ſchijnt te zijn, en dit is ons *Stoer*, der Friezen *Stjoer*, — Zie op dat woord: *Kiliaan*, op *Stuer*: *Junius*, op *Sture.* — Het woord *Struijs* is in *Friesland* nog zeer in gebruik, uitgeſproken als *Struus.*

STU, STE, wanneer het achter den 2 Pers. der W-W. ja zelfs ook andere woorden, wordt achteraan gevoegd, is zoo veel als *tu*, *du.* Verg. ſlechts bl. 10, 41, 44. *Hestu.* — *Azſtu ſtoarſte.* — *Hietstu.* — *Datste*, *daste.* — *Merckeste-leauweste.* — *Du biste*, alwaar het dubbeld ſtaat. Zoo ook *dyste-libbeste-ſo stu*, enz. enz. Het ſpreekt van zelf, dat de S hier eene aangenomene letter is, om de welluidendheid, en dat het woord eigenl. is *du*, uitgeſproken, en ſoms ook geſchreven, als *dou.*

STUTTJEN, ſtutten, ſtuiten, beletten, weerhouden, I d. 41, 43. Verg. *Junius* in *Stutter.* *Weiland* in *Stuiten* en *Stut-*

ten. Dit woord is in deeze beteekenis zeer gemeenzaam. tot op heden, in *Friesland*. Het is met *Stoytjen* één en hetzelfde woord, in het *H. D. Stutzen*; verwant aan *Stoyen*. Zie *Stoay*.

STUWCKE, een ſtoeke, tas, een hoop koorn-ſchoven, bestaande uit XII ſchoven, I d. 9. Dijn ſegs bernkes, earme djier! rinne guwzjen omme *Stuwcke;* bleat, mey honger-holle buwcken. – Dit is eene ſchilderachtig-fraaije uitdrukking, geheel echt Boere-frieseh. Des zomers ziet men dagelijks kinderen, vooral van behoeftige lieden, *om de stuwcke* loopen, ten einde de koornhalmen, die op 't veld blijven liggen, terwijl de ſchoven aan de *stuwcke* worden gezet, op te lezen. Maar daar hier van de zes kinderen van *Sjolle* gezegd wordt, dat ze *rinne guwzjen omme stuwcke*, d. i. loopen *schreijen* om de ſtoeke, ben ik op de gedachte gekomen, of in deze ſpreekmanier nog niet een by-denkbeeld gelegen is van *teleurstelling*, waar door men niet bekomt, wat men verlangde: met een woord, dat van *Stomp loopen.* De kinderen namelijk liepen naakt, met honger-holle buiken, al *ſchreyende* om de ſtoeke, daar ze niets van mogten afnemen, terwijl door andere grotere jongens de aren, welke waren blijven liggen rondom de ſtoeke, reeds waren opgezameld, en zij dus, als voorgekomen door anderen, er niets van konden bekomen. Dit veroorzaakte bij hen die tranen, welke zij niet geweend zouden hebben, zoo ze ook halmen hadden kunnen oplezen. Wegens het oplezen der koorn-aren vindt men alles naauwkeurig in *Mozes Wetboek* opgeteekend. Men leze ſlechts *Levit.* XIX, 9, en XXIII, 22, Vergel. *Deutern.* XXIV. 19, en de Geſchiedenis van *Ruth.* Elk mogt, mits er om verzoekende, bij den oogst, toen, de Koornhalmen, die waren blijven liggen, achter de maaijers oplezen; maar als 't koorn aan garven gebonden, en aan tasſen gezet was, mogt men er niet meer van lezen. Dit zou niet alleen voor onbeſcheidenheid, maar zelfs voor dieverij hebben kunnen worden gehouden. Men mogt immers tusſchen de garven in niet eens opzamelen, dan met bijzonder toelating van den Landheer; gelijk zulks echter door Boas aan Ruth werd vergund. Zie Boek van *Ruth*, II, 15, 16. Dit alles verneem ik dat ook thans nog in gebruik is, op dezelfde wijze ſchier, als van ouds her. En hier uit zou dan mijne gedachte eeni-

kracht ontleenen, dat *omme stuwcke rinne* beteekent *niet erlangen, wat men begeerde, te leur gesteld worden*: en bedrieg ik mij niet, dan is deze spreekmanier in *Friesland* nog in gebruik. — Vergel. wegens *Stoeke*, *Wasſenb. Idiot.* — In de *Burkerij*. bl. 18 leest men *Stoekken*. Waarschijnlijk van *Stuwcken*, ſtuiken, dat *ſtooten, zamendrukken, opeentasſen*, beteekent, waarom het ook door *tas* wordt uitgedrukt.

STUWCKER, een ſtoker, een aanblazer van 't vuur; de *minnestoker*, Cupido, II d. 65, *Dy lijtſe Stuwcker. Hooft, Ged.* bl. 245, Roozemondt, had ik hair uijt uw tuijtjen, 'k wed ik kneveld' het goodtjen, het guijtjen, dat met zijn brant, met zijn boogh, met zijn ſlitſen, Landt tegen Landt over einde kan hitſen: en beroofde den listigen *Stooker* van zijn toorts, zijn geſchut, en zijn Kooker. *Hooft*, kent ook aan *Venus* het *ſtooken van minnevuiren* toe, ibid. bl. 159. *Starter Fr. Lusth.* bl. 50, van Cupido: Doe ſtond hij weder op, hij nam zijn boogh, ſijn koker, en liep door 't gantſche huijs, gheluijk *een kleine ſtoker. Dezelfde* noemt hem daarom, bl. 159, 't vlugge wicht, de *ſtoock-brand van de min. Cats*, I, 494, b, Dat Venus kint, die ſlimme gast, de *ſtooker van de geile min. Jonctijs R. O.* bl. 87, Den grooten *vlammen-stoker. Bredero*, bl. 516, den *stoke-brand*, *Cupido.* — Van een hevigen wind zegt *Hooft, Ged.* bl. 133, *een stokert van een wind.* Nog hoort men in Friesland vaak, it fjoer *oon-stuwckjen*, aanstoken.

STUWN, een ſtond, tijdstip, I d. 24, 61, 87, enz. *Stuwne*, I d. 58, 75, 90, 91, 95, 97, enz. Meerv. *Stuwnen*, I d. 56, II d. 114. — *Stuwne-miette*, de mate der levensdagen, I d. 108. — *Stuwn- in stee-gunste*, gunstige gelegenheid van tijd en plaats, II d. 66. — *Rjuecht-stuwns*, regtstandig. Zie ald. *Maerl.* II, 252, 21, wech, no ſake, tijt no *stonde. Tijd in stuwne*, wordt door onzen Dichter ook vaak vereenigd, als mede *oere in stuwne.*

STUWEN, (lees als of er ſtond *stouwen*) ſtuiven, wegvliegen als ſtof, I d. 99, 118. Doch Bedrijv. *doen wegstuiven*, I d. 191, tzæf, dat d' wijn bliest *Stuwt* in drieuwt. *Stuwer*, een ſtuiver. Zie *Moude-stuwer. Hooft, N. H.* bl. 61, Maagh bij maagh, bloed bij bloed-verwant *Stuwende*, d. i. voegende, vereenigende. En zoo ook: *woordtjens stouwen*, Idem, *Ged.* bl. 284. *Maerl.* I, 288, 58, Daden ſi *stuuen*

van den droghen, hoghe in die lucht, die mounde. Zie *Op-ſtuwen.* Ik houd *ſtuiven* en *ſtuwen* of *ſtouwen*, voor woorden, voortkomende uit ééne bron, waarin oorſpronkelijk de beteekenis is van *aandrijven*, *aanblazen*, *opblazen*. V. d. *vereenigen*, *zamenbrengen*, *oppakken*, *op een taſſen*. Men vergelijke hier, inzonderheid, het Lat. woord *conflare*. - *Colligere pulverem*, apud *Horatium*. Vergel. *Kiliaan* en *Weiland*. *Duust-ſtowes* in de O. F. W. zijn *duust-ſtooten*, V. h. ons *op-ſtouwers* anders *op-ſtoppers*.

SUCHTJEN, zuchten, ſtenen, kermen; verlangen, enz. I d. 15, 39, 40, 41, 42. 44, 112, 153, II d. 67, 76. - *Sucht*, eene zucht, I d. 44. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 164, *Sugten*. Zie *Sjochte*.

SULVER, zilver, argentum, I d. 2, 102. Zoo leest men ook bij *Bredero*, bl. 342, 353. *Jun. Silver. Stoke*, I, 607, en *Maerl.* I, 134, 18, *Selver*. - *Silver* vindt men II d. 11. - *Sulveren*, zilveren, van zilver, II d. 95.

SUWCKER, ſuiker, I d. 4. *W. Gribb. Brill.* bl. 52. *Suwckir-tuwtje*, (een vleiwoord.) *T. B. Zoon*, bl. 20, *Zoeker*, Idem. bl. 9, *Lik zoeker Maay!* een Tuſſchenwerpſ. van bewondering en ontkenning. - *Stroy-zoeker*, Idem, bl. 25.

SUWD, zuid, I d. 61, 89, 91, 158, 227. *Suwden*, het zuiden, I d. 215. *Hamconius*, *Fris* fol. 72, *Su-rijck*, auſtrale regnum. Idem. fol. 74, verſo, 75, *Sur*, zuid, bij zamentr. voor *Suder*, dat men zoo vaak in de O. F. W. leest, en nog overig in *Suder-ſee*, nu zuider-zee.

SUWGH-BERN, een zuigeling, I d. 94, 177. - *Suwgh-ſoantje*, ibid.

SUWGJEN, zuigen, ſugere. I d. 108. Verl. Tijd. en Deelw. *Suwge* of *Soege*. *Maerl.* I, 139, 44, en anderen *Sughen*, V. *Jun.* in *Suck*. - *Hooft*, *Zuijken*, *Ged.* bl. 188, Dat z' uyt uw kindsch gebeent' het merregh niet en *zuyken*. Bl. 369, Een zoete rook de kamers uijt haer blondt en bolle toijſel *zuijken*. *Teuton. Soeghen*, act. lactare. - *Suyghen*, ſugere, lactere. Dit is ons *zuigen* en *zoegen*. - V. h. *Sock*, moedermelk en *Sock*, de zuiging van een voortvarend ſchip.

SUWN, gezonden, I d. 120. Zie *Seijnd*, in *Seijnen*. Dit komt nader aan *gezonden*, dan *Seijnd*. Men kan het ook ſchrijven *Sôn*, gelijk van *winnen*, *wôn*; van *ſpinnen*, *ſpôn*; van *rinnen*, *rôn*, enz. want *ô* en *uw* zijn ſchier een. Zie *Inleiding*.

SUWN, SUWNE, gezond, I d. 24, 54, 75, 133. II d. 47, 52, 101. - *Suwn-hert*, een gezond hart, gezondheid, I d. 168. - *Suwn-wirdinge*, herstelling uit eene ziekte, II d. 109. - *Ghesonde*, het vrouwelijke Bijv. N-W. voor Z-N-W. genomen, *gezondheid*, is bij de Ouden zeer in gebruik, zie b. v. *M. Stoke*, III, 1122; IX, 202. *Maerl.* I, 3, 20. O. F. W. *Sonda*, gezonde en gezondheid, *Sanus*, *Sanitas*, waar medé dit woord in verbindtenis staat.

SUWNE, de zonde, I d. 54, 81, 94, 112, 114, 116, 123, 130, enz. Meerv. *Suwnen*, I d. 62, 68, 156, 183, enz. - *Suwner*, een zondaar, I d. 148, 162, 209. - *Suwnlijck*, zondig, I d. 183. - *Suwngjen*, zondigen. I d. 161. - Zamengest. *Suwne-bichtre*, een belijder zijner zonden, I d. 201. - *Suwne-bod*, zonden-bed, het bed der zonde, I d. 210. - *Suwne-Edoms-bern*, zondig Edoms-kind, I d. 95, 96. - *Suwne-fuwl*, het-zondenvuil, de zonde, ongeregtigheid, I d. 161, 162. - *Suwne-lest*, het zonden-pak, drukkende zonde, I d. 149, 184. - *Suwne-mölne-stienen*, Fig. zwaar drukkende zonden, I d. 113. - *Suwne-pleag*, I d. 81. - *Suwne-tate*, zonden-melk, I d. 96. - *Suwne-uwt-flaebjer*, een die zondige taal vrij uitspreekt, een zondaar, I d. 190. - *Suwne-wirddy*, zonden-waardy, wat wij door onze zonden hebben verdiend, I d. 118. - *Bijdr. van Wassenb.* I, 166, 167, *Sunden*. *W. Gribb. Brill.* bl. 7, *Soonne*. - A. S. *Syn*, peccatum. Verg. *Junius*, in *Sinne*, peccare. Zou men hier ook toe moeten brengen *For-finnen*, *forfon*, in de beteekenis van *een misslag begaan*, *een feil bedrijven?* B. v. *Du moast dy naet for-finne*, als of het ware, *gij moet u niet verzondigen*. - *Du moast mij naet forfinne*, Gij moet mij geen misslag doen begaen. Enz. - Thans hoort men meestal *Soune*, (oe) O. F. W. *da fonda*, *Gabbemà*, *Sunda*.

SUWNERLINGE, zonderlinge, II d. 60, 83, 85, enz. 102, enz. Zie in *Sonder*.

SUWPPJEN, zuipen, zwelgen, I d. 1. *Waatze Gribb. Brill.* bl. 62, *fretten in foepen*. Verl. Tijd ald. *jo foopen*, zij zopen. Bij *Hooft* en *Cats*. enz. vindt men het ook soms voor *drinken*; soms verschilt het niet van *zuigen*, b. v. *Hooft*, *Ged.* bl. 146, uijt hare borsten, die zijn lijftoght onlangs *zoop*. V. h. *foep*, een dronk, een klok, haustus, *T. B. Zoon*,

bl. 26. Vergel. *Kiliaan*, *Suijpe*, *Sope*, haustus. - *Soupe*, karnemelk, *W. Gribb. Brill.* bl. 15. - *o ſoupen way!* Een Tusſchenwerpſ. van vergenoegen. Ibid. bl. 10. - *Zoepe en Bak*, karnemelk en tweebak (eene lekkernij in Friesl.) *T. B. Zoon*, bl. 22. - *Een ſoupen-bry en zwiete ſtrouw*, Alm. van 1749, bl. 42. - *Zoepe*, *Libb. ſen A. Y.* bl. 49. Verg. *Waſſenb. Idiot.* in *Suip.* Misſchien wel verbonden met *Suwgjen.*

SUWZE, - IJNNE SUWZE, in bedwelming, I d. 5, 68. Vooral ziet dit op eene *bedwelming* door *ſterken drank* veroorzaakt. Van *Suizen*, ſoezen, een zacht geruisch maken. — V. d. *Soeze-bollen. Kamph. Ps.* bl. 502, *Zuysſebollen*, gelijk een dronken man. — V. h. vermoedelijk *Onbeſuisd*, wild, woest, los, en v. d. roekeloos; als ware het, *niet in bedwelming*, *maar met den onbeſuisden* kop. *Weiland* dacht aan *Susſen*, ſtillen. Beter ware het, in dat geval, aan *Zuijen* te denken, dat *Hooft*, *Ged.* bl 256, gebruikt: Maek geluijdt, dat de zinnetjes zachjes *zuijdt*: En dat hij vervolgens met *zusſen* zamenſtelt, Ib. bl. 303, En *Zuyezust* zoo lang, dat hij 't gedacht verdooft. Nog beter komt het mij voor, tot grondwoord te nemen, het van *zuyen* afgeleide woord, *Suiſen* of *ſuizen.* Vergel. *Waſſenb. Idiot. Soes. Junius*, *Swijze.*

'T SUWZ'-BUWZ-BRUWZ-HOL-BOL-HOBB'LE-TOB, het ſuizend-ruiſchend-bruiſend-hol over bol-hobbele-tobbende zeewater, I d. 195. Een fraaij, maar moeijelijk te vertalen woord: ik heb het zoo letterlijk overgebragt, als ik kon, om de kracht er van te bewaren. Men vulle in den Tekst de koppelteekens aan, zoo als hier is gedaan.

SWABERJEN, zwemmen, drijven, zweven, zwabberen, I d. 174. — *Ad-ſwabbert*, oude Zwabber. Zie ald. en voeg er *Weiland*, in *Zwabber*, bij. Het woord komt af van *Swaben*, *Swabben*, dat met het H. D. *Schweben*, veel overeenkomst heeft; — en van daar het voortd. W-W. *Swabberen*, *Swaberen*, het welk eene *gedurig-zwevende beweging* aanduidt, en dus van *zwemmende vogelen* veelal gebruikt wordt. Doch in het algemeen beteekent het elke *drukke en roerige beweging* bij bezigheden. V. d. een *Zwabber*, of liever *Swabber*, elke druk-bezige knaap, die overal bij is, en zich al

wat hij doet, zuur laat geworden. Zoo gebruiken de Friezen het woord nog. Voor *Swemmen* gebruikt *V. d. Veen*, bl. 262, het woord *Swabben*: De Nimphen achter hem (Neptuijn) die quamen ſoetjes *Swabben*.

SWACK, zwak, II d. 112. — *Swackheyte*, zwakheid, I d. 40, II d. 105.

SWÆGER, een Zwager, Dochtersman, II d. 52. *Sweager*, I d. 37. — *Suaéger*, II d. 4. *Sweger*, beteekent in *W. Gribb. Brill*, bl. 69, 70, elken Vader van twee jonggetrouwden. *Gribbert* de Vader van *Waatze*, noemt *Gaatze* de Vader van *Wobbel*, *Sweger*. In *Broer Corn. Serm.* I, 340, worden *Abraham en Loth* (Ouſijns) of *Recht-ſweers* genoemd, Verg. I d. 518, *Neven* oſte *Regte ſweerts*. *M Stoke*, III, 548, noemt vrouw Aleid *Sweger* (d. i. *Schoonmoeder*) vad *Lodewijc*. En in de *Noot* van *Huijdecoper* op deze pl. vindt men *Zwaer*, voor *Schoonvader*. Bij *Maerl.* I, 69, 31, wordt *Laban*, *Zwear* genoemd van *Jacob*. Ib. II, 111, 16, *Pieter*, die oec hiet *Sijmoen*, hadde eene *Swegher*, d. i. Schoonmoeder. Met een woord *Sweger*, is, ſchier zoo als het Lat. *Affinis*, elke *aanverwant* door 't huwelijk. Verg. *Ypey*. *Taalk. Aanm.* bl. 113, volgg.

SWAEYEN, zwaayen, draayen, ſlingeren, I d. 75, 181, 226. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 54, wijkmarks dagen *zwaaitze* dy ſtriete op en del; en 't iene hoes uit, en 't oor wer ijn. Wij zouden zeggen *zwiert*, *zwerft*.

SWALPJEN, zwalpen, vloeijen, ſtroomen, vlieten, I d. 134. Fig. aanloopen. *Bredero* bl. 482, Dan 't *zwalpend'* water van de ruijſchende rivier, dat *ſtroomende* met kracht komt ſchuymend afgedreven. — Vaak vindt men het Bedrijv. in de beteekenis van *doen vloeyen*, *ſtroomen*, *uitſtorten*, *vergieten*. Hier toe behoort I d. 86, De ſoarſte dear 't geljucht *bloed ſwalpe*, d. i bloed uitſtortte, bloed deed vloeyen, bloed vergoot. Maar nog meer *Kamph. Ps.* bl. 222, 294, 556, 382, *over-zwalpen* gebruikt voor *doen overvloeyen*, *overſtroomen*; *door den ſtroom overdekken*, *door de golven overſtorten*; *Broer Corn. Serm.* II, 28, vindt men het gebruikt voor *Storten*, *op den grond ſtorten*; zonder *ſtorten* en planeen, ſonder *ſwalpen* en qualsteren. — Voor *overvloeijen*, *tot overloopen toe vol zijn*, *Bredero*, bl. 485 en 693, b. Daer hier den Braſſaart of den Vraet ſijn holle maegh tot *ſwalpens* laat. — V. d. *Swalp*,

voor *gulp*, *uitſlorting*, *Cats*, I, 197, a, Braekt uijt, *met eenen ſwalp*, ſijn leven ende bloet. *Kamph. Ps.* bl. 187, *met vollen zwalp.* — *Over-zwalp*, Idem, Ibid. 261, voor *overvloeijing*, *overſlorting.* Zie *Kiliaan* en *Weiland.*

SWAR. Zie *Ljeag-ſwar.* — *Swarren*, zweren, I d. 98. — *Swerren*, I d. 61, 104, Deelw, *Swern*, gezworen, II d. 105. *Maerl.* II, 16, 71, Men zal houden dat men *Swert.* — 74, *Swerstut* eenen quaden man. — 78, Hem al *ſweren* en al ſpreken. Idem II, 404, 49, Hout evenwel en niet wers, datstu ſeges et dattn *Swers.* Het Deelw. bij *Waſſenb. Bijdr.* I, 162 *Swodden. Junius*, *Swear.* *Swara* en *Swerren* in de O. F. W. Verled. Tijd. *Swoer*, *Swor*, *Swer.* Deelw. *Swerren.*

SWART, SWARTE, zwart, zwarte, I d. 101, 116, 133, 203, 217. In de *Bijdr. van Waſſenb.* I, 152, 157, leest men *Swat*: zoo als men het nog heden uitſpreekt. Doch in den *T. B. Zoon* bl. 14, beter met de *R*: IJn 't *zwart* klaaid. — *Verſwerten*, verontreinigen, *Maerl.* II, 119, 62.

SWEALTJE, een zwaluwtje, I d. 69, 120. *Alm. van* 1749, bl. 42, *Zweal. Juntus*, *Swallon.*

SWEEFJEN, zweven. *Sweefgeesten*, zwevende geesten, die zich ſchielijk van de eene naar de andere plaats begeven kunnen (de Engelen.) I d. 206. O. F. W. *Swiva.*

SWEVEL, zwavel, I d. 58, 100. — *Swevelſtôk*, een zwavelſtok, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 20.

SWIEPE, een zweep, I d. 61. — *Swijpe*, I d. 208. *Jun. Sweep*, *Whip.* — *Bredero* bl. 338, Met de *Swiep* om d' ooren ſlaan. Bl. 372, En een ouwt Wagenaer hoort garen 't klappen van de *Swiep.* *J. H. Krul*, *Hovel*, bl. 10, Noch hoort gij garen eens het klappen van de *Swiep.* *W. Gribb. Brill.* bl. 64, *Swieptouwen.* Doch bij *Baardt*, *D.* bl. 20, heeft men reeds *Sweep*: Een Pastmakel is gheen *Sweep-ſtok.*

SWIER, SWIERE, zwaar, zware, I d. 3, 41, 50; 62, 94, enz. — *Swierer*, II d. 74, 91, 109. *Sweerst*, I d. 184. — *Bijdr. van Waſſenb.* I, 165, *Swirrer.* — *Swaer*, voor *lastig*, *nadeelig*, *ſchadelijk*, dikmaals bij *M. Stoke*, b. v. VIII, 1314. — *Swerste*, *Maerl.* II, 445, 14. — *Swierte*, zwaarte, II d. 74. — *Swier-heyt*, zwarigheid, last, I d. 133, 148. — *Swierigheijte*, I d. 200. II d. 86, 93, 106, 111. Meerv. *Swierigheyten*, II d. 76, 88. Maar *Swierigheden* (miſſchien

I. D. 62 moet zur Zeker gelezen worden Swiere

om 't Rijm mede) I d. 8. — *Swierlijck*, bezwaarlijk, lastig, I d. 115. — *Zwierzettig*, zwaardenkend, zwaartillig, zwaarhoofdig, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 35, 77, 87. — Zamengest. *Swiere-fleag*, een zware windvlaag, I d. 62.

SWIERMJEN, zwerven, zweven, zwieren, I d. 166. Van *Swieren* komt *Swiermjen*, gelijk van *tieren*, *tiermjen*. — *Zwierig* voor zwevende, zwervende, omnivagus, *Hooft*, *Ged.* bl. 95, Een gheest, ghezwind op reys, deurtrapt, rondomme *zwierigh*. — *Swieren*, Dezelfde, ib. bl. 387, uw leven *Swiert* op flibberige baenen. — *Marnix R. B.* fol. 260, Met een eysselick ghedommel in den Bijecorf te *swermen*, fol. 262, *ghesiverm* oft ghedommel. — Ibid. verlo, *dommelen oft swermen*. Op fol. 261, noemt *Marnix* dit *Sweven*. — *Swermgeest*, dwaalgeest, *Hooft*, *N. H.* bl. 631, Aan *Zwermgeesten*, waarvoor alle Onroomsgezinden daar geschat werden, moest men geene trouw houden. *Kiliaan*, *Swerm-geest*, fanaticus, vesanus spiritus. *Swermen*, — agminatim volare.

SWIET, SWIETE, zoet, zoete, I d. 1, 2, 3, 23, 114, 155, 162, enz. *Swieter*, I d. 69, 76. — *Swietste*; I d. 25, 27, 69. — *Swietjes*, zoetjes, zachtjes. II d. 89, 100. *W. Gribb. Brill.* bl. 75, *Swietjes* meij eltjoor libje; genoeglijk. Bl. 83. Do klieuwd jck *swietjes* to it finster yn; zachtjes, zonder gerucht te maken. — *M. Stoke*, VI, 1268, *soete* en goedertieren en sonder gal. — *Swiette*, zoetheid, I d. 109, 148, 152, 218. — *Swietheyt*, I d. 29, 73. II d. 76. — *Swietigheyte*, II d. 66, 115. — *Swieternye*, I d. 223. - *Swietert*, zoetert, (van een meisje) I d. 8. *Jonctys* R. O. bl. 105, ook *Soetert*. - *Swietertje*, zoetertje. II d. 47. *Heemskerk*, bl. 159, ook *Soetertje*. - *Swiet-libb'ne drippen*, het leven veraangenamende droppen, I d. 105. - *Swiet-luwdig*, zoetluidig, I d. 45. 153. - *Swiet-muwlckjende*, lekker smakende, smakelijk, II d. 61, aangenaam. - *Swiet-rin-ferscke-wett'ren*, zoet-vloeijende-versche wateren, I d. 124. - *Swiet-soer*, zoet-zuur, dulcamarus, I d. 22. - *Swiet-wiet*, zoetnat, I d. 190, 223. *Jun.* in *Sweet*. Bij ouds schreef men *Suet*, dat al zeer nabij het Friesche *Swiet* komt.

SWIJMJEN. zwijmen, bezwijmen, in zwijm vallen, I d. 95. *T. B. Zoon*, bl. 8, Maayke! *Memke! Swijmest!* d. i. valt gij in zwijm! Verl. Tyd *Swijmde*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 39, Doe miender- dat ik *swijmde*. - *Besualt*, bezweem, Verl.

Tijd van *Beswelen*, en dat voor *Beswemelen*, bij *Bilderdijk*. *T.* en *D. Verscheidenh.* III, bl. 153. — *Swemen*, voor *gelijken*, is bekend. Zie B. v. *Hooft*. *Ged.* bl. 227. — *Sweemsel*, Ibid. bl. 308. - *Swijmme*, zwijm, bedwelming, I d. 15, 57. *Teuton Swijmel* Verg. *Jun.* in *Swoon*. O. F. W. *Swima*.

SWINGE, is eene zekere bergplaats voor zaken, die men bewaren wil, welke veelal gevonden wordt in de schuren, I d. 82. Indien mijn geheugen mij niet bedriegt, wordt *Swinge* voor een schuinschen dwarsbalk gehouden, dienende tot ondersteuning van de *bindten* in de schuren, die den muur met het gebindte vereenigt, en geen geringe kracht daaraan bijzet. Hier meen ik hangt men aan of over, wat men voor-eerst bergen wil, tot nader gebruik. Geen wonder dus, dat de wapenrusting hier genoemd wordt *Ruwg besponnen ijn it reag*.

SWINGEL, een dorsch-vlegel, I d. 72. Zie *Flæle*. *Jun.* in *Swinge*.

SWINGKJEN, zwenken, draaijen, zwaaijen. Zoo komt het voor bij *Hooft*, *Ged.* bl. 185, *Swank* Venus de Godin haer lieve lachend' oogh eens over al de Schaeren. Doch het woord heeft ook eene onzijd. beteekenis, en wordt gebruikt voor *elke snelle beweging des ligchaams*, V. d. *schielijk gaan*, en *zich bewegen van de eene naar de andere plaats*. Zie *For-swingkjen*. Men kent in *Friesland* ook nog *Swingen*, voor *heen en weder slingeren*, of *slaan*, b. v. *Swing dit of dat reis uit*, — B. v. *een natte doek of dweil*. Ook voor *togtig zijn*, — B. v. *it swingt hier braef*, d. i. het togt hier, het is hier togtig. - *Zwengen*, *zwenken*, *zwinken*, *zwingen*, en *zwinden*, schijnen zeer na verwant aan *wind*, *wenden*, *wenken*. Vergel. O. F. W. bl. 391, Noot.

SWIRCKE, het zwerk, wolken-zwerk, I d. 206, 221. V. d. is *Swerke* bij *Maerl.* I, 93, 4, gebruikt voor *wolk*: Maar bi daghe ginc hi vor there met eenen *Swerke* te makene were voer dat heete sonnescijn. Ib. I, 259, 34, uten swarten *Swerke*.

SWIRD, een zwaard, I d. 24, 62, 74, 75, 81. 98, enz. Tweede N-V. *Swirds*, I d. 157. Meerv. *Swirden*, II d. 115. — *Swird-dragers*, zwaard-dragers, hellebardiers, dienaren der Justitie, II d. 73. — In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 162, *Sweed*, met weglating der R. In den *T. B. Zoon*,

bl. 3, en elders leest men *Swud*: de tegenwoordige uitspraak. *Jun.* in *Sword.* Men laat die R in 't spreken niet dan zacht hooren, en soms geheel niet; doch in 't schrijven van 't woord moet dezelve blijven.

SWIT, het zweet, sudor, I d. 57, 65, 67, 182. II d. 86. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 158, *Swet. Bredero*, bl. 191, *Swiet.* — *Switten*, en *Swittjen*, zweeten, I d. 67, II d. 116. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 156, *Swetten. Bredero*, bl. 207, *Zwieten.* Verl. Tijd *Switte*, Deelw. *Swit.* De *Burkerij* bl. 28, het ha wij *Swit.* — *Teuton. Sweyten.* Verg. *Junius* in *Sweat.*

SWOLGJEN, zwelgen, inzwelgen, overvloedig drinken (in een goeden zin) I d. 105. Deelw. *Swolge*, er uit gedronken, II d. 95. Verg. *Junius*, in *Swallon*, *Swill*, en *Swolowe.*

SWOLME, een gezwel, I d. 168. II d. 86. — *Swolmjen*, zwellen, opzwellen, I d. 149, *Swolmje' ijn wreck-sjocht'*, *grijmme in spijt.* I d. 108. *Swolmje ijn moed.* I d. 127, *Swolmje fen hiett'ne.* I d. 130, *Swolmje op âd-yems goed.* I d. 158, *Al swolmt*, *ijn 't queà*, *dijn kropp'.* Eenvoudig voor *zwellen*, *dik worden*, *zwanger worden*, Voorr. bl. XXXII, *Bergen-swolle.* De Verl. Tijd *Swol*, I d. 38, 223. *Maerl.* gebruikt *Swal*, II, 219, 13. II, 246, 19. Zie *Op-swoln*, *Wreck-swoln. Jun.* in *Swell.*

SWOMMEN, en SWOMJEN, zwemmen, drijven, I d. 60, 77, 149, 184, 199, 221. *Jun. Swimm.* Zie *Op-swommen. M. Stoke* gebruikt *Ontswimmen*, IX, 1229. H. D. *Schwimmen.*

SWUWGJEN, zwoegen, hijgen, I d. 128. Verl. Tijd *Swuwgge*, I d. 34. — *Swuwg-swier.*

SWYEN, zwijgen, I d. 22, 33, 40, 42, 51, 67, 119, 184, 205, 220, II d. 111. Verl. Tijd, *Swijgge*, I d. 68. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 158, ook *Swyen. W. Gribb. Brill.* bl. 80, Verl. Tijd: *Ick swijge* stil. Zoo ook het Deelw.

T.

T, voor *Dat*, — *Wae't*, wie dat, I d. 195. *Om 't*, om dat, I d. 197. — Voor *het*, is overal te vinden. In de *Bijdr. van Wassenb.* vindt men de T meermalen achter andere woorden aangevoegd, als eene littera attractitia, *b. v. Dijt* voor

Dy, I, 151, 154, *oft* voor *of*, I, 154. *Hotse* voor *ho se* I 154. *Hot en*, hoe dat een, I, 155. *Dert*, voor *die*, I d. 140. *Ast doe* (voor *astu* bij G. J.) I, 140.

TABACK, tabak, I d. 1.

TABERT, een tabbaard, I d. 50, zoo 't schijnt, om 't Rijm. — *Taebberte*, II d. 94, een staat-tabbaard, staetsje-rok, T. K. Zie *Hoaf-taebbert*, *Steat-taebbert*.

TACHTIG, tachtig, II d. 12. — *Tachtigste*, de tachtigste, I d. 120, 165, 211. II d. 13.

TACKE, een tak, twijg, I d. 96. — *Tac*, II d. 5, 6. *Bijdr. van Waasenb.* I, 152, *Takke*.

TAENSJEN, danken, dankzeggen, I d. 155, II d. 46, 57, 79. — *Taens*, dank, dankzegging, I d. 173, II d. 43. — *Taens-rijp*, dankbaar, I d. 194, 221. Zie *Herts-taens-rijp*. Men vindt ook *Tanckjen*, I d. 4, 83, 179, 194, 209, 221. II d, 48, 52, 53, 116. Verled. Tijd *Tancke*, II d. 81. — *Tanck*, dank, dankbaarheid, I d. 117, 131, 138, 170, enz. *Tancke*, I d. 153, 154, 160, 220. Tweede N-V. *Tancks*, I d. 163, 193. Zie *On-tanck*. - *Tanck-wijte*, dank weten, dankbaar zijn, *W. Gribb. Brill.* bl. 76. *Godt tanck*! God dank! Ibid. bl. 66. In de *Bijdr. van Waasenb.* I, 154, *Taankjen*. - V. d. *Tanckber*, dankbaar, I d. 72. II d. 58. Zie *On-tanckber*. - *Tanckberheyte*, dankbaarheid, II d. 44. - Zamengest. *Tanck-æfferjen*. dank-offeren, I d. 221, - *Tanck-lof*, dank-lof, dankbaarheid, I d. 171. - *Tanck-luwd*, danklied, I d. 117. - *Tanck-frisselgjen*, uit dankbaarheid omvlechten, (het hoofd). II d. 62. - *Tanck-rijkjen*, dankofferen, I d. 225.

TAESTJEN, tasten, merken, opmerken, gevoelen, I d. 3, 26, 33, II d. 48, 54, 104. - *Taest*, de tast, het tasten; tokkeling der snaren, I d. 95, 155. - *Taeste*, Dieverij, I d. 48.

TAEPJEN, tappen, I d. 86, II d. 81. Verl. Tijd en Deelw. *Taeppe*. — *Tapir*, een tapper, II d. 4.

TANGE, een tang, I d. 101.

TANNE, een tand, I d. 213, 223. Meerv. *Tannen*, Voorr. bl. XXXII. Zie *Toeck*. *Wiarda* A. F. W. in *Toth. M. Stoke*, V, 398, gebruikt het W-W. *Taenden* voor *aantasten*, *aanranden*; eig. de tanden ergens op of in zetten. Zie

Noot. *Kil.* impetere.

TATE, zog, de moedermelk, I d. 96. In de *Burkerij* bl. 26, *Taate.* Zie *Wasſenb. Idiot.* in *Taate.*

TEAG, toog heen, vertrok, I d. 71, 75, 76, 95. II d. 52. *W. Gribb. Brill.* bl. 52, Ick *teeg* oppe rin. Bl. 61, Hy *tæger* de fingers op in ooft. bl. 63, ſij *tægen* mij 't hier uitte holle. Verl. Tijd van *Tjean.* Zie ald.

TEAL, de taal, I d. 231. *Tealle*, I d. 35, 89, II d. 57. In de *Bijdr. van Wasſenb.* I, 142. *Tælle.* *Tale* en *wedertale*, verſchil, *Stoke*, V, 491. — *Tale* voor *aanſpraak*, *getal*, enz. In de O. F. W. Zie *Weiland* in *Talen.*

TEAMME, de toom, 't gebit; beteugeling, bedwang, I d. 78, 185, II d. 89. *Teamme-twang*, het bedwang van den toom, I d. 151, 224. — Voor *toom*, *geſlacht*, *kroost*, *kinderen*, I d. 89, 96, 118, 125, 150, 151, 167, 168, 180, 196, 211, 225, II d. 74. Zie *Berne-teamme.* Vergl. *Wasſenb. Idiot.* in *Toom.* En *Weiland.* Het woord ſchijnt afkomſtig van althans verwant met het Lat. *Temo.* Zie *Junius* in *Team*, *temo.* - Voor *het beſtier*, *beheerſching*, *Kamp. Ps.* bl. 25, En tot *den toom* der dingen rake. - *Team'-werz*, toom-warsch', toomeloos, wild, I d. 88. — *Teamjen*, A. S. *Teman*, *Temian*, toomen, betoomen, temmen, mennen, beſtieren, I d. 87, 88. II d. 99. V. *Junius* in *Tame.* - Voorts heeft *Tiemjen*, in Friesland, eene aan dat Land eigene beteekenis, die zeer juist en naauwkeurig is opgegeven door *Wasſenb. Idiot.* in *Tiemen.* Zie ald. *Tame*, toom, O. F. W. bl. 394. Het A. S. *Tijmian*, leze of ſpreke men althans uit als *Tjiimian.* Die AS IJ is meermalen der Friezen *Ji.*

TEAMLIJCK, middelmatig, in neutram partem conſpicuus. - *Teamlijcke ſuwn*, tamelijk welvarende, I d. 52. - *Marnix*, *R. B.* fol. 244, het ſoude met onſe lieve moeder de H. Kerke, wel *tammelijck toegaan.* Verg. *Junius* in *Seem*; *beſeem*, *Teuton.* in *Temen*, voigen, enz. *Teemen*, voor *gedoogen*, *van zich verkrijgen*, komt voor bij *M. Stoke*, V, 1250, alwaar men *Huijdecoper* raadplege. - Zie *Beteamjen*, *Betamjen.* Men heeft ook nog *Teemen* in de beteekenis van *langzaam* en *talmachtig ſpreken.* En misſchien zit wel in de beteekenis van *talmen*, *dralen*, of de oorſprong aller beteekenisſen, of althans eene zeer oude: misſchien heeft dit *teemen* of *temen*, Bedrijv. weleer beteekend *te rug houden*, op-

houden. Zoo komt er *Temmen* geleidelijk van af. Zie *Temen.*

TEAN, de toon, de wijze van een lied, de vois, I d. 2, 42, 46, 171, enz. *Teane*, I d. 73, 191. Meerv. *Teanen*, II d. 104. Zie *Toon. Jun. Tone, Tune.*

TEANJEN, toonen, aantoonen, vertoonen, doen kennen, I d. 73, 167, 174, 203, 219, II d. 44, 58. — *To teane*, ten toon, I d. 182. II d. 89. - *Tean-rijck*, toon-baar, I d. 163. *Tean-ſtean*, ten toon ſtaan, I d. 147.

TECK, het dak, I d. 120, 230. II d. 90. — *Teck*, dekmantel, voorwendſel, I d. 39. — *Teckne*, een deken; dekſel, I d. 221. II d. 95. — *Teckne-klaed*, dekkleed, bedekſel, I d. 206. — *Tecken-wirck*, een behang, behangſel, I d. 2. — *It Teck* is in *Friesl.* nu nog een *rieten-dak.* Doch zoo gebruikte het reeds *Melis Stoke*, IX, 389, want ſiſe (de beesten) met haren oghen zaghen van den huſen eten *dac*; d. i. het riet van het rietendak. Verg. *Huydecoper. Ypeij, Geſch. der N. T.* bl. 101. *Junius* in *Thatch.* O. F. W. *Tecke*, een dak, *Theca* of *Thega*, dekken.

TED, benaauwd, beangst, bevreesd, ſchoorvoetend, I d. 22, 225.

TEECKNE, Teek, tijk. *Bruiloſt-bed v. d. Heer P. C. Hooft*, bl. 431. Van wellust is *de Tijck* door Charites geweven. Zie *Wob-teeckne.*

TEECKNE, een teeken, II d. 116. — *Teken*, II d. 71, 73. Meerv. *Tekenen*, II d. 77. *Junius*, *Token.*

TEELJEN, teelen, telen, I d. 48. Zie *Lib-teeljen.* — *Teelſilligh*, vruchtbaar, I d. 178. O. F. W. *Tilen*, *tijlen*, Misſchien met *tollere* verbonden.

TEEREN, teeren, keeren, wenden, draaijen, rollen, wentelen, — Zie *Om-teeren. Wasſenb. Idiot.* heeft het voor *vouwen, plooijen.* Zie ald. — Van hier komt vermoedelijk *Teer-ling*, een dobbelſteen; wegens het *teeren*, *wenden*, en *draajen*, dat dezelve doet. En v. d. om 't hagchelijke daarvan, *de kans.*

TEEREN. — *De teeringe*, de teering, of tering, I d. 67. *Jun.* in *Tear.*

TEL, druk. bezig, ras, I d. 70, 87. *W. Gribb. Brill.* bl. 18, Ick wol rinne, ſo *tel* ick mey. *Gærſpr. ſen W. en T.* bl. 4, Ick hab mij ſo *tel* firde. *Ten Kate*, I d. 705, *Tel*, (drac.) — Een *Tel*, *Telle*, *Teide*, *Tellener*, voor een paard

dat een fnellen tred heeft, is bekend, Zie *Kil. Weil.* V. d. ftappen als een *Tel*, bij *Huygens*, bl. 104. Bij *Gabbema*, *Verh. van Leeuw.* bl. 278, leest men: De fneijns ijr moorn *tild* ik ney da Heeren; d. i. ging ik fchielijk, of terstond. Zoo dat *Tillen* hier beteekent *ras gaan*. voor *tellen*, ten telle gaan. *Kil.* Of is *Tillen* hier tollere, ferre, — pro ferre pedes, gresfum?

TELLEN, tellen, optellen, I d. 117. *Tele*, aanfpraak, van *tellen*, fpreken, in de O. F. W. *tela*, *tella*, eig. fpreken, vervolg. ook *tellen*, *talen*, *betalen*, enz. Zie *Tealle*.

TEMEN, langzaam & talmachtig fpreken. Zie *Teamlijck*. In de O. F. W. vindt men *Teman* ettelijke malen voor *keeren*, *tegenhouden*. B. v. Dijne fijl — *tijaende ende temande habba*, d. i. Den Zijl — watertrekkende en keerende houden, bl. 32, 296, 298. Als mede bij *Martena*, *Ann.* bl. 63, en *Gabbema*, Verh. v. L. bl. 77. — *Tima*, beteekent in de O. F. W. bl. 10, *betamen*. Vergel. de Noot in de O. F. W. bl. 10, *betamen*. Vergel. de Noot in de O. F. W. op bl. 32, en *T. Kate*, II d. 709. Zie ook *Teamme*, en *Teamlijck*.

TER, ter. B. v. *Ter eere*, I d. 162, 167. *Ter wrâd*, ter wereld, II d. 74, 114. In de *Bijdr. van Wasfenb.* I, 161. *Ter wraald.* I, 157, *Ter hotten*, ter harte. Zie *Weiland*.

TERD, verteerd, I d. 29. Deelw. van 't W-W. *Terren*, teren, verteren, of verteeren. Zie wat wij bij *Fortearren*, en *Forterren* gezegd hebben, en op *Tiermen*. — *Ter-jild*, teergeld, I d. 93. *Jun. Tear.*

TERGJEN, tergen. Verl. Tijd *Tergge* (voor *tergde*) I d. 94, II d. 71. Deelw. *Terge*, II d. 80, Dear ick *de Hijmmel om terge hab*, d. i. met vurigen aandrang om gefmeekt heb. fic Latini: Deos fatigare. *W. Gribb Brill.* bl. 64, *Terghde*. — *Terg're*, een terger, verbitteraar, I d. 160.

TERME, een darm, I d. 217. Meerv. *Termen*, I d. 98. *W. Gribb. Brill.* bl. 4, 10. *Jun. Therme.*

TERSCKJEN, dorfchen, — flaan. V. h. *Tersck*, de dorsch, het dorfchen. Zie *Wetter-tersck*. Bij verzachting *De Tesk*, in de *Burkerij* bl. 13. *Teskje*, Ibid. bl. 15. V. h. *Teskers*, de dorfchers. *Oof-terskjen*, voor aftouwen, afrosfen, afflaan, *W. Gribb. Brill.* bl. 5. Men hoort dit woord *Tersckjen* in deeze beteekenis nog dikmaals. Misfchien is 't verbonden met *Tergjen*.

TEY, TEYCE. Indien dit woord van *Tjean* komt, zou het moeten beteekenen, *een trek*, *trekje*, of een *toog*, *toogje*, — *teug*, *teugje*. Men leest II d. bl. 5, *Tey* — quod habet — *Taégen* — non — *Teijen*. Terwijl *Tey*, *Teyce* voorkomt, II d. 10. Om 't Meerv. *Taegen* hel ik meest over om 't van *Tjean* af te leiden, want men vindt daarvan den Verl. Tijd *Taég*, of zoo als G. J. ſpelt, *teag*.

TEYEN, dooijen, — *Teyer*, dooyer, — Zie *IJz-teyer*. Men heeft hiervan alleen *it teyt*, — *teyde* - *teyd* - *teyen*. Zoo dat het voorige woord *Tey-taégen* hier van niet wel kan worden afgeleid. *Junius*, *Thaw*.

TEYN, TEYNE, getrokken, getogen, I d. 162, 217, 224, 228, II d. 64, 97. Deelw. van *Tjean*. Zie ald.

THAUWERJEN, tooveren. — *Thauwerye*, toovery, II d. 64. — *Thauwer-ljeafflijck*, toover-lieflijk, betooverend aangenaam, II d. 61. — *Thauwer-pœen*, tooverkusſen, I d. 26. — *Thauwer-wispe*, toover-roede, I d. 48. Zie *Wispe*. H. D. *Zaubern*.

THUWZ, te huis, thuis, I d. 11, 33, 47, 108. II d. 44, 46, 59, 60, alwaar men leest *to huwz*. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 157, *Thuis*. — *Thuwz-beſit*, huisbezit, woning, verblijfplaats, I d. 95. - *Thuwz-hav'ne*, rustplaats, huisverblijf, haven der ruste, II d. 85. Zie *Rest-hav'ne*.

TICHT, b. v. *ticht oer-ſloppjen*, digt overdekken, wel bedekken, I d. 145. *Ticht meye hollen gear-bosckjen*, met de hoofden digt aan elkanderen zamenſcholen, zich vereenigen, I d. 203. *Ticht om him*, dicht bij zich, II d. 104. — *Ticht bij laans*, digt bij langs, *W. Gribb. Brill.* bl. 44. *Tichte bij huws*, Ibid. bl. 49. *Tigte bij*, digt bij, *Almanak* van 1749, bl. 22. - *Gedichte*, voor *dichte*, bij *Maerl.* II, 11, 43, Zie Noot. Men kan deze plaats dus vertalen: *Eene digte of dikke menigte pijlen*, multitudo denſa, conferta.

TJEA, de dije, dijge, dij; de heup, I d. 174. *Kiliaan*, *Dieghe*, *Diede*, femur. *Hooft*, *N. H.* bl. 626, *Dijgh* oft ſchouder van 't Lijf ſcheuren. *Maerl.* I, 64, 34, Tusſcen die *dien*. (in eene lettergreep) *V. d. Veen*, bl. 584, onbedeckte *dien*. De Heer *Bilderdijk* berigt mij, dat onze *Cats* nog ſchreef *Dgie*, 't geen, volgens zijn gevoelen, in uitſpraak hetzelfde is. Doch tot nog toe heb ik hiervan geen

voorbeeld gevonden; maar op bl. 349, a. I d., *Digie*, in 2 lettergrepen. Bl. 605, c. *Dyie*, in eene lettergreep. En zoo ook *dyen*, bl. 663, c. — Verg. *Tjeaf*.

TJEAN, trekken, vertrekken; reizen verreizen; gaan, heengaan. De vervoeging van dit W-W. is deze: *Ick tjea*, I d. 210. En *ick tjog*, I d. 96, 147. — *Y tjeane*, I d. 61, II d. 68. Bij inkorting *y tjea*, I d. 203. — *Hij tjocht*, I d. 1, 13, 27, 39, 114, 118, enz. Meerv. *Tjeane*, I d. 3, II d. 86. Bij inkorting *Tjea*, I d. 2. II d. 103. Verl. Tijd *Teag*, zie ald. Deelw. *Teyn*, zie ald. — Gebied. wijs: *Tjog*, trek, I d. 32, 62, 95, 103, 206. II d. 96. *Tjogha*, I d. 61. Verg. *Junius* in *Tow*. A. S. *Teohan*, *Teon*.. O. F. W. *Tian*, *tiaen*. *Asegab*. *Tia*. Het grondwoord is dus *Ti-en*, waarvan *Ti-d-en*, en *Ti-g-en*, en met de O er bij *Tio-d-en*, — *Tio-g-en* — *Tioe-g-en*, ons *Togen*, *Tuigen*, L-Fr. *Tjuwgen*. Vele dezer woorden kunnen ook met D worden gespeld, als *Dyen*, *Dijden*, *Dijgen*, *Duiden*, enz. — *Tiden*, voor *weggaan*, *vertrekken*, leest men bij *Maerl*. II, 25, 41. O. F. W. *tiaen*, *teghe*, *teyn*.

TJEAF, een dief, I d. 54. *Tjeave*, I d. 164, 220. Verkl. *Tjeafke*, I d. 14, 25. *Tjeaf-stâl*, diefstal, I d. 54. *Tjaeste*, diefste, dieverij, I d. 54. *Tjeastme*, II d. 62. - *Tjeaverye*, I d. 34. - *W. Gribb. Brill.* bl. 53, Had mij de *tæf*. *Bijdr. van Wassenb.* I, 144, *Tjeæuwen*; doch bl. 167, *dieven*; bl. 162, *diefagtig*. *Junius*, *Thief*. *Alm.* van 1749, bl. 26 en 30, *Tief*; doch bl. 28, *gau-dief*. Verg. *Hoeufft*, O-F. Spreekw. bl. 97, en Register in *Teewe*. — *Dieste* (A. S. *Theofte*) is bij de Ouden zeer bekend, b. v. *Maerl.* II, 136, 34, En hadde besiden sinen sac, aldaer hi sine *diefte* in stac, d. i. het door hem gestolene. II, 306, 9, Eens wert hi met *dieften* gevaen, d. i. met het gestolene gevat. Ald. vs. 7, *Ter dieften* ginc, d. i. uitging op diefstal, om te stelen. *Cats*, I, 185, b, en *Bredero*, bl. 562. Over de onderscheidene beteekenis van *Dief*, zie men *Clignett*, *Bijdr.* bl. 176, seq. Van *Tjeafte* komt *Tjeaftig*. *Kil. Dieftich*, furtivus en *Tiuftigia*, stelen, in de O. F. W.

TIEMJEN, tiemen, V. d. *Om-tiemjen*, zie ald. en *Teamme*.

TIER, tier, groei, wasdom. *W. Gribb. Brill.* bl. 85, It (bern) het, God tanck, *æck tier*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 16, d. berntjes kenne za goed gien *tier* habbe. Voor *genoegen*,

vreugd tevredenheid, gebruikt G. J. dit woord, I d. 74, 105, 204, 213, 215. Zie *Ziels-woltiere*. Zamengest. *Tierseyne*, welvaart, voorspoed, zegen, I d. 88. — *Wol tierjen*, wel tieren, wel gedyen, groeijen, toenemen, I d. 179. — Doch Bedrijv. voor *doen tieren*, *doen gedyen*, — *uitspruiten*, — *groeyen*, I d. 173, Free fol-djiert in *tiert uwz weyde*; I d. 230, om schouw'ne æf buwnle er fen to *tieren*. — *Hooft*, *Ged.* bl. 92, zijn eijghen lichaem niet en wenscht hij wel *te tieren*, curare cuticulam, indulgere genio suo. — *Tieren*, groeijen, voortkomen, geboren worden, nasci, *Bredero*, bl. 519, (slangen) die door nabije son daer overvloedigh *tieren*. - gelijk nu iemand, die *tierig* is, en volop van alles geniet, ligt overslaat tot *dartelheid*, *weelde* en *brooddronkenheid*, zoo is het woord *Tieren* ook genomen in de beteekenis van *dartelen*, *weelderig en brooddronken zich aanstellen*; in 't algemeen *tieren*, *razen*, b. v. I d. 79. Vergel. *Bruining* Sijnonijm. I, 321. V. h. wederkeerig, *zich tieren*, *aanstellen*, *gedragen*, *op deze of die wijze*. I d. 11, 't Hawghet mij ho wij uwz *tierren*, *Bredero*, bl. 531, zich *mal tieren*. *Heemskerk*, B. A. bl. 35, want men *tiert zich* als een beest. Flus hier na: Die sulcke ongure parten aanstellen, *tieren haar* niet anders dan onbesuijsde kalveren, die uijt het hock komen. *Baardt D.* bl. 238. Men *tiert sich* vast, al waer men dol. *W. Gribb. Brill.* bl. 21, *Tierje dy* so mål neat. Bl. 20, *Tiereste dy* droncken. *Libb. fen A. Y.* bl. 39, Ik *tierge mij* jitte onvoeger, az it oors wier. Bl. 49, En *tierget hem* az ien zinlaes minsche. *Starter*, *F. L.* bl. 72. sich droevigh tieren. Vergel. *Kiliaan* en *Wassenb. Idiot* in V. - In *Klioos Kraam*, bl. 345, vindt men het door *Brunsvelt* gebruikt in de beteekenis van *kwinkeleren*: of gilpt, of tilpt, of giert, of *tiert*, of tokt, of nokt, of tiereliert. - *Tier* beteekent ook *aard*, zie *goer-tier*, Zoo leest men bij *Maerl.* van *Philippus* en *Alexander*, I, 277, 22 Maer haar dronkenscap was *tweetiere*; van tweederlei aard.

TIER, teeder, teer, II d. 91, de gaest iz spitsijnniger, inckeler in *tierer* den it flaesch. T. K. *Tederder*. In *Friesland* zegt men nog: Hij iz *tier yn 't ijten*, d. i. hij is naauwgezet, gezet op sommige spijzen, terwijl hij andere niet aanroert, met een woord: hij is *lekker*, een *lekkerbek*. Dit woord schijnt verwant te zijn met het volgende

TIERMEN, teeren of teren, uitteeren; verdriet of hartzeer hebben, dat aan het levensbeginfel knaagt, en hetzelve verteert, I d. 51, 130. Zie *Teeren - Fortiermjen - Uwt-tiermjen.* Van *Teeren*, *tieren*, *tiermjen*, gelijk van *kieren*, (*gieren*) *kiermjen*; van *girzen*, - *girzmen*; van *fwollen*, - *fwolmjen*; van *dwellen* - *dwelmjen*, enz.

TJERCKE, de kerk, I d. 52, 53, 58, 104, 121, 152, II d. 73. Meerv. *Tjercken*, I d. 80. Zamengeft. *Tjerck-boasch*, kerkhuwelijk, geestelijk huwelijk, I d. 73. - *Tjercke-haed*, kerk-hoofd, hoofd der kerk, I d. 115. - *Tjercke-hoaf*, het kerke-hof, kerkhof, I d. 66. *Tjerck-hoaf-dong're*, kerkhof-mester (de Pest) I d. 86. 't *Tjerck-hoaf-dongjen*, 't kerkhof mesten, (v. d. pest) I d. 145. - *Tjercke-teck*, het kerkedak, II d. 90. — *Tjercke-tjiener*, kerkendienaar, II d. 73. — *Tjercke-weag*, de kerkmuur, I d. 53, *Schoarje von Tjercke-weag*, *bij djon*, dagelijks fchooren, d. i. leunen tegen den kerkmuur. De gewoonte ten platten lande, om tegen den muur der kerk leunende, elkander een praatje te vereeren, is nog genoeg bekend. De Heer *Wasfenbergh* heeft zich vergist, wanneer hij het vertaalt *kerkweg*, *kerkpad*, *Bijdr.* II, 39. *Wey*, weg, heeft wel in 't meervoud *weagen*, maar *weag* kent en vindt men niet. Vergel. II d. bl. 5, van G. J. — A. S. *Cyrce. Jun. Church. Afegab.* VII, 27, *Stereka* - *Sterekhof.* Idem I, 12, *Sterekfretho.* IX, 4, *Ga-ftercka.* O. F. W. *Tzierka*, - *Tzerckhow.* Maer *Ghae-kerka*, dorpskerk, bl. 334, enz., doch men merkt hier foms de bedervende hand der affchrijvers van lateren tijd. *Stereka*, bij omzetting van letters, *Tjercka.*

TJIEN, tien, decem, I d. 29, 123, 145. *Tzien*, II d. 11. — *Tjiende*, de tiende, I d. 97. *Tziende* en *Tzienfte*, II d. 12. — *Tjien-fnaere*, een tien-fnarig inftrument, I d. 194.

TJETTEL, een ketel. - *Hamconius*, fol. 81 verfo. *Tjettel.* O. F. W. *Ketel.* Vergel. *Wiarda* in *Ketel: Afegab.* bl. 248. Zie *For-tjettel-boetjen.*

TJIENJEN, dienen, I d. 8, 29, 43, 55, 81, 86, 192, 228. II d. 47, 63, 66, enz. Verled. Tijd *Tjienne*, I d. 63, 71. Deelw *Tjienne*, II d. 48, 92. - *Tjienst*, dienst, I d. 21, 54, 120, II d. 50, 56, enz. *Tjienfte*, I d. 175, 176. Meerv. *Tjienften*, II d. 67, 93. Zie *Gods-tjienst* - *Ljeager-tjienst*, enz. Zamengeft. *Tjienst-boade*, een dienaar, I d. 206. -

Tjienst-œf-fleal-jieffer, eene ftaat-dame, Hofdame, II d. 65. - *Tjienst-faem*, eene dienstmaagd, I d. 150. - *Tjienst-firddig*, dienstvaardig, I d. 119. - *Tjienst-sjochtme*, de koorts, II d. 107. Nog heden noemt men de koorts, *Tjienst.* — *Tjienstig*, dienstig, II d. 74. — *Bijdr. van Wasfenb.* I, 163, *Tjienstbooden.* I, 161, *Tjensbooden*, waarschijnlijk door misdrnk. *Tjienner*, een dienaar, I d. Voorr. bl. XXXI. 118, 119, 120, 124, 127, 166, 176, enz. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 163, *Tjenner.* I, 144, *Tjinje.*

TJIN, (uit *To* en *jin.*) tegen, jegen, I d. 161, 168, 169, 186. II d. 44, 99, 101, 106. - *Tjinne*, *tegende*, I d. 220. II d. 102. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 151, 155, 157, 162, *Tjen. M. Stoke*, II, 59. *Tieghen recht.* III, 327, *Tieghen de kenemaren.* Vergel. *Huijdecoper* IV, 1037, die ald. met veel juistheid zegt: „ de Ouden maakten geen onderfcheid tusfchen *jegen* en *tegen*; en daarom fchrevenze ook fomtijds *tjeghen.*" Zie wat wij bij *jin* gezegd hebben. — Zamengeft. *Tjin-deel*, tegendeel, I d. 107, II d. 86. *Tjindeele*, I d. 203, 205. II d. 109. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 163, *Tegendeel*; terwijl men ald. op dezelfde bl. en 169 vindt *Tjenwoddig*, en bl. 165, *Tjenfpoeden.* — *Tjin-fjuechter*, tegenpartij, I d. 202. - *Wedervechten*, tegenftreven, ongehoorzaam zijn, *Kamph. Ps.* bl. 342. - *Tjin-plachtjers*, tegenpartijders, vijanden, I d. 202. - *Tjin-ftrijdig*, tegenstrijdig, I d. 33. - *Tjin-flean*, tegenftaan, mishagen. Voorr. bl. XXX. - *Tegenval*, ongeval, ramp, *Kamph. Ps.* bl. 59. - *wederftoot*, wederftand, tegenwerking, *Maerl.* I, 185, 3, *Hooft*, *N. H.* bl. 556, *wederftoot* voor *tegenfpoed.* En zoo ook *Ged.* bl. 163. Vergel. *Steenwinckel* op *Maerl.* III, Aanteek. 53.

TILLEN en TILLJEN, tillen, heffen, opheffen, dragen, I d. 4, 29, 88, 90, 106, 113. Verl. Tijd, *Tilde*, I d. 65, 206. — *Til*, eig. ophef, opheffing, beweging, *ijn til*, I d. 23, Het 's er weer *ijn til?* in beweging; wat is er weder gaans? — I d. 199, Ick bin *ijn til* mey' Goadz freez', dij 'k ontfâdje fil, d. i. *ik ben gereed*, *fta in gereedheid.* I d. 205, wezz' mey my *ijn til*, d. i. neem mij op en aan; fta mij bij. I d. 213, Mey Gods wolle' wez dijn *wolle' ijn til*, d. i. uw wil ftemme in met Gods wil. — *Hooft* gebruikt *in til zijn*, *N. H.* bl. 607. Alles teeken, dat er yet *in til moest zijn*,

d. i. dat men iets voornam te doen, dat er iets aanslaande was. — *Tille*, een tille, til, pons portatilis, die niet aardvast is, maar voor een korten tijd gelegd wordt: (hoewel sommige *Tillen*, door den tijd, in vaste *bruggen* zijn veranderd, b. v. *Kiestertille*, *Kingmatille*, *Gaastertille*, enz., II d. 4. Zie *Wassenb. Idiot.* in V. En voeg er bij De alg. Vaderl. Letteroef. voor 1802, N°. XV, bl. 618 - 623.

TIMMERJEN, timmeren, bouwen. Voorr. XXIX. I d. 46. *Maerl.* I, 348, 9, No en *temmert* huse no sale.

TIN, TINNE, dun, dunne, I d. 3, *Tin doeck*, dun doek; I, d. 64, 73, 76, 101, 132, 166. *Dinne* voor *weinig*, *klein*, *gering*, *zeldzaam*, *Maerl.* I, 352, 8, want trouwe *vrienscap*, die *es dinne*. *M. Stoke*, IX, 692, Al es de *vreenscap* daer wel *dinne*. X, 454, In Zeelant waren si herde *dunne*, de hem goet en ere togheden. *Jun. Thinn.*

TINCKJEN, denken; dunken, I d. 4, 10, 25, 51, 52, 54, 63, 64, enz. My *tinckt*, mij dunkt, I d. 4, 10, 64, II d. 45, 68. *Tinckt jo*, dunkt U, I d. 14, 67. enz. *Hem dinckt*, *M. Stoke*, III, 115 Hem soude *dinken*, *Maerl.* I 52, 21. — *Bijdr. van Wassenb. Tijnken*, I, 155, 163, 164. — Nog menigvuldiger is *Tinssen*, en *tinssjen*, b. v. 2, 4, 32, 36, 39, 43, 45, 54, 55, 64, enz — *Wij litte uwz tinssje*, II d. 109, wij laten ons voorstaan, dunken, T. K. — *zich laten bedanken*, *Kamph. S. R.* bl. 22. *Hooft. N. H.* bl. 352. — *Tinck*, gedachte, I d. 179, 196. — *Tins*, gedachte, I d. 88, 93, 97, 119, enz. *Tinsch'*, idem, I d. 144. — *Tinssen*, idem, I d. 43, 105, 151, 192, 202, 216, enz. *'t Gedenk*, idem, *Kamph. Ps.* bl. 168. — *Tinckenisse*, gedachtenis, II d. 70, *Kamph. Ps.* 245. — *Tinssenisse*, idem, I d. 200, II d. 106. — *Tinsfing*, bedenking, overdenking, II d. 107. — *Herts-tinck-quea*, kwade gedachte des harten, I d. 123. — *W. Gribb. Brill.* bl. 1, *Mij tinckt*, mij dunkt, - en *Tinse*, denken. Bij *Maerl. Stoke*, en vele der latere Schrijvers, vindt men met de I, *Dinken*, soms *Deinken*, Verg. *Jun.* in *Think.* O. F. W. *Tensa*, *Tinsa*, denken, Verl. Tijd *Tocht*, v. d. *Tocht*, gedachte, begeerte.

TING, ding. — *Tingen*, dingen, I d. 33, 40. Zie *Ding*, - *dingen*.

TINT, eene tent, I d. 103, 146, 159. Meerv. *Tenten*, I d.

100. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 103. *Jun.* in *Tilt.* En dit is ons *Telde*, *Telte*, dat men meer dan eens bij *Stoke* en *Maerl.* aantreft.

TIN-TIN, een klanknab. woord, uitdrukkende het geluid van eene lier, I d. 88, *Lieroms tintin. Starier*, *F. L.* bl 121, a, *Liers-geklanck*. *Kil. Tintelen*, klincken. Lat. *Tintinnabulum*, een bel, schel. Verg. *Jun. Tink. Tinkle.* En *van Hasselt* op *Kiliaan*, v. *Bombammen.*

TJOCK, TJOCKE, dik, dikke, I d. 10, 57, 64, 98. Comparat. *Tjocker*, I 73. *Tjockte*, de dikte, dikheid, II d. 45. *W. Gribb. Brill.* bl. 11, *Tjoecker.* Bl. 34, *Tjuck.* Bl. 54. *Tjouck. Junius*, *Thick.*

TJOE, kwaad, boos, erg, verkeerd, Voorr. bl. XXXII. I d. 51, iracundus. - Zeldzaam, vreemd, ongerijmd, zonderling, raar, wonderlijk, I d. 51, 67, 92. - *Tjoed*, I d. 24. *Ten Kate*, I, 705, vertaalt *Tjoed* door *koddig*. - *Tjoed*, voor *ongesteld*, *benaauwd*, *mislijk*, In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 55, o, het wud ik der wer *tjoed!* - In 't II d. bl. 10, leest men *Tzjoed.* Zie ald. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, bl. 22. *Hoekstra*, K. en L-B. 1813, D. II bl. 292. Misschien komt hier wel *tjoenen*, heksen; tooveren van *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 24.

TJOYTTJEN, toiten, tuiken, toeten; vervolg. kwelen, zingen, (van vogels) I d. 173. Verl. Tijd *Tjoytte. Kiliaan*, *Tuyten*, canere cornu - tinnire, strepere. *Bredero*, bl. 435, O sapho, u ghedicht dat wispelt in mijn sin, en *tjuytert* mij de galm van dezen inhout in. Dit *Tjuyteren* is bij onzen Dichter *Tjoyteren*, I d. 207, Dear 't (Plomme) tuerelijnerck *tjylp'-tjoyt'ret* twissche beamt'. Zie *Toetjen.*

TJYLPJEN, tilpen, tjilpen, kwinkeleren, kwelen, zingen, (van vogels) I d. 173, 207. Verl. Tijd *Tjylppe. Kiliaan*, *ghilpen*, Holl. i. siericken, pipilare. *Brunsvelt* in *Klioos kr.* bl. 345, of *gilpt* of *tilpt*, of giert, of tiert. *Bredero*, bl. 582, soo ick niet - En *krijt* en *tier*, en *tilp*, en roep al de bunren overhoop. Idem, bl. 550, De wichters van drij jaren, die *tgilpent* elcken een, d i. *zingen* dat lied. Hier vindt men *t' gilpen.* Verg. *Weiland* in *Tjilpen. Wegens* dat *Siericken* van *Kiliaan*, bovengemeld. Zie *Junius*, *Chirp as a sparrow*, waarmede men *kerren*, *kirren*, enz. zou kunnen verwant rekenen.

TIJTEL, titel, het opschrift van een boek, II d. 56 *Tijtel-bled*, het Titelblad, II d. 56. *Tuttel-plaete*, de Titelplaat, II d. 46. Verg. *Weiland*, *Kil. Titel*, *Tuttel.*

TJUESTER, TJUESTERE, duister, duistere, I d. 11, 15, 16, 26, 66, 69, 106, 114, 121, enz. *W. Gribb. Brill.* bl. 65, *Tjustere* kæmer. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 144, *Tjoester.* – *Tjuestre*, het duister, de duisternis, I d. 134, II d. 50. - Compar. *Tjuestrer*, II d. 115. - *Tjuesterheyt*, duisterheid, II d. 47, 71, 94. - *Tjuesternisse*, duisternis, I d. 126, 164, 165, 217. II d. 99. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 144, *Tjoesternisse.* - *Tjuesterjen*, verduisteren, duister zijn of worden, I d. 217. *Gabbema* in *Klioos kr.* bl. 300. O luyster die noit *duistert.* - Zamengest. *Tjuester-droaf*, duister-droevig, zeer droevig, I d. 124. - *Tjuester-ticht*, duister-dicht, schaduwrijk: lommerrijk, I d. 31. - In het II d. bl. 17, leest men *Tjuster*, de U genomen voor *oe.*

TJURRIE, met een tuijer, vastbinden, II d. 17. - van *Tjurre.* *Kiliaan*, *Tudder* en *Tuijer*, restis, quo pecora in pascuis vinciuntur. V. h. *Tjurrie*, *Kiliaan*, *Tuyeren*, i li veste vincire. Dit *touw* wordt II d. bl. 34, r. 3, en 35, r. 1, genoemd *Tyadere* en *Tjader.* In d. O. F. W. *Tieder*: Bij *Junius*, *Tedder.* Men noemt het in *Friesland Tjoar* of *Tzoar*, of *Tjorre*, nog opheden, en zoo ik wel onderrigt ben geworden, in den Zuidhoek ook wel eens *ien mierprik.* Vergel. *Kiliaan* in *Meerren.*

TIJD, de tijd, I d. 4, 11, 190, 192, enz. *Tijde*, II d. 92. *Tijd in stuwne*, tijd in stond. uur, I d. 228. *To tijde*, ten tijde, II d. 44, 78, 80, 81, 107. Meerv. *Tijden*, II d. 77, 100, 114. Gen. sing. *Tijds*, I d. 36, 116, 140, 191. *IJn tijds*, in tijds, op zijnen tijd, I d. 191. II d. 101. In de *Bijdr van Wasfenb.* leest men *Tijd*, I, 152, 156. Doch *Tijjd*, 160, 162, 163, 169 - *Tijdlijck*, tijdelijk, II d. 59. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 155 en 159, *Tydlijk*, doch I, 154. *Tijjdlijk.* - *Betide*, vindt men bij *Maerl* II, 221, 34; *wel betide*, bij *Melis Stoke*, VII, 317, in dezelfde beteekenis, als het L-Fr. *Betijd*, vroeg, in tijds, mature. - *Daer op tiden*, bij *M. Stoke*, VI, 928, voor het L-Fr. *er op tijdje*, ergens op rekenen, staat maken, verwachten. - *Toetiden*, bij *Stoke* X, 627, voor het L-Fr. *To-tijdje*, verwachten, hopen. V. h. *To-tijnge*, voor *Totijdinge*, het welk

Waasenb. Idiot. in V. uitnemend vertaalt door *Belofte*, *Toezegging: verwachting*, *hoop.*" Want ook nog in *Friesl.* heeft men het Bedrijv. W-W. *To-tijdje*, voor beloven, toezeggen. Zie op *Tijnge.* - Nog vindt men bij *M. Stoke*, VII, 251, *Alfo tide*, zoo tijdig, zoo vroeg, adeo opportune: *betijde*, *in tijds.* Zie boven. - Zamengest. *Tijd-genoaten*, tijdgenooten, aequales, II d. 65. - *Tijd-kirtte*, tijdkorting, I d. 193. - *Tijd-kirttig*, tijdkortig, den tijd kortende, I d. 64.

TIJGGE, deeg, goed, behoorlijk, braaf, voortreffelijk; als bijw. ook *zeer*, *geheel*, *goed.* I d. 1, 40, 51, 90. II d. 86. - *To tijgge*, II d. 96, Ter dege, d. i. volkomen, geheel. *Teuton.* *To deeghe*, to recht, recta, debite, pertinenter. *Kiliaan*, *Te deghe*, integre, probe, recte, etc *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 3, *Mar tijge bij tijge*, *Trijn!* Maar in goeden ernst, Trijn! - *zo deger*, zoo geheel, *J. H. Krul*, *Hovel.* bl. 11, Maer 't schijnt dat lust in U *zo deger* is vergaen. - *Deghen* voor *dapper*, zie *Kil.* Verg. behalve *Weiland* en anderen, *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* III, 154, en *J. van Steenwinkel* op *Maerl.* III, 295. *Jun. Doughtie.*

TIJGJEN, dijen, dijden, dijgen; gedijen, ten goede verstrekken, I d. 77, 't Fearckjen *Tijgge*, dij to goede. II d. 69, Uwz jin flâone *tijgget* naerse to, az, enz., d. i. strekt nergens anders toe, heeft geene andere strekking. II, 105, *To beste tijgget.* - Ook voor *ten kwade gedyen*, I d. 5, Mar oarz *tijgget* et *to'n pleag.* Bij verkorting *tyen*, I d. 16, *It tij to goe; naet to dijn fal.* - *Tien*, voor *ten kwade doen verstrekken*, *Maerl.* II, 60, 28, Bit over ons, Marie, dat ons God niet en *tie.* — *Dyen*, helpen, *Maerl.* II, 227, en II, 427, 25, wat *diet?* wat baat het, wat voordeel doet het. — *Ziel-tijghen*, zieltogen, *Hooft*, *N. H.* bl. 25, 238. *Jun. The.* Zie *Tjean.* — Het zamengestelde *For-tyen*, of *Fordyen*, is in Friesland nog zeer gebruikelijk, voor *weigeren*, *van afzien*, *afslaan*, *verloochenen*, *verzeggen* Ook dit kenden de Ouden, b. v. *Maerl.* II, 59, 2, Joseph die ontsine Marien, al wilde hijs teersten *vertyen.* Idem, I, 75, 7, En ginc - hare der afgoden *verteghen.* Zie op beide pl. de Noot. *Melis Stoke*, III, 43, En verfweren hem, en *vertien* hem van Lodewijcs voghedien. Eig. is het *zich aftrekken van iets.* Zoo vindt men het in de beteekenis van

vertrekken, d. i. *verhalen*, *vertellen*, bij *M. Stoke*, VIII, 1272, *Al en can ics niet vertien*, d. i. alles kan ik niet verhalen. *Marnix*, *R. B.* fol. 115, verſo, De ſchrijver en de Autheur ſelve begheert, dat men 't hem vergheven ofte *verthijen* wil, ſoo hij niet bequamelicken genoegh geſchreven en heeft. *Hooft* gebruikt het meermalen, b. v. *N. H.* bl. 451, *Te vertyen van alle verbonden.* Bl. 459, zij zouden *verthyen* en afgaan van alle verbonden. Bl. 577, *vertijghen* van alle uitvlughten. En kort daarna *Vertijghing*. Bl. 616, *vertijghen* van alle vertuygen en bondgenootſchappen. Bl. 619, *vertijghen* van alle verbintenisſen. Enz. Zie *Kiliaan*, *Weiland* in *verdyen*. — O. F. W. *Tigia*, gedyen.

TIJNEN, dijnen, d. i. uitzetten, zwellen, I d. 1. Zie *Uwttynen*. *Teuton*. *Dijnden*, ſwellen. In *Dick werden*. *Dijnden*, gwellen, ſwellen, tumere, denſere, ſpisſari. Vergel. *Wasſenb. Idiot.* in *Dijnen*.

TIJNGE, tijding, berigt, verhaal, bij verkort voor *Tijdinge*, I d. 126, 137. II d. 75. Zie *Blij-tijnge*. Van *Tijden*, trekken, zoo dat *Tijnge* eigenl. is een *vertrek*, een *verhaal*. *Huygens*, bl. 576, dat is goe *tijng*. Bij *Bredero*, bl. 677, is een Perſonagie, die *Jan Tijngh* heet, wegens de nieuwstijdingen die hij al weet en opſpoort, Idem, bl. 343, *Nieuwe tijngjes*. Bl. 353, En hebje van die ſchelm gheen *tijng* of niet vernomen? Bl. 560. Fig. Daar neem jij de *tijngjes* uijt de nest eer ſij zijn vlugh. *Kamph. S R.* bl. 146, Nieuwe *tijnkjes* praet. Verg. *Junius* in *Tidings*.

TIJNJEN. Zie *Eijd-Tijnjen*.

TIJZJEN, eig. pluizen, uit elkander plukken. V. d. door dit Teezen in de war brengen, warren, verwarren, I d. 66. De *Burkerij*, bl. 13, 't hee *fen ien tiesje*. — Overdragtig: *Hooft*, *N. H.* bl. 252, Deeze Stad *geteest* en getreeden, eenen ruijmen tijd, van Spaanſche Soldaaten. Bl. 608, Het brandſchatten en *teezen* des armen huismans. *Bredero*, bl. 542, ſij ſnoeyen en ſij *teeſen*. *Jonctijs*, *R. O.* bl. 74, verdeelen, en *teeſen* - beroeren. Zie *For-tijzjen*. Verg. *Jun.* *Teaſe*, - *Toaſe*. *Wasſenb. Idiot.* in *Tieſen*. — V. d. het voortd. W-W. *Tijzeljen*, en het Z-N-W. *Tyzelinge*, verwarring, II d. 74. — Zamengeſt. *Tijz-jearn*, war-garen, een ſtrik, vogelſtrik, I d. 144, 230. *Kiliaan*, *wer-gearn*, fila intricata, tricae. — *Tijz-not*, een war-net, ſtrik, I d. 202.

— *Tijzel-hollig*, war-hoofdig, war- en twist-ziek, II d. 46 *Tijzel-finnig*, war-finnig, tot warren en twisten gezind, I d. 73. Zie ook *Kiliaan* en *Weiland* in *Teezen*.

TJUWGJEN, getuigen, betuigen, verzekeren, bevestigen, betogen. I d. 13, 56, 108, 161, 201. Verl. Tijd, *Tjuwgge*, II d. 67. — *Tjuwge*, een getuige, I d. 43, 44. — *Tjuwg*, getuigenis, bewijs, blijk, I d. 16, 169, 203. — *Tjuwgenisse*, getuigenis, I d. 148, 165, II d. 80. — *Tuygen*, voor getuigen, *V. d. Veen*, *Raets*. bl. 71. — *Tuijge*, getuige, *Starter*, Fr. L. bl. 93. — *Tuych*, idem, *Bredero*, 183, 497; *Tuijgh*, bl. 390. — *Tuighenis*, *Hooft*. *N. H.* 378. *Tuygenis*, *V. d. Veen*, *Raets*. bl. 23. *Tuijchenis*, *Jonctijs*. *R. O.* bl. 88. Zie *Gunst-betjuwginge*. *Jun.* *Tow*, - *Tuck* - *Tugg*. Behoort tot *Tjean*. — O. F. W. *Tigia*, beschuldigen, eigenl. betogen, aantoonen, waar voor wij hebben *aantichten* en *betichten*. — *Tjoega*, *tjuga*, getuigen, verklaren, betogen.

TNJUEGGENTIG, negentig. *Tnjueggentigste*, negentigste, I d. 122, 221. Zie *Njueggen*.

TO, te, toe, tot aan, naar toe, I d. 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, enz. Verg. *Hoeufft*, O. Fr. Spreekw. bl. 11. — *To*, voor *te veel*, *al te veel*, *nimis*, II d. 64, reg. 11. *Jun.* *Tôo*, nimis. — *To*, toe, welaan, age, I d. 107, 109, 167. — *To den*, toe dan, welaan dan, agedum, I d. 194. — In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 152, *To*, naartoe. Ibid bl. 154. *To* junge lafbekken *to*, tot jonge lafbekken toe. Ibid. bl. 152, *Te heeren*, te hooren. Bl. 156, *Te meer*. Bl. 144, *Toa*, tot — *Toadweœn*, toedoen, bijvoegen. Bl. 146, *Toawijd*, toegeworpen. — In zamenstelling *ver*, zie de voorbeelden hier onder. — *Hoe nu toe?* hoe nu toe, d. i. wat wilt gij aanvangen, beginnen, doen, *Hooft Ged.* bl. 49. — Wat is er gaans? Ibid. bl. 54. - *Hoe dan doch toe?* d. i. wat dient er dan toch gedaan? Ibid. bl. 87. — *Te flicken breken*, in flukken breken, *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* III, 111. *Te flucken*, *David Joris Wonderb.* fol. 12. - In Zamenstelling vindt men ook *Ter*, zie aldaar. Enz. Vergel. *Weiland* in *Te*, *Toe*, *Tot*. Zamengest. met *To*. *Toe*: *Tobringen*, toebrengen, aanbrengen, aanwenden, II d. 108. - *To-bijten*, toebijten, verwijten, te laste leggen, I d. 166. Verl. Tijd *To-biet*, Voorr. XXXI. *Kamph. Ps.* bl. 153, Ter-

wijlen mij van 't knagende geweten mijn ſchan ig ſtuk met ſmart *wordt toegebeten.* — *To dreagjen*. toedragen, toebrengen, opdragen, II d. 70, bis. Verl. Tijd *To-droeg*, II d. 65. - *To-druwckjen*, toedrukken, toevoegen, overgeven, I d. 89. - *To-egenjen*, toe-eigenen, II d. 43, *To-eeg'ne*, toegeeigend, Deelw. *Todeyne*, idem, I d. 92. — *To-fal*, toeval, geval, fors, fortuna, catus, II d. 52, 70, 75, 76, 77, 80. - *Ongeval*. II d. 90. - *To-fállen*, toevallen, te beurt vallen. II d. 92. - *To-ſlechte*, toevlugt, I d. 42, 112, 121, 122, 124, 142, 144, 145, enz. *To-flecht*, I d. 131, 2de Naamv. *To-flechts*, I d. 213. - *To-forlit*, toeverlaat, vertrouwen, I d. 84, 147. - *To-fuwgjen*, toevoegen, geven, verleenen, II d. 97. - *To-forzjen*, aandringen op-perſen, drukken, prangen, - II d. 97. Zie *Forzjen*, *To-gnierdjen*, toeſnaauwen, toegrouwen, toebijten, I d. 152, Zie *gnierdjen*. - *To-gong*, toegang, II d. 65, 67, 80 110 - *Toe-gean*, toegaan, voorvallen, gebeuren, II d. 115 *Bijdr. van Waſſenb.* I, 159. - *To-herckjen*, toehooren, toeluiſteren, I d. 79, 99. - *To-hearen*, toehooren, toebehooren, I d. 44, 214. - *To-hæcke*, toehaak, toegiſte, aanhangſel, I d. 5, 88, II d. 44. Vergel. *Scheltema*, Anna en Maria Teſſelſchade, bl. 82, Noot. - *To-jaen*, toegeven, inſchikken, onderdoen voor- I d. 52. Toegeven, toeſtemmen, inwilligen, concidere, II d. 108. - *To-kátjen*, toeſpreken, vertroosten, I d. 202. Verl. Tijd *To-kátte*, toeſprak, aanſprak, II d. 64. - *To-kommen*, toekomen, tot iemand komen, I d. 161. - II d. 108. - *To-komme litten*, laten toekomen, geworden, II d. 47, 60, 74. - Ergens toe komen, naderen, II d. 108. - toekomen, toebehooren, II d. 72. - *To-komne*, II d. 110, 115, toekomende, futurus. *To-kommene*, idem, II d. 76, 107, 108, 111, enz. - *To-komſte*, de toekomst, I d. 93. - *To-keeren*, toekeeren, (den rug) II d. 94. - *To-litten*, toelaten, gedoogen, ſinere, I d. 40, 41. - toelaten, toeſtaan, concedere, 101, 104. - zich laten voorſtaan, ſimulare, II d. 102. *Bijdr. van Waſſenb.* I 161, *To-letten*, gedoogen. - *To-lizzen*, toeleggen, vergunnen, ſchenken, geven, II d. 70. - *Zich iets toeleggen*, d. i. aanmatigen, *Hooft*, *Ged.* bl. 160. - *To-luwckjen*, toeluiken, ſluiten, (de oogen) I d. 42. Deelw. *to-litſen*, geloken (oog) I d, 112. - *To-meijtsjen*, toemaken, bereiden, ſpreiden (een bed) II d. 71. - *To-roppen*, toe-

roepen, I d. 173. - *To-rest*, gerust, II d. 90. - *To-rieden*, toeraden, toereden, gereedheid maken, bereiden, I d. 206. Verg. *Wasfenb. Idiot.* in *Raaden*, en *Toereeden.* — *Ta-rieden*, de *Burk.* bl. 26. *Hooft*, *N. H.* bl. 311, die hun in het *toereeden* wel te pas kwamen. *Ged.* bl. 166, een' reize *toe te reen.* Bl. 244. Laas! ik zie den dagh *toereeden*; welke laatste plaats reeds door *Wasfenbergh* is bijgebragt. — *To-reytsjen*, toereiken, aanlangen, II d. 85. — *To-fchickinge*, toefchikking, toebedeeling, gelukkige ervaring, II d. 82. — *To-ftean*, toeftaan, afftaan, inwilligen, concedere, II d. 96. — toeftaan, vrijftaan, licere, II d. 66. *Hooft*, *Ged* 458, *Het ftaet u toe* de gloorij Gods te zingen; licet, decet. — *To-fizzen*, toezeggen, beloven, I d. 150. Verl. Tijd *To-feij*, beloofde, I d. 6, 151. Deelw. *To-feijd*, beloofd, I d. 122. *To-fiz*, belofte, I d. 193. — *To-fchrieuwen*, toefchrijven, toekennen, I d. 73. — *To-sjean*, toezien, waken, opletten, I d. 131. - *Toezien*, *toelaten*, *werkeloos blijven*, I d. 204. — *To-sjochte*, toezicht, toeverzicht. Fig. redder, helper, I d. 161. - *To-slaen*, toeflaan, vergunnen; *æf it lock to-floeg*, of het gelukte, Voorr. XXIX, XXX. - *To-sluwtten*, toefluiten, II d. 99. - *To-fnauwjen*, toefnaauwen, II d. 67. Zie *Snauwjen.* - *To-ftjoeren*, toezenden, II d. 76. - *To-ftoppjen*, toeftoppen, bedekken, I d. 169. - *To-fwarre*, toezweren, bezweren, I d. 192. Deelw. *To-fward*, door een eed bevestigd. - *To-trieuwen*, toeduwen, in de handen drukken; overgeven, I d. 12. Verl Tijd *To-treauw.* - *To-tochte*, aanbieding, overgave, aanbeveling, II d. 70. - *To-wrinzgjen*, aanhinniken, toehinniken, I d. 124. Zamengeftelde met *To*, ver: *To-brijfeljen*, verbrijzelen. verbreken. Deelw. *To-brijz'le*, I d. 162. - *To-brecken*, verbreken, verbrijzelen, I d. 75, 133, 184. - *Te breken*, *M. Stoke*, II, 333, voor *verbreken*: fo dat hem al of wort *te broken.* En zoo ook *Te gaan*, vergaan: *Te flooren*, verftoren: Zie den Bladwijzer. *Maerl.* I, 108, 32, Met eenen *te brokene* molen fteene. — *Ta-bringe*, verdoen, verworden laten, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 33. - *To-buwckjen*, verbeuken, verfcheuren: I d. 86. — *To-ploaytsen*, verfcheuren, van een plukken, van een rukken, I d. 164, Deelw. *To-ploayts'.* Tegenw. zegt men liever *To-ploacke*,

Verl. Tijd en Deelw. *Baardt*, *Ledenft.* bl. 51, *Ick te pluckte.* — *To-martteljen*, verdrukken. Deelw. *To-martt'le*, I d. 133. — *To-raenen*, verfmelten, I d. 127. — *To-rottjen*, verrotten, I d. 67. — *To-traepjen*, vertrappen, vertreden, II d. 93. Deelw. *To-traeppe*, I d. 99. Vergel. de Voorr. voor den *Teuton.* bl. LXXII. En *Wasfenb. Bijdr.* I, bl. 120.

TOALF, twaalf, I d. 95, *Toalve*, I d. 125, 190. — *Toalfde*, twaalfde, I d. 101, II d. 56. *Toolfde* en *Toolfte*, II d. 12. *Jun. Twelve.*

TOAFJEN, toeven, wachten, verwachten, vertoeven, I d. 42, 43, 64, 110, 114, 148, 208, 213. *Tôfjen* of *tôvjen*, idem, 23. — *Tôve*, verwachting, I d. 85. *W. Gribb. Brill.* bl. 12, 'K wol jern *tôve.* Thans zegt men doorgaans *Toefjen*, of *Toeve.* In *Noordholl.* zegt men *Teuwen* - *opteuwen* voor *tegenhouden.* *Toven*, *Tuven*, *Teuven.*

TOARNE, toorn, toren, I d. 118, 162, 166. 2de N-Val, *Toarns*, I d. 211. Zamengest. *Toarne-fjoer*, toorne-vuur, I d. 164, 183. — *Toarn-forbolgen*, verbolgen door toorn, zeer vertoornd, I d. 123. - *Toarn-gleon*, in toorn ontfteken; gloeijende van toren, I d. 228. - *Toarn-grijmme*, de grimmigheid des torens, I d. 123. - *Toarne-tong're*, de donder uwes toorns, I d. 167. - Bij *Maerlant* vindt men *Toren*, in de beteekenis van *verdriet*, *nadeel*, *ramp*, b. v. I, 51, 78, Die der werelt daden *toren.* II, 230, 11, En teersten dat wart geboren, keerde in feesten al die *toren.* *Melis Stoke*, IX, 210, Des fi int herte hadden *toren.* Vergel. voorts *Clignett*, *Bijdr.* bl. 16, Noot. - *Hooft*, *N. H.* bl. 100, *Torn* aan 't hart. - *Tornich*, droefgeestig, *M. Stoke*, VIII, 440. - *Tornen*, voor fpijten, bedroeven, *M. Stoke*, IX, 526, zie *Huijdecoper.* - *Torn*, is nog in gebruik in *Friesland.* - Vermoedelijk is dit verwant aan *Doorn*, *doren*, en *Tornen*, *Torn*, enz. Vergel. *Bilderdijk* in *Toorn*, of *Toren.*

TOARST, de dorst, I d. 166, 220, II d. 91. *Darst. Maerl.* II, 430, 75, Jegen honger en jegen *darst*, *Duerste*, I d. 444, 47, Daer toe was die hitte fo groot, en van *duerfle* fo groote noot. *Jun. Thirst.* *Weiland* in *Dorst* Zamengest. *Toarst-brecken*, den dorst lesfchen, I d. 207. - *Toarst-hiet*, dorst-heet, dorstig, I d. 152. - *Toarst-fmachte*, van dorst verfmacht, I d. 179. - *Steenwinkel*, op *Maerl.* III, Aant. 29, leidt *Doarst* af van *Derven*, - *darren* (anders *dorren*) d. i. *drogen.* Verg. *Weiland.* *Toarst* komt derhalve van *Tor.*

TOARSSJEN, torſchen, dragen, II d. 102. Zie *Trog-toarssjen*, en *Trossjen*. Vergel. *Weiland*.

TOB. Zie *Suwz'-ruwz-bruwz-hol-bol-hobb'le-tob*, I d. 195. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 159, *Tobbelje*: De wraaldſche dijngen in jerre loop *tobbelje* lette. — *Omtobbelen*, omrollen, *Cats*, I, 429, b, *omgetobbelt in het zant*. *Junius* in *Topple*. *Hooft* gebruikt in zijne *Ged.* bl. 223, *Tobben*, voor *doen voortrollen*, *doorbrengen*: Ik *tob* de langhe daeghen met arbeijdt avondtwaerts. *Bredero* bl. 114, wat *tobbende* gedrangh verſchuijven al mijn krachten. Bl. 824, Hoe beſuckt leijt mijn dit malle volck, en *tobt en teest*. Zie *Hobbeljen*. En *Weiland* in *Tobben*.

TOCHT, dacht, (Verl. Tijd van *Tinckjen*) I d. 1, 4, 8, 36, 40, 67, 86, II d. 71, 75, 78, enz. *Mij tocht*, mij dacht, I d. 30. *Him tocht*, hem dacht, I d. 26, II d. 71, 77, *Bijdr. van Wasſenb.* I, 152, *wij tooiten*: gelijk *Dochter*, *Doayter*.

TOCHT, TOCHTE, trek, togt, aandoening, begeerte, I d. 128, II d. 67, hartstogt. — *Tochtme*, idem, II d. 102. — *Tochte*, tugt, I d. 114, *Berne tocht*, kinderlijke eerbied, gehoorzaamheid, liefde. — *Tochtgjen*, optrekken, naar boven trekken, in de hoogte ſtijgen, (van de *vuur-vlam*) I d. 225. Van 't W-W *togen*, *tugen*, *tuigen*, trekken.

TOCKJEN, tokken, raken, aanraken, trekken; ſtreelen, aanlokken, II d. 87, *Tockjen*, *lockjen*, *troeteljen*. *Kamph. Ps.* 356, door heeten toorn *getokt*, ira tactus. *Teuton*. *Anhalen*, *antrecken*, *Looken*, *tokken*, allicare, — attrahere. — *Tucken*, *trekken*, trahere. *Hooft*, *Ged.* 262, Dat ghij, als ſuf, de daeghen die mij drukken, die ghij ter ren omſlingren moest, laet *tukken*. *Kiliaan*, *Tocken*, i. *tucken*, tangere, icere. *Tocken*, i. e. *aanlocken*, allicere, pellicere. — *Off-tocken*, aftrekken, *Baardt*, *Deugd*. bl. 327. — *Vertocken*, verleiden, verlokken. *Idem* bl. 333, Gelegentheijt, die meest *vertockt*, pellicit. — Voortd. W-W. *Tockelen*, gedurig aanraken, *Bredero*, bl. 551, Dat ick hem *tockelde*, als hij mijn niet *aenraeckte*. V. d. *Tockeling*, *Bredero*, bl. 443, gewoone *tockelingh*, maeckt mijn gemoet ſtantvastigh. Men gebruikt nog op heden veel van het *aanraken der ſnaren*, beide, *tokkelen* en *tokkeling*. *Tok*, *tuk* voor *beet*, en *tokken*, *tucken*, *bijten* aan den angel, aan het aas trekken, is overal nog

bekend. — *Tuk* (L-Fr. *Toek*) b. v. *in 't schieten* om het doel te raken, enz. overal bekend. Zie verder *Bruining*, *Sijnon.* I d. bl. 64. Vergel. *Junius* in *Tuck*. *Weiland* in *Tokken*, *Tokkelen*, *Tuk*. — V. h. het Zamengest. *Tockleteamjen*, aan den toom trekken, tokkeletoomen, (vooral om het paard ruggelings te doen gaan, G. J. I d. 87. — Van eene hen gebruikt men *tokken*, *tokkelen*, dikmaals, wanneer zij bij een naderend gevaar, de kuikens te zamen roept, en bij een lokt, of wanneer zij een ei gelegd heeft. V. d. leest men bij *Brunsvelt* in *Klioos kraam*, bl. 345, of *tockt*, of noekt, of tiereliert. Nu is er in *Friesl.* nog eene beteekenis van *Tok en Tokken* (*tockjen*) rakende zeker spel, waarin één, in 't midden staande, de andere medespelers moet *tokken*, d. i. tikken, aanraken. V. d. 't zamengest. *Tockbortljen*, het tokspel spelen. Het W-W. is verbonden met *tukken*, *Kiliaan*, Tangere, prehendere: *Tikken*, idem.

TOER, TOERE, een toren, turris, I d. 72, 157. II d. 88, 95. *Jun.*, *Tor.* — *Maerl. Tor*, I, 120, 33. I, 57, 4. *Torne*, *mure*, *Maerl.* II, 411, 7. Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 103.

TOETJEN, toeten, tuiten, I d. 69, van een *orgel*, en in 't algemeen van *Muzijk*. *Kiliaan*, *Tuyten*, canere cornu; tinnire, strepere. *Hooft*, *Ged.* bl. 157, *Lof-toeten*. *Kiliaan*, *Tote*, *tuyte*, tutulus, cornu. *Tate*, muijl, rostrum. V. h. komt *Töttjen*, spreken, praten, den mond roeren, babbelen, I d. 169. — *Ljeagen-töttjer*, een leugenspreker, I d. 180. — *Kiliaan* heeft ook het voortd. *Toteren*, buccinare, buccina animos incitare. Nog heeft men *Teuton*, *Teuteren*, *Teutoor*, d. i. babbelaar, die in de ooren tuit. Dat er *tatoren* ook geweest is, leert ons *Kiliaan*. Zoo vindt men *tatering* bij *V. d. Veen*, bl. 414, op al u *tatering*. *Junius*, *Toot*. *Weiland*, *Tooten*, *Tuiten*. Zie *Tjoyttjen*.

TOJEN, togen, trekken, slepen, voeren, I d. 43. Zie *Tean*, enz.

TOL, getal, I d. 29, 182. *Tolle*, I d. 218. II d. 51. Zamengest. *Tol-bjuester*, talloos, II d. 80. — *Tol-klien*, klein in getal, weinig in aantal, I d. 123. — *Tol-leaz*, talloos, I d. 209, 218, 220. II d. 86, 96. — *Tol-lijts*, gering in aantal, I d. 167. — *Tol-rolle*, tal-lijst, tal-rolle, I d. 218. 'T W-W. *Tolljen*, tellen, I d. 218. Verl. Tyd en Deelw. *Tolde*, I d. 136. Uit den Zuidhoek. Men vindt echter ook *Tal*, in *Oon-talle*. Zie ald.

TOLCKE, een tolk, I d. 137, 204. *Tolskjen*, vertolken, vertellen, verhalen, II d. 64.

TOMET, Zie *Altomet*.

TOMME, een duim, pollex, I d. 85, 95, 140, 162, II d. 53, 95. *Jun. Thumb. Tomme-brie*, een duimbreed, I d. 65. — *Tomme-taest*, het tokkelen der snaren, I d. 155.

TOMMELJEN, tuimelen, wentelen, rollen, buitelen, vallen, I d. 145, 159, 212 II d. 69, 74. — Verled. Tijd en Deelw. *Tommele*, I d. 63. *Tomm'le*, I d. 86. — *Tommel-sjochtig*, tuimel-zuchtig, ligt veranderlijk, II d. 76. In 't *Libb. jen A. Ysbr.* bl. 69, vindt men het Zamengelt. *Omtoemeljen* voor *veel ergens mede uitslaan te hebben*, *moeite en zorgen zich getroosten*, Fig. Het *toemelje* de Aoden der al mei om; het is er al ien zorgjen en oppassen mei (de lijtze knapen) Deze beteekenis is zeer bekend en gebruikelijk in *Friesland*. — Het grondwoord *Tumen*, vindt men bij *Maerl.* II, 419, 5. Dicken siet men nature *tumen* en breken die coustumen. II, 453, 41, Met schanden moet men die borch rumen, daer men moet met kracht *af tumen*. Zoo ook II, 125, 52: maar II d. 116, voor *dansen*: Der *tumde* en spranc eene dierne vors Coninx banc. Zie de Noot. Bij *Kiliaan* vindt men *Tuymelen*, Bedr. en Onzijd. *volvere*, — *rotare*; *volvi*, *rotari*. *Tommelen*, *tummelen*, i. *Tuymelen*, in gijros, agere. *Tommen*, *Tommelen*, permutare, commutare merces. *Hooft*, *N. H.* 440, *met tommelen*, met *tuissen*. Doch dezelve gebruikt ook *tommelen* voor *tuimelen*, *vallen*, *rollen*, praecipitari, bl. 202, *Tommelen* en dwersdrijven van 't menschelijk geslacht overhoop. Ook *Bredero* heeft het in deze beteekenis, bl. 240, 533. *V. d. Veen*, bl. 395, Nu *tommelt* hem het hooft gelijck een moster-meulen, d. i. *draait*. *Tummel* gebruikt *Baardt*, *D.* bl. 153, voor *dronkenschap*, *een roes*. En bl. 285, *Tommel*, b. v. den *tommel* uijtslapen. Verg. *Junius* in *Tumble*.

TONGE, TONG, de tong, I d. 59, 44, 94, 95, 101, 103, — 170, 205, enz. *Tonge*, taal, Voorr. XXX. Tweede N-V. *Tongs*, I d. 122. Meerv. *Tongen*, I d. 138. *Bijdr. van Wassenb.* I, 157, 158, 165, 168, *Tunge*. *Tongjen*, — *Ing'le-tongjen*, zingen - het zingen der Engelen, I d. 45. — *Tong-wijld-weijdjen*, het menigvuldig lasteren, en kwaadspre-

ken met hunne tong, I d. 204.

TONGERJEN, donderen, I d. 62. *Tonger*, donder, I d. 78. II d. 73. *Tongere*, I d. 86, 167, 211. II d. 96. - *Tong're-luwd*, donder-geluid, donder, I d. 157. *Tong're-fizzen*, donder-taal, het spreken in den donder, I d. 206. *Tong're-wolcke*, een donder-wolk, I d. 211. — *Tongersdey*, donderdag, II d. 51. Zie *Touwer*. Verg. *Junius*, *Thunder*, en *Thursday*. *Ypeij*, *Gesch der N. T.* bl. 95, *Wassenb. Bijdr.* II, bl. 57

TOON', de toon, I d. 107. Zie *Tean'*.

TOPPE, de top, I d. 53, 42, 65, 206, 207. *Kiliaan*, *Sop*, *top*, *t'sop*, supremum, fastigium, cacumen. *Bijdr. van Wassenb.* I, 157. *Top*. *Jun. Top*.

TOR, TORRE, dor, dorre, I d. 21, 47, 67, 121, 130, 132, 141, 166, 179. - *Torjen*, verdorren, I d. 80. *Teuton. dorren*, *droghen*, *schronen*, *verspaken*, arere, arescere. - En exsiccare, siccare.

TOSCK, een tand, I d. 86, 154, 189, 192. *Tosc*, II d. 11. Meerv. *Toacken*, I d. 55, 76, 158, 180, 187, II d. 75, 86. *W. Gribb. Brill.* bl. 1, oppe *tosken* nimme. Bl. 56, *Tosken*. - Zamengest. *Tosck-bebloeder*, een die zijne tanden met bloed verft, een wreedaard, wreed, I d. 136. - *Tosck-seertme*, tandpijn, II d. 86. Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 100. *Junius*, *Taunt*, *Tines*, *Tusks*. O. F. W. *Tothe*, bl. 367, Noot, *Tosch*, *Tusch*, *Twsch*. *Wassenb. Bijdr.* II, 49.

TOTTJEN. Zie *Toetjen*.

TOUW, een touw, I d. 78, 105. Gen. *Tous*, II d. 5. *Touwwirck*, Touw-werk, I d. 227.

TOUWER, TOUWERE, de donder, d. 78, 219. Zie *Tongerjen*. Zamengest. *Touwer-wijnen*, donder-winden, donder-vlagen; T. K. dwarlwinden, II d. 85.

TOUTERJEN, touteren, touwteren. V. d. *Touter-weagjen*, schudden, bewegen, geschokt worden, slingeren, I d. 156. *Wassenb. Idiot.* in *Touteren*.

TRACHTJEN, (*meij de Hijmmel-ney 't ijvigh*. - *Cats* I, 193, a, *na de Hemel tragten.*) trachten, streven. begeeren, I d. 55, 71. Verl. Tijd, *Trachtte*, ik trachtte, poogde, II d. 69.

TRAEG, traeg, I d. 64, 118. 't W-W. *Tragen*, voor *vertragen*, *Kamph. Ps.* 109, Gods hand zal hem *niet tragen*.

TRÆLIE, eene tralie, II d. 76. *Tralij*, II d. 5. Genit. *Tra-*

lys, II d. 6. *Tralyce*, diminutiv. II d. 10.

TRAEPPJEN, trappen, treden, vertreden, Voorr. XXXII, I d. 88, 135, 146, 155. Verled. Tijd, *Traeppe*, I d. 1, 174. Deelw. *Traeppe*, II d. 74. - *Traep*, een tred, voetdruk, voetstap, I d. 73, 139; Zie *Foet-traeppe*. — *Treppe*, een trap, sport, gradus, II d. 6, 96, 99, 111. Meerv. *Treppens*, *W. Gribb. Brill.* bl. 65. — *Bijdr. van Wassenb.* I, 159, *Trapje*. Deelw. *Trappen*, getrapt, Ibid. 154. Verg. *Junius*, *Tramp*, *Trape*.

TREAN, een troon, I d. 160, 222. — *Troane*, *Troan*, idem, I d. 100, 111, 119, 128, 141, 176, 200, 222. Tweede N-V. *Troans*, I d. 141, 151. Meerv. *Troanen*, I d. 222. Grieksch θρῆνυς, θεῶνος et θρόνος.

TREAST, troost, I d. 16, 22, 62, 104, 106, 114, enz. Twede N-V. *Treasts*, I d. 171. — *Junius*, *Trust*, fides, fiducia. *Bijdr. van Wassenb.* I, 166, *Troost*. — *Treastjen*, troosten, I d. 22, 111, 193. Verl. Tijd *Treastte*, deelw. *Treaste*, I d. 203. — Zamengest. *Treast-antwirde-ree*, gereed, genegen, om een troostrijk antwoord te geven, I d. 198. *Treast-blier*, door troost verblijdende, troostrijk, troostvol, I d. 162. *Treast-boeck-sloaye*, een troost-brief, II d. 53. *Treast-brieve*, ibid. *Treast-gljuercke*, troostrijk aangezigt, I d. 170. *Treast-ljeacht*, troostlicht, I d. 116. *Treast-mijld*, troostmild, mild in vertroosten, I d. 126, 163, 214. — *Treast-swiet*, troost-zoet, I d. 192. — *Troost* voor *hulp*, bijstand, bemoediging, *Stoke*, IV, 1049. *Troosten*, voor *bijstaan*, *bemoedigen*, *moed geven*, *Stoke*, V, 663. VIII, 1102, enz. — *Zich troosten in de zonde*, *Hooft*, *Ged.* 97. — *Troesten*, voor *vermanen*. *Bilderdijk T. en D. Versch.* III, 150. — *Getroostigen*, of *troostigen*, bemoedigen door troost, *Kamph. Ps.* bl. 169. — *Treast wezzen*, iemand getroost wezen, opgewassen wezen tegen iemand, parem esse cui, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 44. Deze laatste beteekenis is nog in volle gebruik.

TREAUW, drukte, I d. 120, 130. Verl. Tijd van *Trieuwen*. Deelw. *Treauwn*, I d. 133, 229. Zie *Dol-trieuwe*.

TREDDEN, treden, trappen, met den voet drukken, I d. 42, 203. II d. 78, 80, 91, 99. *Yen tred*, een tred, treed, stap, I d. 76, II d. 110, 112, 113. *Junius*, *Tredd*, — *Terden*, voor *treden*, door verplaatsing der R, *Maerl.* I,

413, 16. I, 392, 10. Dat hi *tart* aldaer up Lant. Dit laatste is van *Tarden*, of *tarten*. En zie daar ons *Tarten*, trotseren. Verg. *Clignett*, bl. 98. Noot. Zie *Trottjen*.

TREDDE, de derde, I d. 92. II d. 12, 99, 116. *Trodde*, Voorr. XXX. II d. 51. — *Tredden-deele*, een derde deel, II d. 110. — *Trodde-perte*, II d. 110. *Huijgens*, bl. 595, *Dorden* — *Trettien*, dertien, II d. 11; *Trettiende*, I d. 170. *Trettienste*, II d. 12.

TREFTIG, deftig, treffelijk, voortreffelijk, II d. 87, Bijw. *Treftig op-fiede*, eene deftige opvoeding geven. *W. Gribb. Brill.* bl. 72, *Treftige ljoe*, aanzienlijke lieden. *Baardt*, *D.* bl. 153, *Treftige Soldaets*, uitstekende krijgslieden. Bij *Bredero* komt het meermalen voor, b. v. bl. 471, wel *treftig*, braaf beleijdt. Bl. 481, *Treftigste Poëten*. Bl. 535, *vrij wat treftigs*. *Starter*, *Fr. L.* bl. 2, Ick weet niet aerdigs, noch niet treftigs te versieren. Bl. 44, *Treftige Jongmans*. Bl. 92, a, *so deftig*, *so treftig*.

TREKEN, treken, listige kunstgrepen, looze streken, II d. 65. *M. Stoke*, I, 1144, die zochte was en sonder *treken*. *Junius*, *Trick*. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 309 en 310, in de Noot. Bl. 410, S. Geerden Minne, vs. 418, Mit valscher *treecke*.

TRIED, een draad, I d. 87, 217. *Jun. Thread*.

TRIELINGE, een drieling, zekere soort van beker, I d. 164.

TRIEN, een traan, I d. 94, 164, 168, 184, enz. Meerv. *Trienen*, I d. 15, 39, 41, 42, enz. *Trienjen*, tranen, weenen, schreijen, tranen, storten, I d. 73, 112, 155, 185. Verl. Tijd en Deelw. *Trienne*, en *Triene*, I d. 22. — Zamengest. *Trien-biddene*, met tranen in de oogen bidden, II d. 77. — *Trien-brea*, tranen-brood, I d. 164. *Triene-gjealp*, een tranen-vloed, I d. 15. — *Trien-liet*, een klaaglied, I d. 161. — *Triene-pluwgjen*, het traan-ploegen, dat is, schreyen, weenen, (in zoo verre de tranen de wangen ploegen.) I d. 128. Vergel. I, 15, r. 5 en 6. - *Trien-stirtene*, tranen storten, II d. 68. — *Trien-suchtjen*, weenend zuchten, II d. 75. *Trien-sijppjen*, tranen, leken, storten, I d. 170. — *Trien-taepjende*, droevig, II d. 81, Van *Trien-taeppjen*, tranen laten vloeijen. — *Trien-wiet*, tranen-nat, vloed van tranen, I d. 161. Verg. *Junius*, in *Trickled*. Dit woord staat met θρῆνος, Dor. θρᾶνος, in verbindtenis. Zie *Kiliaan*.

Maerl. I, 304, 30, Die alteos te *traenne* plegen van zouten watre. d. i. *leken, nat zijn. druipen*, ſtillare.

TRILLJEN, trillen, beven, ſidderen, I d. 8, 26, 77, 126, 183, 208 &c. Verl. Tijd en Deelw. *Trille*, I d. 26, 130. — *Trille*, eene trilling, I d 156. *Trille. trillce*, II d. 10, 11.

TRIEUWEN, drukken, drijven, dringen, I d. 73, 95, 97, 109. — *Trieuwckjen*, I d. 40. *W. Gribb. Brill.* bl. 4, 70, *Truwd*, van *Truwen*, welke dialect dit is, weet ik niet. Ik vermoed dat er *Triuws* zal moeten ſtaan, op bl. 70; doch op bl. 4, oppe *huwd touwd*, gelijk men bl. 88, vindt *Oof-touwe*, ſlaan, afroſſen. *Kiliaan, Dreuwen*, minari. Zie verder wat wij gaven op *Drijgjen*. — *Hânz-trieuw*, handdruk, I, 216

TRIPPEN, of TRIPPJEN, trippen, trappen, trippelen, trappelen, I d. 88. — *Trippeljen*, het voortd. W-W. I d. 159. — *Trippe-tred*, met trippelenden trap, I d. 87. *Bredero*, bl. 330, Die over ſtraet *trip-trap*, en met ſulcken getepel, gaet. *Baardt, D.* bl. 18, Signoor Laet-danck, het *trippen-treen*, (vertrout) *M. Stoke*, X. 366. Hi *drubbelde en ſpranc opwaert.* Zie ald. *Huijdecoper. Teuton. Tribbelen. Trubbelen.* Zeer gebruikelijk is in *Friesl. Dribbeljen*, dribbelen, Zie *Weiland.* En *Trobbeljen*, met tegen elkander geſloten beenen ſpringen.

TROAYEN, loopen, draven; ſtreven, trachten, I d. 33, 56, 102, 121, 125, 221, 227. II d. 51, 86, 107. 111, 113. — *Troay*, loop, draf, I d. 83, 87, 137. *Ten Kate* I, 705, b, heeft ook *Troasje*, treden, draven. Behoort hier ook toe. *Draſelen*, door *Kiliaan* vertaald door *oberrare, circumerrare*, vagari? - *Troayer*, een looper, draver, II d. 62 Zie *Famne-troayer.* O. F. W. *Trowa*, draven, gaan, ſtaat in verbindtenis met *Troayen*, als *ſtowa* met *ſtoayen*, in *Boeck-ſtoayen.* V. h. *Trowant*, (eig. vagabundus) een trouwant.

TROETELJEN, troetelen, liefkozen, II d. 87, 93. *Marnix*, *R. B.* fol. 188, Toeſmeecken en *troetelen.*

TROG, en TROGH, door, I d. 1, 8, 14, 16, 32, 37, 39, 40, 41, enz. *Trogge*, door de, I d. 1. 47, 90, 95, enz. *Door*, vindt men dikwijls voor *om*, *Clignett*, *Bijdr.* bl. 318, Noot, *M. Stoke*, VI, 1250, en *Huijdecoper* ald. De Frie-

zen volgen dit, b. v. *Trog frjuenschip*, uit vriendschap, amicitiæ causa. Vooral vindt men het zoo bij *verzoeken*, *bidden*, *begeeren*, b. v. wij bidden U *door Jezus Christus*, per Jesum Christum. Door (*Maerl.* II, 147, *Dor*) beteekent ook dikmaals *zeer*, valde. Bij *Hooft* heeft men *Deur en weerdeur*, voor *volkomen*, *geheel en al*, b. v. *N. H* Bl. 253. Verg. *Durenture*, bij *Clignett*, bl. 300, Noot. Van hier eene menigte zamengestelde woorden, b. v. *Trog-blier*, door aangenaam, volvrolijk, I d. 221. — *Trog-boarjen*, doorboren, I d. 54, d. i. doordringen, indringen. — *Trög-brecken*, doorbreken, I d. 184. — *Trog-bringen*, doorbrengen. II d. 105, 114, deelw. *Trog-brocht*, II d. 98. — *Trog-dien*, doordien, nademaal, II d. 96. — *Trog-dolgjen*, doorwonden, doorsteken, Deelw. *Trog-dolge*, I d. 61. — *Trog-drieuwen*, doordrijven, I d. 113, d. i. doorgaan, doorstreven. - *Trog-drilljen*, doordrillen; doorvliegen. doorsnellen (de lucht) I d. 145. - *Trog flijmmjen*, doorvlijmen; doorsteken, doorschieten, doorboren. I d. 87. *Hooft*, *Gez.* bl. 277, *doorvlijmt* mijn ingewandt. Bl. 334, *doorvlijmende* ooghen. - *Trog-geans*, doorgaans, I d. 67. II d. 63, 64, 68, 76, 90. - *Trog-gean*, doorgaan, II d. 113. doorgaan, ontvlugten, I d 198. - *Trog-gongh*, doorgang, II d. 108. - *Trog-gruwnjen*, doorgronden, grondig kennen, verstaan, I d. 216, 219, Deelw. *Trog-gruwnge*. - *Trog-hackeljen*, doorhakkelen, I d. 50. *Kiliaan*, *Deur-hackelen*. incidere, transscindere. Verg. *Wassenb. Bijdr.* II, 10. - *Trog-huynigjen*, doorhonigen, T. K. doorheuningen, als met honig doortrekken laten; veraangenamen, II d. 66, 115. *Hooft*, *Ged.* 225, *Doorhoonigt*, met een' goedtheijdt. - *Trog-kankerjen*, doorkankeren, door den kanker verteeren. Deelw. *Trog-kanck're smert*, I d. 123. - *Trog-knijpjen*, doorknijpen, doortasten, wonden, I d. 97. - *Trog-kijtsjen*, doorzien, II d. 101. - *Trog-loftig*, doorluchtig, I d. 107, 108, 188. II d. 83. *Bijdr. van Wassenb.* I, 160, *Trog-lugtig*. - *Trog-lezzen*, doorlezen, II d. 47. - *Trog-mierckjen*, doorzien, opmerken, II d. 109. - *Trog-mingjen*, doormengen, I d. 15. - *Trog-mingel*, eene mengeling, door elkander, I d. 138. - *Trog-necterjen*, door-nektaren, met nectar doortrekken. Deelw. *Trog-nect're*, I d. 90. - *Trog-neylljen*, doornagelen, met nagelen doorwonden, Deelw. *Trog-neylle*, I d. 210. - *Trog-*

noazjen, doorneuzen, doorzien, doorſnuffelen; naauwkeurig onderzoeken, I d. 91, II d. 86, 108. Deelw. *Trog-noaze*, Voorr. II d. 57. Verkleinw. *Trog-noazeljen*, doorlezen, doorbladeren, I d. 231. *Deurneuſeljen*. *Br. Corn. Serm.* I d. 209, 229, 530. II d. 476. - *Trog-pestgjen*, verpesten, Deelw. *Trog-pest'ge*, I d. 149. - *Trog-plonderjen*, uitplunderen, Deelw. *Trog-plondre*, II d. 97. - *Trog-prickjen*, doorprikken, doorſteken, gaten maken, I d. 51. - *Trog-rieuwen*, doorrijven, doorrijgen, I d. 203. — *Trogsjean*, doorzien, I d. 113. — *Trog-ſchijnigh*, doorſchijnende, ſchitterende, perlucidus, I d. 95. - *Trog-ſillig*, door-zalig, zeer zalig, I d. 48. — *Trog-ſnyen*, doorſnijden, 1 d. 61. — *Trogſtietten*, doorſtooten, doorſteken, Deelw. *Trog-ſtaet*, I d. 24. — *Trog-ſtrielljen*, doorſtralen, Deelw. *Trog-ſtrielle*, II d. 73. — *Trog-ſtean*, doorſtaan, verdragen, II d. 87. - *Trog-ſwiet*, door-zoet, V. h. *Trog-ſwiettjen*, doorzoeten, verzoeten, met zoet doormengen, I d. 125, 213; Deelw. *Trog-ſwiette*. — *Trog-ſijppjen*, door-ſijpen, doorſijpelen, met vocht doortrekken, bevochtigen, I d. 207. - *Trog-tjean*, doortrekken, doorreizen, II d. 63. Deelw. *Trog-teyn*, doortrokken, doortrapt, op 't kwaad afgerigt, I d. 158. *Deurtrokken* gebruikt de ſchrijver van *Broer Corn. Serm.* dikmaals, b. v. II d. bl. 213. - *Trog-toarsſjen*, doorbrengen, doorſlaan, eig. doordragen, perferre, II d. 87. - *Trog-traepjen*, doortrappen. Deelw. *Trog-traeppe*, doortrapt, loos, II d. 68. *Trog-traeppige*, idem, II d. 65. *Hooft*, *N. H.* bl. 472, *Doortrapt* met lange ervarenis. - *Trog-wanderjen*, doorwandelen, I d. 125. - *Trog-weydjen*, doorweiden, doorgaan, Fig. I d. 89. - *Trog-witt'ne*, doorgeleerd, I d. 89. - *Trog-wraegſeljen*, doorworſtelen, zich doorworſtelen, II d. 88. - *Trog-wrotten*, doorwroeten, Fig. I d. 214. — *Trog-ijtten*, dooreten, verteeren, Deelw. *Trog-ijtt'ne*, verteerd, I d. 132. - *Trog*, Eng. *Through*. Zie *Junius*.

TROSSE, een tros, deugniet, ſlecht mensch; eig. die bij den tros of krijgspakkagie behoort, I d. 210. *Baardt* bl. 26, *Keukentros*. *Burman*, Aanm. I d. 138.

TROSSJEN, torſchen, dragen, medenemen, voeren, II d. 105. Bij omzetting der R, *Torſchen*. *Kil.* *Torſen*, ligare, colligare,

et colligere vestem, fuccingere. *Trosſen*, convaſare, vaſa vel ſarcinas colligere. - ſuccingere. Komt van *Trosſe*, *Tros*, de krijgspakkagie. *Kil. Tros*, *trosſe*, impedimenta. En van hier *Tros*, *Trosſe*, *Torsch*, eig. dat geene, hetwelk een bos druiven, enz. draagt, per metonijm. racemus, botrus. *Kil.* Zie *Toarssjen. Junius*, *Truss. Teuton. Trosſen*, packen.

TROTTJEN, tarten, torten, trotſeren, I d. 30, uitdagen. Hetzelfde is *Trotſen*, *Trotſeren. Kamph.* gebruikt *Trotſen*, veelmalen. *B. v. S. R.* bl. 207, 't ſwaard *trotſt* en port tot ſtrijd. Bl. 379. Daar d' overheer *getrotst* van zijne Onderzaten; d. i. *bedreigd*, *aangerand*, *gehoond.* Bl. 462, Koning, Vorst en Edelman, en al wat er *trotzen* kan; d. i. zich verhoovaardigen, trots gedragen, zich aankanten. En zoo ook IV deel, bl. 18. *Ps.* bl. 121, Haar tal *trotst* 't hayr op 't hoofd; d. i. overtreft, gaat te boven. Bl. 22 *Trotſer*, een trotsaard, een trotſche: Zie, *Trotſer*, hoe dijn trotsheyt zijgt. *Hooft*, *N. H.* bl. 512, voor *tergen*, *honen*: Als men daaghelyx ten vinnighſte uitvoer met *trotſen*, ſchelden, dreyghen. Het zamengeſt. *Vertrotſen* leest men bij *V. d. Veen*, bl. 161, Dies niemand en *vertrots* de kleijne deur gequel; d. i. Zie met trotschheid neder opmishandele trotſchelijk. - *Kil. Tratten*, *tratſen. Teuton. Tertten*, trotzen. Verg. *Junius* in *Tart. Wasſenb.* ſpecim. Phil. Patr. pag. 28, 29. - V. d. *Trots*, trots, trotschheid, I d. 155. Zie *Tredden.*

TROUW, trouw, getrouw. I d. 40, 43, 48, 69, 101, 110, 118, 125, 126, 131, enz. Comparat. *trouwer*, I d. 42. - *Trouwe*, de trouw, getrouwheid, I d. 6, 38, 43, 110, 180. II d. 81. *Trouw-ſalme*, de trouw zelve, I d. 110. *Trouwen*, trouwens. Voegw. II d. 108. *Bredero* ook overal *Trouwen*, b. v. 367, 376. - *Trouwheijt*, getrouwheid, I d. 42. - *Trouwjen*, betrouwen, vertrouwen, I d. 46, 99, 105, 110, 114, 169, 197, 229. Verl. Tijd *Trouwe*, bij inkorting voor *trouwde.* Deelw. *Trouwd.* Zie *For-trouwjen.* Zamengeſt. *Trouw-hertigheijt*, trouwhartigheid, II d. 76, 77. - *Trouw'-leaz*, trouwloos, I d. 147, 161. - *Trouw-bouwjen*, betrouwen, zijn vertrouwen op iemand ſtellen, I d. 171. Zie *Junius* in *True*, en *Troth.*

TRUWZELJEN, buitelen, vallen, praecipitari, II d. 96. *Ki-*

liaan, *Drollen*, volvere, volutare. Verg. *Junius*, in *Trowl*; *Wasſenb. Idiot.* in *Truſelen.*

TRYE, drie, I d. 34, 59, 96, 124, 132, enz. *Trye-duwbbeld*, driedubbeld, I d. 72. - *Trye-hernig*, driehoekig, triquetra, Trinacria, II d. 97. - *Tryttig*, dertig, II d. 12. - *Tryttigſte*, de dertigſte, I d. 115, 130, 175, 176, 177, enz. II d. 15. In de *Bijdr. van Waſenb.* I, 162, *Truttig.*

TSEAGJEN, ſagen, vreezen, zeer bevreesd zijn, I d. 84. *Hooft*, *N. H.* den *tsaegenden* drom. *Ged.* bl. 83, Nocht nestelt *tsaeghen*, nocht ſorghe met haer knaeghen, aen de daeken. *Gabbema*, in *Klioos Kr.* bl. 304. En konde die u kop niet mort'len noch doen 't *zaagen.* Vergel. *Fortman*; Aanmerk. bl. 49, 50. Zie *For-tseagjen.* - *Teuton. Tzaghe*, febris. *Kiliaan*, *Saeghe*, *tsaeghe*, horror, metus, febris. voeg hier bij *Weiland* in *Sagen.*

TSANTIGH, zeventig, I d. 2, 123. - *Tzantigſte*, zeventigſte, I d. 166.

TSESTIG, zestig, II d. 113. - *Tsegstigſte*, zestigſte, I d. 179, 212, 215.

TSINGERJEN, zengen, verzengen, braden. Zie *For-tsingerjen.* *Singen* is in de O. F. W. *Sengen*, waarvan, het voortd. W-W. *Singeren*, ſtaat in verbindtenis met *Zingen*, *Sjongen.* Zie ald.

TUCHTE, de tugt, beſtraffing, tugtiging, I d. 228. - *Tucht'-rijzbiezme*, de tugtroede, I d. 220. Dit W. komt van *Tugen*, *togen*, trekken. Zie *Bruining*, *Sijnon.* I, 64.

TUERELJUERCKJEN, tureluren, kwelen, zingen, I d. 7, 57, 89. *Tuereljuerck*, bijw. Tureluur, I d. 207. *Van der Veen*, bl. 256, Ick en wil niet *turelueren*, op een Rietje nieuwe kueren. *Brunsvelt* in *Klioos Kr.* bl. 345, of gilpt, of tilpt, of giert, of tiert, of tokt, of nokt, of *tiereliert.* Een klanknabootſend woord, Zie *Weiland* in *Tierelieren.* Van hier: *uit zijn tureluur zijn*, *of geraken*, d. i. eigenl. van zijn' *deun*, *zang*, geraken, vervolg. wijl men zich niet gaarne in het zingen laat ſtoren, en van 't ſtuk brengen, beteekent dit: uit zijnen luim zijn of geraken, boos worden. Verg. *Weiland* in V.

TUWCKE, een tak, (van een' boom) I d. 159. Meerv. *Tuwcken*, I d. 164, II d. 97.

TUWCK, tuk, net, naauwkeurig; eigenl. bedreven, afgerigt in 't treffen van het doel. Als Bijw. I d. 216. Het komt van *tukken*, *tokken*, aanraken. Zie wat wij bij *Tockjen* gezegd hebben, en *Wasenb. Idiot.* in *Toek*, *Weiland* in *Tuk*.

TUWLLE, TUWL, tuil, boert, jok, jokkerny, spot. I d. 30, 33, 61, 231. *Hooft*, *N. H.* bl. 361, Liet men ze haaren *tuil tuilen*. *Bredero*, bl. 505, Neen denckt niet, dat ick hem sal *houwen op ter tuyl*. *Hooft*, *N. H.* bl. 180 en 412, gebruikt hier voor *Op der tuy houden*, doch zoo het schijnt in eene andere beteekenis. Zie *Weiland* in *Tui*. - Verg. *Wasenb.* specim. bl. 31, en *Idiot.* in *Tuil*. - V. h. *Tuwtwraegseljen*, uit boert (niet in ernst) worstelen, kampen, I d. 34. - *Tuwljen*, of liever *Tuwlckjen*, boerten, jokken, gekscheeren, spelen; spotten, bespotten, I d. 11, 21, 68, 227. II d. 61, 64, 76, 115. Verl. Tijd *Tuwlle*, I d. 11. *Tuwlcke*, I d. 68, II d. 64. *Tuylerijtjes*, voor grapjes, *Bredero*, bl. 530, wanneer ghij overwickt de suijcker-soete kusjens; de *tuylerytjes*. en de vrije vrijigheijdt. *Sijn Tuijl houden met*- *V. d. Veen*, *Raets*. bl. 19, die hier mee daeg'lijcks *hout sijn tuijl*, sal 't gelt niet schim'len in de buijl. D. i. die hier in zijn dagelijksch vermaak vindt.

TUWN, een tuin, I d. 51, 77, 83, II d. 59. *Junius*, *Town*. - *Tuwn-esel*, een tuinezel, II d. 94.

TUWT, tuit, mond, bek; bekje, liefje, I d. 3, 8, 28, 34, 53, 75, 86, 93, 108, enz. Van de zee, I d. 75, in de see *seag* ijn sijn *tuwt*. *Hooft*, *Ged.* bl. 178, De zee, al is 't een schrik te *zien* haer in *den mondt*. *Wasenb. Bijdr.* II, 44. — *Tuwtel*, bekje, liefje, I d. 8. — *Tuwtelke*, lievertje, I d. 3, 29. — *Tuwtce*, en *Tuwtilce* (*tuwtke*, *Tuwtilke*) II d. 42. — *Tuwtelkjen*, zoenen, kussen, osculari II d. 61. — *W. Gribb. Brill*, bl. 12, Mijn *hunnigh-tuwtje*. - *Tuitje* voor zoen, kus, *T. B. Zoon*, 18, 27.

TUWZEL-SIN, duizelzin, duizelzinnigheid; zotte praat, malligheid, I d. 3. De zin dezer plaats is deze: Dat gij daar zegt, is malle praat, als of uwe zinnen bedwelmd zijn: houd in het begin het liefdevuur (onder de assche) berekend. Zie *Korte Aanmerk.* Het grondwoord is *Duizen*; bij *Kiliaan*, *Doesen*, pulsare cum impetu et fragore. Men vindt ook bij denzelven *Duysigh*, *deusigh*, attonitus, vertigine laborans, perturbatus mente, socors. V. h. het Z-N-W *deusigheijt*,

bij *Cats*, I, 180, a. *Deusigheyt* van dronkenschap, d. i. bedwelming van den drank. Ook in de O. F. W. vindt men er afstammelingen van; ja zelfs het grondwoord *Dusen*, b. v. bl. 343, Dattet him itta ara david en de *duset*, d. i. dat hem in 't oor doof en *duizelig is*. Hier vindt men dus de onzijdige beteekenis, terwijl *Kiliaan* alleen de Bedrijvende beteekenis opgeeft. Hiervan komt het Z-N-W. *dusinga*, duizeling, ibid. Hiervan *Duust-sleeck*, een slag die iemand doet duizelen, ibid. — Hiertoe brengt ook *Junius* in V. *Bawdrick*, *Duysing*, monile, bulla, et *Duyse*, concubina. Cf. *Kilianus*.

TUWZEN, duizend, I d. 2, 4, 13, 15, enz. *Tuwzene*, II d. 81, 100, 112. Meerv. *Tuwzenen*, I d. 30, 75, 87. II d. 72. — *Tusen* vindt men II d. 12. *Tusenste*, de duizenste, II d. 15. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 155, *Toesend.* I, 162, *Toesent res. Junius*, *Thousand.* — Zamengest. *Tuwzend-fâde*, duizendvoud, II d. 53. — *Tuwzenerhanne*, duizenderhande, II d. 93. — *Tuwzen-hollig*, duizendhoofdig, II d. 100. — *Tuwzenerley*, duizenderlei, I d. 155. — *Tuwzen-mielle*, duizendmalen, II d. 75. — *Tuwzen-reys*, duizend reizen. — malen, I d. 68, 69, 155. II d. 103.

TWA, of TWAE, twee, I d. 34, 40, 99, 102, 128, 130, enz. *Mey uwz twaen*, met ons beiden, I d. 4. — *Oon twa'ën*, aan tweeën, I d. 187. *Yene fen twaën*, eene van tweeën of van beiden, II d. 90. *Cats* gebruikt ook meermalen *tween*, in een lettergreep, b. v. I, 198, b. Doch onze Dichter gebruikt hier voor ook *Twijn*, b. *Twissche twijn*, tusschenbeiden, Voorr XXX. I d. 90, II d. 72, 112. — *Tua*, leest men II d. 11, 12, 13. *Tuaen*, II d. 10. — *Twaede*, de tweede, Tit. v. 't II d. *Junius*, *Twain*. *Twee-tiere*. Zie *Tiere*. *Twee* voor *beide*, *Maerl.* I, 475, 37. II, 451, i. *Twees*, bis, *Kil.* In 't L-Fr. *Twaes*, bij verkorting voor *Twaereijs* of *Twaris*, gelijk *yens* voor *yenris*, of *yenreijs*.

TWANGE, dwang, I d. 39, 55, 117. *In twang' hâden*, in bedwang houden, bedwingen, I d. 55. *Bredero*, 417; wanneer hij die *heeft in zijn dwangh*. — Zamengest. *Twangdrieuwinge*, sterke aandrift, II d. 63. Zie *Drieuw-twanghe*, aandrang. — *Twang-feste*, dwing-vuist, hand, geweld, magt, I d. 192. — *Twang-stjoeren*, beteugelen, met dwang, of ge-

weld besturen, I d. 185. - *Twang-stoack*, dwang-stok, schepter, I d 181, II d. 99. - *Twang-teamjen*, met dwang of geweld betoomen, I d. 177. O. F. W. *Tuang*, de Verl, Tijd van *Tuinga*, is de wortel.

TWANG, TWANGE, fraai gekleed, I d. 91. De zondagsche kleederen namelijk sluiten wat naauwer om de leden. Mij heugt wel eens in Friesland deze spreekwijze te hebben gehoord: *Matten is twang*, en *twang* is *mooi*. Dit woord is dus van 't vorige afgeleid.

TWERZ, TWARZ. Zie *Dwerz*.

TWEIJNTIG, twintig, I d. 71. *Tweijntigste*, de twintigste, I d. 124, 147, 177, 180, enz.— *Tuijntig*, II d 12. *Twijntig*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 162, en *Bredero*, bl. 57. — *Tuijntigste*, II d. 13.

TWIERRE, eene dwarling, dwarlwind, I d. 219. Meerv. *Twierren*, wervelwinden, II d. 96. T. K. *Buijen*. - Zamengest. *Twierre-fleagen*, dwarl-vlagen, dwarlwinden, I d. 77, 119.— *Twierre-wijn*, wervelwind, I d. 100. - *Twierre-wijn-fleag*, wervelwind-vlaag, I d. 213. - *Twierre-top*, dwarlhoofd, II d. 63. Zie *korte Aanmerk.* en *Stoarm-twierren*. —*Baardt*, *Ledenst.* bl. 98, *Dwerle-wind*. En elders. *Dwarle-wind*. — *Hooft*, *Dwerling*, *N. H.* bl. 257, *In deze dwerling*, d. i. verwarring, ontsteltenis. *Dwerrelen*, Idem, ibid. bl. 300, Alles dreef er en *dwerrelde* met zulk een losheit en ontsteltenis, d. i. zwierde door elkander, geraakte in wanorde, en onzekerheid. Dit *Dwarrelen* van *Hooft*, is het Friesche *Twierjen*, dat meer dan eene beteekenis heeft; de eerste schijnt te zijn: *met rukwinden* of *wervelwinden waaijen*. V. d. wanneer het 's winters in de huizen togt, zegt men: *it twierret oer huwz*, enz. Vervolg. met *For* — *Fortwierjen*, verwaaijen, vervliegen, verloren raken. Zie op dat W. — *Om-twierjen*, van zaken: die gints en her worden gesmeten, van de eene op de andere plaats verlegd. *Wassenb. Idiot.* in *Twierre*. *Junius*, in *Twirl*, *Whirl*. *Weiland*, in *Dwarlen*.

TWIJGE, een twijg, dunne tak, loot, telg, I d. 165. Vergel. *Wassenb. Idiot.* in *Twieg*, of *twijg*. *Weiland* in V. *A. Q. van Swinderen*, *Landr. v. W. en de W-W. Land*, bl. 46, Noot. Bij ouds zeide men ook *Telgre*. Zie *Clignett*, *Bijdr.* bl. 265. *Junius* in *Lettice* en *Twig*, alwaar het

door Hem, in navolging van *Martinius*, van het H-D. *zwey*, twee, wordt afgeleid; het welk *Adelung* goedkeurt.

T'WIJLLE, terwijl, I d. 121, 129, II d. 54. — *T'wijl*, idem, I, 29, 203. — *Twijlste*, idem, I d. 91, II d. 113. Volledig vindt men *To wijlle*, II d. 68, 74, 80. — *Broer Corn. Serm.* I, 324, *Twijle* den bosen Tijrant, dien hellschen Condé, de Stad Chartres bestormde. *Cats*, I, 93, b. *T'wijl* zijn riemen liggen stil. *Bredero* bl. 135, Maar *t'wijl* dat sij haer tijdt in boelerij besteet. *Twijlt*, Dezelfde bl. 105, Doch *t'wijlt* mijn Vader lust dus hert mij te kastyen. *Kamph. S. R.* bl. 6, *t'wijl* gij bezig zijt. Bl. 21, *t'wijl* hij wandert. — Zonder T, *Waatze Gribb. Brill.*, bl. 2, *wijl* jo ney her heijtes, to wier. Bl. 43, *wijls dat ick* opt best fent ijten bin. Bl. 79, *wijl dat* ick lans de striete gongh. Bl. 53, *wijlt* ick so roon. *T. B. Zoon*, bl. 5, en in de *Burk.* bl. 11, leest men *wijls*. Zeldzamer is *wijlder*, interea, *W. Gribb. Brill.* bl. 28, 'k wol *wijlder* mijn schoegh hette smarre. — *Doe ter wiijlen*, tum temporis, interea, *M. Stoke*, VII, 1098, *Kamph. Ps.* bl. 78, alleen *Terwijlen.* — Intusschen wete men, dat *t'wijlt* bij *Bredero*, bl. 105, & *W. Gribb. Brill.* bl. 53, l. l. staat voor *t'wijl dat.*

TWIJVELJEN, twijfelen, I d. 40, 42, II d. 66, 112. Verl. Tijd en Deelw. *Twijvle*, II d. 78. — *Twijvel* en *twijvele*, twijfel, twijfeling, I d. 39. II d. 72, 103. — *Twijvelheftig*, twijfelachtig, II d. 79. — *Bijdr. van Wassenb.* I, 152, *Twijffeljen*, bl. 166, *Twijiifeljen.* — *Mij twijfelt niet*, non dubito, *Hooft*, *N. H.* bl. 177. — Dit woord komt van *Twij*, twee, gelijk *dubitare* van *duo. Jun.* in *Tweag.*

TWINGEN, dwingen, bedwingen, I d. 10, 37, 39, 40, 52, 71, 78, 87, 128, 131, 155, 157. II d. 65, 70, 80, 98. Verl. Tijd. *Twong*; Deelw. *Twongen*, en *Twingd. Bijdr. van Wassenb.* I, 161, 163, 166, *Twungd*; doch I. 160, *Dwijngende.* — *Twinglândij*, dwingelandij, G. J. I d. 90. *Bijdr. van Wassenb.* I, 164, *Dwijnglaandie.* — bl. 159, 160, 168, *Dwijnglaanden.* — bl. 154, *Dwinglaantsen.* — bl. 162, *Dwinglaanse.* — Zamengest. *'t Twing-folck*, het volk, dat ons gevangen hield (Grondtekst) de dwingelanden, I d. 94. — *Twing-hert*, de harten-dwinger, (Amor) II d. 66, 69. — *Twing-leas*, dwangloos, dat niet bedwongen kan

worden, I d. 157. — *Twingswiet*, dwang-zoet, zoet dwingende, II d. 47. *Junius*, *Thong*, — *Twinge*.

TWISSCHE, tusschen, I d. 23, 58, 64, 90, enz. *W. Gribb. Brill.* bl. 56, *Twiske* de tosken, & bl. 62. — In de O. F. W. *Tuscha*, - *Tuischa*, - *Twischa*. — *Gabbema*, *Twiscka*, - *Twischen*. *Marten*, *Twiska*, - *Twisken*, enz. *Junius*, in *Between*, *Betwix*. - *Bijdr. van Wasenb. Tusschen*. En zoo spreekt men nu ook vrij algemeen in *Friesland* uit.

TWIST, de twist, I d. 58, 118. Vergel. *Kil. Jun.* — *Voordroefheid*. *M. Stoke*, V, 846.

TZÆF, kaf, I d. 155, 191, 202, 208, 228, 231. II d. 91. A. S. *Ceaf*. *Jun.* in *Chaff*.

TZIERL, kerel, karel, man; (een eernaam, die men aan aanzienlijken en geringeren geeft, doch ook wel eens is het een scheldnaam.) I d. 1, 5, 4, 36, 55, 71, 75, 199. II d. 51, 63. Meerv. *Tzierlen*, I d. 137. II d. 101. — *Tzirl*, leest men II d. 5, 9. — *W. Gribb. Brill.* bl. 11, en 82, *Tjerl*. Doch bl. 63, *Keerl*. *Baardt*, bl. 157, wanneer dees' bloden onverlaet, met *vrome Kaerls* te velde gaet. *Idem*, bl. 44, wat drommel heeft die *Keerl* een pens. Bl. 283, o neen! *mijn Keerl*. — Vergel. *Burman*, *Aanmerk.* I, 38, alwaar over den oorsprong van dit woord in 't breede wordt gehandeld, en *Wasenb. Bijdr.* II, 50. *Junius* in *Carle*. *Gabbema*, *Tzirlen*, bl. 113.

TZIERCE, TZIERCEN, kerk, kerken, II d. 4. Zie *Tjercke*.

TZIJS, kaas, I d. 66. II d. 11. *W. Gribb. Brill.* bl. 41, Hie ick ien *tzijs*, krigge. *Gærspr. fen W. en T.* bl. 4, In mey uws *schieppen Tzijs*. *T. B. Z.* bl. 9, Ien flik ijtten mei *Tjies*, *Almak.* van 1749, bl. 42, de *griene tjies*. O. F. W. *Tzijs-ordel*, kaasproef.

TZIEZJEN, kiezen, verkiezen, I d. 148, II d. 87. O. F. W. *Tziesa*, *Tziesen*. *Gabbema*, *Tziazane*, bl. 39, *Tzesa*, bl. 86.

TZJOED, TZJOEDIR, TZJOEDST, kwaad, kwader, kwaadst, boos, boozer, boost, II d. 10. Zie *Tjoe* - *Tjoed*. Hoe *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* II 144, aan *Tjoed* voor Goed komt, weet ik niet.

U.

UWLLE, een uil, I d. 54, 56, *Uwlle-fijnne*, uilenvijand, (van

de zon) Tweede N-V. *Uwls*, b. v. *Uwls-holtje*, zekere vogel, denkelijk *de leeuwrik*, wiens kopje wel gelijkt naar dat van den uil, I d. 69. — *Uwls-kloeren*, uils-klaauwen, I d. 166, — *Uwlle-koffe*, eene groote soort van *Nachtuil*, die zich doorgaans ophoudt in *riet-bosschen*, waarin hij zich verschuilt, om op andere vogels enz. te loeren, en van daar opvliegt *langs de slooten*, I d. 35. Dit laatste ben ik verschuldigd aan den Heer Gouverneur, Jr. *Humalda*, welke mij melde, dat men ze op de jagt dikmaals ziet langs de slootkanten vliegen. — *Ule*, *Ulce*, leest men, II d. 11. *Junius*, *Owl*.

UWNCK, verdriet, moeite, kwelling, ellende, ongeluk, wederwaardigheid, ramp, I d. 94, 104, 126, 146, 168, 175, 224, II d. 51, 74, 75. — *Uwncke*, I d. 168, 201. — 2de N-V. *Uwncks*, I d. 149. Meerv. *Uwncken*, II d. 76, 91. — Zamengest. *Uwnck-paed*, —'*t Kromme-uwnck-paed*, het kromme zondenpad, dat tot ramp en ellende leidt, I d. 190. — *Uwnck-wey*, een weg, waarop men veel tegenspoed en ongeluk heeft te wachten, I d. 202, II d. 86. — *Uwnck-stuwne*, ongelukkige stond, of uur, tijd van jammer en ellende, I d. 215. — *Ten Kate* I d. 706 vertaalt het door *ongeluk*. - *Kiliaan*, *Uncken*, *Unckeren*, gemere. *Meyer*, *Unken*, *Unkeren*, zuchten, stenen.

UWNE, een oven, I d. 17, 102, 166. Meerv. *Uwnen*, I d. 183. *W. Gribb. Brill.* bl. 14, *Own. Junius*, *Oven*, *Bijdr. van Wasfenb.* I, 146, ijn d'*oogen* smijtten. Zeldzaam is hier de G in *Oogen*, die men in de aanverwante Dialecten niet vindt. Zie *Weiland*.

UWRE, een uur, hora, I d. 48, 58, 62, 73, 85, 90, 115, 120, 125, 131, enz. Zie *Oere*. *Junius*, *Hour*. Meerv. *Uwren*, II d. 109, 114.

UWT, uit, Voorzetf. I d. 1, 5, 4, 13, 14, 15, enz. *Junius*, *Out*. Zie *Oeyt*. *Bijdr. van Wasfenb.* *Uit* en *Uyt*. — *W. Gribb. Brill.* bl. 2, 5, enz. *Uit*; *Uyt*, bl. 11, 49, enz. *Uwt*, bl. 36, 37, 60, enz. *Uwtte*, uit de, bl. 24, 29, 31, enz. *uwte*, bl. 36, enz. *Uitte*, bl. 63, 66, 75, 79, 83. — G. J. *Uwtte*, uit de, I d. 82, 88, 95, 98, 134, 164. — *Uwt*, bij verkorting, voor *uitgesproken*, I d. 138, *Uwt*, hie dy Ingel. Zoo ook bij *Hooft*, *Ged.* bl. 46, *Uyt* hadse. *Kamph. S. R.* bl. 114, *Uyt*

had hij. Idem *Ps.* bl. 83, *Uyt* was mijn beê. - *Uwt in trog*, gedurig, perpetuo, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 71. Zoo ook *Kamph. Ps.* bl. 84, *Uijt en door.* - *'t Wier mey my uwt*, I d. 130, 't ware met mij gedaan, ik ware ongelukkig geworden, enz. Zoo ook *uit* voor *uitgedronken*, Genef XXI, 16. Als 't water van de flesfche *uijt* was. - *At uit*, volftrekt, allezins, prorfus, omnino, *Hooft*, *N. H.* bl. 249. V. d. *Uwttjen*, uiten, zich uitlaten, uitfpreken, I d. 113, 134, 140, 230, II d. 53, 55, 104. — *Uijten* vindt men zoo bij *Kamph. Ps.* bl. 180, voor *uiten*, *zeggen*, *verhalen*; maar ib. bl. 196. voor *uitgeven*, *uitftorten*: Nature zal haar krachten *uijten* tot overmild gewas. Ibid. bl. 417, voor *voortbrengen*, *laten hooren*: Het hart beroeren *ten ge-uyt* van heerlijk lofgeluijd. — *Bredero*, bl. 308, Sal ick 't *hem uyten*? d. i. zeggen. Ja zelfs *M. Stoke* VI, 316, Eer menfe *ute*, d. i. opende, openbaarde, volgens *Huijdecoper.* — Onze D. gebruikt *woorduijtingen*, Voorr. bl. XXV. — *Uwtterjen*, uiteren, uiten, uitboezemen, II d. 63, 66, 71, 85, 109, 114. Voorr. *l. l. uytteren.* Dit woord is bij *Hooft* menigvuldige malen te vinden, b. v. *N. H.* bl. 22, 137, 194, 236. *Ged.* 59: 230. En *uiteringh*, *N. H.* bl. 37. *Bredero*, bl. 399, 428, 513, enz. *uyteren.* Vergel. *Wasfenbergh*, *Idiot.* in *uiteren.* — Zamengeft. *Uwt-bânjen*, uitbannen, Deelw. *Uwt-bânne*, II d. 111. — *Uwt-bjalzjen*, uitbulken, uitbrullen; uitfchreeuwen, uitrazen, I d. 203. V. d. *Uwt-bjalze*, het gebrul. — *Uwt-bliezen*, uitblazen, I d. 42. II d. 81, 110. Doch I d. 110, voor *uitgeblazen worden*, *uitgaan*; *herre gaest bliest uwt* — *Uwt-blaettjen*, uitblaten; uitfchreeuwen, uitfpreken, I d. 169. Zie *Blærren.* — *Uwt-boefemjen*, uitboezemen, uit het hart voortbrengen, in 't algem. verbreiden, I d. 176. Deelw. *Uwt-boesme.* — *Uwt-bijlden*, uitbeelden, verbeelden, I d. 40. II d. 65, 81. — *Uwt-bijldjen*, uitdrukken, te kennen geven, Voorr. XXIX en XXXI. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 157, *uitbeelden*: gewone dialect. — *Uwt-bijldinge*, uitbeelding, afbeelding, II d. 51. — *Uwt-bijldfel*, uitbeeldfel, uitdrukking, fignificatio, II d. 67. — *Uwt-brecken*, uitbreken, V. d. *Uwt-breek*, uitbarfting, (van toorn en grimmigheid) I d. 227, quafi, eruptio irae. Zoo leest men bij *Kamph. Ps.* bl. 408, Den breeden *roem uitbreken*, erumpere, proferre verbis. — *Uwt-breidjen*, uitbrei-

den, II d. 111. — *Uwt-dielen*, uitdeelen, I d. 180. — *Uwt-dwaen*, uitdoen, uitdooven; Deelw. *Uwt-dien*, I d. 164. — *Uwt-djiepjen*, uitdeppen, uitdooven, uitblusſchen, I d. 211. II d. 81. Deelw. *Uwt-djiept*. Zie *djiepjen*. — *Uwt-doerjen*, uitduren, verduren, II d. 110. — *Uwt-domppjen*, uitdompen, uitdooven, I d. 211. — *Uwt-dolljen*, uitgraven, uitdelven, II d. 106. — *Uwt-dijlgjen*, uitdelgen; Deelw. *Uwt-dijlge*, I d. 188. — *Uwt-drieuwen*, uitdrijven, verdrijven, verjagen, II d. 115. *Uwt-drieuwjen*, I d. 202. — *Uwt-druwckjen*, uitdrukken, I d. 39. II d. 58. *Bijdr. van Wasſenb. uitdrukken, uitdruklijk*, I, 160, 163, 167. — *Uwt-eijne*, uiteinde, einde, exitus, I d. 104, 160, 184, 216. II d. 89, 109. — *Uwt-earnjen*, uitſpreken, I d. 196. — *Uwt-fearte*, de uitvaart, lijkſtaatsje. II d. 106. *Maerl*. I, 300, 10, *Wt-faert*, 12, *Wt-fert*. — *Uwt-feyen*, uitvegen, wegvegen, verdoen, I d. 59. — *Uwt-fieren*, uitvoeren, volvoeren, efficere, perficere, I d. 122. Voor volbrengen, ten uitvoer brengen, II d. 74. — *Uwt-flean*, uitvliegen; uitgaan, Fig. I d. 71. - *Uwt-flaebjen*, uitflabben, lasteren, kwaad-ſpreken, I d. 168. Zie *Flaebbijttjen - ſuwne-uwt-flaebjer*. — *Uwt-forkoar'ne*, uitverkoren, I d. 167. — *Uwt-gappjen*, uitgapen; uitſchreeuwen, I d. 53. — *Uwt-gean*, uitgaan, verſterven, de plantis et arboribus marcescentibus, I d. 165. *M. Stoke*, I, 1314, *uijtgaande Aprel*, exeunte Aprili. — *Uwt-gean*, uitgaan, uitdooven (van vuur) II d. 64. - Uitgaan, vertrekken, II d. 67. - *Uwt-gong*, uitgang, afloop, uitkomst, II d. 77. - *einde*, II d. 109, 110. - *Uwt-griemjen*, uitgremen: verduisteren, verdooven, I d. 166. - *Uwt-gjoalppjen*, uitbraken, uitſpuwen; voortbrengen, uitſpreken, I d. 210. - *Uwt-herpjen*, uitſpelen, uitzingen; al ſpelende en zingende ophalen, loſtuiten, I d. 194. - *Uwt-hirden*, uitharden, uithouden; Verl. Tijd *Uwt-hirdde*, I d. 173. - *Uwt-hoaljen*, uithuilen, uitjouwen, uitkrijten, II d. 105. Zie *Hôlen*. - *Uwt-holpjen*, uithelpen. V. d. *Uwt-holpe*, uithelping, hulp, I d. 221. - *Uwtjietten*, uitgieten, uitſtorten, I d. 22, 58, 105, 152. 175. Verl. Tijd *Uwt-geat*, I d. 86. En, om 't Rijm, *Uwt-jiette*, I d. 136. Deelw. *Uwt-getten*, I d. 130. - *Uwt-jiet*, uitgieting, I d. 193. - *Uwt-jeyen*, uitjagen, II d. 115, 116. Verl. Deelw.

Uit-jagge, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 26. - *Uwt-kåtljen*, uitspreken. Zie *Kåtjen*. - *Uwt-kerren*, uitkeuren, uitkiezen, Deelw. *Uwt-kerd*, verkoren, uitverkoren, I d. 194, II d. 95. Maar er is ook *Uwt-kearren*, uitwijzens het Deelw. *Uwt-kearre*, uitverkoren, I d. 158. - *Uwt-kippjen*, uitkippen, uitzoeken, uitkiezen, I d. 91. II d. 89. Deelw. *Uwt-kippe*, II d. 73. En *Uwt-kipt*, I d. 164. - *Uwt-klincken*, uitklinken, Verl. Tijd *Uwt-klonck*, zich duidelijk deed hooren, (van den donder.) I d. 157. - *Uwt-kommen*, uitkomen, v. d. als Z-N-W. *Uwt-kommen*, uitkomst, II d. 73. - *Uwt-komste*, idem, II d. 70, 78, 79, 93, 108. - *Uwt-kreftigjen*, Zie *Oer-in-uwt-kreftigjen*. - *Uwt-kundigjen*, verkondigen, overal bekend maken, I d. 219, 222, Zie *Forkundigjen*. - *Uwt-lånner*, een uitlander, vreemdeling, II d. 64. Kort te voren noemt hij dien *In freamd man-minsche*. — *Uwt-lånz*, uitlandsch, vreemd, uitheemsch, I d. 231. *Jun. Out-landish*. - *Uwt-ljeappen*, uitloopen, uitkomen, V. d. *Uwt-ljeap*, uitloop, uitkomst, II d. 97. 2de N-V. *Uwt-ljeaps*, I d. 207. - *Uwt-lienen*, uitleenen, te leen uitgeven, I d. 126. - *Uwt-lezzen*, uitlezen, Deelw. *Uwt-lezzen*, uitgelezen, I d. 105, 178. - *Uwt-ljeauwerjen*, uitleveren, II d. 48. - *Uwt-litten*. *Uwt-littene*, uitgelaten, dartel, onbeteugeld, Voorr. XXXII, I d. 32, 33, 79, 86, 89, 139, 156, 194, 210. II d. 81. Superlat. *Uwt-littenste*, II d. 82. - *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 96, *uwt-littene blijschip*. De beteekenis van dit woord kan best opgemaakt worden uit het eenvoudige *gelaten*, dat voorkomt bij *M. Stoke*, VIII, 1103. Dat volck was blide utermaten, en hen wiste hem hoe *ghelaten*, d. i. en het wist niet hoe zich *te gedragen*, of *aan te stellen*, zich *te houden*. enz. V. d. *ghelâte*, houding, gedrag. *Idem* VIII, 1121, sine wisten in *wat ghelate* wezen, so blide waren si. Voor *getier*, *misbaar*, *uitgelatenheid*. *Idem*, VIII, 1825, si quamen ter Goude up de strate met also vreseliken *ghelate*. Van hier komt ons nog bekende woord *zich gelaten*, b. v. zich vrolijk, blijde, droevig, lustig, vreemd, enz. gelaten, d. i. zoo zich vertoonen, aanstellen, gedragen. Ook v. h. ons *gelaat*, d. i. eigenlijk vertooning, houding, habitus, externa species; gelijk het zoo voorkomt bij *Hooft*, *N. H.* bl. 535, onder *gelaat* van den Hooghduitschen bezettelingen eenige nooddruft toe te voeren; d. i.

ſub praetextu, ſpecie, uiterlijke vertooning. V. d. al verder *Het gelaat des aardrijks*, *des Hemels*, *des aangezigts*, *uiterlijk gelaat*, enz. Maar inzonderheid is het toegepast op *de plooi*, *houding*, *uiterlijke vertooning* van het *aangezigt*, en men noemt thans *gelaat* zoo veel als *gedaante*, vultus. Het grondwoord is *laten*, d. i. doen. Van hier is het woord *gedaan* dan ook ſchier hetzelfde, in de ſpreekwijzen, *welgedaan*, *goedgedaan*, *ongedaan*, *ontdaan*. V. d. *gedane*, *gedaante*, vergelijk *Huijdecoper* op *M. S.* VI, 740. En wegens *ontdaan*, III, 1103. – Ook treft men iets ſoortgelijksch aan in *gebaar*, *gebare*, *gebaarte*, waar over men nazie *Huydecoper* op *M. S.* III, 379. *Baren*, *Beren*, is toch *zich gedragen*, *vertonen*. *houden*, *voordoen*. Maar laat ons tot de overige zamengeſt. overgaan. *Uwt-luwckjen*, uitluiken, uittrekken; uithalen, met wortel en al eigenlijk Fig. verdoen, verdelgen, I d. 159. Voor *een' tand uittrekken*, II d. 86. – Een *oog uittrekken*, I d. 184. – *uitredden*, *verloſſen*, II d. 69. – *Uwt-meddjen*, vermatten, afmatten; verzwakken, krenken, debilitare defatigare. Deelw. *Uwt-medde*, I d. 183. Zie *Mad.* – *Uwt-mietten*, uitmeten, toemeten, admetiri, I d. 32. Denk hier aan de ſpreuk van Jezus: met welke mate gij meet, zal u weder gemeten worden, Matth. VII, 2. – *Uwt-minten*, uitmunten, I d. 89. Zie *Minten*, *Falſche minten*. In de *Bijdr. van Waſſenb* I, 159. leest men de gewone dialect *uitmunten*, excellere. – *Uwt-meltzen* of *uwtmeltjen*, uitmelken, eig. de uyeren van een koe of ander beest; overdr. aftappen, afperſen, I d. 173, (het bloed) Dat dit woord meestal overdragtige beteekeniſſen heeft, leert ons het Latijnſche *mulctare*, dat men *zóó* moet ſchrijven, indien men wel wil doen, en niet *multare*, zoo als men ſoms doet; want *mulgere* heeft met *melken* eenen oorſprong. De overdragt is eenvoudig, en dus fraai. Zie *Melkir*. – *Uwtmójen*, uitmolmen, uitaarden; uitvreten, uithollen, uithollen; Deelw. *uwt-móld*. I d. 207. (van een uitgevreten, of uitgeholde rots.) Zie *Mölle*, en *Moude*. – *Uwt-nimmen*, uitnemen, uitzonderen. Lijd. Deelw. *Uwt-nimd*, uitgenomen, uitgezonderd, II d. 90, 106. Deelw. (Bedr.) *uwtnimmend*, uitnemend, voortreffelijk, en *uwt-nimmene*, idem, II d. 112. I d. 209, II d. 67, 80. – *Uwt-nimmenheijt*, uitnemendheid, I d. 39, 124. II d. 64. Meerv. *uit-nimmen*-

heijten, II d. 63, 68, voortreffelijke, uitmuntende hoedanigheden, begaafdheden, bona, virtutes, dotes. — *Uwt-perssjen*, uitperſen; afperſen, afdwingen, II d. 75. — *Uwt-rægjen*, uitragen, de ſpinrag wegvegen; overdragt. Verbannen, verdrijven, uitdrijven, I d. 58. — *Uwt-reckjen*, uitrekken, deelw. *Uwt-recke*, uitgerekt, geſpannen, I d. 210. — *Uwt-rjuechten*, en *Uwt-rjuechtjen*, uitregten, verrigten, uitwerken, bewerkſtelligen, daarſtellen; verkrijgen, bekomen, genieten, I d. 97, 182, 192, 195, 226. II d. 67, 88. — *Uwt-rjuechter*, een uitregter, bewerkſtelliger, uitwerker. *Winst-uwt-rjuechter* een behaler der overwinning, een overwinnaar, I d. 197. — *Uwt-roppen*, uitroepen, I d. 48, II d. 73, 116. In de *Bijdr. van Wasſenb.* I, 158, de gewone dialect, *Uitroepe*. - *Uwt-rijden*, uitrijden; kwellen, teisteren, Deelw. *Jenne gôarre uwt-rijdden*, door de koorts uitgereden, verteerd, II d. 59. De *koorts*, die door de leden *rijdt*, wordt daarom ook *rede* genoemd, b. v. bij *Maerl.* II 111, 18. Verg. *Clignett*, Bijdr. bl. 46, Noot. — *Uwt-rijmmjen*, Deelw. *Uwt-riimme*, uitgerijmd, in verſen beſchreven, en uitgewerkt, II d. 50, - *Uwt-ſchomjen*, uitſchuimen; als ſchuim wegwerpen, verdoen, verdelgen, (een land) I d. 63. *Uwt-ſchoppen*, uitſchoppen; wegſchoppen, vernietigen, wegdoen; bedekken, (de misdaad) I d. 211. — *Uwt-ſchiftjen*, uitſchiften, uitzoeken, II d. 45. — *Uwt-ſchrieuwen*, uitſchrijven, afſchrijven; Deelw. *Uwt-ſchreauwn*, II d. 43, 50. - *Uwt-ſeynen*, uitzenden, I d. 215. Deelw. *Uwt-ſeijnte*, uitgezondene, gezanten, II d. 72. - *Uwt-sjietten*, uitſchieten; doen uitſchieten, voortbrengen, (b. v. eene loot.) I d. 132. Deelw. *Uwt-ſchetten*, uitgeſchoten, gegroeid: Dear iz in griene *lat uwt-ſchitten*, I d. 69. *Uwt-ſchett'ne-kruwden*, uitgeſchoten, opgegroeide kruiden, I d. 54. - *Uwt-sjieten*, uitſchieten, (woorden) onbedachtzaam heen praten, effutire, I d. 4. - *Uit-ſchieten*, ook door *Hooft* genoemd, *N. H.* bl. 190. - *Uwt-sjieten*, uitſchieten, (den last) overboord werpen, exonerare, I d. 78. — V. d. *Uitſchot*, *Bijdr. van Wasſenb* I, 267, al wat als ſlechts wordt uitgeſchoten; Doch *Uitſcheut*, gebruikt *Hooft*, *N. H.* bl. 326, voor *aanzeg*, *voorſtel*. - *Uwt-ſetten*, uitzetten, ſpannen, (netten) I d. 143. — *Uwt-ſlaen*, uitſlaan, (woorden) zeggen, op eenen barſchen toon voortbrengen, I d. 205. — *Uwt-ſlaen*, voor

ontſpannen (metaphora ducta ab equis) Deelw. *Uwt-ſleyn*, b. v. *Uwt-ſleÿne uwre*, een vrij uur, II d. 54. Doch *Uwt-ſlagge uwre*, Voorr. XXXI. — *Uwt-ſlippen*, uitſluipen, uitſlippen; uitgaan, verlaten, I d. 63. *Kamph. Ps.* bl. 293, gebruikt in een dergelijk geval *glippen*: uijt waren zij; en blij, Egijpten: Geen liever ding dan datze *glipten.* Welke plaats, uitwijzens het Rijm, onze Dichter ſchijnt voor oogen te hebben gehad. — *Uwt-ſluwsjen*, uitgieten, uitſtorten, (Metaph. ducta ab emisſario, multum aquarum ſimul emittente.) I d. 184. — *Uwt-ſnoeyen*, uitſnoeijen; uitroeijen, verdoen, verdelgen, (Metaph ducta a ſurculis amputatis.) I d. 100. — *Uwt-ſonderjen*, uitzonderen, I d. 86. Verled. Tijd *Uwt-ſondere*, voor *Uwt-ſonderde*, door de gewone ſyncope. — *Uwt-ſprecken*, uitſpreken, I d. 106, 134. Deelw. *Uwtſpritſen*, I d. 42, 95, 150, II d. 78. — *Uwt-ſpriedjen*, uitſpreiden, I d. 186. Uitſtorten, (zegen) I d. 224. Uitbreiden, uitſlaan, (de wieken) II d. 111. — *Uwt-ſpruwtten* of *Uwt-ſpruwttjen*, uitſpruiten (van een loot of tak) I d. 132. *Voortkomen*, uit afgeleid worden, II d. 92. — *Uwt-ſpyen*, uitſpuwen, uitſpijgen, I d. 204, Fig. bedrog uitſpuwen, d. i. voortbrengen. Deelw. *Uit-ſpyd*, *W. Gribb. Brill.* bl. 64. De Verl. Tijd is *Spÿde.* Doch er is ook nog in gebruik *Spey* en Deelw. *Speyn.* — *Uwt-ſeammjen*, uitzoomen. V. h. in den Compar. *Uwtter-ſeamme*, een uiter-zoom, uiterſte rand van 't kleed, ora vestimenti extrema, I d. 175. Zie *Waaſenb. Idiot.* in *Uiteren*, en *Weiland.* — *Uwt-ſtecken*, uitſteken, opſteken, (den kruin) II d. 65. De hand uitſteken, I d. 98, 230. Deelw. *Uitſtitſen*, *W. Gribb. Brill.* bl. 61, ien baarg, dy *de kiel uitſtitſen* waard, d. i. *gekeeld werd, de keel werd afgeſtoken.* — *Uut-ſteken*, voor *uitzonderen*, *M. Stoke*, VIII, 986. *Kil.* excipere. V. h. *Uitſtek*, *Kil. Wt-ſteke*, eminentia. — *Uwt-ſtellen*, uitſtellen, verſchuiven, II d. 73. — *Uwt-ſtelle*, uitſtel, vertraging, II d. 113. — *Uwt-ſtean*, uitſtaan, II d. 72. — *Uwt-ſtjietten*, uitſtooten, verbannen, uitdrijven, I d. 99. — *Uwt-ſtirtten*, uitſtorten, (het hart) I d. 161, 214. (zijne bede) U — I d. 203. (Lof) U — I d. 193. — Verkwisten, doorbrengen, II d. 114, gelijk het Lat. profundere. — *Uwt-ſtrecken*, uitſtrekken, uitſteken (den arm) I d. 187. — *Uwt-ſtrÿckjen*, uitſtrijken; bedriegen,

I d. 61. - *Uwt-swolgjen*, uitswelgen, uitdrinken, II d. 95. Verl. Tijd en Deelw. *Uwt-swolge*. - *Uwttermiettene*, uitermate, ongemeen, II d. 77. - *Uwtterlijck*, uiterlijk, uitwendig, II d. 48. - *Uwtterste*, de uiterste; hoogste, grootste, II d. 78, 81. — *Uwtterste-wolle*, uiterste wil, testament, II d. 106. - *Uwt-terren*, uitteren, of uit-teeren, II d. 80; Deelw. *Uwt-terd*, uitgeteerd, I d. 21. - *Uwt-tiermjen*, uitteeren, verteeren, II d. 112. — *Uwt-tjean*, uittrekken, uitrukken, uitscheuren, I d. 101. — Uittrekken, afleggen, Fig. I d. 128. — uitredden, verlossen, I d. 114, 204. — uitlokken, uithalen, I d. 45, 68. - Uittrekken, vertrekken, verhuizen, I d. 159. — *Uwt-tjuwgjen*, uittuigen, openlijk betuigen, I d. 195. *Hooft*, *N. H.* bl. 622, Dat hij opentlijck *uittuyghde*. *Uwt-tockjen*, uittokken, uitlokken, uithalen, I d. 194. *Uwt-tijnen*, uitdyen, uitdijgen, uitdijnen, uitzetten, I d. 1, gear ijten *tijnt* naet *uwt*. — *Uwt-twingen*, uitdwingen, afdwingen, afpersen, dringen, II d. 68, *Kiliaan*, *Wt-dwinghen*, extorquere. — *Uwt-tyen*, uitdyen, gedyen; uitloopen, uitkomen, I d. 209. — *Uwt-wâlmjen*, uitdampen; uitblazen, (den adem) II d. 109. — uitspreken, voortbrengen (woorden) II d. 66. — *Uwt-wezzen*, uitwezen, uitzijn; als Z-N-W. afwezigheid, afzijn, II d. 82. — *Uwt-windig*, uitwendig, uiterlijk, I d. 130, 194. II d. 71, 106. — *Uwt-wirckjen*, uitwerken, afwerken, verrigten, plegen, I d. 104. II d. 55, 77. Deelw. *Uwt-wircke*, I d. 97, 217, II d. 50, 75. — *Uwt-wirchinge*, uitwerking, II d. 80. — *Uwt-wjoeden*, uitwieden; uitroeijen; verderven, I d. 129. 190. - *Uwt-wjoede*, uitroeijing; verderf, I d. 180. — *Uwt-wyen*, uitwerpen: Deelw. *Uwt-wijd*, II d. 73. — *Uwt-yerdjen*, de aarde uithalen, uitgraven; in 't algemeen, graven, delven, (van eene wel, diepe gracht, kuil.) I d. 143. — *Uwt-wrieuwen*, uitdelgen, uitwisschen. I d. 161.

UWZ, ons, I d. 1, 2, 4. 5, enz. nos, nobis. — *Uwz*, *Uwze*, ons, onze, noster, nostra, I d. 63, enz. *Uwzer*, onzer, II d. 86, 103. *Uwzers*, I d. 80, II d. 52, 111. *Uwzes* II d. 109, 110. In Zeeland, vooral in Z-Beveland, zegt men nog, *Uus*, voor *ons*, en *t'uwsent*, ten onzent, nostrae domi. In de *Bijdr. van Wasenb. Us*, nos, nobis, en noster, a, um, I, 142. *us*, ibid. bl. 152, 155, 158; enz. *Usses*, de onzen ('t w. Wetten) Ibid. bl. 161. *Bij Usses*, ten

onzent; apud nos, ibid. bl. 161. *Van der Veen* gebruikt ook *Uys* en *Uyfers*, bl. 441. *Jun. Us.* Ja zelfs *M. Stoke* gebruikt *Ufe* voor *onze*, IX, 679, Zie *Huydecoper* ald. en *Jun.* in *Our. Clignett*, *Bijdr.* bl. 72, Noot.

V.

VONNIS, het vonnis, uitfpraak, oordeel. I d. 69. *Kiliaan*, *Vondnisfe*, *Het vonnis geven*, gebruikt ook *Huygens*, bl. 97.

V voor W (oud.)

VEY, VEYS, weg, wegs, II d. 5, 8, 43. Zie *Wey*.
VEVIR, een wever, II d. 4.
VIDZE, eene wieg, II d. 11.
VIOEC, eene wiek, een vleugel, II d. 6, 42. Zie *Wjuech*, *Wjuwcke*.
VIRTEL, een wortel, II d. 5. Zie *Wirtel*.
VOL, wel, quidem, II d. 9. Zie *Wol*.
Vergelijk over deze U of V voor W. onzen Dichter zelven, II d. 42 en 43. En den ouden Grammaticus, II d. 19.
WA, wie? I d. 9, 12, 18, 20, 29, enz. *Wae*, I d. 13, 86, 87, 93, 180, enz. *Wae't*, wie dat, I d. 98, enz. *Waem*, wien, I d. 19, 41, 42, 93. II d. 88, 105. *Waems*, wiens. I d. 29, 37, 83, 95, 104, 105, enz.
WACHTJEN, wachten, exfpectare, verwachten, verbeiden, manere, I d. 93, 114, 129, 149. II d. 51. — Zich ergens voor wachten, cavere fibi a — II d. 103. - De wacht houden, bewaken, I d. 136. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 281, 338, Noot. *M. Stoke* gebruikt het woord in de beteekenis van *bewaren*, *onder het oog houden*, I d. bl. 16, vs. 105, Zie de Noot. Zoo ook *Maerl.* II, 100, 13. II, 152, 57. —, Voor *gade flaan*, *in acht nemen*, *Maerl.* II. 450, 56, fpiet hi en *wacht*. — voor *zich gedragen*, *houden*, *Maerl.* II, 431, 25, Dat hi gebare en *wachte*, alfe diere niet up en achte. Vergel. *Kiliaan*. *Jun. Wait.* — *Wachte*, de wacht, — *de wacht hâden*, de wacht houden, I d. 65, 115. — *To wacht nimmen*, te wacht nemen, bewaren, behouden, II d. 107.

WäD, (voor *wald*) geweld, magt; bestuur; bescherming, bewaring, I d. 186, 224. Bij ouds *gewoude*, geweld, magt. *Maerl.* I, 19. 6, *Clignett*, 361, Noot. *Heerschappij*, *magt*, *Kamph. S. R.* bl. 328. Doch te regt merkt *Clignett* aan dat het woord meer in de beteekenis van *magt*, *gezag*, *vermogen*, *heerschappij*, dan van *geweld*, voorkomt. Van *willen* afkomende, beteekent het ook meermalen *wil*, *begeerte*, *zucht*, *wensch*, b. v. Voorr. XXIX. I d. 18, 54, 62, 65, 125, 154, 155, 172, 178. Schier overal is 't met *winsch* vereenigd. - *Wâde*, I d. 138, II d. 83. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 47. — Zie *Bewâd. Hooft*, *Ged.* bl. 94, schrijft *ghewouwdt*, (magt) van ik *wouw*. Verl. Tijd van *Willen*. — *Geweld* bezigt *Kamph. S. R.* bl. 397, voor *magt*, *vermogen*: En onze Vaders, Heere, die hebben ons verteld, 't bedrijf van uw *geweld*: van uwe wonderdaden, enz.

WâD, een woud (ook voor *wald*) I d. 108, 207, 208. *Waud*, II d. 15. 2de N-V. *Wâdz*, I d. 220. *W. Gribb. Brill.* bl. 38, *ijne waalden.* Onze Dichter, *ijnne wâden*, II. d. 110. *Wâd-appe*, een woudaap, een wilde aap. I d. 50. Voor een scheldwoord komt het bij *Bredero* voor, bl. 770. Gij karoonje, meervarcken, *woutaap*, *woutezel*, leelijke prij! van daar dan ook bij *Baardt* bl. 191, *Lelijcken Apentrony!* - Zoo wordt *Scheminckel*, een aap, ook wel eens gebruikt voor scheldwoord. Verg. over 't woord zelf *Clignett*, *Bijdr.* bl. 285, volg. Noot - *Wâd-bârg* of *Wâd-baerg*, een wild zwijn, I d. 165.

WâDJEN, of WâDEN, bewaren, bewaken, besturen, in stand houden, onderhouden, I d. 20; in zijne magt hebben, eigenl. van *wâd*, geweld, magt.

WADDJEN, waden, gaan, treden, vooral door water, dras, of moerassen, I d. 36, 227. Zie *Weiland* wegens den oorsprong van het woord. *M. Stoke* gebruikt het meermalen voor *waden*, *swemmen*. B. v. IX, 818, En mosten *waden* daer te lande. Ibid. vs. 468, De over *woeden* (verl. Tijd) ter selver ure. Ibid. 815, Daer si om *woeden*, toter kele. Idem, VIII, 607, En *woeden* over de gracht. Zie ald. de Noot van *Huijdecoper*. Misschien behoort hier toe, als aanverwant, het woord *Queasjen*, dat van dezelfde beteekenis is, doch ook wel beteekent, *spatten*, *spoelen*; b. v. *It wetter queaset my ynne schoenen*, dat bijna niet te vertalen is,

naar de kracht van 't woord, misschien voldoet *kwakt*, of *kwat*. Want ook *Quattjen* schijnt hiertoe te behooren. Doch zie meer hier van bij *Weazjen*.

WAEGS, was, cera, I d. 51, 73, 222. *Kiliaan*, *Was*, *Waehs*. *Jun*. *Wax*. O. F. W. *Wâxe*. Ook *Kiliaan* heeft het W-W. *Bewachsen*, incerare. Vergel. *Wassenb. Bijdr.* II, 29.

WAEGSJEN, wassen, groeijen, toenemen, aanwassen, opwassen, I d. 85, 125, 207, 230, II d. 87, 109. - *Waxie*, vindt men II d. 15. In de *Bijdr. van Wassenb.* I, 146, *Waagse*. *Almanak van* 1749, Dat dit schone grutte ben nou fort oon mar *wacxe* ken. En bl. 47, Der for uis *opwaaxe* ken. In de O. F. W. *Waxe* - *Oenwaexna*, onvolwassen. - *Opwâxen*, opgewassen; enz. Verg. *Junius* in *Wâx*, waar men meer zal vinden. Verled. Tijd, in de O. F. W. *Wocx*. G. J. *Wuwgs*. Deelw. *Wuwgsen*.

WÆCKHEYT, weekheid, zwakheid, II d. 43. Zie *Weack*.

WÆGEN, wegen, zwaarte hebben, zoo of zoo zwaar zijn, II d. 93. Zie *Weage*.

WÆGJEN, wagen, op 't spel zetten, in de waagschaal stellen, II d. 93, jearm libben *wæge habbende*. Voor, wagen, ondernemen, beproeven, II d. 51, Æf ick it *Wægge*. Zie *Weagjen*.

WAEMBIS, een wambuis, I d. 51. Zie *Weiland*. *Junius*, in *Womb*. *Hooft* gebruikt *Wambas*, *N. H.* bl. 168, De kraaghen van zijn *Wambas* en hemdt tornen. - *Van der Veen*, bl. 384, *Wanbays*. *Starrer*, *Boertigh*. bl. 2, *Wambes*. *Idem*, *Jan Soetek* bl 10, *Wambes*. Doorgaans vindt men kort af *Wammes*, of *Wammis*, b. v. Bij *Huygens*, bl. 143, *'t Wammes*-tuytgie. Hoewel deze ook *Wambes* heeft, bl. 585, 593. Zie *Wam-stecken*.

WAER, het weer, weder, I d. 86, 119. *Junius*, *Weather*. - *Waer-hône*, een weerhaan. V. d. *Waer-hônige*, weerhanige, d. i. ligt-veranderlijke, onbestendige, wispelturige, II d. 63. *Teuton*. *Wederhaen*, ventilogium, chorutus.

WAEYEN, waeyen, I d. 75, II d. 103. Verl. Tijd *Waeyde*; Deelw. *waeyd*. In Noordh. *gewoeyen*.

WÂL, de wal, II d. 61. *Walle*, II d. 15, munimentum. *Walle*, muur, O. F. W. bl. 51.

WAL-FISCK, een walvisch, I d. 208. Zie *Weiland.*

WALE-BED, een wieg, I d. 158, Dit woord komt van *Walen*, bewegen, motitare, hetwelk vermoedelijk zamengetrokken is, voor *Wagelen*, bij *Kiliaan Waegelen*, i. *Waggelen*, agitare, motitare. Het grondw. *Waeghen*, movere, librare, vacillare; et moveri. *Kiliaan.* Hetzelfde is *wegen*, *wigen*; v. w. *Wegelen*, *Weggelen*, *Wikken*, *Wiggelen*, *Wikkelen.* Zie *Kiliaan.* De *Hinlopers* noemen daarom *eene wieg* zeer naauwkeurig en overeenkomstig met de beteekenis des woords *Wiele-wale*, waarvan het eerste gedeelte schijnt te komen van *Wiegelen*, bij zamentr. *Wielen*; en dat met *Wale* hetzelfde is, en daarmede verbonden de gedurige beweging der *wieg* juist uitdrukt, als zeide men *Wiegelewagele.* Soortgelijke rijmwoorden vindt men veel: *Wijdewage*, *Wierre-warre*; *man en maeg*, *kind noch kuik*, enz.

WÂLLJEN, wallen, wellen. volvere, volutare, (*Kiliaan* V. d. doen opwellen, - doen rollen, - stroomen; storten, uitstorten, I d. 15, In *Wâlde*, uwt herte-kolck yen *triene-gjealp.* — enz. wellen, stroomen, vloeyen, vlieten, I d. 21, 109, 135. In welke laatste plaats het fig. moet worden opgevat, als ware het: *hij baadt zich in de vreugde*, redundat, diffluit, laetitia et gaudio. - *Waalle*, calefacere (addo etiam, fervere, bullire, ebullire.) II d. 15. V. h. de zamengest. *Oer-wâlljen*, - *Opwâlljen.* Vergel. *Junius* in *Well* - *Wallop* - *Wallow.* *Wasenb. Idiot.* in *Wallen*, en de daar aangehaalde *Schrijvers.* *Steenwinkel*, *Aanteek.* op *Maerl.* I, 82, volgg. *Kiliaan.* *Teuton.* *Wallen*, *Sijeden.* *Wiarda* op 't *Asegab.* bl. 221. *Weiland*, in *Waken*, *Wallen*, *Wellen.* Zie *Wiel.*

WÂLGJEN, walgen, van de spijzen gezegd, die opwellen, of opbreken, en dus een tegenzin, afkeer, met een woord, eene walging, verwekken. Zamengest. *Oer-wâlgjen*, zie ald. V. d. *Wâlg-fol.* - *Wâlg-folle-werze*, een walgvolle afkeer, een haat tot walging toe, I d. 219. — *De walg van steken*, *Baardt*, bl. 144. - *Walg-gelijk*, *gediert*, (de luis) *Kamph. Ps.* bl. 292. - *Wallig-achtig*, *Bredero*, bl. 501. - *Marnix* gebruikt *Walgen*, voor *kwalijk zijn*, *mislijk zijn*, fol. 215, verso, Hij mochte wel so seer *walgen*, dat hij een calf soude leggen, - ware het dan niet wel *ghewalght?* Dit woordt ziet elk, dat met het vorige in naauwe verbindtenis staat.

WALMJEN, walmen, wasemen; als een walm opstijgen, I d. 163. Zamengest. *Uwt-wâlmjen*, zie ald. Ook dit behoort tot het vorige W-W.

WAM-STECKEN, in de zij steken, - *De wam-steckende pluwris-pynne*, de zijde-stekende pleuris-pijn, II d. 86 *Jun. Wamb, Womb. M-G. Wamba*, Zie *Jun.* ald. bl. 392. *Ten Kate*, I, 461.

WANNE, een wan, koorn-wan: een vrouwen-dragt, kraag, - *In wanne fen tin-doeck*, een kraag van dun-doek, I d. 3. *Huygens*, bl. 76, Een schuinsche *rimpel-kraegh*, trots aller boeren *wan.* Dit kleederstuk is dus genoemd wegens de gelijkheid aan een boeren wan; trouwens, het is ook een *Landman*, die het hier zoo noemt, met eene schoone overdragt.

WAN-HOAPE, wanhoop, vertwijfeling, I d. 160. II d. 64, 74, 79, 91.

WAN-LIEUWERINGHE. wanlevering, slechte levering, gebrek aan aflevering, II d. 47. In de O. F. W. leest men met *wan* zamengesteld de volgende W-W. *Wan-fel*, beschadigd vel: *Wan-forstand*, misverstand: *Wan-visinghe*, miswijzing: *Wan-willig*, zijns verstands niet magtig: *Wan-wijtschip*, onwetenheid: *Wan-wirck*, slecht werk; en meer andere, uit *Wan*, ijdel, ledig; slecht, kwaad; gebrekkig, met een woord, elk gebrek, vermindering, verergering. enz. aanduidende, en *fel*. *forstand*. enz. Zamengesteld. Vergel. *Kiliaan*. *Junius* in *Want*. *Wiarda* op 't *Asegab.* bl. 211. *Ten Kate*, II 540, en anderen.

WANCKELJEN, wankelen. - *Wanck'le*, wankel, onzeker, ongewis, I d. 213. - *Wanckle-moedig*, wankelmoedig, II d. 208. - *Wanck'leaz*, onwankelbaar, vast, bestendig, I d. 224. Het grondwoord is *wanken*, dat bij *Hooft*, (*Ged.* bl. 158, 298, enz.) bij *Kamphuizen* zeer dikmaals, b. v. *Ps.* 323, enz. en bij anderen voorkomt. V. h. het voortd. *Wankelen*. Zie *Weiland*. — *Wankelig liggen*. *Hooft*, *N. H.* bl. 508, d. i. twijfelachtig zijn. — *Een wankelbaar gemoed*, *Kamph. Ps.* bl. 329.

WANDELJEN: doch veel meer *wânneljen*, wandelen, kuijeren, gaan, bewandelen, I d. 118, 177, 190. II d. 85, 86. Verl. Tijd. *Wânle*, I d. 85, II d. 84. — *Wandele*, de wandel, het gedrag, I d. 17. — *Wanderjen*, wandelen, I d. 126.

Verl. Tijd *Wandre*, I d. 96, II d. 74. — *Wandelen*, voor *veranderen*, *M. Stoke*, VI, 1008, Oloude *wandelde* doe ſijn *moet*, en wert verveert over ſere; d. i. hij wierd *wankelmoedig*. — Zoo beteekent *wandel*, bij *Maerl.* II, 332, 8, *veranderlijk*, *wispelturig*, *ongeſtadig*, In rechtene tekene te beſtedene was hi *wandel*, en te verledene, nu behendich, en nu vroet, nu dul, haestich en verwoet. *Suetonius*, waar uit dit genomen is, zegt: In cognoſcendo autem ac decernendo *mira varietate animi* fuit, modo circumſpectus, et ſagax; modo inconſultus ac praeceps; nonnumquam frivolus amentique ſimilis. Idem. Ibid. bl. 425. 56, Die desplien, ſijn van *wandelen eerde*. Idem ibid. bl. 46, 27, Dat wijf es van *wandelen* rade, *mesſelijk* en *ongeſlade*, varium et mutabile ſemper femina. — *Wanderen*, voor *Wandelen*, *M. Stoke*, V, 628, ſo dat ſi vreesliken mochten *wanderen* omme de borch. — *V. d. Veen*, *Sinneb.* bl. 76, als ghij kunt op 't water *wand'ren*. *Kamph. S. R.* bl. 21, t' wijl hij *wandert*. Zoo ook bl. 150, fig. voor *leven*, *zijn leven inrigten*; 't zij wel 't zij qualijk *wand'ren*. *Starter*, *Boert.* bl. 10, En wilt met d' and're, nae 't oorloogh *wandren*. Idem Fr. L. bl. 90, a *Te wændre*, te *wændre*. Hier uit, als mede uit meer plaatſen, ziet men, dat *Starter*, de Frieſche L-Taal niet goed ſpelde. En bl. 126, Harder, waar wilje doch *wanderen* heen? — *Wander* voor *wandel*, *omgang*, *verkeer*, *Baardt*, *Ledenſt.* bl. 35, zijn de meijsjes in haer *wander* ſtuyrſaem, wreet, of al te ſchrander. Dit en het vorige W-W. zijn uit ééne bron. *Wandelia* voor *veranderen*, leest men ook meermalen in de O. F. W.

WANG, eene wang, koon, I d. 15, 101, II d. 81. Meerv. *Wangen*. *Bijdr van Wasſenb.* I, 163, *Wengen*.

WANT, want, I d. 36, 39, 42, 97, 100, enz. *Want* voor *om dat*. Zie *Bilderdijk*, *T. en D. Verſch.* III, 65, 66.

WAPELDIEPINGA, waterdooping, het dompelen onder water, Voorr. XIII. Vergel. hier *A. de Rooy Mengelſt* bl. 20, *Idſinga*, *Staatsr.* I, 250, en vooral *Gabbema*, *Verh. van Leeuw.* bl. 20. In de O. F. W. vindt men ook *Vapeldene*, *Wapeldranck*, *Wapelpina*. *Kil. Wapen-drencken*.

WÂPENE, een wapen, II d. 103. *Wâpen*, I d. 72. Meerv. *Wapenen*, I d. 42. II d. 72. — *Wapen-huws*, wapenhuis, bewaarplaats voor allerlei krijgstuig, II d. 72. — *Wâpenjen*,

wapenen, II d. 68. — *Bijdr. van Wasſenb. Waapens*, banieren, I d. 157. — *Wapene!* wraak! een uitroep bij *M. Stoke* en *Maerl.* dikmaals voorkomende. V. h. in de O. F. W. *Wopen ropen*, wapen roepen. In de *L-R. van W. & W.* bl. 190, *Wapen-geruchte.* Zie ald. *Van Swinderen*, bl. 191, 192. Vergel. verder *Idſinga*, *Staatsr.* I, 229. *Wiarda* op *'t Aſegab.* bl. 227, *Ypeij*. *Geſch. der N. T.* bl. 337. — *Junius*, in *Weapon*, *Weep.*

WAR, geregt, regt, regterlijke uitſpraak, vonnis, vierſchaar, I d. 100, 141. Zamengeſt. *Rjuecht-war*, I d. 191, 202. — *War-ſtalle*, de vierſchaar, geregtsplaats, alwaar de beſchuldigden te regt werden geſteld, I d. 126. Zoo heet een der O. Grietenijen van Friesland, *Donia-warſtal. Junius*, *Warr.* — Komt van *Warren*, een woord van onderſcheidene beteekenisſen. Zie *Wer.* Geheel iets anders is *Warf*, *Werf*, geregt, in de O. F. W. en 't *Aſegab.* voorkomende. Zie *Hoeufft*, in V.

WARREN, weren, weeren; zijn best doen, verweeren, afweeren, I d. 1, 211. Zie *Werren*, wearen. — De *War vorlern jaan*, de moeite opgeven, verloren geven, *A. Ysbr. Libb.* bl. 51. *War dwaan*, Ib. 95.

WAREN, koopwaren, I d. 68. In 't *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 41. *Klean-warren*, kleeder-waren, kleederen.

WASCKJEN, wasſchen, I d. 161. Verl. Tijd *Wascke*, en *Wosck*: Deelw. *Woecken. Bredero* bl. 332, *Wos*, wiesch. — De *wask*, de wasch. — *Wasker*, de waschvrouw, De *Burk.* bl. 29. *Jun. Wash.* Zie *Weaze.*

WAUWELJEN, beteekent in Noordholl., Friesl., Zeeland, Gelderland, misſchien ook elders, *babbelen*, *ſnateren*, *zijn' wafel roeren; vrij luidruchtig praten.* En hiertoe breng ik het Engelſche *Wawl*, door *Junius* vertaald acriter atque incondite vociferari. Bij onzen Dichter ſchijnt het te beteekenen *ſtorten*, *vallen*; *uitſtorten*, *uitſpuwen*, *braken*, I d. 180, Dear *wauweljiſe'* ijn 't wreck-ſwirds toscken, dat herre, az wetter, 't bloed ontſpielt. De grondtekst heeft hier Men ſalſe *ſtorten* door 't gewelt des ſweerds. II d. bl. 113, *Bloed-wauweljende tuwt* fenne Oarloge; de bloedbrakende muil des Oorlogs. De lezer oordeele of hier ook toe behoort *Baardt D.* bl. 326, Men bijt en *quaeuwelt* nacht en

En kort hierna: Men *quaewot* wel gaten in het *been*.
Dat hier *wafel*, zeker gebak, toebehoort, wijst de eerste beteekenis des woords aan, die mij voorkomt te zijn *de mond wijd opsperren en uitzetten*, het zij dan om in eene *wafel te bijten*, het zij om te *schreeuwen*, het zij om te *braken* en te *spuwen*, of iets anders te doen. Tot dus ver geschreven hebbende, zie ik de *Geslacht-lijst* van *Bilderdijk* eens raadplegende in, en bevind tot mijn groot genoegen, dat B. *waffel* (eigenl. *gaffel*) van *gapen* afleidt. *Waffel* voor mond, muil, bek, is nog in Friesland in gebruik. Verg. *Junius*, in *Wafer*, en de daar aangeh. Schrijvers.

WE, voor *wij*, achter andere woorden aangehecht.

WEA, wee! een Tusschenw. van smart, Lat. *Vae*, Gr. Οὐαί, I d. 221, alwaar het met het Lidw. vereenigd een Z-N-W. wordt. — *Wee* vindt men meermalen, I d. 105, *smarte in wee*. I d. 198, *aengste in wee*. I d. 200, *wol in wee*. — *Wee doen* voor *smart veroorzaken*, *Hooft*, *N. H.* bl. 152. *Ged.* bl. 565, *Kamph. S. R.* bl. 424. IV deel bl. 7. *Ps.* bl. 198. Dit gebruikte *Stoke* reeds, I, 1294. *Wee hebben*. *Maerl.* I, 26, 14, Ten westen die Rode zee, daer Pharao wilen in *hadde wee*. — *Wee-wirden*, *W. Gribb. Brill.* bl. 5, Dat dij neat *wee wirt*. *Wee* schijnt bij onzen Dichter I, 23, te beteekenen een *verlangen*, *begeerte*, *zucht*: 't *Is mij* so *wee* naet yens om dij, d. i. ik heb zoo veel trek niet naar u. *Kamph. Ps.* bl. 153, Ach! geef mij weer daar *mij* zoo *wee om is*, harts-vreed' en vreugd. V. h. *Heimwee*. — *Wee te moede zijn*, *Stoke* III, 377, *was hem* herde *wee to moede*. IV, 735, Dat *den Hertoghe was wee te moede*. Verg. *Jun.* in *Wea*, *Wo*. — V. h. *Weedomme*, weedom, II d. 102.

WEACK, week, zacht; neerslachtig; vleeijend; I d. 161, 163, 206, 224. — *Weack-weaobjen*, geheel doorweeken, I. d. 21. — *Weack-wank'le*, nedergebogen, neerslachtig, I d. 213. *Hooft*, *Ged.* 560, Dit deedt g'' als effen maer de *weeke*, *weekken weeken*. *Week*, voor onvermogend, niet rijk. — *Weeken*, in tijdelijk vermogen afnemen. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 180, volg. *Weka*, *Wiarda*, op 't *Asegab.* bl. 221. *Jun.* in V. *Dwee*, *dweeg*, *gedwee*, *gedweeg*, voor *week* vindt men veel malen bij *Cats* en ook bij *Hooft*, b. v. *Ged.* 177, *Hard* of *dwee*.

WEAG, een waag. — V. d. Zamengest. *Sinne-weag*, de weeg—

ſchaal der gedachten, I d. 93, *In oer-weeg opp' ſinne weag.* — *Weag-ſchealle*, waagſchaal, I d. 214. — *Hooft*, *N. H.* bl. 129, Terwijl de Stadt in de *waagh* dezer twijfelmoedigheit hing. *Idem.* bl. 593, Maer de Hartogh hield de zaak in de *waage.* Voor *onzekerheid.* — *Waghe ſcale*, *Maerl.* II, 406, 22, voor *middelmaat*: wie ſo hem hout recht en wale in die *middelt waghe ſcale.* — *Waſſenb. Bijdr.* I, 156, in de *waagſchaal* ſtelle. — *Weagen*, wegen. Zie *Oer-weagen.* — *Wegen*, act. voor *wegen*, ſchatten; — *Swier wegen* (de ſunden) de zonden zwaar wegen, d. i. zwaar achten, ſchatten, *Bijdr. van Waſſenb.* I, 167. — In ſwaerre *waghe* liggen, *Maerl.* II, 299, 22, voor *gevaar*, *nood.*

'T WEAGE, een golf, baar; water. I d. 153, 186. Tweede N-V. *Weags*, I, 224. Meerv. *Weagen*, *Wægen*, I d. 78. II d. 103. — *Uaegen*, voor *Waeygen*, II d. 43. — *Maerl.* I, 94, 45 en 49, Oroſius ſcrivet overwaer, dat diere ſelver Steden daer, al noch die *Waghe ſlaghe* ſtaan, en al doetſe die wint vergaen, metten zande, datter in drivet, nochtan, alſet ſtille blivet, waſſen weder die *waghe ſlaghen.* *Clignett*, *Bijdr.* bl. 155, Noot. *Ypeij*, *Geſch. der N. T.* bl. 239. *Junius* in *Wagg*, *Ware.* *Hooft*, *Ged.* bl. 412, Ach wat verandering, als hij, gewent op woelen der golven hol van gang, te ſchoppen, komt te vollen, voor *waegh* van 't werklijk zout, deez' wieg der zoete ruſt. *Teuton.* *Waigen*, in *B. Bulle.* O. F. W. *Wei* - *weyen*, *Lidwei*, voor *water*, *Lidwater.* Zie de Noot op bl. 370. *Wege* voor *water*, O. F. W. bl. 249. Hier van nog ons *Wei*, *hui*, in *Friesland Waei.*

WEAGEN, wegen, I d. 19, 63, 75, 147, 161. *Fen ſijnent wæge*, II d. 44, 57. *Fen wegen*, uit hoofde van, — II d. 81. Zie *Weij.*

WEAGE, een waag, wand, muur, I d. 53, *Schoarje oon Tjercke-weage*, zich ſchoren, leunen, aan den kerkmuur. Zie *Tjercke weag'.* — *Weech*, *M. Stoke* VIII, 1308, En hiewen den anderen *weech*, ontwe. Verg. *Clignett.* *Bijdr.* bl. 33, *N. Wiarda*, Altf. W. in *Wach*, & op 't *Aſegab.* bl. 200. 240. — *Waegh*, muur, O. F. W. bl. 88.

WEAGJEN, wagen, ondernemen, beproeven, I d. 58, 84.

WEAGJEN, loopen, leiden, I d. 221, wey dy ney my *weag't*

loopt, leidt. Zie *Weagen*, *wey*.

WEAN, waan, verbeelding, I d. 15. 30, 128, 214. Genit. *Weans*, I d. 225. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 164. *Waan.* Vergel. *Junius* in *Ween*, *wende*, *wene*. — Zamengeſt. *Wean-beſitt'ne*, door waan bezeten, I d. 210. — *Wean-wit*, waanwijsheid, I d. 13, 61, 231. — *Waan-wetend*, *Bredero*, bl. 129. — *Waen-wetig*, *Baardt*, *D.* bl. 297. *Wanwetenheijt*, Idem, bl. 315. *Waen-geloovig*, Idem, bl. 115. *Weenen*, wanen, in den waan zijn, O. F. W. bl. 13. Zie Noot.

WEAREN, weeren, beletten; afweeren, I d. 84, 106. Zie *Warren*, *Werren*.

WEAZE, ſlijk, dras, moeras, modder, I d. 100, II d. 92. — *Wæze*, I d. 64, 115. — *A. S. Wæs*, humor. En deze beteekenis van *vocht*, *natte*, *water*, is vermoedelijk de oudſte en eerſte; b. v. nog ons *Waas*, zekere vochtigheid, die zich op vruchten enz. vertoont. Zie *Weiland*. V. h. *Waſem*, Zie *Weiland*, ald. — V. h. *Waſſchen*. *Water*, *Waſſer*, enz. Verg. *Junius* in *Ooze*; *Washes*; *Wos*, *Wooſe*. *Waſſenb. Idiot.* in *Weaze*. *Hoeufft*, *Oudfr. Spr.* bl. 53. *Clignett*, bl. 216, N. *Wiarda*. *Aſegab.* bl. 302. *Teuton. Bend*, *Weſe*, *Weyde*, *Wijſche*, pascua fenifera, ulea; — *Weeſe*, *Wijſche*; *Kil. Wieſe*, pratum, behoort misſchien hiertoe. — V. h. het W-W. *Weezjen*, door ſlijk loopen, door moeras gaan, I d. 227. Dit w. ſchijnt met *Waddjen* verbonden. Vergel. *Weiland* in *Waden*. — Zie *Wiet*, *Wetter*, *Weter*, *Wasckjen*.

WECKJEN, waken, wakker zijn; wakker worden, ontwaken, I d. 11, 59. *Wiec*, waakte, *Maerl.* I, 244, 40. Doch misſchien brengt men *Wecket*, dat men op beide plaatſen aantreft, beter tot *Weytſen*, waar van de vervoeging deze is: *ick weyts*, *y weytſe*, of, *du weckeſte*, *hy wecket*; *wij*, *jiemme*, *ſæ weytſe*. Verl. Tijd ick *wecke*. Deelw. *Wecke*. Zie ald. — *Weckjen* is vaak Bedrijv. *opwekken*, expergefacere.

WEDUWE, eene weduwe, I d. 111, 112. II d. 114. *Bijdr. van Waſſenb.* I, 156, *Weduwen*. In de *T. B. Zoon*, bl. 20, leest men *Widdouw*, het welk met de tegenwoordige uitſpraak volkomen ſtrookt. O. F. W. *Wedue*, Meerv. *Weduen*; En *Wida*, *Widem*.

WEER, weder, wederom, weer, I d. 2, 11, 15, 23 enz. *Wer*, idem, I d. 231. — Zie *Jins en weer*. In de *Bijdr. van Was-*

ſenb. ook overal *Weer - Weer* voor *tegen*, vindt men vaak. Zie *Clignett*, bl. 68. N. - *Weder en vort*, overal *M. Stoke*, IX, 408, en ald. *Huydecoper.* — Zamengelt. *Weer-bern*, wedergeboren, I d. 85, 116, II d. 84. — *Weer-fearjen*, wedervaren, overkomen, bejegenen, I d. 146. Deelw. *Weer-fearne*, II d. 76. *Weer-geade - Weer-geadelijck.* Zie *Geade*, *On-weer-geadelijck.* *Bijdr. van Waſenb.* I, 152, *Weergaloos.* - *Weer-helljen*, wederhalen; herhalen; te rug brengen; en zijne woorden weder hervatten, I d. 41, 109. Verl. Tijd en Deelw. *Weer-helle.* - *Weer-hóne*, weerhaan, windwijzer; Fig. een ligtveranderlijk en wispelturig mensch, I d. 43. *De Brunes*, Embl. bl. 306, *weerhanig*, *los van zinnen.* - *Weer-jaen*, wedergeven, I d. 25, 32. - *Weer-keeren*, wederkeeren, I d. 115, 122, 123, 165, 184. II d. 112. - *Weer-ljeaſde*, wederliefde, I d. 24. II d. 64. - *Weer-lizzen*, wederleggen, I d. 195. - *Weer-moede*, tegenzin; tegenſpoed, ramp, kwelling, verdriet, I d. 63, 123. *W. Gr. Brill.* bl. 37, *zonder-weermoed*, zonder tegenzin. - *Weer-nimmen*, wedernemen; hervatten, het woord weder opnemen, I d. 40, 41, 43. - *Weer-om*, wederom, II d. 46, 55, 57. - *Weer-oon*, wederaan: welaan! age, agedum, I d. 107. - wederom, op nieuw, I d. 41, II d. 86. - *Weer-sjean*, wederzien, I d. 43. - *Weer-ſlean*, wederſlaan, II d. 67. Verl. Tijd. *weer-ſloe.* - *Weer-ſloyte*, terugkaatſing, weergalm, echo, I d. 42. *Weiland*, *Synon.* bl. 141, I D. - *Weerom-ſloyte*, wederomſluiting, te rug ſluiting; wegneming, I d. 149. - *Weerom-trog-tochte*, de terugreis, de terugkomst door onze Stad, II d. 51. - *Weerom-helljen*, wederom-halen, te rug brengen, revocare, II d. 106. - *Wierom*, wederom, te rug, I d. 2. II d. 55.

WEEFJEN, weven, II d. 85. *M. Stoke*, III, 1487, overdr. De ſticken worden doe *beweven*, d. i. beſtoken, belegd, gemaakt, beſteld. En zoo ook V, 449; Alwast *beweven*, bi hem ſelven dat hi liet leven. Zie verder op 't woord *breydjen.*

WEERD, de weard, II d. 115. V. h. in Noordholl. *Warſchip.* B. v. *Hij is te warſchip*, d. i. hij logeert, wordt gastvrij onthaald, hier of daar. — *Werſcap*, voor *maaltijd*, *gastmaal*, *Maerl.* I, 332, 18, En maecten *werſcap* en feeste.

Idem. II, 548, 19, In *werfcepen* wacht in drewijs. V. d. *Werfchappen*, maaltijd houden, Idem, II, 419, 41, Daer men *verfcaept*, en hout feest. En op meer andere plaatfen. Verg. *Ypeij*, *Taalk. Aanmerk.* bl. 140, volgg.

WEET, weit, tarwe, triticum, II d. 91. *Baardt*, *D.* bl. 343, *Weyt*. *Libb. fen A. Ysbr*, bl. 47, Twa grouw-bolen, ien fijn *witten*, ien boere- mei, ien kruiske-bolé. Nog wordt het *witten*, *wijte-brea*, *wijte-bólé*, genoemd; en elk ziet hieruit, dat het van *wijt*, wit, aldus, herkomt. Zie *Weiland*, in *Weit*. *Wasfenb.* in *Idiot.*

WEEZE, een wees, weeskind, I d. 98, 99, 111, 112. Zie *Weiland*.

WEGERJEN. weigeren, afflaan, I d. 122. II d. 56, 102. *T. B. Zoon*, bl. 18, *Weegerje*, *Bijdr van Wasfenb.* I, 158, Deelw. *Weegren*. Thans nog Verl. Tijd en Deelw. *Wegere*, of *Weegere*. *Weiland* leidt het af van *Wegen*, abnuere; *Junius* van 't A. S. *Werigan*, arcere, prohibere, vetare, per metathefin literarum. Cf. eum in *Wear or fluce*. In de O. F. W. en bij *Gabbema* leest men vaak, *Weygeren*, *veigern*, enz.

WELCK, het welk, II d. 65. Verg. *Junius* in *Which*. *Bilderdijk*, *T. en D. Verfch.* III, 104. *Weiland* leidt het, met veel grond, van *Wa*, wie, en *lich*, *lijk*, &c. *Ifidorus*, & *Kero*, *Welich*, *hwelich*. Aanverwant zijn, *qui*, *qualis*. Zie *Hocker*, voor *Hueck-for*.

WEL, eene wel, bron. Meerv. *Wellen*, I d. 129. *H. D. Quelle*. In de *Couranten* en elders leest men meermalen *Quel-water*, of, zoo als men thans fchrijft, *Kwel-water*. Zie *Wiel*.

WENJEN, wonen, zijn beftendig verblijf hebben, zich ophouden, I d. 65, 73, 103, 107, 122, 130, 142, 166, 175; 212, enz. Verl. Tijd en Deelw. *Wenne*, I d. 64, II d. 111. *W. Gribb. Brill.* bl. 71, 81. - *Wenje*, eene woning, I d. 112, 156, 159. Meerv. *Wenjen*, I d. 120. - *Wengje*, idem, I d. 166, 196. II d. 85. - *Wen-pleatfe*, woonplaats, I d. 155, 227. II d. 111. *Wasfenb. Bijdr.* I, 153, *Wenpleetfen*. - *Wenning-tint*, woontent, woning, I d. 146. — Bij *Martena*, *Gabbema*, *Charterb. van Schwartf.* en elders, *Wenjen*, *Wengjen*; *Wenninge*. — *Woonst*, woning, *Bredero*, bl. 657, fin. *Kamph. Ps.* bl. 5. - Dit is fchier hetzelfde met het volgende woord.

WENNEN, gewennen, (eig. *doen wennen*) II d. 110. — *Wend*, (eig. Deelw.) gewend, gewoon, II d. 97. *Bijdr. van Wassenb.* I, 163, *Gewend. Wenst* is Friesch, voor *gewoonte*, *gebruik*, doch komt onder anderen ook voor bij *Hooft*, *Ged.* bl. 119. *Junius* leidt het af van 't A. S. *Wunian*, manere, perseverare. Zie hem in *Wonted*, en *Wonne*, in add. *Wenheed* en *Wennicheed* voor *gewoonte*, leest men in de O. F. W.

WENNEER, wanneer, I d. 92, 95, 102, 104, 152, 168 II d. 114. *Bijdr. van Wassenb.* I, 140, *Wanneer*; *Wanner*, I, 164, 167. Eng. *When. Kamph. Ps.* bl. 152, *Wan. Wen* leest men thans meermalen

WER, regt, geregt, uitspraak, vonnis, vierschaar, I d. 58, 64, 90. Van *Werren. Kiliaan, Weeren. Weijren, Weren*, defendere, reprimere, arcere, prohibere, avertere, propulsare, q. d. *Wederen.* — Volgens zijn gevoelen komt het dus van *weder*, contra, adversum. — Onze Ouden gebruikten *Were* ook in onderscheidene beteekenissen. *M. Stoke* I, 904, En bleef verslegen in de *Were*, d. i. in de *slag*, *veldslag* (*verweering*) Zoo ook II, 810. *Verdediging*, V, 813. *Aanval*, *geweld*, *magt*, I, 1200. *Eene sterkte*, munimentum, V, 760, 766. - *Wer* en *Were*, voor *magt*, O. F. W. bl. 18, 19.

WER? waar? waarheen? ubi, quo? I d. 11, 42, 55, 61, 95. II d. 44. Zie *Wier. War* leest men in de *Burk.* bl. 18. *T. B. Z.* bl. 22, *Wier* en *War.*

WERREN, weren, verweren; zich tegen iemand aankanten, verdedigen. I. d. 30 *Werren*, twisten, oneenigheid hebben, *Maerl.* III, 179. 16. *Kil. Werren*, contendere, dissidere. *Werringhe*, twist, verwarring. *Maerl.* II, 330. 2. — *Weren* voor *afweren*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 166 — *Jo weerde* hee as in man. d. i. verdedigde zich *Gaersp. sen W.* en *Tj.* bl. 8. — *Werr'-duwen*, weer-doen, tegen werken, verweren, tegenkanten, I d. 32. — *Wer-leas*, weerloos. I d. 154.

WERPEN. Zie Ouder-worpne. O. F. W. *Werpa*, *Worp*, *Werpen*.

WERJEN, WEARJEN, bewaren, I d. 111, 201. A. S. *Varian*, *werian*, custodire, observare, tueri, defendere. *M. G. Wardjan.* — *Waren*, voor *bewaren*, *Bredero.* 333. en anderen. De eerste beteekenis van dit woord schijnt te zijn ge-

weest *Zien*, gelijk die van 't Lat. *tueri* ook is. Zie *Weiland*, in *gewaar*. V. d. *ware nemen*, acht op slaan, bewaren, *Maerl.* II, 434, 43. *Waert hebben*, Idem, 435, 51. *Onwaert hebben*, verwaarloozen, negligere, Idem, 434, 42. — *Werre wirden*, gewaar worden, gebruikt onze D. II d, 68. — *De trienen warje*, de tranen inhouden, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 60.

WERZ, wars, afkeerig, I d. 19, 88, *Team-werz*. Zie ald. — *Werz* bijw. *Werz æf-weijne*, afkeerig d. i. dwars afwenden, I d. 135. *Werz afwijzje*, met een afkeerig hart verwerpen, I d. 220. — Ik ben dit leven *wars*, *Bredero*, bl. 49. — *Maerlant* gebruikt *wers* voor *anders*, *minder*, b. v. II, 404, 49, Hout evenwel en niet *wers*, dattu feges en dattu fwers. II, 428, 3, *Wers-dan*, flechter, minder-dan. II, 437, 68. Noch *te wers*, noch te bet, d. i. noch te *flecht*, noch te goed. II, 466, 29, *aerger en wers*. *Kil. Wers*, *Wirs*, vet. malus, nequam, et male. — V. h. *Werzen*, warsen, afweeren, afstooten, van zich verwijderen, I d. 33. — Versmaden, verachten, I d. 46. *Werzjende*, ongaarne, tegen wil en dank, II d. 85. — *Weersigh* ende verdrietigh zijn, *Baardt*, *D.* bl. 380. — *Werz-moedig*, wars-moedig, afkeerig, in, met, of tegen het hart strijdig, II d. 65. — *Werz-finnigh*, tegen zin, ongaarne, gedwongen, II d. 87, — *Werz-wijckjen*, met tegenzin, afwijken, met afkeerigheid afzien van - I d. 223. — *Kiliaan* leidt dit w. af van *Weder*. Dicitur *Wers* per sijncopen, q. d. *Weders*. — Het Z-N-W. *Werze*, afkeer, walg, - *De werze habbe fen* - Een afkeer hebben van - I d. 135. - *Walg-folle werze*, eene walgvolle afkeer, I d. 219. — *Werze* in leed-wezen, afkeer en berouw, II d. 89. - Ook vindt men het W-W. onpersoonlijk *Werfet dij*. walgt u? — I d. 59. - *Starter* gebruikt *Warsen* bedrijvend, b. v. wat ghij *warst*, wat ghij laeckt, bl. 97, b. - *Werzen* of *werzjen*, is dus een *verbum praegnans*, en beteekent 1°. iemand iets tegen maken, afkeerig maken van - 2°. zelf afkeerig zijn, gekant zijn tegen - 3°. *verachten*, *versmaden*. 4°. van zich afstooten, verwijderen, uit tegenzin. - Hier toe schijnt mij ook te behooren, *Wernen*, *Warnen*, weeren, weigeren. O. F. W. bl. 271, *Warnet*, weigert. Bl. 316, *Wernet*, weert. *Mieris*, *Charterb.* D. I., bl. 272, Art. XIII, *Warnen*. Bl. 312, Art. 48, *Waernet*, dat kort te voren was *wederseit*. —

Waernen, praemonere. *Kiliaan.* *Junius*, in *Warn.*

WERTSE, waarts. In zamenstelling; b. v. *Loft-wertse*, luchtwaarts. Zie ald. Verg. *Weiland* in *Waarts.*

WEST, west, I d. 61, 69, 118. 138. 215, 227. *Weste*, I d. 91. *West-wrâd*, de wester wereld, west-indien, II d. 90.

WEST, geweest, Verl. Deelw. I d. 39, 122, 135, enz. *Wezzen*, II d. 109, Zie *Wezzen.* *Bijdr. van Wasenb.* I, 153, 158, ook *West.* Ibid. bl. 146, *Waesen.* *W. Gribb. Brill.* bl. 56, *West*; bl 4, 19, 59, *Wesen*; *Weysen*, bl. 59. - *Ghewesen*, *M. Stoke*, I, 1034.

WET, eene wet, I d. 39, 40, 96, 186, 190, 194. Meerv. *Wetten*, I d. 40, 116, 118, enz. Genit. Sing. *Wets*, I d. 117. — *Wettelijck*, wettelijk, wettig, II d. 57. — *Wet-leas*, wetteloos, I d. 40. *T. Kate* II, 27, leidt het bij inkorting en overdragt af van *Wete*, scientia, notificatio.

WETTER, water, I d. 3, 52, 58, 61, enz. *Wasenb. Bijdr.* I, 153. Genit. *Wetters*, I d. 115, 118. Meerv. *Wetteren*, wateren, I d. 42, 124, 206. — *Wettren*, II d. 92, 101. — *Wett're*, waterig, nat, I d. 193. — Zamengest. *Wetter-ægjen*, waterige oogen hebben, II d. 47. — *Wetter-borlle*, een waterbel, I d. 108. — Genit. *Wetter-borlls*, I d. 24. — *Wetter-bruwze*, watervloed, II d. 43. — *Wetter-fol*, vol water, I d. 121. — *Wetter-gjealp*, een waterstroom, I d. 151. — *Wetter-loft-ljeap*, het luchtwaarts opstuiven der wateren, I d. 156. — *Wetter-sjocht*, water-zucht, hijdrops, II d. 91. door *Baardt D.* 227 genoemd *witte water.* — *Wetter-tersck*, water-dorsch; vruchtelooze moeite, vergeefsch werk, I d. 182. — *Wetter-wæge*, watergolf, II d. 107. *Water-wagge*, Tijdw. in L. U. bl. 143. Meerv. *Wetter-weagen*, I d. 69, 77, 123. II d. 65, 75, 116. *Water-wagen*, *L. R. van Wedde*, bl. 64. — *Wetter-winst*, gewin, van koopvaardij, ter zee, I d. 46. — In de O. F. W. ook *Wetter*, *Wettere*, *Weeter.* *Martena*, *Watter.* *Gabbema*, *Wettringha*, watering, uitwatering, *waterlosing.* Aanverwant is *wiet*, nat. Zie verder *Weiland.* En op 't woord *Wæze*, *Weaze.* *Junius*, *Water.*

WEY, een weg, I d. 3, 5, 7, 10, 71, enz. Meerv. *Weagen.* Zie ald. *Wey*, weg, heen, voort, I d. 8, 18, 24, 67, enz. *to wey bringe*, te weeg brengen, aanbrengen, I d. 191. —

Wey-jeyen, Verl. Tijd *Wey-jegge*, wegjaagde, wegjoeg, I d. 198. — *Wey-fieren*, wegvoeren, vervoeren, II d. 65, 74. — Verl. Tijd *Weiviede*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 163. — *Wey-habben*, iets weg hebben, verstaan, II d. 74. — *Wey-nimmen*, wegnemen, II d. 91, 108. — *Wey-schoerren*, wegscheuren, I d. 159, 221. — *Wey-spielen*, wegspoelen, I d. 125. — *Wey-stjoeren*, wegzenden, I d. 18, 181. — *Wey-wijen*, wegwerpen, verwerpen, I d. 92. Zie *Æftere reg weyen*, I d. 220. — *Wey-dwaen*, voor verkoopen, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 30. — *Woch*, *Maerl.* I, 15, 17. I, 16, 39. — *En wech*, Stijw. *Idem*, I, 299, 34. En vloen en *wech* eene ftont I, 412, 50, Persfes die co. vloe *en weghe*. — *Wei vleen*, *Bijdr. van Wassenb.* I, 164. Verg. *Junius* in *Waie*, *Way*. *Wassenb. Bijdr.* II, 35. O. F. W. ook *Wei*, *Wey*.

WEYDE, eene weide, I d. 21, 73, 76, 108, 165, 167, 169, 173, 195. Vergel. *van Swinderen*, op *'t Landr. van W.* bl. 46. En *Weiland*. — *Weydjen*, weiden, I d. 79, 90, 91, 124, 150, 171, 175, 190, 207, 212, 220. Verl. Tijd, *Weydde*, I d. 96. — *Weyd'-foranderjen*, de runderen uit de eene in eene andere weide drijven, I d. 96. Zie *For-weydjen*. — *Weyd-forstân*, verstand van vee-weiden, I d. 46. — *Weiden* voor *verteeren*, van 't vuur, *Hooft*, *Ged.* bl. 133. — Voor *over heen gaan*, *zich ergens over verspreiden*, Idem, bl. 224, Terwijl mijn *lippen* op haer lieve *lippen weydden*. — *Breed weyden*, voor *weidsch*, *trots*, *prachtig*, *zich gedragen*, *Kamph. Ps.* bl. 30. Verg. *Brie gean*. — *Henen weiden*, *M. Stoke* X, 442, voor *weggaan*, *vertrekken*, *zich verwijderen*.

WEYN, een wagen, I d. 4, 50, 70, 206. O. F. W. *Waynen*, wagens, bl. 8. *Vaine*, kar, 305. *Weinden*, bl. 358. *Junius* in *Waggon*. *Wain*. Verg. *Wassenb. Bijdr.* II, 15. *Hoeufft*, *Oudfr. Spr.* bl. 22, en 127.

WEYNEN, weenen, I d. 15. Verl. Tijd *Wyenne*, voor *Weynde*, I d. 40. *Weynjen*, II d. 112. — *Ween*, voor *geween*, *M. Stoke*, II, 50, om hem *dreef* Hollant *grooten ween*. *Jun.* *Whina*. O. F. W. *Weina*.

WEYTSEN, waken, wakker zijn, I d. 4, 8, 176. *Waakzaam*, *oplettend zijn*, overdr. I d. 107, 109, 209, II d. 103, 106. *Waken*, *zorgen*, *zorg-dragen*, I d. 84. — *Weyts'*, eene wake, I d. 119. *Jun.* *Wake*. Zie *Eag-weytse*. — *Wecke*.

— *Weytser*, een waker, I d. 114, 115, 182.

WEYNEN, wenden, afwenden, I d. 115. — Wenden, draaijen, keeren, I d. 33, 41, 118, 119. — Zich verwijderen, I d. 128. — *Wenda*, *Asegab.* bl. 226. — *Kiliaan*, *Wenden*, i. *winden*, vertere. — Hier toe schijnt te behooren 't W-W. *Wijnen.* Zie hier van bij *Omwijnen*, vooral bij *For-dwijnen.*

WEZZEN, wezen, gedaante, gelaat, I d. 17, 62, 66, II d. 51. — Het aanwezen, bestaan, zijn, b. v. *ijn wezzen blieuwe* in wezen blijven, II d. 54. *'t oongong uwzes wezzens*, de aanvang van ons bestaan, II d. 109. — *Wezzenjen*, wezens (schepsels) voortbrengen, als ware het *bewezenen*) I d. 48. Het woord *wezzen* is eig. niets anders dan de onbepaalde wijze van 't volgende W-W.

WEZZEN, wezen, zijn, I d. 2, 3, 9, 18, 23, enz. *Wezzene*, II d. 68. *Bijdr. van Wassenb.* overal *wessen.* Doch *wæsen*, I d. 140, 144, en *wæs*, geb. wijze, 144, 146. O. F. W. *Wesa*, *vesa*, *Wesen*; *Wesene*, *Gabb.* Deelw. *Wessen*, *Weijsen*, Zie *West.* — In de vervoeging is dit woord met *zijn*, (*sijn*) zamengesmolten. *Weiland*, Woordenb. en Sijnon. I d. 70. — Gebied. wijze: *Wez*, wees, I d. 44, 202, 205, 209, enz. *Wezze*, idem, I d. 24, 37, 49, 109, 115, 131, 142, enz. Vergel. het geen gezegd zal worden bij *Wier.* —. *Wezlijcke*, eig. *wezenlijk*, maar bij onzen Dichter en tijdgenooten ook *zedig*, *bescheiden*, I d. 229. *Bredero*, bl. 175; *wezelijck* en beleeft. Idem, 722, *weeselijck gelaet*, vultus modestus. *Heemskerk*, *B. A.* bl. 23, *zijn gelaat weselijck.* *Weeslijckheijt*, zedigheid, *Bredero*, 483. *Ten Kate*, I, 213, *wezenlijck*, modestus. *Kil. Wesenlick*, modestus, compositus, decens. — Van 't oude *Wezen* - *Weet*, *wier.* Zie ald.

WICHT, een wicht, kind, I d. 51.

WICHT, gewigt, pondus, b. v. *miette in wicht*, maat en wigt, I d. 66. — gewigt, zwaarte, I d. 150, 186. — *Wichte*, gewigtige, I d. 228. *Kamph. Ps.* bl. 285, *Wichtige.* — *Wichtwird*, gewigtig woord, woord van gewigt, I d. 222. *Junius Weight.*

WIDZE, wieg, Zie *Vidze. Wale-bed.*

WJEALDE, weelde, I d. 90, 131. *Jun. Wealth.* - *Wjealdig*, weelderig, dartel, brooddronken, I d. 125, 214, 228. - *Weeldig bloet*, *Cats*, I, 185, b. *Weeldig wangelaet*,

V. der Veen, bl. 99. Ja zelfs *Maerl.* II, 588, 8, *Weeldich* en zonder gelijcke. - *Broer Corn. Serm.* II, 275, *Weeldig*, - *brat-loddig. Bredero*, bl. 372, jong en *weeldigh*. - *Weldicheyt*, wellust, weelderigheid, *Maerl.* II, 568, 24. *Weeldichede*, Idem, II, 451, 64. - *Weelig. Bredero*, bl. 418, Jonge en *weelige* Koninginne. *Baardt*, bl. 179, Lecker, ruijm en *welich*. Zie *Wyllig*. *Weiland* leidt *weelde* af van *wela*, voorspoed, rijkdom. - Zoo is *Wield* in de O. F. W. en bij *Gabbema*, en elders, *geweld*, *magt*; *Wieldich*, magtig, geweldig; *Wieldelika Sekka*, geweldadige zaken; *Wieldener*, een geweldenaar, enz. Ja zelfs *weldighen*, noodzaken. - *Wiarda*, op 't *Asegab.* bl. 295, *Walda*, *wilda*, magt hebben, van *æald*, *weld*, geweld, magt. Verg. 't Altfr. W. bl. 403. O. F. W. *Wald*, *welde*, magt, gezag, beheer, geweld. *Walden*, magt hebben. Zie *Wâd. Jun. Welde.*

WIEL, een wel, draaikolk, I d. 143. *M. Stoke*, II, 644, Haer herte was een grondelos *wael. Jun. Wheel. Wassenb. Idiot. Wielen*, en *Bijdr.* II, 156, volgg. - *Baardt*, *D.* bl. 390, swemmen in den helschen *wiel.* Zie *Wâljen*, *wel.* Het is hetzelfde woord met *wiel*, een rad, dat van *wielen*, draayen komt. Een *spinnewiel*, heet daarom de *wiele*, *W. Gribb. Brill.* bl. 6. of 't *wiel*, De *Burk.* bl. 24.

WIER, een heuvel, I d. 75. Hier de zeedijk. *Wiere.* I d. 93, II d. 95. Komt vermoedelijk van *Wieren*; *Kil. Wieren*, vet. videre, lustrare, circumspicere. Zoo komt van 't oude Lat. *Specere*, *Specula*, dat met ons *wier* veel overeenkomst heeft. Eene andere afleiding geeft *Wassenb. Bijdr.* II, 148. Verg. bl. 151, aan *Wert*, *Wirt*, *Wier.*

WIER, WIERE, waar, ware, verus, I d. 7, 9, 25, 28, 71. enz. *Wierheyt*, *Wierheyte*, waarheid, I d. 40, 91, 103, 133, 147, 148, enz. Tweede N-V. *Wierheyts*, I d. 145. II d. 100. - *Wierheftig*, waarachtig, II d. 96. - *Wier-lijckjen*, gelijken naar de waarheid, bewaarheid worden, I d. 91. - *Wier-muwlle*, waarmond, een mond die waarheid spreekt (v. d. Profeten.) I d. 191. In *de Bijdr. van Wassenb. Wier*, I d. 156, 168. *Wierheit*, I d. 155, 168. Maar, *waaragtijger wierheijt*, I d. 168. *Waarlijk*, I d. 155, 168. *Waerlijk*, I d. 155, 159, 161, Dit hoort men thans meermalen zoo uitspreken.

WIER, waar, ubi, quo, I d. 1, 2, 23, 24, enz. Zie *Wer.*

Jun. *Where.* *Bijdr.* *van* *Wasſenb.* I, 144, 146, *Woar.* Ib. 160, *Worin*: 152, 159, *Wor trog*: 154, *Worop*: *Werom*, 152: *Worom*, (ſic) 166. - Zamengeſt. *Wier bij*, waar bij, I d. 175. *Wier fen*, waarvan, II d. 60. *Wier mey*, waar mede, I d. 3. *Wier oer*, waar over, I d. 152. *Wierom*, waarom, I d. 5, 8, 9, 15, enz. *ieromme*, II d. 76. *Weir to*, waartoe, I d. 54. *Wier ijn*, waarin, I d. 207.

WIER, was, I d. 1, 2, 3, 4, 5, enz. Verl. Tijd van *Wezen*, zijn. *Wiert*, was het, I d. 230. - *Bijdr. van Wasſenb.* *Wier*, I, 164, 167. *Wied*, I, 151. - *Wierſte*, gij waart, I d. 5, 11. - *Wieren*, waren, I d. 35. *Wierne*, I d. 11, 41, 44, 109, 122, enz. In de *Bijdr. van Wasſenb.* ook *Wieren*, I, 159. *Wieden*, 153, 167. *Wien*, 152. *Wiedwen*, waren wij, 168. - O. F. W. doorgaans *Weer*, was; *weren*, waren. *Gabbema* ook *Waer* en *war*. Zie *Wezzen*.

WIERCK, wijrook, wierook, I d. 73. Zie *Weiland*.

WIERME, een worm, II d. 88. Meerv. *Wiermen*, wormen, I d. 100. II d. 94. — Doch *Wierme*, voor *duivel*, een vloekwoord, I d. 52. Meerv. *Wiermen*, duivels, insgelijks een vloekw. I d. 31. De Tweede N-V. *Wierms*, duivels, I d. 105. *Jun.* *worm.* *Wasſenb.* *Bijdr.* II, 53.

WIERRE-WERRIG, onbeſtendig, ligtveranderlijk, II d. 65. Dit woord *Wierre-werjen*, of *wierre-warjen*, is nog in *Hinlopen* bekend, en beteekent: *veranderlijk* zijn. Het beſtaat uit twee woorden, die dezelfde herkomst en beteekenis hebben, namelijk *Wierren* en *warren*, bij verzachting voor *Wierlen*, *Warlen*. Verg. *Weiland*, in *Warren* en *Warlen*, welk laatſte het voortd. is van 't eerſte. - Zie *Twierre*, en wegens de gelijke zamenſtelling, ook *Wielle-wale*, bij 't woord *Walebed*. Dit woord en *wijde-wage*, (zie wijd) en vele anderen zijn echt Frieſch, en behooren tot de *Rijmwoorden*.

WIET, WIETE. nat, vochtig, I d. 1, 15, 21, 35, 56, 60, 61, 68, 96, 184, 186, 207, 224. — *Wiette*, natte, natheid, vochtigheid, I d. 48, 58, 64, 78, 109, 215, 224. *W. Gr. Brill.* bl. 67, ook *wiet*, nat. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 153, *Wiete pleetſen*. O. F. W. bl. 348, *veet* ende *vaſich*. Zie Noot. *Weed*, bederf, uit vochtigheid, ibid. bl. 96. Zie Noot. *Wiarda*, *Altfr. W.* bl. 413. *Ypey*, *Geſch. der N. T.*

bl. 76, Noot. *Jun.* *Weet*, *wet*. Zie *Weaze*, *wetter*. — *Eag-trien*. - *Eag-wiet* — *Trien-wiet*.

WIF, WIFFE, wuft, vlug, vlugtig, schielijk, onbestendig, ligtveranderlijk, I d. 206, 207. *Wif-holligh*, wufthoofdig, veranderlijk, onstandvastig, I d. 41. *Wif-holligheyt*, onbestendigheid, veranderlijkheid, II d. 63. — *Kamph. Ps.* bl. 218, Los en *wuf* van zinnen. bl. 341, *wuf* van breijn. *Bredero*, bl. 598, gaijle *wuffe* guijt. *Kiliaan*, *wift* en *licht*, vet. Holl. levis, temerarius. *Jun.* *Whiff*. Dit woord is *herkomstig* van en verbonden met *Weven*; *Wiven*, *Weiven*, *Weifen*, *Weifelen*, *Wiffelen*, *Wuiven*, enz.

WIGSELJEN, wisselen. Zie *For-wigseljen*. — Bij *Maerl*. I, 46, 57 leest men: Ten hoevere van haren lande bringhen si in hare hande hare comenscepe, en *wisen*, dare en vercopen also dat hare. Zoo men deze lezing moet behouden, en niet veranderen in *wisslen* of *wislen*, dán is *wisen* het grondwoord. Bij denzelven I, 391, 35 leest men *verwisselen*, en vs. 37, *wisselne*. In de O. F. W. vindt men *wixlen*, *biwixlen*, wisselen, verwisselen, en *wixle*, wisseling. Misschien komt het van *Wegen*; *Wiggen*, *Wiggelen*, *Wigselen*. De GS is zoo veel als X. H. D. *Wechseln*. Eigenl. is het dus: *uit zijne plaats bewegen*, *van plaats* enz. doen veranderen.

WIL, de wil, het bevel, I d. 119. *Wil*, wil, ergo, causa, I d. 184. *Wille*, idem, I d. 40, 148, 167. — *Wille*, genoegen, vermaak, verlustiging, I d. 4, 62, 65, 70, 77, 89, 94, 95, 105, 106, 147, 162, 178, enz. *Willen*, (meerv.) genoegens, II d. 88, 89. — *Wille*, *njue*, *formeyts* vindt men vereenigd. II d. 54. *Wille*, *nocht*, *formeytse*, II d. 68. *Wille*, *nocht* in *blijschip*, II d. 82. — *W. Gribb. Brill.*, bl. 92, 't Is mij heel wol *to wille*, d. i. tot genoegen. *V. d. Veen*, bl. 195, Men heeft sijn *wille* niet. *Kamph. Ps.* bl. 408, en in *wille* toegebragt. — *Willensmoeds dwaen*, met opzet doen. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 26. — *Willig*, gewillig, I d. 38, 65, 72, 96, 110, enz. *M. Stoke*, VIII, 255, hadde hi dat volc *willigh* vonden. *Maerl.* II, 437, 18, *Willike*, aermoede. — *Willig* voor *ruim*, *rijkelijk*, *Wasenb. Idiot.* Zamengest. *Wil-firddigh*, wilvaardig, gedienstig, I d. 176. — *Willeweyde*, uitgelaten vreugde, effusa laetitia, I d. 205.

WIJCKEN, WIJCKJEN, wijken, cedere, abscedere, recedere, I d. 37, 62, 67, 73, 184, 218, 223. *Æf-wijckjen*, afwij-

ken, I d. 200. Verled. Tijd *Wijk'*, week, I d. 91. Declw. *Wijke*. *Maerl.* II, 431, 52, *gewiken*.

WIJCKE. eene week, hebdomas, II d. 86 *M. Stoke*, VIII, 216 en X, 606, *Weke*; doch 't Rijm vordert *Wike*.

WIJD, WIJDE, wijd, I d. 4, 51, 91, 149, 166, 175, 199, 208. - *Wydjen*, verwijden, wijder maken, I d. 266. — Zamengest. *Wijd-gappjende*, wijdgapende, I d. 62. II d. 70. — *Wijds-kiels*, wijdkeels, I d. 204. Ablat. absolutus. Verg. *Clignett*, bl. 241, volg. — *Wijd-loftig*, wijdlustig, II d. 44, 46. — *Wijde wage ijepen*, *Eibb. fen A Ysbr.* bl. 96.

WIJEN, werpen, II d. 200, 203, 220, 227. II d. 67, 80. — *brengen*, *voeren*, I d. 23. — Stooten, drijven, I d. 230.

WIJLD, WIJLDE, wild, I d. 1, 12, 31, 49, 51, 55, 57, 62, 72, 76, enz. *Compar.* *Wijlder*, I d. 74. *It wijld*, het wild (gedierte) I d. 165, 166, 208, 220. - *Wijldernisse*, I d. 44, 108. Meerv. *Wijldernissen*, II d. 68. - Een *wildert*, eene wildernis, woestijn, *Maerl.* II, 105, 3.

WIJLGE-BEAMTE, willige, of willge-boomen, I d. 94. *Hooft*, *Ged.* 358, *Dat willich*, weeligh eerst, wil weijgren lot te schieten. *Teuton.* *Wijde*, *Wijllighe*, salix. Verg. *Kiliaan*, in *Willighe*, *Wilghe*. *Bilderdijk*, Gest. der Naamw. bl. 258, zegt: *willige boom*, d. i. *vale boom*, om de vaalgroene (bleeke) kleur van zijn loof." *Kil.* en *Weil.* willen dezen boom zoo genoemd hebben, wegens den *willigen* en tierigen groei: welk laatste veel eenvoudiger en natuurlijker is.

WIJLLE, WIJLST, terwijl I d. 155, II d. 109. 110. *Maerl.* I, Aanteek. 65. Zie *To wijlle*.

WIJLLJEN, verwelken, verkweelen, verslenschen, verleppen, I d. 89, 123. — Het is het oude *queelen*, *Kamph.* *S. R.* bl. 540. *Ps.* bl. 110. Verg. *Jun.* in *quail*, *welk*. *Teuton.* *Qwelen*, *Suijckken*, languere. *Wassenb.* *Idiot.* in *Wijlig*. *Ypey*, *Taalk. Aanmerk* bl. 82, volg. Zie op *For-wijlljen*.

WIJN, wijn, vinum, I d. 6, 67, 207. *Bij wijn en bier*. *Baardt*, *D.* bl. 82. *vray te wijn*, *Cats*, I, bl. 492, b. *Wassenb.* *Bijdr.* II, 17, Volg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 103. Zamengest. *Wijn-berge*, een wijnberg, I d. 165. — *Wijndroen*, druiftrossen, *Bijdr. van Wassenb.* I, 167. *Wijndreens bemmen*, wijngaards boomen, wijnstokken, Ibid. — *Wijn-moanne*, wijnmaand, II d. 50, 59. — *Wijn-sloacke*, een wijnstok, I d. 164, 178.

WIJN, wind, ventus, I d. 65, 78, 100, 191, 208, II d. 75. Meerv. *Wijnnen*, I d, 43, 206. II d. 85, 96, 103, 109. Zamengest. *Wijn-huwn*, zie *Hafe-wijn-huwn*. - *Wijn-fetjen*, wind vatten, II d. 106. — *Wijn-borlle*, windbuil, II d. 98. — *Windlvang*, *Hooft*, *Ged.* bl. 555. *Baardt*, *D.* bl. 300. — *Wijn-wirdden*, ydele, in den wind gesproken woorden, II d. 112. - *Wijnd*, leest men bij de Tijdgenooten van *G. J.* dikmaals, b. v. *Bredero*, bl. 353, 365, 439. *J. H. Krul*, *Chr. Off.* bl. 133. *Teuton. Wijnt*, ventus. En *wijnden*, weyen, flare. Verg. *Ypey*, *Gesch. der N. T.* bl. 106. V. h. *Wijnig*, winderig, b. v. ien *wijnnige* herne of hoek.

WIJNNEN, ONTWIJNEN, ontgaan, ontkomen, zich stil en ongemerkt wegmaken. *Starter*, *Jan Soetek.* bl. 10, sij kond mij niet *ontwijnen*. Zie *Om-wijnnen*. Dit W. is verbonden met *wenden*, *winden*. *Baardt*, *D.* bl. 223, Geen middel sien om haer daer uijt *te ontwinden*.

WIJNNEN, winden. Zie *Bewijnnen*. *Hooft*, *Ged.* bl. 81, Ghij die met zuijver snoer ghewent zijt *op te winnen*, uw silvere perruijck.

WIJT, WIJTTE, wit, witte, blank, I d. 11, 17, 53, 67, 95, 101, 207. Comparat. *Wijtter*, I d. 162. — *It wijt*, het doelwit; oogmerk, I d. 17, 46, 96. II d. 79. Zie *Æg-wijt*.

WIJTTEN, weten, kennen, verstaan, I d. 37. Zie *Witten* — *Wijttene*, verstandig, I d. 123. - *W. Gribb. Brill.* bl. 10, 39, ook *wijtten*. Deelw. *Wijten*, geweten, idem, bl. 40. - *Baardt*, *D.* bl. 129, *Wettige* en *Wetige* Medicijns. - *It wijttene*, het weten, b. v. *it wijttene dwaen*, de weet of kundschap doen, II d. 82. - *Wijttenschip*, wetenschap, I d. 231. - Hiervan ons *dank weten*, dat men het best kan kennen uit het Grieksche χάριν εἰδέναι, bij *Theognis* onder anderen voorkomende. - *Wijten*, *witen*, komt in de O. F. W. voor in de beteekenissen van *weten*, *bekennen*, *getuigen*, *zweren*, enz.

WIJTGJEN, verwijten, te last leggen, I d. 14. Deelw. *Wijtge*, verweten, I d. 64. - Voorspellen, wittigen, verwittigen, I d. 51, 59. Zie *Wasenb. Bijdr.* II, 22, volg. en bl. 158. Bij *Hooft*, *N. H.* bl. 6, en 424, leest men *de wijte geven*, de schuld ergens van geven, toekennen. Doch *de wiste ontgaan*, *Idem*, ib. bl. 32, het verwijt, de beschuldiging ontgaan. - Dit

W-W. is hetzelfde met het vorige *wijtten*, behalve dat het, van *wijttig* afgeleid zijnde, een verbum praegnans is, en zoo veel zegt als *doen weten*, *kundig maken*, ons *wittigen*, *verwittigen*. Bij *Kamph. Ps.* bl. 253, leest men *Bewetigen*, van *wetig*, hetzelfde met *wittig*. Zie *Weiland* in h. v. *Junius*, *Twit*; *Wite* in addend.

WIJV, een wijf, eene vrouw, I d. 1, 39, 43, 83, 178. II d. 107. *Jun.* in *Wife*.

WIJZE. wijze, manier, I d. 55, 62, 217. II d. 110. *Jun.* en *Kil.*, *Guijse*. — Eene *zangwijs*, I d. 116. Meerv. *Wijzen*, II d. 104.

WIJZ, WIJZE, wijs, verstandig, I d. 49, 83, 102, 123, 216, 218, enz. *Vijs*, *vijsir*, *aldervijst*. II d. 9. - *Wijsdom*, wijsheid, II d. 105. Verg. *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* III, 154. — *Wijsheyte*, idem, I d. 162. - *Wijz-wittene*, verstandig, II d. 104. - *Wijz-sjochtigert*, de wijsgeer, II d. 104. *Wijzjen*, wijs worden. I d. 12. Doorgaans echter vindt men *wijzjen* bedrijv. voor *onderwijzen*, *onderregten*, I d. 131. Deelw. *Wijzge*, onderwezen, I d. 148. - Ook zoo kenden het de Ouden. *Maerl.* II, 431, 57, want alse een eenen anderen leert, hi *wijst* hem selven en eert. Vergel. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 8, Noot. - *Wijz-meijtsjen*, wijsmaken, onderrigten, beduiden, II d. 65, 90, 108, in eenen kwaden zin. Maar in eenen goeden zin bij *Maerl.* I, 8, 30. Zie Noot. *Geuse Liedb.* fol. 49, wie zal mij nu ten tijden die paden *maken wijs*. - *Wijs worden*, gewaar worden, vernemen, verstaan, leeren, *Hooft*. *Ged.* 19 *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 18 en 27. — Zoo ook *Wiser* voor *Onderwijzer*, *Maerl.* II, 449, 15. - *Wijzjen*, uitwijzen, bij vonnis uitspreken, *T. K. verwijzen*, II d. 114. - *Wijzde*, Verl. Deelw. het uitgewezene, het vonnis, de gewijsde zaak, II d. 78. - *Wijsde*, Verl. Tijd *Maerl.* II, 59, 12, doe *wijsdene* si alle bi dat, dat, enz. d. i. zij deden uitspraak, besloten. - *Wijzen*, voor aantoonen, wijzen, I d. 67. Verl. Tijd, Wijsde, wees, toonde. *M. Stoke*, I, 473. Deelw. *ghewijst*, gewezen, getoond, *Maerl.* I, 324, 9. Het Deelw. *Wijzge*, bij onzen D. I d. 64, staat voor *uitgewezen beslist*, en komt af van *Wijzigjen*, wijzigen. Vergel. *Weiland*, *Sijnon.* I, 62, O. F. W. *Wisa*, *Wijsde*, *Wijsd.* - *Wijs-wis-wit*, uit eene bron, en van dezelfde beteekenis. Zie ald.

WINNEN, winnen, verkrijgen, bekomen, I d. 10, 21, 65,

70, 105. II d. 92. — *Winst*, de winst, I d. 173, 197. Zie *Fjuecht-winst*. — O. F. W. *Winna* voor winnen, verkrijgen, bekomen; aanwijzen, aanstellen, wederkrijgen, maken, bezorgen. — *Winnen* voor *huren* (nog zeer bekend) *L. R. van W.* bl. 116, Noot. Verg. *Weiland* en *Wiarda*, *Asegab.* bl. 117, 240, 245. — Verled. Tijd en Deelw. *Wüwn*. Zie *Wôn*. — Voor *verdienen*. B. v. Ik heb ien faem wôn, in je wint bij mij vijftig goane.

WINC-NAMME-LETTER-BOECK-STOAY SPJEALDINGHE, letterspelling, boekstaving, Voorr. XXX.

WINCKJEN, met de oogen wenken, I d. 204. — *Winken* vindt men ook bij *Stoke*, VI, 1083. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 118, vs. 17. *Starter*, *Fr. L.* bl. 59. b. *Bredero*, bl. 445. *Bijdr. van Wassenb.* I, 152, *winkt wen*, wenkten wij. Wegens de verwisseling der E en I, vooral in *Friesl.* zie men *Hoeufft*, *Oudfr. Spr.* bl. 135.

WINSCHJEN, WINSCKJEN, wenschen, I d. 1, 41, 84, 85, 88, 91, 92, 230. II d. 43, 44, 52, 57, 59, 84, enz. Verl. Tijd, *Winscke* en *winscke*, I d. 35, 56, 61, 83, 85. Deelw. *Winsche*, II d 44, 50, 51. — *Hooft*, schreef *winssen*, *Ged.* bl. 16. Verl. Tijd *Winste*, Ib. bl. 19. *Jun.* in *With.* — *Winschinge*, wensch, toewensching, II d. 44. — *Winsche*, *Winscke*, *Winsch*, *Winsck*, een wensch, I d. 4, 16, 18, 36, 54, 62, enz. *Hooft*, *Wins*, *Ged.* bl. 22. *Jun. Wensch*. — *Winsck-juwch*, een wensch-gejuich (grondtekst *juichen*) I d. 169. — *Winsckwirddig*, wenschenswaardig, I d. 122.

WINTER, de winter, I d. 29. — *Wintermoanne*, wintermaand, II d. 56, 58.

WJOEDEN, wieden, uitwieden, I d. 51, 59, 174. Verl. Tijd *Wjoedde*, Deelw. *Wjoed*, I d. 159. — *De Burk.* bl. 10, 15, *Joede*. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 18, *Wjoer*. *Jun.* in *Weeds*.

WIPPEN, WIPPJEN, wippen, springen, opspringen, I d. 207, 208. Verl. Tijd, *Wippe*, I d. 38. Deelw. *Wippe*, I d. 214. *W. Gribb. Brill.* bl. 9, *Wippen* as ien Laamme-lirt. — bl. 81, *Wippen* as ien Laammirlirt. *Opwippen*, leest men in 't *Libb. fen A. Ysbr.*, bl. 42. *Jun. Whip*. — Is hetzelfde met *hippen*, waar van *huppelen*. De Ouden namelijk schreven of *whippen* of *hwippen*, en de W is een blaasletter die somswegvalt. Zie *Wjoeden*. Van daar zeggen de Boeren in Zeeland *el* voor *wel*, van daar *oekeren* en *woekeren*, enz.

WIRD, een woord, I d. 1, 10, 22, 23, 30, 52, enz. Tweede N-V. *Wirds*, I d. 223. Meerv. *Wirdden*, I d. 17, 41, 42, 43, 66, 132, enz. *Wirdden meytse*, tegenvoeren, T K. II d. 113. — Genit. Plur. *Wirddens*, I d. 104. — *Wirdke*, woordje, I d. 1, Voorr. XXXII. — *Wird'-leaz*, woordenloos, ſpraakloos, ſtil, I d. 216. — *Wirdden-kauweljen*, redekavelen, redetwisten, II d. 104. — *Maerl. Wort. Jun. Werd.* fatum. *Word*, verbum. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 142, *Woarden.* Idem 157, 160. 166, *Wodden.*

WIRDDEN, worden, fieri, I d. 7, 23, 24, 32, 37, enz. *Ick wird*, ik word, *y wirdde*, gij wordt, II d. 100. Bij inkorting, *y wird*, II d. 105, 106. *Hij wirt*, I d. 2, 22, 54, 37, 47, 54. — Meerv. *Wirdde.* I d. 110, Verl. Tijd, *Wirdde*, werd, I d. 35, 38, 40, 42, 93, 115; 121, 133, 217, enz. *y wirddene*, gij werdt, II d. 52. Meerv. *Wirdden*, I d. 130, 156, 199, enz. Deelw. *Wirdden.* geworden, I d. 105. II d. 45, 80. *To wird'ne*, te wordene, oriturus, futurus, I d. 217. — *Bijdr. van Wasſenb.* I, 163, *ik wod. Woard*, wordt, ib. 146, *Wort*, ib. 156, 165. Meerv. *Wodde*, ibid. 154, 167. Verl. Tijd. *Wied*, wierd, ibid. 151. — Deelw *Wodden*, geworden, ibid. 168. Infin. *Woarden*, worden, ibid. 140, 146. — *Gæerſpr. fen W. en Tj.* bl. 6, *Waard*, werd, wierd. Zoo ook *W. Gribb. Brill.* bl. 29, 49. *Jun. Worth.*

WIRD, WIRDDE, waard, carus, I d. 19, 98, 105, 117, 143, 165, 167, 178, enz. *Wirdſte*, waardſte, I d. 13, 18, 27, 60, 123, 172, 200. II d. 70. — *Wirdde*, waarde, waardij, I d. 27, 105, 107, 122. II d. 68, 97, *neye wirdde*, naar behooren. — *Wirddy*, idem, I d. 13, 118, 223. *Weerde*, voor *luister*, *pracht*, *M. Stoke*, I, 1031. — *Wirddig*, waardig, I d. 42, 68, 92, 175, enz. *Wirddigſte*, de waardigſte, I d. 55. 73. II d. 47. — *Wirddigheijte*, waardigheid. II d. 111. Meerv. *Wirddigheijten*, II d. 64. — *Wirddigjen*, waardig achten, gewaardigen, I d. 46, II d. 48. — *Weerden*, gewaarden, gewaardigen. *Bilderdijk*, *T. en D. Verſch.* III. 173. — *Wirddearjen*, waardeeren, I d. 13, II d. 48. — *Wirddearleaz*, onwaardeerbaar, I d. 95. — *Bijdr. van Wasſenb* I, 155, 167, *Woddig*. waardig. *Jun. Worth.*

WIRCK, werk, I d. 4, 7, 17, 83, 103, 110, 124, 131, enz.

Zoo ook *W. Gnibb. Brill.* bl. 86. *Wurk*, Alm. van 1749; bl. 6. *De Burk*, 2. *Tanckb. B. Z.* bl. 2, 30, *Bijdr. van Wasfenb.* I, 156, *Work. Junius*, *Work.* — *Tweede N-V. Wircks*, I d. 48, 73, 90, 207, enz. Meerv. *Wircken*, I d. 72, 119, 208, enz. Genit. plur, *Wirckens*, I d. 195. — *Wirckje*, een werkje, II d. 57. — *Wirck-befchieder*, I d. 184, bewerkers, uitwerkers, (grondtekst *werkers der ongerechtigheid.*) — *Wirck-forknoeyd*, werk verbrod, verknoeid; knoei-werk, I d. 182. — *Wirck-reauwe*, werktuig, II d. 63. — *Wirck-fcheijnjen*, werkfchenden, Voorr XXIX. — *Wirckjen*, I d. 51, 103, II d. 49, werken. *Wasfenb. Bijdr.* I, 146, *Wurkje.* - *Wirtfe-dey*, werkdag, I d. 61. *Werckedag*, *Bredero*, bl. 150. De TS voor K. Zie *Tzierck*, enz. Vergelijk wat de zaak zelve aangaat, I, 52, reg. 5; 53, r. 14, enz. *Wirtfa*, werken, O. F. W.

WIRG, WIRGE, moede, afgemat, vermoeid, I d. 7, 42, 49, 96, 184. II d. 71, 89, 111; *Wirgmeytsje*, T. K. kwellen; eigenl. afmatten, vermoeijen, II d. 111. Verg. *Wasfenb, Bijdr.* II, 7. *Junius*, *Weary*. *T. B. Z.*, bl. 30, *Wurg*, het welk de tegenw. uitfpraak is.

WIRTTEL, een wortel, I d. 1, 132. *Wirtt'le*, I d. 159. Meerv. *Wirttlen*, I d. 66. — *Wirtteljen*, wortelen, wortelen fchieten, I d. 164, 190. *Jun.*, *Worts.*

WIS, WISJE, gewis, gewisfe, zeker, I d. 99, 101, 102, 106, 110, 142, 155, 156, 164, 165, 191, enz. Compar. *Wisfer.* II d. 114, 116. Zie *Wijswitten.*

WISPJEN, fmeulen, branden, I d. 58. Het is fchier hetzelfde met *Jeldjen*; V. d. dan ook het Zamengeft. *Wisp-jeldjen*, in vuur en vlam zetten, aanvuren; ontfteken, aandrijven, II d. 66. — *Wisp-leagjen*, branden, vlammen, vurig zijn, ontbranden, I d. 229. Dit *wispjen* komt van *wispe*, eigenl. *een dunne roede, een geefel, iets dat zich ligt laat bewegen en heen en weder flingeren*; vervolgens een *fakkel*, een *lont*; II d. 79, *Wispen, om 't fjoer oon te flecken.* Zamengeft. *Thauwer-wispe*, een tooverroede, I d. 48. *Kiliaan*, *Ghispe*, flagellum, lorum, verber. Aanverwant is *wisfe*, vimen. — *Wispe*, roede, gispe, *T. Kate*, I, 706. - V. d. *Wispelen*, heen en weder bewegen, flingeren. B. v. *Wispel-ftaarten*, ook *kwispel-ftaarten*, een zeer bekend woord. - *Sijn ftaart wispelen*, *Starter*, *Fr. L.* bl. 165, a. — *Wiek-wis-*

pelen, zijne vleugels bewegen, vliegen, Voorr. bl. XXVII. *Hooft*, *Ged.* bl. 96, *wispelt met vaele wiecken.* - *Wispelturig*, wispelturig, ongestadig, II d. 63, 74, van de *Fortuin.* In de *Bijdr. van Wasſenb.* I, 160. *wisſelborrig geval*, het wisſelbeurtig geval. Vergel. *Junius* in *Wisp.* - *Wisperen*, *wispelen*, heeft bovendien ook de beteekenis van *fluisteren*, ſuſurrare, inſuſurare, ſibilare. *Maerl.* I, 263, 13, Daertoe *wispeldi ſo onſochte*, dat di ſale ſcueren dochte, d i. hij *ſchuiſelde* zoo geweldig: (van eenen draak.) - Voor *wispelen* heeft men vaak *quispelen*, (de QU voor W genomen) d. i. *geeſelen.* *V. d. Veen*, bl 127. Met ſtraf, met ſoetigheijd en *quispelen* van roên. — *Quispel*, een wijkwast, *een wijwater-quispel*, bij *Marnix R. B.* fol. 117, kort daarna *Quispelovium* genoemd. - Hier mede is verwant *gijsſeljen*, zie ald. *Gispen*, enz. Vergel. *Kiliaan*, *Weiland*, vooral *Junius* in *Wisp.*

WITTEN, weten, I d. 53, 74, 100, 106, 118, 157, 158, enz. De vervoeging is deze: *Ick wit*, I d. 3, 15, 203, enz. *y witte*, I d. 14, 40, 66, enz. *y wit*, I d. 216. *Du witste*, I d. 2. *Du wiste*, I d. 29. *Wistu?* I d. 5. *Hij wit*, I d. 66, 67, 87, 108, enz. Bij *Maerl.* *Wet.* Bij *Stoke*, *Wit*, b. v. VII, 841. Meerv. *Witte*, I d. 22, 64, 112. II d. 85, 86. Verl. Tijd, *Wist*, ik wist, II d. 49. *y Wistne*, II d. 66. *Hij wist* en *wiste*, II d. 74, 75, 97. Meerv. *Wistene*, II d. 64, *Wita*, *Aſegab.* 80, 309. O. F. W. *Wita*, *wijten*, in de beteekenis van *weten*, *bekennen*, *getuigen*, *zweren.* *Bijdr. van Wasſenb.* I, 155, 157, 159, enz. *Wutten*, *Wuiten*, ib. 140, 142, 146. Verl. Tijd, *Wusten*, ib. 161. - *Witte*, wetenſchap, kennis, I d. 216. Bij verkorting *Wit*, I d. 13, 57, 66, 91, 94, 131, 192, 229. - *Weet*, *Hooft*, *Ged.* 118. *Baardt*, D. bl. 77. *Kamph.* *S. R* 79, 82. *Ps.* 129. *Sin en wet.* *Bredero*, bl. 166. *Weet*, *wet*, *M. Stoke*, X, 766. Zie ald. *Huijdecoper.* *Jun.* *Wit*, ingenium. - *Wittenheyt*, *Wittenheyte*, II d. 105. *Hooft*, *Ged.* 264, *Wetentheid.* - *Wittenisſe*, I d. 135, 149, 184, 208, 223. II d. 47. *Junius*, *Witness.* - *Wittenſchip*, I d. 83, 231. II d. 79, 89. Meerv *Wittenſchippen*, II d. 101, 104, 105. - *Witte*, ſchrander, verſtandig, I d. 212. *Witten*, I d. 33. *Wittene*, I d. 86, 91. *Wittne*, II d. 98. *Witlijck*,

Bijw. verſtandiglijk, I d. 168. - *Wit-haeteck*, de wetenſchap hatende, I d. 220. - *Wit-sjochtme*, de wijsbegeerte, I d. 90. Verg. *Junius*; *Wate*, *Wete*, *Wit*.

WJUECK, een wiek, ala, I d. 112. Meerv. *Wjuecken*, II d. 111. *Wjueckte*, gewiekt, gevleugeld, I d. 31. - *Wjueck-ſchade*, de ſchaduw der vleugelen, I d. 179. *Wjueck-draeyen*, I d. 61. Wiek-draaijen, over de wiek draeijen, (van de *Kievieten*) *Wick-wispelen*, zie *Wispjen*. - *Wjueckjen*, vliegen; ſteigeren, I d. 147. - *Wjueck'ljen*, vliegen, te boven gaan, II d. 43. - *Vioec*, II d. 6. *Wjuwcke*, vindt men I d. 57. 145, 206, 216. - *Wjuwckjen*, vliegen, I d. 108. *Wjuwckeljen*, zie *Oer-wjuwckeljen*. Deze laatſte ſpelling is eigenl. die van den Dichter, Verg. II, 42, 43.

WOAST, woest, I d. 84, 88, 94, 166, 201, 204, 207, 220. *Woastenije*, woestenij, I d. 179, 188. II d. 85, 102, 103. *Woastijnne*, eene woestijn, I d. 47. *Wostine*, *Maerl.* I, 29, 59. I, 58, 18. - *Woestheid*, *Bijdr. van Waſenb.* I, 162.

WOB, web, weeſſel, kantweeſſel. I d. 53. *Jun. Weave*, *webb.* — Zamengeſt. *Wob-teecke*, web, T. K. *Webbetijke*. II d. 85. Verg. *Waſenb. Bijdr.* II, 38, *Huijgens*, bl. 142, Hoe hanght him 't *Lubbe-tuygh* efommelt over ien! 't is ſchier ſen heele *web*. O. F. W. *Wob*, klederen. Eig. geweefde kleederen van 't oude *weben*.

WOE, wilde, I d. 4, 5, 8, 30, enz. *Woeste*, wildet, gij, I d. 3. *Woene y*, wildet gij, I d. 40, 41, 43, 52, 60, 65, 113. Meerv. *Woene*, wilden, I d. 4, 11. — *Bijdr. van Waſenb* I, 151, *Woel*, hij wilde. - *Ik wod*, *Starter*, *M. Thijss.* bl. 1. *Hooft*, zeer dikmaals. *Cats*, I, 177, a. *Woude*. *Jun. Would*. Zie *Wollen*.

WOECKERJEN, woekeren, I d. 104. Van *oken*, meerſen, vermeerderen komt *oeken*, freq. *Woekeren*. woekeren. Zie *Kiliaan*, *Meyer*. *Mieris*, *Charterb.* 1 d. bl. 241, a, coll. bl. 273 a § 25, alwaar men *meerſen* leest. Doch bl. 273. § 27 heeft men *oegenen*. *Oekeren* is een Zeeuwsch woord.

WOEDJEN, woeden, I d. 199. *Verwoeden*, *Hooft*, *Ged.* bl 178.

WOELJEN, woelen, zich bewegen, op welke wijze het dan ook mag zijn, I d 208. Verl. Tijd, *Woelle*, woelde, bewoegde zich. — *Woell'ne*, I d. 156. — *Woel*, voor *gewoel*, I d.

110. *Kamph. Ps.* bl. 161, *'t oorloge woel.* — *Woelery*, beweging; poging, onderneming, II d. 78. *Teuton. Graven*, — wrueten, wuelen. — *Bijnden, wueten.* Verwant aan *wallen, wellen.* Zie *Weiland.*

WOLLEN, willen; zullen, mogen, kunnen, II d. 69, 91, 99, 113, 114. *Ick* en *hij wol*, I d. 11, 30. 38, 39, 40, 41, 53, enz. *Wasfenb. Bijdr.* I, 155, *Baardt*, bl. 248, *ik wol.* — *y wolle*, gij wilt, I d. 37, 41. *y wol*, I d. 62. *Wot du*, I d. 6. *Wotte*, I d. 9, 52, 75. *Wol-se*, wil zij, I d. 33. Meerv. *Wolle*, II d. 86, 90. - *wol'e*, putant, *Wasfenb. Bijdr.* I, 127. — Verl. Tijd *Woe*, wilde. Zie ald. thans *ik wou*, of *woude*. Deelw. *Wollen*, willen, gewild, II d. 67. — *Wolle*, de wil, begeerte, I d. 40, 43, II d. 92, 112, 114. Zie *Wil*, *Wille.* — *Wollen*, het willen, de wil, II d. 65. — *Wollig*, gewillig, II d. 114. — *Willen* voor *stellen*, supponere, *Maerl.* II, 17, 18.

WOL, wel, bene, quidem, I d. 1, 6, 19, 22, 23, enz. *Gabbema*, *Wael*, *Wale. Teuton.* in *adel. Melis Stoke*, I, 132. *Bilderdijk*, *T. en D. Versch.* III. 171. *Hoeufft*, *O. Fr. Spr.* bl. 10. *Jun. Well.* — *Wol en bet*, *Baardt*, *D.* 248, 270. — *Wol* als Z-N-W. *heil*, *zegen*, *welvaart*, I d. 225. — Zamengest. *Wol-beheagen*, het welbehagen, I d. 155, 171, 173, 174, II d. 81. — *Wol-beheagjen*, *Wolbehægjen*, welbehagen. wel aanstaan, voldoen, Voorr. XXVIII, XXX. — *Wol-begonne*, wel begonnen, II d. 43. — *Wol-bejearde*, wel begeerd, II d. 86. — *Wol-beminne*, wel bemind, I d. 42. — *Wol-beret*, wel beraden, I d. 121. *Wol berieden*, idem, I d. 162. — *Wol-besint*, wel-bezind, welberaden, I d. 146. — *Wol-betocht*, wel bedacht, I d. 148. *Wel-bedenken*, *Kamph. Ps.* 524. — *Wol-dwaen*, weldoen, I d. 223. II d. 53. *Wol-diede*, eene weldaad, I d. 171, 209. II d. 68, 80. — *Wol-fortjiene*, welverdiend, II d. 67, 76. — *Wol-feart*, welvaart, I d. 41, 80, 90, 117, 178, 181, 183, 230, enz. Tweede N-V. *Wol-fearts*, I d. 88, 162, 167, 200, 211, 215, enz. — *Wol-fearte*, I d. 215, 224. II d. 44, 59, 103. — *Wol-fearte-feyne*, welvaart-zegen, I d. 211. — *Wol-fearte-somme*, idem, I d. 212. — *Wol-fearren*, welvaren, II d. 47. — *Wol-feart-ginste*, welvaart-wensch, Voorr. XXIX. — *Wol-fol-nuwge*, wel vergenoegd, I d. 38. — *Wol-fuwn*, gelukkig gevonden, I d. 91. — *Wol-gelingen*, wel ge-

lukken, I d. 124. — *Wol-komme*, welkom, I d. 56, 92, 111. II d. 52, 115. — *Bewellekommen*, *Hooft*, *N. H.* bl. 25. — *Wolkom-tuys*, welkom thuis, *W. Gribb. Brill.* bl. 45; — *Wolkom thuws*, bl. 49; — *Wolkomme-'thuws*, bl. 50. *Wol-licht*, welligt, II d. 48, 116. *Villicht*, *Bredero*, bl. 26, 57. — *Wol-lock*, geluk, I d. 190. — *Wol-lockig*, welgelukkig, II d. 96. — *Wol-lock-fillig*, welgelukſalig, I d. 177, 183, 196, 229. — *Wol-luste*, wellust, I d. 179, II d. 48. Meerv. *Wol-lusten*, II d. 71, 89, 116. — *Wollustne*, idem, II d. 111. — *Wollustme*, II d. 89. — *Wol-lust-dert'ne*, dartel van wellust, I d. 228. — *Wol-luste-fet*, wellust-vet, gevoed van wellust, I d. 190. — *Wol-oon!* welaan! I d. 42. II d. 99. — *Wol-oongenamme*, wel-aangename, II d. 80. — *Wol-fillig*, welzalig, I d. 94, 96, 110, 115, 122, 130, 168, 178, 225. — *Wol-ſpreckenheyt*, welſprekendheid, I d. 90. — *Wol-ſwiete*, wel zoete, I d. 225. — *Wol-tierjen*, wel tieren, wel gedyen, I d. 190. — *Wol-tierre*, wel tierende, wel tierig; Zie *Siels-wol-tiere weyde*. — *Wol-tiere*, vergenoegdheid, vreugde, I d. 221. — *Wol-witt'ne*, verſtandig, I d. 193. — *Wol-winſche*, wel gewenschte, II d. 115. — *Wol-winscke*, heilwensch, I d. 48. — *Wol-willentheijt*, welwillendheid. II d. 75, 80. — *Wol-willigheyten*, welwilligheden, II d. 72.

WOLCKE, eene wolk, I d. 15, 37, 76, 93, 95, 106, 113, 184. — Meerv. *Wolck'ne*, I d. 91, 181, 207, 226. II d. 81, 96. — *Wolckne*, II d. 81. — *Wolcke-heag*, zoo hoog als de wolken, I d. 207. — *Wolcke-ſwircke*, het wolken-zwerk, I d. 206, 221. *Jun.* in *Welken*.

WOLVE, een wolf, I d. 136, II d. 98.

WÔN, ik won. Verl. Tijd, *van winnen*, I d. 86. Zie winnen. *Wônne*, Deelw. gewonnen, I d. 228. II d. 90. *Bijdr. van Wasſenb.* I, 160, *Wond*, gewonnen.

WONDER, een wonder, I d. 78. *Alm. van* 1749, *Wonner*, bl. 15, bis. — Tweede N-V. *Wonders*, I d. 83, 91. — *Wond're*, een wonder, miraculum, I d. 140, 186, 195. II d. 109. — *Wond're*, wonder, wonderlijk, I d. 33, 119, 142, 216, 217, 218. — *Wond're-boog*, de hemel, I d. 103. — *Wond're-oer-wond're*, wonder-boven-wonder, hoogstwonderlijk, I d. 122, 157, 210. Vergel. *Hooft*, *Ged.* bl. 233. — *Wonder-ſchilderye*, een wonder-ſchilderij, I d. 69. —

Wond're-swiet, wonder zoet, zeer zoet, I d. 190. — *Wonderen*, voor *verwonderen*, *Maerl.* II, 430, 17.

WRÂD, de wereld, wareld; aarde, aardrijk, aardkloot, I d. 2, 4, 17, 18, 22, 36, enz. *Wrâde*, idem, I d. 221, 224. II d. 89, 115. Tweede N-V. *Wrâds*, I d. 18, 48, 73, 83, 89, 95, enz. *Bijdr. van Wasfenb.* I, 152, *Wraald. W. Grib. Brill.* bl. 89, *Wrâd.* G. J. II d. 15, *Wrâld.* Meerv. *Wrâdden*, II d. 99. — *Wrâdsche*, wereldfche, I d. 3, 46, 54, 94, 95, 110, 130, 131, enz. — *Wrâdlijcke*, wereldlijk, II d. 47, 104. *Wasfenb. Bijdr.* I, 159, *Wraeldsche.* Thans fpreekt en fchrijft men *Wraud* of *Wroad*, b. v. Zamenfpr. fen ien Boer en Borger, bl. 3. - O. F. W. *Da Wrâld*, - *dyoe Wrauld*, - *Wraud*; - *Wraudese*; *Wrâldsche*, *Gabbema. Wartlijck*, *L-R. van Wedde*, bl. 183. - Vergel. *Hoeufft*, O. Fr. Spr. bl. 1. - Van *Weren*, durare, perdurare, *Clignett*, op *Maerl.*, I d. bl. 2 Aant. *Weiland*, - Zamengeft. *Wrâds-bejearten*, wereldfche begeerlijkheden, II d. 87. - *Wrâd-fâddye*, wereldbeftier, imperium orbis terrarum, I d. 190. - *Wrâd-hersckjen*, de wereld beheerfchen, II d. 98. - *Wrâd-kleate*, aardkloot, I d. 198. - *Wradschomme*, wereld-fchuim, de goddeloozen, I d. 102.

WRAEGSILJEN, worftelen, I d. 197. II d. 51, 70. - *Wraegseljen*, II d. 49, 80, 89. - *Jun. Wrastle. Kiliaan*, *Wrastelen*, *Wratselen*, i. worstelen. *Wasfenb.* in *Idiot.* leidt *Wrakseljen* af van *Wrakken*, i. *Wrikken*; *Weiland* het Eng. *Wrestle* van *Wrest*, draaijen, wringen.

WRANG, - WRANG-HITSIGHEIJT (zoo dient er gelezen te worden) wrang-hittigheid, Fig. bitterheid, knellend verdriet, bittere droefheid, I d. 59.

WRANTELJEN, wroeten, wentelen, II d. 95, 99. Zie *Omwranteljen.* Dit W. behoort vermoedelijk tot *wranten*, door *Kiliaan* als Friesch opgegeven, en vertaald, mustitare, litigare

WREA, wreed, I d. 146, 167, 169, 204, 221. *Wread*, idem, I d. 14, 42, 149, 156, 208. II d. 108, enz. *Wread-oer-wreade*, zeer wreede, I d. 133. Gelijk *wond're-oer-wond're.* - *Wreet*, *Stoke*, III, 803, dapper, moedig. Voor *vijandig*, IX, 706. *Junius*, *Wrath*, ira. - *Wreadheijt*, wreedheid, I d. 40, 41, 43, 61, II d. 67, 74, 80. - *Bijdr.*

van *Waſſenb.* I, 159, *Wreeheit*, 165, *Wreeheid.* - *Wreatwang*, wreede dwang, II d. 79.

WRECKEN, wreken, I d. 94, 167, 187. *Wreckjen*, 167. — Verl. Tijd, *Wrak*, *Kamph. S. R.* bl. 425; 't Meerv. *Wraken*, *M. Stoke*, II, 195. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 97, Noot. *Jun.* in *Wreke.* — V. h. *Wrak*, flecht, gebrekkig, *Afegab.* bl. 218, en *Weiland.* — *Wraken*, *wraakte*, *gewraakt*, als flecht en ondeugend uitſchieten, verwerpen. In de *Bijdr. van Waſſenb.* I, 156, *wraaken*, voor *gewraakt*, verworpen, veracht. — *Wreken* is hetzelfde als *werken*, door de verplaatſing der R. Zoo brengt het Griekſch ἔργω, in praet. med. ἔοργα, voort ὀργὴ, ira, hetzelfde met ὄργις, waarvan ὀργίζω, iratum reddo. — Wegens *verwercken*, voor toornig maken, offendere animum alicujus, ad vindictam excitare, Zie *Huijdecoper*, op *M. Stoke*, II, 169, VI, 1094. De Verl. Tijd is *verwrocht*, VII, 948, dat eig. is van *verwreken.* — *Wreck*, wraak, wraakzucht, I d. 94, 166. — *Wreck-eag*, wraak-oog, I d. 211. — *Wreck-fjoer*, wraakvuur, II d. 75. - *Wreck-hiettene*, wraak-hitte, II d. 78. - *Wreck-sjochte*, wraakzucht, I d. 61, 149. - *Wreck-ſwird*, wraakzwaard, I d. 98, 113, 180. - *Wreck-ſwoln*, van wraak gezwollen, I d. 108. - *Wreeck-ſugt*, *Bredero*, bl. 136. *Kamph. S. R.* bl. 198.

WREIJDJEN, uitſchieten, wortelen ſchieten, zich verſpreiden, I d. 207. De herbis & gramine radices agente et proſerpente. Misſchien met *Breidjen*, uitbreiden, één woord.

WRICKJEN, wrikken, los werken. II d. 76. Is hetzelfde met *wreken.* Ver. *Junius* in *Wriggle.* Zie *For-wrickjen.*

WRIEUWEN, wrijven, I d. 67, 130. Verl. Tijd. *Wreauw.* Deelw. *Wreauwn.*

WRIGGE, een gedrogt, monſter, ſpook, furie, I d. 48, 87, 97, *wijlde wrigge*, T. K. de duivel. Zie *Lân-wriggen*, dwingelanden. - *Wriggerye*, dwinglandy, I d. 90, II d. 100. T. K. *Tyranny.* Behoort tot *Wriggen*, *Wrikken*, *Wrecken*, *Wreeken.*

WRIJN, een deken, II d. 86. - *Wrijnne* en *Wrijn*, *Libben A. Ysbr.* bl. 18, 32. *Junius*, in *Wrie* en *Unwrie*, detegere.

WRIGGELJEN, weifelen, wankelen, waggelen, II d. 52. Zie *For-wriggeljen.*

WRINGE, een hek, draay-hek, damhek, I d. 87. Van *Wringen*, draaijen. *Jun.* in *Wrainges.* Vergel. *Wasſenb. Idiot.*
WRINZGJEN, hinneken, brieſchen; Fig toebijten, honende verwijten, I d. 154. *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 51, Dy merrie *wrinske* en raasde. *Kil. Wrinſchen*, *wrenſchen*, hinnire. Zie *To-wrinzgjen*, *brinegjen.* Van *wreen*, een paard. Verg. *Clignett*, bl. 114, Noot. *Steenwinkel* op *Maerl.* I, Aant. 49.
WROCKJEN, wrokken, een opgekropten haat voeden, I d. 58, *Cats*, I, 226, b. Geen wijf mag amper ſien, geen wijf en mag er wrocken. Dit W-W. ſtaat vermoedelijk met *wrecken*, wreken, Verl. Tijd *Wrok*, in verbindtenis.
WROTTEN, wroeten; woelen, omwentelen, T. K. I d. 165. II d. 95, — *Wrot*, gewroet, geſloof, I d. 182. *Jun. Wroote.* Verwant aan *Wranteljen.*
WRUWGJEN, wroegen, beſchuldigen, I d. 128. — *Wruwgwierm*, wroegworm, geweten, I d. 66. — O. F. W. *Wrogia*, *Gabbema*, *Wroghja*, *wroeghja*; *Aſegab. Wreia*, *wroga*, bl. 348. in de beteekenis van *beſchuldigen*, *aanklagen.* Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 155, Noot.
WRIJT, wrijt, ſmaad, hoon. overlast, verdriet, leed, knaging, angst, I d. 32, 61, 84, 170. Overal vindt men het met *ſpijt* vereenigd. *Junius*, *Wreathe*, *writhe*, contorquere. *Kiliaan*, *Wrijten.* *vrijten*, tornare, torquere. V. h. ons *tegenwrijten.* — *Hooft*, *Ged.* bl. 132, een *wrijtend* hart. *J. Krul*, bl. 134, wrockt met een *wrijtend* hart. — *Wrijtend* gemoet, en wrockig hart, *Bredero*, 641. - Een *wrijter*, *Hooft*, *N. H.* bl. 134, 631. *Teuton. dreyen*, wrijten, tornare. Zie ald. ook *Wrijten.* - Nog is *Wrijt* zeer bekend in *Friesl.* b. v. *zonder wrijt en ſlijt*, van alles wat gaaf en ſterk is.
WULFTE, een gewelf, I d. 206. *Kamph. Ps.* 285, *Wulf.* Ibid. 417, *Verwulf.* Ibid. 285, *Gewulfde.*
WUWGS, (ick) ik wies, nam toe, I d. 30. *Dij wüwgs*, die aanwies, I d. 94. - Zij *wiesſen* in moed, *Hooft*, *N. H.* 507. Verl. Tijd van *Waegsjen.* - *Wuwgſen*, Deelw. gewasſen, gegroeid, volwasſen, I d. 1, 36.
WUWNE, eene wonde, I d. 14, 22, 24, 137, 166, 168, II d. 108. - *Wuwnen*, Meerv. II d. 64, 112, 115. *Jun. Wound*, vulnus. *Teuton. Wunde.* *Wasſenb. Bijdr.* I 159, *Wunde*, *Wuwnjen*, wonden, kwetſen, - Deelw. I d. 24, 133, 210, *Wuwne.*

WUWNE, hij wond, bewond, berolde, I d. 35. Van *wijnen*, winden.

WUWN', hij won, en gewonnen, Verl. Tijd en Deelw. van *winnen*, lucrari, acquirere. Dit is nog zoo gebruikelijk. Zie *Wòn*, *Wònne*.

WY, wij, I d. 4, enz.

Y.

Y, Gij, I d. 1, 2, 3, enz. *Baardt*, *Vindy*, vindt gij, bl. 132. *Jun. Ye.* Zie *Jo.*

YEM, een oom, I d. 37, 49. II d. 56, 72, 73, 77. O. F. W. *Eem*, dat eigenl. een *Oom van moederszijde* beteekent, terwijl *Fedria*, een *Oom van Vaderszijde* beteekent. *Eme*, *Afegab.* 40, 116. *Teuton. Oyme*, vedder, moeder, broeder, avunculus. *Oyme*, vedder, vaders broder, patruus. *Junius*, in *Eam. A. de Rooy*, *Mengelst.* bl. 11. Vergel. *Waasenb Bijdr.* II, 4. – Men vindt ook *Yeme*, I d. 4. Tweede N-V. *Yems*, I d. 130.

YEN, één **YENE**, eene, unus, a, um, en wordt ook voor 't *Lidwoord* gebezigd, I d. 1, 2, 10, 14, 57, 145, 161, 216, enz. *Yens*, eens, I d. 1, 23, 40, 220. – *Yensken*, *Yenskes*, eens, Voorr. XXVIII, XXX. II d. 93, 94, 99, 101, 109, enz. *Yen*, iemand, II d. 109, *Allijck æf yen*. – *Yen* slaande op *me*, I d. 76, *Dearme*, naet yen trad ontwijcket, schien de dead *yen* grijmme oonkijcket! I d. 94, so *me* immen det, al folk, *yen* ney bescheam sil. Dit *onbepaald*, *onpersoonlijk*, *voornaamwoord*, veelal antwoordende op *me*, doch soms ook op bepaalde personen, als *ick*, enz. is zeer moeijelijk om te vertalen. Nu eens is het het Latijnsche indefinitum *Tu*, *Tibi*, *Te*; misschien zelfs *Nos*, *Nobis*, dan weder *iemand*. Soms vindt men het gespeld met eene *J*, als *Jen*, *Jin*, (in dat geval staat het in verbindtenis met *Je*, *Jo*, *Ju*, *Jij*, tu, *gij*, of liever is hetzelfde, als *Je*, enz.) en wel de Dativus singularis, waarvan in 't Meerv. komt *Jiemme*, of gelijk men het ook leest, *Jemme*, *Jimme*, vos, vobis. Eenige voorbeelden zullen hier de zaak ophelderen. *W. Gribb. Brill.* bl. 5, Het het *me* ijn 't boosekjen, as dat de wijven altijd mey *ien* kibje in knorje. Wat verder: dat *ien* 't wetter omme tosken rint, as *me* 't oonsjocht. Bl. 47, schuwe

ien 't goed dog neat fent lijf! ho vanflu *ien* dos op frye Heeren-ftrietten oon! Bl. 19, Jo bruye *ien* 't jild nammers hette ôf ijnne Sted. Bl. 21, foeme *ien* neat hette beriede motte? alwaar het door *zich* kan vertaald worden. In het *Alm. van* 1749, bl. 40, op *iens* wurd; op *uw* woord. Bl. 45, Had *jens æg* dog oer dit ben; - *uw oog*. Bl. 47, Trog *jen* geest, door *uwen* geest. De *Burkerij* bl. 13, *jens eigen fchea, uw eigen fchade. Gœrfpr. fen Wouter in Tjalle*, bl. 5. *Min foe yen* hier wol meste. - *men-zich*. Met regt zegt derhalve de Heer *Hoeufft* in zijne Taalk. Aanm. op Oudfr. Spreekw. bl. 9, *Ien* is hier het Indefinitum *een* voor *iemand*, enz. - Zamengest. *Yen-drachte*, eendracht, I d. 172. - *Yen-fâd*, eenvoud, eenvoudigheid, I d. 17, 90, 169, 177, 192, 199. - *Yen-fâdig*, eenvoudig, I d. 59, 82, 103, 151, 172, 181, 204, 212. Dit is hetzelfd als *Simpel*, *Sempel*, bij de Ouden, zie *Clignett*, bl. 322. - *Yenfadigh-fljuecht*, eenvoudig - opregt, I d. 66. - *Yen-fâde*, eenvoudige, I d. 111, 149. - *Yen-fâdigheyt*, eenvoudigheid, II d. 62, 100. - *Yen-mulle*, eenmaal, II d. 68. - *Yenreys*, een reis, eens, I d. 40. - *Yenfame*, eenzame, I d. 44. *Yenfem*. idem, II d. 105. *Yenfemheyte*, *Yenfumheyte*, eenzaamheid, I d. 44. II d. 67, 75, 104. - *Yen-finz*, eens-zins, II d. 100. - *Yen-finz-willigh*. eendragtig, eensgezind, I d. 175. - *Yener-ley*, eenerlei, II d. 92. - *Yen-finnigheyt*, eigenzinnigheid, pasfie, II d. 111. - *Yen-finnig*, eigenzinnig, *Libb. jen A. Ysbr.* bl. 47. Doch dit behoort tot *Eyn*. eigen, voor het welke door omzetting van letters ftaat *Yen*, even gelijk in de *Bijdr. van Wasfenb.* meermalen voorkomt. - *Yenig*, *Yenige*, eenig, eenige, I d. 41, 111, II d. 44, 68, 101, enz. *Yenigst*, *Yenigfte*. Superl. I d. 24. II d. 73, 74, 80. - *Yeniger-miette*, eeniger mate, II d. 53. - *Yenigheyte*, eenigheid, I d. 175, eensgezindheid. Doch voor eenzaamheid, II d. 98. - In de *Bijdr. van Wasfenb.* vindt men *ien*, *ienvaaldig*, eenvoudig - *ien ijnig*, een eenig, I, 166. - *Ienfeam*, I, 158. - *Ienfame*. 164. - *Ienig*, 156. - *Ynigst*, 154. - *Ynigfins*, 152, 166, enz.

YER, eigenl. eer, verv. vroeg, I d. 8, 12, 54, 55, 56, 57, 60, 66, enz. *Yer-rijp*, vroeg rijp, *Libb. fen A. Ysbr.* bl. 40. *Moarn-tijd yer*, de vroege morgen, eig. het vroege v. d. morgen-tijd, I d. 156.

YER, een ader, aêr. - *Yer-litter*, een aderlater, II d. 86.
YERD. YERDE, de aarde, I d. 2, 62, 105, 107, 108, 112, 122, 125, enz. Tweede N-V. *Yerds*, I d. 110, 157, 208, 223. - *Yerdne*, aardsch, van aarde, II d. 95. - *Yerdsch*, *Yerdsche*, en *Yerdscke*, aardsche, van de aarde, I d. 1, 95, 46, 49, 55, 71, 91, enz. - *Yerdrijck*, het aardrijk, I d. 195, 206. - *Yerd-beame*, de aardbodem, II d. 98, 99. - *Yerd-boyeme*, II d. 87. - *Yerd-dobbe*, aardkuil, een gat in den grond, een grafkuil, I d. 180. - *Yerd-kleat*. de aardkloot, I d. 208, 224. - *Yerd-klonte*, een aardklomp, aardkluit, II d. 111. - *Yerd-kuwlle*, een aardkuil, I d. 169. - *Yerd-pôt*, een aarden pot, I d. 228. - *Yerd-seyne*, zegen op aarde, aardsche zegen, I d. 93. - *Yerd-wirck*, aardwerk, werk, arbeid, opus, rusticum, I d. 208. - *Yerdwirk*, voor aardsch werk, gevaarte, T. K. woelwerk, II d. 85. Misschien kan men het door *aarde* vertalen: Vergel. *Fjoer-wirck*, *'moerr'-wirck*. - *Stoke* en *Maerl*. *Eerde*, - *Eerdsche*, - *Erde*. Zie verder *Ypey*. *Gesch. der N. T.* bl. 103, — *Yerds-fijnne*, eerste of hoofdvijand, I d. 19, is een bedorven woord, voor *aerst- of eerst-fijnne*.
YERZEN, ijzer, I d. 14, 62, 229. II d. 95. - *Yerz'ne*, *Yerzene*, ijzeren, van ijzer, I d. 139, 228. II d. 71, 95. *Bijdr. van Wassenb.* *Yzer*, *Yzere*, B-N-W. I, 158, 161. O. F. W. *Yrser*, *Yrsen*. *Martena* en *Gabbema*, *Yser*.
YESSCHE, asch, cinis, I d. 29, 42, 112, 118, 165, 166. II d. 79. De *Staten-bijbel*, *Asche*. En zoo hebben meest alle Tijdgenooten van G. J. Zie *Junius*, *Ashes*.

L IJ S T

VAN

UITHEEMSCHE OF BASTAARD-WOORDEN.

ABBEKAET, een Advocaat, I d. 65. *Koerbagh*, *Advocaat*, een voorspraak.
AEVENTOEREN, avonturen, I d. 74. Bij *aeventoere*,

misschien, II d. 96. *Koerbagh*, *aventuur*, geval. Bij *aventuur*, bij geval, d. i. sonder opset, of voorbedenken, *Baardt*, bl. 251, *bij aventuer*, toevallig, bij geval. *Serm. van Broer Corn.* I, 327, Ter *avonture*, misschien. Ibid. bl. 347, *op avontuer*. Bl. 169, II d. Bij *avontueren*, misschien. *Marnix*, *R. B.* fol. 124, bij *avontueren*, mogelijk. Zie *Weiland*.

AMIN, *AMEN*, amen, 'αμὴν. I d. 170. II d. 116. *Koerb.* bl. 654, *Amen*, het zij zoo, enz.

AUTOARE, autheur, auctor, II d. 46, 116. Voorr. XXVIII. *Authóre*.

BRAGEARJEN, I d. 52. *Koerb.* *Brageren*, pronken, praalen over straat. Vergel. *Meyers Woordenschat*, die bijna geheel is gecompileerd uit *Koerbagh*. - *Wassenb. Bijdr.* II, 34. Men vindt dit woord bij de Tijdgenooten van *G. J.* zeer dikmaals, b. v. *Bredero*, bl. 346, Hy is wel uijtgedost, en komt hier aan *brageeren*. *Hooft*, *N. H.* bl. 17, *Bragheerende* met meenigte van vaanen en wimpels. Vergel. *Koerbagh* ook in *Bregeren*, pragchen.

BRAVEARJEN, I d. 205. *Koerbagh*, *Braveren*, trotsen. *Hooft*, *N. H.* bl. 348, De pijn *braveeren*, *Bredero*, bl. 284, Dat hij mij *braveerden* of trotsten. *Cats* meermalen, b. v. I d. bl. 206, a, moediglijk *braveeren*. Bl. 239, a, die met haar hooge kruin *braveeren* 's Hemels boog.

CRETOERE, schepsel, creatura, I d. 109, 116. - *Cretuwre*, I d. 83, 85, 98, 211. *Baardt D.* bl. 393, Een *creatuyr*, dat men een Dasse noemt.

CONDIJSJE, voorwaarde, conditio, II d. 94, 95.

CONQUESTEARJEN, II d. 98. *Koerb.* *Conquesteren*, veroveren. verkrijgen, winnen. Fr. *Conquêter*. Lat. conquirere.

DISTELEARJEN, II d. 67, vergieten, storten, (tranen) *Koerb.* *Distilleren*, afdruijpen, af-sypen. 2. waterbranden, sieden of kooken. Lat. *Destillare*.

DOCTER. - V. d. *Docterlijcke*, eenen Dokter passende, II d. 59.

ELBAST, I d. 48. Albast, alobastrum. Zie *Weiland* in *Alabaster*.

EXECUWSJE, II d. 77, Execution. *Koerb.* *Executie*, uijtvoering. uijtvoering van een gewijsde.

FAEM, I d. 89. Fama. Om 't Rijm *Famme*, I d. 88. *Koerb.* *Faam*, 't gerucht.

FELEARJEN, I d. 4. *Koerb. Faillieren* of *Faljeren*, missen, ontbreken. - Fr. *Faillir*. Lat. Fallere. *Kil. Faelen*, feylen, fallieeren, falli, labi, errare. *Chgnett*, bl. 45, *Mael.* II, 434, *Faelgieren*. Idem II, 462, 76, *Failgieren*. *Kamph. S. R.* bl. 457, *Fauljeren*

FEXCEARJEN, I d. 61, 86, II d. 52. *Koerb. vexeren*, kwellen, plagen. Lat. *Vexare*. *Jun. Vixen. Serm. van B. C. Fakſeren*, bl. 226. *Faeſeren*, 280, 303. *Faxeerderie*, 260. *Starter. Fexeeren*, in *Jan Soetek*. bl. 10.

FIAT, I d. 67. *Koerb. Fiat*, laat het geſchieden, het geſchiede alſoo, 't is goed.

FIETOARJE, II d. 73, 98. *Koerb. Victorie*, overwinning, overhand, zeege. Lat. victoria.

FLERECIJN, I d. 67. *Koerb. Flerecijn*, in de voeten, voeteuvel, jigt in de voeten. Dit woord werd in den tijd van onzen Dichter veel gebruikt. Eenige voorb. zal ik slechts aanhalen. *Hooft*, *N. H.* bl. 370, *Fleereſijn*. *Baardt*, *D.* bl. 126, *Flerecijn*. En zoo ook bij *V. d. Veen*, bl. 194. *Cats*, I, 585, a. 415, a enz. Zie *Weiland*.

FLOREARJEN, I d. 82. *Koerb*, *Floreren*, bloeijen.

FORMEARJEN, I d. 122, 208. *Koerb. Formeren*, gedaante geven, — maken, toeſtellen.

FORSEARJEN, I d. 220, yn neade, eangst in *forſearjen*, in nood, angst en geweld. *Koerb. Forceren*, bemagtigen, overweldigen, kragtkneuſen. Fr. *Forcer*.

FORTUWNE, II d. 74, 99. *Koerb. Fortuyn*, *Fortune*, geluk, kans, geval, aventuur, lukſtaat. *Fortuyne*, have, goed.

FUWNDEARJEN, I d. 157. *Koerb. Fonderen*, *Funderen*, grondvesten — ſtigten.

FUWNEMINTEN, I d. 100. *Koerb. Fondament*, *Fundament*, grondvest, grond.

GLOARJE, I d. 83, 85, 89, 90, 91. II d. 74, 93. *Koerb. Glorie*, lof, eer, roem, heerlijkheijd, luijster.

GLOREARJEN, I d. 86, 106. *Koerb. Glorieren*, roemen, beroemen, loven, brallen, verblijden. Doch bij onzen D. beteekent het *beroemd worden*.

GRAESJE, II d. 102. *Koerb. Gratie*, genade, gunste, goedgunstigheid, enz.

HISTOARJE, I d. 85, 90. II d. 43, 44, 63. *Koerb. Historie*, een geſchiedenis, verhaal, — geſchiedenis-boek.

HOSANNA, I d. 2. Een Hebreeuwsch woord, beteekenende, *heil*, *geluk*. *zegen*. Het zou niet vreemd zijn, dat hier van ons gewone *hoesee!* kwam.

IMPORTUWNE, II d. 47. Op bl. 55, vindt men het woord *te oonsjiettende*, in eene Noot, onder den Tekst vertaald door *importuyn*. *Koerb. Importuyn*. overlastig, onbeschoft. — *Importuwnheÿte*, II d. 49. *Koerb. Importuniteyt*, overlast, moeijelijkheid, overdringing.

KLEASTER, II d. 98, *Klooster*, Lat. claustrum.

KLIRCKEN, II d. 92. *Ten Kate* vertaalt het door *navolgers*; doch beter vertaalt men het door *aanhangers*, *aanhangelingen*, *dienaars*, *leerlingen*, t. w. van den Duivel. *Koerb. Clerec*, of *Clerecq*, gekosene, verkorene door 't Lot. — Een geestelijke of kerkelijke. — Een schrijfknecht, of schrijfjongen, enz. — Tot op heden is dit woord van een algemeen gebruik, en bij elk bekend; doch er zijn van dit woord ook nog beteekenissen, die men thans niet algemeen meer kent, noch gebruikt. Toen ik nog in Noordholland woonde, vroeg mij eens een Boer, die ten mijnen huize kwam, en mij van mijne kost-leerlingen omringd zag, of deze mijne *klerken* waren? Daarmede mijne leerlingen aanduidende. Trouwens in die beteekenis is het zeer oud. Verg. *Clignett*, *Bijdr*. bl. 32. — Voor *Kloosterlingen*, *Geestelijken*, vindt men het vaak: de voorbeelden zijn in overvloed, b. v. in de Voorr. van *Gabbema* voor onzen D. bl. XIII. Men noemde dezen ook *Begevene Luden*, Zie *Huydec*. op *Stoke*, VIII, 852, en VI, 35, X. 58, en 1096. *Clignett*, l. l. bl. 32. *Idsinga*, *Staatsr*. II, 157. Voorr. voor 't I d. van *Maerl*. bl. XV. — *V. d. Veen*, bl. 90, Vermits den *leeken klerk*, schept in sijn eygen werck een overgroot behagen. *Baardt D*. bl. 503, ick was een *Clercxken*, ick ginck ter scholen, d. i. ik was een Scholier, student.

LATIJNSCHE, II d. 46. — *Latijnse*, I d. 85, II d. 46. Latinus-a-um.

MAJESTEIJT, majestas, I d. 72, 206. *Koerb. Majesteyt*, grootheijd, grootmagtigheid, hoogheijd, mogentheijd, enz.

MATEARJE, materia, II d. 46, 49, 58, 100. *Koerb. Materie*, stof. — een saak, iets daarvan gehandelt wordt.

MERITEARJE, II d. 53, 55. *Koerb. Meriteren*, verdienen,

niet waardig zijn. Doch men leze daarvoor *waardig zijn*. *Meyer* heeft dit niet overgenomen.

MISSIEUWE, II d. 56. *Koerb. Misfive*, een fendbrief.

MUSA, II d. 49, de Dicht-Godes, *Mufe*.

MUSIJCK, I d. 45, II d. 104 *Mufijck-sjonger*, T. K. *Zangkonstenaar*. — *Koerb. Mufijcq*, fangkunst, fangkunde, maatfang. — Onze Dichter laat een' Landman dit op 't Boerefriesch noemen *Ufijck*, I d. 69. Zie *Olger*. — *Mufijckjen*, I d. 45. *Koerb. Muficeren*, fingen, maatfang fingen.

NATUWRE, natura, I d. 48, 186, 207, 221. II d. 65, 66, 79, 88, 104. — *Natuwrlijckheijt*, II d. 104. Dit woord vindt men noch bij *Koerbuch*, noch bij *Meyer*, noch bij *Kiliaan*, maar bij *Weiland*.

NAESJE, natio, I d. 215, 227. *Naesje-folck*, I d. 172. *Koerb. Natie*, een volk, Landsvolk, inboorling.

NOMMEL, I d. 66, 88, 176, 228. Men vindt dit woord vereenigd met *From*, *Nolck*, *Ruwn*, *Rjuecht*, *Yen-fadighfljuecht*, enz. waaruit men deszelfs beteekenis kan opmaken. Het fchijnt te ftaan voor *Nobel*, dat *Koerb.* vertaalt door *Edel*, *adel*, *een edel mensch*. *Meyer*, *Edel*, *braaf*. — De Superlat. *Nommelfte*, I d. 17. II d. 100. — *Nommelheijt*, II d. 68. — *Nommelijckheyte*, II d. 47.

ON-FUWNDEARRE, II d. 77, als of men zeide *ongefondeerd*, *ongegrond*.

ORAKEL, II d. 75. *Koerb. Oracul*, Gods wraak, hemelfpraak, vraagbaak.

ORDENEARJEN, I d 66. Deelw. *Ordenearre*, II d. 116. *Koerb. Ordineren*, befchikken, beftellen, toerusten, bereijden, gereed maken. In de eerstgem. plaats beteekent het *Een geneesmiddel voorfchrijven*. De tweede plaats vertaalt T. K. door *gefchikt*.

ORGLE, I d. 170. — Dit fpreekt een Landman op zijn Boersch uit *Olger*, I d. 69. Verg. *Weiland* in *Orgel*.

PAEP, I d. 80, een Paap, geestelijke. Zie *Weiland*. Dit, zoo wel als het vorige woord, heeft reeds, in onze taal, het burgerregt bekomen, en komt vaak, in vroegere en latere gedichten, voor.

PASSEARJEN, II d. 113. Deelw. *Pasfearre*, I d. 71. *Koerb. Pasferen*, gaan, doorgaan, verbijgaan. — Gefchieden, verleenen, verlijden. — Volbrengen, ten einde brengen.

PEASCHE, Paasch, Pafcha, II d. 46. *Koerb. Pafcha*, door-

gang, doortogt. Zie verder ald.

PERSOON, I d. 150. *Mijn persoon*, d. i. mijne zelfstandigheid, — ik. — *IJn yen persoane*, II d. 104, in één persoon, d. i. mensch. Meerv. *Persoanen*, II d. 94, — *Jearm Persoanen*, hunne personen, d. i. zij zelven. Zoo zeggen de Latijnen ook *Persona principis*, *regis*, enz. *Koerb. Persoon*, een momaansicht — een mensch — een onderlinge redelijke selfstandigheyd, — *Persoonen*, menschen, lieden of luyden.

PINGSTER, II d. 48. *Koerb. Pinxter* of *Pinckster*, vijftigste. — *Pentekolle*. Zie ald. verder. Uit dit en andere woorden, (b. v. *Waegs*, cera; *ogss*, bos; *fogse*, vulpes, etc.) Ziet men, dat onze D. het gebruik der X heeft vermeden, en liever GS gebruikt.

PLUWRIS, πλευρῖτις, — *Pluwris-pijnne*, II d. 86. *Koerb. Pleuris*, Sijde-wee, sijd-siekte, sijd-pijn, enz. T. K. vergist zich met te vertalen *Borst-pijn*.

PODAGRIST, I d. 67. Dit woord vind ik noch bij *Koerb.* noch bij *Meijer*, noch bij *Kiliaan*, noch bij *Weilond*. Het beteekent, gelijk bekend is, iemand, die het voet-euvel heeft, en komt van *Podagra*. — *Koerb. Podegra* of *Podagel*, voeteneuvel, voetjigt. *Kiliaan*, *Podaghel*, podagra.

POER, razende, krankzinnig, I d. 32. II d. 104. Is nog in Friesland in gebruik. Misschien moet men, om deze beteekenis te bekomen, iets aanvullen, en er bij denken, gelijk de voorbeelden bij *Kiliaan*, (*Puer*, purus, merus: *puer goud*, purum aurum: *puer argh*, prorsus et omnino malus: *Puer arm*, prorsus pauper: *puer sot*, omnino stultus, etc.) genoegzaam uitwijzen. Zoo leest men dan ook II d. 104 *Poerforwijld're*, geheel verwilderd. Doch I d. 32, *Poer*, *uwtlitten trog for-triet*, met een comma achter *Poer*; alwaar men het kan aanvullen met *rasende*, *sinneleas*, *wijld*, *dol*, of iets dergelijks, dat kortheids-halve meestal verzwegen wordt bij het gebruik, en wel gedacht, maar niet altijd uitgedrukt. V. h. *Poerearjen*, puren, door zuivering afzonderen, uithalen, uittrekken, b. v. goud. *Goud soe 'k er uwt pœrearje*, I d. 4, goud zou ik er uit puren. Zie *Weiland* in *Puren*. — *Bredero* bl. 789, *goud uijt pueren*. Idem, bl. 137, En *puren* door het *vijer* mijn suijverheijdt. Idem, bl.

39, op hoop of Ghij daer uijt wat varsche kracht mogt *puuren.* Bl. 634, Die uit keursieck gesicht de geesten weet te *puren.* *Kamph. Ps.* bl. 336, *gepuurd*, in lijdens oven. — T. en L. U. bl. 45, Tot dat het aardsche stof, voor dood, zinkt naar beneden, en de *uitgepuurde* geest in zijnen hellem klimt. *Hooft*, *N. H.* bl. 408, vroomheit uit wanhoop *puuren.*

PÔLE, een kind, wicht, pullus, πῶλος I d. 31. Zie *Weiland*, in *Veulen.* *Junius* in *Fôle* en *Fillie.* Zoo wordt *Cupido* door onzen Dichter genoemd. *Baardt* noemt een' Zoon, *Vool*, bl. 308. Die bracht sijn soon, sijn jongste *Vool*, eerst op de triviale school.

POTESTEATEN, II d. 92. Hooge magten, Lat. Potestates. Bekend zijn de *Potestaten* van *Friesland*, uit *Schotanus*, *Winsemius*, *Hamconius*, enz.

PRINCE, II d. 93, 98, 100. *Prins*, I d. 71. Meerv. *Princen*, II d. 112. — *Prince-frjuenen*, II d. 93. *Koerb.* *Prins*, een Vorst of Voorst of eerste in de heerschappij, of heer des Lands.

PREDICANT, II d. 59. *Predikanten*, II d. 50. *Koerb.* *Predicant*, een Leeraar of Vermaander der Gemeente. — *Predicasje*, II d. 51. *Koerb.* *Predikatie*, Leering, vermaning. — *Preekjen*, *W. Gribb. Brill.* bl. 60. Zie *Weiland.*

PRIJCK'LE, II d. 76, 77, 78, 88, 90. Meerv. *Prijcklen*, II d. 87, 90, 100. — *Prijckle-paeden*, II d. 85. *Koerb.* *Perijkel*, gevaar, nood. Men vindt hiervan zelfs, hetwelk zonderling is, den Comparat. *Prijck'ler*, gevaarlijker, II d. 92. Dit is in navolging der Grieken, die ook van substantiva den Comparat. en Superlativ. afleiden. — *Prijckelijcker*, *V. d. Veen*, bl. 108. — *Prijckletearjen*, II d. 113. *Koerbagh* *Pericliteren*, wagen, in gevaar stellen.

PROACKREARJEN, II d. 55. *Koerb.* *Procureren*, besorgen, versorgen, voorsorgen, beschikken, bedienen, den last hebben van eens anders handel.

PROPHEET, I d. 132, 138. *Prophete*, I d. 161, 192. *Koerb.* *Propheet*, een voorsegger, waarzegger, die iets voorsegt, in toekomende te sullen geschieden.

REBEL, I d. 101. *Koerb.* *Rebel*, wedersпannig, oproerig, afvallig. — Oproermaker, oproerder.

RECTOR, II d. 55, *Rectoare*, II d. 49, 57. *Koerb.* *Rec-*

toor, bestierder, — Opperschoolmeester, Schoolbestierder. *Kiliaan*, *Rectoor*, gubernator. Men ziet dus hoe *G. J.* hier aan de OA komt.

REGELEARJEN, II d. 45. *Koerb.* *Regeleren*, schikken, voegen.

REJEARJEN, I d. 63, 71, 125. II d. 87, 97. In den 3 pers. v. d. Tegenw. Tijd, *Rèjearret*, I d. 59. *Rejearet*, I d. 111. Bij inkorting, *Rejear't*, I d. 185. — Verl. Tijd *Rejearre*, I d. 157. Deelw. *Rejeare*, I d. 115. — V. h. *Rejearstæve*, schepter, II d. 97. *Rejinte*, I d. 221. *Koerb.* *Regeren*, bestieren, heerschen. — *Regent*, bestierder, heerscher, voogd, landvoogd, rijksvoogd.

REMOERJEN, II d. 95, 100, 103. *Koerb.* *Rumoer*, gerucht, getier. *Remueren*, roeren, verroeren, bewegen. Onze D. gebruikt *Remoerjen* op de genoemde plaatsen voor een Z-N-W., en had dit met *Remoer* even goed kunnen uitdrukken. Het W-W. *Remueren*, door *Koerb.* vertaald door *roeren*, enz. en in navolging van dezen ook door *Meijer*, had uit de opgenoemde plaatsen van *G. J.* wel mogen aangevuld zijn met: *gerucht maken*, *tieren*, *razen*. — *Ramoer* vindt men ook bij *Bredero* bl. 660. *Kiliaan* mogt zijn *Rammoer*, *Romoer* en *Rumoer* wel onder de Bastaardwoorden hebben opgeteekend, met eene menigte anderen.

REQUEST, I d. 67. *Koerb.* *Request*, een verzoek-schrift, verzoek-brief. Van 't Fransche *Requête*. Lat. *Requestum*, voor *Requisitum*, van *Requirere*, verzoeken, om iets vragen.

SEXTERNE, II d. 52. *De leste sexterne fen mijn Friesche Psalmen.* *Kiliaan*, *Sester*, *Sister*, sextarius. — Het woord *Sexterne* schijnt *G. J.* gevormd te hebben naar het woord *Quaterne*, bij *Kiliaan* door Quaternio vertaald, waarvoor wy al veeltijds gebruiken *Quatern*, of zoo als men thans schrijft *Katern*, een blad in vieren gevouwen. — *Marnix* fol. 116, fin. Een *vierhoop*, oft een *Sester* sielmissen ende vigilien, ende een sack seven Psalmen oft twee, met een dry oft vijer mudden paternosteren ende avemarien. — In dezen tijd behoorde men algemeen dit overschoone boek van *Marnix* te lezen. Niemand zou zich dit beklagen.

SINT, I d. 6, 7, 102. Saint, sanctus, een Sant, heilige.

SOALT, II d. 113, *Sân flaemschen soalts*, zeven grooten

Soldy. *Weiland*, *Sold*, bezolding, foldy. *Koerb.* *Soldye*, krijgsloon, oorlogs-loon, is 't geen een oorlogsman 's maands verdient in den oorlog. — *Hooft*, *N. H.* bl. 83, *In zoldt nemen*, Id. bl. 513, Een maand *Solds*. Id. bl. 173, Die 't hoogste *zoldt* geeft.

SOLDAT, I d. 210. *Koerb.* *Soldaat*, oorlogsman, krijgsman, krijgsknecht, krijger. *Weiland* beter: *een bezoldigd krijgsknecht.*

SOLLESTEARJEN, II d. 47. *Koerb.* *Solliciteren*, anfoecken, verzoeken, benaarstigen.

SOMMA, II d. 65, 90, 102, 103, 105, 116. *IJnne somme*, in het kort, om 't met korte woorden te zeggen; de flotsom is dat, enz. bl. 103. Dit was eene algemeene uitdrukking in dien tijd. Hier voor zegt *Baardt*, bl. 167, *Summa.* En bl. 186, *Summa summarum.* Zie *Schellers Lexicon.* In onzen *Heidelbergschen Catechismus* leest men in 't antw. op de 22 vraag: *In ééner somma.* *Kiliaan*, *Somma*, fumme. *Koerb.* *Somma*, kortbegrip, inhoud, te faamen, geheel.

SPONSJE, II d. 93. *Weiland*, *Spons.* Bijbelvertal. *Spongie.*

STIJLLE, I d. 11. 30. *Stijlle fenne buwtt'-doar*, de post der deur van 't koehuis. — *In ijken stijlle*, een eiken pilaar of ftaak. *Kiliaan*, *Deurstijl*, postis. *Stijl*, pila, columna, ftipes, fcapus, adminiculum. *Junius*, *Stile.* — *Van der Veen*, gebruikt *Stijl* voor *Steunsel*, bl. 111, Fig. een goed vriend, helper. — *Stijlen* voor vestigen, ftevigen, onderfteunen; helpen; onderwijzen, afrigten, Idem bl. 35, 123, 127, 210, 215. — *Kamph. Ps.* bl. 335, De loop en *Stijl* van mijn leven, d. i. de trant, manier. Idem, *Ps.* bl. 329, *ongestijlde* gangen, d. i. losfe, onvaste, onzekere. Zie *Weiland.*

STUDEARJEN, II d. 87. *Koerb.* *Studeren*, leeren, geleerdheijd oefenen, fik in geleerdheijd oeffenen. Verg. *Weiland.*

TENTEARJEN, II d. 101. *Koerb.* *Tenteren*, beproeven, verzoeken, bekooren, anvegten. — *Goade tentearjen*, God verzoeken.

TERMIJNE, II d. 113. *Meyer*, *Termyn*, bepaling, — gezette tijd. Lat. *dies*, e. gr. *diem dicere*, een termijn of tijd bepalen. Verg. *Weiland.*

TIMPEL, II d. 69, 73. Genit. *Timpels*, I d. 166. — *Timp'ls*, I d. 159. *Koerb.* *Tempel*, 't huijs gods, Godshuijs, 't huijs des Heeren.

TORMINTE, II d. 94. *Koerb. Torment*, pijn, pijniging.

TRACTAETJEN, II d. 57. *Koerb. Tractaat*, — *Tractatie*, eene verhandeling. *Kiliaan*, *Tractaet*, opus, liber, lucubratio. Verg. *Weiland*.

TRIOMFEARJEN, I d. 43, 49, 61. *Koerb. Triumpheren* ſegenpraalen. *Waſenb. Bijdr.* II, 6, praalen, eene grootſche vertoonınge maaken. De eerſte beteekenis vindt men I d. bl. 43 en 61: de tweede bl. 49. — *Triomfe*, I d. 108. *Koerb. Triumphe*, ſegepragt, ſegepraal. *Waſenb.* l. l. praal, prachtige optocht.

TYRAEN, II d. 69. Zoo noemt onze D. Cupido, dien hij kort te voren *Twinghert* noemde. Verg. *Clignett*, *Bijdr.* bl. 285, Noot.

TYTEL, zie dit woord, reeds in 't *Woordenb.* geplaatst.

USIJCK. Zie *Muſijck*.

YSOP, I d. 162. *Weiland*, *Hyzop*, — een plantgewas.

L IJ S T,

VAN EIGEN NAMEN, VOORKOMENDE BIJ

G. J A P I C X.

AEBLE, I d. 8. Een echt Frieſche eigennaam van een' man, beteekenende eigenl. *bevällig*, *aardig*; *kloek*, *ſchrander*. Bij *Waſenb. Bijdr.* II, 95, *Äbele* genoemd.

AMERANT, I d. 69. De *Admirant* van *Arragon*, *Mendoza*, die in den ſlag bij *Nieuwpoort*, den 2 Julij 1600, door *Prins Maurits* overwonnen, en krijgsgevangen is gemaakt.

ARUNS, I d. 87. Een *Etrurier*, die *Aeneas*, in *Italie* tegen *Turnus* ſtrijdende ter hulpe kwam.

ATLAS, I d. 37. Voor een' Berg in 't algemeen; kort te voren genoemd *Monſe-yem*. Zie ald.

AUROAR, II d. 71, *Aurora*, ibid.

BÆA, een mans naam in *Friesland*, Voor. XXVI. Bij *Was-*

ſenb. Bijdr. II 97, genoemd *Bea*, *Beæ*. Vergel. Denzelfden bl. 136.

BEAUWE, I d. 1. II d. 42. Een mans-naam. Bij *Waſsenb.* l. l. *Beuwe*, waarvan de vrouwen-naam is *Beuwkje* of *Beauwkje*.

BETH, I d. 81. Een Vlaamſche vrouwen-naam. Zie de *korte Aanteek. Bredero* bl. 330, *Betteken*, en zoo ook in den *Bloemkrans van Verſch. Ged.* bl. 133.

BETSKE, I d. 49. Een Frieſche vrouwen-naam, ook zoo bij *Waſsenb.* genoemd, en bij verkorting *Bets*.

BINTS, I d. 1. Een vrouwen-naam. *Waſsenb. Bintske*, *Bints*.

BOALSERT, II d. 44, 45, enz. *Bolsward*, eene der Fr. Steden. — *Boalſerder*, een van *Bolsward*, Bolsvardienſis, II d. 51. Eigenl. *Boles-wert*. *Waſsenb. Bijdr.* II st. over de eigen namen der Friezen, bl. 150.

BOCKE, I d. 25. Een mans-naam. *Waſsenb. Bokke*.

BOGAERDE, II d. 50. Doch bl. 51 en 55, genoemd *J. Bogaerd*. Deze ſchijnt dezelfde te zijn geweest, als *Jan Willemz Bogaard*, die geboortig van *Wezel*, echter bekend ſtond voor een *Amſterdammer*; waarom ook onze Dichter gewag maakt van deszelfs *Amſterdamſche beſcheidenheid*, II d. 51. Men vindt van hem een levens-berigt in het *Vaderl. Woordenb.* van *Kok*. Wanneer hij in *Friesland* zijn verblijf heeft genomen, is mij onbekend. Men vindt, in *Klioos kraam*, tien gedichten van *J. Bogaard*, waarvan het laatſte is gemaakt in 1654. In de *Bloemkrans van Verſcheid. Gedichten*, bl. 28, leest men een Hekeldicht op dezen *Jan Willemſe Boogaart*. Hij leefde in den tijd der Kerkberoerte, en deelde ook wel degelijk in de daarmede vergezeld gaande onaangenaamheden. Zie *Kok*.

BRABAN, I d. 81. *Braband*.

BREGGE, I d. 81. De Stad Brugge.

BRUNO (H.) I d. 43. Een Dichter, en vriend van onzen Dichter. Hij was Conrector der Lat. ſchole te Hoorn, blijken een vierregelig versje van *H. Neuhuſius*, in deszelfs Poemata Extempor. bl. 192. Men leest van hem eenige gedichten in *Klioos Kraam*, *Bloemkrans van Verſch. Ged.*, *Herſtelden Appollos harp*, *Verſch. Nederd. Gedichten*. Vergel. verder *J. de Vries*, I d. bl. 219, Noot, en *P. G. Witſen Geijsbeek*, *Biogr. Woordenb.* I d. bl. 443.

BRUNSVELT, I d. 79, II d. 54. Een Dichter en vriend

vàn *G. J.* van dezen vindt men twee Gedichten in *Klioos Kraam.*

BUWE, I d. 51. Een Friesche mans-naam. Thans *Bouwa*, waarvan de Titel *Bouma. Wassenb.* l. l. bl. 98, *Bouwe*, *Buwe.* Bl. 173, *Buwo*, *Buwa*; van dit laatste komt de Titel *Buwalda.*

CLEMENT (*ANT.*) II d. 47. Een boezemvriend van *Gabbema.* Vergel. *Klioos kraam*, bl. 108.

CYPRIS, I d. 30. κύπρις, Venus.

DAVENTREUS, II d. 44. 46, 51, 55, 56. Door onzen D. genoemd: *Dy great bewittenschipte*, bl. 55. Hij was toen Leeraar in *Bolsward*, en naar elders beroepen in 1656, heeft hij voor die beroeping bedankt, bl. 56. Men vindt aan hem een gedicht van *H. Neuhusius*, waarvan de inscriptie is: *In concionem Eminent. Theologi Henrici Daventræi, Pastoris Bolsward.* op bl. 263.

DUWCKLE, I d. 51. Een mans-naam. *Wassenb.* bl. 100, *Doekele*, *Doekle.*

EAL (sint) I d. 6. Voor *Ealf*, en dit voor *Odolf* of *Odulf*, wiens Feestdag gevierd wordt op den 12 Junij. Zie *Winsemius*, *Kron. van Friesland.* en *Halbertsma*, in de *Letteroef.* voor Oct. 1822, N°. 12 Meng. bl. 587. Hier uit verbetere men dus, wat ik in de *korte Aant.* deswegens schreef.

EAST-LAN, *EAST-IJNJEN*, I d. 68, Oostindien.

EGGE, Een mans-naam, I d. 64. Bij *Wassenb.* ook *Egge.*

FENN'-HUWZ, Voorr. XXXII. Door *Hoekstra* genoemd *Nenne Fennhuis*, Algem. K. en L. B. voor 1815, II d. bl. 141. Hij was een Vriend van onzen Dichter.

FLÆMSCHE, I d. 81, *Vlaamsche.* — *Flaemschen*, II d. 115, Eene soort van muntstukken of penningen, vermoedelijk *Grooten.*

FLÆNDEREN, I d. 81, *Vlaanderen.*

FOACK, I d. 11. Een vrouwen-naam. *Wassenb.* bl. 104. *Fook.*

FOKEL, I d. 11. Een vrouwen-naam. *Wassenb.* *Fokel*, *Fokeltje.*

FONTEYNE (*CLAUDE*) I d. 91. Een Landschaps-drukker van Friesland. Behalve andere Gedichten bij hem gedrukt, heb ik een Latijnsch Huwelijks-dicht van *Tob. Gutberleth*, in 1648 bij hem gedrukt, op 't Huwelijk van *P. van Ha-*

rinsma en *Susanna van Burmania*; waar men op den Titel vindt: *Excudebat Claudius Fontanus, Ill. Ord. Frisiae Typographus Ordinarius.* Hij moet voor 't jaar 1657 gestorven zijn, want in dat jaar was *Johannes Wellens* (anders *Jan Boudewijnsz Wellens*) reeds Landschaps-drukker. Zelf een Dichter zijnde, was hij een Boezemvriend van *G. J.* gelijk blijkt uit I d. bl. 85. Zie verder van hem *P. G. Witsen Geysbeek*, II d. bl. 326.

FORSTNE FAMCKE-BERN. Zie *Nassau.*

FRANS, I d. 51. Een mans-naam. *Wassenb.* bl. 89. *Franciscus*, *Frans*. Ook de vrouwen-naam *Franske* is bekend en gebruikelijk in Friesland. — De tweede N-V. is *Fransen*, I d. 49.

FRIEZE, Een Fries, I d. 91. — B-N-W. *Friesche*, I d. 80, 89, 91, 92, 93, enz. — *Fries'ne*, I d. 83, 91, 94, 173, 231. II d. 43, 55. *Frieslân*, I d. 83, 89, 90, 91.

FRIESKE, I d. 15. Een mans-naam. Ook bij *Wassenb.* bl. 105.

FY, I d. 11. Een vrouwen-naam. *Wassenb. Fy*, *Fytje*.

GABBE, I d. 49. Een mans-naam. *Wassenb. Gabe*, *Gabbe*: waarvan de geslacht-naam:

GABBEMA, bij verkorting *Gabma*, I d. 88, 89, 90, 91, 120, enz. De bekende Geschiedschrijver van Friesland; 's Dichters boezemvriend, en de uitgever des tweeden druks der *Rijmlerye*. Behalve verscheidene andere Werken, zoo in Rijm als Onrijm, heeft men aan zijne pen te danken, *Verhaal van de Stad Leeuwarden*, door *Tob. Gutberleth* uitgegeven, in 1701; een Werk vol originele stukken en Charters, die men elders vruchteloos zoekt. Vergel. verder *Witsen Geysbeek*, II d. 357.

GEALEMA, II d. 44, 47, 52, 54, 57. Eigenl. *Hero a Galama*. Deze was een Boekverkooper en Drukker te Harlingen, schoon van aanzienlijke Geboorte, uitwijzens een Gedicht op hem, van *H. Neuhusius*, Poem. Extemp. bl. 265. Men vindt van hem drie gedichten in *Klioos Kraam*. Ik bezit een Lijkdicht van *Joannes Wiersma* op 't overlijden van zijne moeder *Janke Cornelis Wiersma*, in het jaar 1671, bij hem gedrukt, waar op den Titel staat: gedrukt tot *Harlingen*, bij *Hero Galama*, Boekverkooper.

GEESTDORP, (*Henr.*) II, 34, alwaar onze D. hem noemt

mijn overladen Geestdorp, (1656.) Men vindt drie Gedichten van hem in *Klioos Kraam*.

GERBEN, I d. 49. Een mans-naam. Bij *Wasſenb.* bl. 106. *Gerbe*. Bl. 89. *Gerbrandus*, *Gerben*.

GIJSBERT, 's Dichters voornaam. *Wasſenb.* bl. 89. *Gijsbert*, van *Giſebertus*, *Gisbertus*.

GINT, de Stad *Gent*, I d. 81.

GORIS, I d. 23. Een mans-naam. Bij *Wasſenb.* bl. 176.

GREATE PIER. Zie *Pier*.

GRÆTS, Voorr. XXVI. *Grætske*, I d. 49. Een vrouwen-naam. *Wasſenb. Greatske*.

GRIET, *GRIETKE*, I d. 32. Een vrouwen-naam. *Wasſenb. Griet*, *Grietje*, bl. 91.

GRINZER-LAN, Groningerland, I d. 85. II d. 46. *Grins* heet *Groningen*.

GUTBERLETH, (*TOB.*) II d. 57. Deze was van 1652 tot 1662 Rector der Lat. Scholen te *Leeuwarden*. Vid. *H. J. Arntzenii* Oratio de Natalibus et incrementis Gijmnaſii, Leovard. pag. 35. Hij had eenen zoon, *Wernerus*, die door *Baders*, in deszelfs *Poemata* genoemd wordt *vir Clarisſimus Eruditisſimus*, *J. C. et Poeta inſignis*, bl. 129. Van dezen vindt men in *Friſia Nobilis* bl. 29, een Gedicht in de Lat. taal, op *G. Ruardi Juckama a Burmania*, die in 1679 overleed. *Tob. Gutberleth*, die *Gabbema's Verhaal van de Stad Leeuwarden* in 1701 heeft uitgegeven, was weder een zoon van *Wernerus*. — Zoo vindt men dan van Vader tot Kleinzoon, in deze familie de geleerdheid als voortgeplant tot in het derde Lid: hetwelk onder de zeldzaamheden behoort. Die meer begeert, leze wat *Vriemoet*, *Athen. Friſiac.* pag. 894, ſeqq. van hem en zijne uitgegevene Werken zegt. Van den Grootvader *T. Gutberleth* vindt men eenige Lat. Gedichten in *Friſia Nobilis*, pag. 161, 162. En buitendien bezit ik verſcheidene Lat. Gedichten van *W. Gutberleth*, die afzonderlijk zijn uitgegeven.

HAJONIDES, II d. 55, Rector der Lat. School te *Bolsward*.

HANSCK, I d. 174. Een vrouwen-naam. Bij *Wasſenb. Hanske*, bl. 89. *Hanke* bl. 109.

HANS, I d. 49. Tweede N-V. *Hanſen*. Een mans-naam. *Wasſenb. Hans*, bl. 89. *Hanns*, bl. 109.

HAYTSE, I d. 49. Een mans-naam. Ook zoo bij *Waesenb.* bl. 110. Uit eerbied en wegens verwantschap wordt hij *Haytse-yem* genoemd. Zoo vindt men *Tjaard-oom* bij *Baardt D.* bl. 40. *Jop-oom*, ibid. bl. 295. *Joncker-oom*, ibid. 307. *Doctor-oom*, ibid. bl. 11. Zie *Monse-yem.* En in het *Woordenb. Heerom.* Nog heden wordt *om* of *omke*, achter *mans-namen*, en *moei* of *moeike* achter vrouwen-namen, uit zekere achting, gevoegd. Soms ook wel de woorden *Faer* en *Moer.* Zie behalve de gemelde ook nog *Jantsen-moÿts*, en *Tjesck-moar*, als mede *G. J.* I d. 4, fin.

HEER, (*MARGARETA DE*) eene vrouw, die zeer uitnemend bedreven was in de kunst van teekenen en schilderen, gelijk blijken kan uit de Gedichten van *Gabbema*, *Boogaard*, *Griethuijsen*, *Brunsvelt* en van onzen Dichter, welke men vindt in *Klioos Kraam*, bl. 52, 308, 343—347. Onze D. noemt haar zijne Nichte. II d. 56, als mede in *Klioos Kraam*, bl. 347.

HEYDIN, plur. *Heydins* non *Heydenen*, II d. 3. Intusschen vindt men *Heijdenen* bij *G. J.* I d. 99. — *Heijdens* I d. 167, 169, Heidensch.

HEYNE, I d. 51. Een mans-naam. *Waesenb. Hein*, *Heyn*, *Heyne.*

HIJNLIPPERS, de inwoners der Stad *Hinlopen*, II d. 46.

HINDRICK (*GRAEF*) I d. 4. Deze is *Graaf Hendrik Casimir van Nassau*, die Stadhouder was van Friesland, van 1632 tot 1640, wanneer hij gesneuveld is. — Den Tweeden *Hendrik Casimir v. N.* heeft *G. J.* niet dan zeer jong gekend. Zie *Nassau.*

HOATSKE, I d. 6, 174. Een vrouwen-naam. *Waesenb. Hotske.*

HOYTE, I d. 6. Een mans-naam. *Waesenb. Hoyte*, *Hoite*, *Huite.*

HOLLAN, Holland, II d. 43. *Hollander*, een Hollander, Voorr. XIV.

HOMME, I d. 49. Een mans-naam. Zoo ook bij *Waesenb.*

JACKLE, I d. 51. Een mans-naam. *Waesenb. Jakkele.*

JANTSEN MOYTS, I d. 49. *Jantsen* is thans *Jantje*, *Janke* of *Janneke.* *Waesenb.* bl. 90. *Jantje*, *Janneke* of *Jantsen.* Bl. 113, *Jaantje.* — *Jan*, een mans-naam, I d. 30.

JAPICK, Jacob, Jakob. Genit, *Japiox*, I d. 91, 110, 120, 166, enz. II d. 43, enz.

IDS, I d. 49. Een mans naam. Ook zoo bij *Wasfenb.*
JEPPE, I d. 51. Een mans-naam. *Wasfenb. Jepe*, *Jeppe.*
JEYP, I d. 51. Een mans-naam. *Wasfenb.* ook *Jeyp.*
JESUWYTEN, Jefuiten, I d. 80. *V. d. Veen*, bl. 347, *Abten*, *Priesters*, *Jefuwyt.*
JOLLE, I d. 53. Een mans-naam. Ook *Wasfenb.*
KALLE, I d. 81. Een vlaamfche vrouwen-naam. Zie *Beth.* — *Kalle*, Bloemkr. van *V. G.* bl. 133.
KESER, Keizer, I d. 86. *Kefer Kaerl*, Keizer Karel de V, II d. 98.
KERST'NE, een Christen, II d. 116. Meerv. *Kerstenen*, II d. 112. *Kerst'ne wrâd*, de Christen wereld, de Christenheid (de Protestanten.) I d. 86.
KETUWSERS, I d. 80. De *Karthuifers*, zekere Klooster-orde, reeds in de XI eeuw ingefteld. *Marnix*, *R. B.* fol. 18, verfo, *Cartuyfers*, fol. 206, *Cathuyfer*; fol. 241, verfo. *Een Carthuyfen Klooster.*
KIPEDO, Cupido, de Mingod, I d. 31, II d. 64, 69.
KLIRKAMSTIR, Klaarkampfter. Voorr. XIII. Zie *Fokke Sjoerds*, *Hist. Jaarb.* II, 397. Zie onze *korte Aanteek.* I. k.
KOANE, I d. 11. Een honden-naam,
LAEYEN, II d. 47, de Stad *Leiden.*
LAMERT, (*SINT*) I d. 7. Zie *Winfemius*, *Kron. van Vriesland*, in de Befchrijv. der Stad *Bolsward*, en *korte Aanteek.*
LEALT, I d. 49. Een vrouwen-naam. *Wasfenb.* 117.
LEYE, I d. 81. Een Rivier-tak van de Schelde.
LIÆFFERT, I d. 49. Een mans-naam. — *Læffert*, I d. 74. *Wasfenb. Ljeffert* en *Leffert.*
LJEAUWERD, Leeuwarden, Frieslands Hoofdftad, I d. 89, 91. II d. 48, 49, 51, 59. Wegens de afleiding van dezen naam zie men *Wasfenb. Bijdr.* II, bl. 149, 150.
LIEVE, I d. 81, Een oude Rivier van Vlaanderen.
LJOBBE, I d. 49. Een mans-naam. *Wasfenb. Liobbe*, *Ljeubbe.*
LOLCK, I d. 49, 174. Een vrouwen-naam. *Wasfenb. Lolkje*, *Lolk.*
LOLCKE, I d. 49, Een mans-naam. *Wasfenb. Lolke.*
LOURINZ. *Laurens Koster*, uitvinder der Drukkunst, I d. 92.
LOUW, I d. 174. Een mans-naam. *Wasfenb. Louwe.*

LIJLTS of *LIJLTSEN*, I d. 26. Een vrouwen-naam. Beide bij *Wasſenb.*

LIJZE, I d. 67. Een vrouwen-naam. *Wasſenb.* bl. 88, *Lijsbet*, *Lijs*, *Lijske*. Bij *Baardt*, *Deugdenſp.* bl. 133, *Lijſe*.

MACDUEL, II d. 46, 56. Deze Heer ſchijnt *Lid der Staten van Friesland* te zijn geweest, en als Afgevaardigde, in het jaar 1655, naar *Groningerland* gezonden, om de tweeſpalt in *Stad en Lande* te helpen beſlechten. Vergel. nevens onzen Dichter, II d. bl. 46, *Wagenaar*, *Vaderl. Hist.* XII, 395, volg. Hij woonde, volgens onzen D. II d. bl. 56, te *Nijltn*, een Dorp in *Wijmbritſeradeel.*

MAERTE, de maand *Maart*. *Maerte-dey*, II d. 58.

MAEY, de maand *Mei*, II d. 57, 58, 105. — *Maey-moanne*, II d. 48, de mei-maand.

MASE, I d. 81. De Rivier de *Maas*.

MEANDER, II d. 72. Eene Rivier in Kl. Aſie. Ook een mans-naam, II d. 82.

MEEREMIN. I d. 16. Hier door ſchijnt *G. J.* den naam van *Sirene* te hebben willen uitdrukken.

MELLE, I d. 49. Een mans-naam. Ook bij *Wasſenb.* bl. 119. Van hier de Geſlachtnaam *Mellema*, Idem, bl. 143.

MOLLE, I d. 49. Een mans-naam. *Wasſenb.* bl. 120. Van hier de Geſlachtnaam *Mollema*, Idem, bl. 143.

MOMUS, Voorr. bl. XXXII. II d. 50. De God der berisping; voorts elke berisper.

MONSE-YEM, I d. 37. Een verzonnen naam. voor *Berg*. Men vindt er kort daarna ook *Atlas* voor. *Monſe* is (niettegenſtaande hier aanſpeling is op het Lat. woord *Mons*) echter ook een eigen-naam. Zie *Wasſenb. Bijdr. II, bl.* 51, en 120.

MONTS, I d. 52. Een vrouwen-naam. Zie *Wasſenb.* t. a. pl.

NASSAU FORSTNE SOON, I d. 83. Deze is geweest de IIde *Hendrik Caſimir*, zoon van *Willem Frederik van Nasſau*, (die zich zelven ongelukkig, door het losgaan van een geladen pistool, doodelijk heeft getroffen) en van *Albertina Agnes*, Dochter van *Fredrik Hendrik*, Stadhouder van *Holland*: welke in het jaar 1652 zijn gehuwd. Vergel. behalve anderen *H. Neuhuſii* Poem. Extempor. pag. 8 – 12. Uit dit Huwelijk is *Hendrik Caſimir*, in *'s Gravenhage*, den 18 Jan. 1657, geboren. In dezen is het, dat het Stadhouder-

schap van Friesland, in het jaar 1675, erfelijk is verklaard. — *Forsthe Famcke-bern*, I d. 85. Deze was *Amalia*, Dochter van voornoemden *Willem Fredrik*, en Zuster van *Hendrik Casimir*, geboren in 1654, gehuwd met *Johan Willem van Saxen-Eisenach*, in 1690, overleden in 1695. Zie *Hindrick*.

NICOCLES, II d. 72. Een Stadvoogd of Regent van *Milete*, eene Stad in Kl. Asie, van ouds zeer beroemd, doch thans een klein Steedje, onder den naam van *Melasso*. — *Nicoclea*. II d. 77, deszelfs Echtgenoote.

NIESKE, I d. 53. Een vrouwen-naam. *Wassenb.* bl. 120.

NINNE, Voorr. bl. XXXII. Een mans-naam. *Wassenb.* t. a. p. Zie *Fenn'huwz*.

NOARE, I d. 90. *Noar-man*, I d. 91. Een *Noorman*.

NOLLE, I d. 49. Een mans naam. *Wassenb.* *Nol*, *Nolle*, *Nolke*.

NOPKE, I d, 11. Een honden-naam.

NIJLAN, II d. 56. *Nijland*, een Dorp in Friesl. Zie *Macduel*.

NIJLLE, II d. 97. De *Nyl*, eene R. in Egijpte. Tweede N-V. *Nyls*, I d. 191.

NIJMPHE. I d. 88. II d. 66, 68. Eene *Nimf*. Verkleinw. *Nymfke*, II d. 65.

OEDS, I d. 6. Een mans-naam. *Wassenb.* *Oeds*, *Oedse*. — In de brieven van onzen D. II d. bl. 54, vindt men eenen *Oedsonius*, die in het I d. bl. 81, op zijn Friesch, genoemd wordt *Feyco Oeds*; welke een Latijnsch gedicht gemaakt had op *Amalia's* geboorte. Zie *Nassau*. Hij was *Leeraar* der Hervormde Gemeente te *Leeuwarden*, blijkens een Lat. Gedicht van *H. Neuhusius*, ten opschrift hebbende: *In coenam domini ad venerand. et doctiss. D. Feiconem Oedsonium, Eccl. Leov. ministrum*, pag. 167.

OFKE, I d. 5. Een mans-naam. *Wassenb.* bl. 121.

ORAENJEN, I d. 82. Met dit woord wordt *Fredrik Hendrik*, Stadhouder van *Holland* bedoeld, wordende bl. 80 genoemd *sijn Heagheyt*. Zie ald. *korte Aanteek*.

ORCK, I d. 6. Een mans-naam. *Wassenb.* *Ork*.

PÆCK, I d. 49, Een vrouwen-naam. *Wassenb.* *Peak*.

PALES, I d. 19. De Land-Godin der Romeinen; ook het *Land zelf*.

PARSSE, I d. 68. II d. 97. Een *Persiaan*. *Kliops Kraam*,

bl. 119 *Pars. Bredero*, bl. 727, *Parsiaen*.

PIER, (*GREATE*) *Groote Pier*, van Sneek, I d. 74. Zie *korte Aanteek*. ald.

PIER, I d. 90. *Pierius Winsemius*, *Geschiedschrijver* van *Friesland*, en Professor te Franeker. Zie deszelfs leven, geschriften enz. bij *Vriemoet*, *Athen. Frisiacæ*.

PIER, II d. 98. *Pyrrhus*, Koning van Epirus.

POPPE, I d. 26. Een mans-naam. *Wassenb*. bl. 122.

REAMER, I d. 56. Een mans-naam. *Wassenb*. t. a. p.

REDLE, I d. 49. Een mans-naam. *Wassenb*. t. a p.

REONTS, I d. 15. Een vrouwen-naam. *Wassenb*. bl. 123.

REYLOF, I d. 49. Een mans-naam. *Wassenb*. t. a. p.

RINSEN, I d. 2. Een vrouwen-naam. *Wassenb*. *Rints*, *Rintsen*. Men vindt ald. ook *Rinske*, *Rinsck*, *Rins*. Het eerste van *Rintse*, het andere van *Rinse*.

RINTSE, een mans-naam. *Wassenb*. bl. 124. — *Hindrik Rintses*, I d. 89, of met den Lat. uitgang *Hindrik Rintjus*, waarop men toen zeer gesteld was, I d. 91, II d. 49, 52. Deze was een bijzonder goed vriend van onzen *G. J.* en Boekdrukker te Leeuwarden, Onder de Werken, bij hem gedrukt, behoort, b. v. *Klioos Kraam*, *vol Verscheiden Gedichten*, *gedr. te Leeuw. bij Hendrik Rintjus*, 1656. Ook was hij zelf Dichter. Men vindt in dat zelfde werk, bl. 259, een tamelijk lang Bruilofs-dicht van hem op *P. Mejontsma* en *Titia van Andla*. Onze D. zegt daarom ook I d. 92, *Seyn my sen jôn Dicht hette weer*.

ROMEN, I d. 80, 190. – *Roamere*, de Romeinen, I d. 91, II d. 97. — *Roamsche*, II d. 98.

ROUCKE, I d. 49. Een mans-naam. *Wassenb*. *Rouke*. Van hier de geslacht-naam *Roukema*, *Roukama*, van eenen *R. Roukema* treft men in *Frisia nobilis* verscheidene Nederd. Gedichten aan.

ROYTS, I d. 1, 7, 49. Een vrouwen-naam. *Wassenb*. bl. 124. — Doch I d. 7. Vindt men ook het tweelettergrepig *Roytske*. Vergel. *Wassenb*. *Bijdr*. II, 5.

SÆTS, Voorr. XXVI. I d. 6. Een vrouwen-naam. *Wassenb*. *Sets*, *Sedts*. De naam *Setske* is ook in Friesland nog in gebruik.

SAMOS, I d. 91, Zie ald. de *korte Aanteek*. — V. d. *Samosers*, de inwoners van Samos, II d. 71, 77. — *Samien*, II d. 72, i. q. Samos — V. d. *Samiensers*, II d. 72, i. q. *Samosers*.

SAPE, I d. 56. Een mans-naam. *Wasſenb.* bl. 125.

SCHELDE, I d. 81. Eene bekende Rivier.

SEE-LAN, II d. 47, Zeeland. — *Seeuwſche*, II d. 48.

SIBILLA FEN JONGSTAL, eene aanzienlijke jonge Jufvrouw, uit de Familie van *Jongſtal*, die zeer afgerigt was op het paarderijden, I d. 87.

SIBIJLLE VAN GRIETHUIJSEN, I d. 83, door onzen Dichter geroemd als *Bloem* en *Parel* van *Groningerland*. Men vindt van haar eenige Gedichten in *Klioos Kraam*. Ook heeft zij een Boek geſchreven, ten titel voerende, *Hemelſche Troostbron*; waar voor men hare Beeldtenis aantreft, met een N-D. Bijſchrift van *C Fonteyne* er onder.

SJOLLE, I d. 6. Een mans-naam. *Wasſenb.* bl. 127.

SPECK-JAN, I d. 75. Een ſcheldnaam op de *Spanjaarden*, in 't algemeen, doch hier op de *Spaanſche Matroozen*, in 't bijzonder. Zoo vindt men bij *Bredero* bl. 240.

De *Specken*, die haer lijf met geld niet konden boeten,
Die nam het grauw geſwind, en ſpoeldeſe de voeten.

In de *Sermoenen van Broer Cornelis* vindt men deze en ſoortgelijke ſcheldnamen op de *Spanjaarden* dikwijls. Zoo leest men bl. 295. Ba, en *ſpeckt* niet veele, dat rade ick u wel, Ghij botte Vlamingen als ghij ſijt; d. i. noemt de *Spanjaarden* geen *ſpecken*. Wat verder laat hij volgen: Wat is hier dan nu te *ſpecken*? verder: ſij ſouden hier gaan beginnen te vloecken en te ſweren: wij ſullen bij God deze verſmagte *Specken* eens moeten te lande uijt ſmijten. — Bl. 296, Laat de Spangiaarden *ongeſpect*. Bl. 364, Die Goddeloose Spanjaarden, die verſmagte *Specken*. — Nu is 't wel *geſpect!* — Dat het op het eten van *ſpek* zag, ziet men duidelijk uit Bl. 384, waar men leest: *Broer Cornelis* dreck, is wel ſmakendt *ſpeck*, voor Duc d' Alves beck, maar 't ſal hem haast qualijck opbreeken. — Ook *Van der Veen* ſpreekt er dikmaals van, b. v. bl. 346, Siet den *getaanden Spek-Jan* dwarsvoet den Seinjoor, *don Pok mok* den *Maraan*, den *half gewasſchen Moor*. Bl. 363, Lieve *Jan* met al u hulp, met u *Specken*, walen, moffen. Bl. 388, Oock ſijt ghij onder 't juck der Spaanſche wreede *ſpecken*. Vergel. verder Bl. 397, 449, 453; *Raets.* bl. 41; *Geuſe lied.* fol. 4 verſo, Schouwenburgh brocht *Speckes* bij hoopen. Fol. 65, *Jan* van

Spangien viel feer bloot. En op meer andere plaatsen. Ook *Dan Heinsius*, in een gedicht, te vinden in den *Bloemkrans van Versch. Ged.* bl. 57, *Don spek* was in het ruim met Spangien afgekomen. Bl. 58, *Don spek* was haast bedacht, en is voor eerst gaan strijken. Verg. ald. bl. 59, 134, 135, enz. — Toen een spaansch Scheepje; bij nacht, onder de Vloot van *Piet Hein*, kruisende op de Spaansche zilvervloot, was geraakt; 't welk men eerst voor Hollandsch hield; en men het dus iets, ter waarschuwing toeriep, antwoordde de Spanjaard: *Que Quiercis? Que Quiercis?* waarop de Matroozen van het schip de witte Leeuw, in de handen kloppende, riepen: *Het zijn Spekken! Het zijn Spekken!* Zie *Scheltema*, *Mengelw.* I, 3, bl. 150, 151. — Wat het bijgevoegde *Jan* aangaat; het is bekend, dat men voor een *Matroos* of *Hachje* dikmaals zegt: *het is een Jan* of *Jantje!* Voorts stemt *spek* wel overeen met *Smeerlap! Vuilik!* enz.

SWEER, I d. 34, Een mans-naam. *Wassenb. Swier*, *Sweer.*

SWEERTS. II d. 57. Een Dichter van denzelfden leeftijd, als onze Dichter. Eigenl. *Hieronymus Sweers.* Zie van dezen *J. de Vries*, in de Werken der Bat. Maatsch. van *T.* en *D.* III d. bl. 221, volg.

SWOBKE, I d. 5. Een vrouwen-naam. *Wassenb. Swobke*, *Swob.*

SIJME, I d. 2. Een mans-naam. *Wassenb.* bl. 92, *Sijmen*, *Simen.*

TÆ, Voorr. bl. XXVI. Een mans-naam. *Wassenb.* bl. 129, *Teäde*, *Tade*, *Teede.*

TETKE, I d. 6. Een vrouwen-naam. Bij *Wassenb.* bl. 130, *Tetje*, *Tek*, *Tetke.*

THULE, Voorr. bl. XII. Door *Gabbema* gehouden voor *Ysland.*

TJERNE, I d. 1. Een mans-naam. *Wassenb. Tjerne*, of *Thierne.*

TIETE, I d. 7. Een mans-naam. *Wassenb. Tiete*, *Teete.*

TJALLE, I d. 49, Een mans-naam. *Wassenb.* bl. 130.

TJESCK, I d. 74. Een vrouwen-naam. *Wassenb.* bl. 131, *Tjesk.* — *Tjesck-moar*, uit achting en eerbied. Zie *Haytseyem.*

TIRCK, I d. 68. De *Turk* of *Turken.*

TJUTS-LAN, Duitschland, I d. 59, 71. — *Tjutsch* in *Ontjutsch*, I d. 66, Duitsche en *Onduitsche rijken. L. v. Bos*,

uit wien onze Dichter dit Grafschrift heeft ontleend, meldt *Het koude Noord* en *Duitsland*, *Bloemkrans* van Versch. Ged. bl. 54.

TIJMEN, I d. 33. Een mans-naam. *Wasfenb.* bl. 131. En bl. 92, *Tijmon*, g. *Tijmen.* Het is de Grieksche Eigennaam, *Timon.*

UWBLE, I d. 49. Een mans-naam. *Wasfenb.* bl. 145, *Uble*, *Oeble.* Bl. 121, *Oebele*, *Uwble.*

VAULDOAYSEN, II d. 51. De *Waldensen*, een achtenswaardig, dikmaals verdrukt, volk, in de Valeyen van *Piemont* en *Savooyen.*

WAESE, (*'T LAN FEN*) I d. 80. Het Land van *Waas*, in *Vlaanderen*, ten Noord-oosten van *Gent.*

WEST-WRåD, II d. 90. De *West-wereld*, d. i. *West-Indien*, *West-ijnjen*, zoo als het genoemd wordt, I d. 68.

WIDMER, I d. 2. Een mans-naam. *Wasfenb.* *Widmer* *Wirdmer.* *Kiliaan*, *Widmer*, Vidomarus. — *Wirdtmer*, Viridomarus.

WIF, I d. 74. Een mans-naam. *Wasfenb.* bl. 152. Waarschijnlijk is deze naam door onzen Dichter gebruikt, om een' *wuften* en *loszinnigen knaap*, zoo als daar een beschreven wordt, aanteduiden.

WIJNERING, I d. 64. Een mans-naam. *Wasfenb.* bl. 134.

WOBBELKE, I d. 27. Een vrouwen-naam. *Wasfenb.* t. a. p. *Wobbelke*, *Wobbel.* *Wobbel* heette de Vrouw van *Waatze Gribberts*, b. v. *W. Gribb.* *Brill.* bl. 9, enz. doch bl. 12, en vervolg wordt zij *Wobbeltje* genoemd, welke uitgang overeenkomt met de tegenwoordige uitspraak.

YBER-FåD, I d. 82. De *Koning van Spanje.* Zie *korte Aanteek.* Voeg bij het aldaar aangeteekende nog dit volgende. *Iber* voor *Spanjaard* gebruikt ook *Van den Berg*, in den *Bloemkrans* van Versch. Ged. bl. 204, Dat hitst tot schelden op den *Iber.*

YD, I d. 52. Een vrouwen-naam. *Wasfenb.* t. a. p. bl. 134, en 31.

YG, I d. 49 Een vrouwen-naam. *Wasfenb.* bl. 115, *Ieg.*

YNTS, I d. 2. *Yntske*, ibid. Een vrouwen-naam. *Wasfenb.* bl. 114, *Intske*, *Yntske*, *Ynts.*

ZOILUS. Voorr. XXXII. Hier door wordt in 't algemeen een *bediller* of *berisper* aangeduid; en bijna elk schrijver van dien

tijd, maakte er melding van. - Eigenl. was *Zoilus* een Sophist van *Amphipolis*, die den Dichter *Homerus* durfde berispen.

PS. Van bekende, vooral Bijbelsche eigennamen, b. v. *Aäron*, *Abraham*, *Abimelech*, *Absalon*; enz. heb ik gemeend hier geene aanteekening te moeten doen.

Te *Leeuwarden*, ter Drukkerij van M. v. D. BOSCH.

NADERE

AANTEEKENINGEN EN DRUKFEILEN,

NOG TE VERBETEREN IN HET I DEEL.

In de Voorr. des laatsten Uitg. bl. 3, reg. 21, gissen, lees gispen.
Ibid. reg. 22. en dit mijn - en *dat* dit mijn bestendig gebruik is, niet alleen betrekkelijk de Landfriesche, maar ook andere talen.

Voorwerk, bl. XXXII, reg. 15, *'t* uwt-litt'ne - *t'* uwt-litt'ne, voor *to*.

In het Werk zelf.

Bl. 16 reg. 5. oonne hijmel - oo*n*e hij*mm*el.
16 - 7. libje - li*bb*je, met twee *bb*, en zoo overal, volgens 's Dichters gewoonte, die hij ook al van zijnen Vriend *Gabbema* heeft overgenomen.
34 - 4. van ond. dwelme' - dwelm, wegens het Rijm.
43 - 10. oon-waeghsende - oonwaeghs*j*ende
44 - 23. foroorfeacket - for-oorfæcket
44 ond. fonder dat stearren - fonder dat *her* stearren
50 - 16. *h*ernsck - *b*ernsck
51 - 18. blomme. - blomme-, met een koppelteeken, gelijk beamke- t. w. letters.
54 - 18. h*i*er - h*y*er, voor *hair*, en zoo overal.
90 - 5, van ond. ijn' - ij*nn*', volg. 's Dichters gewoonte.
99 - 7. uwt-stiet - uwt-st*j*iet, d. i. uitstoot, terwijl het eerste beteekent *uitslaat*, patitur.
124 - 7. uwz ' quea - uwz *'t* quea.
125 - 18. Great in Gr*ae*t - Great in gr*eat*, d. i. zeer grootelijks, gelijk *meer* en *meer*, magis magisque, enz.
157 - 5. K*ó*y - ko*a*y, gelijk de volgende rijmwoorden pro*a*y, tro*a*y.
138 - 17. o sill'ge - o sill*i*ge, om de versmaat.
146 - 13. n/n - nin
163 - 11. *'t* eyn' - *t'* eyn, voor *to eyn*.
166 - 5, v. ond. Dy Jo*n* - Dy Jo
167 - 15. Kjeal*m*te - Kjeal*t*me.
171 - 10. ijn-bors*t* - ijnbor*ets*, en zoo ook bl. 190 - 4 v. ond.

*

DRUKFEILEN.

Bl. 172 reg. 3. mijld hân - mylde' hân
173 - 14. lillepijpje - lille-pijpe, zonder j in welk geval het een werkwoord zou wezen.
178 - 5. Djjn wof-feart' - Dyn wol-feart'
191 - 5, v. ond. muwlen - muwllen, volgens 's Dichters gewoonte.
201 - 4, v. ond. Dogg' 't - Dogg' d', hoe hard dit ook anders klinke.
204 - 17. bejear't - bejeart', d. i. *begeerte*, het eerste is *begeert*.
208 - 2. trilje - trillje, gelijk in 't volg. *stillje*.
213 - 14. floekt' - floekt t', in twee woorden t' is voor *to*, te, nimis.
214 - 6. v. ond. earne - earnne, het Imperf.
221 - 4, v. ond. swommt' - swomm't, d. i. *swommet*.
227 - 2. Het knett' t - Het knett't, d. i. *knettet*, in één woord.
229 - 5, v. ond. habbes' - habb's', om de voetmaat.
230 - 4, v. ond. ijn *Heer'* Gods - ijnn' *Heer'* Goads

In het tweede Deel, of To-hæcke, enz.

12 - 12, v. ond. saande. Saanst. lees saande. saand.
19 - 5. wrexel, - waexel,
19 - 9. varen, - veren,
20 - 2, v. ond. et satis clare. *A*. litera P - et satis clare *a* litera P.
46 - 3. 't' huwz - t' huwz, voor *to* te.
47 - 2. ijne jamcke - ijnne jamckste
54 - 20. 't wijlle - t' wijlle, voor *to*, ter.
59 - 14. forkleare - for-klearre, het Imperf. voor *for-klearde*.
73 - 5. fijne - fijnne, volg 's D. gewoonte; en zoo overal.
73 - 7. tjenners - tjieners.
73 - 18. d' offerhande - d' offerhânne.
73 - 27. earnen - earnnen, het Imperf. voor *earnden*.
74 - 6. to huynigjen - to *oer*-huynigjen.
77 - 12. on-fondearre - on-fuwndearre, met *uw*, volg. gewoonte.
80 - 10. tol-bjuesterre - tol-bjuestere, met ééne *r*.
85 - 18. *for*-fortrietge - for-triettige
86 - 18. mor - mar
105 - 25. de daele - de Deale, d. i. *de Duivel*.

DRUKFEILEN.

Bl 106 reg. 1. longstale - long-ståle.
107 - 8. sen wijv - sen *fijn* wijv
111 - 1. *ijn*-wirddigh - *jin*-wirddigh.
112 - 16. schille wy naet leauwje? Hier is een regel uitgevallen; lees: schille wy naet jin uwz tanck bekinne moatte. dat wy socks boppe heele naet leauwje? gelijk in de Leeuw. Uitg. gelezen wordt.
116 - 2. jie*te* - jie*tte*
116 - 24. l*ey*e - l*y*e.
116 - 31. moâ*te* - moâ*tte*, en zoo overal.
118 - 4. X - V.
118 - 16. XX - XIII.
120 - 8. XXI - XIII
120 - 17. XXVII - XIX
120 - 32. hweezzo - hwee*rz*o.
121 - 6. een *en* ander - een *of* ander
121 - 11. XXVIII - XX
121 - 15. XXXI - XXIII
121 - 21. XXXIV - XXVI
122 - 1. XXXVIII - XXXII
158 - 2, v. ond. '*t* wij*lt* ick - *t'* wij*lst* ick

In het Woordenboek, of vervolg, op de vorige Deelen.

5 - 17. Jiergon*s* - jier-gon*gs*
6 - 12. Æf, af, van. Vul hier bij aan: Hd. 91, 97, bov.
10 - 4, v. ond. het onzijdige - vul aan: en onperzoonlijke
12 - 11. A-fvaers - Af-vaers
21 - 21. *Bedonjen* - *Bedongjen*, met de G er in, van *dong*.
39 - 16. Beſcher*r* - Beſche*rn*
48 - 22. Bewisſ*id*. - Bewisſ*in*.
50 - 12. Zie Bij*ter*. - Zie Bij*tten*.
61 - 6, v. ond. boor*t*. - boor*d*,
63 - 21. al waren - al*s* waren
71 - 9, v. ond. *clijn*, - *clijnc*,
100 - 23. *Æer*. - *Ær*.
102 - 19. *Ecezen*, - *Eceren*.
106 - 7, v. ond. Buw*ſle* - Buw*tte*
117 - 15. v. ond. gâl-gu*n*zjen - gâl-gu*w*zjen, met eene *w*.
122 midd. Vul achter het woord *Floyte*, en wat er ter verkla-

* 2

ringe bijgevoegd is, het volgende aan: *Floytjen*, fluiten, op de fluitspelen, I d. 9. Verled. tijd *floytte*, I d. 173. Verl. deelw. *floyte*, II d. 93.

Bl. 142 r. 7. voor Raak*t* - voor Raak*te*, het Imperf.
148 - 19. Verteeren - Verteezen, met de *z*.
152 - 22. (de *E* is hier OU) - (de U is hier OU)
155 - 2, v. ond. Freh - Freoh
157 - 22. jie*ft*er - jie*ff*er
167 - 11. (van Cupido) vul dit aan met: I d. 32.
195 - ond. hea*w*en - hea*rr*en, met twee rr.
202 - 8, v. ond. *Maerlant*, III, 58 - *M. Stoke*, III, 58.
207 - 10, van ond. h*a*ad - hard
208 - 19 en 22. Hoa*r*en - Hoa*v*en, met de *v*.
209, ond. HOA*R*E - HOA*V*E, met de V.
214, ond. stil te houden - *om* stil te houden, d. i. om iemand te doen stil staan. *Halt!*
216 - 24. b. v. 981 - b. v. III, 981.
225 - 4, v. ond. Itta, lijsta - Itta, lij*st*a.
230 - 8. Gees*t* - gees*t* het op - geef - geef het op. sing. num.
241 - 13. v. ond. KLAN*DE* - KLAN*CK*.
242 - 2. kle*u*ren - klen*s*en.
248 - 6. knij*p* - knij*n*.
248 - 10. Kniep-egg*e* - Kniep-*E*agge
252 - 21. KREAU*N* - KREAU*W*
254 - 15. Kringen, kringen, kringen maken. - kringen, *d*ringen: kringen maken.
254 - 27. KRUYEN, dit woord, dat ter vertaling dient van *Kritsjen*, leze men met kleine letters: krujen.
258 - 10. jemmela kje - jemma lakje
259 - 6, v. ond. Lân*z*-heere - Lân*n*-heere
259 - 5, v. ond. Lâ*n*-heere - Lânz-heeren
261 - 14. ergwikken - erqwikken, met de Q.
262 - 5, v. ond. L*a*auwjen - L*e*auwjen.
263 - 4. Bostjen - Bo*t*tjen
263 - 13. Zie *in* vergel. - Zie *en* vergel.
264 - 4, v. ond. Ljeaf-le*st*jen - Ljeaf-le*ff*jen
267 - 4, v. ond. Lie*ds* - Lie*ns*
268 - 22. ontstoken - ontsteken
269 - 17. ljeaf-hebber - ljeaf-habber
271 - 11. van Jacére - jacére; van sidére - sidere, - hier is alles in den war; lees: van Jácere - Jacére; van Sídere - sedére.

DRUKFEILEN.

Bl. 271 r. 18. *finus* - *limus*
271 - 22. *mutus accipere* - *mutuo accipere.*
273 - 18. 't lijtst - 't lijts
274 - 7. schier eenerlei - schier *van* eenerlei
275 - 12, v. ond. ljuere, d.i. smeken - ljuentje, d.i. smeeken
275 - 7, v. ond *Goensck*; - *Ljoensck*;
276 - 7. it ljuensjet - it ljuentjet
278 - 5. verseffen - versuffen
278 - 19. Lookig, lookige, - Lockig, lockige,
278 - 23. noeg lees noag
278 - 25. firddigende - firddiende
279 - Het tweede LOFTS met het geen er ter verklaring bij staat, strijke men, als overtollig, door.
279 - 13, v. ond. werise - werlse
284 - 13, v. ond. genit. maester - genit. maesters
287 - 5, v. ond. mery - merx, met de *x*.
288 - 6. metsan - metsen
288 - 11. *In Weiland* - *En Weiland.*
288 - 6. v. ond. medesleepen - onvoeren - medeslepen - omvoeren
291 - 3, v. ond. passus - pastus
294 - 11. en 10, v. ond. Paeda-gus - Paedago-gus
295 - ond. nogthans - nogtans
296 - 16. liefde, ziekte - liefde-ziekte, met het koppelteeken.
299 - 8. *anders ick my* - *Anders* ook: *ick mey*
301 - 1. Vulcario - Vulcanio
301 - 2, v. ond. afleide - afleidde
302 - 13, v. ond. d. 69 - II d. 69.
304 - 2, v. ond. boatte - boaste
307 - 1. To neat, I d. 108 - To neat', I d. 212.
310 - 5, v. ond. de X in IJ - de *Y* in IJ
311 - 5. sprikkelen - prikkelen
312 - 11, v. ond. Nest - Ness, met twee *ss*.
313 - 11. NOEIJEN - NOERJEN, met RJ.
314 - 5, van ond. Nuiret - Nuiver
315 - 11. Zie Oaljen - Zie *Oer*-oaljen
318 - 11. Verblinden - verslinden
318 - 12. overtroffen - overtreffen
325 - 21. ont-wraegseljen. Dit woord behoort niet hier, maar

* 3

DRUKFEILEN.

bij *ont*, zoo als on-ont-wraegfeljen, bij *on* gevonden wordt

Bl. 325 r. 2, v. ond. *Æ*artjen-*s*ochtlijck - *E*artjen-*t*ochtlijck
326 - 4. on-bedriem - on-bedrie*uw*
326 - 5. v. ond. on-bet-wonged - on-be-twonge*n*
329 - 13. Sch*e*ndt - Sch*a*ndt
329 - 17. on-moe*dde* - on-moe*de*
330 - 10. bij *Maerl.* vindt men - vul aan: II, 408, 12.
330 - 17. on*zett*lijcker - on-*rest*lijcker.
333 - 10. onder*w*onden - onder*v*onden
335 - 18. tegen *van* - tegen *ran*, met eene *r*, van *rennen*.
336 - 17. vre*e*heit - vre*c*heit
336 - 20. Ver*m*ijden - ver*w*ijden, met eene w.
338 - 23. do*ch* - do*en*.
338 - 28. ont-fte*e*ken - ont-fte*c*ken, met eene c.
338 - 4. v. ond. ontft*j*oen - ont-ftoen, zonder j.
339 - 22. in *Junius* - en *Junius*
345 - 5. als wa- - als wa*re*.
345 - 13. fijn *t*one - fijn *f*one
345 ond. ophoudelijk - *on*ophoudelijk
347 - 24. op-flingeren - op-flinger*jert*
348 - 3. opzwemmen (*in een* ftroom) - opzwemmen (*tegen* ftroom)
350 - 22. daer - d*ear*
350 - 25. naauwelijks *wol* - naauwelijks. *Wol*
350 - 30. Pea-jeack - Pea-sjeack
351 - 22. Gedeelte. - gedeelte, II d. 103.
354 - 6, v. ond. te leerne nam. Playdieren, dingen. Haal de (.) achter *nam* door.
357 - 6, v. ond. ploeg*gi*ng - ploeg-g*a*ng
358 - 7. Fuwg, gelt - fuwggelt, in een woord.
359 - 3, v. ond. het -Friefche - het Land-Friefche
365 - 24. quolmen, de - quolmende, in één woord.
370 - 5. v. ond. Rea-fcher-locken - Rea-fcher-lecken.
372 - 19. Hist. Fris. - Holl. Fris.
372 - 28. *Junius* in Ridd. fchijnt, van *red*, - *Junius* in Ridd. Dit woord fchijnt van *Red*,
373 - 2. funder *e*eden - funder *r*eden, met een e.
373 - 3. funder r*e*den - funder r*ee*den, met twee ee.
373 - 7. R*a*edlijcke - R*e*edlijcke.

DRUKFEILEN.

Bl. 376 r. 16. v. ond. hi*n* - hi*m*
376 - 2, v. ond. rei*b*en - rei*k*en
377 - 24. raadsver*gelding* raadsver*gadering*
378 - 21. 211, enz. - 207, enz. Ik voeg dit hier bij, om den Lezer te waarſchuwen, dat, zoo hij ſoms het bedoelde woord niet t. a. p. vindt, hij dan doorgaans van 't getal 4 moet aftrekken, zijnde dit veroorzaakt door het verſchil van 't getal der bladzijden van de Tweede met de Eerſte en deze laatſte druk; wat hier 1 is, dat is in de Tweede 5.
378 - 13. v. ond. niet. - vul het aan met; II d, 69.
379 - 13. de *z*in - de *r*in, met eene *r*.
379 - 14. wie*l*te - wie*tt*e.
379 - 14. v. ond. R*a*nen - R*ae*nen.
380 - 5. me*t*ie - me*r*ie, met eene *r*.
380 - 8, v. ond. heeft - heet.
383 - 10. h*i*tte ſonders. - h*e*tte ſonders.
386 - 14. Rom-roſtig. Dit woord, hier te onregt geplaatst, brenge men onder *Roeme*, en vulle daar dus aan: *Roeme*, de roem, I d. 48. Men vindt ook *rom*, b. v. *Rom-roſtig*, roemruchtig, I d. 107, 108.
388 - 5, v. ond. *K*ide - *R*ide.
389 - 3. *in* Weid*l*and - *en* Wei*l*and.
390 - 7. *Siegen.* Dit moet geen nieuwen zin maken, maar achter *ſaaien* dus volgen: *Waſſenb.* in *ſaaien* en *ſiegen; Junius*, enz.
390 - 19. Ind. 89. - I d. 89,
391 - 14. v. ond. ſa*l*me - ſame
392 - 1. *ſcheat*, Ik ſchei*de* - *ſchaet*, Ik ſchei*dde* het Imperf.
392 - 13, v. ond. ſcha*e*ne - ſcha*nn*e
392 - 9, v. ond. ſchan*sj*en - ſchansſen, met twee *ss*.
393 - 11, v. ond. Raeytter - Roeytter
395 - 1. ſc*a*lden - ſcelden
396 - 17. *in* Fig. - - *is* Fig.
398 - 7, v. ond. cut*s* - cu*tt*
399 - 12, v. ond. 16. vs. 161 - Ib. vs. 161, d. i. Ibidem.
399 - 7, v. ond. ſchi*l*te - ſchi*tt*e
400 - 21. ien gl*a*s - ien gl*e*s
401 - 22. zamenſcho*r*en - zamenſcho*l*en.
403 - 21. heag*l*e - heag*ſl*e

DRUKFEILEN.

Bl. 404 r. 22. Deze plaats leze men dus: *schoer-sjeack'* neyls-kloer'-poat, verscheurende nagel-klaauwen-poot.
407 – 3, v. ond. schrift – schruft.
409 – 24. leest van – leest *men* van.
412 – 2. sporrle – sporcle, met de c.
412 – 10. v. ond. seydt, – seid
418 – 6. effectus – effoetus, met de *oe*.
418 – 2, v. ond. sjog, en sjogh, zie gebied. wijze onze – men verbetere dus: sjog en sjogh, zie, gebied. wijze, bij onzen Dichter.
419 – 10. sjingsum – sjongsum
420 – 10, v. ond. seppe – sappe.
423 – 16, v. ond. hiettet – hiestet. Deze woorden verschillen zeer in beteekenis.
423 – 14, v. ond. Jitto – Jitte
425 – 13. vladdiren – vladderen
426 – 9, v. ond. ergens, voorschrijft – ergens voorschuift, zonder de comma.
431 – 9, v. ond. smol *in* – smol en
432 – 12. snuffelen – snaffelen.
433 – 15 *dert* – der T, met staande letters.
435 – 21. Enpletivum – Expletivum
436 – 3, v. ond. soever – soerer, met eene *r*.
439 – 8. sorgfeldidich – sorgfeldich
443 – 14, v. ond. *fleag*-flaesje – Heag-flaesje.
444 – 22. bedaardt – bedaart
445 – 3. sien – *flén*. Deze woorden verschillen geweldig in beteekenis.
446 – 2. dam – dan
446 – 7. En *zook* – en *zoo ook*.
447 – 17. *er* hier. – *es* hier
454 – 8. *fòr iemen.* – *for immen*
454 – 10. fer – for.
454 – 14. Maye – Meye. Deze woorden zijn van zeer onderscheidene beteekenis.
454 – 24. *r*ossen-benden – *v*ossen-benden
454 – 29. een goede zin – een' goede*n* zin.
455 – 18. stedig – stevig
456 – 22. ex *ossa* – ex *olla*
457 – 20. Stowier – stowien.

DRUKFEILEN.

Bl. 458 r. 10. tot berning van *floep*, – tot berning." Het woord komt van *sloep*.
459 – 7. ftrangen in ftreng, befel. Men ftrijke het hier te onregt herhaalde *ftrangen* door, en leze dus zonder comma: in *ftring* befel.
460 – 6, v. ond. *Het* Niclaes – *Her* Niclaes, d. i. Heer.
461 – 14. Vergel. *Friesch* – Vergel. *Frisch*, *Teutsch* – *Lat. Wörterb*.
462 – 13 Ter verklaringe – Ter ophelderinge.
465 – 7, v. ond. zoegen – zogen
468 – 8, v. ond. *overswalpen* gebruikt – *die overzwalpen* gebruikt.
468 – 6, v. ond. *overftorten; Broer* – *overftorten. In Broer*
469 – 7, v. ond. fweerst – fwierst
472 – 10, v. ond. *fwuwg-fwier*. Hier achter vulle men aan: tot zwoegens toe zwaar, knellend, drukkend, I d. 135.
474 – 6. op in oo*ft*. – op in ooff.
478 – 11. Tjogh*a*, – Tjog*h*',
478 – 5. v. ond. furtivus en – furtivus; en
480 – 15, 16. *von-djon* – *oon-djoe*
480 – 2, v. ond. *Ljeager-tjienst* – *Ljeagen-tjienst*.
488 – 7. ca*t*us – ca*f*us
491 – 14, v. ond. Lo*o*ken, to*k*ken, allicare – locken, tocken, allicere
492 – 13, v. ond. Dat er *tatoren* – Dat er *tateren*, met eene e.
492 – 9, v. ond. Zie *Tean*, – Zie *Tjean*;
493 – 1. *Tolskjen*; – *Tolckjen*,
494 – 6. mey de – ney de.
496 – 14. v. ond. tranen, ftorten, – tranen ftorten, zonder comma tusfchen beide.
496 – 5, v. ond. tranen, leken, – ook hier leze men zonder comma.
497 – 12, v. ond. Ook toe. Drafelen, – men leze zonder die punct.
499 – 4. Deurneufel*jen* – Deurneufe*len*
512 – 11, v. ond. *uwt-fchitten* – *uwt-fchetten*, met eene e.
520 – 5, v. ond. *vapeldene* – *vapeldepene*
523 – 23. te vo*ll*en – te voelen
524 – 9, v. ond. *fæ weytfe*. – *jæ weytfe*

**

DRUKFEILEN.

Bl. 528 r. 21. met veel grond, - met veel grond, *af*
530 - 8. *Æftere reg weyen* - *Æftere reg wyen*, d. i. werpen.
550 - 8, v. ond. *wyenne* - *weynne*
531 - 11, v. ond. *Wezen-weet*, *wier* - *Wezen-weer*, *wier*
533 - 7. *weir to* - *wier to*
536 - 2, ond. *de wiste ontgaan* - *de wyte ontgaan.*
538 - 9. WINC - WIND
538 - 19. *winscke* en *winscke* - *winſche* en *winscke* het eerſte met *h*.
538 - 10, v. ond. *wjoer.* - *ſijn eigen tuin ta wjoen.*
540 - 15, v. ond. *wyzwitten.* - *wyz* en *witten.*
549 - 1. *ho vanſlu* - *ho ranſlu*, met eene *r*.
551 - 6, v. ond. alobastrum - al*a*bastrum
552 - 12. FIETOARJE - FICTOARJE
554 - 16. v. ond. God*s* *wraak* - Gods*ſp*raak
555 - 11. Pentecol*le* - Penteco*ste*
570 - 12. *Tetje*, *Tek*, *Tetke.* - *Tetje*, *Tet*, *Tetke*

Het weinige vitieuſe, dat in dezen druk nu nog overgebleven is, zal de goedgunstige Lezer wel verſchoonen en zelf verbeteren. Voorts ben ik aan de Heeren Inteekenaren verſchuldigd, hier nog te melden, dat het afdrukken van dit *Woordenboek*, door onderſcheidene oorzaken, echter zonder mijn ſchuld of toedoen, is vertraagd geworden. Men gelieve dit in de beste vouw te ſlaan. Intusſchen wensch ik hartelijk, dat mijne pogingen, aangewend tot het verbeteren van den *Grondtekst* van *'s Dichters Werken* vooral ook ter vervaardiging van de *Inleiding* en het *Woordenboek*, die mij eene oneindige moeite heeft gekost, nuttig mogen bevonden worden voor de Liefhebbers en Beoefenaars onzer Moedertaal en aanverwante Dialecten.

En hier mede vaart wel!

E. E.

